Az Úr a mi igazságunk

Wesley János 53 igehirdetése

Az Úr a mi igazságunk

Wesley János
53 igehirdetése

Wesley János Lelkészképző Főiskola

A FORDÍTÁS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ KIADÁSOK:

The Works of John Wesley. Vol. V-VI. Yondervan Publishing House, Grand Rapids. Michigan. 1872.
Wesley's Doctrinal Standards. Part 1. The Sermons, with Introductions, Analysis, and Notes by Rev. N. Burwash, S. T. D.Schmul Publishing Company. 1988.
The Works of John Wesley. Volume I-II. Abingdon Press. Nashville, 1984.
John Wesley: Die 53 Lehrpredigten. Christliches Verlagshaus Stuttgart. 1986.
The Ages Digital Library COLLECTIONS. Books For The Ages. AGES Software. Albany, OR USA. Version 2.0 © 1996, 1997. Digital. Library.

Fordította:
Czövek Sára

A szöveget gondozta és szerkesztette:
Iványi Tiborné

Az eredetivel egybevetette:
Szomor Erika

© Wesley János Lelkészképző Főiskola

ISBN 963 214 188 1

AZ ÚR A MI IGAZSÁGUNK

John Wesley születésének 300. évfordulójára prédikációs gyűjteményének kiadásával akarunk emlékezni. Ez nem csupán kötelessége a nevét viselő Főiskolánknak, de meggyőződésünk is, hogy időtálló értéket adunk az Olvasó kezébe.

Ki volt Wesley, az igehirdető? Papi családból származott. Természetesnek tűnt, hogy öccsével Charles-szal, a későbbi metodista ébredés jelentős himnuszköltőjével együtt az oxfordi egyetemen teológiát tanuljanak. John nemcsak vezetésre született ember volt, de kimagasló képességekkel rendelkezett a tudományok terén is. Bibliai és teológiai ismeretekben, a nyelvészetben és a klasszikus irodalomban komoly jártasságra és készségekre tett szert, sőt az orvostudomány és a gyógyszerészet, de még az elektromosság területén is figyelemreméltó eredményeket ért el.

A prédikációkra szent komolysággal és alapossággal készült. Ugyanakkor az Igének nemcsak hirdetője volt. Rendszeresen élt a kegyelmi eszközökkel, börtönöket, kórházakat látogatott, és igyekezett segíteni az elesetteken. Ugyanerre bátorított mindenkit a környezetében. Teológus társaival egy 20-25 főből álló „klub”-ot alapított, melynek tagjai alaposan tanulmányozták a Szentírást és a teológiai hagyományt, rendszeresen böjtöltek, buzgó vallásos életet éltek, és megosztották egymással tanulmányaik során gyűjtött tapasztalataikat. Soha nem lettek szakadárok, „az anglikán egyházért buzogtak, amely felől azt tartották, hogy közelebb van az eredeti és szentírási egyházhoz, mint bármelyik nemzeti egyház” – írta Wesley 1777-ben az oxfordi egyetemi évekre visszatekintve.

A kezdeti időkben Wesley két dolog miatt is szenvedett. Egyrészt látta kora vallási közönyét, szociális igazságtalanságait, és egyháza tehetetlenségét ezekkel a bajokkal szemben. Másrészt gyötörte saját belső bizonytalansága, mert bár felkészültsége és vallásos buzgalma (ahogy magát jellemezte) meg-

felelt „egy farizeus" igyekezetének, sőt áthajózott az óceánon, hogy az Újvilágban a pogány indiánokat térítse, mégsem volt bizonyossága afelől, hogy megbocsáttattak bűnei, hogy teljesen a Szentlélek vezetése alatt áll, hogy egyáltalán van értelme igehirdetői szolgálatának, vagy hogy örök élete lenne.

Gondosan szerkesztett prédikációit általában több helyen is elmondta, néhány év elteltével azonban mindegyiket megsemmisítette azzal a megjegyzéssel, hogy szégyellné, ha az idő múlásával képtelen lenne jobb igehirdetéseket készíteni. Ezért is figyelemreméltó az oxfordi egyetemen elmondott „A körülmetélt szív" című beszéde (gyűjteményünkben a 17. igehirdetés). Több mint harminc évvel később is ezt írja felőle Naplójában: „Benne van minden, amit ma is tanítok a bűnből való teljes megváltásról, és arról, hogy mit jelent Istent osztatlan szívvel szeretni." Nem a tartalommal, a felkészültséggel és az igényességgel volt tehát gondja. Azért sóvárgott, hogy égjen benne az a tűz, ami a prófétákat és apostolokat hevítette.

Éppen ezért, amikor 1738-ban a cseh-morva testvérekkel való megismerkedés hatására (valójában azonban Luthernek a Római levélhez írt kommentárjának bevezető gondolatai által megvilágosodva) megtért, úgy érezhette, hogy végre rábízta magát „Krisztusra és egyedül csak Krisztusra", és bizonyosságra jutott felőle: „bűneimet elvette és megszabadított a bűn és halál törvényétől".

Wesley igehirdetése ettől a pillanattól új irányt vett. Megértette (s ebben méltó társai lettek többen a hajdani „Szent klub" tagjai közül), hogy Angliának, Skóciának, Írországnak (de az egész világnak is) evangelizációra van szüksége. Az úgynevezett hívők sem láthatják megtérés nélkül Isten országát (lásd „A hívőkben lévő bűnről" és „Hívők megtérése" című 13. és 14. prédikációkat). Wesley ekkoriban fogalmazza meg szinte szállóigévé lett hitvallását szolgálatáról: „Az egész világ a parókiám, abban az értelemben, hogy bárhol lennék is, köteles vagyok az evangéliumot hirdetni, bárkinek, aki elfogadja szolgálatomat".

Hamarosan megtapasztalta, hogy az államegyház templomkapui bezáródnak előtte, ő azonban ezt is az élő evangélium hatásának tekintette. Nem minden belső tusakodás nélkül végül arra a látásra jutott, hogy az első keresztyének példáját követve, mezőn, hegyen, temetőben, gyárépületben, „a piacon" is hirdethető az Isten országa. Lehet, hogy ezért prédikálta végig 12 igehirdetésben (lásd 21-33. prédikációkat) a Hegyi Beszédet is?

De nemcsak a helyszín kényszerű megválasztásában ismerte fel a mindenütt megtapasztalható Krisztust, hanem munkatársaiban is meglátta a Szentlélek valóságos munkáját. Keresztyénség kezdetei után, az egyháziasodás évszázadai óta talán elsőként látta meg, hogy a „laikusok" nélkül nem férkőzhet közel az utca emberéhez. Wesley a rá jellemző (ön)iróniával állapította meg egyik vállas, eredetileg kőfaragó, gyakran bőrkötényben, övén lógó szerszámaival hallgatói elé álló prédikátoráról, hogy nagyobb hatást gyakorolt a gyülekezetre, mint ő, a törékeny alkatú, elegáns, gondozott parókában megjelenő, akadémiai tanulságú beszédet tartó teológus. Ugyanakkor Wesley nagy gondot fordított prédikátorai képzésére. Bibliai nyelvtanokat szerkesztett számukra, s kommentárt írt az egész Újtestamentumhoz. Elvárta munkatársaitól, hogy sokat olvassanak, s ha önálló igehirdetések elkészítése meghaladta volna képességeiket, az ő prédikációs gyűjteményére támaszkodhattak. Megkövetelte, hogy például „A gonosz beszéd gyógyítása" című beszédét (49. prédikáció) lehetőleg minden helyen elolvassák. Azt tapasztalta ugyanis, hogy a hívő közösségekben a mások és különösen az elöljárók megszólása általánosan elterjedt nyomorúság.

De nemcsak a szószékről – vagy helyesebben – a tömegek előtt elmondott prédikációira épített. Egyik konferenciai beszélgetésében így sóhajtott: „Minden prédikálásunk mellett az emberek majdnem olyan tudatlanok, mintha sohasem hallották volna az evangéliumot. Olyan egyszerűen beszélek, ahogy csak tudok. Mégis sok olyan hallgatóval találkoztam, akik évekig ültek igehirdetéseimen, és mégsem tudják, hogy Krisztus Isten-e vagy ember. És milyen kevesen értik meg a bűnbánat, a hit és a megszentelődés lényegét. Többségük abban bízik, hogy Isten valami csoda folytán végül megmenti őket, noha szívük teljesen a világé. Azt tapasztaltam, hogy egy óra négyszemközti beszélgetésben többet tanul az ember, mint akár tíz éven át hallgatott nyilvános prédikációkon keresztül". Ezért azután Wesley elvárta prédikátoraitól, hogy a gyülekezeti igehirdetések mellett fordítsanak nagy hangsúlyt a házi, családi és az úgynevezett osztály-összejövetelek, szeretetvendégségek, gyermekistentiszteletek alkalmaira is. De a prédikációban is a közérthetőségre és az egyszerű textusok választására buzdította munkatársait, s maga is egész életén keresztül igyekezett az evangélium üzenetét a lehető legvilágosabban megfogalmazni. Megtörtént, hogy egy gyermeknek olvasta fel igehirdetés előtt a beszédét, és kész volt mellőzni minden mondatot, ami a kis hallgató számára érthetetlen volt. Fáradságot nem ismerve beutazta az Egyesült Királyságot, hogyha lehet

mindenkit megszólíthasson az örömüzenettel. Szinte élete utolsó hónapjáig prédikált, mert tisztában volt vele, hogy „minden, aki segítségül hívja az Úr nevét, megtartatik. Mi módon hívják azért segítségül azt, akiben nem hisznek, mi módon hisznek pedig abban, aki felől nem hallottak, mi módon hallanának pedig prédikáló nélkül, mi módon prédikálnak pedig, ha el nem küldetnek… azért a hit hallásból van, a hallás pedig Isten igéje által" (Róma 10,13-17.).

A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösséget a megmaradás reményében alapító metodisták maguk is megtapasztalták, hogy az Ige igazságához ragaszkodóknak sok nehézséget kell vállalniuk, és üldöztetést is, a világtól, és annak barátaitól. Azzal is tisztában vagyunk azonban, hogy nem minden templomból való kiűzetés illetve szabad ég alatti igehirdetés lesz ébredés elindítója. Urunk a teljes odaszánást akarja. Nem a magunk igazáért akarunk harcolni (lásd 20. igehirdetést is), de az egyház bizonyságtételének tiszta hátterét féltjük gyűlölködő világunkban. Nem Wesley-t akarjuk utánozni, de példája az életünk tökéletes odaszánására, a teljes szeretetre ösztönöz.

Wesley prédikációinak fordítása évekkel ezelőtt elkészült. Főiskolánk „Homiletikai Füzetek" sorozatában több részletét kiadtuk. (Pl.: Ébredj fel, aki alszol. Bp., 1998.; A körülmetélt szív. Bp., 1999.; A gonosz beszéd gyógyítása. Bp., 2000.; A katolikus szellem. Bp., 2001.; Prédikációk a Hegyi Beszédről. Igehirdetések XXI-XXXIII. Bp., 2002.; Óvás a vakbuzgóságtól. Bp., 2003.) A teljes megjelentetést nem akarjuk tovább halogatni. Kísérje Isten áldása az igaz ember szavait, aki hit által bizonyságot nyert afelől, hogy igaz „bizonyságot tevén az ő ajándékairól Isten és azáltal még holta után is beszél" (Zsidók 11,4.).

2003 Adventjében
Iványi Gábor

ÜDVÖSSÉG HIT ÁLTAL

ELSŐ IGEHIRDETÉS

„Mert kegyelemből tartattatok meg, hit által.”
(Efézus 2,8.)

1 Isten minden áldása, amit az embernek adományoz, csupán kegyelmének, gazdagságának, jótetszésének ingyenes, meg nem érdemelt, egyáltalán meg nem érdemelt ajándéka. Az ember nem támaszthat igényt az Úr legcsekélyebb kegyelmére sem. Ingyen kegyelem volt az, ami „megformálta az embert a föld porából, és élet leheletét lehelte orrába”, s ezt a lelket Isten képévé alkotta, és „mindent lába alá vetett”. Ugyanez az ingyenes kegyelem ad nekünk ma is életet, leheletet és mindent. Mert akik vagyunk, amink van, amit csak teszünk, ezekből semmi sem érdemelhetné ki Isten kezének legkisebb mozdulatát. „Hisz’ minden dolgainkat megcselekedted értünk” (Ézs 26,12). Azok tehát mind Isten ingyen kegyelmének példái, és akármi igazság található az emberben, az ugyancsak az ő ajándéka.

2 Hogyan szerezhessen tehát a bűnös ember bocsánatot akár legkisebb bűnéért? Saját tetteivel? Nem. Még ha sok szent cselekedete lenne is, azok sem az övéi, hanem Istenéi. Azonban minden tette szentségtelen, bűnös, és mindegyiknek bocsánatra van szüksége. Rossz fán csak rossz gyümölcs terem. Az ember szíve teljesen romlott és utálatos, hiszen „híjával van Isten dicsőségének” (Róm 3,23), annak a csodálatos igazságnak, mely lelkét Teremtője képmásaként kezdetben jellemezte. Ezért mivel sem az igazság, sem a tettek nem szólnak mellette, Isten előtt ki sem nyithatja a száját.

3 Ha tehát a bűnös ember kegyelmet talál Istennél, az „kegyelem kegyelemre” (Jn 1,16). Amennyiben Isten még mindig kész áldásait ránk árasztani, sőt a legnagyobb áldást, az üdvösséget, csak ezt mondhatjuk: „Isten-

nek pedig legyen hála az Ő kimondhatatlan ajándékáért!" (2Kor 9,15.) Mert valóban az. „Isten pedig a mihozzánk való szeretetét abban mutatta meg, hogy mikor még bűnösök voltunk, Krisztus érettünk meghalt" (Róm 5,8), hogy megváltson. „Kegyelemből tartattatok meg, hit által" (Ef 2,8). Az üdvösség forrása a kegyelem, ennek feltétele a hit.

Hogy tehát Isten kegyelméről le ne maradjunk, gondosan meg kell vizsgálnunk:

I. Milyen hit által kapunk üdvösséget?
II. Mi a hit általi üdvösség?
III. Mit felelhetünk néhány ellenvetésre?

I. Milyen hit által kapunk üdvösséget?

1 Először is nem egyszerűen a pogány hite által. Isten megköveteli a pogánytól, hogy higgye: „Ő – mármint Isten – létezik és megjutalmazza azokat, akik őt keresik" (Zsid 11,6); úgy kell keresnie, hogy mint Istent dicsőíti, mindenért hálát ad neki, és gondosan gyakorolja az erkölcsi jóságot, az igazságosságot, kegyelmet és igazságot másokkal szemben. A görögök vagy rómaiak tehát, sőt a szkíták vagy indiaiak is menthetetlenek voltak, ha nem hitték Isten létét és tulajdonságait, az eljövendő jutalmat és büntetést valamint az erkölcs kötelező voltát. De még ennél többet is hisznek a pogányok.

2 Másodszor: nem is az Ördög hite által, bár ő már többet hisz, mint a pogányok. Mert az Ördög nemcsak azt hiszi, hogy van bölcs és hatalmas Isten, aki kegyelmesen megjutalmaz és igazságosan büntet, hanem azt is, hogy Jézus Isten Fia, a Krisztus, a világ Megváltója. Ezt ki is mondja Lk 4,34-ben: „Ismerlek téged, ki vagy: az Istennek ama Szentje!" Abban sem kételkedhetünk, hogy ez a boldogtalan lélek elhiszi mindazt, amit a Szent mondott és azt is, amit még a régi szentek leírtak, akik közül kettőről így kellett nyilatkoznia: „Ezek az emberek a Magasságos Isten szolgái, kik néktek az idvességnek útját hirdetik!" (Csel 16,17.) Isten és az ember nagy ellensége ezt tehát hiszi, és reszket, mert tudja, hogy Isten testet öltött, hogy „ellenségeit mind lába alá veti" (1Kor 15,25), és hogy „minden Írás Istentől ihletett" (2Tim 3,16). Ennyit az Ördög is hisz.

3 Harmadszor nem az üdvözít – a szónak abban az értelmében, amit ezután fogok megmagyarázni –, amiben a tanítványok is hittek, amíg Krisztus a

földön járt. Pedig annyira hittek benne, hogy „mindent elhagytak és követték őt” (Luk 5,11), hatalmuk volt csodatevésre, valamint „hogy gyógyítsanak minden betegséget és minden erőtelenséget” (Mt 10,1), úgyszintén „hatalmat adott nekik a tisztátalan lelkek felett, hogy kiűzzék azokat”, sőt Uruk még arra is elküldte őket, hogy hirdessék: „Elközelített a mennyeknek országa” (Mt 10,7).

4 Akkor hát milyen hit üdvözít? Először is általánosságban azt mondhatjuk, hogy a Krisztusba vetett hit; Krisztus és rajta keresztül Isten a hitünk igazi tárgya. Ez tehát az elegendő és abszolút különbség a régi és mai pogányok hite valamint e hit között. S az Ördög hitétől ez különbözteti meg: nem csupán elmefuttatás, nem értelmi dolog, nem hideg, élettelen egyetértés, gondolatmenet, hanem a szív hajlandósága. Mert az Írás ezt mondja: „Szívvel hiszünk, hogy megigazuljunk” – s továbbá – „ha te száddal vallást teszel az Úr Jézusról, és szívedben hiszed, hogy Isten feltámasztotta őt a halálból, akkor megtartatol” (Róm 10,9-10).

5 S az üdvözítő hit abban különbözik attól, amiben maguk az apostolok hittek, amíg Urunk a földön járt, hogy elismeri halála szükségességét és értékét valamint feltámadása hatalmát. Elismeri, hogy halála az egyedül elegendő eszköz az ember megváltására az örök haláltól, s feltámadása által mindnyájan életre és halhatatlanságra támadunk fel, hiszen „bűneinkért halálra adatott, és feltámasztatott a mi megigazulásunkért” (Róm 4,25). Tehát a keresztyén hit nem csupán egyetértés Krisztus egész evangéliumával, hanem teljes bizalom Krisztus vérében. Bíznunk kell élete, halála és feltámadása érdemében, őrá kell támaszkodnunk bűnbocsánatunk és életünk kérdéseiben, hiszen értünk adatott és bennünk él. Az igazi hit szilárd bizonyosság, hogy Isten Krisztus érdeméért a bűneinket megbocsátotta, és mi is megbékéltünk vele. Következésképpen hozzá kapcsolódunk és ragaszkodunk hozzá, mint aki a mi „bölcsességünk, igazságunk, szentségünk és váltságunk” vagyis egyszóval üdvösségünk.

II. Másodszor azt fogjuk megvizsgálni, hogy milyen üdvösséget kapunk e hit által.

1 Először, akármi más tartalma is legyen: ez az üdvösség a jelenben elnyerhető, s már e földön megkapják, akik ennek a hitnek a részesei. Mert az apostol az efézusi hívőknek s rajtuk keresztül a mindenkori hívőknek nem azt

mondja, hogy lesz (bár ez is igaz), hanem hogy „van üdvösségetek a hit által”. *2* Üdvösségetek van (hogy mindent egy szóban foglaljak össze) a bűntől. Ez az üdvösség hit által nyerhető el. Ez az a nagyszerű üdvösség, amit az angyal megjövendölt, mielőtt Isten elküldte volna elsőszülöttét a világba: „Nevezd annak nevét Jézusnak, mert ő szabadítja meg az ő népét bűneiből” (Mt 1,21). És sem itt, sem a Szentírás más helyein nem szerepel semmi korlátozás. Egész népét, vagy ahogy máshol mondja: mindazokat, „akik hisznek őbenne” meg akarja váltani minden bűnükből, az eredendő és az elkövetett bűnből, a múltbeli és a jelenlegi bűnökből, „a test és a lélek” bűneiből. A belé vetett hit által megmenekülnek a bűn vádjától és a bűn hatalmától.

3 Először is a múltbeli bűnök terhétől. Az egész világ bűnös Isten előtt, mert „ha a bűnöket számon tartod, Uram: Uram, kicsoda maradhat meg!?” (Zsolt 130,3) És bár a törvény által ismertük meg, mi a bűn, a törvény szabadulást nem ad. „Tudván azt, hogy az ember nem igazul meg a törvény cselekedeteiből” (Gal 2,16). „Most pedig törvény nélkül jelent meg az Istennek igazsága... a Jézus Krisztusban való hit által, mindazokhoz és mindazoknak, a kik hisznek” (Róm 3,21-22). És „megigazulván ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által, kit az Isten eleve rendelt engesztelő áldozatul, hit által, az ő vérében, hogy megmutassa az ő igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt” (Róm 3, 24-25). De Krisztus elvette „a törvény átkát, átokká lévén értünk” (Gal 3,13). „Eltörölte a parancsolatokban ellenünk szóló kézírást, amely ellenünkre volt nékünk, és azt eltette az útból, odaszegezvén azt a keresztfára” (Kol 2,14). „Nincsen azért immár semmi kárhoztatásuk azoknak, akik Krisztus Jézusban vannak” (Róm 8,1).

4 Mivel megmenekültek a bűntől, megmenekültek a félelemtől is. Nem az atyát megbántott gyermek félelmétől, hanem mindenféle szolgai félelemtől, a gyötrő félelemtől, a büntetéstől való félelemtől, az Isten haragja miatti félelemtől, akit most már nem tartanak szigorú Úrnak, hanem engedékeny Atyának. „Mert nem kaptatok szolgaság lelkét ismét a félelemre, hanem a fiúságnak Lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: »Abbá, Atyám!« Ez a Lélek bizonyságot tesz a mi lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk” (Róm 8,15-16). Megmenekültek attól a félelemtől (bár a lehetősége még fennáll), hogy elszakadhatnak Isten kegyelmétől, és nem nyerik el a nagyszerű és drága ígéreteket, miszerint elpecsételtettek a megígért

Szentlélekkel, örökségük zálogával (Ef 1,13-14). Így „békességük van Istennel a mi Urunk Jézus Krisztus által. Dicsekednek az Isten dicsőségének reménységében. Mert Istennek szerelme kitöltetett szívükbe a Szentlélek által, aki adatott nékik" (Róm 5,1-2.5). Meggyőződésük (bár talán nem mindenkorra és nem mindig ugyanolyan bizonyossággal), hogy „sem halál, sem élet... sem jelenvalók, sem következendők, sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény nem szakaszthatja el őket az Istennek szerelmétől, mely vagyon az Úr Jézus Krisztusban" (Róm 8,38-39).

5 E hit által nemcsak a bűn terhe, hanem a bűn hatalma alól is megszabadulnak. Ahogy az apostol kijelenti: „Azt pedig tudjátok, hogy ő azért jelent meg, hogy elvegye a bűnöket, és őbenne nincsen bűn. Aki őbenne marad, nem vétkezik" (1Jn 3,5kk). Máshol pedig: „Gyermekeim, senki meg ne tévesszen titeket. Aki a bűnt cselekszi, az az Ördögtől van. Aki hisz, Istentől született. És aki Istentől született, az nem cselekszik bűnt, mert az ő magja van benne, és nem vétkezhet, mert az Istentől született." És ismét: „Tudjuk, hogy aki Istentől született, nem vétkezik, hanem aki Istentől született, megőrzi magát, és a gonosz nem illeti őt" (1Jn 5,18).

6 Aki hit által Istentől született, nem vétkezik *(1)* ösztönösen, mert minden ösztönös bűn uralma alatt tartja az embert, de a bűn nem uralkodhat azon, aki hisz. Sem *(2)* akarattal, mert akarata, amíg hitben marad, teljesen szembefordul a bűnnel, és azt halálos méregként utálja. Sem *(3)* bűnös vágy által, mert állandóan Isten szent és tökéletes akaratára vágyik, és a szentségtelen vágyra való hajlamot Isten kegyelméből már csírájában elfojtja. Sem *(4)* fogyatékosság által nem vétkezik, sem tettel, sem szóval vagy gondolattal. Hiszen fogyatékosságait akarata nem támogatja, s enélkül azok valójában nem bűnök. Így „aki az Istentől született, az nem cselekszik bűnt", és bár azt nem mondhatja, hogy nem vétkezett, azt igen, hogy most „nem vétkezik".

7 Ez tehát a hit általi üdvösség a jelen világban: megváltás a bűntől és a bűn következményeitől. Mindkettőre gyakran utalnak a megigazulás szóval, ami a legtágabb értelemben a bűn terhétől és büntetésétől való szabadulást jelenti Krisztus engesztelése által a benne hívő bűnös léleknek, és megváltást a bűnnek testéből, miután Krisztus lakozást vett a szívében. Aki tehát megigazul (vagy hit által üdvösséget nyer), az valóban újjászületik. A Lélek által újjászületett új életre, „ami Krisztussal együtt el van

rejtve Istenben" (Kol 3,3). „Új teremtés az: a régiek elmúltak, íme: újjá lett minden" (2Kor 5,17). És újszülött csecsemőként örömmel fogadja az ἄδολον „a hamisítatlan lelki tejet..., hogy azon növekedjen" (1Pét 2,2). Urának, Istenének hatalma által jut hitből hitbe, kegyelemből kegyelembe, s végül „az érett férfiúságra, a Krisztus teljességével ékeskedő kornak mértékére" (Ef 4,13).

III.

1 Erre először általában azt vetik föl, hogy ha valaki a hit általi üdvösséget vagy megigazulást hirdeti, akkor a szentség és a jó cselekedetek ellen szól. Amire röviden ezt válaszolhatjuk: így lenne, ha némelyekhez hasonlóan olyan hitről beszélnénk, amely ezeket mellőzi. Mi azonban nem ilyen hitről beszélünk, hanem olyanról, amely szükségszerűen jó cselekedeteket és szentséget eredményez.

2 Hasznos lenne viszont bővebben foglalkoznunk ezzel az állítással, különösen azért, mert nem új kifogás. Már Pál apostol korában is felvetették: „A törvényt tehát hiábavalóvá tesszük-é a hit által?" (Róm 3,31.) Először is azt feleljük, hogy akik nem hirdetik a hitet, valóban érvénytelenné teszik a törvényt. Vagy közvetlenül és kiváltképpen úgy, hogy korlátozzák és megjegyzéseket fűznek hozzá, amik megrontják a szöveg szellemi üzenetét, vagy közvetve azzal, hogy nem mutatnak rá az egyedüli eszközre, amellyel lehetséges lenne betartani. Másodszor pedig „érvényt szerzünk a törvénynek" azáltal, hogy rámutatunk teljes kiterjedésére és lelki jelentésére, továbbá mindenkit felszólítunk annak az élő útnak követésére, amely által „a törvény igazsága beteljesülhet bennük" (Róm 8,4). Akik ezt az utat járják, bár egyedül Krisztus vérében bíznak, mégis használják az általa rendelt szentségeket, teszik a jó cselekedeteket, „amelyeket előre elkészített Isten, hogy azokban járjunk" (Ef 2,10), s szent és mennyei természetet élveznek, ugyanazt az indulatot mutatva, ami Krisztus Jézusban is volt.

3 De vajon e hit hirdetése nem indítja az embereket büszkeségre? Erre azt válaszoljuk, hogy lehetséges, ezért minden hívőt komolyan figyelmeztetek a nagy apostol szavaival: „... hitetlenség miatt törettek ki, te pedig hit által állsz. Fel ne fuvalkodjál, hanem félj! Mert ha Isten a természet szerint való ágaknak nem kedvezett, majd néked sem kedvez. Tekintsd meg azért Isten kegyességét és keménységét: azok iránt, akik elestek keménységét,

irántad pedig kegyességét, ha megmaradsz a kegyességben, különben te is kivágatsz" (Róm 11,20-22). És amíg a hívő ebben marad, emlékezni fog Pál szavaira, aki előre látja és megválaszolja ezt a kérdést Róm 3,27-ben: „Hol van tehát a dicsekvés?" Kirekesztetett. Milyen törvény által? A cselekedeteké által? Nem, hanem a hit »törvénye« által." Ha az ember cselekedetekből igazulna meg, akkor lenne mivel dicsekedjék. De az nem dicsekedhet, „aki… nem munkálkodik, hanem hisz abban, aki az istentelent megigazítja" (Róm 4,5). Ugyanerre vonatkoznak a textust megelőző és követő szavak is (Ef 2,4-8): „Isten, gazdag lévén irgalmasságban, minket, kik meg voltunk halva a vétkek miatt, megelevenített együtt a Krisztussal – kegyelemből tartattatok meg! –, hogy megmutassa a következő időkben kegyelmének felséges gazdagságát hozzánk való jóságából Krisztus Jézusban. Mert kegyelemből tartattatok meg hit által, és ez nem tőletek van." Magatoktól sem hitetek, sem üdvösségetek nincs: „Isten ajándéka ez." Ingyenes, meg nem érdemelt ajándék az a hit, ami megvált, és maga a megváltás is, amit az Úr jókedvéből, kegyelméből ad. Hogy hisztek, az példája az ő kegyelmének, hogy hitetek révén üdvözültök, az szintén kegyelmét bizonyítja. „Nem cselekedetekből, hogy senki se dicsekedjék." Hiszen hitre jutásunk előtti összes cselekedetünk, minden igazságunk Istentől csak ítéletet érdemelt. Távolról sem szolgáltak rá a hitre, amit tehát soha nem cselekedetekért kapunk. Az üdvösség nem is azokból a cselekedetekből van, amiket hitre jutásunk után teszünk, hiszen ekkor Isten cselekszik bennünk, s ezért az, hogy megjutalmaz olyasmiért, amit ő maga tesz, csak kegyelmét bizonyítja, de nem ad okot nekünk a dicsekvésre.

4 Viszont nem indíthatja bűnre az embereket, ha úgy beszélünk Isten kegyelméről, hogy csak hit által üdvözít vagy igazít meg? Lehetséges, sőt valószínű. Sokan „megmaradnak a bűnben, hogy megnövekedjék a kegyelem." De vérük a saját fejükön van. Isten jóságának bűnbánatra kellene indítania őket, s arra is indítja azokat, akik őszinték. Ha tudják, hogy még mindig van nála bocsánat, akkor hozzá kiáltanak majd, hogy az ő bűnüket is törölje el a Jézusba vetett hit által. És ha kitartóan kiáltanak és nem csüggednek, ha az általa kijelölt minden lehetséges eszközzel keresik, ha nem nyugszanak meg, amíg el nem jön, akkor ő „eljön, és nem késik". És sokat tud végezni rövid idő alatt. Az Apostolok Cselekedeteiben számos példa van arra, hogy Isten ezt a hitet úgy adja a szívbe, mintha villámlásként érkeznék a mennyből. Abban az órában, amikor Pál és Silás beszélni kezdett, a börtönőr „megtért, hitt és megkeresztelkedett". Ugyan

ez történt Péter esetében háromezer emberrel pünkösd napján. Mind megtértek és hittek az apostol első igehirdetésére. S hála Istennek, még mindig sok bizonyítékát látjuk, hogy hatalmasan meg tud menteni.

5 Ugyanerre az igazságra más oldalról egy pontosan ellenkező kifogást is felhoznak: „Ha az embert nem üdvözíti mindaz, amit tesz, akkor el fog csüggedni." Igaz. Meglátja, hogy saját tettei, saját jósága vagy igazsága nem üdvözítheti. S csüggedjen csak el, mert senki sem bízhat Krisztus érdemében, amíg saját érdeméről le nem mondott. Aki a maga igazságát igyekszik érvényesíteni, nem nyerheti el Isten igazságát. A hitbeli igazságot nem kaphatja meg, amíg abban bízik, ami a törvényből van.

6 Azt is mondják, hogy nyugtalanító az ilyen tanítás. Az Ördögre vall ez a kijelentés – akiben nincs igazság, és nem szégyell ilyet sugalmazni az embernek. Ez az egyetlen megnyugtató, vigasztaló tanítás mindazoknak, akik tudják, hogy vétkeztek. „Aki hisz őbenne, nem szégyenül meg. Mert mindenkinek ugyanaz az Ura, és ő bőkezű mindenkihez, aki segítségül hívja." Ez az igazi vigasztalás; hatalmas, mint a menny, erősebb, mint a halál. Mindenkinek van kegyelem? Zákeusnak, aki nyilvánosan rabolt? Mária Magdalénának, a közönséges paráznának? Vélem hallani, mintha valaki azt mondaná: akkor hát én, még én is remélhetek kegyelmet! Bizony remélhetsz, te szerencsétlen, akit senki még nem vigasztalt meg. Isten nem veti el imádságodat. Sőt talán már a következő órában így szól: „Örülj, megbocsáttattak a te bűneid" (Lk 7,48), annyira, hogy többé nem uralkodhatnak rajtad, sőt „ez a Lélek bizonyságot tesz lelkeddel együtt, hogy Isten gyermeke vagy" (Róm 8,16). Ó, milyen boldogságos hír! Nagy öröm híre, mely minden népnek szól! „Ha valaki szomjúhozik, jöjjön énhozzám, és igyék! Jöjjetek és vegyetek ingyen." Akármilyen bűn nyom, még ha skarlátpiros, még ha több lenne is, mint a hajad szála, „térj az Úrhoz, mert irgalmaz neked, Istenünkhöz, mert kész megbocsátani."

7 Ha nincs is már több ellenvetés, némelyek még mindig azt mondják, hogy a hit által való üdvösséget nem lenne szabad előtérbe helyezni, vagy hogy nem kellene mindenki felé prédikálni. De mit mond a Szentlélek? „Mert más alapot senki sem vethet a meglevőn kívül, amely a Jézus Krisztus." Tehát, hogy „aki hisz benne, üdvözül", ez az alapja, ez kell legyen az alapja minden igehirdetésünknek, vagyis először ezt kell prédikálnunk.

„Hát akkor legalább ne mindenkinek.” Kinek ne hirdessük? Kiket fosszunk meg tőle? A szegényeket? Dehogy, hiszen külön joguk, hogy nekik hirdessük az evangéliumot. A tanulatlanokat? Nem, Isten már kezdettől a tanulatlanoknak és tudatlanoknak jelentette ki ezeket. A fiatalokat? Szó sem lehet róla! Engedjétek mindenképpen Krisztushoz jönni, ne tiltsátok el őket. A bűnösöket? Semmi esetre sem. „Mert nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket.” Hát ha valakit, úgy a gazdagokat, a tanultakat, a híreseket, az erkölcsöseket csak ki kell zárnunk. És bár igaz, hogy gyakran ők maguk vonják ki magukat az Ige hallása alól, nekünk mégis hirdetnünk kell Urunk szavait. Mert ezt mondta: „Menjetek... hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek.” Ha valaki az evangéliumot vagy annak csak egy részét is saját vesztére forgatja ki, hordoznia kell a következményeket. Mégis, „él az Úr, hogy amit az Úr mond nekünk, azt fogjuk szólni.”

8 Most tehát kijelentjük, hogy „kegyelemből van üdvösségetek a hit által”, mert még soha nem volt olyan fontos, hogy ragaszkodjunk ehhez a tanításhoz, mint ma. Csak ez akadályozhatja meg, hogy a római tévtanítás elterjedjen közöttünk. Vége-hossza nem lenne, ha annak az egyháznak minden hibáját egyenként megtámadnánk. De a hit általi üdvösség a gyökérre sújt, s ha ezt bebizonyítottuk, a többi is ledől. Ezt a tant jogosan hívja egyházunk a keresztyén vallás erős sziklájának és alapjának, elsősorban ez űzte ki a pápistaságot országainkból, s csak ez tarthatja továbbra is távol tőlünk. Csak ez állíthatja meg az erkölcstelenséget, mely „beborította földünket, mint az árvíz.” Ki tudod üríteni az óceánt cseppenként? Akkor képes lennél bennünket is megújítani azzal, hogy konkrét bűnöktől visszatartasz. De alkalmazd „Isten igazságát, amely hitből van”, s az megállítja majd büszke hullámait. Egyedül ez tudja elnémítani azokat, akik „azzal dicsekszenek, ami a gyalázatuk, és nyíltan megtagadják az Urat, aki megváltotta őket”. Magasztosan tudnak szólni a törvényről, mint olyanok, akiknek Isten azt a szívükbe írta. Hallva, hogyan beszélnek erről, azt hinné az ember, hogy nincsenek messze Isten országától, de ha a törvényről az evangéliumra fordítjuk a szót, a hitből való igazságra, Krisztusra, „mert a törvény vége Krisztus, minden hívő megigazulására”, akkor kiderül, hogy bár eddig sem tűntek talán egészen hívőknek, most nyilvánvalóan a kárhozat fiai. Olyan messze vannak az élettől és az üdvösségtől (Isten legyen kegyelmes hozzájuk!), mint a pokol mélysége a menny magasságától.

9 Ezért dühöng annyira az ellenség, amikor a hit általi üdvösséget hirdetik a világnak. Ezért ingerelte fel a földet és a poklot, hogy elpusztítsa azokat, akik prédikálni kezdték. S mivel tudja, hogy egyedül ez a hit képes aláásni országa alapját, ezért hívta elő minden seregét, ezért használt mindenféle hazugságot és rágalmat, hogy elriassza a Seregek Urának vitézét, Luther Mártont ennek a tanításnak a feleleventésétől. Ne csodálkozzunk, hiszen úgy van, ahogy Istennek ez az embere is megjegyzi: „Mennyire felbőszítené a büszke, erős fegyverest, ha valami kisgyerek semmibe véve őt útját állná, és nádszállal a kezében támadna rá!" Különösen ha tudná, hogy ez a kisgyermek bizonnyal le is győzi és el fogja taposni. Igen, Uram, Jézus! Mindig „erőtlenség által ér célhoz" a te erőd! Menj hát, te kisgyermek, aki hiszel benne, és „jobbja félelmetes dolgokra tanítson!" Bár tehetetlen vagy és gyenge, mint a néhány napos csecsemő, az erős hadakozó sem fog tudni megállni előtted. Győzelmet aratsz felette, leigázod, megdöntöd hatalmát, lábad alá tiprod. Haladsz tovább üdvösséged Fejedelmének seregében, „győzve, hogy újra győzz", amíg minden ellenséged el nem pusztul, és „teljes lesz a diadal a halál fölött!"

„De hála az Istennek, aki a diadalt adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által", akinek az Atyával és a Szentlélekkel együtt áldás, dicsőség, bölcsesség, hálaadás, tisztelet, hatalom és erő mindörökké.

Ámen.

(Elhangzott Oxfordban, a St. Mary templomban, az egyetem hallgatói és tanárai előtt 1738. június 11-én.)

A MAJDNEM KERESZTYÉN

MÁSODIK IGEHIRDETÉS

„Majdnem ráveszel engem, hogy keresztyénné legyek!”
(Apostolok Cselekedetei 26,28.)

Sokan idáig jutnak. el Mióta keresztyén vallás létezik a világon, számosan akadtak minden korban és nemzetben, akiket „majdnem rávettek, hogy keresztyénné legyenek.” De mivel Isten előtt semmi haszna csupán idáig jutni, fontos elgondolkodnunk a következőkön:

Először is: mit jelent, hogy valaki majdnem keresztyén?
Másodszor: mit jelent valóban keresztyénnek lenni?

I.

1 Majdnem keresztyénnek lenni először is a pogány becsületességet jelenti. Gondolom, ezt senki sem fogja megkérdőjelezni, különösen mivel pogány becsületességen itt nem azt értem, amit csupán filozófusaik ajánlanak műveikben, hanem amit általában maguk a pogányok elvártak egymástól, és sokan közülük gyakoroltak is. Arra tanították őket, hogy ne legyenek igazságtalanok, lopással, rablással ne tulajdonítsák el felebarátjuk javait, ne nyomják el a szegényeket, ne zsaroljanak senkit, ne csapjanak be és ne szedjenek rá se szegényt, se gazdagot a velük folytatott kereskedésben, senkit ne fosszanak meg jogaitól, és ha lehetséges, ne tartozzanak senkinek.

2 A pogányok általában elismerték, hogy érdemes az igazságra és jogosságra tekintettel lenni. Ezért nemcsak azt tartották megvetendőnek, aki hamisan esküdött, aki hazugságra hívta Istent tanúnak, hanem azt is, aki felebarátját rágalmazta és hamisan vádaskodott. Sőt a hazugot sem becsül-

ték sokkal többre. Úgy vélték, hogy az ilyen személy az emberiség szégyene és a társadalom nyűge.

3 Azután bizonyos szeretetet és segítséget elvártak egymástól. Elvárták, hogy az emberek képességeik szerint segítsenek másokon, anélkül hogy magukat előtérbe helyeznék. S ezzel nem csupán emberi szívességre gondoltak, ami nem igényel pénzt, fáradságot, hanem a szegényekről való gondoskodásra a fölösleges élelemmel, a mezítelenek felruházására a nélkülözhető öltözettel, és általában a hiányt szenvedők megsegítésére mindennel, amire nekik nem volt szükségük. A pogány becsületesség tehát – a legalsóbb fokon is – első követelménye a majdnem keresztyén életnek.

4 A második jellemzője a majdnem keresztyénnek a Krisztus evangéliuma által előírt kegyesség formája, vagyis külsőleg hasonló a valódi keresztyénhez. Tehát a majdnem keresztyén nem tesz semmit, amit az evangélium tilt. Nem veszi ajkára hiába Isten nevét, áldást mond, és nem átkoz, egyáltalán nem esküszik, hanem beszéde igen, igen és nem, nem. Az Úr napját nem szentségteleníti meg, s ezt másnak, még a házában tartózkodó idegennek sem engedi. Nemcsak tettekben tartózkodik a házasságtöréstől, paráznaságtól és tisztátalanságtól, hanem minden szótól és pillantástól is, ami közvetlenül vagy közvetve olyasmire vezetne. Kerül minden hiábavaló fecsegést, minden becsmérlést, rágalmazást, pletykát, gonosz beszédet és mindent, ami bolond beszéd vagy trágárság – εὐτραπελία – , holott ez a pogány moralistáknál bizonyos erényt jelentett. Röviden: mellőzi tehát, ami nem „jó a szükséges építésre", ami megszomorítaná „Isten Szentlelkét, aki által el vagyunk pecsételve a megváltás napjára".

5 Tartózkodik a bortól, „mert a borral léhaság jár együtt", a mulatozástól és a falánkságtól. Amennyire megteheti, nem bonyolódik vitatkozásba, pereskedésbe, törekszik szüntelenül békében élni mindenkivel. És ha sérelem éri, nem áll bosszút, nem fizet gonosszal a gonoszért. Nem civakodó, nem szidalmazó, nem gúnyolódik felebarátja hibáin vagy gyengeségein. Szándékosan nem tesz rosszat senkinek, nem sért, nem bánt meg másokat. Minden szavában és tettében ezt az egyszerű szabályt követi: „Amit nem szeretnétek, hogy veletek cselekedjenek, ti se cselekedjétek velük."

6 A jó cselekedeteket nem korlátozza olcsó és könnyű szívességekre, hanem sok ember érdekében munkálkodik és fárad, hogy minden módon

segíthessen némelyeknek. Kínlódást, küszködést nem sajnálva megteszi barátért vagy ellenségért, gonoszokért és jókért „mindazt, ami keze ügyébe esik, és amihez ereje van". Nem restül meg sem ebben, sem másban, ha alkalma van jót cselekedni, mindenféle jót, minden ember felé, lelki-testi szempontból egyaránt. Megfeddi a gonoszt, tanítja a tudatlant, megerősíti az ingadozót, lelkesíti a jót, és vigasztalja a szenvedőt. Azon fárad, hogy felébressze az alvókat, s akiket Isten már felébresztett, azokat elvezesse a bűn és tisztátalanság ellen fakadt forráshoz, hogy megmosódjanak, megtisztulhassanak; és ösztönzi a megtérteket, hogy hit által mindenben Krisztus evangéliumát ékesítsék.

7 Aki külsőleg kegyes, az használja a kegyelem eszközeit is, valamennyit, minden adódó alkalommal. Rendszeresen jár az Isten házába, de nem úgy, mint egyesek, akik arannyal és drágaságokkal megrakodva meg hivalkodó, cifra ruhákban jönnek a Magasságos elé, és vagy erőltetett udvariaskodásukkal, vagy arcátlan léhaságukkal mutatják, hogy a külső kegyességre illetve annak erejére nem tartanak számot. Kívánnám, hogy közöttünk ez senkire ne vonatkozzék, hogy csak bámészkodni jönne ebbe az épületbe, vagy mutatni kedvetlen, nemtörődöm közömbösségét. Bár az ilyenek néha úgy tesznek, mintha imádkoznának Istenhez, hogy áldja meg, amibe belefogtak. Ezek az emberek a legáldottabb szolgálat alatt vagy alszanak, vagy hátradőlve kényelembe helyezik magukat; esetleg úgy tesznek, mintha azt hinnék, hogy Isten alszik – fecsegnek egymással, nézelődnek, mintha semmi közük nem lenne az egészhez. Ne vádoljuk őket a kegyesség látszatával. Nem, aki külsőleg kegyes, az az istentisztelet alatt komoly és figyel. Különösen amikor az Úr asztalához járul, nem felületes, hányaveti módon teszi ezt, hanem olyan magaviselettel, mozdulatokkal, arckifejezéssel, ami semmi mást nem mond, mint „Isten, légy irgalmas nekem, bűnösnek."

8 Tegyük még hozzá, hogy ha családfő az illető, családjában rendszeres az imádság, és időt szán arra, hogy magában is naponta elmélyülten időzzön Isten előtt. Aki folyamatosan gyakorolja ezt a külső vallásosságot, az megőrzi a kegyesség látszatát. Már csak egy dolog hiányzik ahhoz, hogy „majdnem keresztyén" legyen, s ez az őszinteség.

9 Őszinteségen az igazi, belső vallást értem, amiből a tettek erednek. Valóban, ha ez nincs jelen, akkor nincs meg bennünk a pogány becsületesség,

még annyi sem, amennyit egy pogány epikureus költő elvár. Józan pillanataiban még az ilyen szerencsétlen is tanúsítja:

Oderunt peccare boni, virtutis amore;
Oderunt peccare mali, formidine poenae.

Ha tehát valaki csak azért nem tesz rosszat, hogy ne kapjon büntetést – ahogy a pogány mondja: Non pasces in cruce corvos –, ennyi lesz a jutalma. De még ő sem ismeri el, hogy az ilyen ártalmatlan ember jó pogány. Ha tehát valaki azért, hogy elkerülje a büntetést, hogy ne veszítse el barátait vagy gazdagságát, vagy jó nevét nemcsak tartózkodik a gonosztól, hanem jót is cselekszik, sőt a kegyelem eszközeit használja, még akkor sem mondhatjuk róla, hogy majdnem keresztyén. Ha szívének nincs jobb indítéka, akkor mindent egybevetve csak képmutató.

10 Tehát feltétlenül szükséges az őszinteség ahhoz, hogy valaki majdnem keresztyén legyen. Valóban vágyakoznia kell Istent szolgálni, szívből keresni, hogy akaratát tegye. Feltétlenül szükséges, hogy őszintén akarjon Istennek tetszeni mindenben, minden szavában, cselekedetében, mindenben, amit tesz vagy nem tesz. Ha valaki majdnem keresztyén, akkor ez a törekvés jellemzi egész életét. Ez ösztökéli arra, hogy jót tegyen, hogy kerülje a rosszat és megtartsa Isten rendeléseit.

11 Felmerülhet azonban valakiben a kérdés: lehetséges, hogy valaki ilyen sokra képes az életben, és mégis csak majdnem keresztyén? Mi kell még ezen kívül az igazi keresztyénséghez? Erre először is azt válaszolom, hogy lehetséges ennyire jutni és mellette mégiscsak majdnem keresztyénnek lenni. Ezt nemcsak Isten szavából tudom, hanem a tapasztalat is bizonyítja.

12 Testvéreim, „merészen szólok az érdeketekben”. És bocsássátok meg, ha a háztetőkről hirdetem bolondságomat értetek és az evangéliumért. Hadd beszéljek hát szabadon magamról, mintha nem is én lennék! Hajlandó vagyok megaláztatni, ha ti felmagasztaltattok, és még alábbvalóvá lenni az Úr dicsőségéért.

13 Sok éven át én is így éltem, ahogy itt sokan tanúsíthatják. Igyekeztem elkerülni minden gonoszt, próbáltam tisztán megóvni a lelkiismeretemet. Áron

is megvásárolva az időt minden adódó alkalommal jót tettem mindenkivel, szüntelenül gondosan használtam a kegyelem valamennyi nyilvános és személyes eszközét, folytonos komoly viselkedésre törekedtem mindenkor és mindenhol. Isten a tanúm, aki előtt állok, hogy mindezt őszintén tettem, valóban őt akartam szolgálni, szívemből szerettem volna akaratát tenni mindenben, tetszésére élni, aki arra hívott, hogy „a nemes harcot megharcoljam" és „elnyerjem az örök életet". De saját lelkiismeretem tanúsítja a Szentlélekkel együtt, hogy mindeközben csak majdnem voltam keresztyén.

II.

Ha valaki most megkérdezné, hogy akkor ennél mi többet jelent valóban keresztyénnek lenni, ezt felelném:

1 Először is Isten iránti szeretetet. Mert Igéje ezt mondja: „Szeresd azért az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődből!" Ha valaki így szereti Istent, ez a szeretet betölti az egész szívet, felölel minden érzelmet, betölti a lélek egészét, és a legteljesebb mértékben foglalkoztatja minden képességét. Aki így szereti Istent, az Urat, annak lelke állandóan „örül Istenében, Megváltójában". Az Úrban leli gyönyörűségét, benne, aki Ura és mindene, akinek „mindenben hálát ad". „Csak Istenre vágyik és neve emlékezetére." Szíve mindig így kiált: „Kicsodám van az egekben, náladnál egyébben nem gyönyörködöm a földön." Valóban, mire lenne vágya Isten mellett? Sem a világra, sem arra, ami a világban van. Mert „megfeszíttetett számára a világ, és ő is a világnak". Megfeszíttetett a test kívánságának, a szem kívánságának és az élet kérkedésének. Igen, meghalt mindenfajta büszkeségnek, mert „a szeretet nem fuvalkodik fel", hanem „aki a szeretetben marad, az Istenben marad, és Isten is őbenne", s az ilyen ember a saját szemében kisebb a semminél.

2 Másodszor, aki valóban keresztyén, az szereti felebarátját. Mert Urunk ezt mondta: „Szeresd felebarátodat, mint magadat." Ha valaki megkérdezi: „Ki a felebarátom?" – ezt feleljük: a világon mindenki, valamennyi gyermeke annak, aki minden test lelkének Atyja. Nem képeznek kivételt ellenségeink, Istennek és önnön lelkünknek ellenségei sem. Minden keresztyén úgy szereti őket, mint saját magát, sőt „ahogy Krisztus szeretett minket". Aki jobban meg akarná érteni, milyen ez a szeretet, gondolkozzék el Pál apostol szavain (1Kor 13). A szeretet „türelmes, jóságos". „Nem irigy-

kedik". Nem hoz elhamarkodott ítéletet. „Nem fuvalkodik fel", hanem aki szeret, az a legkisebb lesz, mindenki szolgája. A szeretet „nem viselkedik bántóan", hanem mindenkinek mindenné lesz. „Nem keresi a maga hasznát", hanem másokét, hogy üdvözüljenek. „Nem gerjed haragra". Kiűzi a haragot, mert akiben harag van, az nem „tökéletes a szeretetben". „Nem rója fel a gonoszt. Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal. Mindent elfedez, mindent hisz, mindent remél, mindent eltűr."

3 Még egy dolog van, amivel külön kell foglalkoznunk, bár tulajdonképpen nem választhatjuk el az eddig elhangzottaktól. Ez is olyanokra jellemző, akik valóban keresztyének, s méghozzá ez mindennek az alapja: a hit. Isten kijelentésében sok jó dolgot olvasunk erről. „Aki hisz – mondja a szeretett tanítvány –, Istentől született." „Akik pedig befogadták, azoknak hatalmat adott, hogy Isten fiaivá legyenek; akik az ő nevében hisznek" (Jn 1,12). És „az a győzelem, amely legyőzte a világot a mi hitünk." Igen, Urunk is kijelenti: „Aki hisz a Fiúban, örök élete van", „és nem megy kárhozatra, hanem átment a halálból az életre."

4 De senki ne csapja be magát. Szükséges megjegyeznünk, hogy az a hit, ami nem terem bűnbánatot, szeretetet és minden jó cselekedetet, az nem az igazi, élő hit, amiről itt szó van, hanem halott és ördögi. Mert még az ördögök is hiszik, hogy Krisztus szűztől született, hogy mindenféle csodát tett Istennek jelentve ki magát, hogy értünk a legszörnyűbb kínhalált szenvedte, hogy megváltson az örök haláltól, hogy a harmadik napon feltámadt, hogy felment a mennybe és az Atya jobbján ül, és hogy a világ végén újra eljön ítélni élőket és holtakat. Hitünknek ezeket a tételeit hiszik az ördögök, vagyis mindazt, amit az Ó- és Újszövetség ír. És bár mindebben hisznek, mégiscsak ördögök. Kárhozott állapotukban maradnak, nincs meg bennük az igazi keresztyén hit."

5 „Az igazi és valódi keresztyén hit – saját egyházunk fogalmazásában – nemcsak egyetértés azzal, hogy a Szentírás és hitcikkelyeink igazak, hanem szilárd reménység és bizodalom abban, hogy Krisztus megszabadított az örök kárhozattól. Isten iránti szilárd reménység és bizalom, hogy Krisztus érdeméért bűneink megbocsáttattak, és megbékéltünk Istennel. Ebből következik a szív szerető készsége megtartani az Úr parancsolatait."

6 Akiben megvan ez a hit, mely megtisztítja a szívet (Isten hatalma által, aki benne lakozik) a büszkeségtől, haragtól, bűnös vágytól, minden

hamisságtól, „a test és lélek minden tisztátalanságától”, hit, ami a halálnál is erősebb szeretettel tölt be Isten és ember iránt, olyan szeretettel, mely Isten munkáját végzi, s azzal dicsekszik, hogy áldozatot hoz és feláldozza magát mindenkiért, hit, mely örömmel tűri Krisztusért nemcsak a szidalmat, gúnyt, megvetést, minden ember utálatát, hanem amit csak Isten bölcsességének engedelmével emberek vagy ördögök rosszakarata okoz, tehát akiben megvan ez a hit, mely szeretet által munkálkodik, az nemcsak majdnem, hanem valóban keresztyén.

7 De ki az élő bizonyság erre? Kérve titeket, testvéreim itt, az Úr jelenlétében, aki előtt leplezetlen „a sír és pokol... mennyivel inkább az emberek szíve”, hogy mindnyájan kérdezzétek meg magatokat: „Én is ezekhez tartozom? Annyira igazságos, könyörületes, igazságszerető vagyok-e, mint amennyire a pogány becsületesség szabályai megkövetelik? Ha igen, kívülről keresztyénnek látszom-e? Megvan-e bennem a keresztyénség látszata? Tartózkodom-e a gonosztól, attól, amit tilt Isten szava? Megteszek-e minden jót, amit csak tudok? Komolyan élek-e Isten valamennyi rendelése szerint minden adandó alkalommal? S mindezt azzal az őszinte vággyal és céllal teszem-e, hogy mindenben Istennek tessem?”

8 Nem vagytok-e itt számosan tudatában annak, hogy még azt sem lehetne elmondani rólatok: már majdnem keresztyének vagytok? Hogy nincs meg nálatok a pogány becsület mértéke sem, hát még a keresztyén kegyesség látszata? Még kevésbé látott Isten bennetek őszinteséget, valódi vágyat, hogy mindenben az ő tetszését keressétek. Soha nem volt célotok, hogy minden szavatok, cselekedetetek, üzleti ügyetek, tanulmányotok, szórakozásotok Isten dicsőségét szolgálja. Sosem volt tervetek vagy vágyatok, hogy akármit tesztek, „az Úr Jézus nevében” tegyétek, s így lelki áldozat legyen, „kedves Istennek Krisztus által”.

9 De tegyük fel, hogy igen. Vajon jó tervek és jó vágyak miatt lesz valaki keresztyén? Egyáltalán nem, hacsak nem származik belőlük jó. „A pokol útja – mondta valaki – jó szándékkal van kikövezve.” Tehát még mindig hátra van a legfontosabb kérdés. Isten szeretete kiáradt-e a szívedbe? Tudsz-e így kiáltani: „Én Istenem, mindenem”? Vágyódsz-e valamire rajta kívül? Boldog vagy-e Istenben? Ő a te dicsőséged, gyönyörűséged, örömöd koronája? Szívedbe van-e írva ez a parancsolat: Aki Istent szereti, szeresse az ő felebarátját is? Szereted-e felebarátodat, mint magadat? Szeretsz-e

mindenkit még ellenségeidet, sőt még Isten ellenségeit is, mint a saját lelkedet? Ahogy Krisztus szeretett? S hiszed-e, hogy Krisztus szeretett, és érted adta magát? Hiszel-e vérében? Hiszed-e, hogy Isten Báránya elvette bűneidet, és mint a követ a tenger mélyébe dobta? Hogy eltörölte az ellened szóló kézírást, eltette az útból, odaszegezve a keresztfára? Az Úr vérén megváltottak közé tartozol, elnyerted bűneid bocsánatát? És a Szentlélek bizonyságot tesz lelkeddel együtt, hogy Isten gyermeke vagy?

10 A mi Urunk Jézus Krisztus Istene és Atyja, aki most közöttünk van, tudja, hogy ha valaki e nélkül a hit nélkül és szeretet nélkül hal meg, jobb lenne, ha meg sem született volna. „Ébredj fel, aki aluszol", és hívd Istenedet, hívd, amíg megtalálható. Ne nyugodj míg „el nem vonul előtted jósága", amíg az Úr ki nem jelenti nevét neked: „Az Úr, az Úr irgalmas és kegyelmes Isten! Türelme hosszú, szeretete és hűsége nagy! Megtartja szeretetét ezerízig, megbocsátja a bűnt, hitszegést és vétket." Senki se tévesszen meg üres szavakkal, hogy magasztos elhívásod jutalmánál kevesebbel is beérd. De hívd segítségül éjjel-nappal őt, aki „amikor még erőtlenek voltunk, a maga idejében meghalt... értünk, istentelenekért", amíg végre tudod, kiben hittél, és elmondhatod: „Én Uram és én Istenem!" Ne felejtsd el, hogy „mindig imádkozni kell és meg nem restülni", amíg fel nem emelheted kezedet az ég felé, és így nem szólhatsz annak, aki örökké él: „Uram, te mindent tudsz; te tudod, hogy szeretlek téged."

11 Bár mindnyájan megtapasztalnánk, mit jelent nemcsak majdnem, hanem valóban keresztyénnek lenni, megigazulni ingyen kegyelemből a Jézus Krisztusban való váltság által, tudni, hogy Jézus Krisztus megbékéltetett Istennel, örvendezni Isten dicsőségének reménységében, és betelni az ő szeretetével, amit a Szentlélek által áraszt szívünkbe!

Ámen.

(Elhangzott Oxfordban, a St. Mary templomban, az egyetem hallgatói és tanárai előtt 1741. július 25-én.)

„SERKENJ FÖL, AKI ALUSZOL!”

HARMADIK IGEHIRDETÉS

„Serkenj föl, aki aluszol és támadj fel a halálból,
és felragyog tenéked a Krisztus.”
(Efézus 5,14.)

Alapigénk fejtegetésében Isten segítségével *először* is jellemezni fogom az alvókat, akikhez e szavak szólnak; *másodszor* hangsúlyozom a buzdítást: „Serkenj fel, aki alszol, támadj fel a halálból”; és *harmadszor* elmagyarázom, milyen ígéretet kaptak azok, akik felserkennek és feltámadnak: „Felragyog neked a Krisztus!”

I.

1 Először is milyen alvókról van itt szó? Az alvás az ember természetes állapotára utal, a lélek mély álmára, amelybe Ádám bűne vetette mindazokat, akik tőle származnak. Azt az egykedvűséget, nemtörődömséget, kábultságot és érzéketlenséget a valóságos állapot iránt, amellyel minden ember megszületik és él, amíg Isten hangja fel nem ébreszti.

2 Mármost, „akik alusznak, éjjel alusznak”. A természetes állapot a világosság teljes hiánya, melyben „sötétség borítja a földet, sűrű homály a nemzeteket”. A szegény alvó bűnös bármennyit tud más dolgokról, magát nem ismeri, ezt illetően „még semmit sem ismer úgy, ahogy ismernie kellene”. Nem tudja, hogy bukott lélek, s e világban csak az a dolga, hogy felálljon elesettségéből, és visszaszerezze Isten képét, amire teremtetett. Nem látja, mennyire nélkülözhetetlen az egy szükséges dolog, az a belső egyetemes megváltozás, az a „fentről születés”, amelyet a keresztség jelképez, ami a teljes megújulás kezdete, a lélek, szellem és test megszentelődése, „ami nélkül senki sem látja meg az Urat”.

3 Bár tele van betegséggel, azt képzeli, hogy tökéletesen egészséges. Meg van kötözve nyomorúsággal és vassal, de boldognak és szabadnak álmodja magát. Így szól: „Békesség, békesség!”, miközben az Ördög mint „erős fegyveres” tartja uralma alatt a lelkét. Nyugodtan alszik és pihen, habár a pokol megmozdult alatta, hogy megragadja, és a sír, ahonnan nincs visszatérés, már feltátotta a száját, hogy elnyelje. Tűz lángol körülötte, de nem vesz tudomást róla, megégeti, s ő nem veszi szívére.

4 Az alvón tehát olyan bűnöst kell értenünk (és adná Isten, hogy mindnyájan megértenénk!), aki elégedett bűnös állapotával. Beletörődött elesettségébe, nyugton hagyja, hogy életén nincs Isten képmása, és így is fog meghalni. Nem tud sem betegségéről, sem a gyógyulás egyetlen lehetőségéről. Sohasem figyelmeztették, vagy nem hallgatott Isten hangjának intésére, hogy „meneküljön az eljövendő harag elől”. Még nem látta meg a pokol tüzének veszélyét, és nem kiáltott fel lelke kétségbeesésében: „Mit kell cselekednem, hogy üdvözüljek?”

5 Ha ez az alvó különösebben nem erőszakos, akkor általában igen mélyen alszik. Lehet olyasvalaki, akiben laodiceai lélek van: „sem hideg, sem forró”, egy csendes, ártatlan, jóindulatú teológiai professzor; de lehet, hogy lelkes és ortodox, „kegyességünk legszigorúbb irányzata szerint” él „mint farizeus”, vagyis aki a Szentírás szerint „megigazítja önmagát”, aki saját igazságát „igyekszik érvényesíteni”, hogy Isten annak alapján elfogadja őt.

6 Az ilyen ember „a kegyesség látszatát megőrzi ugyan, de annak erejét megtagadja”, sőt valószínűleg ócsárolja, akárhol találkozik vele, mintha az csupán különcködés és csalás lenne. Közben ez a szerencsétlen önámító megköszöni Istennek, hogy nem olyan, „mint mások: a rablók, gonoszok, paráznák”. Nem, ő senkinek sem okoz rosszat. „Böjtöl kétszer egy héten”, él a kegyelem eszközeivel, templomba jár, úrvacsorát vesz, sőt „tizedet ad mindenből, amit szerez”, jót tesz, ahol csak tud, „a törvényben követelt igazság szempontjából feddhetetlen”, nem hiányzik nála a kegyesség, csak az ereje, sem a vallás, csak a lelkülete, sem a keresztyénség, csak az igazság és az élet.

7 De nem tudjátok, hogy emberek előtt bármilyen magasztos az ilyen keresztyén, Isten előtt utálatos? Rá fog zúdulni mindaz a jaj, amit Isten Fia mennydörgött tegnap, mond ma és minden időben „az írástudók, farizeu-

sok és képmutatók" ellen. Az ilyen ember az, aki „megtisztítja a pohár és a tál külsejét", de belseje tele van ragadománnyal. „Gonosz betegség tapad hozzá, belül csupa hamisság." Urunk nagyon helyénvalóan meszelt sírhoz hasonlítja őt, mely „kívülről szépnek látszik", azonban „tele van holtak csontjaival és mindenféle tisztátalansággal". A csontok valójában már nem szárazak, hanem megjelentek rajtuk az inak és a hús, bőr borítja őket, de nincs bennük lélek, hiányzik belőlük az élő Isten Lelke. És „akiben nincs meg Krisztus Lelke, az nem az övé". „Krisztuséi vagytok, ha Isten Lelke bennetek lakik", de ha nem, Isten tudja, hogy még a halálban vagytok.

8 Ez az itt megszólított alvó másik tulajdonsága. A halálban van, de nem tudja. Isten számára halott, „holt a vétkeiben és bűneiben". Mert „a test gondolata halál". Ahogy meg van írva: „Miképpen egy ember által jött be a világra a bűn, és a bűn által a halál, és akképpen a halál minden emberre elhatott", nemcsak a földi élet elmúlása, hanem a lelki és örök halál is. „Mert ha eszel arról a fáról, bizony meghalsz" – mondta Isten Ádámnak. Nem testileg (bár az igaz, hogy akkor lett halandó), hanem lelkileg: elveszted lelked életét, Isten számára meghalsz, elszakadsz tőle, életed és boldogságod forrásától.

9 Először tehát így szűnt meg lelkünk élő egysége Istennel, úgyhogy természetes életünkben most lelkileg halottak vagyunk. S halottak is maradunk, amíg a második Ádám megelevenítő Lélek nem lesz számunkra, amíg fel nem támasztja a halottakat, akik holtak a bűnben, élvezetekben, gazdagságban vagy dicsőségben. De mielőtt a halott lélek életre kelhetne, felfigyel „Isten Fiának hangjára". Felismeri elveszettségét, és elfogadja a fölötte elhangzott halálos ítéletet. Tudja, hogy halott, bár él, halott Isten előtt és Isten dolgai számára, nem képes élő keresztyénként élni, mint ahogy a holttest sem tud élő emberként viselkedni.

10 S nagyon is biztos, hogy aki halott a bűnben, annak nincsenek „érzékszervei", melyek „a gyakorlat következtében már alkalmasak a jó és rossz megkülönböztetésére." „Van szeme, de nem lát, van füle, de nem hall." Nem „érzi és látja, hogy jó az Úr". „Nem látta Istent", hangját sem hallotta, nem is „tapintotta az élet Igéjét". Hiába olyan Jézus neve, mint „a kiöntött drága olaj", és „mirha, aloé, kácia illatú minden öltözete". A halálban alvó lélek ilyesmit nem fog fel. Szíve már nem érez, s ezekből semmit sem ért.

11 S mivel nincsenek lelki érzékszervei, s a lelki tudás számára nem nyitott, így a természeti ember nem fogadja el Isten Lelkének dolgait, sőt olyan távol áll tőle azok elfogadása, hogy amiket csak lelki módon lehet megítélni, azokat bolondságnak tekinti. Nem elég, hogy a lelki dolgok területén teljesen tudatlan, még azt is tagadja, hogy azok léteznek. S maga a lelki érzékelés számára a bolondság netovábbja. „Mi módon lehetnek ezek?" – kérdi. Honnan tudhatja bárki, hogy Istennek él? Úgy, ahogy tudod, hogy a tested él. A hit a lélek élete, és ha ez az élet lakozik benned, akkor nincs szükséged jelre, hogy felismerd, hanem csak az ἔλεγχος πνεύματος, arra az isteni tudatra, Isten bizonyságtételére, ami több és nagyobb, mint tízezer emberi tanú.

12 Ha a Szentlélek nem tesz most bizonyságot lelkeddel együtt arról, hogy Isten gyermeke vagy, bár meggyőzne téged kijelentésével és erejével te szegény, alvó bűnös, hogy az Ördög fia vagy! Ó, bár támadna most próféciámra „zúgás és zörgés", és illeszkednének egymáshoz a csontok! Akkor hát „a négy szelek felől jöjj elő, Lélek, és lehelj ezekbe a megöltekbe, hogy megéledjenek!" Ne keményítsétek meg a szíveteket, s ne álljatok ellen a Szentléleknek, aki most itt van, s meg akar győzni bűnötökről, „hogy nem hisztek az Isten egyszülött Fiának nevében".

II.

1 Tehát „Serkenj föl, aki aluszol, támadj föl a halálból". Ajkam szaván keresztül hív most Isten, és parancsolja, hogy ismerd meg magad, igazi állapotodat, te elesett lélek, s hogy mi legyen egyetlen dolgod idelent. „Mi lelt, te nagy alvó? Kelj föl, kiálts a te Istenedhez! Hátha gondol rád az Isten, és nem fogsz elveszni!" Hatalmas vihar kavarog körülötted, s te a kárhozat mélyébe süllyedsz, Isten ítéletének szakadékába. Ha meg akarsz menekülni, vesd bele magad. „Ítéld meg magad, s akkor az Úr nem fog megítélni!"

2 Ébredj, ébredj! Kelj föl azonnal, hogy ki ne kelljen innod az Úr kezéből elvéve „a harag poharát"! Buzdulj föl és ragadd meg az Urat, az igazság Urát, aki hatalmas a szabadításra! Rázd ki magad a porból! Vagy legalább hadd rázzon meg Isten fenyegetésének földindulása! Ébredj föl és kiálts a remegő börtönőrrel: „Mit kell cselekednem, hogy üdvözüljek?" S ne nyugodj, amíg nem hiszel az Úr Jézusban olyan hittel, amit ő ajándékoz a Lélek munkája folytán!

3 Ha valakihez különösképpen szólok közületek, akkor az te vagy, aki úgy gondolod, hogy rád nem vonatkozik ez a felszólítás. „Üzenetem van Istentől számodra." Az ő nevében sürgetlek, hogy „menekülj az eljövendő harag elől". Te szentségtelen lélek, lásd meg képmásodat az elítélt Péterben, aki a sötét börtön mélyén feküdt a katonák között két lánccal megkötözve, s az ajtónál is őrök vigyáztak. Az éjszaka múlik, közeleg a reggel, amikor kivégzésre visznek. S ezek között a szörnyű körülmények között te mélyen álomba merültél. Nyugodtan alszol az Ördög karjában, a sír szélén, az örök pusztulás torkában!

4 Bár odalépne hozzád az Úr angyala, és világosság támadna börtönödben! S bár éreznéd, hogy egy mindenható kéz meglöki oldaladat, és felrázva téged így szól: „Kelj föl hamar! Övezd fel magadat és kösd fel sarudat! Vedd rád felsőruhádat, és kövess engem!"

5 Öröklétre teremtett lélek, ébredj fel világi boldogságod álmából! Hát nem önmagának alkotott Isten? Akkor nem lehet nyugtod, amíg őbenne meg nem nyugszol. Térj vissza, ki elkóboroltál! Siess vissza a bárkádhoz! Nem ez a föld az otthonod. Ne akard itt felállítani a sátort! Csak idegen, jövevény vagy idelent, tiszavirág életű, aki most indul a változhatatlan élet felé. Siess! Az örökkévalóság kopogtat. Örök sorsod ettől a pillanattól függ. Örök boldogság vár, vagy örök nyomorúság!

6 Milyen állapotban van a lelked? Ha Isten elszólítana, miközben itt beszélek, kész vagy a halálra és az ítéletre? Megállhatsz őelőtte, akinek „szeme tisztább, semhogy nézhetné a gonoszt"? Méltó vagy rá, hogy „részed legyen a szentek örökségében a világosságban"? Megharcoltad „ama nemes harcot és a hitet megtartottad"? Megszerezted az egy szükséges dolgot? Visszanyerted Isten képét, az igazságot és a valódi szentséget? Levetkőzted az óembert és felöltözted az újat? Felöltözted-e Krisztust?

7 Van-e olaj a lámpádban? Kegyelem a szívedben? Szereted-e „az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből"? Az az indulat van benned, ami Krisztus Jézusban volt? Valóban keresztyén vagy, új teremtés? Elmúltak-e a régiek, és újjá lett-e minden?

8 Részed van-e az isteni természetben? Nem ismered magad, hogy Krisztus benned van, kivéve ha méltatlan vagy? Tudod-e, hogy Isten benned

lakik, te pedig Istenben az ő Lelke által, akit neked adott? Nem tudod, hogy „tested, amit Istentől kaptál, a benned levő Szentlélek temploma”? Ott van-e szívedben bizonyságtétele, „örökségednek záloga”? Elpecsételte-e az ígéretnek Lelke „a megváltás napjára”? „Kaptál-e Szentlelket?” Vagy már a kérdés visszariaszt, mert „azt sem tudod, hogy van-e Szentlélek”?

9 Ha ez megütköztet, úgy biztos lehetsz abban, hogy nem vagy keresztyén, s nem is akarsz az lenni. Nem, még az imádságoddal is vétkezel, hiszen éppen ma ünnepélyesen kigúnyoltad Istent azzal, hogy Szentlelke ihletését kérted, amikor nem is hitted, hogy ilyesmit kapni lehet.

10 Azonban Isten szavának és saját egyházunknak tekintélye alapján meg kell ismételnem a kérdést: „Kaptál-e Szentlelket?” Ha nem, akkor még nem vagy keresztyén. Mert a keresztyén olyan ember, aki fel van kenve Szentlélekkel és hatalommal. Még nincs részed a tiszta és hamisítatlan vallásban. Tudod, hogy mi ez a vallás? Részesedés az isteni természetben, Isten élete az ember lelkében, a szívben alakot öltő Krisztus. Mert „a Krisztus közöttetek van; dicsőségnek ama reménysége”. Tudod-e, hogy a vallás boldogság és szentség, menny, amely már a földön elkezdődik? Isten országa benned „nem evés és ivás”, nem külsőségek, „hanem igazság, békesség és a Szentlélek által való öröm”. Örökkévaló ország, mely a lélekbe költözik, „Isten békessége, mely minden értelmet felülmúl”, „kibeszélhetetlen, dicsőült öröm”.

11 Tudod-e, hogy „Krisztus Jézusban nem számít sem a körülmetélkedés, sem a körülmetéletlenség, csak a szeretet által munkálkodó hit”, az új teremtés? Nem látod, hogy szükséges belülről megváltozni, lelkileg megszületni, a halálból életre kelni, megszentelődni? Szilárd meggyőződéssel vallod, hogy enélkül senki sem láthatja meg az Urat? Törekszel erre? „Igyekszel megerősíteni elhivatásodat és kiválasztásodat”? „Félelemmel és rettegéssel” munkálod-e üdvösségedet? Megteszel-e mindent, hogy bemehess a szoros kapun? Komolyan törődsz a lelkeddel? Mondhatod-e annak, aki a szíveket vizsgálja: „Ó, Isten, rád vágyom! Uram, te mindent tudsz! Tudod, hogy szeretni óhajtlak téged!”?

12 Reméled, hogy üdvösséged van, de mivel indokolod ezt a reménységet? Azzal, hogy semmi rosszat nem tettél? Vagy hogy sok jót cselekedtél? Esetleg azzal, hogy nem vagy olyan, mint mások, hanem bölcs, tanult,

becsületes, erkölcsileg kifogástalan? Az emberek nagyra becsülnek, és jó híred van? Sajnos ezekkel nem jutsz Istenhez. Számára ezek a semminél is alábbvalók. Ismered Jézus Krisztust, akit küldött? Megtanított arra, hogy „kegyelemből van üdvösségetek a hit által, és ez nem tőletek van: Isten ajándéka ez; nem cselekedetekből, hogy senki se kérkedjék”? Elfogadtad ezt az igaz mondást reményed egyedüli alapjának: „Jézus Krisztus azért jött a világba, hogy bűnösöket mentsen meg”? Megtanultad, mit jelent ez: „Nem azért jöttem, hogy az igazakat hívogassam, hanem a bűnösöket megtérésre”? Csak „az elveszett bárányokhoz küldettem”? Elveszett, halott, elkárhozott állapotban vagy már? (Aki hallja, értse meg!) Tudod, mit érdemelsz? Érzed, hogy mire van szükséged? Lelkileg szegény vagy-e? Sírsz Isten után, és nem akarsz megvigasztalódni? Magába szállt-e a tékozló fiú, nem bánja, hogy azok, akik még mindig a moslékot eszik, amit ő otthagyott, eszelősnek tekintik őt? Kész vagy-e arra, hogy Krisztus Jézusban istenfélő életet élj? S ezért üldöznek-e? Mondanak-e rólad az emberek mindenféle gonosz dolgot igazságtalanul az Ember Fiáért?

13 Ó, bár meghallanátok ezekben a kérdésekben azt a hangot, mely felébreszti a holtakat, és éreznétek az Ige pörölyét, mely darabokra zúzza a sziklákat! „Ma, ha az ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek a szíveteket”! Ébredj hát „föl, aki lelki halálban alszol, hogy el ne aludj örökre! Érezd át elveszett állapotodat, és kelj föl” a halálból! Hagyd ott azokat, akiknek cimborája voltál a bűnben és halálban! Kövesd Jézust, és hagyd, hogy a halottak temessék el a halottaikat! Óvd meg magad ettől a makacs nemzetségtől! Ezért tehát „menjetek ki közülük, és szakadjatok el, így szól az Úr, tisztátalant ne érintsetek, és az Úr magához fogad titeket”. S akkor „felragyog neked a Krisztus”.

III.

1 Ezt az ígéretet szeretném végül megmagyarázni. Milyen biztató gondolat, hogy bárki légy, ha engedelmeskedsz a Megváltó hívásának, nem keresed őt hiába! Ha most fölserkensz és feltámadsz a halálból, az Úr kötelezte magát, hogy világosságot ad neked. Kegyelmet és dicsőséget áraszt rád, kegyelme világosságát itt, és dicsőségének ragyogását akkor, amikor megkapod a hervadhatatlan koronát. „Felhasad, mint hajnal a te világosságod, és homályosságod olyan lesz, mint a dél.” „Isten, aki szólt: »sötétségből világosság ragyogjon«, ő gyújtott világosságot a mi szívünkben, Isten dicső-

sége ismeretének a Jézus Krisztus arcán való világoltatása végett." És „feltámad néktek, akik félitek az én nevemet, az igazságnak napja, és gyógyulás lesz az ő szárnyai alatt". S azon a napon így szólnak neked: „Kelj fel, világosodjál, mert eljött világosságod, és az Úr dicsősége rajtad eltámadt." Mert Krisztus kijelenti magát benned, s ő az igazi világosság.

2 Isten világosság, és magát adja minden felébredt bűnösnek, aki őt várja. Az élő Isten temploma leszel, és Krisztus lakik majd szívedben hit által. S „a szeretetben meggyökerezve és megalapozva képes leszel felfogni minden szenttel együtt, mi a szélessége és hosszúsága, mélysége és magassága az Isten jóvoltának; hogy így megismerd Krisztusnak minden ismeretet felülhaladó szeretetét, s ekképpen beteljesedj az Istennek egész teljességéig".

3 Testvéreim, látjátok elhívásotokat. Arra hívattattunk, hogy „Isten hajlékává" legyünk „a Lélek által". S a bennünk lakozó Lélek által szent életet éljünk itt, valamint részünk legyen a szentek örökségében a világosságban. Oly mérhetetlenül nagy ígéreteket adott az Úr, és valóban kaptunk, akik hiszünk! Mert hit által „nem e világ lelkét kaptuk", hanem az Istenből való Lelket – minden ígéret summáját –, „hogy megismerjük azokat, amiket Isten ajándékozott nékünk".

4 Krisztus Lelke Istennek az a nagy ajándéka, akit régen sokszor és sokféleképpen megígért az embernek, és Krisztus megdicsőülése után teljesen kiárasztott. Betöltötte az atyáknak korábban tett ígéreteit: „Az én lelkemet adom belétek, és azt cselekszem, hogy az én parancsolataimban járjatok" (Ez 36,27). „Mert vizet öntök a szomjúhozóra, és folyóvizeket a szárazra. Kiöntöm lelkemet a te magodra, és áldásomat a te csemetéidre" (Ézs 44,3).

5 Ti mindnyájan élő tanúi lehettek ezeknek: a bűnbocsánatnak és a Szentlélek ajándékának. „Ha hiheted, minden lehetséges a hívőnek." „Ki féli közületek az Urat, s mégis sötétségben jár, és nincs világossága?" Megkérdezlek Jézus nevében, hiszed-e, hogy karja egyáltalán nem rövidült meg? Hogy ő még mindig hatalmasan meg tud menteni? Hogy tegnap és ma és örökké ugyanaz? Hogy van hatalma itt a földön megbocsátani a bűnt? „Bízzál, fiam, megbocsáttattak a te bűneid." Isten Krisztusért megbocsátott neked. Ne úgy fogadd ezt „mint emberek beszédét, hanem mint Isten beszédét, mivel valósággal az is", és akkor ingyen, hit által meg-

igazulsz. A Jézusba vetett hit által megszentelődsz, és saját pecséteddel hitelesíted, hogy „Isten örök életet adott nekünk, és ez az élet az ő Fiában van".

6 Atyámfiai, férfiak, hadd szóljak hozzátok szabadon, viseljétek el az intést attól, akit legkevesebbre tartanak az egyházban. Lelkiismeretetek a tanú a Szentlélekkel együtt, hogy mindez így van, ha már megízleltétek, hogy az Úr kegyelmes. „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, a Jézus Krisztust." Ez a tapasztalati tudás, egyedül ez az igazi keresztyénség. Keresztyén az, aki megkapta Krisztus Lelkét. Nem keresztyén, aki nem kapta meg. Az sem lehetséges, hogy az ember tudtán kívül nyerte el. Mert „azon a napon (amikor hozzátok érkezik, mondja Urunk) megtudjátok, hogy én az én Atyámban vagyok, és ti énbennem, és én tibennetek". Ez az igazság Lelke, „akit a világ be nem fogadhat, mert nem látja őt és nem ismeri őt; de ti ismeritek őt, mert nálatok lakik, és bennetek marad" (Jn 14,17).

7 A világ nem kaphatja meg, sőt határozottan elutasítja az Atya ígéretét, ellentmond neki, és káromolja. De ez a lélek nem Istentől van. Hanem „ez az antikrisztus lelke, amelyről hallottátok, hogy eljön, most pedig már a világban van". Az az antikrisztus, aki tagadja a Szentlélek ihletését, hogy Isten Lelkének bennünk lakozása minden hívőnek előjoga, tagadja az evangélium áldását, a kimondhatatlan ajándékot, az egyetemes ígéretet, a valódi keresztyén ismertetőjelét.

8 Nem segít rajtuk, hogy így szólnak: „Nem tagadjuk Isten Lelkének segítségét, csak az ihletését, azt hogy elnyerhető, és hogy ez érezhető. Csak a Lélek érzékelése, a tőle való indíttatás, a vele való betöltekezés az, amelyekről tagadjuk, hogy helyük lenne az egészséges vallásban. De ha csak ezt tagadod, akkor tagadod az egész Szentírást, Isten teljes igazságát, ígéretét és bizonyságát.

9 Kiváló egyházunk semmit nem tud erről az ördögi megkülönböztetésről, hanem egyszerűen beszél „Krisztus Lelkének érzéséről", „a Szentlélek indításáról", és arról, hogy tudhatjuk és „érezhetjük, hogy nincs más név, csak Jézus neve", amely által életet és üdvösséget kapunk. Az egyház arra tanít, hogy imádkozzunk „a Szentlélek ihletéséért", hogy „betelhessünk a Szentlélekkel". És minden presbitere azt vallja, hogy kézrátétellel kapja a

Szentlelket. Ezért ha valaki ezek közül valamelyiket tagadja, akkor tulajdonképpen az anglikán egyházat utasítja vissza, és az egész keresztyén kijelentést.

10 Azonban „Isten bölcsessége" mindig „bolondság az embereknek". Nem csoda hát, ha az evangélium nagyszerű titka most is „elrejtett a bölcsek és értelmesek elől", mint régen, hogy majdnem mindenhol megtagadják, kigúnyolják és egyszerű őrültségnek tartják. S akik még mindig vallani merik, azokat őrülteknek és fanatikusoknak nevezik. Ez az a szakadás, aminek el kellett jönnie, minden rendű és rangú ember hitehagyása, mely mint látjuk, elárasztotta a földet. „Járjátok el Jeruzsálem utcáit, és nézzétek, hogy találtok-é egy embert", aki szereti az Urat, Istenét teljes szívéből, és szolgálja őt teljes erejéből. Mennyire gyászol saját országunk (hogy messzebb ne menjünk) a terjedő istentelenség miatt! Hányfajta gonoszságot követnek el napról napra s gyakran büntetlenül azok, akik önkényesen vétkeznek és dicsekszenek gyalázatukkal! Ki számlálhatja össze a káromkodást, átkozódást, szentségtörést, istengyalázást; a hazugságot, rágalmazást, gonosz beszédet; az Úr napjának megszegését, a falánkságot, részegeskedést, bosszút; a prostitúciót, paráználkodást és különböző tisztátalanságokat; a csalást, igazságtalanságot, elnyomást, zsarolást, amely árvízként borítja el országunkat?

11 S még azok között is, akik tisztán tartották magukat ezektől a szörnyűbb utálatosságoktól, mennyi haragot és büszkeséget, mennyi restséget és semmittevést, mennyi elpuhultságot és lagymatagságot, s mennyi fényűzést és elkényelmesedést, mennyi irigységet és törtetést, mennyi dicsszomjat találunk, a világ szeretetét és emberektől való félelmet! S közben mily keveset az igazi vallásból! Mert hol van, aki szereti Istent vagy felebarátját, ahogy Isten megparancsolta? Vannak olyanok, akikben a kegyességnek még a látszata sincs meg, másokban meg csak a látszat. Az egyik a nyitott, a másik a meszelt sír. Valóban, aki komolyan megfigyelné az emberek valamilyen nyilvános összegyülekezését (attól tartok, hogy a templomi gyülekezetek sem kivételek), azt venné észre, hogy „egy részük szadduceus, más részük farizeus". Egyiket annyira nem érdekli a vallás, mintha nem lenne sem feltámadás, sem angyal, sem lélek. A másik élettelen formaságot csinál belőle, külső teljesítmények unalmas körforgását, amiben nincs sem igazi hit, sem Isten szeretete, sem Szentlélekben való öröm!

12 Bár azt mondhatnám, hogy mi itt kivételt képezünk! „Testvéreim, szívem szerint kívánom és Istentől könyörgöm", hogy megszabaduljatok az istentelenség ez áradatából, hogy itt megálljanak büszke hullámai! De valóban így van-e? Isten tudja, és saját lelkiismeretünk, hogy nem. Nem tartottátok tisztán magatokat. Romlottak vagyunk mi is, és utálatosak, s igen gyér azoknak a száma, akik többre jutottak. Kevesen imádják Istent lélekben és igazságban. Mi is „olyan nemzedék vagyunk, amelynek szíve nem volt szilárd, és lelke sem volt hű Isten iránt". Pedig ő arra rendelt, hogy „a föld sója" legyünk. „Ha pedig a só megízetlenül, mivel sózzák meg? Nem jó azután semmire, hanem hogy kidobják és eltaposssák az emberek."

13 És „ne büntessem meg az ilyeneket – így szól az Úr –, és az eféle népen ne álljon-e bosszút az én lelkem?" Bizony nem tudjuk, mikor mondja majd a fegyvernek: „Fegyver, menj át ez országon!" Bőven adott időt nékünk a megtérésre. Meghagy minket még ebben az esztendőben, de figyelmeztet és felébreszt mennydörgő szava. Ítélete bejárja a világot. Megvan minden okunk, hogy a legsúlyosabbal számoljunk, „hogy hamar eljön hozzánk, és kimozdítja gyertyatartónkat a helyéből, ha meg nem térünk, s az előbbi cselekedeteket nem cselekesszük". Ha vissza nem térünk a reformáció elveihez, az evangélium igazságához és egyszerűségéhez. Lehet, hogy már Isten üdvözítő kegyelme utolsó erőfeszítésének állunk ellen. Lehet, hogy már majdnem „betöltöttük gonoszságunk mértékét" azzal, hogy elutasítjuk Isten ellenünk kimondott ítéletét, és elvetjük követeit.

14 Ó, Isten „haragodban emlékezzél meg kegyelmességedről"! Dicsőülj meg újulásunkban, ne pusztulásunkban! Hadd halljuk a vesszőt s aki rendelte azt! Most, „ha ítéleteid megjelennek a földön, tanuljanak igazságot a földnek lakosai"!

15 Testvéreim, itt az ideje, hogy az álomból felserkenjünk, mielőtt felharsan az Úr hangos trombitája, és országunkat vér borítja. Bár haladéktalanul meglátnánk, amik békességünkre valók, mielőtt elrejtetnének szemeink elől! „Hozz vissza bennünket, szabadításunk Istene, és szüntesd meg ellenünk való bosszankodásodat!" „Ó, Urunk tekints alá az égből és lásd és tekintsd meg e szőlőtőt"; hadd ismerjük fel „meglátogatásunk idejét"! „Segíts meg bennünket, szabadító Istenünk a te nevednek dicsőségéért; ments meg minket és bocsásd meg vétkeinket a te nevedért." „Hogy el ne

térjünk tőled: eleveníts meg minket és imádjuk a te nevedet. Seregek Ura, Istene, állíts helyre minket; világoltasd a te orcádat, hogy megszabadul-junk!" Téríts meg minket újra, ó, seregek Istene, Urunk! Mutasd meg arcod fényét, és meggyógyulunk!

„Aki pedig mindent megcselekedhet feljebb, hogynem mint kérjük, a mi bennünk munkálkodó erő szerint: annak legyen a dicsőség az egyházban Krisztus Jézus által nemzetségről nemzetségre, örökkön-örökké. Ámen" (Ef 3,20-21.)

(Elhangzott 1742. április 4-én, vasárnap az oxfordi egyetem hallgatói és tanárai előtt. Elmondta Wesley Károly, M.A., a Christ Church diákja.)

A BIBLIAI KERESZTYÉNSÉG

NEGYEDIK IGEHIRDETÉS

„Ha valaki hallja a trombitaszót, de nem hajt az intésre,
s aztán a fegyver eljő és őt utoléri:
az ő vére az ő fején lesz.”
(Ezékiel 33,4.)

„Betelének mindnyájan Szent Lélekkel.”
(Apostolok Cselekedetei 4,31.)

1 Ugyanezzel a kifejezéssel találkozunk a második fejezetben, ahol ezt olvassuk: „Mikor a pünkösd napja eljött, mindnyájan egy akarattal együtt voltak (az apostolok az asszonyokkal, Jézus anyjával és testvéreivel ugyanazon a helyen), lőn hirtelen az égből mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése, és megjelentek előttük kettős tüzes nyelvek, és üle mindenikre azok közül. És megteltek mindnyájan Szentlélekkel.” Ennek egyik közvetlen hatása az volt, hogy „különféle nyelveken kezdtek beszélni”, úgyannyira, hogy mind a pártusok, médek és elámiták valamint a többi idegen, akik „amikor a zúgás támadt” összefutottak, „mindegyik a maga nyelvén hallotta őket szólni az Isten felséges dolgairól” (Csel 2,1-6).

2 Ebben a fejezetben pedig azt olvassuk, hogy amikor az apostolok és az atyafiak imádkoztak és dicsérték Istent, „megmozdult az a hely, ahol együtt voltak, s megteltek mindnyájan Szentlélekkel” (Csel 4,31). Ennél az esetnél nem találkozunk látható jellel, mint az előzőnél, arról sem olvasunk, hogy a Szentlélek különleges ajándékait kapták volna, mint például „a gyógyítások kegyelmi ajándékát, csodatevő erőknek munkáit vagy a prófétálást, a lelkeknek megítélését, a nyelveken való szólást vagy pedig a nyelvek magyarázását” (1Kor 12,9-10).

3 Arról, hogy a Szentlélek eme ajándékainak mindig meg kell-e maradniuk az egyházban, vagy hogy visszatérnek-e, ahogy időben közelebb jön mindennek a helyreállítása, nem szükséges döntenünk. De azt meg kell jegyeznünk, hogy már az egyház csecsemőkorában is takarékosan osztogatta ezeket Isten. Mindenki prófétált? Cselekedtek valamennyien csodákat? Megkapták mindnyájan a gyógyítás ajándékát? Mindenki beszélt nyelveken? Egyáltalán nem. Talán ezer közül ha egy. Az is lehet, hogy senki sem, csak az egyház tanítói, és közülük is csak néhányan (1Kor 12,28-30). Tehát ennél fontosabb cél érdekében „teltek meg mindnyájan Szentlélekkel".

4 Azt az indulatot kapták, ami Krisztusban volt (és senki sem tagadhatja, hogy ez központi jelentőségű a mindenkori keresztyén számára), a Lélek szent gyümölcseit; akiben ugyanis ezek nincsenek meg, az nem az Úré. Kapták azért, hogy betöltse őket „szeretettel, örömmel, békességgel, türelemmel, szívességgel, jósággal" (Gal 5,22-24), hogy felruházza őket hittel (vagy talán fordíthatjuk hűségnek), szelídséggel és önmegtartóztatással, hogy képesek legyenek megfeszíteni a testet indulataival, kívánságaival, érzéki vágyaival együtt, s hogy e belső változás eredményeképpen betöltve a külső igazságot „úgy éljenek, ahogyan Krisztus élt", „hitből végzett munkában, szeretetből eredő fáradozásban s a reménység állhatatosságában" (1Thess 1,3).

5 Anélkü1 tehát, hogy kíváncsi, szükségtelen kérdések alapján foglalkoznánk a Lélek különleges ajándékaival, nézzük meg inkább közelebbről közönséges ajándékait, amik felől bizonyosak lehetünk, hogy mindig megmaradnak. Vizsgáljuk meg Isten nagy munkáját az emberek fiai között, amire általában egy szóval utalunk: keresztyénség. Nem véleményekre gondolok, nem a hittételek rendszerére, hanem az emberek szívében és életében elfoglalt helyére. Ezt a keresztyénséget hasznos lenne három oldalról megközelíteni:

I. kezdeti létrejötte egyes emberekben,
II. terjedése emberről emberre,
III. szétáradása az egész földön.

Szeretném ezeket a pontokat egyszerű, gyakorlati alkalmazással befejezni.

I.

1 Először is nézzük, hogyan indul, hogyan kezdi munkáját a keresztyénség az egyénekben.

Tegyük fel, hogy valakit szíven talált Péter apostol szava, amint a bűnbánatot és a bűnök bocsánatát hirdette, hatására felismerte bűneit, megbánta azokat, és hitt Jézusban. Istentől munkált hite által, ami a reménylett dolgok valósága (Zsid 11,1) és a nem látott dolgokról való meggyőződés, azonnal megkapta a fiúság Lelkét, aki által kiáltotta: „Abbá, Atyám!" (Róm 8,15.) Először nevezhette Jézust Úrnak a Szentlélek által (1Kor 12,3), mert a Lélek bizonyságot tett az ő lelkével együtt arról, hogy valóban Isten gyermeke (Róm 8,16). Most már joggal így szólhatott: „Élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus; amely életet pedig most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem, és önmagát adta értem" (Gal 2,20).

2 Ez volt tehát hitének lényege, az Atya Isten szeretetének isteni ἔλεγχος-a (meggyőződés, bizonyosság), szeretete Fián keresztül őfelé, a bűnös felé, aki elfogadást nyert a Szeretettben. Most már „megigazulva hit által, békessége volt Istennel" (Róm 5,1), igen, Isten „békessége uralkodott szívében", minden értelmet, πάντα νοῦν minden pusztán észokokon nyugvó elgondolást) felülmúló békesség, ami megőrizte szívét és gondolatait minden kétségtől és félelemtől, mert tudta, hogy kiben hisz. Ezért „nem félt a rossz hírtől", mert „szíve erős volt, az Úrban bizakodó". Nem félt attól, hogy mit tehet vele ember, mert tudta, hogy még a haja szálait is számon tartják. Nem félt a sötétség hatalmasságaitól sem, akiket Isten minden nap lába alá vetett. Legkevésbé félt a haláltól, inkább arra vágyott, hogy „elköltözzön és Krisztussal legyen", aki „halála által megsemmisítette azt, akinek hatalma van a halálon, tudniillik az Ördögöt; és megszabadította azokat, akik a haláltól való félelem miatt teljes életükben (addig) rabok voltak" (Zsid 2,15).

3 Lelke ezért az Urat magasztalta, és örvendezett Istenben, Megváltójában. Kibeszélhetetlen örömmel örvendezett abban, aki megbékítette Istennel, az Atyával, akiben „van – az ő vére által – megváltása, bűneinek bocsánata". Örvendezett Isten Lelkének az ő lelkével együttes bizonyságtételében arról, hogy ő Isten gyermeke, s főleg „Isten eljövendő dicsőségének",

az ő dicsősége képmásának reményében örvendezett, abban, hogy lelke teljesen megújul igazságban és valóságos szentségben. És örvendezett a dicsőség koronájának ígéretében, „a romolhatatlan, szeplőtelen és hervadhatatlan örökség” reményében.

4 „Szívébe áradt az Isten szeretete a neki adatott Szentlélek által” (Róm 5,5). Mivel Isten gyermeke lett, „Isten elküldötte Fiának Lelkét a szívébe, aki ezt kiáltja: Abbá, Atya!” (Gal 4,6). Gyermeki szeretete egyre erősödött Isten iránt az Úr megbocsátó szeretetének belső bizonyossága következtében (1Jn 5,10). Meglátta, „milyen nagy szeretetet adott neki az Atya: Isten gyermekének nevezték” (1Jn 3,1). Isten lett szemének gyönyörűsége és szívének öröme, osztályrésze itt és az örökkévalóságban.

5 Miután így szerette Istent, testvérét is szeretnie kellett, s nemcsak szóval, „hanem cselekedettel és valóságosan”. „Ha így szeretett minket Isten – mondta –, nekünk is szeretnünk kell egymást” (1Jn 4,11), igen, minden embert, hiszen az Isten „irgalmas minden teremtményéhez” (Zsolt 145,9). Ezért ez az ember, aki Istent szerette, Istenért az egész emberiséget magához ölelte, azokat is, akiket sohasem látott testben vagy azokat, akikről csak annyit tudott, hogy ők „Isten nemzetsége”, akiknek lelkéért Jézus Krisztus meghalt. Szerette a gonoszokat és hálátlanokat is, sőt még inkább ellenségeit, akik gyűlölték, üldözték vagy rosszindulatúak voltak iránta Mesteréért. Ők különleges helyet foglaltak el szívében és imádságaiban. Szerette őket, „ahogyan Krisztus is szeretett” minket.

6 És „a szeretet nem fuvalkodik fel” (1Kor 13,4). Akinek lelkében lakik, azt porig alázza, tehát az ilyen ember alázatos szívű, kicsi, közönséges és hitvány lett saját szemében. Nem kereste, nem is kapta meg emberek dicséretét, hanem csak azt, ami Istentől jön. Szelíd volt és türelmes, mindenkihez kedves és készséges. A hűség és az igazság sosem hagyta el, „nyakába kötötte és felírta szíve táblájára”. Ugyanez a Lélek képessé tette arra, hogy mindenben mértékletes legyen, lecsendesítve lelkét, amilyen az elválasztott gyermek. „Megfeszíttetett neki a világ, és ő is a világnak”, fölötte állt „a test kívánságának, a szem kívánságának és az élettel való kérkedésnek”. Ugyanez a mindenható szeretet váltotta meg a szenvedélytől és a büszkeségtől, a testi indulattól és a hiúságtól, a törtetéstől, az irigységtől s minden olyan érzelemtől, ami nem krisztusi.

7 Könnyű elhinni, hogy akinek ilyen szeretet lakott a szívében, az nem tett rosszat felebarátja ellen. Lehetetlen volt számára, hogy tudatosan és szándékosan bajt okozzon akárkinek. A lehető legtávolabb állt a kegyetlenségtől és gonoszságtól, minden igazságtalan vagy szívtelen tettől. Elővigyázatosan „zárat tett a szájára, őrizte ajkának nyílását", nehogy nyelvével vétsen az igazság, az irgalom vagy a hűség ellen. Levetkőzött minden hazugságot, hamisságot, csalást, és szájában nem találtatott álnokság. Senkiről sem mondott rosszat, s barátságtalan szó nem hagyta el ajkát.

8 Mivel nagyon is átérezte az Ige igazságát, hogy „nélkülem semmit sem tudtok cselekedni", és emiatt folyamatosan szüksége van az élő vízre, ezért minden nap gyakorolta magát Isten rendelése szerint azokban, amelyek az Úr kegyelmének közvetítő csatornái: „az apostoli tanításban", készséges szívvel fogadva az oktatást, mint lelki táplálékot; „a kenyér megtörésében", vagyis a Krisztus testével való közösségben, valamint „az imádkozásban" és Isten magasztalásában a nagy gyülekezettel együtt. Így naponta növekedett a kegyelemben, gyarapodott erőben, Isten ismeretében és szeretetében.

9 De nem elégítette ki, hogy egyszerűen csak kerüli a rosszat. Lelke szomjazott a jó cselekvésére. Szíve ezt hajtogatta: „Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, én is munkálkodom." Uram szertejárt és jót tett, hogyne követném a példáját? Ezért ahol alkalma volt, ha többet nem tehetett, enni adott az éhezőnek, ruházta a mezítelent, támogatta az árvát vagy idegent, meglátogatta és segítette a betegeket és foglyokat. Minden vagyonát a szegények javára fordította. Boldogan dolgozott vagy szenvedett értük, és ha ezzel másnak használhatott, örült, ha megtagadhatta magát. Semmi sem volt túl drága neki, hogy megváljon tőle másokért, mert jól emlékezett Ura szavaira: „Amennyiben megcselekedtétek eggyel az én legkisebb atyámfiai közül, énvelem cselekedtétek meg" (Mt 25,40).

10 Ilyen volt a korai keresztyénség. Ilyenek voltak az első keresztyének. Mind ilyenek voltak, akik hallva a főpapok és vének fenyegetéseit, „egy akarattal felemelték szavukat Istenhez, és megteltek mindnyájan Szentlélekkel. A hívők egész sokaságának pedig szíve és lelke egy volt." (Annak a szeretete, akiben hittek, ilyen egymás iránti szeretetre kényszeríttette őket!) „Senki sem mondott vagyonából semmit a magáénak, hanem mindenük közös volt." Ennyire megfeszíttetett nekik a világ, ők is a világnak!

„És foglalatosak voltak az apostolok tudományában és a közösségben, a kenyérnek megtörésében és a könyörgésekben” (Csel 2,42). „És nagy kegyelem volt mindnyájukon. Mert szűkölködő sem volt közöttük senki; mert valakik földek vagy házak birtokosai voltak, eladván, elhozák az eladottak árát, és letevék az apostolok lábainál: aztán elosztatott az egyesek közt, amint kinek-kinek szüksége volt” (Csel 4,31-35).

II.

1 Nézzük meg másodszor azt, hogy ez a keresztyénség hogyan terjed egyik emberről a másikra, fokozatosan hogyan terjed a világban, mert ez volt Isten akarata, aki „nem azért gyújtott gyertyát, hogy a véka alá, hanem hogy a gyertyatartóba tegye, s így világítson mindazoknak, akik a házban vannak”. Urunk akkor jelentette ki első tanítványainak, hogy „ti vagytok a föld sója”, „a világ világossága”, amikor ezt az általános parancsot is adta: „Úgy fényljék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat” (Mt 5,13-16).

2 S valóban, el tudjuk-e képzelni, hogy azokra, akik így szeretik az emberiséget, semmi hatással ne lenne, amikor látják, hogy „az egész világ a gonoszságban vesztegel”? Hidegen hagyná őket azoknak a gyötrelme, akikért Uruk meghalt? Nem indulnának meg rajtuk, nem szakadna meg szívük a bánkódástól? Tudnának tétlenül állni egész nap, még ha parancsot sem adott volna nekik az, akit szeretnek? Nem fáradoznak-e buzgón, hogy minden lehető eszközzel kiragadjanak néhány üszköt a tűzből? Kétségtelenül. Minden tőlük telhetőt meg fognak tenni, hogy akit csak tudnak, visszahozzanak ezek közül a szegény „tévelygő juhok” közül, hogy megtérjenek „lelkük pásztorához és felvigyázójához” (1Pt 2,25).

3 Így cselekedtek a régi keresztyének. Amennyire lehetőségük volt, arra törekedtek, hogy „jót tegyenek mindenkivel” (Gal 6,10), intve őket, hogy fussanak az eljövendő harag elől, és most, amíg lehet, meneküljenek a pokol kárhozatától. Hirdették: „E tudatlanságnak idejét azért elnézvén az Isten, mostan parancsolja az embereknek, mindenkinek mindenütt, hogy megtérjenek” (Csel 17,30). Hangosan kiáltották: „forduljatok el minden vétkeitektől, hogy romlástokra ne legyen gonoszságotok” (Ez 18,30). Igyekeztek meggyőzni őket a mértékletességről, igazságról és jogosságról, az uralkodó bűnökkel ellentétes erényekről és az eljövendő ítéletről,

Isten haragjáról, ami bizonyosan eljön a gonosztevőkre azon a napon, amikor megítéli a világot (Csel 24,25).

4 Erről megpróbáltak egyesekkel külön-külön beszélni, mindenkivel szüksége szerint. A könnyelműeknek, akik közönyösen hevertek a sötétségben és a halál árnyékában, azt mennydörögték: „Ébredj fel, aki alszol, támadj fel a halálból, és felragyog neked a Krisztus." De azokhoz, akik már felébredtek álmukból és Isten haragja miatti félelmükben nyögtek, így szóltak: „Van pártfogónk az Atyánál, ő engesztelő áldozat a mi bűneinkért." Közben a hitre jutottakat szeretetre és jó cselekedetekre buzdították, a jóban való kitartó megmaradásra, és hogy egyre inkább bővölködjenek abban a szentségben, ami nélkül senki sem láthatja meg az Urat (Zsid 12,14).

5 Munkájuk nem volt hiábavaló az Úrban. Isten Igéje terjedt és dicsőséget aratott. Hatalmasan növekedett és diadalmaskodott. De a botránkozás is egyre hangosabb lett. A világ általában megütközött, mert a keresztyének „arról tanúskodtak, hogy az ő cselekedetei gonoszak" (Jn 7,7). Megbotránkoztak az élvhajhászok, egyrészt amiatt, mert a hívők magatartása szinte még a bűnös gondolataikat is megfeddte: „Azt állítja – mondták a keresztyénről –, hogy ismeri Istent, az Úr gyermekének mondja magát... Mert az életmódja elüt másokétól, és szokatlanok az ösvényei... mint a szemetet kerüli útjainkat... és pöffeszkedve atyának nevezi az Istent" (Bölcs 2,13-16). Másrészt sokkal érzékenyebben érintette őket, hogy társaik közül többen elfordultak tőlük, és már nem akartak velük együtt a kicsapongás posványába rohanni (1Pt 4,4). A tekintélyesek is megbotránkoztak, mert az evangélium terjedésével együtt járt az emberektől kapott tiszteletük hanyatlása, úgyhogy sokan megszűntek hízelegni és a csak Istennek járó hódolatot nekik adni. A kereskedők gyűlést hívtak össze és így szóltak: „Férfiak, tudjátok, hogy ebből a mesterségből van a mi jóllétünk. Látjátok pedig és halljátok, hogy ezek... sok népet eláltattak és elfordítottak. Az a veszély fenyeget pedig bennünket, hogy ez a mesterség tönkrejut" (Csel 19,25kk). Mindenekelőtt az úgynevezett vallásos emberek, a külsőleg vallásosak, „a világ szentjei" botránkoztak meg, és készek voltak minden lehetséges alkalommal így kiáltani: „Izraelita férfiak, legyetek segítségül: ez az az ember, ki e nép ellen, a törvény ellen és e hely ellen tanít mindenkit mindenütt" (Csel 21,28). „...ez veszedelmes ember, és hasonlást támaszt a föld kerekségén levő valamennyi zsidó közt" (Csel 24,5).

6 Így történt, hogy az eget fekete felhők borították be, és vihar fenyegetett. Mert minél inkább terjedt a keresztyénség, annál inkább sértette azokat, akik nem fogadták el. Egyre többen és harsányabban dühösködtek azok ellen, „akik (szerintük) az egész világot felforgatták" (Csel 17,6), úgyhogy mind tömegesebben kiabálták: „Töröld el a föld színéről az ilyet, mert nem szabad neki élnie!" Őszintén hitték, hogy aki megöli őket, az Istennek szolgál.

7 Persze nem mulasztották el kitörölni nevüket mint gonoszt (Lk 6,22), úgyhogy „ezt az irányzatot mindenfelé ellenezték" (Csel 28,22). Az emberek különféle gonosz hazugságot mondtak ellenük, ahogy az előttük járt prófétákkal tették (Mt 5,11-12). És elhitték, ha valaki rosszat állított róluk. Annyi lett a botránkozás, mint égen a csillag. S ebből támadt mindenféle üldöztetés az Atyától rendelt időben. Némelyek egy ideig csak a szégyent és gyalázatot szenvedték el, némelyek „vagyonuk elrablását", „mások megcsúfoltatások és megkorbácsolások próbáját állták ki, sőt még bilincseket és börtönt is", és voltak, akik vérig ellenálltak (Zsid 11,36kk).

8 Ekkor azonban a pokol oszlopai megrendültek, és Isten országa mindinkább terjedt. Bűnösök tértek mindenhol „sötétségből a világosságra és Sátán hatalmából az Istenhez". A mennyei Atya gyermekeinek olyan „szájat és bölcsességet adott, amelynek nem tudott ellenállni egyetlen ellenfelük sem", s övéinek élete ugyanolyan hangosan beszélt, mint ajkukon a szó. De mindenekfelett szenvedésük szólt az egész világhoz. „Úgy ajánlották magukat mindenben, mint Isten szolgái: sok tűrésben, nyomorúságban, szükségben, szorongattatásban, vereségben, tömlöcben, háborúságban, küszködésben, virrasztásban, böjtölésben, veszedelemben folyó vizeken, veszedelemben városban, veszedelemben pusztában, veszedelemben tengeren. Fáradságban és nyomorúságban, gyakorta való virrasztásban, éhségben és szomjúságban, gyakorta való böjtölésben, hidegben és mezítelenségben" (2Kor 6,4-5; 11,26-27). És miután megharcolták a nemes harcot, s mint juhokat vitték őket a vágóhídra, és kiontattak italáldozatként hitük papi szolgálatánál, akkor mindegyikük vére megszólalt, és a pogányok is beismerték: „még holta után is beszél".

9 Így terjedt el a keresztyénség a világon. De milyen hamar előtűnt a konkoly a búza között, és milyen hamar munkához látott a romlottság titka, nemcsak a kegyesség titka! Milyen hamar megtalálta Sátán a helyét

méghozzá Isten templomában, miközben „az asszony elmenekült a pusztába”, és „a hívek elfogytak az emberek fiai közül”! Itt már kitaposott útra lépünk: a következő nemzedékek egyre növekvő romlottságát nagyjából időről időre leírták Isten tanúi, akiket azért támasztott, hogy megmutassa: egyházát sziklára építette, „és a pokol kapui sem fognak (teljesen) diadalmaskodni rajta” (Mt 16,18).

III.

1 Azonban nem fogunk ennél nagyobb dolgokat látni? De igen, nagyobbakat, mint amekkorák a világ kezdete óta voltak. Sátán meghazudtolhatja talán Isten igazságát, vagy meghiúsíthatja ígéreteit? Ha nem, akkor eljön az idő, amikor a keresztyénség diadalt arat mindenütt, és beborítja a földet. Álljunk meg egy kicsit, és vegyük szemügyre (ami a harmadik pontunk volt) ezt a különös látványt, a keresztyén világot. Ezt kutatták és keresték a régi próféták oly szorgalmasan (1Pt 1,10-11kk), erről tanúskodott bennük a Lélek: „Lészen az utolsó időkben, hogy erősen fog állani az Úr házának hegye, hegyeknek felette, és magasabb lészen a halmoknál, és özönleni fognak hozzá minden pogányok. és csinálnak fegyvereikből kapákat, és dárdáikból metszőkéseket. és nép népre kardot nem emel, és hadakozást többé nem tanul” (Ézs 2,1-4). „És lesz ama napon, hogy Isai gyökeréhez, aki a népek zászlója lészen, eljőnek a pogányok, és az ő nyugodalma dicsőség lészen. És lesz ama napon: az Úr másodszor nyujtja ki kezét, hogy népe maradékát megvegye. És zászlót emel a pogányok előtt, és összegyűjti Izráel elszéledt fiait, és Júdának szétszórt leányait egybegyűjti a földnek négy szárnyairól” (Ézs 11,10-12). „És lakozik a farkas a báránynyal, és a párduc a kecskefiúval fekszik, a borjú és az oroszlán-kölyök és a kövér barom együtt lesznek, és egy kis gyermek őrzi azokat. Nem ártanak és nem pusztítnak sehol szentségemnek hegyén, mert teljes lészen a föld az Úr ismeretével, mint a vizek a tengert beborítják” (Ézs 11,6.9).

2 Akkor valósulnak meg a nagy apostol szavai, amikről nyilvánvaló, hogy ezidáig még nem teljesedtek be. „Elvetette Isten az ő népét? Szó sincs róla!” „Viszont az ő elesésük által jutott el az üdvösség a pogányokhoz.” „Ha pedig ez ő elesésük a világ gazdagsága lett, mennyivel inkább – az ő – teljességük?” „Mert nem akarom, hogy ne tudjátok atyámfiai ezt a titkot, hogy a megkeményedés Izraelre nézve csak részben történt, amed-

dig a pogányok teljessége bemegyen. És így az egész Izráel megtartatik" (Róm 11,25-26).

3 Próbáljuk magunk elé képzelni az idő teljességének eljövetelét, a próféciák beteljesülését. Micsoda kilátás! Minden csupa „békesség… nyugalom és biztonság mindörökké". Nincs fegyvercsörgés, sem „szekerek dübörgése", nincsenek „vérbe fertőztetett ruhák". „Az ellenség elpusztult örökre", megszűntek a háborúk a földön. Nincsenek belvillongások sem, nem támad testvér a testvérre, nem hasonlik meg egyetlen ország vagy város sem önmagával, nem marcangolják saját testüket. Örökre vége a rendzavarásnak, és senki nem marad, aki elpusztítaná vagy bántaná felebarátját. Nincs elnyomás, mely a bölcset is bolondnak mondja, nincs kizsákmányolás, szegények eltaposása, nincs rablás vagy gonosztett, nincs fosztogatás vagy jogtalanság, mert mindenki „beéri azzal, amije van". Így „igazság és békesség csókolgatják egymást" (Zsolt 85,11), „gyökeret eresztettek és ellepték a földet", „igazság sarjad a földből, és béke tekint le a mennyből".

4 És az igazsághoz vagy jogossághoz irgalom is társul. A föld többé nincs tele kegyetlenséggel. Az Úr elpusztította a vérszomjas, gyűlölködő, irigy és bosszúálló embereket. Ha akadna is kihívás, nincs többé, aki tudná a gonoszt gonosszal viszonozni. De valójában senki nem tesz majd gonoszt, senki, hiszen mindnyájan szelídek, mint a galambok. És mivel beteltek a hit békességével és örömével, egy lélek által egy testben egyesülve úgy szeretik egymást, mint testvérek, szívük, lelkük egybeforrt. És senki nem mondja semmi tulajdonát a magáénak. Nincs közöttük szűkölködő, mert mindenki úgy szereti felebarátját, mint önmagát. És valamennyien egy szabály szerint élnek: „Amit akartok, hogy az emberek veletek cselekedjetek, ti is azt cselekedjétek velük."

5 Ebből következik, hogy közöttük nem hallani goromba szót, veszekedést, valamiféle versengést, szidalmazást vagy gonosz beszédet, hanem mindegyiknek „szája bölcsességre nyílik, és nyelve szeretetre tanít". Ugyanígy nem képesek csalásra vagy álnokságra, szeretetük tettetés nélküli, szavaik mindig igazán tükrözik gondolataikat, ablakot tárnak szívükön, hogy aki bele akar nézni, hadd lássa: csak szeretet és Isten lakik ott.

6 Ahol tehát a Mindenható Úr hatalmas erejével uralkodik, ott „maga alá vet mindeneket", hogy minden szívben túláradjon a szeretet, és minden

száj megteljen dicsérettel. „Boldog nép az, amelynek így van dolga; boldog nép az, a melynek az Úr az ő Istene!" (Zsolt 144,15) „Kelj fel, világosodjál, mert eljött világosságod, és az Úr dicsősége rajtad feltámadt." „...Megtudod, hogy én vagyok az Úr, megtartód és megváltód, Jákóbnak erős Istene... teszem fejedelmeiddé a békességet, és elöljáróiddá az igazságot. Nem hallatik többé erőszaktétel földeden, pusztítás és romlás határaidban, és a szabadulást hívod kőfalaidnak, és kapuidnak a dicsőséget." „És néped mind igaz lesz, és a földet mindörökké bírják, plántálásom vesszőszála ők, kezeim munkája dicsőségemre. Nem a Nap lesz néked többé nappali világosságod, és fényességül nem a Hold világol néked, hanem az Úr lesz neked örök világosságod, és Istened lesz ékességed." (Ézs 60,1.16-21).

IV.

Miután röviden elmélkedtünk a keresztyénség kezdetéről, terjedéséről és a földön való teljes kibontakozásáról, már csak az van hátra, hogy az egészet egyszerű, gyakorlati alkalmazással zárjam.

1 Először is meg szeretném kérdezni: hol létezik most ez a keresztyénség? Hol élnek, könyörgök, a keresztyének? Melyik ország az, amelynek minden lakóját betöltötte a Szentlélek? Ahol szívben, lélekben mind egyek? Ahol senki nem szenved hiányt semmiben, hanem gondoskodnak mindenkiről szüksége szerint? Ahol a szíveket Isten szeretete tölti meg arra kényszerítve mindenkit, hogy szeressék felebarátjukat, mint magukat? Ahol mindenki „könyörületes szívű, alázatos, szelíd, türelmes"? Ahol semmiben sem vétkeznek, sem szóval, sem tettel az igazságosság, könyörület, az egyenesség ellen, hanem mindent úgy tesznek embertársaikkal, ahogy elvárnák azt másoktól maguk iránt? Vajon szabad-e keresztyénnek neveznünk egy országot, amely nem ilyen képet mutat? Akkor viszont valljuk be, hogy nem láttunk még keresztyén országot a földön.

2 Kérlek titeket testvéreim, Isten kegyelmére, ha bolondnak és esztelennek tartotok is, hordozzatok el mint esztelent. Felettébb szükséges, hogy valaki őszinte szavakkal szóljon hozzátok. Különösen szükség van erre most, mert ki tudja, nem az utolsó időkben élünk-e. Ki tudja, mikor szól az igaz Bíró: Ne könyörögjetek többet nekem ezért a népért. „Még ha ott volna akár Nóé, Dániel és Jób, ők is csak magukat menthetnék meg igazságukkal." És ki szóljon hozzátok őszintén, ha nem én? Ezért én, igen én

beszélek. És kényszerítelek az élő Istenre: ne keményítsétek meg szíveteket az ellen, hogy tőlem fogadjátok az áldást. Ne mondjátok magatokban: *Non persuadebis, etiamsi persuaseris,* vagy más szavakkal: Uram, ne küldd azt, akit küldeni akarsz, inkább vesszek el, vérem a fejemen, semhogy ez az ember mentsen meg!

3 Testvéreim „felőletek azonban jobb dolgokról vagyok meggyőződve, még ha így szólok is". Hadd kérdezzem hát gyengéd szeretettel és szelíd lelkülettel: ez a város keresztyén város? Megtalálható itt a keresztyénség, a bibliai keresztyénség? Olyan emberek közössége vagyunk, akik „megteltek Szentlélekkel", szívünkben élvezzük és életünkben mutatjuk ennek a Léleknek valódi gyümölcseit? Az összes tisztségviselő, a kollégiumok, iskolák és társaságok minden feje és igazgatója (a város lakosairól nem is beszélve) „szívében és lelkében egy"? „Szívünkbe áradt Isten szeretete"? Ugyanaz a lelkület van bennünk, mint őbenne? S eszerint élünk? Szentek vagyunk „egész magatartásunkban, amiképpen szent az, aki elhívott minket"?

4 Kérve kérlek, ismerjétek fel, hogy most nem holmi különleges nézetekről van szó. A kérdés nem ilyen vagy olyan kétes látásokra irányul, hanem közös keresztyénségünk (ha van ilyen) kétségtelen alapvető dolgaira. És a döntés érdekében lelkiismeretetekre fellebbezek, amelyet irányítson Isten szava. Akit saját szíve nem vádol, az mehet szabadon.

5 A nagy Isten iránti félelemmel és az ő jelenlétében, aki előtt ti és én hamarosan megjelenünk, kérlek titeket, akik felelős pozícióban vagytok felettünk, akiket tisztelek tisztségetekért, hogy gondoljátok meg (és ne úgy, mint akik Isten előtt képmutatóskodnak): „Megteltetek Szentlélekkel?" Élő képmásai vagytok annak, akit képviselnetek kell az emberek között? „Én mondtam, istenek vagytok" ti, tisztségviselők és urak, hiszen hivatalotok révén oly közel álltok a menny Istenéhez! Különböző helyzetetekben és rangotokban meg kell mutatnotok nekünk, milyen a mi Urunk, Uralkodónk. Szívetek minden gondolata, minden indulatotok és vágyatok megfelel hivatásotoknak? Olyan minden szavatok, mint amilyenek Isten szájából származnak? Méltóság és szeretet jellemzi tetteiteket? Nagyság, amit szavak nem fejezhetnek ki, ami csak az Istennel teli szívből fakadhat, mégis méltó „a halandóhoz, ehhez a féreghez, és az ember fiához, ehhez a hernyóhoz"?

6 Ti, tiszteletreméltó férfiak, akik arra hívattatok, hogy a fiatalság zsenge elméjét alakítsátok, hogy eloszlassátok benne a tudatlanság és tévelygés homályát és neveljétek őket az igazak bölcsességére, ti megteltetek Szentlélekkel? A Lélek gyümölcseivel, amelyekre hivatásotok miatt feltétlenül szükségetek van? Szívetek őszinte Isten előtt? Tele van szeretettel és buzgósággal, hogy megteremtsétek országát a földön? Állandóan emlékeztetitek-e azokat, akik gondjaitokra vannak bízva, hogy minden tanulmányunk egyetlen értelmes célja megismerni, szeretni és szolgálni „az egyedül igaz Istent, és akit elküldött, a Jézus Krisztust"? Elméjükbe vésitek-e napról napra, hogy egyedül a szeretet nem múlik el soha (bár legyenek nyelvek, meg fognak szűnni, s a filozófiai ismeret is eltűnik), és e nélkül a szeretet nélkül minden tudás csak csillogó tudatlanság, pompázatos bolondság, a lélek fáradsága? Amit tanítotok, Isten iránti és őmiatta az egész emberiség iránti szeretetre mutat-e? Ezt tartjátok-e szem előtt, bármit írtok elő a tanulmányok módjára, tartalmára és mértékére vonatkozóan? Vágytok-e arra és fáradoztok-e azon, hogy akárhová kerülnek Krisztus e fiatal katonái, égő és világító lámpások legyenek, akik mindenben ékesítik Krisztus evangéliumát? És hadd kérdezzem: teljes igyekezettel végzitek a hatalmas munkát, amit vállaltatok? Teljes megfeszítéssel fáradoztok? Kifejtitek-e lelketek minden képességét? Felhasználtok-e minden adottságot, amit Isten kölcsönzött nektek, méghozzá teljes erőtökből?

7 Ne mondjátok, hogy úgy beszélek, mintha csak jövendő lelkészek lennének rátok bízva. Nem. Úgy beszélek, mintha keresztyéneket bíztak volna rátok. De milyen példát mutatunk mi nekik, akik élvezzük elődeink jótékonyságát? Az egyetem tagjai, diákok, tudósok, különösen pedig azok, akik valamilyen ranggal vagy kiváltsággal bírnak? Ti, testvéreim, bővölködtök-e a Lélek gyümölcseiben, az alázatos elmében, az önmegtagadásban és magatok megsanyargatásában, a lélek komolyságában és fegyelmezettségében, a türelemben, szelídségben, józanságban, mértékletességben és a fáradhatatlan, meg nem szűnő igyekezetben, hogy mindenféle jót tegyetek mindenkivel, hogy könnyítsetek külső szükségeiken és lelküket Isten igaz megismerésére és szeretetére vezessétek? Ilyenek a kollégiumok tagjai általában? Attól tartok, nem. Ehelyett nem vádoltak-e minket büszkeséggel és gőgös lélekkel, türelmetlenséggel és ingerlékenységgel, lustasággal és nemtörődömséggel, falánksággal, érzékiséggel és még közmondásos haszontalansággal is, s talán nem mindig ellenségeink, s nem is mindig alaptalanul? Bár elvenné Isten rólunk e szégyent, hogy még az emléke is eltűnne örökre!

8 Többen közülünk még közvetlenebbül Istennek szenteltek, elhíva a szent dolgokban való szolgálatra. Példát adunk-e a többieknek „beszédben, magaviseletben, szeretetben, lélekben hitben, tisztaságban" (2Kor 8,7; 1Tim 4,12)? Homlokunkra és szívünkbe van-e írva: „Szentség az Úrnak"? Miért léptünk be ebbe a szolgálatba? Valóban csupán azért, hogy „Istent szolgáljuk, bízva, hogy a Szentlélek belső indítására vállaltuk ezt a szolgálatot az Úr dicsőségére és népe tanítására"? És „világosan elhatároztuk, hogy Isten kegyelméből teljesen ennek a hivatásnak szenteljük magunkat"? Elhagyunk és félreteszünk-e, amennyire tőlünk telik, minden e világgal való törődést és foglalatosságot? Teljesen erre az egy dologra koncentrálunk és erre összpontosítjuk minden figyelmünket és kutatásunkat? Tudunk tanítani? Isten oktat minket, hogy másokat is taníthassunk? Ismerjük Istent? Ismerjük Jézus Krisztust? Isten „kinyilatkoztatta Fiát" bennünk? És az Újszövetség alkalmas szolgáivá tett? Hol vannak hát „apostolságunk pecsétjei"? Kik azok, akik halottak voltak vétkeikben, bűneikben és szavunkra megelevenedtek? Ég-e bennünk a vágy, hogy lelkeket mentsünk a halálból, hogy értük gyakran még kenyerünk megevéséről is megfeledkezzünk? Egyszerűen beszélünk-e, „a nyilvánvaló igazsággal kelletjük magunkat minden ember lelkiismeretének az Isten előtt" (2Kor 4,2)? Meghaltunk-e a világ és a világ dolgai számára, és a „mennyben gyűjtünk kincset"? Hatalmaskodunk-e Isten népe felett, vagy utolsók vagyunk, mindenki szolgája? Sért-e, amikor Krisztusért szidalmaznak? Vagy tudunk örülni ennek is? Amikor arcul ütnek, neheztelünk-e érte? Türelmetlenül viseljük-e a bántást? Vagy odafordítjuk a másik arcunkat, nem állunk ellen a gonosznak, hanem jóval győzzük meg azt? Nekikeseredett lelkület ösztökél, hogy élesen és szenvedélyesen vitatkozzunk azokkal, akik nem jó úton járnak? Vagy igyekezetünket lángoló szeretet fűti, mely minden szavunkat kedvességgel, alázattal és a bölcsesség szelídségével irányítja?

9 Továbbá, mit mondjunk e hely fiatalságáról? A keresztyén kegyesség látszata vagy ereje van bennetek? Alázatosak, taníthatók, tanácsolhatók vagytok, vagy makacsok, akaratosak, meggondolatlanok és gőgösek? Engedelmeskedtek fölötteseiteknek, mint szüleiteknek? Vagy megvetitek azokat, akiknek a leggyengédebb tisztelettel tartoztok? Szorgalmasan végzitek-e könnyű munkátokat, teljes erőtökből tanultok? Áron is megveszitek-e az alkalmat, annyi munkát sűrítetek-e minden napba, amennyi csak belefér? Nem kell-e bevallanotok, hogy napról napra fecsérlitek az időt,

olyasmit olvastok, aminek semmi köze a keresztyénséghez, vagy játszotok, vagy ki tudja, mit csináltok? Jobban bántok a pénzetekkel, mint az időtökkel? Már elvből is vigyáztok-e arra, hogy senkinek semmivel ne tartozzatok? Megemlékeztek „a nyugalom napjáról" és megszentelitek azt, hogy Isten igazi imádatára fordítsátok? Amikor ebben az épületben vagytok, gondoltok-e arra, hogy Isten itt jelen van? Úgy viselkedtek-e, „mint aki látja a láthatatlant"? Tudjátok, hogyan tartsátok meg testeteket szentségben és becsületben? Nem található közöttetek iszákosság és tisztátalanság? Nincsenek-e közöttetek olyanok, akik „azzal dicsekszenek, ami a gyalázatuk"? Nincsenek-e sokan közöttetek, akik lelkiismeretfurdalás vagy félelem nélkül talán rendszeresen „hiába mondják ki Istenük nevét"? Igen, nincs köztetek sok hamisan esküdöző? Attól tartok, hogy ezek száma gyorsan nő. Ne lepődjetek meg, testvéreim. Isten és e gyülekezet előtt bevallom, hogy én is ilyenek között voltam, pedig ünnepélyesen megesküdtem, hogy megtartom mindezeket a követelményeket, amikről akkor nem tudtam semmit, és a rendeleteket, amiket még csak el sem olvastam sem akkor, sem utána néhány évig. Mi a hamis eskü, ha nem ez? De ha ez, akkor milyen bűnteher, méghozzá nem is közönséges bűn nehezedik ránk! És a Magasságos nem látja vajon?

10 Nem ennek az egyik következménye, hogy közületek sokan komolytalanok, könnyelműen tekintenek Istenre, így bánnak egymással és saját lelkükkel? Mert mily kevesen töltötök hétről hétre akár csak egy órát magányos imádságban! Mily kevesen gondoltok Istenre beszélgetéseitek közben! Közületek ki ismeri valamennyire az Úr Lelkének munkáját, természetfeletti működését az ember lelkében? Elviselitek-e, kivéve időről időre a templomban, ha valaki a Szentlélekről beszél? Nem azt tartanátok természetesnek, hogy aki ilyen beszélgetésbe kezd, az vagy képmutató, vagy túlbuzgó? A Mindenható Úr Isten nevében kérdezem, milyen vallásúak vagytok? A keresztyénségről még csak hallani sem szerettek. Ó, testvéreim, micsoda keresztyén város ez! „Itt az ideje, Uram, hogy kinyújtsd karodat!"

11 Mert valóban, mi a valószínűsége vagy inkább lehetősége annak (emberi módon szólok), hogy a keresztyénség, a bibliai keresztyénség legyen újra e hely vallása? Hogy közöttünk minden rendű és rangú ember úgy beszéljen és éljen, mint aki megtelt Szentlélekkel? Ki fogja helyreállítani ezt a keresztyénséget? Akik közöttetek tisztséget viselnek? Meggyőződ-

tetek arról, hogy ez a bibliai keresztyénség? Vágytok arra, hogy helyreálljon? Tudnátok-e boldogulásotokat, pénzeteket, szabadságotokat, életeteket feláldozni, hogy eszközök lehessetek helyreállításában? De tegyük fel, hogy erre vágytok. Kinek van elég hatalma ahhoz, hogy ekkora hatást érjen el? Talán egyesek közületek próbálkoztak már néhányszor valamenynyire, de mily kevés eredménye lett! Fiatal, ismeretlen, jelentéktelen emberek állítsák helyre a keresztyénséget? Nem tudom, hogy ti magatok elviselnétek-e ezt. Nem kiáltanának-e fel közületek néhányan: „Fiatalember, ha így teszel, ránk hozol szégyent"? Azonban nem áll fenn annak a veszélye, hogy ilyen próbának lesztek kitéve; hiszen annyira beborított minket a gonoszság, mint az árvíz. Akkor hát kit küldjön Isten? Éhínséget, járványt (mint utolsó hírnökeit a bűnös országba) vagy a kardot? A római „idegenek seregét", hogy visszatérítsenek az első szeretethez? Nem. „Inkább essünk a te kezedbe, Urunk, csak ember kezébe ne hagyj esnünk!"

Urunk, ments meg minket, vagy elveszünk! Vonj ki a sárból, hogy el ne süllyedjünk! Segíts az ellenségek ellen, mert hiábavaló az emberi segítség. Számodra minden lehetséges. Hatalmad nagysága szerint tartsd meg a halálra kijelölteket, és ments meg minket, ahogy neked jónak tetszik. Ne a mi akaratunk legyen meg, hanem a tied!

(Elhangzott Oxfordban, a St. Mary templomban, az egyetem hallgatói és tanárai előtt 1744. augusztus 24-én.)

A HIT ÁLTALI MEGIGAZULÁS

ÖTÖDIK IGEHIRDETÉS

„Ellenben annak, aki nem munkálkodik,
hanem hisz abban, aki az istentelent megigazítja,
az ő hite tulajdoníttatik igazságul.”
(Róma 4,5.)

1 Hogyan igazulhat meg a bűnös Isten előtt, aki az egész világ Ura és Bírája? Ez a kérdés rendkívül fontos minden ember számára. Ebben rejlik minden reményünk alapja, hiszen amíg ellenségeskedésben élünk Istennel, nem lehet igazi békénk, szilárd örömünk sem most, sem az örökkévalóságban. Milyen békénk lehetne, amíg saját szívünk elítél, sőt ő is, aki „nagyobb a mi szívünknél, és mindent tud”? Milyen szilárd örömünk, akár most e világon, akár az eljövendőben, ha közben „Isten haragja marad rajtunk”?

2 S mégis milyen kevesen értették ezt a fontos kérdést! Sokan mennyire zavaros nézeteket vallottak felőle! Sőt nemcsak zavaros, hanem gyakran teljesen hamis, az igazsággal ellentétes nézeteket, ahogy a fény ellentéte a sötétségnek. Ezek a nézetek teljességgel összeegyeztethetetlenek Isten kijelentéseivel és a hittel. És mivel tévedtek magával az alappal kapcsolatban, ezért nem is építhettek rá, legalábbis nem „aranyat, ezüstöt, drágakövet”, ami megmaradna, ha tűz próbálná meg, hanem csak „szénát és szalmát”, amit sem Isten nem fogad el, sem az embernek nincs haszna belőle.

3 Hogy – amennyire tőlem telik – a téma rendkívüli fontosságát érvényre juttassam, hogy megóvjam az „üres fecsegéstől és vitáktól” azokat, akik őszintén keresik az igazságot, hogy helyretegyem a zavaros gondolatokat,

amelyekbe ezek miatt oly sokan belegabalyodtak, és hogy a kegyesség e nagy titkáról igaz és valós képet adjak nekik, megpróbálom megmutatni

I. mi a megigazulás egész tanának általános alapja,
II. mi a megigazulás,
III. kik igazulnak meg és
IV. milyen feltételekkel igazulnak meg.

I.

Először meg akarom mutatni, hogy mi a megigazulás egész tanának általános alapja.

1 Isten az embert saját képére teremtette: szentnek, ahogy ő szent, kegyelmesnek, ahogy mindenek Szerzője kegyelmes, tökéletesnek, ahogy mennyei Atyja tökéletes. Mivel Isten szeretet, az ember, aki szeretetben élt, Istenben élt, és Isten őbenne. Isten „saját örökkévalóságának képére" formálta az embert, a dicsőség Istenének romolhatatlan képévé. Ezért tiszta volt minden bűntől, amint Isten is tiszta. Semmilyen és semennyi rosszat nem ismert, hanem belsőleg és külsőleg bűntelen és szeplőtlen volt. „Szerette az Urat, Istenét teljes szívéből, teljes elméjéből, teljes lelkéből és teljes erejéből".

2 Ennek az egyenes jellemű és tökéletes embernek adta Isten a tökéletes törvényt, és elvárta, hogy teljes mértékben, tökéletesen engedelmeskedjen neki. Mindenben teljes engedelmességet követelt, méghozzá szünet nélkül, attól kezdve, hogy az ember élő lélek lett, s mindaddig, amíg a próbát ki nem állta. Nem engedélyezett holmi apró kihágást, de nem is volt erre szükség, hiszen az ember el tudta végezni a kitűzött feladatot, minden jó szóra és cselekedetre fel volt készítve.

3 A szeretet teljes törvényét, amely szívébe volt írva (ami ellen talán nem véthetett volna közvetlenül), Isten szuverén bölcsessége jónak látta még egy konkrét törvénnyel megtoldani: „Ne egyél a kert közepén levő fa gyümölcséből!", és hozzáfűzte a büntetést is: „Amely napon eszel róla, bizony meghalsz."

4 Így élt az ember a Paradicsomban, Isten ingyenes, meg nem érdemelt szeretete révén szentül és boldogan; ismerte, szerette Istent, gyönyörkö-

dött benne – lényegében ez az örök élet. És ebben a szeretetteljes állapotban maradt volna örökké, ha továbbra is engedelmeskedik Istennek mindenben, de fennállt a lehetőség, hogy ha valamiben engedetlen lesz, mindent elveszít. „Azon a napon – mondta Isten –, bizony meghalsz."

5 Az ember pedig nem engedelmeskedett Istennek. „Evett a fáról, amelyről azt parancsolta Isten, hogy ne egyen." S ekkor Isten igazságos ítélete utolérte. Bekövetkezett rajta a büntetés, amire figyelmeztették. Mert amikor megízlelte a gyümölcsöt, meghalt. Lelke meghalt, elszakadt Istentől, elszakadt attól, aki nélkül a léleknek nincs több élete, mint a testnek a lélek nélkül. Teste is romlandó és halandó lett, tehát a halál arra is kihatott. És mivel már meghalt lélekben, meghalt Istennek, meghalt a bűnben, rohant az örök halál felé, mind a test, mind a lélek olthatatlan tűzben való pusztulása felé.

6 Ahogy „egy ember által jött a bűn a világba, és a bűn által a halál, úgy minden emberre átterjedt a halál", mintha benne lettünk volna abban, aki mindannyiunk közös atyja és képviselője volt. Így „egynek a vétke miatt" az emberek mind halottak, halottak Istennek, halottak a bűnben, romlandó, halandó testben laknak, ami egyhamar szétbomlik, és az örök halál ítélete alatt áll. Mert ahogy „az egy ember engedetlensége által sokan lettek bűnösökké", úgy egy ember bűne miatt „az ítélet a kárhozatba vitt" (Róm 5,12kk).

7 Ebben az állapotban voltunk mindnyájan, az egész emberiség, amikor „úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy el ne vesszünk, hanem örök életünk legyen". Az idő teljességében ember lett, az emberiség másik közös Fejévé, mint az egész emberiség második egyetemes szülője és képviselője. Ekként „fájdalmainkat hordozta", „az Úr őt sújtotta mindnyájunk bűnéért". „Vétkeink miatt kapott sebeket, bűneink miatt törték össze." „Feláldozta magát jóvátételül", vérét ontotta a vétkesekért, „bűneinket maga vitte fel testében a fára", hogy sebeivel gyógyuljunk meg, és azzal, hogy egyszer felajánlotta magát áldozatul, megváltott engem és az egész emberiséget. Ezzel „teljes, tökéletes, elegendő áldozatot és megszentelést szerzett az egész világ bűneiért".

8 Tekintettel arra, hogy Isten Fia „mindenkiért megízlelte a halált", Isten most „megbékéltette a világot önmagával, úgyhogy nem tulajdonította

nekik vétkeiket". Így „ahogyan egynek a vétke lett minden ember számára kárhozattá, úgy lett egynek az igazsága minden ember számára az élet megigazulásává". Tehát szeretett Fia érdeméért, azért amit ő tett és szenvedett értünk, Isten most egyetlen feltétellel (amire képessé is tesz minket) két dolgot vállal: elengedi bűneink megérdemelt büntetését, hogy újra elnyerjük jóindulatát, és halott lelkünket életre kelti az örök élet zálogaként.

9 Ez tehát a megigazulás egész tanának általános alapja. Az első Ádám bűne miatt, aki nemcsak mindannyiunk atyja, hanem képviselője is volt, valamennyien kiestünk Isten jóindulatából, mind a harag gyermekei lettünk, vagy ahogy az apostol mondja, „egynek bűnesete által minden emberre elhatott a kárhozat". Ezzel szemben a második Ádámnak, mindannyiunk képviselőjének áldozata által Isten annyira megbékélt az egész világgal, hogy új szövetséget adott. Miután ennek világos feltétele egykor teljesült, „nincs már semmiféle kárhoztató ítélet" ellenünk, hanem „Isten megigazít minket ingyen kegyelméből, a Krisztus Jézusban való váltság által".

II.

1 De mit jelent megigazulni? Mi a megigazulás? Ez a második dolog, amit be szeretnék mutatni. Nyilvánvaló abból, ami már elhangzott: a megigazulás nem jelenti azt, hogy az ember valóban igaz és jó lesz. Ez a megszentelődés, ami bizonyos fokig a megigazulás közvetlen gyümölcse, mégis Isten különböző, teljesen más természetű ajándéka. Az egyiket Fia által teszi értünk Isten, a másikat Lelke által munkálja bennünk. Így – bár ritkán előfordul, hogy a megigazult vagy a megigazulás szavakat olyan tág értelemben használják, hogyhozzá tartozik a megszentelődés is – a kettő általában eléggé elkülönül egymástól mind Pálnál, mind a többi ihletett írónál.

2 Az a túlzó tévelygés sem könnyen bizonyítható a Szentírás valamelyik világos szakaszából, hogy a megigazulás révén megszabadulunk a vádtól, különösen Sátán vádjától. Amikor a Szentírás említi ezt a témát, ahogy fent elmagyaráztam, sem a vádló, sem vádja nem szerepel a szövegben. Az tagadhatatlan, hogy a Biblia határozottan az emberek „vádlójának" nevezi. De sehol sem tűnik úgy, hogy a nagy apostol egyáltalán csak utalt volna erre mindabban, amit a megigazulásról írt a rómaiaknak vagy a galáciaiaknak.

3 Azt is könnyebb magától értetődőnek venni, mint a Szentírás világos szava alapján bebizonyítani, hogy a megigazulás megszabadít a törvény vádjától. Hacsak azzal a kissé erőltetett, természetellenes érveléssel nem, hogy bár áthágtuk Isten törvényét és ezáltal megérdemeltük a kárhozatot, Isten nem bünteti a megérdemelt büntetéssel azokat, akik megigazultak – s ez lenne a szabadság a törvény vádjától.

4 A megigazulás a legkevésbé jelenti azt, hogy Isten tévesen minősít, amikor megigazít valakit, vagyis olyasmit hisz róla, ami nem igaz, másnak tartja őt, mint amilyen valójában. Semmiképpen sem jelenti azt, hogy Isten a valósággal ellentétesen értékel minket, hogy jobbnak tart, mint amilyenek lennénk, vagy igaznak hisz, pedig gonoszak vagyunk. Bizonyos, hogy nem. A bölcs Isten ítélete mindig megfelel az igazságnak. Tévedhetetlen bölcsességével soha nem lesz összeegyeztethető, hogy azt gondolja rólam: ártatlan vagyok, hogy igaznak vagy szentnek ítéljen valaki más helyett. Nem téveszthet össze Krisztussal, mint ahogy nem téveszthet össze Dáviddal vagy Ábrahámmal sem. Akinek Isten értelmet adott, mérlegelje ezt előítélet nélkül, és kénytelen lesz elismerni, hogy a megigazulásnak ez a felfogása nem egyeztethető össze sem ez értelemmel, sem a Szentírással.

5 A megigazulás egyszerű bibliai jelentése a bűnök bocsánata. Az Atya Istennek az a tette, mellyel Fia engesztelő véréért „igazságát (vagy kegyelmét) megmutatja, és az előbb elkövetett bűnöket elnézi". Ilyen könnyen, természetesen számol be róla Pál egész levelében. Így magyarázza különösen ebben és a következő fejezetben. Ezért olvassuk a textus utáni versekben: „Boldogok – mondja –, akiknek megbocsátattak törvényszegéseik, és akiknek elfedeztettek bűneik. Boldog az az ember, akinek az Úr nem tulajdonít bűnt." Annak, aki megigazult vagy bocsánatot nyert, Isten „nem tulajdonít bűnt", hogy kárhoztassa őt. Ezért nem fogja az Úr elítélni őt sem ebben a világban, sem az eljövendőben. Minden bűnét, amit eddig elkövetett, akár gondolatban, akár szóban, akár tettben, befedezte, eltörölte, mintha meg sem történtek volna. Nem emlékezik meg róluk, nem hozza fel őket ellene. Isten nem fogja ezt a bűnöst azzal büntetni, amit megérdemelne, mert szeretett Fia már elszenvedte a büntetést helyette. És attól kezdve, hogy „elfogadott minket szeretett Fiában", s „megbékéltünk Istennel a Krisztus vére által", Atyánk szeret, megáld, javunkat munkálja, mintha soha nem vétkeztünk volna.

Azonban mintha az apostol egy helyen sokkal jobban kitágítaná a szó jelentését, amikor így szól: „Nem a törvény hallgatói, hanem a törvény megtartói fognak megigazíttatni." Itt mintha megigazulásunkat annak a nagy napnak az ítéletére halasztaná. És Urunk is kétségkívül így tesz, amikor ezt mondja: „szavaid alapján ítélnek meg", amivel azt bizonyítja, hogy „minden haszontalan szóról, amelyet kimondanak az emberek, számot fognak adni az ítélet napján". De aligha mutathatunk másik esetre, ahol Pál ebben a tágabb értelemben használja ezt a kifejezést. Írásaiban általában nyilvánvaló, hogy nem ezt érti rajta, legkevésbé a most vizsgált szövegben, amely tagadhatatlanul nem azokról szól, akik már „elvégezték futásukat", hanem azokról, akik most indulnak, most kezdik „megfutni az előttük levő pályát".

III.

1 A harmadik dolog, amit meg akarunk vizsgálni, ez: kik igazulnak meg? Az apostol világosan kijelenti, hogy az istentelenek: Isten „megigazítja az istentelent", mindenféle és mindenfajta istentelent, és senki mást, csak az istentelent. Ahogy az igazaknak nincs szükségük megtérésre, ugyanúgy nincs szükségük bocsánatra sem. Csak bűnösöknek kell a bocsánat, csak bűnt lehet megbocsátani. A bocsánat tehát közvetlenül a bűnre vonatkozik, s ebben az értelemben semmi másra. Igazságtalanságunkhoz könyörületes a megbocsátó Isten, bűneinkről nem emlékezik meg.

2 Ezt mintha egyáltalán nem vennék figyelembe azok, akik oly hevesen állnak ki amellett, hogy az embernek meg kell szentelődnie, vagyis szentnek kell lennie, mielőtt megigazulhatna. Különösen akik azt állítják, hogy egyetemes szentségnek vagy engedelmességnek kell megelőznie a megigazulást (hacsak nem az utolsó nap megigazulására gondolnak, ami egyáltalán nem tartozik most ide). Egyáltalán nem így van. Maga a gondolat is nemcsak teljesen lehetetlen (mert aki nem szereti Istent, az nem szent, és csak az szereti Istent, aki megtapasztalja, hogy Isten szereti őt), hanem vaskos tévedés, lényegében abszurd, ellentmond önmagának. Mert nem szentnek, hanem bűnösnek bocsátanak meg. Isten nem a kegyest igazítja meg, hanem az istentelent, nem azokat, akik már szentek, hanem olyanokat, akik nem azok. Hamarosan rátérünk arra, hogy milyen feltétellel teszi ezt, de bármi is ez a feltétel, nem lehet a szentség. Ezt erősítgetni olyan, mintha azt állítanánk, hogy Isten Báránya csak azokat a bűnöket veszi el, amiket már elvettek.

3 A jó Pásztor csupán olyanokat keresne és tartana meg, akiket már megtaláltak? Nem. Azokat keresi és tartja meg, akik elvesztek. Azoknak bocsát meg, akiknek szükségük van megbocsátó kegyelmére. Felment a büntethetőség alól (ugyanakkor megszabadít a hatalmától) mindenféle bűnöst, akármennyire vétkesek legyenek, olyanokat, akik addig teljesen istentelenek voltak, akikben nem volt meg az Atya szeretete, és akikben ezért nem lakott semmi jó, semmi igaz, valóban keresztyéni lelkület, hanem csak gonosz, undorító: büszkeség, harag, a világ szeretete, annak a testi lelkületnek valódi gyümölcsei, amely ellenszenves Istennek.

4 A betegeknek, akiknek a bűn elviselhetetlen teherként nehezedik vállukra, nekik van szükségük orvosra; a bűnösöknek, akik Isten haragja alatt nyögnek, nekik van szükségük bocsánatra. Akiket már elítélt nemcsak Isten, hanem saját lelkiismeretük is istentelen gondolataik, szavaik, tetteik mintegy ezer tanúja által, az ilyenek hívják hangosan őt, aki „megigazítja az istentelent" a Jézusban elnyerhető megváltáson keresztül. Az istentelent, „aki nem munkálkodik", aki mielőtt megigazul, nem tesz semmit, ami jó, ami erényes vagy szent lenne, hanem folyton csak gonoszt. Mert szíve szükségszerűen és alapjában gonosz, amíg Isten szeretete be nem tölti. És amíg a fa romlott, a gyümölcsei is azok, mert „rossz fa nem hozhat jó gyümölcsöt".

5 Ha valaki azt mondaná: „De az ember adhat kenyeret az éhezőnek, vagy felruházhatja a meztelent mielőtt megigazulna, és ezek jócselekedetek." Erre könnyű válaszolni. Ezeket teheti megigazulása előtt is. És bizonyos értelemben ezek valóban „jócselekedetek", jók és hasznosak az embereknek. De ebből nem következik, hogy a szó szoros értelmében, önmagukban vagy Isten előtt jók lennének. Minden valóban jócselekedet (hogy egyházunk szavait használjuk) a megigazulást követi. Azért jók és „elfogadhatók Istennek Krisztusban", mert „valódi és élő hitből származnak". Hasonlóképpen azok közül a cselekedetek közül, amelyeket az ember a megigazulás előtt tesz, egy sem jó keresztyén értelemben, mert nem a Jézus Krisztusba vetett hitből származnak (bár fakadhatnak valamiféle istenhitből), sőt mivel nem Isten akarata szerint és parancsára teszik ezeket, nem kételkedünk abban – bármily furcsának is tűnhet ez egyeseknek –, hogy bűnös természetűek.

6 Akik kételkednek ebben, talán nem mérlegelték eléggé azt a nyomós okot, amit itt kifejtek, hogy miért nem lehet a megigazulást megelőző egyetlen cselekedet sem igazán és valóban jó. Az érv egyszerűen így hangzik:

Egyetlen olyan cselekedet sem jó, amit nem úgy tesznek, ahogy Isten akarja és parancsolta.

De a megigazulás előtt semmit sem tesznek úgy, ahogy Isten akarja és parancsolta. Ezért a megigazulás előtti egyetlen cselekedet sem jó.

Az első állítás nyilvánvaló. És a második, miszerint a megigazulás előtt semmit sem tesznek úgy, ahogy Isten akarja és parancsolta, ugyanolyan világos és megcáfolhatatlan lesz, ha figyelembe vesszük, hogy Isten azt akarja és parancsolta, hogy minden dolgunk szeretetben (ἐν ἀγάπῃ) menjen végbe, Isten szeretetében, ami az egész emberiség iránti szeretetet eredményezi. De egy cselekedetünk sem mehet végbe ebben a szeretetben, amíg az Atyának (Istennek mint Atyánknak) szeretete nincs bennünk. És ez a szeretet nem lehet bennünk, amíg meg nem kapjuk „a fiúság Lelkét, aki szívünkben kiáltja: »Abbá, Atya!«" Ha tehát Isten nem igazítja meg az istentelent, és azt, aki (ebben az értelemben) nem fáradozik, akkor Krisztus hiába halt meg, akkor halála ellenére egy élő sem igazulhat meg.

IV.

1 De milyen feltétellel igazul meg az, aki teljességgel istentelen és aki eddig nem fáradozott? Egyetlen feltétellel, és ez a hit: „hisz abban, aki az istentelent megigazítja". És „aki hisz, az el nem kárhozik", sőt „átment a halálból az életre". „Isten pedig ezt az igazságát (vagy kegyelmét) most nyilvánvalóvá tette a Krisztusban való hit által minden hívőnek; mert az Isten őt rendelte engesztelő áldozatul azoknak, akik az ő vérében hisznek, hogy igazságát megmutassa, és (igazságának megfelelően) megigazítsa azt, aki Jézusban hisz." „Azt tartjuk tehát, hogy az ember hit által igazul meg a törvény cselekedetei nélkül", anélkül, hogy korábban engedelmeskedett volna az erkölcsi törvénynek, aminek eddig nem is tudott eleget tenni. Hogy itt az erkölcsi törvényről van szó és semmi másról, kitűnik az utána következő szavakból. „A törvényt tehát hiábavalóvá tesszük-é a hit által? Távol legyen! Sőt inkább a törvényt megerősítjük." Milyen törvénynek szerzünk érvényt a hit által? Nem a rituális törvénynek, nem Mózes szertartásainak. Semmiképpen sem, hanem a szeretet nagy, változhatatlan törvényének, az Isten és felebarátunk iránti szent szeretetnek.

2 A hit általában véve isteni, természetfeletti ἔλεγχος, bizonyosság vagy meggyőződés „a nem látható dolgok létéről”, amiket testi érzékszerveink nem tudnak felfogni, mivel vagy múltbeliek, vagy eljövendők, vagy lelkiek. A megigazító hit nemcsak isteni bizonyosság vagy meggyőződés azt illetően, hogy „Isten Krisztusban megbékéltette a világot önmagával”, hanem tökéletes bizalom, hogy Krisztus az én bűneimért halt meg, hogy engem is szeretett, és értem adta magát. És akármikor hiszi ezt el a bűnös, gyermekkorában, érett felnőttként, vagy amikor agg és megőszült, Isten megigazítja őt mint istentelent. Isten az ő Fiáért megbocsát annak és feloldozza azt, akiben addig nem volt semmi jó. Bűnbánatot kétségtelenül adott már neki, de ez a bűnbánat nem volt sem több, sem kevesebb, mint annak tudata, hogy semmi jó sincs benne, hanem mindenestől rossz. És akármi jó van benne, vagy akármi jót tesz attól az órától kezdve, amikor hisz Istenben Krisztus által, azt a hit nem felfedezi, hanem megtermi. Ez a hit gyümölcse. Először jó lesz a fa, azután lesz jó a gyümölcse.

3 Nem tudom jobban leírni ezt a hitet, mint saját egyházunk szavaival. „Az üdvözülés – melynek a megigazulás egy ága – egyedüli eszköze a hit, vagyis teljes bizalom és meggyőződés abban, hogy Isten megbocsátotta és meg is fogja bocsátani bűneinket, hogy újra jótetszésébe fogadott Krisztus halálának és szenvedésének érdeméért. De vigyáznunk kell, hogy ne kételkedjünk Istenben változékony, ingadozó hittel. Péter, amikor Krisztushoz ment a vízen, mivel hite megingott, majdnem elmerült. Így ha ingadozni vagy kétségeskedni kezdünk, félő, hogy mi is lesüllyedünk, mint Péter, nem a vízbe, hanem a pokol feneketlen kútjába.”

„Ezért legyen biztos és állhatatos hited, nemcsak abban, hogy Krisztus halála az egész világ számára igénybe vehető, hanem abban is, hogy teljes és elegendő áldozatot hozott érted, tökéletesen megtisztíthat a bűneidből, úgyhogy elmondhatod az apostollal: ő szeretett és váltságodért adta magát. Mert így lesz Krisztus a tiéd, és érdeme így lesz érvényes érdeme rád is.”

4 Kijelentésemmel, hogy ez a hit a feltétele a megigazulásnak, először is azt akarom mondani: enélkül nincs megigazulás. „Aki pedig nem hisz, immár elkárhozott”, és amíg nem hisz, az ítéletet nem lehet eltávolítani, hanem „Isten haragja marad rajta”. Ahogy „nem is adatott az embereknek

az ég alatt más név", mint a Názáreti Jézus neve, és nem adatott más érdem, ami által az elítélt bűnös megmenekülhet bűnei jogos büntetésétől, úgy nincs más mód arra, hogy Krisztus érdemében részesüljünk, csak ha hiszünk az ő nevében. Amíg e hit nélkül élünk, „az ígéret szövetségétől távol valók" vagyunk, „Izráel társaságától idegenek… és Isten nélkül valók e világon". Akármilyen (úgynevezett) erényei is vannak valakinek – azokról szólok, akik hallják az evangéliumot, mert „milyen alapon ítélkeznék a kívülvalók felett"? –, akármilyen (annak tartott) jó cselekedeteket tehet is, nincs semmi hasznuk. Még mindig a harag gyermeke, még mindig átok alatt van, amíg nem hisz Jézusban.

5 A hit tehát a megigazulás elengedhetetlen feltétele. Sőt az egyedül szükséges feltétele. Ez a második pont, ami nagy figyelmet igényel, hogy amikor Isten hitet ad (mert ez Isten ajándéka) az „istentelennek", aki „nem fáradozik", „annak a hite tulajdoníttatik igazságul". Korábban nem volt semmi igazság benne, még negatív igazság, vagyis ártatlanság sem. De „a hit igazságul tulajdoníttatik neki", mihelyt hisz. Nem mintha Isten (mint már megjegyeztem) másnak tekintené az illetőt, mint amilyen valójában. De ahogy Krisztust „bűnné tette értünk", vagyis bűnösként bánt vele, megbüntette bűneinkért, úgy minket igaznak tekint attól kezdve, hogy hiszünk benne, vagyis nem büntet bűneinkért, sőt úgy bánik velünk, mintha bűntelenek és igazak lennénk.

6 Mindenesetre csak akkor nehéz elfogadni, hogy a hit a megigazulás egyetlen feltétele, ha nem világos előttünk. Ezt értjük rajta: a hit az egyedüli eszköz, ami nélkül senki sem igazul meg, az egyetlen feltétel, ami közvetlenül, elengedhetetlenül, mindenképpen szükséges a bocsánathoz. Ahogy egyfelől akinek talán megvan mindene, de hit nélkül, s ezért nem igazulhat meg, úgy másfelől, legyen bár valaki feltehetően mindennek híjával, de ha hite van, mégis megigazul. Mert tegyük fel, hogy egy bármilyen rendű vagy rangú bűnös teljesen tudatában van tökéletes istentelenségének, belátja, hogy egyáltalán nem képes jót gondolni, szólni vagy cselekedni, hogy jogosan megérdemli a pokol tüzét, mondom, tegyük fel, hogy ez a tehetetlen és reménytelen bűnös egészen Isten kegyelmére bízza magát Krisztus által (amit valójában csak Isten kegyelméből tehet meg), ki vonhatja kétségbe, hogy abban a percben bocsánatot nyer? Ki mondaná, hogy van még valami, ami elengedhetetlenül szükséges ennek az embernek a megigazulásához?

Nos, ha a világ kezdete óta erre csak egyetlen példa is volt (és vajon nem történt-e és történik meg tízezerszer tízezer alkalommal?), akkor világos, hogy a hit, a fenti értelemben, a megigazulás egyedüli feltétele.

7 A szegény, bűnös, vétkes férgeknek – akik minden áldást (kezdve a nyelvünket hűsítő legkisebb vízcseptől az örökkévalóság dicsőségének mérhetetlen gazdagságáig) kegyelemből, jóindulatból, érdemtelenül kapunk – nem illik megkérdezni Istentől, hogy mit miért tesz. Megengedhetetlen kérdőre vonnunk őt, aki „végzéséről senkinek nem ad számot", követelve tőle az indoklást: miért tetted a hitet, egyedül a hitet a megigazulás feltételévé? Miért határoztál úgy, hogy aki hisz, csak az fog üdvözülni? Ezt hangsúlyozza Pál oly erőteljesen a rómaiakhoz írt levelének kilencedik fejezetében, vagyis hogy a bocsánat és elfogadás feltételeit nem mi szabjuk meg, hanem ő, aki minket elhívott. Hogy Isten nem igazságtalan, amikor kikötéseit leszögezi – nem a mi elgondolásunk, hanem saját jótetszése szerint. Igaza van, amikor így szól: „Könyörülök, akin könyörülök", mégpedig azon, aki hisz Jézusban. „Következésképpen tehát nem azé, aki akarja, és nem is azé, aki fut" a jog, hogy kiválassza, milyen feltétellel nyerjen elfogadást, „hanem a könyörülő Istené", aki egyedül ingyen szeretetéből, meg nem érdemelt jóságából fogad el bárkit is. „Ezért tehát akin akar, könyörül", vagyis azokon, akik hisznek szeretett Fiában, „akit pedig akar", vagyis azokat, akik nem hisznek, „megkeményít", szívük keménységében hagy.

8 Mégis, alázattal elfogadhatunk egy okot, amiért Isten ezt a feltételt szabta a megigazuláshoz: „Higgy az Úr Jézusban, és üdvözülsz." Azért tette, hogy az ember ne büszkélkedhessen. A kevélység megrontotta már magukat az angyalokat is, letaszította az ég csillagainak harmadát. Hasonlóképpen nagyrészt ennek a tulajdonságnak tudható be, hogy amikor a Kísértő azt mondta: „olyanok lesztek, mint az Isten", Ádám állhatatossága megingott, és bűnt, halált hozott a világba. Isten bölcsességére vall tehát, hogy ilyen feltételt szabott a vele és minden utódjával való megbékéléshez, s ez felettébb megalázza, porig sújtja az embert. Ilyen a hit. Nagyon alkalmas erre a célra: aki általa jön Istenhez, annak egyedül gonoszságát, bűnét és tehetetlenségét szabad látnia, anélkül hogy figyelembe venne valami vélt jót magában, valami erényt vagy igazságot. Így jöhet csak, mint kívül-belül bűnös, aki magát tönkretette, elítélte, aki semmit nem hoz Istennek, csak istentelenséget, aki semmit sem mutathat fel magában, csak

bűnt és nyomorúságot. Így, csak így, elnémulva, amikor mindenestől bűnösként áll Isten előtt, akkor nézhet Jézusra, mint a teljes és egyetlen engesztelő áldozatra bűneiért. Csak így tud találtatni őbenne, és nyeri el „az igazságot, amely Istentől van hit által".

9 Te istentelen, aki hallod vagy olvasod ezeket a szavakat, te gyarló, tehetetlen, nyomorult bűnös, felszólítalak Isten színe előtt, aki mindenek Bírája: menj egyenesen őhozzá minden istentelenségeddel! Vigyázz, el ne pusztítsd saját lelkedet azzal, hogy igazságos cselekedeteidre próbálsz hivatkozni. Menj, mint aki teljesen istentelen, bűnös, elveszett, megromlott, aki megérdemli a poklot és már szinte bele is zuhan, s akkor kegyelmet találsz előtte, tapasztalni fogod, hogy megigazítja az istentelent. Így juthatsz a meghintés véréhez, mint elveszett, tehetetlen, elítélt bűnös. Így nézz Jézusra! Íme az Isten Báránya, aki elveszi bűneidet! Ne hivatkozz cselekedeteidre, saját igazságodra! Se alázatodra, bűnbánatodra, őszinteségedre! Semmiképpen se. Ezzel megtagadnád az Urat, aki megvásárolt. Egyedül a szövetség vérére hivatkozz, büszke, makacs, bűnös lelked váltságára. Ki az, aki most látja és érzi belső és külső istentelenségét? Te vagy az az ember! Azt akarom, hogy Uram tulajdona légy! Szeretnélek kényszeríteni, hogy légy hit által Isten gyermeke! Az Úrnak van szüksége rád. Téged, aki úgy érzed, hogy csak a pokolra vagy méltó, alkalmassá tesz dicsőségének magasztalására, ingyen kegyelmének dicsőítésére, mely megigazítja az istentelent és azt, aki nem munkálkodik. Jöjj hamar! Higgy az Úr Jézusban, és te, még te is megbékélhetsz Istennel.

A HITBŐL VALÓ IGAZSÁG

HATODIK IGEHIRDETÉS

„Mert Mózes a törvényből való igazságról azt írja,
hogy aki azokat cselekszi, él azok által.
A hitből való igazság pedig így szól:
Ne mondd a te szívedben: Kicsoda megy föl a mennybe?
(azaz, hogy Krisztust aláhozza.)
Avagy: Kicsoda száll le a mélységbe?
(azaz, hogy Krisztust a halálból felhozza.) De mit mond?
Közel hozzád a beszéd, a szádban és a szívedben van:
azaz a hit beszéde, amelyet mi hirdetünk.”
(Róma 10,5-8.)

1 Az apostol itt nem állítja szembe a Mózes által adott szövetséget azzal, amit Krisztus adott. Ha valamikor ezt gondoltuk volna, ez azért volt lehetséges, mert nem figyeltük meg, hogy mind a bevezető, mind a befejező szavakat maga Mózes mondta Izráel népének, méghozzá az akkor érvényes szövetségre vonatkozóan (5Móz 30,11.12.14). Ehelyett a kegyelem szövetségét, amit Isten Krisztus által az emberrel kötött minden időre nézve (a zsidóknak adott törvény előtti és a törvény érvénye alatti korra, s ugyanúgy az Isten testben való megjelenése utánira), ezt állítja szembe Pál apostol a cselekedetek szövetségével, melyet Isten Ádámmal kötött a paradicsomban. Sokan azt gondolják, hogy Isten ezt az egy szövetséget kötötte az emberrel, különösen azok a zsidók, akikről az apostol ír.

2 Róluk szól oly nagy szeretettel a fejezet elején: „Szívem szerint kívánom és Istentől könyörgöm az Izráel üdvösségét. Mert bizonyságot teszek felőlük, hogy Isten iránt való buzgóság van bennük, de nem megismerés szerint. Mert az Isten igazságát nem ismervén (a megigazulást, ami kegyelméből és irgalmából ered, melyek alapján ingyen megbocsátja bűneinket szeretett Fiáért, a Jézusban elnyert megváltáson keresztül) és az ő tulajdon

igazságukat igyekezvén érvényesíteni (saját szentségüket, ami megelőzi bocsánatuk és elfogadásuk alapját, a hitet abban, aki az istentelent megigazítja), az Isten igazságának nem engedelmeskedtek", következésképpen életük legnagyobb hibájába esve a halált keresik.

3 Nem tudták, hogy „a törvény vége Krisztus minden hívőnek igazságára", hogy ő saját maga egyszeri feláldozásával véget vetett az első törvénynek vagy szövetségnek (amit valójában Isten nem Mózesnek, hanem a még ártatlan Ádámnak adott), aminek szigorúan meghatározott, minden engedmény nélküli lényege így hangzott: „Cselekedd ezt, és élsz." Ugyanakkor megvásárolta nekünk a jobb szövetséget: „Higgy, és élsz." Higgy, és üdvözülsz. Megszabadulsz most, a bűnnek mind a terhétől, mind a hatalmától s következésképpen a zsoldjától is.

4 És hányan vannak, akik ezt még ma sem tudják, még a Krisztus nevét viselők között is! Hányan buzognak Istenért, de nem ismeret szerint, hanem még mindig „tulajdon igazságukat igyekeznek érvényesíteni" mint bocsánatuk és elfogadásuk alapját. Ezért hevesen ellenállnak annak, hogy „Isten igazságának engedelmeskedjenek". Szívem vágya és azért könyörgök Istenhez értetek, testvéreim, hogy megtartassatok. Hogy eltávolítsam utatokból a botránkozás e nagy követ, megpróbálom most megmutatni először, hogy milyen igazság található a törvényben, és milyen igazság található a hitben; másodszor pedig a törvény igazságában való bizakodás bolondságát és a hit igazságának való engedelmesség bölcsességét.

I.

1 Először is a törvényből való igazság azt mondja, hogy „aki azokat cselekszi, él azok által". Ha állhatatosan és tökéletesen betartod ezeket, örökké élsz. Ez a törvény vagy szövetség (amit általában a cselekedetek szövetségének hívnak), amit a paradicsomban adott Isten az embernek, minden részletében tökéletes, teljes, feltétlen engedelmességet követelt az embertől, hogy örökké megmaradhasson abban a szentségben és boldogságban, ahogy teremtetett.

2 Megkövetelte, hogy az ember betöltsön minden belső és külső, negatív és pozitív igazságot. Nemcsak tartózkodnia kellett minden hiábavaló szótól és kerülnie kellett minden rossz cselekedetet, hanem minden érzé-

sében, minden vágyában, minden gondolatában Isten akaratának kellett engednie. Szentnek kellett maradnia mind szívében, mind minden tettében, mert Teremtője is szent volt. Tiszta szívűnek kellett lennie, ahogy Isten is tiszta, tökéletesnek, ahogy mennyei Atyja is tökéletes. Teljes szívével, teljes lelkével, teljes elméjével, teljes erejével kellett szeretnie az Urat, Istenét. Úgy kellett szeretnie minden lelket, akit Isten alkotott, ahogy Isten szerette őt. Ezáltal az egyetemes jóakarat által Istenben kellett lakoznia (aki szeretet), és Istennek őbenne. Teljes erejével kellett szolgálnia az Urat, Istenét, és mindenben csak az ő dicsőségét keresnie.

3 Ezeket követelte meg a törvény igazsága, hogy élhessen, aki ezeket teszi. Továbbá azt is megkövetelte, hogy ez az Isten iránti engedelmesség, ez a belső és külső szentség, a szív és élet hasonulása az Úr akaratához teljesen tökéletes legyen. Nem lehetett szó engedményről, kedvezményről, hogy bizonyos fokig, egy pontocska vagy vesszőcske legkisebb mértékéig ne tegyen eleget a külső illetve belső törvénynek. Nem volt elég, ha külsőleg minden parancsolatnak engedelmeskedett, ha nem tette ezt teljes erejéből, a legmagasabb mércét is betöltve, tökéletesen. S nem tett eleget e szövetség követelményének, hogy szeresse Istent minden erejével és képességével, hacsak nem teljes odaadással, lelke mélyéből szerette őt.

4 Még egy dolgot követelt meg a törvény igazsága, mégpedig azt, hogy ez az egyetemes engedelmesség, a szív és élet e teljes szentsége tökéletesen folyamatos legyen, megszakítás nélküli attól a pillanattól kezdve, ahogy Isten megteremtette az embert és orrába lehelte az élet leheletét, egészen addig, amíg a próbának vége nincs, és el nem nyeri az örök életet.

5 A törvény szerinti igazság tehát így szól: „Te, Isten embere, maradj meg a szeretetben, Isten képében, amelyre alkotott. Ha életben akarsz maradni, tartsd meg a parancsolatokat, amelyek most a szívedbe vannak írva! Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből! Szeress mindenkit, akit alkotott, mint magadat! Ne vágyódj semmire, csak Istenre! Ő legyen minden gondolatod, minden szavad és tetted célja! Ne térj el tested vagy lelked egyetlen mozdulatával tőle, célodtól és mennyei elhívásod jutalmától! És egész benső d dicsérje szent nevét, lelked minden ereje és képessége, mindenféleképpen, teljesen, léted minden pillanatában! »Tedd ezt, és élsz«, akkor fényed világítani fog, szereteted egyre jobban fellángol, amíg be nem fogadnak Isten házába a mennyben, hogy örökkön örökké vele uralkodj.”

6 „A hitből való igazság pedig így szól: Ne mondd a te szívedben: Kicsoda megy föl a mennybe? (azaz, hogy Krisztust aláhozza;) – mintha lenne valami lehetetlen feladat, amit Isten megkövetelne tőled, mielőtt elfogadna. – Avagy: Kicsoda száll le a mélységbe? (azaz, hogy Krisztust a halálból felhozza) – mintha erre még mindig szükség volna, hogy ezért fogadjon el. Hát mit mond? – Közel van hozzád a beszéd – aminek az a lényege, hogy már most elfogadhat Isten mint az örök élet örökösét –, a szádban és a szívedben van: azaz a hit beszéde, amelyet mi hirdetünk", az új szövetség, amit Isten megkötött a bűnös emberrel Krisztus Jézus által.

7 A „hitből való igazság" tehát a feltétele a megigazulásnak, amit Isten a bűnös embernek adott egyszülött Fiának érdeméért és közbenjárásáért (következésképpen a mostani és végső megtartás feltétele, ha végig megmaradunk benne). Ezt részben kijelentette Ádámnak nem sokkal a bűneset után, mert benne volt az eredeti ígéretben, amit neki és utódjának tett az asszony magvával kapcsolatban, aki „a kígyó fejére tapos" (1Móz 3,15). Kissé világosabban jelentette ki Ábrahámnak Isten angyala a mennyből, amikor ezt mondta: „Én magamra esküszöm, azt mondja az Úr, megáldatnak a te magodban a földnek minden nemzetségei" (1Móz 22,15.18). Még teljesebben ismertette meg ugyanezt Mózessel, Dáviddal valamint az őket követő prófétákkal és általuk Isten sok emberével a különböző nemzedékekben. De még közülük is többen nem ismerték, és nagyon kevesen értették világosan. Azonban Isten nem jelentette meg a régen élt zsidóknak „az életet és halhatatlanságot" úgy, ahogy nekünk „az evangélium által".

8 Ez a szövetség nem azt mondja a bűnös embernek: „Engedelmeskedj bűn nélkül, és élsz." Ha ez lenne a feltétel, körülbelül annyi haszna lenne abból, amit Krisztus tett és szenvedett érte, mintha az életért „föl kellene mennie a mennybe, hogy Krisztust aláhozza" vagy „le kellene szállnia a mélységbe", a láthatatlan világba, „hogy Krisztust a halálból felhozza". Nincs szükség semmi lehetetlenre (hiszen az ember képtelen teljesíteni olyan követelményt, ami csak a Szentlélek erejével lehetséges); az ilyen próbálkozás az emberi gyengeséget pellengérezné ki. Sőt, tulajdonképpen a kegyelem szövetsége egyáltalán nem kívánja tőlünk, hogy tegyünk bármit, ami teljesen és elengedhetetlenül szükséges volna megigazulásunkhoz, hanem csak azt, hogy *higgyünk* Istenben, aki Fiáért és az általa végzett engesztelésért megigazítja az istentelent, aki „nem munkálkodik", és

hitét igazságul tulajdonítja neki. Mint ahogy Ábrahám „hitt az Úrnak és tulajdoníttatott az őnéki igazságul” (1Móz 15,6). „És a körülmetélkedés jegyét hite igazságának pecsétjéül nyerte: hogy atyja legyen mindazoknak, akik hisznek, hogy azoknak is tulajdoníttassék az igazság” (Róm 4,11). „De nemcsak őérette íratott meg, hogy – a hit – tulajdoníttatott néki igazságul, hanem miérettünk is, akiknek majd tulajdoníttatik”, akiknek a hit tulajdoníttatik majd igazságul a tökéletes engedelmesség helyett, hogy Isten elfogadja azokat, „akik hisznek abban, aki feltámasztotta a mi Urunkat, a Jézust a halálból, aki a mi bűneinkért halálra adatott, és feltámasztatott a mi megigazulásunkért” (Róm 4,23-25); ez a bűnbocsánat és az eljövendő élet biztosítéka azok számára, akik hisznek.

9 Mit mond tehát a megbocsátás, a meg nem érdemelt szeretet, a megbocsátó kegyelem szövetsége? „Higgy az Úr Jézus Krisztusban, és üdvözülsz.” Amely napon hiszel, bizonnyal élni fogsz. Isten visszafogad kegyelmébe, és az ő jótetszése életet jelent. Megmenekülsz az átoktól és Isten haragjától. Felelevenedsz a bűn halálából az igazság életére. És ha végig kitartasz, hiszel Jézusban, nem lesz részed a második halálban, hanem mivel az Úrral szenvedtél, te is élni és uralkodni fogsz vele örökkön-örökké.

10 Nos „közel hozzád a beszéd”. Az élet e feltétele egyszerű, könnyű, mindig közel van. „A szádban és a szívedben van” a Szentlélek munkája által. Mihelyt „szívedben hiszel” abban, akit Isten „feltámasztott a halálból”, és „száddal vallást teszel az Úr Jézusról” mint a te Uradról és a *te* Istenedről, megmenekülsz az ítélettől, eddigi bűneid terhétől, büntetésétől, és lesz erőd arra, hogy igaz szentségben szolgáld Istent már most, életed minden napján.

11 Tehát mi a különbség „a törvényből való igazság” és „a hitből való igazság” között? Az első szövetség, a cselekedetek szövetsége és a második szövetség, a kegyelem szövetsége között? A lényeges, változtathatatlan különbség ez: az első feltételezi, hogy aki kapja, már szent és boldog, Isten képére teremtetett és Isten tetszésének örvend. Előírja, milyen feltétellel maradhat meg ebben a szeretetben és örömben, életben és halhatatlanságban. A második feltételezi, hogy aki kapja, most nem szent és nem boldog, elvesztette Isten dicsőséges képmását, Isten haragja marad rajta, és bűnös állapotában, mely miatt a lelke halott, a testi halál felé igyekszik, és az örök halál felé. Az ilyen állapotban élő embernek írja elő

az Úr azt a feltételt, ami által visszanyerheti az elveszett gyöngyöt, visszakaphatja Isten tetszését és képét, amely által lelkében ismét megjelenhet Isten élete, megújulhat Isten ismeretében és szeretetében, ami az örök élet kezdete.

12 A cselekedetek szövetsége avégett, hogy az ember *megmaradhasson* Isten tetszésében, ismeretében és szeretetében, szentségében és boldogságban, azt a követelményt támasztotta a tökéletes ember felé, hogy *tökéletesen* és megszakítás nélkül *engedelmeskedjen* Isten törvénye minden pontjának. Ezzel szemben a kegyelem szövetsége csak a *hitet* írja elő, hogy az ember *visszanyerje* Isten tetszését és életét. Élő hitet abban, aki Isten által megigazítja az engedetlent.

13 Még egyszer: a cselekedetek szövetsége azt követelte Ádámtól és minden utódjától, hogy maguk fizessék ki az árat, amiért aztán megkaphatták volna Isten minden eljövendő áldását. A kegyelem szövetségében viszont látva, hogy nincs mivel fizessünk, Isten elengedi a tartozást mindannyiunknak azzal az egy feltétellel, hogy hiszünk abban, aki már kifizette az árat értünk, aki „önmagát adta engesztelő áldozatul a mi bűneinkért; az egész világért bűneiért".

14 Az első szövetség tehát azt követelte, ami most *távol áll* minden embertől, vagyis a bűn nélküli engedelmességet, mely igen messze van azoktól, akik „bűnben fogantattak és születtek". A második azt követeli, ami közel van, mintha ezt mondaná: Te vagy a bűn! Isten a szeretet! A bűn miatt szűkölködsz Isten dicsősége nélkül, de nála van kegyelem. Hozd hát minden bűnödet a megbocsátó Istenhez, és el fognak tűnni, mint a felhő. Ha nem lennél istentelen, akkor nem tudna megigazítani mint istentelent. De jöjj csak közelebb a hit teljes bizonyosságában! Ő szól, és meglesz. „Ne félj, csak higgy! Mert az igaz Isten megigazítja mindazokat, akik hisznek Jézusban."

II.

1 Ha ezeket átgondoljuk, már könnyű megmutatni, amit beszédem második részének terveztem, hogy mekkora bolondság „a törvényből való „igazságban" bízni, és mily bölcs dolog „a hitből való igazságnak" engedelmeskedni.

Azoknak a bolondsága, akik még mindig „a törvényből való igazságban” bíznak, aminek feltétele: tedd ezt, és élsz, kitűnik abból, hogy már a kezdet rossz; az első lépés alapvető hiba, mert még mielőtt a törvény szerinti igazságban bízók valami áldást remélhetnének a szövetség alapján, feltételezniük kell, hogy olyanok, mint akivel a szövetség köttetett. De mily hiú ez a feltételezés, hiszen az a szövetség az ártatlan állapotú Ádámmal köttetett! Milyen gyenge tehát az egész épület, amely ilyen alapon áll! És mily bolondok, akik a homokra építenek! Akik mintha sosem gondoltak volna bele, hogy a cselekedetek szövetségét nem az az ember kapta, aki „holt a bűneiben”, hanem aki Istennek élt, amikor még nem ismert bűnt, s olyan szent volt, mint Isten. Elfelejtik, hogy sosem az volt a célja annak a szövetségnek, hogy az ember *visszanyerje* Isten tetszését és életét, amit elvesztett, hanem hogy megmaradjon és növekedjen abban, amíg teljességre nem jut az örök életben.

2 Arra sem gondolnak, akik így „tulajdon igazságukat igyekeznek érvényesíteni, ami a törvényből van”, hogy milyen engedelmességet vagy igazságot követel meg a törvény feltétel nélkül. Annak minden részletében tökéletesnek és teljesnek kell lennie, különben nem felel meg a törvény követelményeinek. De melyikőtök képes ilyen engedelmességre? Vagy arra, hogy következetesen így is éljen? Közületek ki az, aki betölti akárcsak Isten külső törvényeinek is minden vesszőjét és pontocskáját? Aki nem tesz semmit, sem nagyot, sem kicsit, amit Isten megtilt? Aki mindent megcselekszik, amit az Úr parancsol? Akinek semmi „hivalkodó beszéd” nem jön ki a száján? Akinek szavai mindig „áldásosak a hallgatóknak”? És „akár esztek, akár isztok, akármit cselekszetek, mindent az Isten dicsőségére műveltek”? Mennyivel kevésbé vagy képes arra, hogy betöltsd Isten minden belső parancsát, melyek megkövetelik, hogy lelked minden indulata és rezgése szent legyen az Úrnak! Képes vagy Istent „teljes szívedből szeretni”? És az egész emberiséget, mint saját lelkedet? „Szüntelen imádkozni? Mindenben hálákat adni?” Istent mindig szem előtt tartani? És minden érzést, vágyat és gondolatot a törvény iránti engedelmességben tartani?

3 Továbbá ezt is meg kell gondolnod: a törvény szerinti igazság nemcsak azt követeli meg, hogy Isten minden törvényének engedelmeskedjünk, akár tiltás, akár parancs, akár belső, akár külső, hanem hogy *tökéletes* mértékben engedelmeskedjünk. Minden alkalommal ezt mondja a törvény:

Szolgáld az Urat, a te Istenedet teljes erődből. Nem enged semmi lazítást, nem fogad el kifogást egy hibára sem. Mindent elítél, ami nem teljesíti az engedelmesség teljes mércéjét, és azonnal átkot mond a vétkesre. Csak az igazság változhatatlan szabályait fogadja el, és ezt mondja: „Nem ismerek könyörületet."

4 Ki jelenhet meg tehát ilyen Bíró előtt, aki legmesszebbmenőkig feljegyez mindent, amit rosszul teszünk? Milyen gyengék azok, akik arra a törvényszékre szeretnék vinni ügyüket, ahol „nem igazul meg egy test sem", Ádám egyetlen utóda sem. Mert tegyük fel, hogy mostantól fogva megtartunk minden parancsolatot teljes erőnkből. De egyetlen múltbeli törvényszegés is teljesen megsemmisíti igényünket az életre. Ha egy dologban vétettünk, vége az igazságunknak. Mert a törvény elítéli mindazokat, akik nem teljesítik szünet nélkül, tökéletesen. Eszerint aki egyszer bármilyen mértékben vétkezett, annak nem marad más, csak „az ítéletnek valami rettenetes várása és a tűznek lángja, amely megemészti az Istennek ellenszegülőket".

5 Hát nem a bolondság legnagyobb bolondsága, ha a maga igazsága által keresi az életet a bűnös ember? Aki „vétekben fogantatott és anyja bűnben melengette"? Aki természetétől fogva teljesen „földi, testi és ördögi", mindenestől „megromlott és hamis", akiben, amíg kegyelmet nem talál, „nem lakik jó", aki még egy igaz gondolatot sem képes gondolni, aki valóban maga a bűn, a határtalan istentelenség, és aki vétkezik minden leheletével, akinek több a szóban és tettben elkövetett törvényszegése, mint a hajszála? Milyen bolondság, milyen értelmetlenség hát ennek a tisztátalan, bűnös, magatehetetlen féregnek arról álmodni, hogy „tulajdon igazsága" által próbálja elfogadtatni magát Istennél azáltal, hogy a törvény szerinti igazságban él!

6 Ami igazolja „a törvény szerinti igazságban" való bizalom bolondságát, ugyanaz hasonlóképpen bizonyítja, hogy milyen bölcsen tesz, aki aláveti magát Isten igazságának, mely „hitből van". Könnyű ezt bemutatni az előző gondolatokkal kapcsolatban. De ettől eltekintve, az ehhez vezető első lépés – vagyis a saját igazságunkról való lemondás – bölcsessége világosan kitűnik abból, hogy ez az igazságnak megfelelő, a dolgok valódi természete szerinti cselekedet. Mert mi más ez, mint szívünkkel és szájunkkal elismerni, hogy milyen állapotban vagyunk? Beismerjük, hogy

romlott, bűnös természetet hozunk magunkkal a világba, sőt romlottabbat, mint azt felületesen elképzelhetnénk vagy szavakkal kifejezhetnénk. Ezért hajlamosak vagyunk minden gonoszra és irtózunk minden jótól, tele vagyunk büszkeséggel, önfejűséggel, zabolátlan szenvedéllyel, ostoba vágyakkal, undorító és féktelen érzelmekkel. Jobban szeretjük a világot és az élvezetet, mint Istent. Életünk sem jobb szívünknél, hanem sok dologban istentelen és szentségtelen, úgyannyira hogy akár szóban, akár tettben elkövetett vétkeink oly számosak, mint az ég csillagai. Ezért haragra ingereltük Istent, hiszen tisztább a szeme, hogysem nézhetné a gonoszt. Semmit sem érdemlünk tőle, csak felháborodást, haragot és halált, a bűn méltó zsoldját. Saját igazságunkkal (mert valójában nincs bennünk semmi igazság) vagy cselekedeteinkkel (mert azok ugyanolyanok, mint a fa, amin termettek) nem engesztelhetjük ki Isten haragját, nem térhetünk ki a megérdemelt büntetés elől. Sőt, magunkra hagyva csak rosszabbak leszünk, egyre mélyebben süllyedünk a bűnbe, egyre jobban vétkezünk Isten ellen mind gonosz cselekedeteinkkel, mind testies elménk gonosz indulataival, amíg be nem telik vétkeink mértéke és gyors pusztulást nem hozunk magunkra. Hát nem ilyen a természet szerinti állapotunk? Ha ezt beismerjük szívünkkel és szánkkal, ha tehát lemondunk saját igazságunkról, „a törvényből való igazságról", akkor a valóság szerint cselekszünk, következésképpen igazi bölcsességgel.

7 Hogy miért bölcs dolog alárendelni magunkat a „hitből való igazságnak", az abból is látszik, hogy ez az Isten igazsága. Azt értem ezen, hogy az Istennel való megbékélés ilyen módját maga Isten választotta és állapította meg, nemcsak azért, mert ő a bölcsesség Istene, hanem mert a mennynek, földnek és minden teremtménynek szuverén Ura. Mint ahogy az embernek nem illik így szólnia Istenhez: mit teszel? (hiszen hacsak teljesen el nem veszítette az eszét, senki sem vitatkozik nála hatalmasabbal, azzal, akinek uralma mindenekre kihat), ugyanígy valódi bölcsesség, ép értelem jele, ha elfogadjuk minden döntését, és ebben is, mint mindenben, ezt mondjuk: „Ő az Úr, cselekedjék úgy, amint néki jónak tetszik."

8 Továbbá azt is figyelembe vehetjük, hogy csupán kegyelemből, ingyen szeretetből, meg nem érdemelt irgalomból biztosította Isten a bűnös embernek a lehetőséget, hogy megbékéljen vele, hogy nem taszította el kezétől és nem törölte ki teljesen emlékezetéből. Ezért hát akármilyen utat jelöl ki gyengéd kegyelméből, meg nem érdemelt jóságából, hogy ellen-

ségei, akik oly szenvedélyesen fellázadtak ellene s oly sokáig makacsul ellenálltak, mégis elnyerjék tetszését, kétségtelenül bölcsen tesszük, ha azt hálásan elfogadjuk.

9 Még egy dolgot szeretnék megemlíteni. Bölcs dolog a legjobb cél felé a legjobb úton igyekezni. A legjobb cél pedig, ami felé a teremtmény igyekezhet: boldogság Istenben. És ha ez a teremtmény bűnös, akkor legjobb célja az lehet, hogy visszaszerezze Isten tetszését és képét. De a legjobb, sőt az egyedüli út, amit az ember az ég alatt kapott – ami által visszanyerheti Isten tetszését, mely jobb, mint maga az élet, vagy Isten képét, mely a lélek igazi élete – az, ha enged „a hitből való igazságnak", vagyis hisz Isten egyszülött Fiában.

III.

1 Ha tehát azt szeretnéd, hogy bocsánatot kapj, és újra elnyerd Isten tetszését, ne mondd szívedben: *„Először* ezt kell *tennem*, *először* le kell győznöm minden bűnt, el kell hagynom minden gonosz szót és cselekedetet, jót kell tennem minden emberrel, vagy *először* templomba kell járnom, részesülnöm kell az úrvacsorából, több igehirdetést kell hallgatnom, többet kell imádkoznom." Jaj, testvérem! Teljesen eltévesztetted az utat. Még mindig „nem ismered Isten igazságát", még mindig „tulajdon igazságodat igyekszel érvényesíteni" a megbékélés érdekében. Hát nem tudod, hogy csak bűnt tudsz tenni, amíg meg nem békülsz Istennel? Akkor miért mondod: „Először ezt és ezt kell tennem, s majd akkor hiszek." Nem, először higgy! Higgy az Úr Jézus Krisztusban, aki engesztelést végzett bűneidért! Hadd legyen meg először ez az alap, majd utána mindent jól fogsz csinálni.

2 Ezt se mondd szívedben: „Még nem fogad el az Úr, mert nem vagyok *elég jó*." Hát ki *elég jó* – vagy ki volt valaha elég jó –, hogy kiérdemelje Isten elismerését? Volt Ádámnak olyan leszármazottja, aki *elég jó* lett volna? Vagy lesz ilyen a világ végéig? És persze egyáltalán nem vagy jó te sem, semmi jó nem lakozik benned. Soha nem is leszel jó, amíg nem hiszel Jézusban. Inkább *egyre* rosszabbnak fogod találni magad. De szükséges rosszabbá lenned annak érdekében, hogy Isten elfogadjon? Nem vagy már így is *elég rossz*? Dehogynem, ahogy Isten is tudja, és te sem tagadhatod. Akkor hát ne késlekedj! Minden *készen* van már. „Kelj fel, és mosd

le a te bűneidet!" A forrás nyitva. Most van itt az ideje, hogy fehérre mosson a Bárány vére. Megtisztít „izsóppal", és tiszta leszel. Megmos, és „fehérebb leszel a hónál".

3 Ne mondd: „De nem *bánom eléggé bűneimet*, nem vagyok *eléggé tudatában* vétkeimnek." Tudom. Kívánnám Istentől, hogy bár jobban *tudatában* lennél bűneidnek, bár ezerszer jobban *bánnád őket*! Emiatt azonban ne késlekedj! Lehet, hogy Isten ezt is megadja, de nem mielőtt hinnél, hanem azáltal, hogy hiszel. Lehet, hogy addig nem nagyon fogsz sírni, amíg nem szereted őt nagyon, mivel sokat bocsátott meg neked. Addig is nézz Jézusra! Nézd, hogy szeret! Mi többet tehetett volna még érted annál, amit már megtett?

„Ó, Isten Báránya, volt-e kín,
volt szeretet, mint a tiéd?"

Nézz rá állhatatosan, amíg ő rád nem tekint és össze nem töri kemény szívedet. Akkor majd „fejed vízzé változik, szemed pedig könnyhullatásnak kútfejévé".

4 Ezt se mondd: „Kell valamit *tennem, mielőtt* Krisztushoz jövök." Elismerem: amennyiben feltételezzük, hogy az Úr visszajövetele késik, helyes és jó lenne úgy várnod a megjelenését, hogy megteszed képességed szerint, amit parancsolt. De nem szükséges ezt feltételezni. Honnan tudod, hogy késlekedni fog? Lehet, hogy még pirkadat előtt megjelenik, mint a naptámadat a magasságból. Ne próbáld megszabni, hogy mikor! Minden órában várd! Közel van! Az ajtó előtt áll!

5 És miért törekednél *több őszinte komolyságra, mielőtt* eltörölné bűneidet? Hogy méltóbb légy Isten kegyelmére? Sajnos még mindig csak „tulajdon igazságodat igyekszel érvényesíteni". Ő könyörülni fog, de nem azért, mert méltó vagy rá, hanem mert nem fogyatkozik el irgalmassága. Nem azért, mert igaz vagy, hanem mert Jézus Krisztus engesztelést szerzett bűneidért.

Újból mondom: ha van valami jó az *őszinteségben*, akkor miért vársz rá az előtt, hogy hited lenne? Hiszen a hit a gyökere mindannak, ami valóban jó és szent.

Mindenekfölött, meddig akarod elfelejteni, hogy akármit teszel, vagy bármid van, mielőtt bűneid bocsánatát elnyered, semmi olyan hasznuk nincs Isten előtt, hogy megbocsátást szerezhetnének neked? Sőt mindent a hátad mögé kell vetned, el kell taposnod, semminek kell tekintened, különben nem leszel kedves Isten szemében, és nem is járulhatsz elé kéréseddel, mint egyszerű bűnös, megterhelt, elveszett, tönkretett, aki semmire sem tud hivatkozni, semmit sem tud felajánlani Istennek, csak szeretett Fia érdemeit, aki *szeretett* téged, és *önmagát adta* érted.

6 Befejezésül: bárki légy, ó ember, aki halálra vagy kárhoztatva, aki érzed, hogy elítélt bűnös vagy és Isten haragja van rajtad, hozzád szól az Úr. Nem azt mondja: „Ezt cselekedd – engedelmeskedj tökéletesen minden parancsomnak –, és élsz", hanem ezt: „Higgy az Úr Jézus Krisztusban, és üdvözülsz." Közel van hozzád a hit beszéde – most, ebben a pillanatban, ebben a percben, jelen állapotodban, bűnösen, ahogy vagy, higgy az evangéliumnak; és tied az ígéret: „Megbocsátom bűneidet, és vétkeidről többé meg nem emlékezem."

AZ ISTEN ORSZÁGÁBA VEZETŐ ÚT

HETEDIK IGEHIRDETÉS

„Elközelített az Istennek országa; térjetek meg,
és higyjetek az evangéliumban.”
(Márk 1,15.)

E szavak természetszerűleg arra indítanak, hogy megvizsgáljuk először is: mi az igazi vallás, amit Urunk itt „Isten országának” nevez, és amelyről azt mondja, hogy „elközelített”, másodszor pedig a hozzá vezető utat, amit így jelöl: „Térjetek meg, és higgyetek az evangéliumban.”

I.

1 Először vizsgáljuk meg, mi az igazi vallás, amit Urunk itt „Isten országának” nevez. Ugyanezt a kifejezést használja a nagy apostol a Rómaiakhoz írt levélben, ahol meg is magyarázza Urunk szavait: „Az Isten országa nem evés, nem ivás, hanem igazság, békesség és Szentlélek által való öröm” (Róm 14,17).

2 „Az Isten országa” vagyis az igazi vallás „nem evés, nem ivás”. Jól tudjuk, hogy nem csupán a meg nem tért zsidók, hanem sokan azok közül is, akik elnyerték a Krisztusban való hitet, „buzogtak a törvény mellett” (Csel 21,20), még Mózes szertartási törvényei mellett is. Amit ott olvastak, akár az étel- és italáldozatokról, akár a tiszta és tisztátalan ételekről, azt nemcsak maguk betartották, hanem ráerőszakolták még azokra is, „akik a pogányok közül tértek meg Istenhez”. Sőt voltak, akik azt tanították mindenkinek, bárhonnan került az illető közéjük, hogy „ha körül nem metél-

kedtek és a törvényt (az egész szertartási törvényt) meg nem tartjátok, nem üdvözülhettek" (Csel 15,1.24).

3 Ezekkel ellentétben az apostol kijelenti itt is és sok más helyen, hogy az igazi vallás nem evés és ivás, sem valami szertartás gyakorlása, nem is bizonyos külsőség, ami a szíven kívül esik, hanem a lényege „igazság, békesség és Szentlélek által való öröm".

4 Nem áll tehát az Isten országa bizonyos *külsőségekben, formákban* vagy különböző szertartásokban, bármilyen kiválóak legyenek azok. Ha mégoly tiszteletreméltók és jelentőségteljesek is, ha kitűnően tükrözik a belső dolgokat, ha kétségkívül hasznosak nemcsak a közönséges embernek, akinek gondolata nem ér messzebb, mint amit lát, hanem az értelmesebbjének is, akik sokkal többre képesek; még ha Isten rendelte is őket, mint a zsidók esetében. Még a törvények érvényességének idején sem állt az igazi vallás elvileg ezekben a külsőleges dolgokban, valójában egyáltalán nem. Mennyivel inkább vonatkozik ez olyan szokásokra és szertartásokra, amelyek csupán emberek rendeletei! Krisztus vallása végtelenül magasabb és mérhetetlenül mélyebb az ilyesminél. Jók ezek a maguk helyén, de csak annyira, amennyire az igaz vallást szolgálják. Kár volna szembeszállni velük, ameddig csak a gyenge ember alkalmi segítése a szerepük. De ennél többet ne várjunk tőlük! Senki se álmodja, hogy önmagukban értékesek lennének, vagy hogy a vallás nem tudna létezni nélkülük! Ezáltal elszenvedhetetlenné tennénk a szertartásokat az Úr előtt.

5 A vallás természete igen távol van attól, hogy az imádás formáiból vagy szertartásokból álljon. Valójában semmiféle külső cselekedet nem játszik benne lényeges szerepet. Igaz, hogy olyan embernek nincs semmilyen vallása, aki rosszindulatú és erkölcstelen, vagy aki olyasmit tesz másokkal, aminek nem örülne, ha vele tennék. Az is tény, hogy nem lehet igazi vallása annak, aki „tudna jót cselekedni, és nem cselekszik". Ellenben tartózkodhat valaki a külső rossztól, és jót tehet anélkül, hogy vallása lenne. Sőt, két ember teheti ugyanazt, például enni adhatnak az éhezőknek vagy felruházhatják a mezítelent, és közben az egyik valóban vallásos, a másik meg egyáltalán nem az. Ugyanis az egyiket Isten szeretete indíthatja cselekvésre, a másikat meg a maga dicsőségének szeretete. Nyilvánvaló, hogy bár az igazi vallás természeténél fogva mindenféle jó szóra és cselekedetre indít, azonban lényege mélyebben rejlik, mégpedig „a szívnek elrejtett emberében".

6 Azt mondom, hogy a szívnek. Mert a vallás nem egyenértékű az igazhitűséggel vagy helyes meggyőződéssel sem. Bár ezek a szó szoros értelmében nem külső dolgok, mégsem a szívben rejlenek, hanem az értelemben. Lehet valaki igazhitű minden tekintetben, lehet, hogy nemcsak helyes a meggyőződése, hanem a helyes tanokat meg is védi minden ellenféllel szemben; pontos fogalma van Urunk testet öltéséről, az örökké áldott Szentháromságról és minden más tanról, amiket Isten kinyilatkoztatása tartalmaz. Elfogadhatja mind a három hitvallást – az úgynevezett apostoli, niceai és az athanáziuszi hitvallást –, mégis megeshet, hogy egyáltalán nincs vallása, azaz nem több, mint a zsidóknak, törököknek és pogányoknak. Lehet éppoly ortodox, mint az Ördög (bár nem egészen, mert mindenki téved valamiben, de az Ördögről nem feltételezzük, hogy valamiben téves nézete volna), ugyanakkor éppoly kevéssé ismerheti a szív vallását, mint ő.

7 Csak a szív vallása nevezhető vallásnak, egyedül ennek van értéke Isten előtt. Az apostol három pontban foglalja össze: „igazság, békesség és Szentlélek által való öröm". *Először* is igazság. Nem kell, hogy ez fejtörést okozzon, ha felidézzük Urunk szavait, amikor ennek két összetevőjéről beszél, melyektől „függ az egész törvény és a próféták": „Szeressed azért az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből és teljes erődből. Ez az első parancsolat" (Mk 12,30), a keresztyén igazság első nagy ága. Örülj az Úrban, Istenedben, minden boldogságodat benne keresd és találd meg! Ő lesz „pajzsod és felette igen bőséges jutalmad" most és az örökkévalóságban. Minden csontod ezt mondja majd: „Kicsodám van az egekben? Náladnál egyébben nem gyönyörködöm e földön!" Halld meg szavát és engedelmeskedj annak, aki így szól: „Adjad, fiam, a te szívedet nékem." S miután neki adtad szívedet, lelked legbensőbb kamráját, hogy ott vetélytárs nélkül uralkodjon, szíved mélyéből kiálthatod: „Szeretlek, Uram, én erősségem! Az Úr az én kősziklám, váram és szabadítóm; az én Istenem, az én kősziklám, őbenne bízom: az én pajzsom, üdvösségem szarva, menedékem."

8 A második parancsolat hasonló ehhez, a keresztyén igazság második nagy ága szorosan és elszakíthatatlanul kötődik az elsőhöz: „Szeresd felebarátodat, mint magadat." *Szeresd* – legyen együtt benned a lehető leggyengédebb jóakarat, a legbuzgóbb és legszívélyesebb szeretet, forró vágy minden rossz megakadályozására, eltávolítására, és minden lehető jó biz-

tosítására. *Felebarátodat* – vagyis nemcsak barátodat, rokonodat vagy ismerősödet, nemcsak azokat, akik erényesek, akik barátságosak, akik szeretnek téged, akik megelőzik vagy viszonozzák szívélyességedet, hanem minden embert, minden emberi teremtményt, minden lelket, akit Isten létre hívott, azt sem kivéve, akit személyesen soha nem láttál, és sem arcáról, sem név szerint nem ismersz. Ne legyen kivétel az olyan sem, akiről tudod, hogy gonosz és hálátlan, aki csak háborgat és kerget. Szeresd őt is, *mint magadat,* ugyanúgy szomjúhozd boldogságát mindenben, mint a magadét, fáradhatatlanul óvd mindentől, ami megszomorítaná vagy testét-lelkét sérthetné!

9 Vajon nem „a törvény betöltése" ez a szeretető Minden keresztyén igazság összessége? Valamennyi belső igazságé, mert szükségszerűen megtalálható benne a „könyörületes szív, az alázatosság" (hiszen „a szeretet nem fuvalkodik fel"), „szívesség, szelídség, béketűrés" (hiszen „a szeretet nem gerjed haragra", hanem „mindent hisz, mindent remél, mindent eltűr") és mindenféle külső igazság, hiszen „a szeretet nem tesz rosszat felebarátjának" sem szóval, sem cselekedettel. Tudva senkit meg nem bánt, meg nem szomorít, buzgón teszi a jót. Aki csak szereti embertársát, az amíg ideje van, „jót cselekszik mindenekkel", mert (részrehajlás és képmutatás nélkül) „irgalmassággal és jó gyümölcsökkel teljes".

10 De az igazi vallás, vagyis az Istennel és az emberekkel helyes viszonyban levő szív éppúgy tartalmazza a boldogságot, mint a szentséget. Ugyanis nemcsak „igazság", hanem „békesség és Szentlélek által való öröm" is. Milyen békesség? „Istennek békessége", amit egyedül csak Isten adhat, és a világ el nem vehet; békesség, mely „minden értelmet fölülhalad", felette van minden racionális felfogásnak, miután természetfölötti érzés: Isten előízt ad „a jövendő világ erőiből", s ezt az érzéki ember nem ismeri, akármilyen bölcs legyen e világ dolgaiban. Nem is értheti meg mostani állapotában, „mivelhogy lelkiképpen ítéltetik meg". Olyan békesség ez, mely száműz minden kétséget, minden fájó bizonytalanságot. Isten Lelke a hívő lelkével együtt tesz bizonyságot, hogy „Isten gyermeke". Száműzi a félelmet is, minden gyötrelemmel járó félelmet, az Isten haragjától való félelmet, a pokoltól való félelmet, az Ördögtől való félelmet és különösen a haláltól való félelmet: akiben megvan Isten békessége, vágyik arra, hogy ha Isten is úgy akarja, „elköltözzön és a Krisztussal legyen".

11 Ahol Isten békessége megvan a lélekben, ott jelen van a „Szentlélek által való öröm” is, az az öröm, amit a Szentlélek, Isten örökké áldott Lelke ébreszt. Ő az, aki munkálja bennünk az Istenben való csendes, alázatos örömöt Krisztus Jézus által, „aki által most a megbékélést nyertük”, καταλλαγὴν, az Istennel való kiegyezést. Ez képesít arra, hogy bátran hangoztassuk a királyi zsoltárossal együtt: „Áldott (vagy inkább boldog) ember az, akinek hamissága megbocsáttatott, vétke elfedeztetett.” A Szentlélek tölti be a keresztyén lelkét azzal a tartós, szilárd örömmel, amely a Lélek bizonyságtételéből fakad, hogy ő Istennek gyermeke. Ez indítja arra, hogy „kibeszélhetetlen örömmel örvendezzen az Isten dicsőségének reménységében” – abban a reménységben, hogy majd elváltozik Isten dicsőséges képére, ami most csak részben van benne, de majd teljesen „megjelenik”, és a dicsőség hervadhatatlan koronájának reménységében, mely a mennyben várja.

12 Ezt a szentséget és boldogságot az ihletett Írás néha együttesen „Isten országának” nevezi (ahogy Urunk is a fenti Igében), máskor „mennyek országának”. Azért mondja „Isten országának”, mert közvetlen gyümölcse Isten uralmának a lélekben. Mihelyt kifejtheti hatalmas erejét, és felállítja trónját a szívünkben, azonnal betölti azt „igazsággal, békességgel és Szentlélek által való örömmel”. „Mennyországnak” azért nevezi, mert (bizonyos mértékben) a menny tárul fel a lelkünkben. Ugyanis aki csak megtapasztalja, vallani fogja angyalok és emberek előtt:

„Nyertem örök életet,
Már itt látom a mennyet”,

ahogy a Szentírás tanítja, mely mindenhol bizonyságot tesz arról, hogy „örök életet adott nekünk az Isten és ez az élet az ő Fiában van. Akié a Fiú (akinek a szívében uralkodik), azé az élet”, méghozzá örök élet (1Jn 5,11-12). Mert „az az örök élet, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, a Jézus Krisztust” (Jn 17,3). Akik elnyerték ezt, azok bizalommal szólíthatják meg Istent még a tüzes kemence mélyéből is:

„Téged, Urunk, ki hatalmaddal óvsz meg,
Téged imádunk, Istennek Fiát.
Emberi testben jártál itt közöttünk,
Szóljon dicséret néked szüntelen!

Mint trónusodnál, áldunk, úgy köszöntünk,
Hol megjelensz, ott földre száll a menny."

13 „Isten – vagy a mennyek – országa" elközelített. Amikor először elhangzottak ezek a szavak, akkor arra utaltak, hogy betelt „az idő", „Isten megjelent testben", hogy felállítsa országát az emberek között és népe szívében uralkodjon. Nem telt-e most is be ez az idő? Hiszen „ímé – mondja –, én ti veletek vagyok minden napon", veletek, akik a bűnök bocsánatát hirdetitek az én nevemben „a világ végezetéig" (Mt 28,20). Tehát ahol csak hirdetik Krisztus evangéliumát, ott „elközelített az Istennek országa". Nincs messze egyikőtöktől sem. Ebben az órában bemehettek, hogyha hallgattok szavára: „Térjetek meg és higgyetek az evangéliumban."

II.

1 Ez az út, ezen járj! Először is „bánd meg bűneidet", vagyis ismerd meg magadat! Az első lépés tehát: bűnbánat, ami megelőzi a hitet, meggyőződés a bűnről illetve a magad megismerése. Ébredj fel hát te, aki alszol! Tudd meg, hogy bűnös vagy, és hogy milyen bűnös vagy! Ismerd meg belső természeted romlottságát, hogy milyen messze eltávolodtál az eredeti igazságtól, melynek következtében „a test" mindig „a lélek ellen törekedik", mert „a test gondolata ellenségeskedés Isten ellen", „az Isten törvényének nem engedelmeskedik, mert nem is teheti." Tudd meg, hogy lelked minden képessége, minden adottsága romlott. Mindenestől romlott vagy, miután már indítékaid eltérnek a helyes iránytól. Értelmed szeme megsötétült, úgyhogy nem tudod felismerni Istent, sem Isten dolgait. A tudatlanság és tévelygés felhői borítanak be és terítik rád a halál árnyékát. Még semmit sem ismersz úgy, ahogy kellene, sem Istent, sem a világot, sem magadat. Akaratod nem Isten akarata, hanem teljesen fonák és eltorzult, minden jótól irtózik, mindentől, amit Isten szeret. Inkább a rosszra hajlik, minden utálatosságra, amit Isten gyűlöl. Szereteted Isten iránt meghidegült, elvesztegetted idegenben, kint a nagyvilágban. Minden szenvedélyed, vágyad és idegenkedésed, örömöd és bánatod, reménységed és félelmed kificamodott – vagy túlzottak, vagy rossz tárgyra irányulnak. Így aztán lelkedben nincs semmi ép, hanem „tetőtől talpig" (hogy a próféta megrázó kifejezésével éljek) „csupa seb és dagadás és kelevény".

2 Ilyen a veleszületett romlottsága szívednek, legbelső természetednek. Mit várhatsz, milyen ágak fognak kihajtani ebből a rossz gyökérből? Hitetlenség sarjad belőle, örök elpártolás az élő Istentől, így fennhéjázva: „Kicsoda az Úr, hogy szolgáljak neki? Ugyan! Te, Isten, nem gondolsz vele." Ebből nő ki a függetlenség: úgy teszünk, mintha egyenrangúak lennénk a Magasságos Istennel. Ebből fakad a büszkeség minden formája, mely ilyen beszédre tanít: „Gazdag vagyok, és meggazdagodtam és semmire nincs szükségem." Ebből a romlott forrásból folyik a hiúság keserű patakja: dicsszomj, nagyravágyás, mohóság, a test kívánsága, a szem kívánsága és az élet kérkedése. Ebből származik a harag, gyűlölet, rosszindulat, a bosszúvágy, kapzsiság, irigység, gyanakvás. Ebből ered minden balga és káros kívánság, ami már most „általszegez sok fájdalommal", és ha nem akadályozod meg idejében, végül örök kárhozatra juttatják lelkedet.

3 És milyen gyümölcsök teremhetnek ilyen ágakon? Csak olyanok, amik keserűek és rosszak. A büszkeségből versengés támad, hiú dicsekedés, emberek dicséretének keresése és elfogadása, s így fosztjuk meg Istent attól a dicsőségtől, amit másnak nem adhat. A test kívánságából származik a falánkság és az iszákosság, a fényűzés és az érzékiség, paráznaság és tisztátalanság, különbözőképpen bemocskolva a testet, aminek az a rendeltetése, hogy a Szentlélek temploma legyen! A hitetlenség gyümölcse minden rossz szó és tett. De kifogynánk az időből, ha mindent végigvennénk: mindazt a hivalkodó beszédet, amit mondtál, amellyel haragra indítottad a Magasságos Istent és megszomorítottad Izrael Szentjét; minden rossz cselekedetet, amit tettél, amik vagy önmagukban rosszak voltak, vagy nem Isten dicsőségére tetted azokat. Hiszen több a bűnöd, semhogy kifejezhetnéd, számosabbak fejed hajszálainál. Ki tudná számba venni a tenger homokját, az esőcseppeket vagy vétkeidet?

4 Nem tudod, hogy „a bűn zsoldja halál"? – Halál, nem csupán ideigvaló, hanem örök. „Amely lélek vétkezik, annak meg kell halnia" – így szól az Úr. Az ítélet kimondja: „Meg fog lakolni (véget nem érő halállal) örök veszedelemmel az Úr ábrázatától, és az ő hatalmának dicsőségétől." Nem tudod, hogy minden bűnös ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός, ami valójában nem azt jelenti, hogy „méltó a gyehenna tüzére" – így túl enyhe a kifejezés. Inkább azt, hogy „a gyehenna tüzére ítélték", máris elítélték, most vonszolják a kivégzésre. Örök halált érdemelsz. Ez belső és külső

gonoszságod igazságos jutalma. Jogos lenne, ha már most végrehajtanák az ítéletet. Belátod-e? Érzed-e? Meggyőződtél róla teljesen, hogy megérdemled Isten haragját és az örök kárhozatot? Hogy Isten nem cselekedne jogtalanul, ha megparancsolná a földnek, hogy nyíljon meg alattad és nyeljen elő Ha már most belezuhannál a mélységbe, a tűzbe, mely soha ki nem alszik? Ha Isten igaz bűnbánatot támasztott benned, úgy érezned kell, hogy ez a valós helyzet, és csak az ő kegyelme, hogy még nem vesztél el, még nem söpört le a föld színéről.

5 És mivel akarod Isten haragját lecsendesíteni, hogy kiengeszteld őt minden bűnödért és megmenekülj a megérdemelt büntetéstől? Ó, jaj, semmit nem tehetsz, semmit, ami a legcsekélyebb mértékben jóvá tenné Isten előtt akár egyetlen gonosz tettedet, szavadat vagy gondolatodat. Ha mostantól kezdve csak jót tudnál tenni, ha ettől az órától kezdve mindaddig, amíg lelked vissza nem tér Istenhez tökéletesen és megszakítás nélkül engedelmeskedni tudnál, az sem tenné jóvá a múltat. Ha adósságod nem gyarapodna is, még nem lenne eltörölve. Ugyanolyan tetemes maradna, mint eddig volt. Az összes földi ember és mennyei angyal mostani és jövőbeli engedelmessége sem tehetne eleget Isten igazságának egyetlen bűnért sem. Milyen hiábavaló gondolat azt hinni, hogy te magad engesztelést szerezhetsz bármivel bűneidért! Sokkal többe kerül egy lélek megváltása, semhogy az egész emberiség megfizethetné. Ha tehát nem lenne más segítsége a bűnösnek, kétségtelenül örökre elveszne.

6 De tegyük föl, hogy ha mostantól fogva tökéletesen engedelmes lennél, az jóvá tenné eddigi bűneidet – még ez sem használna semmit. Hiszen képtelen vagy rá, egyetlen dologban sem tudsz megállni. Kezdj csak hozzá, próbáld ki! Rázd le azt a külsű bűnt, mely oly sokszor megkörnyékez! Nem tudod. Akkor hogyan változtathatnád meg eddigi teljesen gonosz életedet? Lehetetlen, hacsak előbb a szív meg nem változik. Mert amíg a fa rossz, addig nem teremhet rajta jó gyümölcs. De képes vagy-e kicserélni szívedet, hogy ne legyen többé mindenestől bűnös, hanem szent? Életre tudod-e kelteni lelkedet, mely halott a bűneiben – halott Istennek, és csak a világnak él? Éppúgy nem, ahogy nem tudsz életre kelteni egy halott testet, ahogy nem tudod feltámasztani azt, aki a sírban fekszik. A legkisebb mértékben sem tudod megeleveníteni lelkedet, ahogy nem tudsz egy szikrányi életet sem adni a halott testnek. Semmit nem tudsz tenni, sem sokat, sem keveset, teljesen erőtlen vagy. A mély átérzése

annak, hogy mennyire tehetetlen vagy, nemcsak vétkes és bűnös: ez az a „megbánhatatlan megtérés”, mely Isten országának előfutára.

7 Ha a belső és külső vétkeidről, teljes bűnösségedről és tehetetlenségedről való erős meggyőződéshez kellő érzelem járul: szívbeli bánat, hogy megvetetted saját kegyelmi lehetőségedet, a lelkiismeret-furdalás és önvád bezárja ajkadat, szégyelled az égre emelni szemedet, félsz, hogy Isten haragja marad rajtad, rettegsz a fejed fölött függő átkától és lángoló felháborodásától, mely kész elnyelni azokat, akik elfelejtkeznek Istenről és nem engedelmeskednek a mi Urunk Jézus Krisztusnak; ha őszinte vágyad, hogy megmenekülj ettől a haragtól, hogy eltávozz a gonosztól és tanulj jót cselekedni, akkor azt mondom neked az Úr nevében: „Nem messze vagy az Isten országától.” Még egy lépés, és bent leszel. „Megtértél”, most pedig „higgy az evangéliumban”!

8 *Evangéliumon* (ami jó hír, örömüzenet az elítélt, tehetetlen bűnösnek) a szó legtágabb értelmében az egész kijelentést értjük, melyet Jézus Krisztus hozott az embereknek, más esetben pedig az Úr földi tetteiről és szenvedéséről szóló beszámolót. Mindennek lényege, hogy „Krisztus Jézus azért jött e világra, hogy megtartsa a bűnösöket”, hogy „úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy el ne vesszünk, hanem örök életünk legyen”, és hogy „megrontatott bűneinkért, megsebesíttetett a mi vétkeinkért, békességünknek büntetése rajta van, és az ő sebeivel gyógyultunk meg”.

9 *Higgy* ebben, és tiéd lesz Istennek országa! Hit által nyered el az ígéretet. „Isten megbocsát mindenkinek és feloldoz mindenkit, aki valóban megtér és színlelés nélkül hisz szent evangéliumában.” Mihelyt Isten megszólítja szívedet: „Bízzál fiam! Megbocsáttattak néked a te bűneid”, azonnal eljön az ő országa, s megvan benned az „igazság, békesség és a Szentlélek által való öröm”.

10 De vigyázz, meg ne csald lelkedet e hit természetére nézve. A hit nem csupán azt jelenti – mint egyesek naivan gondolják –, hogy igaznak fogadjuk el a Bibliát, hitvallásunkat vagy mindazt, ami az Ó- és Újszövetségben van. Az ördögök is hiszik mindezt, ugyanúgy, mint te vagy én! Mégis ördögök maradnak. Hanem a hit ezenfelül az Isten kegyelmébe vetett szilárd bizalmat jelenti Krisztus Jézus által. Azt, hogy bízol a megbocsátó

Istenben. Isteni meggyőződés vagy bizonyosság afelől, hogy „Isten volt az, aki Krisztusban megbékéltette magával a világot, nem tulajdonítva nekik az ű (eddigi) bűneiket", különösen pedig afelől, hogy Isten Fia szeretett *engem és értem* adta magát, s hogy én, még én is megbékéltem Istennel a kereszten ontott vér által.

11 Hiszel-e így? Akkor Isten békessége szívedben van, és elszáll a bánat és a sóhaj. Többé nem kételkedsz Isten szeretetében, hanem olyan világos az neked, mint a déli nap. Így kiálthatsz: „Az Úrnak kegyelmességét hadd énekeljem örökké! Nemzetségről nemzetségre hirdetem a te hűséges voltodat az én számmal!" Nem félsz többé a pokoltól, a haláltól és attól, akinek egykor hatalma volt a halál felett: az Ördögtől. Nem rettegsz gyötrődve magától Istentől sem, csupán gyengéd, fiúi tisztelet van benned s attól való félelem, hogy megbánthatod. Hiszel? Akkor „magasztalja lelked az Urat, és örvendez lelked megtartó Istenedben". Örülsz, hogy „van váltságod az ő vére által, bűneid bocsánata". Örvendezel, hogy „a fiúság Lelke" szívedben van, aki által így kiálthatsz: „Abbá, Atya!" Örvendezel „a halhatatlanság reményégében", az Úr „onnét felülről való elhívása jutalmáért" való igyekvésben, buzgón várva mindazt a jót, amit Isten készített az őt szeretőknek.

12 Hiszel-e most? Akkor „Isten szerelme – máris – kitöltetett a szívedbe". Szereted őt, mert ő előbb szeretett minket. S mivel szereted Istent, szereted testvéredet is. S mivel beteltél „szeretettel, békességgel, örömmel", teljes vagy „hosszútűréssel, szívességgel, hűséggel, jósággal, szelídséggel, mértékletességgel" és e Lélek minden más gyümölcsével is, egyszóval minden szent, mennyei és isteni indulattal. Mert miközben „fedetlen arccal szemléled (mivel a kárpit már nem takarja) az Úrnak dicsőségét", azaz dicső szeretetét és azt a dicső képet, amire teremtett, „ugyanazon ábrázatra elváltozol, dicsőségről dicsőségre, úgy mint az Úrnak Lelkétől".

13 Ez a megtérés, ez a hit, ez a békesség, öröm, szeretet, ez az elváltozás dicsőségről dicsőségre, ez az, amit a világ bölcsessége őrültségnek, balga rajongásnak, teljes megzavarodásnak tart. De te, Isten embere, ne légy tekintettel ezekre, téged semmi ilyesmi meg ne ingasson! Tudod, kiben hittél. Vigyázz, hogy senki el ne vegye a koronádat! Amit eddig elértél, ahhoz ragaszkodj, és tarts ki, amíg meg nem kapod az összes nagyszerű és drága

ígéretet! Te pedig, aki eddig nem ismerted az Urat, hetvenkedő emberek miatt ne szégyelld Krisztus evangéliumát! Ne félemlítsenek meg, akik rosszat mondanak olyasmiről, amit nem ismernek! Isten a szomorúságodat hamarosan örömre fordítja. Ne csüggeszd le a kezed! Még egy kis idő, és elveszi félelmedet, s a józanság lelkével ajándékoz meg. Közel van, „aki megigazít. Kicsoda az, aki kárhoztat? Krisztus az, aki meghalt, sőt aki fel is támadott, aki az Isten jobbján van, aki esedezik is érted".

Bízd magad Isten Bárányára minden bűnöddel együtt, bármilyen számos legyen az, és „adatik neked a mi Urunknak és Megtartónknak, a Jézus Krisztusnak országába való bemenetel"!

A LÉLEK ZSENGÉI

NYOLCADIK IGEHIRDETÉS

„Nincsen azért immár semmi kárhoztatásuk azoknak,
akik Krisztus Jézusban vannak,
kik nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint.”
(Róma 8,1.)

1 „Akik Krisztus Jézusban vannak”, Pál ezen nyilván azokat érti, akik valóban hisznek őbenne, akiknek „megigazulva hit által békességük van Istennel, a mi Urunk Jézus Krisztus által”. Akik így hisznek, már nem „a testet követik”, már nem a romlott természet szándéka szerint járnak, hanem „Lélek szerint”, gondolataikat, szavaikat és tetteiket Isten áldott Lelke irányítja.

2 „Nincsen azért immár semmi kárhoztatásuk.” Nincs kárhoztatásuk Istentől, mert megigazította őket „ingyen kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által”. Megbocsátotta minden vétküket, eltörölte minden bűnüket. És nincs kárhoztatásuk belülről sem, mert „nem e világnak lelkét vették, hanem az Istenből való Lelket; hogy megismerjék azokat, amiket Isten ajándékozott nekik” (1Kor 2,12). „Ez a Lélek bizonyságot tesz lelkükkel együtt, hogy Isten gyermekei.” Ehhez járul még lelkiismeretük bizonysága, „hogy isteni őszinteséggel és tisztasággal, nem testi bölcsességgel, hanem Isten kegyelmével forgolódtak a világon” (2Kor 1,12).

3 Mivel azonban ezt az Igét oly sokszor félreértették, méghozzá igen veszedelmes módon, s mivel annyi a „tudatlan és állhatatlan”, οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι aki Istenről tanítást nem kapott, s így az isteni igazságban járatlan emberek ezt a maguk vesztére kiforgatták, szeretném a lehető legvilágosabban megmutatni először is: kik azok, akik „Krisztus Jézusban vannak, akik nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint”, másodszor pedig: mi módon lehetséges, hogy nekik „nincsen azért immár semmi kárhoztatásuk”. Néhány gyakorlati következtetéssel zárom majd szavaimat.

I.

1 Először is azt szeretném megmutatni, hogy kik azok, akik „Krisztus Jézusban vannak”. Nem azok-e, akik hisznek az ő nevében? Akik „találtatnak őbenne, mint akiknek nincsen saját igazságuk, hanem van igazságuk Istentől a hit alapján”. Akiknek „váltságuk van az ő vére által”, azokról mondja az Ige, hogy őbenne vannak. Mert Krisztusban élnek, és Krisztus őbennük. Egy Lélekben összekapcsolódnak az Úrral. Bele vannak oltva, mint vesszők a szőlőtőbe. Egyesültek ővele, mint tagok a Fővel oly módon, amit szavak ki nem fejezhetnek, s szívük korábban fel sem foghatott.

2 Nos, „aki őbenne marad, egy sem esik bűnbe”, „nem követi a testet”. A test Pál apostol nyelvezetében a romlott természetet jelenti. Ebben az értelemben használja a szót, amikor a galáciabeliekhez így ír: „A testnek cselekedetei pedig nyilvánvalók” (Gal 5,19); s valamivel előbb: „Lélek szerint járjatok, és a testnek kívánságát véghez ne vigyétek” (5,16). S hogy bebizonyítsa, hogy akik „Lélek szerint járnak, a testnek kívánságát nem viszik véghez”, rögtön hozzáteszi: „Mert a test a lélek ellen törekszik, a lélek pedig a test ellen; ezek pedig egymással ellenkeznek, hogy ne azokat cselekedjétek, amiket akartok.” Ez a szó szerinti fordítás ἵνα μὴ ἃ ἐὰν θέλητε ταῦτα ποιῆτε, nem pedig az: „...hogy ne cselekedhessétek azokat, amiket akartok”, mintha a test legyőzné a Lelket. Ennek a fordításnak nemcsak semmi köze az apostol eredeti szövegéhez, hanem egész érvelését is semmissé teszi, pontosan az ellenkezőjét állítva annak, amit Pál bizonyítani szeretne.

3 Akik Krisztuséi, akik őbenne maradnak, „a testet megfeszítették indulataival és kívánságaival együtt”. Tartózkodnak a test minden cselekedetétől, „házasságtöréstől és paráznaságtól”, a „tisztátalanságtól és bujálkodástól”, a „bálványimádástól, varázslástól, ellenségeskedéstől, versengéstől”, „gyűlölködéstől, haragtól, patvarkodástól, visszavonástól, pártütéstől, irigységtől, gyilkosságtól, részegségtől, dobzódástól”, minden szándéktól, szótól és tettől, amiket a természet romlottsága idéz elő. Bár érzik magukban a keserűség gyökerét, azonban felülről hatalmat kapnak azt állandóan eltaposni, nehogy „felnövekedvén megzavarjon”. Úgyannyira, hogy minden újabb támadás, ami őket éri, csak ismételt alkalmat ad a dicséretre, mert ezt kiáltják: „Hála az Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által.”

4 Tehát „Lélek szerint” járnak mind szívükben, mind életükben. Ez a Lélek tanítja őket, hogy szeressék Istent és embertársukat teljes szeretettel, ami olyan, mint „az örök életre buzgó víz kútfeje”. Ez a Lélek szent vágyakat ébreszt bennük, csupa isteni és mennyei indulatot, míg szívük minden gondolata szentség lesz az Úrnak.

5 Akik „Lélek szerint” járnak, azokat ő a beszéd szentségére is elvezeti. „Beszédük mindenkor kellemes, sóval fűszerezett”, azaz Isten szeretetével és félelmével. „Semmi rothadt beszéd szájukból ki nem származik, hanem csak amely hasznos a szükséges építésre”, ami „áldásos a hallgatóknak”. Éjjel-nappal abban gyakorolják magukat, hogy csak olyat tegyenek, ami Istennek tetsző, hogy teljes külső magatartásukban őt kövessék, „aki példát hagyott nekünk, hogy nyomdokában járjunk”; hogy embertársaikat mindig az igazság, az irgalmasság, a jog alapján kezeljék, és „bármit tesznek”, minden élethelyzetben „mindent az Isten dicsőségére műveljenek”.

6 Ilyenekről mondható el, hogy valóban „Lélek szerint” járnak. Beteltek hittel és Szentlélekkel; szívükben ott vannak, életükben megmutatkoznak, minden szavukban és tettükben nyilvánvalóvá lesznek Isten Lelkének igazi gyümölcsei: a „szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség” és ami csak szép és dicséretre méltó. „Megtartó Istenünknek tudományát ékesítik mindenben”, és teljes bizonyságát adják az egész világ előtt annak, hogy valóban ugyanaz a Lélek indítja őket, „aki feltámasztotta Jézust a halálból”.

II.

1 Másodszor annak az értelmét kívántam megmutatni, hogy „nincsen azért immár semmi kárhoztatásuk azoknak, akik Krisztus Jézusban vannak”, akik tehát „nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint”.

Először is a Krisztusban hívőknek, akik így élnek, „nincs kárhoztatásuk” a múltban elkövetett bűneik miatt. Isten nem ítéli el őket egyikért sem, úgy tekinti azokat, mintha soha el sem követték volna, „a tenger mélységébe” vetette mindet, mint követ, és többé nem emlékezik meg róluk. Isten az ő Fiát rendelte értük „engesztelő áldozatul” „hit által, az ő vérében, hogy megmutassa az ő igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt”. Ezért a hívőket egyetlen bűnnel sem vádolja, eltörölte azokat emlékezetükkel együtt.

2 Nincs kárhoztatás a hívők szívében, nincs a büntethetőség érzése, nem rettegnek Isten haragjától. „Bizonyságtételük van önmagukban", tudatos előttük a meghintés vérének fontossága. „Nem kapták a szolgaság lelkét ismét a félelemre", kétségre és kínzó bizonytalanságra, „hanem a fiúságnak lelkét kapták", aki szívükben ezt kiáltja: „Abbá, Atyám!" Mivel „megigazultak hit által", Isten békessége uralkodik szívükben, ami megbocsátó kegyelmének állandó tudatából ered, és az Isten iránti jó lelkiismeretből.

3 Ha valaki így szólna: „De megeshet néha a Krisztusban hívővel, hogy elveszti szem elől Isten kegyelmét, olyan sötétség borulhat rá, hogy nem látja többé őt, aki láthatatlan, már nem érzi magában a bizonyságot, hogy része van az engesztelő vérben, és szívében ott a kárhoztatás, újra ott a halálos ítélet" – akkor én ezt felelem: ha így van, ha az illető nem látja Isten kegyelmét, akkor nem hívő. Mert a hit fényt jelent, Isten világosságát, mely a lélekben ragyog. Amennyiben tehát valaki elveszti ezt a fényt, akkor – egy időre – elveszti a hitét is. Kétségtelen, hogy olyan ember is, aki igazán hisz Krisztusban, elvesztheti a hit világosságát. És ha elveszti, akkor egy időre újból kárhoztatás alá eshet. De ez nem vonatkozik azokra, akik most „Krisztus Jézusban vannak", akik most hisznek az ő nevében. Mert amíg hisznek és Lélek szerint járnak, sem Isten, sem saját szívük nem kárhoztatja őket.

4 Másodszor nincs kárhoztatásuk jelenlegi bűneikért sem, azért, ha most áthágják Isten parancsait. Ugyanis nem hágják át őket, „nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint". Ez folyamatos bizonyítéka annak, hogy „Istent szeretik, hogy megtartják parancsolatait", mint János is tanúsítja: „Senki sem cselekszik bűnt, aki az Istentől született, mert benne marad annak magva; és nem cselekedhetik bűnt, mivelhogy Istentől született." Nem vétkezhet, amíg Isten magva, az a szerető, szent hit megmarad benne. Amíg „megőrzi magát" benne, „a gonosz nem illeti őt". Nyilvánvaló, hogy nincs kárhoztatása azokért a bűnökért, amiket egyáltalán el sem követ. Azok tehát, akik „a Lélektől vezéreltetnek, nincsenek a törvény alatt" (Gal 5,18). Nincsenek annak átka vagy kárhoztatása alatt, mert a törvény csak azokat ítéli el, akik áthágják. Például Istennek ez a törvénye, hogy „Ne lopj!" csak azokat ítéli el, akik lopnak. Az, hogy „Megemlékezzél a szombatnapról, hogy megszenteljed azt" csak azok felett ítélkezik, akik nem szentelik meg. De a Lélek gyümölcsei ellen „nincs törvény" (Gal 5,23). Ahogy az apostol bővebben kifejti Timótheushoz írt első le-

velének emlékezetes szavaiban: „Tudjuk pedig, hogy a törvény jó, ha valaki törvényszerűen él vele, tudván azt” (azaz ha valaki akár meggyőzés, akár utasítás céljából használja Isten törvényét, akkor tudja és tekintetbe veszi), δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται (nem azt, hogy a törvény nem az igazért íratott, hanem) „hogy a törvény nem jogalap az igaz ellen”, nincs ereje vele szemben, nincs hatalma elítélni, hanem „a törvénytaposók és engedetlenek, az istentelenek és bűnösök, a latrok és fertelmesek” ellen van „a boldog Isten dicsőségének evangéliuma szerint” (1Tim 1,8-9.11).

5 Harmadszor nincs kárhoztatásuk belső bűnökért, bár azok megmaradnak. Hogy a természet romlottsága fennáll még azokban is, akik hit által Isten gyermekei, hogy megvan bennük a büszkeség és hiúság, a harag, a testi vágy és gonosz kívánság, sőt mindenféle bűn magja, az sokkal nyilvánvalóbb, semhogy tagadhatnánk, hiszen naponként tapasztaljuk. Ezért mondja Pál apostol azokról, akikről éppen az imént jelentette ki, hogy „Krisztus Jézusban” vannak (1Kor 1,2.9) és „az Isten elhívta őket az ő Fiával, Jézus Krisztussal való közösségre” mégis ezt: „Én sem szólhattam néktek, atyámfiai, mint lelkieknek, hanem mint testieknek, mint a Krisztusban kisdedeknek” (1Kor 3,1). „A Krisztusban kisdedek” tehát, mint látjuk, „Krisztusban” voltak, hittek, csak alacsony fokon. És mégis mennyi bűn maradt bennük! „A test gondolatából”, ami „Isten törvényének nem engedelmeskedik”.

6 S mindezek ellenére nincs kárhoztatásuk. Bár érzik a testet, a gonosz természetet magukban, bár napról napra egyre jobban tapasztalják, hogy „csalárdabb a szív mindennél, és gonosz az”, de amíg nem engedik, hogy uralkodjon rajtuk, amíg nem adnak helyt az Ördögnek, amíg szüntelen harcban állnak minden bűnnel, a büszkeséggel, haraggal, kívánsággal, úgyhogy a test nem uralkodik rajtuk, hanem még mindig „Lélek szerint” járnak, addig „nincsen semmi kárhoztatásuk azoknak, akik Krisztus Jézusban vannak”. Isten örül őszinte, bár nem tökéletes engedelmességüknek, és „bizodalmuk van Istenhez”, mivel tudják, hogy övéi „a Lélek által, aki adatott nekik” (1Jn 3,24).

7 Negyedszer, bár folyamatosan meg vannak győződve arról, hogy bűn tapad mindenhez, amit tesznek, tudatában vannak, hogy nem töltik be a tökéletes törvényt sem gondolataikban, sem szavaikban, sem cselekedeteikben, bár tudják, hogy nem szeretik az Urat, Istenüket teljes szívükből és

elméjükből és lelkükből és erejükből, bár érzik, hogy több-kevesebb büszkeség vagy önfejűség belopózik hozzájuk és elkeveredik legjobb igyekezetükkel is, bár még Istennel való legmeghittebb közösségükben is, amikor összejönnek a nagy gyülekezettel vagy amikor titkon öntik ki lelküket az előtt, aki a szív minden gondolatát és szándékát látja, akkor is folyton szégyenlik elkalandozó gondolataikat, érzelmeik közönyösségét, tunyaságukat – mégsem kárhoztatja őket sem Isten, sem a saját szívük. Ha figyelembe veszik ezt a számos elégtelenséget, még mélyebben átérzik, hogy mindig szükségük van a meghintő vérre, ami szót emel értük Isten előtt, és arra a közbenjáróra az Atyánál, aki „mindenha él, hogy esedezzék érettük". Ahelyett, hogy bűneik elűznék őket attól, akiben hittek, inkább közelebb viszik őhozzá, mert minden pillanatban érzik, hogy szükségük van rá. Ugyanakkor minél jobban átérzik szükségüket, annál inkább mélyül bennük a vágy, és annál buzgóbban igyekeznek, hogy amiképpen vették az Úr Jézust, akképpen járjanak őbenne.

8 Ötödször, nincs kárhoztatásuk a gyengeség bűneiért, ahogy általában ezeket nevezik. Talán tanácsosabb lenne fogyatékosságoknak hívni őket, hogy ne tűnjön úgy, mintha eltűrnénk a bűnt vagy valamilyen mértékben szépítenénk azzal, hogy a gyengeséggel hozzuk összefüggésbe. De (ha már meg kell tartanunk egy ilyen bizonytalan és veszélyes kifejezést) én a gyengeség bűnén az akaratlan gyarlóságokat értem, például kijelentéseket, amiket igaznak vélünk (bár valójában hazugságnak bizonyulnak); vagy embertársunk tudatlan, nem szándékos megbántását, holott talán jót akartunk neki tenni. Bár ezek eltérnek Isten szent, elfogadásra méltó és tökéletes akaratától, tulajdonképpen nem vétkek, és lelkiismeret-furdalást sem okoznak azoknak, „akik Krisztus Jézusban vannak". Nem választják el őket Istentől, nem takarják el arcának fényét, hiszen semmiképpen nincsenek ellentétben alapvető magatartásukkal, azzal, hogy nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint.

9 Végül „nincs kárhoztatásuk" azért, amin nem tudnak változtatni, akár belső, akár külső dolog, akár valaminek a megtétele, akár valaminek a meg nem tétele. Például úrvacsorát osztanak, de te nem veszel részt rajta. Miért nem? Betegágyban vagy, emiatt nem tudsz elmenni, s ezért nincs is kárhoztatásod. Nem terhel érte bűn, mert nem volt választási lehetőséged. „Mert ha a készség megvan, a szerint kedves az, amije kinek-kinek van, és nem a szerint, amije nincs."

10 Valóban lehetséges, hogy a hívő szomorkodik, mert nem tudja megtenni, amire a lelke vágyik. Lehet, hogy felkiált, amikor nem imádhatja Istent a gyülekezetben: „Mint a szarvas kívánkozik a folyóvizekre, úgy kívánkozik az én lelkem hozzád, ó Isten! Szomjúhozik lelkem Istenhez, az élő Istenhez; mikor mehetek el és jelenhetek meg Isten előtt?" (Zsolt 42.) Talán állhatatosan vágyik arra, hogy „vezesse őket, az ünneplő sokaságot, az Isten házáig" (noha szívében ezt mondja: „Ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te"). De ha mégsem mehet, nem érez kárhoztatást, nem érzi Isten rosszallását, hanem szívesen le tud mondani vágyáról így szólva: „Én lelkem! Bízzál Istenben, mert még hálát adok én néki az ő orcájának szabadításáért."

11 Nehezebb olyasmikkel kapcsolatban dönteni, amiket rendszerint véletlen bűnöknek hívnak, amikor például valaki, aki általában türelmes lelkületű, egy hirtelen és erős kísértés hatására szól vagy tesz valamit ellentétben a nagy parancsolattal: „Szeresd felebarátodat, mint magadat." Lehet, hogy nem könnyű egyetemes szabályt alkotni az ilyen vétségekre. Nem mondhatjuk, hogy a véletlen bűnökért általában kárhoztatni fogja vagy éppen nem fogja kárhoztatni őket Isten. De úgy tűnik, hogy amikor egy hívő hirtelenségből követ el hibát, ahhoz képest kisebb vagy nagyobb a kárhoztatása, amilyen fokig az akarata is hozzájárult a bűnhöz. Amilyen mértékig volt szándékos a bűnös vágy, szó vagy tett, Isten valószínűleg olyan mértékig neheztel, és olyan arányban terheli bűn a lelket.

12 De ha így van, akkor létezhetnek véletlenül elkövetett vétkek, amik nagy bűnterhet és kárhoztatást rónak az illetőre. Mert előadódhat, hogy a hirtelen kísértés valami szándékos és bűnös hanyagság következménye, esetleg a lélek álmosságáé, amit meg lehetett volna előzni, le lehetett volna rázni, mielőtt a kísértés támadt. Megeshet, hogy az illetőt előre figyelmezteti Isten vagy ember a próbák, veszélyek közeledtére, s ő mégis ezt mondja szívében: „Még egy kis szunnyadás, még egy kis kéz-összefonás, hogy pihenjek." Ha ez a lélek aztán beleesik – bár akaratlanul – abba a csapdába, amit kikerülhetett volna, nem menti föl, hogy akaratlanul esett bele. Előre láthatta, elkerülhette volna a veszélyt. Hogy elesik, még ha véletlenül is, ebben az esetben ez szándékos bűn, és mint ilyen, méltóvá teszi őt arra, hogy Isten és saját lelkiismerete is elítélje.

13 Másfelől jöhetnek olyan hirtelen támadások vagy a világ, vagy e világ istene részéről, és gyakran saját gonosz szívünktől, amiket egyáltalán nem

vagy alig láthattunk előre. És ezek a hívőt, ha a hite gyenge, leteríthetik mondjuk bizonyos fokú indulattal vagy valakiről támasztott gonosz gondolattal, anélkül hogy akarata ezekhez beleegyezését adná. Ilyen esetben a féltőn szerető Isten kétségtelenül megmutatja neki, hogy bolond módon cselekedett. Rávezeti, hogy eltévelyedett a tökéletes törvénytől, attól az indulattól, ami Krisztusban volt, és így a vétkes megszomorodhat Isten szerinti szomorúsággal és őelőtte kedves szégyenkezéssel, de nem kell kárhoztatás alá esnie. Isten nem rója fel neki bolondságát, hanem könyörül rajta, „amilyen könyörülő az atya a fiakhoz". És saját szíve sem ítéli el. Szomorúsága és szégyenkezése közepette még mindig így szólhat: „Bízom és nem félek; mert erősségem és énekem az Úr, az Úr, és lőn nékem szabadítóm!"

III.

1 Már csak az van hátra, hogy néhány gyakorlati következtetést vonjak le az elhangzott gondolatokból.

Először is, ha a múltban elkövetett vétkeik miatt „nincsen azért immár semmi kárhoztatásuk azoknak, akik Krisztus Jézusban vannak, kik nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint", akkor miért félsz, te kicsinyhitű? Ha kétszer annyi bűnöd volt is, mint ahány homokszem van a tengerparton, mit számít az neked most, hogy Krisztus Jézusban vagy? „Kicsoda vádolja az Isten választottait? Isten az, aki megigazít. Kicsoda az, aki kárhoztat?" Minden bűnöd, amit ifjúságod óta elkövettél egészen addig az óráig, amikor „megajándékozott ama Szerelmesben", elszállt, mint a polyva, eltűnt, nincs többé, nem lesz róluk emlékezés. „Lélektől születtél", miért zavarna vagy kelthetne félelmet benned az, ami születésed előtt történt? El a félelmeiddel! Nem félelemre vagy elhíva, hanem „szeretetnek és józanságnak lelkét kaptad". Ismerd meg elhívásodat! Örvendj Istenben, Megváltódban, és adj hálát Istennek, Atyádnak őáltala!

2 Azt akarod mondani: „De újból vétkeztem, mióta vére megváltott, és ezért »hibáztatom magam és bánkódom a porban és hamuban«"? Helyénvaló, hogy hibáztatod magad, Isten indított erre. De most már hiszel? Képessé tett rá ismét, hogy így szólj: „Tudom, hogy az én Megváltóm él", „amely életet pedig most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem"? Akkor ez a hit újból eltörli mindazt, ami a múlté, és nincs, aki

kárhoztasson. Mihelyt valóban hiszel Isten Fiának nevében, minden ezt megelőző bűnöd eltűnik, mint a reggeli harmat. Akkor hát „a szabadságban, melyre minket Krisztus megszabadított, álljatok meg!" Ismét megszabadított a bűn hatalmából, terhétől és büntetésétől. „Ne kötelezzétek meg magatokat szolgaságnak igájával!" – sem a bűn, a gonosz vágyak, gonosz indulatok, szavak illetve tettek undorító, ördögi szolgaságával, ami a poklon kívül a legnehezebb iga, sem a keserves, gyötrő félelem, bűntudat és önvád szolgaságával.

3 Másodszor: de nem úgy van-e, hogy mindazok, akik megmaradnak „Krisztus Jézusban, nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint"? Ebből nem következtethetünk másra, csak arra, hogy aki elkötelezi magát a bűnnek, annak nincs része vagy öröksége ebben. Sőt saját szíve is elítéli. Azonban „ha szívünk vádol minket", ha saját lelkiismeretünk tesz bizonyságot arról, hogy bűnösök vagyunk, kétségtelen, hogy Isten is elítél, mert „nagyobb az Isten a mi szívünknél, és mindent tud". Őt nem tudjuk becsapni, még ha magunkat sikerül is félrevezetnünk. S ne próbáld ezt mondani: „Egykor már megigazultam, egyszer már megbocsátotta a bűneimet." Nem tudok róla, és nem fogom vitatni, hogy ez megtörtént vagy sem. Talán ekkora idő távlatából szinte lehetetlen valamennyire is biztosan tudni, hogy az valóban Isten cselekedete volt-e, vagy csak elálltattad a lelkedet. Azt viszont a lehető legbiztosabban tudom: „Aki a bűnt cselekszi, az ördögből van." Tehát atyádból, az Ördögből vagy. Nem tagadhatod, mert atyád cselekedeteit teszed. Ne kecsegtesd magad hiú reményekkel! Ne mondd a lelkednek: „Békesség, békesség"! Hiszen nincs békesség. Kiálts! Kiálts Istenhez a mélyből, talán meghallja hangodat! Jöjj hozzá, mint először, olyan elesetten és szegényen, olyan bűnösen, nyomorultul, vakon és mezítelenül! És vigyázz, ne engedj a lelkednek pihenést, amíg az Úr újból ki nem nyilatkoztatja neked megbocsátó szeretetét, míg „meg nem gyógyítja elpártolásodat", és ismét be nem tölt a „szeretet által munkálkodó hittel".

4 Harmadszor: nincs kárhoztatásuk azoknak, akik „Lélek szerint" járnak, még a megmaradó belső bűn miatt sem, ha nem engednek neki, sem a minden cselekedetükhöz tapadó bűn miatt. Ne gyötrődj amiatt, ha a gonoszság még mindig ott van a szívedben. Ne panaszkodj, hogy még mindig hiányzik belőled Isten dicsőséges képe, se a büszkeség, önfejűség vagy hitetlenség miatt, amelyek minden szavadhoz és tettedhez tapadnak!

És ne félj meglátni szíved minden gonoszságát, vagyis úgy megismerni magad, ahogy Isten ismer. Sőt, kérd Isten segítségét, hogy ne tartsd magad többre a kelleténél! Mindig ez legyen imádságod:

„Mutasd, hogy bírja lelkem el
A belső bűn hevét,
Hitetlenségem tárd Te fel,
S titkos gőg mételyét.”

De amikor meghallgatja imádat és leleplezi szívedet, amikor megmutatja mindenestől, milyen lelkületű vagy, akkor vigyázz, hogy hited el ne hagyjon, pajzsodat ki ne ragadják kezedből! Alázkodj meg! Alázd meg magad a porig! Lásd, hogy senki vagy, a semminél is kevesebb, és csupa hiábavalóság. Azonban „ne nyugtalankodjon a szíved, se ne féljen”! Kapaszkodj csak ebbe: „Nekem, még nekem is van szószólóm az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus.” „Mert amint magasabbak az egek a földnél, akképpen nagyobb az ő szeretete még a bűneimnél is.” Ezért könyörül Isten rajtad, bűnösön! Még az olyan bűnösön is, mint te! Isten szeretet, és Krisztus meghalt érted! Ezért maga az Atya szeret téged! Gyermeke vagy! Így semmi jót nem fog megtagadni tőled. Jó az, ha a bűnnek teste, ami most megfeszíttetett benned, elpusztul teljesen? Meglesz! Megtisztulsz minden szennytől, mind testedben, mind lelkedben. Jó az, ha semmi nem marad szívedben, csak Isten tiszta szeretete? Örülj hát! „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és elmédből és lelkedből és erődből!” „Hű az, aki ígéretet tett, és ő meg is cselekszi azt.” A te dolgod az, hogy türelmesen kitarts a hit munkájában, a szeretet fáradozásában; és békés örvendezéssel, alázatos bizalomban, csendes és nyugodt, mégis feszült várakozással várd, amíg a Seregek Urának buzgósága megcselekszi ezt.

5 Negyedszer, ha azokat, „akik Krisztusban vannak, és Lélek szerint járnak” nem sújtja kárhozat a gyengeség bűneiért, sem akaratlan hibákért, sem olyasmiért, amiről nem tehetnek, akkor vigyázz, hogy rajtad, aki hiszel az Úr vérében, Sátán ilyen dolgokban ne győzedelmeskedjen. Még mindig esztelen és gyenge vagy, vak és tudatlan, gyengébb, mint kifejezhetné a szó, ostobább, mint szíved elgondolhatná, még semmit sem tudsz úgy, ahogy tudnod kellene. De ne engedd, hogy gyengeséged és balgaságod vagy azok valamilyen gyümölcse, amit még nem tudsz elkerülni, megingassa hitedet, gyermeki bizalmadat Istenben, vagy megzavarja

békédet, örömödet az Úrban! Van tanács – az előbbi s a következő is ilyen –, amit egyesek a szándékos bűnökkel kapcsolatban is adnak, de ami azok esetében veszélyes lehet, viszont kétségtelenül bölcs és biztonságot nyújtó, ha csak a gyengeségre alkalmazzuk. Elestél, Isten embere? Ne maradj elterülve, miközben gyötrődsz és gyengeséged miatt panaszkodsz, hanem alázatosan mondd ezt: „Uram, így fogok elesni minden pillanatban, ha kezed meg nem tart!" És aztán kelj fel! Szökkenj talpra és járj! Menj tovább! „Kitartással fusd meg az előtted levő küzdőtért!"

6 Végül: mivel a hívőnek nem kell kárhoztatást elszenvednie, még ha véletlenül beleesik is olyasmibe, amit lelke gyűlöl (feltéve, hogy a véletlen nem saját elővigyázatlansága vagy szándékos figyelmetlensége miatt történt), ha te, aki hiszel, így hibáztál, akkor bánd meg azt Isten előtt! Drága balzsam lesz ez; öntsd ki szívedet előtte, tárd fel neki bajodat. És imádkozz teljes erődből őhozzá, aki „meg tud indulni gyarlóságainkon", hogy szilárdítsa, erősítse, állítsa helyre lelkedet, és ne engedjen ismét elesni! Bár még akkor sem ítél el. Miért kellene félned!? Nem szükséges, hogy „gyötrelemmel járó félelem" bántson. Szeresd őt, mert ő szeret téged, és ez elég: nagyobb szeretet nagyobb erőt biztosít. És mihelyt teljes szívedből szereted, „tökéletes és ép leszel minden fogyatkozás nélkül". Várd türelemmel az órát, amikor „a békességnek Istene megszentel téged mindenestől, és egész valód, mind lelked, mind tested feddhetetlenül őriztetik meg a mi Urunk Jézus Krisztus eljövetelére"!

A SZOLGASÁG ÉS A FIÚSÁG LELKE

KILENCEDIK IGEHIRDETÉS

„Mert nem kaptatok szolgaság lelkét ismét a félelemre,
hanem a fiúságnak Lelkét kaptátok,
aki által kiáltjuk: Abbá, Atyám!"
(Róma 8,15.)

1 Pál apostol itt azokhoz szól, akik hit által Isten gyermekei. „Ti – mondja azoknak, akik valóban az Úr gyermekei, akiket Lelkével megitatott – nem kaptátok szolgaság lelkét ismét a félelemre", hanem „minthogy pedig fiak vagytok, kibocsátotta Isten az ő Fiának Lelkét a ti szíveitekbe". „A fiúságnak Lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: Abbá, Atyám!"

2 A szolgaság és félelem lelke gyökeresen különbözik a fiúságnak e szerető Lelkétől; akiket csak a szolgai félelem befolyásol, azokat nem hívhatjuk „Isten fiainak", bár közülük némelyeket talán az Úr szolgáinak nevez-nek, és „nincsenek messze az Isten országától".

3 Attól tartok viszont, hogy az emberiség, sőt az úgynevezett keresztyén világ nagy része idáig sem jutott el, hanem igen messze jár még ettől is, Istenre mégcsak nem is gondol. Talán vannak köztük néhányan, akik szeretik Istent, esetleg némelyek még félik is, legtöbbjük azonban sem nem féli, sem nem szereti Istent.

4 Közületek számosan, akik Isten kegyelméből most jobb lélek részesei vagytok, feltehetően emlékeztek arra az időre, amikor ti is olyanok voltatok, mint ők, ugyanazon ítélet alatt. De kezdetben ezt nem érzékeltétek, holott nap mint nap bűnben és vérben fetrengtetek, míg idővel meg nem

„kaptátok a félelem lelkét” (kaptátok, mert ez is Isten ajándéka), majd eltűnt a félelem, és a szeretet Lelke töltötte be szíveteket.

5 Aki az első lelkiállapotban van, sem félelem, sem szeretet nincs benne, azt a Szentírás *természeti embernek* nevezi. A szolgaság és félelem lelke szerint előről azt szokták mondani, hogy a törvény alatt van (bár ez a kifejezés gyakrabban olyanokra utal, akik a zsidósághoz tartoznak, illetve úgy érzik, hogy kötelesek betartani a zsidó törvény által rendelt összes előírást és szertartást). De akibe a félelem lelke helyett a szeretet lelke költözött, arról helyesen mondják, hogy kegyelem alatt van.

Mivel nagyon fontos, hogy tudjuk, milyen lélek van bennünk, igyekszem világosan megmutatni először a természeti ember állapotát, másodszor a törvény alatt élő emberét, és harmadszor azét, aki kegyelem alatt él.

I.

1 Nézzük tehát először a természeti ember állapotát. A Szentírás azt mondja róla, hogy alszik. Isten szava így szól hozzá: „Serkenj föl, aki aluszol.” Mivel mély álomba merült, lelki érzékei nem éberek, nem képesek megkülönböztetni a lelki jót és rosszat. Értelmének szeme csukva, bezárult, nem lát. Felhő és sötétség borítja szüntelen, mert a halál árnyékának völgyében fekszik. Így, mivel a lelki dolgok ismerete nem tud eljutni szívéhez, hiszen minden hozzá vezető út zárva, teljes tudatlanságban van afelől, ami pedig a legfontosabb lenne számára. Egyáltalán nem ismeri Istent, semmit nem tud róla úgy, mint kellene. Számára teljesen idegen Isten törvénye, annak igazi, belső, lelki jelentése. Fel sem képes fogni azt az evangéliumi szentséget, ami nélkül senki sem fogja meglátni az Urat, sem elnyerni a boldogságot, amit csak azok találnak meg, akiknek „élete el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben”.

2 Éppen ezért, mert mélyen alszik, bizonyos értelemben nyugodt. Mivel vak, biztonságban érzi magát. Azt mondja: „Ugyan, nekem semmi bajom nem eshet!” A sötétség, mely minden oldalról körülveszi, bizonyos fajta békét nyújt neki, amennyiben a béke összeegyeztethető az Ördög munkáival és a földi, ördögi gondolkodással. Nem látja, hogy a sírgödör szélén áll, ezért nem fél tőle. Nem retteghet olyan veszély miatt, amit nem ismer. Nincs elég ismerete ahhoz, hogy féljen. Miért nem retteg Istentől? Mert

egyáltalán nem ismeri. Ha nem is mondja szívében, hogy „nincs Isten" vagy hogy „ott ül a föld kereksége fölött, és nem alázza meg magát, hogy szétnézzen, mi folyik a földön", de az epikureus gondolkodás módján megelégszik azzal, hogy „Isten kegyelmes". Aztán mindent összekever és egyszerre benyel a kegyelemnek ebben a meghatározhatatlan képzetében, Isten szentségét és bűngyűlöletét, igazságosságát, bölcsességét és igazságát. Az ilyen ember nem fél a bosszúállástól, ami azokra vár, akik nem engedelmeskednek Isten áldott törvényének, mert nem érti. Úgy képzeli, az a lényeg, hogy külsőleg kifogástalannak mutassa magát, és nem látja, hogy ez az elvárás vonatkozik a szív minden indulatára, vágyára, gondolatára és szándékára. Vagy azt képzeli, hogy az ilyen kötelezettség érvénye megszűnt, hogy Krisztus „a törvény vagy a próféták eltörlésére" jött, hogy népét bűneiben, nem bűneitől mentse meg, hogy megszentelődés nélkül vigye őket a mennybe. Pedig Krisztus kijelentette: „A törvényből egy jóta vagy egyetlen pontocska el nem múlik, amíg minden be nem teljesedik", és „nem minden, aki ezt mondja nékem: Uram! Uram! megy be a mennyek országába; hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát".

3 A természeti ember biztonságban él, mert egyáltalán nem ismeri magát. Ezért hangoztatja, hogy „majd egyszer megtér". Tulajdonképpen nem tudja, hogy mikor, de majd, a halála előtt. Természetesnek tekinti, hogy ez rajta múlik. Mert ha majd meg akar térni, mi akadályozhatná meg? Hiszen ha egyszer elhatároz valamit, kétségkívül meg is teszi!

4 Ez a tudatlanság tanult emberekben a legszembetűnőbb. Ha a természeti ember képzett, rengeteget tud beszélni értelmi képességeiről, akarata szabadságáról, ami feltétlenül szükséges ahhoz, hogy valaki lelki embernek tarthassa magát. Magyaráz, érvel és kétségbevonhatatlanul bebizonyítja, hogy mindenki azt teheti, amit akar, gonoszra vagy jóra késztetheti saját szívét, ahogy neki tetszik. Így e világ istene a vakság kettős fátylát borítja a szívére, nehogy valami módon meglássa „Krisztus dicsőséges evangéliumának világosságát".

5 S mert nem ismeri magát és Istent, a természeti emberben néha támadhat valamiféle öröm, mert gratulál önmagának saját bölcsességéhez és jóságához. Így sokszor átéli, amit a világ örömnek nevez. Többfajta élvezetben lehet része: kielégíti a test vagy a szem kívánságait, eleget tesz az élet kérkedésének, különösen ha nagy vagyona van, ha gazdag. Akkor „öltözhet bíborba és patyolatba" és „minden nap dúsan vigadozhat". És amíg így

jót tesz önmagával, az emberek kétségkívül jót fognak róla mondani. Úgy emlegetik majd: „A boldog ember." Mert valóban az a világi boldogság lényege, hogy öltözködjünk, vendégeskedjünk, társalogjunk, együnk-igyunk és felkeljünk játszani.

6 Nem meglepő, ha valakit ilyen körülmények között elkábít a hízelgés, a bűn, és félálmában többek között azt képzeli, hogy nagy szabadságban jár. Milyen könnyen meggyőzheti magát, hogy mentes minden közönséges rossztól, a nevelés előítéleteitől, helyesen fog fel mindent, nem esik semmilyen végletbe. „Szabad vagyok – mondja talán – a gyenge és beszűkült lelkek mindenféle rajongásától, a babonától, az ostobáknak és gyáváknak ettől a betegségétől, akik túl nagy hangsúlyt fektetnek az igazságra, és a vakbuzgóságtól, amibe azok esnek általában, akik nem képesek szabadon, nagyvonalúan gondolkodni." Több mint bizonyos, hogy az ilyen ember teljesen mentes „a felülről való bölcsességtől", a szentségtől, a szív igaz vallásától, Krisztus teljes indulatától.

7 Mert ez az ember ilyen módon a bűn szolgája. Többé-kevésbé minden nap vétkezik. De ez nem bántja, „nem köti semmi", ahogy mondani szokták, nem érez elmarasztalást. Megelégszik ennyivel (miközben talán hitet tesz amellett, hogy a keresztyén kijelentés Istentől való): „Az ember esendő. Mindnyájan gyarlók vagyunk. Kinek-kinek megvan a maga gyengéje." Esetleg a Szentírást idézi: „Hát nem azt mondja Salamon, hogy egy nap hétszer elesik az igaz is? És kétségtelen, hogy mind képmutatók vagy rajongók, akik úgy tesznek, mintha jobbak lennének másoknál." Ha netalán valamikor komoly gondolat jutna eszébe, a lehető leggyorsabban elnyomja: „Miért féljek, hiszen Isten kegyelmes, és Krisztus meghalt a bűneimért!" Így a bűn készséges szolgája marad, megelégszik a romlottság rabságával, külsőleg-belsőleg szentségtelen, és meg is nyugszik ebben, nemcsak hogy nem győzi le a bűnt, de nem is próbálja legyőzni, különösen azt, ami könnyen megkörnyékezi.

8 Ilyen minden *természeti ember* állapota, akár kirívóan, botrányosan vétkezik, akár társadalmilag elfogadott, tiszteletre méltóbb bűnös, akinél megvan a kegyesség látszata, de az ereje hiányzik. Viszont az ilyen embert hogy lehet meggyőzni bűnéről? Hogyan juthat el a megtérésre? Hogyan kerülhet a törvény alá? Hogyan kaphatja meg a szolgaság lelkét félelemre? A következőkben ezzel foglalkozom.

II.

1 Valamilyen szörnyű sorscsapás vagy a Lélek bizonysága által Isten megérinti annak a szívét, aki a sötétségben és a halál árnyékában alszik. Keményen felrázza álmából, s az illető tudatára ébred veszélyes helyzetének. Talán egy pillanat alatt, talán fokozatosan megnyílik értelme, és most végre (mert részben eltűnt a fátyol) felfedezi valódi állapotát. Borzasztó világosság árad a lelkébe, olyan fény, ami talán a feneketlen szakadékból tör elő, a legmélyebb mélységből, a kénkővel égő, tüzes tóból. Végre meglátja, hogy a szerető, kegyelmes Isten „emésztő tűz" is, hogy igazságos és rettenetes Isten, aki mindenkinek cselekedetei szerint fizet, aki megítéli az istentelent minden hiábavaló szóért, még szíve gondolataiért is. Most már világosan látja, hogy a nagy és szent Istennek „tisztábbak szemei, hogysem nézhetné a gonoszt", hogy mindenkin bosszút áll, aki fellázad ellene, személy szerint megfizet a bűnösnek, és hogy „rettenetes dolog az élő Istennek kezébe esni".

2 Kezd felragyogni előtte Isten törvényének belső, lelki jelentése. Felfogja, hogy „a parancsolatnak nincs vége", és „semmi nem rejtőzhet el" világossága elől. Tudatosul előtte, hogy a törvény minden követelése nemcsak külső bűnre vagy engedelmességre vonatkozik, hanem arra is, ami a lélek titkos kamráiban történik, ahova csak Isten tekintete tud behatolni. Ha most ezt hallja: „Ne ölj!", Isten azt mennydörgi: „aki gyűlöli az ő atyjafiát, mind embergyilkos az", „aki ezt mondja atyjafiának: »bolond«, az méltó a gyehenna tüzére". Ha a törvény így szól: „Ne paráználkodj!", az Úr hangja cseng a fülében: „Valaki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, immár paráználkodott azzal az ő szívében". És így mindenben érzi, hogy Isten szava „élő és ható, és élesebb minden kétélű fegyvernél, és elhat a szívnek és léleknek, az ízeknek és a velőknek megoszlásáig". Annál is inkább, mivel ráeszmél, hogy nem törődött a drága üdvösséggel, hogy „Isten Fiát megtapodta", aki megszabadította volna bűneiből, és hogy „a szövetségnek vérét… tisztátalannak tartotta", közönséges, nem megszentelő „dolognak".

3 Mivel tudja, hogy „mindenek mezítelenek és leplezetlenek annak szemei előtt, akiről mi beszélünk", így meztelennek látja magát, megfosztva a fügefalevelektől, amiket összevarrt, a vallásosság illetve erkölcsösség gyarló színlelésétől, és Isten ellen elkövetett bűneinek szánalmas mentegetésétől.

Már látja magát, mint az ősi áldozatokat, nyakától lefelé kettéhasítva, úgyhogy egész benseje nyilvánosságra kerül. Szíve csupasz, látja, hogy teljesen bűnös, „csalárdabb mindennél, reménytelenül gonosz", teljességgel romlott és utálatos, annyira, hogy az szavakkal ki sem fejezhető. Nem lakik benne semmi jó, csak hamisság és istentelenség; minden szándéka, minden indulata és gondolata állandóan csak gonosz.

4 És nemcsak látja, hanem érzi is magában a lélek valami leírhatatlan érzésével, hogy szíve bűneiért – lenne bár külső élete feddhetetlen (nem az, és nem is lehet, hiszen „romlott fa nem teremhet jó gyümölcsöt") – megérdemli, hogy az olthatatlan tűzbe vessék. Érzi, hogy a bűnnek, főként az ő bűnének zsoldja, igazságos jutalma a halál, méghozzá a második halál, az a halál, ami nem hal meg, a test és lélek pusztulása a pokolban.

5 Vége tetszetős álmainak, megtévesztő nyugalmának, hamis békességének, hiábavaló biztonságának. Boldogsága eltűnik, mint a felhő, a korábban kedvelt élvezetek már nem szereznek örömet. Elvesztették ízüket: már undorodik az émelyítő édestől, nem szenvedheti többé. A boldogság tüneményei elszállnak, feledésbe merülnek, úgyhogy mindentől megfosztva ide-oda bolyong, nyugalmat keres, de nem talál.

6 Most, hogy a kábulatok mámorító füstje eloszlott, érzi sebzett lelkének gyötrelmét. Látja, hogy a bűn (akár büszkeség, harag vagy gonosz vágy, akár önfejűség, rosszakarat, irigység, bosszúállás vagy bármi más) szabad garázdálkodása a lélekben teljes nyomorúságot jelent. Szíve szomorú az áldások miatt, amiket elvesztett, és az átok miatt, mely végül rátalált. Furdalja a lelkiismeret, hogy így tönkretette magát és megvetette a felkínált kegyelmet; fél, mert szinte érzi Isten haragját és retteg e harag következményeitől, a megérdemelt büntetéstől, amiről tudja, hogy a feje fölött függ; fél a haláltól, mely számára a pokol kapuja, belépés az örök halálba; fél az Ördögtől, Isten haragjának és igazságos bosszújának végrehajtójától; fél az emberektől, akik ha meg tudnák ölni a testét, gyehennára vethetnék testestől-lelkestől. Félelme néha úgy megnövekszik, hogy a szegény, bűnös, megterhelt lélek mindentől retteg: a semmitől, az árnyaktól, a szélfútta falevéltől is. Igen, néha majd megőrül, „megrészegedik, de nem bortól", emlékezete, értelme, minden természetes képessége felmondja a szolgálatot. Néha már végső kétségbeesésbe sodródik, úgyhogy bár remeg még a halál nevétől is, mégis akármelyik pillanatban a halálba vetné magát,

„inkább választva a megfojtást, mint az életet”. Joggal üvölthet az ilyen ember, mint az ősatya [Jób] szíve nyugtalansága miatt. Joggal kiálthatja: „A férfiú lelke elviseli a maga erőtlenségét; de a megtört lelket ki viseli el?”

7 Most már valóban arra vágyik, hogy megszabaduljon a bűntől, és elkezd harcolni ellene. De annak ellenére, hogy teljes erejéből küszködik, nem tudja legyőzni, a bűn hatalmasabb nála. Szeretne elmenekülni, azonban úgy meg van kötözve börtönében, hogy nem tud szabadulni. Elhatározza, hogy szembefordul a bűnnel, mégis vétkezik. Látja a csapdát és gyűlöli, mégis beleszalad. Értelme, amivel kérkedett, csak arra jó, hogy növelje lelkiismeretfurdalását és nyomorúságát. Ilyen a szabad akarata, csak a gonoszt engedi. Szabad arra, hogy „úgy nyelje a hamisságot, mint a vizet”, hogy egyre messzebb tévedjen az élő Istentől, és még jobban „bántalmazza a kegyelemnek Lelkét”!

8 Minél jobban igyekszik, vágyakozik, fárad, hogy szabaduljon, annál inkább érzi a láncait, bűneinek szomorú láncát, amivel Sátán megkötözi és foglyul ejti „akaratának teljesítésére”. Az ő szolgája lesz, bármennyire tiltakozik, ha fel is lázad, nem tud erőt venni rajta. Még mindig rabságban és félelemben él bűne miatt, általában valami külső bűn miatt, amire különösen hajlamos akár természete, szokása, akár környezete miatt, de mindig valami belső bűn, valami gonosz indulat vagy szentségtelen érzés miatt is. És minél többet rágódik rajta, annál inkább uralma alá kerül. Tépkedi, de nem tudja elszakítani a láncot. Így vég nélkül küszködik, megbánja bűnét és vétkezik, majd újból megbánja és újból vétkezik, míg aztán a szegény bűnös, tehetetlen, szerencsétlen ember már-már feladja a harcot és alig tud felsóhajtani: „Ó, én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem e halálnak testéből?”

9 A törvény alatt, a félelem és szolgaság lelke alatt sínylődő ember küzdelmét gyönyörűen írja le az apostol az előző részben, a felébredt ember képében szólva: „Én pedig – mondja – éltem régen a törvény nélkül” (Róm 7,9). Volt életem, bölcsességem, erőm és erényem bőven, legalábbis azt hittem, „de ama parancsolatnak eljövetelével felelevenedett a bűn, én pedig meghaltam”! Amikor a parancsolat lelki értelmezése megérintette szívemet Isten hatalmával, belső bűnömet felkavarta, megbolygatta, lángra lobbantotta, és minden erényem elhalt. „És úgy találtatott, hogy

az a parancsolat, mely életre való, nékem halálomra van. Mert a bűn alkalmat vévén, ama parancsolat által megcsalt engem, és megölt általa" (10-11. v.). Váratlanul rám tört, minden reményemet porba döntötte, és világosan megmutatta, hogy miközben élek, a halálban vagyok. „Azért ám a törvény szent, és a parancsolat szent és igaz és jó" (12. v.). Már nem azt vádolom, hanem saját szívem romlottságát. Elismerem, hogy „a törvény lelki, de én testi vagyok, a bűn alá rekesztve" (14. v.). Már látom a törvény lelki természetét és saját testi, ördögi szívemet a bűn alá rekesztve, teljesen rabul ejtve (amilyenek a pénzen vett rabszolgák, akik teljesen uruk hatalma alatt vannak). „Mert amit cselekszem, nem ismerem: mert nem azt művelem, amit akarok, hanem amit gyűlölök, azt cselekszem" (15. v.). Ilyen a szolgaság, ami alatt nyögök, ilyen kemény gazdám zsarnoki uralma. „Az akarás megvan bennem, de a jó véghezvitelét nem találom. Mert nem a jót cselekszem, melyet akarok; hanem a gonoszt cselekszem, melyet nem akarok" (18-19. v.). „Megtalálom azért magamban, ki a jót akarom cselekedni, ezt a törvényt (belső kényszerítő erőt), hogy a bűn megvan bennem. Mert gyönyörködöm az Isten törvényében (vagy egyetértek vele) a belső ember szerint" (21-22. v.), vagyis értelmemmel, így magyarázza ezt maga az apostol a közvetlenül ez után következőkben (és minden más görög író is így érti azt, hogy ἔσω ἄνθρωπον, a belső ember), „de látok egy másik törvényt az én tagjaimban (egy másik kényszerítő erőt), mely ellenkezik az elmém törvényével (vagy a belső emberrel), és engem rabul ad a bűn törvényének (vagy hatalmának)" (23. v.). Mintha legyőzőm harci kocsijának kerekei vonszolnának pontosan abba, amit a lelkem utál. „Ó, én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem e halálnak testéből?" (24. v.). Ki szabadít meg ebből a tehetetlen, halódó életből, a bűn és nyomorúság e szolgaságából? Amíg ez meg nem történik, addig „én (vagy inkább az az én, ἐγω, akinek a nevében most beszélek) az elmémmel" vagy a belső emberrel „az Isten törvényének, de testemmel a bűn törvényének szolgálok" (25. v.). Elmém, lelkiismeretem Isten mellett van, de ellenállhatatlan erő ragad magával.

10 Milyen élethű ez a kép a törvény alatt élő emberről! Arról, aki érzi a lerázhatatlan terhet, aki szabadságra, erőre és szeretetre vágyik, de még mindig félelemben és rabságban él, amíg Isten nem válaszol a szerencsétlen embernek erre a kiáltására: „Kicsoda szabadít meg a bűn rabságából, e halál testéből?" így: „Isten kegyelme, Urad, Jézus Krisztus által."

III.

1 Ekkor véget ér ez a nyomorult szolgaság, s az ember nincs többé „törvény alatt, hanem kegyelem alatt". Harmadszorra ezt az állapotot szeretnénk megvizsgálni, annak az állapotát, aki kegyelmet vagy jóindulatot talált Isten, az Atya előtt, és akinek a szívében a Szentlélek kegyelme vagy ereje uralkodik, aki az apostol szavaival élve „a fiúság Lelkét kapta, aki által" most azt kiáltja: „Abbá, Atyám!"

2 „Bajában az Úrhoz kiáltott, és Isten megszabadítja őt nyomorúságából." Szeme megnyílt, de egészen másképp, mint azelőtt, és meglátja a szerető, kegyelmes Istent. Miközben így kiált: „Könyörgök, mutasd meg dicsőségedet!", hangot hall lelke mélyén: „Megteszem, hogy az én dicsőségem a te orcád előtt menjen el, és kiáltom előtted az Úr nevét: És könyörülök, akin könyörülök, kegyelmezek, akinek kegyelmezek." Nem sokkal ezután „az Úr leszáll a felhőben, és nevén kiáltja az Urat". Ekkor meglátja az ember, de nem testi szemmel, hogy „az Úr, az Úr irgalmas és kegyelmes Isten, késedelmes a haragra, nagy irgalmasságú és igazságú. Aki irgalmas marad ezeríziglen; megbocsát hamisságot, vétket és bűnt."

3 Mennyei, gyógyító fény sugározza be most a lelkét. „Néz arra, akit általszegeztek", és „Isten, aki szólt: sötétségből világosság ragyogjon; világosságot gyújt a szívében". Látja Isten csodálatos szeretetének fényét Jézus Krisztus arcán. Isten segítségével meggyőződött a szemmel „nem látott dolgokról", még „Istennek mélységeiről" is, különösképpen Isten szeretetéről, irgalmas szeretetéről azok iránt, akik hisznek Jézusban. Lenyűgözi a látvány, lelke felkiált: „Én Uram és én Istenem!" Mert látja, hogy minden vétkét ő hordja, aki azokat „maga vitte fel testében a fára". Látja, ahogy Isten Báránya elveszi a bűneit. Milyen világosan felismeri most, hogy „Isten volt az, aki Krisztusban megbékéltette magával a világot. Mert azt, aki bűnt nem ismert, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazsága legyünk őbenne", sőt ő maga is megbékélt Istennel a szövetség vére által!

4 Megszűnt a bűn terhe és hatalma. Most már elmondhatja: „Krisztussal együtt megfeszíttettem. Élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus, amely életet pedig most testben élek (ebben a halandó testben), az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem és önmagát adta érettem." Vége a kesergésnek, a szív szomorúságának és a megsebzett lélek gyötrelmé-

nek. Isten örömre fordítja szomorúságát. Megsebezte, de most keze bekötözi. Vége a félelem miatti szolgaságnak is, mert szíve szilárdan hisz az Úrban. Már nem félhet Isten haragjától, mert tudja, hogy az elhárult róla. Már nem úgy tekint az Úrra, mint haragvó Bíróra, hanem mint szerető Atyára. Nem félhet az Ördögtől, mert tudja, hogy „semmi hatalma sincs, ha felülről nem adatik neki". Nem fél a pokoltól, mert a mennyek országának örököse, ezért nem fél a haláltól sem, mely miatt régebben, oly sok éven át „rab volt". Ehelyett tudja, hogy „ha földi sátorháza elbomol, épülete van Istentől, nem kézzel csinált, örökké való háza a mennyben. Azért is sóhajtozik ebben, óhajtva felöltözni erre mennyei hajlékát." Sóhajtozik, hogy lerázhassa e földi sátorházat, hogy a halandóságot elnyelje az élet, mert tudja, hogy Isten, „aki erre elkészítette, a Lélek zálogát is adta neki".

5 És „ahol az Úrnak Lelke, ott a szabadság". Szabad lesz nemcsak a büntethetőségtől és félelemtől, hanem a bűntől is, amely minden iga legnehezebbike, ami a legmegalázóbb szolgaság. Igyekezete már nem hiábavaló. A tőr elszakadt, és ő megszabadult. Nemcsak küzd, hanem győz is, nemcsak harcol, hanem uralkodik is. „Ezután nem szolgál a bűnnek" (Róm 6,6kk). „Meghalt a bűnnek és Istennek él", „a bűn nem uralkodik" még „halandó testében" sem, és nem is „enged neki az ő kívánságaiban". „Nem szánja oda tagjait hamisságnak fegyvereiül a bűnnek, hanem igazságnak fegyvereiül az Istennek." Mert „felszabadulva a bűn alól az igazságnak szolgája lett".

6 Így, mivel „békessége van Istennel a mi Urunk Jézus Krisztus által", „örvendezik Isten dicsőségének reménységében", és hatalma van minden bűn és minden gonosz vágy, indulat, szó és tett fölött, élő tanúja „az Isten fiai dicsőséges szabadságának". akik mind hasonló drága hitnek részesei, és egy szájjal vallják: „Megkaptuk a fiúság Lelkét, aki által kiáltjuk: Abbá, Atyám!"

7 Ez a Lélek munkálja bennük folyamatosan „mind az akarást, mind a munkálást jó kedvéből". Ő tölti ki az Isten és az egész emberiség iránti szeretetet szívükbe, megtisztítva őket a világ szeretetétől, a test kívánságától, a szem kívánságától és az élet kérkedésétől. Általa szabadulnak meg a haragtól és büszkeségtől, minden hitvány és féktelen indulattól. Következésképpen megszabadulnak a gonosz szavaktól és tettektől, a szentségtelen beszédtől, nem tesznek rosszat senkinek, és igyekszenek jót cselekedni.

8 Mindent összefoglalva: a természeti ember sem nem féli, sem nem szereti Istent. A törvény alatti ember féli, a kegyelem alatti pedig szereti. Az elsőben nincs semmi világosság Isten dolgaira vonatkozóan, hanem teljes sötétségben jár. A második látja a pokol gyötrő valóságát, a harmadik pedig a menny örömteli világosságát. Aki a halálban alszik, annak hamis békessége van. Aki felserkent, annak egyáltalán nincs békessége. Aki hisz, annak igazi békessége van, Isten békessége tölti be és uralkodik a szívében. A pogány, akár megkeresztelkedett, akár nem, úgy képzeli, hogy szabad, pedig csak féktelen. A zsidó vagy aki a zsidó törvények szerint él, az súlyos, szomorú rabságban sínylődik. A keresztyén élvezi az Isten fiainak valódi, dicsőséges szabadságát. Az Ördög alvó gyermeke készségesen vétkezik. Aki felébredt, akarata ellenére vétkezik, Isten gyermeke pedig nem vétkezik, hanem „megőrzi magát, és a gonosz nem illeti őt". Tehát a természeti ember sem nem győz, sem nem harcol, a törvény alatti harcol a bűn ellen, de le nem győzheti, a kegyelem alatti pedig harcol és győz, sőt „felettébb diadalmaskodik az által, aki szereti őt".

IV.

1 Az ember háromfajta – természeti, törvényi és evangéliumi – állapotának ez egyszerű előadásából úgy tűnik, hogy nem elég, ha az emberiséget két csoportra osztjuk: őszintékre és nem őszintékre. Lehet az ember őszinte, a három állapot közül bármelyikben van is ilyen, nemcsak akkor, ha megkapta „a fiúságnak Lelkét", hanem akkor is, amikor „a szolgaság lelke" van benne „a félelemre", sőt, még ha nincs is meg benne sem ez a félelem, sem a szeretet. Mert kétségtelen, hogy vannak őszinte pogányok és őszinte zsidók és keresztyének is. Ez a körülmény tehát egyáltalán nem bizonyítja, hogy az embert Isten elfogadta.

„Kísértsétek meg magatokat" tehát, és ne csupán az őszinteségre nézve, hanem hogy „hitben vagytok-e"! Alaposan vizsgáld meg (mert nagyon fontos), hogy mi uralkodik lelkedben. Isten szeretete? Isten félelme? Vagy egyik sem? Ehelyett talán a világ szeretete? A gyönyörök, a nyereségvágy, a kényelem vagy a hírnév szeretete? Ha igen, akkor még odáig sem jutottál el, ameddig a zsidók. Még mindig pogány vagy. Szívedben ott van-e a menny? Ott van-e a fiúság Lelke, aki mindig így kiált: Abbá, Atyám? Vagy úgy kiáltasz Istenhez, mintha „a Seol torkában" lennél, szomorúságod és félelmed legyőzött? Vagy ez az egész dolog idegen tőled, és

el sem tudod képzelni, hogy miről beszélek? Pogány, vedd le az álarcod! Nem öltözted még fel Krisztust! Állj elő fedetlen arccal! Tekints az égre, és valld be őelőtte, aki örökké él, hogy nincs részed sem Isten fiai, sem Isten szolgái között!

Akárki légy: vétkezel vagy nem? Ha igen, akkor szándékosan vagy akaratod ellenére? Bármint legyen, Isten megmondta, hogy kié vagy: „Aki a bűnt cselekszi, az Ördögből van." Ha szándékosan vétkezel, akkor hűséges szolgája vagy az Ördögnek, megjutalmazza majd igyekezetedet. Ha akaratod ellenére, akkor is szolgája vagy. Isten mentsen meg az ördög kezéből!

Naponta küzdesz minden bűn ellen? És minden nap felettébb diadalmaskodsz? Úgy kijelentem, hogy Isten gyermeke vagy. Állj meg szilárdan a nagyszerű szabadságban! Harcolsz, de nem győzöl? Próbálsz felülkerekedni, de nem sikerül? Akkor még nem hiszel Krisztusban, de folytasd csak, és meg fogod ismerni az Urat. Egyáltalán nem harcolsz, hanem könnyelmű, lusta, divatos életet élsz? Hogyan merészeled Krisztusról nevezni magad, hogy emiatt a pogányok káromolják az ő nevét? Ébredj fel, aki alszol! Hívd segítségül Istenedet, mielőtt elnyel a mélység!

2 Talán azért is tartják sokan többre magukat, mint kellene, azért nem látják meg, hogy milyen állapotban vannak, mert a lélek különböző állapotai gyakran összekavarodnak, és valamiképp megtalálhatók ugyanabban az emberben. Így a tapasztalat azt mutatja, hogy a törvényi állapot vagy a félelem állapota gyakran keveredik a természetivel. Hiszen kevesen alszanak oly mélyen a bűnben, hogy néha-néha ne ébredeznének. Isten Lelke nem vár feltétlenül az ember hívására, olykor attól függetlenül hallatja magát. Félelmet ültet el a szívben, hogy legalábbis egy időre a pogány „megtudja, hogy halandó". Ilyenkor az illető érzi a bűn terhét, és őszintén szeretne menekülni az eljövendő haragtól. De nem sokáig. Ritkán engedi, hogy a bűnbánat nyilai mélyre hatoljanak lelkében, inkább gyorsan elfojtja magában Isten kegyelmét, és visszatér a mocsokba, hogy abban henteregjen.

Hasonlóképpen az evangéliumi állapot vagy a szeretet állapota is gyakran keveredik a törvényivel, mert akikben a szolgaság és félelem lelke van, azok közül kevesen nélkülözik állandó jelleggel a reménységet. A bölcs és kegyelmes Isten néha megengedi ezt, mivel „megemlékezik róla, hogy por vagyunk", és nem akarja, hogy „a lélek előtte megrepedjen, és a leheletek,

akiket teremtett". Ezért amikor jónak látja, küld egy fénysugarat azoknak, akik a sötétben ülnek. Dicsőségéből valami elvonul előttük, és megmutatja, hogy ő „könyörgést meghallgató" Isten. Látják az ígéretet, ami a Krisztus Jézusba vetett hithez kötődik, s bár még távol van tőlük, felbátorodnak általa, hogy „kitartással fussák meg az előttük levő küzdőtért".

3 Másik oka annak, hogy sokan becsapják magukat: nem tudják, milyen messzire képes eljutni az ember, és még mindig a természeti vagy legfeljebb a törvényi állapotban marad. Lehet valaki együtt érző és jóakaratú, lehet barátságos, udvarias, bőkezű, nyájas, lehet bizonyos mértékig szelíd, türelmes, mértékletes és más erkölcsi erényekkel rendelkező. Komolyan vágyakozhat rá, hogy lerázzon magáról minden rosszat és az erény magasabb fokát elérje. Lehet, hogy tartózkodik sok gonoszságtól, talán mindentől, ami kifejezetten ellentmond az igazságosságnak, könyörületnek vagy igazságnak. Tehet sok jót, enni adhat az éhezőnek, felöltöztetheti a mezítelent, segítheti az özvegyet és árvát. Esetleg jár istentiszteletre, imádkozik otthon, sok keresztyén könyvet olvas – és mégis csak természeti ember, aki nem ismeri sem magát, sem Istent. Egyformán ismeretlen előtte a félelem és a szeretet lelke. Bűneit nem bánta meg, és nem hitt az evangéliumnak.

De tegyük fel, hogy emellett nagyon is érezné bűneit, nagyon is félné Isten haragját, nagyon is vágyna arra, hogy levessen minden bűnt és teljesítsen minden igazságot. Gyakran örvendezne a reménységben és a szeretet sokszor érintené meg lelkét. Azonban ezek sem igazolják az ilyen ember kegyelmi állapotát, hogy igazi, élő, keresztyén hite van, hacsak a fiúság Lelke nem lakik szívében, hacsak nem kiálthatja állandóan: „Abbá, Atyám!"

4 Vigyázz azért, aki Krisztus nevét viseled, nehogy lemaradj elhívásod jutalmáról. Vigyázz, hogy ne pihenj se a természeti állapotban sok mással együtt, akiket jó keresztyéneknek mondanak, se a törvényi állapotban, melyben azok, akiket az emberek nagyra tartanak, sokszor elégedetten élnek és halnak meg. Nem, Isten jobb dolgokat készített számodra, ha kitartasz, amíg el nem érted. Nem arra hívott, hogy félj és reszkess, mint az ördögök, hanem örömre és szeretetre, mint Isten angyalait. „Szeresd az Urat a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből!" „Mindenkor örülj!" „Szüntelen imádkozz!" „Mindenben hálákat adj!" Tedd Isten akaratát a földön, ahogy a mennyben teszik. Vizsgáld

meg, „mi az Istennek jó, kedves és tökéletes akarata”! És szánd oda magadat „élő, szent és Istennek kedves áldozatul”! Amit elértél, tartsd meg, amelyek előtted vannak, azoknak dőlj neki, amíg „a békesség Istene készségessé nem tesz minden jóra, azt munkálva benned, ami kedves őelőtte a Jézus Krisztus által, akinek dicsőség örökkön-örökké. Ámen.”

A LÉLEK BIZONYSÁGTÉTELE *(I.)*

TIZEDIK IGEHIRDETÉS

„Ez a Lélek bizonyságot tesz a mi lelkünkkel együtt,
hogy Isten gyermekei vagyunk."
(Róma 8,16.)

1 Hány hiábavaló ember, aki nem érti, amit mond, sem azt, amit bizonygat, forgatta ki ezt az Igét lelkének nagy veszteségére, ha ugyan nem romlására! Hányan tévesztették össze saját képzeletük hangját „Isten Lelkének bizonyságtételével", hasztalan feltételezve, hogy Isten gyermekei, miközben az Ördög munkáit végezték! Az ilyenek valóban joggal nevezhetők rajongóknak a szó legrosszabb értelmében. De milyen nehezen győzhetők meg erről, különösen ha sokat ittak a tévelygés lelkéből! Minden kísérletet, hogy önmaguk helyes ismeretére segítse őket az ember, Isten elleni hadakozásnak tekintenek. És a lélek hevessége, indulata, amit úgy neveznek, hogy „a hitért való tusakodás", annyira a meggyőzés módszerei fölé emeli az ilyeneket, hogy nyugodtan mondhatjuk: „embereknek lehetetlen belátásra bírni őket".

2 Ki lepődne hát meg, hogy sok értelmes ember, aki látja ennek a tévelygésnek a szörnyű hatását, és megpróbálja magát mindenképpen távol tartani tőle, néha a másik végletbe esik? Ha nem hajlandó hinni olyanoknak, akik arról a bizonyosságról beszélnek, amivel kapcsolatban mások oly fájdalmasan tévedtek? Ha szinte készek lesznek mindenkit rajongónak mondani, aki azt a kifejezést használja, amivel oly borzasztóan visszaéltek? Sőt megkérdőjelezik, hogy a Léleknek ez a bizonyságtétele vagy tanúsága a normális keresztyének kiváltsága, nem pedig egyike azoknak a különleges ajándékoknak, amelyek szerintük az apostoli kort jellemezték.

3 De szükséges-e egyik vagy másik végletbe esnünk? Nem maradhatunk-e középen, eléggé távol a tévedés és rajongás lelkétől, anélkül hogy megtagadnánk Isten ajándékát és lemondanánk gyermekeinek nagyszerű kiváltságáról? Természetesen lehetséges ez is. Így hát vizsgáljuk meg a kérdést Isten jelenlétében és félelmében.

Először is azt, hogy mi a saját lelkünk bizonyságtétele vagy tanúsága, mi Isten Lelkének tanúsága, ő hogy „tesz bizonyságot a mi lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk".

Másodszor, hogy mi a különbség Isten Lelkének és saját lelkünknek ez együttes tanúsága és a természeti értelem elbizakodottsága valamint az Ördögtől származó tévelygés között.

I.

1 Nézzük meg tehát, hogy mi a saját lelkünk bizonyságtétele vagy tanúsága. Mindenképpen szeretném, ha azok, akik mindig el akarják tüntetni Isten Lelkének tanúságát saját lelkük racionális tanúságában, megfigyelnék: ebben a szakaszban az apostol annyira nem beszél csak saját lelkünk tanúságáról, hogy megkérdőjelezhetnénk, beszél-e egyáltalán róla. Nem csupán Isten Lelkének tanúságáról szól? Ez nem nyilvánvaló, de az eredeti szöveget nyugodtan értelmezhetnénk így. Az apostol az előző versben azt mondja: „A fiúságnak Lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: Abbá, Atya", és rögtön hozzáteszi: αὐτὸ τὸ πνεῦμα (néhány kézirat szerint τὸ αὐτὸ πνεῦμα) συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ, amit így fordíthatunk: „Ugyanez a Lélek bizonyságot tesz lelkünknek, hogy Isten gyermekei vagyunk." (A ἐν elöljáró szó csak azt jelenti, hogy azzal egy időben tesz bizonyságot, amikor képessé tesz rá, hogy így kiáltsunk: Abbá, Atyám.) De nem vitatkozom, hiszen sok más szöveg és az összes igazi keresztyén tapasztalata elegendően bizonyítja, hogy minden hívőben megvan mind Isten Lelkének, mind saját lelkének tanúsága azt illetően, hogy ő Isten gyermeke.

2 Utóbbinak alapját az a sok igevers képezi, ami leírja Isten gyermekeinek jellemzőit olyan világosan, hogy bárki azonnal megértheti. Ezeket sok régi és mai író össze is gyűjtötte és a lehető legjobban kifejtette. Ha valakinek további magyarázatra van szüksége, megkaphatja, amennyiben Is-

ten Igéjének hirdetésére figyel, ha magában gondolkodik rajta, és elbeszélget azokkal, akik járatosak benne. És aki Istentől kapott értelmével vagy eszével – amit a vallásnak nem szabad kioltania, hanem tökéletesítenie kell, ahogy az apostol is mondja: „Atyámfiai, ne legyetek gyermekek értelemben; hanem a gonoszságban legyetek gyermekek, értelemben pedig érettek legyetek" (1Kor 14,20) – magára értelmezi ezeket az igei jegyeket, tudhatja, hogy Isten gyermeke-e. Tehát ha tudja először is azt, hogy „akiket Isten Lelke vezérel" minden szent indulatra és tettre, „azok Istennek fiai" (amit a Szentírás tévedhetetlenül bizonyít), másodszor pedig, hogy engem „Isten Lelke vezérel", akkor könnyűszerrel levonhatja a következtetést: Isten gyermeke vagyok.

3 Egyetért ezzel János is első levelének sok világos kijelentésében: „És arról tudjuk meg, hogy megismertük őt, ha az ő parancsolatait megtartjuk" (1Jn 2,3). „Aki pedig megtartja az ő beszédét, abban valósággal teljessé lett az Isten szeretete. Erről tudjuk meg, hogy ő benne vagyunk", hogy valóban Isten gyermekei vagyunk (5. v.). „Ha tudjátok, hogy ő igaz, tudjátok, hogy aki az igazságot cselekszi, az mind tőle született" (29. v.). „Mi tudjuk, hogy általmentünk a halálból az életbe, mert szeretjük a mi atyánkfiait" (3,14). „És erről ismerjük meg, hogy mi az igazságból vagyunk, és így tesszük bátorságosakká ő előtte a mi szíveinket" (19. v.), azzal, hogy szeretjük egymást, „nem szóval, sem nem nyelvvel, hanem cselekedettel és valósággal". „Erről ismerjük meg, hogy benne maradunk, mert a maga (szerető) Lelkéből adott minékünk" (4,13). És „abból ismerjük meg, hogy bennünk marad, abból a(z) (engedelmes) Lélekből, amelyet nékünk adott" (3,24).

4 Nagyon is valószínű, hogy a világ kezdetétől mind a mai napig Isten egyetlen gyermeke sem volt tökéletesebb Isten kegyelmében és az Úr Jézus Krisztus ismeretében, mint János apostol, amikor ezeket a szavakat írta, valamint azok az atyák Krisztusban, akikhez ezeket intézte. Mégis nyilvánvaló, hogy maga az apostol és Isten templomának azok az oszlopai egyaránt távol álltak attól, hogy megvessék annak bizonyítékait, hogy ők Isten gyermekei, sőt saját lelkük érdekében hitüket erősítették azokkal. De mindez nem más, mint racionális bizonyíték, lelkünk, értelmünk vagy elménk érvelése, ami ebben foglalható össze: akikben megvannak ezek a jegyek, azok Isten gyermekei. Bennünk is megvannak, tehát Isten gyermekei vagyunk.

5 De miből látszik, hogy megvannak bennünk ezek a jegyek? Ez a kérdés még mindig válaszra vár. Miből látszik, mi mutatja, hogy valóban szeretjük az Urat és embertársunkat, és megtartjuk Isten parancsolatait? Figyeljük meg, hogy a kérdés tulajdonképpen ezt jelenti: mi magunk miből látjuk? (Nem mások.) Aki felteszi ezt a kérdést, attól ezt kérdezném: miből látod, hogy élsz? Hogy jól érzed magad, és nem fáj semmid? Nem vagy ennek közvetlenül tudatában? Ugyanilyen közvetlenül tudhatod, hogy lelked Istennek él-e. Hogy megszabadultál-e a fölényes dühösködéstől és tiéd lett-e a szelíd és csendes lélek romolhatatlansága. Ugyanígy tudnod kell, hogy szereted-e Istent, örvendezel és gyönyörködsz-e benne. Ugyanígy közvetlenül meggyőződhetsz arról, hogy szereted-e felebarátodat, mint magadat, hogy barátságos vagy-e minden emberrel, tele vagy-e szívességgel és türelemmel. És az Úr gyermekeinek külső jegyeivel kapcsolatban pedig, ami János szerint Isten parancsolatainak megtartása, kétségtelenül tudod szívedben, hogy Isten kegyelme által láthatók-e rajtad. Lelkiismereted megmondja napról napra, hogy nem veszed-e szádra Isten nevét, csak komolyan és áhítattal, tisztelettel és kegyes félelemmel; megszenteled-e a nyugalom napját; tiszteled-e atyádat és anyádat; úgy teszel-e mindenkivel, ahogy szeretnéd, hogy veled bánjanak; szentségben és tisztességben bírod-e testedet; és akár eszel, akár iszol, mértékletes vagy-e, mindent Isten dicsőségére cselekedve.

6 Ez tulajdonképpen saját lelkünk tanúsága, saját lelkiismeretünk bizonysága arról, amit Isten azért adott, hogy szentek legyünk szívünkben és külső tetteinkben is. Tudatában vagyunk annak, hogy a fiúság Lelkében és Lelke által megkaptuk az Isten Igéjében megnevezett indulatokat, amelyek Isten örökbefogadott gyermekeinek tulajdonságai: szerető szívet Isten és az egész emberiség felé, mely gyermeki bizalommal ragaszkodik Atyánkhoz, Istenünkhöz, semmi másra nem vágyik, csak őrá, minden gondját őreá veti, és minden embert őszinte, gyengéd szeretettel ölel át, hogy készen legyünk akár letenni életünket testvérünkért, ahogy Krisztus is odaadta életét értünk. Tudatában vagyunk, hogy belsőleg átváltoztunk a Szentlélek Isten által Fiának képére, és hogy jogosságban, irgalmasságban és igazságban járunk őelőtte, azt cselekedve, ami neki tetszik.

7 De mi Isten Lelkének a tanúsága, ami még ehhez járul és ezzel összekapcsolódik? Hogyan „tesz bizonyságot a mi lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk?” Nehéz szavakat találni az emberek nyelvén,

hogy megmagyarázzuk „az Istennek mélységeit”. Bizony nincs, aki kellően ki tudná fejezni, hogy mit tapasztalnak meg Isten gyermekei. De annyit talán mondhatunk (s aki Istentől tanult, javítsa, enyhítse vagy erősítse e szavakat), hogy a Lélek tanúsága belső hatás a lélekre, ami által a Szentlélek közvetlenül bizonyságot tesz lelkemnek, hogy Isten gyermeke vagyok, hogy Jézus Krisztus szeretett és értem adta magát, hogy minden bűnömet eltörölte, és hogy én, még én is megbékéltem Istennel.

8 Hogy Isten Lelkének e tanúsága természetszerűleg meg kell előzze saját lelkünk tanúságát, az kitűnik ebből az egy gondolatból: először szívünknek és életünknek szükséges megszentelődnie, hogy tudhassuk: szentek vagyunk, s azután lelkünk bizonyságot tehessen életünk belső és külső szentségéről. De szeretnünk kell Istent, mielőtt egyáltalán szentek lehetnénk, hiszen ez minden szentség gyökere. És Istent nem szerethetjük, amíg nem tudjuk, hogy ő szeret minket. „Mi szeressük őt, mert ő előbb szeretett minket!” És nem ismerhetjük meg irántunk való megbocsátó szeretetét, amíg Lelke bizonyságot nem tesz arról a lelkünknek. Mivel tehát Lelkének ez a tanúsága meg kell előzze Isten szeretetét és mindenféle szentséget, következésképpen megelőzi ennek tudatát is bennünk és lelkünk bizonyságát ezekről.

9 Ekkor és nem előbb – amikor Isten Lelke bizonyságot tesz lelkünknek, hogy „Isten szeretett téged, és saját Fiát adta engesztelésül bűneidért; Isten Fia szeretett téged, és megmosott bűneidtől vére által” – mi is „szeretjük Istent, mert ő előbb szeretett minket”, és őérte szeretjük testvéreinket is. És ennek mindenképpen tudatában vagyunk: „megismerjük azokat, amiket Isten ajándékozott nekünk”. Tudjuk, hogy szeretjük Istent és megtartjuk parancsolatait, és „erről tudjuk meg, hogy ő benne vagyunk”. Ez saját lelkünk tanúsága, amely mindaddig, amíg szeretjük Istent és megtartjuk parancsolatait, Isten Lelkének tanúságával együtt bizonyítja, „hogy Isten gyermekei vagyunk”.

10 Nem szeretném azonban, ha valaki úgy értené szavaimat, hogy kizárom Isten Lelkének hatását saját lelkünk bizonyságtételéből. Semmiképpen sem. Ő nemcsak minden jót munkál bennünk, hanem rávilágít saját munkájára, megmutatja, hogy mit tett. Ezzel kapcsolatban mondja Pál apostol, hogy a Lélek elnyerésének egyik fő célja „megismerni azokat, amiket Isten ajándékozott nékünk”, hogy megerősítse lelkiismeretünk tanúságát „isteni őszin-

teségünk és tisztaságunk" kérdését érintve, és még világosabban megértesse velünk, hogy ezentúl azokat tesszük, amik kedvesek őelőtte.

11 Ha valaki mégis megkérdezné, hogyan tesz bizonyságot arról Isten Lelke „a mi lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk", hogyan szabadít meg minden kétségtől és bizonyítja fiúságunk való tényét, a válasz egyértelmű abból, amit fentebb elsoroltam. Először is lelkünk bizonyságtételével kapcsolatban: a lélek oly közvetlenül és bizonyosan érzékeli, hogy szereti Istent, örvend és gyönyörködik benne, mint ahogy bármi más a földön szeretetet, gyönyörűséget ébreszt a szívében. Ugyanúgy nem kételkedhet abban, hogy szeret-e, örül-e és gyönyörködik-e, mint ahogy abban sem, hogy létezik-e. Ha tehát helyes a következtetés, akkor aki szereti Istent, aki örül és gyönyörködik benne alázatos örömmel, szent gyönyörrel és engedelmes szeretettel, az Isten gyermeke.

Viszont én így szeretem Istent, így örülök és gyönyörködöm benne. Tehát Isten gyermeke vagyok.

Így a keresztyén semmiképpen sem kételkedhet abban, hogy Isten gyermeke. Az első kijelentésben ugyanúgy biztos lehet, mint abban, hogy a Szentírás Istentől származik, és arra nézve, hogy szereti Istent, nyilvánvaló belső bizonyítéka van. Tehát saját lelkünk tanúsága a lehető legközvetlenebb meggyőződés a szívünkben, úgyannyira, hogy minden kétséget kizáróan bizonyítja fiúságunk tényét.

12 Azt, hogy Isten tanúsága milyen módon nyilvánul meg a szívben, nem fogom elmagyarázni. Ez az ismeret túlságosan csodálatos és magasságos számomra: nem érhetem fel. A szél fúj, zúgását hallom, de nem tudom, honnan jön és hová megy. Ahogy senki sem tudja az ember dolgait, kivéve az ember lelke, ami benne van, úgy Isten titkait sem ismeri senki, kivéve Isten Lelkét. Azt azonban tudjuk, hogy Isten Lelke olyan bizonyságot ad a hívőnek a fiúvá fogadás tényéről, hogy amíg ez megvan benne, nem kételkedhet fiúságának valóságában, ahogy nem kételkedhet a nap sugarában sem, amikor ragyogó fényében áll.

II.

1 Hogy miképpen különböztethetjük meg Isten Lelkének és a mi lelkünknek ezt az együttes bizonyságát a természeti elme elbizakodottságától és

az Ördög tévelyítésétől, ezt szeretném fejtegetni a következőkben. Nagyon fontos, hogy aki vágyik megtapasztalni Isten megváltó munkáját, a leggondosabb figyelemmel vizsgálja ezt, hiszen nyilván nem akarja megcsalni saját lelkét. Ha itt valaki téved, az általában halálos következményekkel jár. Különösen azért, mert aki hibázik, csak ritkán fedezi fel hibáját, vagy csak akkor, amikor már túl késő van ahhoz, hogy segíteni lehetne rajta.

2 Először is hogyan különböztethetjük meg ezt a tanúságot a természeti értelem beképzelésétől? Bizonyos, hogy aki még nem győződött meg bűnös voltáról, az mindig kész arra, hogy hízelegjen énjének és – különösen lelki dolgokban – túl nagyra tartsa magát. Ezért egyáltalán nem furcsa, hogy aki hiúsága miatt testi értelmében felfuvalkodott, hallva az igazi keresztyénnek e kiváltságáról (és nincs kétsége saját igaz keresztyénsége felől), hamarosan meggyőzi magát, hogy e kiváltság már az övé is. Sok ilyen eset van a mai világban, és mindig is volt. Hogyan különböztethetjük meg hát a Szentlélek és saját lelkünk valódi tanúságát ettől a kárhoztató elbizakodottságtól?

3 Azt válaszolom, hogy a Szentírás tele van ismertető jegyekkel, amelyek segítségével meg lehet a kettőt különböztetni. A lehető legegyszerűbben szól arról, hogy milyen jelek előzik meg, mik járulnak hozzá és mik követik az Isten Lelkének és a hívő lelkének igazi, valódi tanúbizonyságát. Aki alaposan mérlegeli ezeket, és figyel rájuk, az nem fogja összekeverni a sötétséget a világossággal. Látja, mekkora a különbség a Lélek valódi és látszólagos bizonyságtétele között, s nem áll fenn majd a veszélye, sőt mondhatnám lehetősége a kettő összetévesztésének.

4 Ezek segítségével az, aki hiú módon számít Isten ajándékára, biztosan megtudhatja – ha valóban vágyik rá –, hogy mind ez ideig tévelygett, a „hazugságnak hitt". Mert a Szentírás világosan megmondja, hogy milyen jegyek előzik meg, kísérik és követik ezt az ajándékot. Egy kis gondolkodás minden kétséget kizáróan meggyőzné, hogy ez az ajándék soha nem volt megtalálható a lelkében. Például a Szentírás leírja, hogy a megtérés, a bűnbánat mindig megelőzi a bűnbocsánat bizonyosságát. Mint a következőkben: „Térjetek meg, mert elközelített a mennyeknek országa" (Mt 3,2). „Térjetek meg, és higgyetek az evangéliumban" (Mk 1,15). „Térjetek meg és keresztelkedjetek meg mindnyájan a bűnöknek bocsánatjára" (Csel 2,38). „Bánjátok meg azért és térjetek meg, hogy eltöröltes-

senek a ti bűneitek" (Csel 3,19). Ennek megfelelően egyházunk is mindig a megbocsátás ill. annak bizonyossága elé helyezi a bűnbánatot. „Megbocsát mindenkinek és felold mindenkit, aki valóban megbánja bűneit és őszintén hisz szent evangéliumában." „A Mindenható Isten a bűnök bocsánatát ígérte mindazoknak, akik szívből jövő bűnbánattal és igaz hittel hozzá fordulnak." De a fent említett embertől idegen ez a bűnbánat, soha nem tudta, mi a töredelmes és bűnbánó szív, „bűnei emlékezete" nem gyötörte, sohasem voltak „fájdalmasak számára" sem „terhük" nem volt „elviselhetetlen". Amikor ilyeneket hajtogatott, soha nem gondolta komolyan, csak bókot mondott Istennek. Már amiatt is, mivel Isten nem végezte ezt a megelőző munkát benne, nagyon is jó oka van belátni, hogy csak árnyékot ragadott meg, és még nem ismeri Isten fiainak valódi kiváltságát.

5 A Szentírás leírja azt is, mit jelent Istentől születni. Ennek meg kell előznie azt a bizonyságtételt, hogy az ő gyermekei vagyunk. Hatalmas, óriási változás ez, „a sötétségből világosság" lesz, „Sátán hatalmából Isten uralma alá" kerülünk, „átmegyünk a halálból az életre", feltámadunk. Így szól az apostol az efézusbelieknek: „Titeket is megelevenített, akik holtak voltatok a ti vétkeitek és bűneitek miatt" (2,1). És később: „Minket, kik meg voltunk halva a vétkek miatt, megelevenített együtt a Krisztussal, és együtt feltámasztott és együtt ültetett a mennyekben, Krisztus Jézusban" (2,5-6). De mit tud az, akiről szólok, az ilyen változásokról? Az egészről egyáltalán semmit. Ezt a nyelvet nem érti. Azt mondja, hogy mindig is keresztyén volt. Nem emlékszik, hogy valaha szüksége lett volna ilyen változásra. Ha belegondol, ebből is tudhatná, hogy nem született a Lélektől, még nem ismerte meg Istent, hanem összetévesztette a természet hangját Isten beszédével.

6 Eltekintve attól, hogy eddig mit tapasztalt vagy mit nem tapasztalt, még a jelenlegi jegyek alapján is könnyen megkülönböztethetjük Isten gyermekét az elbizakodott önáltatótól. A Szentírás leírja, hogy milyen Istenben való öröm kíséri a Lélek bizonyságtételét: alázatos öröm, olyan, mely a porig aláz, amitől a bocsánatot nyert bűnös így kiált: „Ímé, milyen hitvány vagyok! Micsoda vagyok én... és mi az én házam népe...? ...Most szemeimmel látlak téged, ezért hibáztatom magam és bánkódom a porban és hamuban." És ahol ott az alázat, ott jelen van a szelídség, türelem, kedvesség, hosszútűrés. Ott szívélyes, engedékeny lelkületet találunk, jóindulatot és nyájasságot, a lélek gyengédségét, amit szavakkal ki sem lehet fejezni.

De az elbizakodott emberben kísérik-e ilyen gyümölcsök a Lélek feltételezett bizonyságtételét? Ellenkezőleg. Minél biztosabb Isten jótetszésében, annál inkább elbízza magát. Minél inkább felfuvalkodik, annál gőgösebb és önteltebb egész viselkedése. Minél inkább úgy képzeli, hogy a Lélek bizonyságot tesz benne, annál jobban zsarnokoskodik a környezetén, annál kevésbé képes elviselni a helyreigazítást, annál türelmetlenebb, ha ellentmondanak neki. Ahelyett hogy szelídebb, gyengédebb, taníthatóbb lenne, „gyorsabb a hallásra, késedelmesebb a szólásra", inkább a hallásra lesz késedelmesebb és a szólásra gyorsabb. Mind kevésbé hajlik arra, hogy tanuljon bárki mástól, egyre hevesebb, indulatosabb lesz és türelmetlen a beszédben. Sőt néha talán mintha bizonyos erőszakosság jelenne meg egész viselkedésében, mintha ki akarná venni az ügyet Isten kezéből, és maga akarná „megemészteni az ellenszegülőket".

7 Még egyszer: a Szentírás tanítása szerint „az az Isten szeretete", annak biztos jele, „hogy megtartjuk az ő parancsolatait" (1Jn 5,3). És Urunk maga is azt mondta: „Aki megtartja az én parancsolataimat, az szeret engem" (Jn 14,21). A szeretet örül, ha engedelmeskedhet, ha mindenben azt teheti, ami elfogadható a Szeretettnek. Isten igazi szerelmese buzgón igyekszik megtenni az ő akaratát a földön, amint azt a mennyben teszik. De ez jellemzi az olyan lelket, aki elbizakodva úgy tesz, mintha szeretné Istent? Nem, az ő szeretetébe belefér, hogy engedetlen legyen, hogy Isten parancsolatait megszegje, ahelyett hogy megtartaná. Talán amikor félt Isten haragjától, akkor igyekezett akaratának engedni. De most, hogy úgy tekint magára, mint aki nincs „törvény alatt", azt gondolja, hogy már nem is köteles tekintettel lenni arra. Ezért kevésbé szorgalmas a jó cselekedetekben, kevésbé gondosan kerüli a rosszat, kevésbé vigyáz a szívére, kevésbé zabolázza meg a nyelvét. Kevésbé törekszik megtagadni magát és naponta felvenni a keresztjét. Egyszóval egész élete megváltozott, mert azt képzeli, hogy szabad. Már nem „gyakorolja magát a kegyességre", már nem gondol arra, hogy „nem vér és test ellen van tusakodása, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen", már nem tűri a nehézségeket, nem „igyekszik bemenni a szoros kapun". Nem. Könnyebb utat talált a mennybe, széles, sima, virágos utat, amin ezt mondhatja lelkének: „Én lelkem, tedd magadat kényelembe, egyél, igyál, gyönyörködjél!" Tagadhatatlanul nyilvánvaló ebből, hogy nem rendelkezik saját lelkének igaz bizonyságtételével. Nem lehet tudatában, hogy megvannak benne azok a jegyek, amik valójában hiányoznak belőle: az alázat, szelídség és engedel-

messég. És az igazság Istenének Lelke sem tehet bizonyságot hazugságról, nem tanúsíthatja, hogy az ilyen ember Isten gyermeke, amikor nyilvánvalóan az Ördögé.

8 Ismerd meg magad, te szegény önáltató! Te, aki abban ringatod magad, hogy Isten gyermeke vagy, aki ezt mondod: „Megvan bennem az ő bizonyságtétele", és ezért dacolsz minden ellenségeddel. Megmérettél és könnyűnek találtattál a szenthely mérlegén. Az Úr szava megpróbálta lelkedet, és megvetett ezüstnek talált. Szíved nem alázatos, tehát máig nem kaptad meg Jézus Krisztus Lelkét. Nem vagy gyengéd és szelíd, tehát örömöd nem ér semmit, nem az Úr öröme. Nem tartod meg parancsolatait, tehát nem szereted, s a Szentlélek sincs benned. Ezért Isten kijelentése szerint biztos és nyilvánvaló, hogy Lelke nem tesz bizonyságot lelkeddel arról, hogy Isten gyermeke vagy. Kiálts hozzá, hogy a pikkelyek lehulljanak szemedről, hogy megismerhesd magadat, ahogy ő ismer, hogy elfogadd a halálos ítéletet, amíg meg nem hallod a hangot, amely halottakat támaszt fel: „Bízzál, bűneid megbocsáttattak, hited megtartott!"

9 „De akiben megvan a valódi bizonyságtétel, hogyan különböztetheti meg azt a beképzeléstől?" Hát hogyan különbözteted meg a napot az éjszakától? Hogyan különbözteted meg a világosságot a sötétségtől, a csillag fényét vagy a pislogó gyertyavilágot a déli nap sugarától? Nincs természetes, nyilvánvaló, lényegi különbség a kettő között? És nem veszed észre rögtön és határozottan a különbséget, ha jók az érzékszerveid? Hasonlóképpen természetes, lényegi különbség van a lelki világosság és a lelki sötétség közt, a között a fény között, amivel az igazság Napja világít szívünkre és a pislogó fény között, mely csupán a „saját magunk által csiholt szikrákból" származik. Ezt a különbséget azonnal és félreérthetetlenül meglátjuk, ha lelki érzékszerveink hibátlanok.

10 Ha részletesebb és bölcselkedőbb tudósítást várunk azt illetően, ahogy a kettőt megkülönböztethetjük, és kutatjuk, hogy mik az ismérvek vagy benső jegyek, amikről felismerhetjük Isten hangját, akkor megvalósíthatatlan követelést támasztunk. Még az sem tudná megmagyarázni, aki a legjobban ismeri Istent. Tegyük fel, hogy amikor Pál bizonyságot tett Agrippa előtt, a bölcs római ezt mondta volna: „Arról beszélsz, hogy hallottad Isten Fiának a hangját. Honnan tudod, hogy az ő hangja volt? Milyen ismérvek, milyen benső jegyek alapján ismered fel Isten hangját?

Magyarázd meg, hogyan lehet megkülönböztetni emberi vagy angyali hangtól!" Szerinted maga az apostol megpróbált volna válaszolni ilyen haszontalan kérdésre? És mégis kétségtelen, hogy mihelyt Pál hallotta azt a hangot, tudta, hogy Isten szól. De hogy honnan tudta, azt ki lenne képes megmagyarázni? Talán sem ember, sem angyal.

11 Hogy még közelebb kerüljünk: tegyük fel, hogy Isten most megszólít egy lelket: „Bűneid megbocsáttattak." Biztosan azt akarja, hogy az a lélek felismerje a hangját, különben hiába szól hozzá. És ezt elő is tudja mozdítani, mert ha akar valamit, azt meg is tudja tenni. Meg is teszi – az a lélek bizonyos lesz felőle: „ez Isten hangja". Mégis, akiben megvan ez a bizonyságtétel, nem tudja elmagyarázni annak, akiben nincs, sőt nem is várhatjuk, hogy erre képes legyen. Ha lenne természetes eszköz vagy természetes módszer Isten dolgainak bebizonyítására illetve megmagyarázására a tapasztalatlan ember előtt, akkor az érzéki ember kikutathatná és megismerhetné Isten Lelkének dolgait. De ez teljesen ellentmond az apostol állításának, hogy „meg sem értheti, mivelhogy lelkiképpen ítéltetnek meg", lelki érzékszervekkel, amikkel az érzéki ember nem rendelkezik.

12 „De honnan tudhatom, hogy lelki érzékszerveim jók?" Ez is rendkívül fontos kérdés, mert ha valaki ebben téved, akkor végtelenül sokat hibázik és tévelygésbe esik. „És hogyan lehetek biztos, hogy a hang nem belőlem jön, és hogy nem tévesztem össze mással a Lélek beszédét?" Saját lelked tanúsága által, azzal, hogy „jó lelkiismeretet keresel Isten iránt". Azokról a gyümölcsökről, amiket lelkedben termett, megismerheted Isten Lelkének tanúságát. Abból tudhatod, hogy nem vagy káprázat áldozata, nem ámítod saját lelkedet. A Lélek azonnali gyümölcsei, melyek a szívben uralkodnak, ezek: „szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség". A külső gyümölcs pedig az, hogy jót cselekszel mindenkivel, hogy senkinek sem teszel rosszat, és hogy világosságban jársz, lelkesen, engedelmeskedve kivétel nélkül Isten minden parancsolatának.

13 Ugyanezek a gyümölcsök különböztetik meg Isten hangját az Ördög minden megtévesztésétől. A büszke sátáni lélek nem tud alázatossá tenni Isten előtt. Nem képes, nem is fogja meglágyítani a szívedet, hogy keménységed először őszinte, bűnbánó vágyban olvadjon fel Isten iránt, majd fiúi szeretetben. Nem Isten és ember ellensége tesz képessé arra,

hogy szeresd felebarátodat, vagy hogy felöltsd a szelídséget, gyengédséget, türelmet, mértékletességet és Isten minden fegyverét. Nem hasonlik meg önmagával, nem rontja le saját munkáját, a bűnt. Nem. Isten Fia az, aki eljött, hogy „az ördög munkáit lerontsa". Amilyen biztos tehát, hogy a szentség Istentől való és a bűn az Ördög munkája, olyan biztos, hogy a bizonyságtétel benned nem a Sátántól, hanem Istentől van.

14 Mondhatod tehát: „Az Istennek pedig legyen hála az ő kimondhatatlan ajándékáért!" Istennek legyen hála, aki megadja, hogy „tudjam, kiben hittem", aki „kibocsátotta az ő Fiának Lelkét szívembe, ki ezt kiáltja: Abbá, Atya", és most is „bizonyságot tesz lelkemmel együtt, hogy Isten gyermeke vagyok!" De vigyázz, ne csak ajkad, hanem életed is őt magasztalja! Elpecsételt dicsőségére, azért dicsérd testedben és lelkedben, amik az övéi! Szeretteim, ha megvan bennetek ez a reménység, tisztítsátok meg magatokat, amiképpen ő is tiszta. Miközben szemléled, hogy milyen szeretetet adott neked az Atya, hogy Isten fiának neveztetel, tisztítsd meg magad „minden testi és lelki tisztátalanságtól, Isten félelmében vivén véghez megszentelésedet". Minden gondolatod, szavad és tetted lelki áldozat legyen, szent és elfogadható Isten előtt Krisztus Jézus által!

A LÉLEK BIZONYSÁGTÉTELE *(II.)*

TIZENEGYEDIK IGEHIRDETÉS

„Ez a Lélek bizonyságot tesz a mi lelkünkkel együtt,
hogy Isten gyermekei vagyunk.”
(Róma 8,16.)

I.

1 Aki hiszi, hogy a Szentírás Isten szava, nem kételkedhet az ilyen igazság fontosságában. Ezt az igazságot nemcsak egyszer, nem elrejtetten, nem éppen csak futólagosan jelenti ki az Ige, hanem gyakran és világosan, komolyan és céltudatosan, mint ami Isten gyermekeinek egyik különleges kiváltsága.

2 Annál is inkább szükséges megmagyarázni és megvédeni ezt az igazságot, mert veszély leselkedik jobbról és balról is. Ha tagadjuk, fennáll a veszedelem, hogy hitünk puszta szertartásossággá válik, hogy meglesz bennünk „a kegyességnek látszata”, de elhanyagoljuk vagy éppen „megtagadjuk annak erejét”. Ha elismerjük, de nem értjük, hogy mit ismerünk el, akkor könnyen belekerülhetünk a rajongás szélsőségességébe. Ezért rendkívül szükséges, hogy megvédjük az istenfélőket mindkét veszélytől e jelentős igazság bibliai és ésszerű szemléltetésével és hitelesítésével.

3 Úgy tűnik, hogy ez annál is szükségesebb, mivel oly keveset írtak világosan erről a témáról, kivéve néhány tanulmányt a kérdés negatív oldaláról, amik teljesen félremagyarázzák. És kétségtelen, hogy ezek többségükben olyanok kiforratlan, nem biblikus, irracionális magyarázataira támaszkodnak, akik „nem értik sem amiket beszélnek, sem amiket erősítgetnek”.

4 Az úgynevezett metodistákra tartozik különösképpen, hogy világosan megértsék, megmagyarázzák és megvédjék ezt a tant, mivel ez lényeges része annak a bizonyságtételnek, amit Isten rájuk bízott, hogy az egész emberiséghez elvigyék. Isten különösen megáldotta őket a Szentírás kutatásában, amit gyermekeinek tapasztalata megerősített, hogy újra felfedezzék ezt a nagyszerű evangéliumi igazságot, ami oly sok évig elveszett és majdnem feledésbe merült.

II.

1 De mi a Lélek bizonyságtétele? Az eredeti szó, μαρτυρία, fordítható (mint több helyen is) bizonyságtételnek, vagy kevésbé félreérthetően tanúságnak illetve bizonyítéknak. A mi fordításunk (1Jn 5,11) bizonyságtételnek fordítja: „Ez pedig a bizonyságtétel (a tanúság, annak lényege, amit Isten minden ihletett írásban tanúsít), hogy örök életet adott nékünk az Isten és ez az élet az ő Fiában van." A tanúságot, amit most vizsgálat tárgyává teszünk, Isten Lelke adja a mi lelkünknek és hangoztatja lelkünkkel együtt: ő tanúskodik. Arról tesz bizonyságot, „hogy Isten gyermekei vagyunk". Ennek a tanúságnak a közvetlen eredménye „a Lélek gyümölcse", vagyis „szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság", és ezek nélkül maga a tanúság nem létezhet. Mert elkerülhetetlenül megszűnik nemcsak akármilyen külső bűn elkövetése vagy ismert kötelesség elmulasztása miatt, hanem akkor is, ha utat engedünk valamilyen belső bűnnek; egyszóval, ha Isten Szentlelkét bármivel megszomorítjuk.

2 Több évvel ezelőtt rámutattam: „Nehéz szavakat találni az emberek nyelvén arra, hogy megmagyarázzuk Isten dolgait. Sőt nincs, aki megfelelően kifejezné, mit tesz Isten Lelke az Úr gyermekeiben. De talán mondhatjuk (és kérem, hogy aki Istentől tanított, javítsa ki, enyhítse vagy szilárdítsa ezt a kijelentést), hogy a Lélek bizonyságtételén ezt értem: Isten Lelke belső hatást gyakorol a lélekre, ami által azonnal és közvetlenül bizonyságot tesz lelkemnek, hogy Isten gyermeke vagyok, hogy Jézus Krisztus szeretett és értem adta magát, hogy minden bűnöm eltöröltetett, és én, még én is megbékéltem Istennel."

3 Húsz évi további elmélkedés után nem látom okát, hogy ebből valamit is visszavonjak. Elképzelni sem tudom, hogyan változtathatnék rajta, hogy érthetőbb legyen. Annyit hozzátehetek, hogy ha Isten valamelyik gyer-

meke mutat más megfogalmazást, ami világosabb, vagy jobban egyezik Isten szavával, akkor készségesen elfogadom e helyett.

4 Addig is hadd jegyezzem meg: ezen nem azt értem, hogy Isten Lelke valamilyen külső hang által tesz erről bizonyságot, és nem mindig belső hang által, bár néha ezt is megteheti. Azt sem gondolom, hogy mindig egy vagy két igeversen keresztül szól a szívhez (bár gyakran tesz így). Hanem úgy hat a lélekre közvetlen befolyásával és erős, bár megmagyarázhatatlan működésével, hogy a viharos szél, a haragos hullámok lecsendesednek, és édes nyugalom áll be. A szív megpihen, mintha Jézus karjában lenne, és a bűnös meggyőződik arról, hogy Isten megbékélt vele, hogy minden „hamissága megbocsáttatott és bűnei elfedeztettek".

5 De mi itt a vita tárgya? Nem az, hogy a Lélek bizonyságot tesz-e vagy tanúskodik-e. Nem az, hogy a Lélek tanúskodik-e lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk. Senki sem tagadhatja ezt anélkül, hogy kereken meg ne cáfolná a Szentírást, és hazugsággal ne vádolná az igazság Istenét. Tehát minden fél elismeri, hogy a Lélek tanúskodik.

6 Azt sem kérdőjelezik meg, hogy van közvetett bizonyságtétel vagy tanúság azt illetően, hogy Isten gyermekei vagyunk. Ez majdnem vagy pontosan ugyanaz, mint a jó lelkiismeret Isten iránt, az értelem következménye, felmérése annak, amit lelkünkben érzünk. Tulajdonképpen a következtetést részben Isten szavából vonjuk le, részben pedig saját tapasztalatunkból. Isten szava azt mondja, hogy mindenki Isten gyermeke, akiben megvan a Lélek gyümölcse. A tapasztalat vagy belső tudat azt mondja, hogy megvan bennem a Lélek gyümölcse. Tehát az ésszerű következtetés az, hogy Isten gyermeke vagyok. Ebben is mindenki egyetért, tehát nem vitatéma.

7 Úgyszintén nem állítjuk, hogy a Lélek valóban bizonyságot tehet a Lélek gyümölcse nélkül. Ehelyett azt hangsúlyozzuk, hogy a Lélek gyümölcse közvetlenül ebből a tanúságból fakad. Nem mindig ugyanolyan mértékben, akkor sem, amikor először kapjuk a tanúságot, még kevésbé utána. Sem az öröm, sem a békesség nem állandó mindig, még a szeretet sem, s maga a tanúság sem mindig ugyanolyan erős és világos.

8 Hanem a kérdés lényege ez: egyáltalán van-e közvetlen bizonyságtétele a Léleknek? Tesz-e tanúságot a Lélek azonkívül, hogy megmutatja a gyümölcsét?

III.

1 Hiszem, hogy igen, mert az Ige világos, természetes üzenete így hangzik: „Ez a Lélek bizonyságot tesz a mi lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk." Nyilvánvaló, hogy itt két bizonyságtevőről van szó; Isten Lelkéről és a mi lelkünkről, akik együtt ugyanarról tanúskodnak. Amikor London néhai püspöke erről az Igéről prédikált, úgy látszik meglepődött, hogy valaki is kételkedhet abban, ami e szavak kétségtelen jelentése. „Saját lelkünk tanúsága – mondja a püspök – tulajdonképpen saját őszinteségünk tudata." Ha kicsit világosabban akarunk fogalmazni, a Lélek gyümölcsének tudata. Amikor lelkünk tudatában van ennek, a szeretetnek, örömnek, békességnek, hosszútűrésnek, szívességnek, jóságnak, könnyen levonja a következtetést, hogy Isten gyermekei vagyunk.

2 Igaz, ez a derék ember úgy gondolja, hogy a másik bizonyságtevő „a jó cselekedeteink tudata". Azt állítja, hogy ez Isten Lelkének a tanúsága. De ez beletartozik saját lelkünk tanúságába és az őszinteségbe, még a szó általános használata szerint is. Így mondja az apostol is: „Mert a mi dicsekedésünk ez, lelkiismeretünk bizonysága, hogy isteni őszinteséggel és tisztasággal forgolódtunk a világon", amiből világosan látszik, hogy az őszinteség szavainkra és tetteinkre vonatkozik, legalább annyira, mint belső természetünkre. Tehát ez nem másik tanú, hanem ugyanaz, mint az előbb említett. Jó cselekedeteink tudata csak egy része őszinteségünk tudatának. Következésképpen itt még mindig csak egy tanúról van szó. Ha tehát a szöveg két tanúról szól, abból az egyik nem lehet külön a jó cselekedeteink tudata, őszinteségünké sem, hiszen mindez nyilvánvalóan része lelkünk bizonyságtételének.

3 Akkor hát mi a másik tanú? Ezt könnyen megtudhatjuk – ha maga a szöveg nem lenne elég világos – az előző versből: „Mert nem kaptátok szolgaság lelkét ismét a félelemre, hanem a fiúságnak Lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: Abbá, Atyám!" Erre következik az, hogy „ez a Lélek bizonyságot tesz a mi lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk".

4 Az egészet jobban megmagyarázza a párhuzamos igeszakasz, (Gal 4,6): „Minthogy pedig fiak vagytok, kibocsátotta az Isten az ő Fiának Lelkét a ti szíveitekbe, ki ezt kiáltja: Abbá, Atya!" Vajon ez nem azonnali és közvetlen tanúság s nem pedig gondolkodás vagy érvelés eredménye? Hát nem kiáltja ez a Lélek szívünkben, hogy „Abbá, Atyám!" azonnal, ahogy

megkapjuk, még mielőtt elgondolkodhatnánk őszinteségünkről vagy akármiről? Nem ez lenne e szavak egyszerű, természetes jelentése, ahogy első hallásra értenénk? Mindezek az Igék tehát legszembeszökőbb jelentésük szerint a Lélek közvetlen tanúságáról szólnak.

5 Az, hogy Isten Lelkének a tanúsága természetszerűleg meg kell előzze saját lelkünk tanúságát, látható a következő megfontolásból: szívünknek, életünknek meg kell szentelődniük, mielőtt tudatára ébredhetnénk, hogy szentek vagyunk. De szeretnünk kell Istent, mielőtt egyáltalán szentek lehetnénk, mert ez minden szentség gyökere. Istent viszont nem szerethetjük, amíg nem tudjuk, hogy szeret minket: „Szeressük őt, mert ő előbb szeretett minket." És nem tudhatjuk, hogy szeret minket, amíg Lelke bizonyságot nem tesz erről a mi lelkünknek. Addig nem hihetjük, nem mondhatjuk el: „Amely életet pedig most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem és önmagát adta érettem."

„Akkor, csak akkor érezzük
Vérének érdemét,
S kiáltjuk fennen, boldogan
Szent Istenünk nevét."

Mivel tehát az Úr Lelke tanúságának meg kell előznie az Isten iránti szeretetet és minden szentséget, ezért meg kell előzze annak tudatát is, hogy szeretjük Istent és hogy szentek vagyunk.

6 Ide tartozik Isten gyermekeinek a tapasztalata, hogy megerősítse ezt a bibliai tant. Nem két vagy három vagy néhány ember tapasztalatáról van szó, hanem megszámlálhatatlan sokaságéról. Ma és minden korban az élők és a már elhunytak bizonyságának fellege erősítette ezt. A te tapasztalatod és az enyém is megerősíti. Maga a Lélek is bizonyságot tett lelkemnek, hogy Isten gyermeke vagyok, bizonyítékát szolgáltatta, és azonnal így kiáltottam: Abbá, Atyám! S ez megtörtént (mint nálad is), még mielőtt elgondolkodtam volna a Lélek valamilyen gyümölcsén vagy egyáltalán tudatában lettem volna annak. Ebből az elnyert tanúságból eredt a szeretet, öröm, békesség és a Lélek teljes gyümölcse. Először ezt hallottam:

„A bűnöd megbocsátva! Isten elfogadott! –
Hallottam, és szívemben a menny felragyogott."

7 De ezt nemcsak Isten gyermekeinek tapasztalata erősíti meg, akik ezrével állíthatják: nem tudták, hogy Isten elfogadta őket, amíg a Szentlélek nem tanúsította nekik közvetlenül, hanem mindazok is, akik meggyőződtek bűnös állapotukról, akik érzik, hogy Isten haragja van rajtuk. Őket nem elégíti ki kevesebb, mint az Úr Lelkének közvetlen tanúsága, hogy „megkegyelmez álnokságaiknak, és gonoszságaikról meg nem emlékezik". Mondd közülük bárkinek: „Tudni fogod, hogy Isten gyermeke vagy, ha elgondolkodsz azon, amit munkált benned: szeretetet, örömöt és békességet." Vajon nem azt felelné azonnal: „Ebből csak azt tudom, hogy az Ördög gyermeke vagyok. Nem szeretem jobban Istent, mint az Ördög, testies elmém ellenségeskedik Istennel. Nincs örömöm a Szentlélekben, a lelkem szomorú mindhalálig. Nincs békességem, szívem háborgó tenger, vihar dúl bennem." És hogyan vigasztalhatnánk meg ezeket a lelkeket, ha nem Isten tanúságával (nem arról, hogy jók vagy őszinték vagy hogy szívük és életük megfelel a Szentírásnak, hanem), hogy Isten megigazítja az istentelent? Vagyis azt, aki megigazítása pillanatáig teljességgel istentelen, nincs benne semmi igazi szentség, „nem munkálkodik". Nem tesz semmit, ami igazán jó, amíg tudatára nem ébred, hogy elfogadták, „nem az igazságnak cselekedeteiből, amelyeket ő cselekedett", hanem csupán Isten ingyen kegyelméből, egyedül és kizárólag azért, amit Isten Fia tett és szenvedett érte. És lehet más a helyzet, ha „az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül"? Ha ez így van, akkor milyen belső vagy külső jóságnak lehet tudatában valaki a megigazulása előtt? Az, hogy nincs mivel fizetnünk és tudjuk, hogy „nem lakik bennünk jó", sem belső, sem külső jóság, elengedhetetlen, feltétlenül szükséges, mielőtt „megigazulnánk ingyen a Krisztus Jézusban való váltság által". Volt már valaha ember, aki megigazult vagy megigazulhat-e bárki ennek a felismerése nélkül:

„Elkárhozom. Nincs mentség, nincs remény,
De meghaltál és ebben bízom én"?

8 Tehát aki csak tagadja, hogy van ilyen tanúság, tulajdonképpen tagadja a hit általi megigazulást. Ezek szerint vagy sosem tapasztalta ezt, azaz sosem igazult meg, vagy elfeledkezett, ahogy Péter mondja: τοῦ καθαρισ̃μοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, az előző bűneiből való megigazulásról, amit megtapasztalt, amiben neki is része volt azáltal, ahogy Isten munkálkodott a lelkében, amikor régebbi bűneit eltörölte.

9 És még a világ gyermekeinek a tapasztalata is igazolja itt Isten gyermekeiét. Sokan közülük szeretnének tetszeni Istennek, egyesek annyit fáradnak, hogy kedvesek legyenek előtte. De nem a legnagyobb esztelenségnek tartják, ha valaki azt állítja, hogy bizonyos a bűnei bocsánatát illetően? Melyikük képzel egyáltalán ilyet? Pedig hányan közülük meg vannak győződve saját őszinteségükről! Kétségtelen, hogy bizonyos fokig saját lelkük bizonyságot tesz, tudatában vannak saját becsületességüknek. De ez nem igazolja annak tudatát, hogy bocsánatot nyertek, nincs bizonyosságuk, hogy Isten gyermekei. Sőt, minél őszintébbek, általában annál nyugtalanabbak amiatt, hogy ezt nem tudják. Világos, hogy csupán saját lelkük tanúságából nem is tudhatják kielégítően, ha Isten közvetlenül bizonyságot nem tesz róla, hogy gyermekeivé fogadta őket.

IV.

Azonban bőséges ellenvetés hangzott már el ez ellen, s jó lesz, ha a legfontosabbakat szemügyre vesszük.

1 Először is felvetik: „A tapasztalat nem elég ahhoz, hogy bebizonyítsunk egy tant, ami nem a Szentíráson alapul." Ez kétségkívül igaz és lényeges, de nem érvényes erre a kérdésre, mert bebizonyítottam, hogy ez a tan a Szentírásra épül. Ezért helyénvaló módon állítjuk, hogy a tapasztalat megerősíti.

2 „De őrültek, francia próféták és mindenféle rajongó képzelte, hogy megtapasztalta ezt a bizonyságtételt." Valóban lehet, hogy sokan közülük meg is tapasztalták, bár nem maradt meg bennük sokáig. De ha nem volt részük benne, ez egyáltalán nem bizonyítja, hogy mások sem tapasztalták meg. Ha valami őrült azt képzeli, hogy király, az nem bizonyítja, hogy nincsenek igazi királyok.

„De sokan azok közül, akik emellett kardoskodtak, később meg becsmérelték a Bibliát." Lehet, de ez nem feltétlen következmény. Ezrek kardoskodnak mellette, akik nagyon nagy tiszteletben tartják a Bibliát. „Viszont sokan halálosan becsapták magukat ezzel, és már nem lehet meggyőzni őket."

Mégis, a Biblia tanítása nem lesz attól rosszabb, hogy az ember saját romlására visszaél vele.

3 „Én pedig leszögezem, mint kétségtelen igazságot, hogy a Lélek bizonyságtétele nem egyéb, mint a Lélek gyümölcse." Nem kétségtelen, hiszen ezrek kételkednek benne, sőt kereken elutasítják, de hagyjuk. „Ha ez a bizonyságtétel – a gyümölcs – elég, úgy nincs szükség másra. Márpedig elég, hacsak nem a következő esetek egyike áll fenn: *(1)* A Lélek gyümölcse *teljesen hiányzik*." És pontosan ez a helyzet, amikor először kapjuk a közvetlen bizonyságtételt. *(2)* „*Nem ismerjük fel*. De ha ebben az esetben kardoskodunk mellette, akkor viszont azt erősítjük meg, hogy Isten kegyelmében vagyunk, csak nem tudjuk." Igaz, s ebben az esetben nem tudjuk másból, csak abból a tanúságból, amit éppen ezért kaptunk. Pontosan amellett kardoskodunk, hogy a közvetlen bizonyságtétel fényesen világíthat még akkor is, ha a közvetett bizonyságtételt felhő takarja.

4 Másodszor felvetik: „Annak a bizonyságtételnek, ami mellett kiállsz, az a célja, hogy bebizonyítsa hitvallásunk valódiságát. De ezt nem bizonyítja." Erre azt válaszolom: nem célja a bizonyítás. Megelőzi minden vallástételünket, kivéve azt, hogy elveszett, tönkretett, vétkes, tehetetlen bűnösök vagyunk. A célja biztosítani azokat, akik kapják, hogy Isten gyermekei, hogy „megigazultak ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által". Ez nem igazolja, hogy addigi gondolataik, szavaik vagy tetteik megfeleltek a Szentírás mércéjének. Éppen az ellenkezőjét bizonyítja, vagyis hogy teljességgel bűnösök, belül a szívükben és külső életükben egyaránt. Ha másképp lenne, akkor az istentelen nyerne megigazulást Istennél, aki a cselekedeteket tulajdonítaná igazságul. Attól tartok, minden ellenvetés gyökere az a feltételezés, miszerint cselekedeteink igazítanak meg, pedig aki hiszi, hogy Isten cselekedetek nélkül igazságot tulajdonít mindenkinek, akit megigazít, az könnyen belátja, hogy a Lélek bizonyságtétele megelőzi a gyümölcsét.

5 Harmadszor felvetik: „Az egyik evangélista azt mondja: »Mennyei Atyátok megadja a Szentlelket azoknak, akik kérik tőle.« A másik evangélista ugyanezt illetően »jó ajándékokat« említ, ami világosan igazolja, hogy a Lélek azzal tesz bizonyságot, hogy jó ajándékokat ad." Nem, itt szó sem esik arról, hogy bizonyságot tenne, sem az egyik szakaszban, sem a másikban. Ezért amíg ezt jobban be nem bizonyítják, addig félreteszem.

6 Negyedszer felvetik: „A Szentírás azt mondja: »Gyümölcséről ismerik meg a fát. Mindent megpróbáljatok! Próbáljátok meg a lelkeket! Kísértsétek

meg magatokat!«" Nagyon is igaz, ezért aki azt hiszi, hogy „bizonyságtétele van önmagában", tegye próbára, hogy Istentől van-e. Ha gyümölcs követi, akkor igen, különben nem. Mert az biztos, hogy „gyümölcséről ismerik meg a fát", ezzel bizonyítjuk, hogy Istentől van-e. „De Isten beszéde sehol sem utal a közvetlen bizonyságtételre." Nem magában, nem egyedüli tanúként, hanem mint ami kapcsolódik a másikhoz, amivel *együttes tanúságot tesz. Lelkünkkel együtt tanúskodik*, hogy Isten gyermekei vagyunk. És ki bizonyíthatja, hogy nem így van róla szó ebben az igeversben: „Kísértsétek meg magatokat, ha hitben vagytok-é. Magatokat próbáljátok meg. Avagy nem ismeritek-é magatokat, hogy a Jézus Krisztus bennetek van?" Cseppet sem egyértelmű, hogy az illetők nem tudták ezt közvetlen és közvetett bizonyságtétel által is. Miképpen bizonyítható, hogy nem voltak tudatában először is belsőleg, másodszor pedig a szeretet, öröm és békesség által?

7 „De a Biblia állandóan belső és külső változásból származó tanúságot emleget." Így van, és mi is állandóan ezt emlegetjük, hogy megerősítsük a Lélek tanúságát.

„Nem, hanem minden jegy, amit mondtál, amivel megkülönböztethetjük Isten Lelkének munkáját az általtástól, a bennünk és rajtunk véghezvitt változásra utal." Ez is kétségkívül igaz.

8 Ötödször felvetik: „A Lélek közvetlen bizonyságtétele nem biztosít a legnagyobb ámítástól." És vajon megbízható-e az a bizonyságtétel, amelynek a tanúságára nem építhetünk? Ha máshoz is kell folyamodnia, hogy állítását bebizonyítsa? Erre azt válaszolom: hogy minden ámítástól biztosítson, ennek érdekében Isten két tanút ad nekünk, akik gyermekei vagyunk. És ők együtt tesznek bizonyságot. Ezért „amit az Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza". És amíg együtt vannak, addig nem ámíthatnak el, számíthatunk tanúságukra. A lehető legbizalomraméltóbbak, és semmi másra nincs szükségük, hogy igazolják, amit állítanak.

„De a közvetlen tanúság csak állít, de nem bizonyít semmit." Két tanú szava kell, hogy mindent hitelesítsen. És amikor a Lélek a mi lelkünkkel együtt bizonyságot tesz, ahogy Isten tervezte, akkor teljesen bebizonyítja, hogy Isten gyermekei vagyunk.

9 Hatodszor felvetik: „Elismered, hogy a bekövetkezett változás elegendő tanúság, kivéve a nehéz megpróbáltatásokban, amilyen például Megvál-

tónké a kereszten. Csakhogy egyikünk sem eshet ilyen próbába." De igen, te vagy én kerülhetünk olyan próbába, és Isten akármely más gyermeke, hogy képtelenek leszünk megtartani gyermeki bizalmunkat Istenben a Lélek közvetlen bizonyságtétele nélkül.

10 Végül felvetik: „Akik legjobban kardoskodnak emellett, a legbüszkébb és legkíméletlenebb emberek között vannak." Lehet, hogy a leghevesebb kardoskodók közül néhányan büszkék is, kíméletlenek is, de a legszilárdabb védelmezői közül sokan rendkívül szelídek és alázatos szívűek, és minden más tekintetben is

„Híven követik Urukat, a Bárányt."

A felsorolt ellenvetések a legjelentősebbek azok közül, amiket hallottam, és azt hiszem, hogy szilárd indítékokat tartalmaznak. De attól tartok, ha valaki nyugodtan és pártatlanul végiggondolja az említett ellenvetéseket a válaszokkal együtt, könnyen megláthatja: ezek nem rombolják, nem is gyengítik a nagy igazság bizonyosságát, hogy Isten Lelke közvetlenül és közvetve is bizonyságot tesz arról, hogy Isten gyermekei vagyunk.

V.

1 Mindennek ez a lényege: a Lélek tanúsága belső hatás a hívők lelkén, ami által Isten Lelke közvetlenül tanúskodik lelküknek, hogy Isten gyermekei. Senki sem kérdőjelezi meg, hogy tanúskodik-e a Lélek, csak azt, hogy közvetlenül tanúskodik-e, és hogy van-e más bizonyíték is, ami a Lélek gyümölcsének tudatából fakad. Hisszük, hogy van, mert ez az Ige világos, természetes jelentése, amit mind a megelőző szavak, mind a Galáciabeliekhez írt levélben található párhuzamos szakasz megvilágítanak. Ugyanis természetszerűleg a bizonyságnak meg kell előznie a gyümölcsöt, ami belőle fakad, és Isten szavának ezt a világos jelentését Isten számtalan gyermekének tapasztalata erősíti meg, sőt mindazoknak a tapasztalata is, akik meggyőződtek bűnükről, akik nem nyugodhatnak, amíg közvetlen bizonyságtételt nem hallanak. A világ gyermekei is ezt bizonyítják, akikben nincs meg ez a bizonyságtétel, és akik mind azt vallják, hogy senki sem tudhatja, hogy bűnei megbocsáttattak.

2 Felvetik, hogy a tapasztalat nem elég egy tan bebizonyítására, amit a Szentírás nem támogat; hogy bolondok és mindenféle rajongók is azt képzelték, hogy megvan bennük ez a bizonyságtétel; hogy a bizonyságtétel célja bebizonyítani hitvallásunk őszinteségét, és ennek a célnak nem felel meg; hogy a Szentírás azt mondja: „Gyümölcséről ismerik meg a fát", „próbáljátok meg magatokat, kísértsétek meg magatokat", és közben Isten egész Könyvében sehol sem olvasunk közvetlen bizonyságtételről; hogy nem biztosít a legnagyobb ámításoktól; és végül hogy a bennünk végbement változás elég tanúság, kivéve az olyan próbákban, mint amiket csak Krisztus szenvedett el. Mi ezt válaszoljuk: *(1)* a tapasztalat elég ahhoz, hogy megerősítsen egy tant, ami a Szentíráson alapszik. *(2)* Ha sokan képzelik, hogy megtapasztalnak valamit, pedig nem úgy van, az nem zárja ki a valódi megtapasztalást. *(3)* A bizonyságtétel célja az, hogy biztosítson minket, hogy Isten gyermekei vagyunk, és ennek a célnak igenis megfelel. *(4)* A Lélek igazi bizonyságtételét gyümölcseiről lehet megismerni, melyek: „szeretet, békesség, öröm". Ezek nem megelőzik, hanem követik azt. *(5)* Nem lehet bebizonyítani, hogy ez az Ige: „Avagy nem ismeritek-é magatokat, hogy a Jézus Krisztus bennetek van?" nem együttesen a közvetlen és a közvetett bizonyságtételre vonatkozik. *(6)* Isten Lelke, aki saját lelkünkkel együtt bizonyságot tesz, valóban megtart minden ámítástól. És végül kerülhetünk olyan próbákba, ahol saját lelkünk bizonyságtétele nem elegendő, ahol csak Isten Lelkének közvetlen bizonyságtétele biztosíthat minket afelől, hogy gyermekei vagyunk.

3 Az egészből két következtetést vonhatunk le: először is senki se bizakodjon hiába a Lélek képzelt bizonyságtételében, ami nem jár együtt a gyümölcsével. Ha Isten Lelke valóban tanúskodik, hogy Isten gyermekei vagyunk, annak azonnali következménye a Lélek gyümölcse lesz, vagyis a „szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség". És akármennyire is elhomályosodhat ez a gyümölcs egy időre nagy kísértés idején, úgyannyira, hogy a megkísértett nem is látja, miközben Sátán megrostálja, mint a gabonát, azért nagy része megmarad még a legsűrűbb felhő alatt is. Igaz, a Szentlélekben való öröm eltűnhet a próba idejére, lehet, hogy a lélek nagyon szomorú, amíg „a sötétségnek hatalma és órája" tart. De vissza fogjuk nyerni megnövekedett mértékben, amíg el nem érjük, hogy „kibeszélhetetlen és dicsőült örömmel örvendezünk".

4 A második következtetés: ne nyugtasson meg a Lélek semmi vélt gyümölcse, ha nem jár együtt a bizonyságtételével. Kaphatjuk előízét az örömnek, békességnek, szeretetnek (és nem képzelet útján, hanem valóságosan Istentől), még mielőtt Isten Lelke bizonyságot tenne a mi lelkünkkel együtt, hogy van számunkra „megváltás Jézus vére által, és bűnbocsánat". Igen, eljuthatunk a hosszútűrés, szívesség, hűség, szelídség, mértékletesség bizonyos fokára (nem csupán árnyékára, hanem valóságára Isten megelőző kegyelme által), még mielőtt Isten „elfogadna szeretett Fiában", vagyis mielőtt elfogadásunkról bizonyságot nyernénk. De semmiképpen sem tanácsos itt megnyugodnunk, lelkünket veszélyeztetjük, amennyiben így teszünk. Ha bölcsek vagyunk, szüntelenül kiáltani fogunk Istenhez, míg Lelke nem kiáltja szívünkben: „Abbá, Atyám!" Ez Isten minden gyermekének kiváltsága, és nélküle soha nem lehetünk bizonyosak abban, hogy az ő gyermekei vagyunk. Enélkül nem tudjuk megőrizni szilárdan a békességet, sem elkerülni a felforgató kételyeket és félelmeket. De ha egyszer elnyertük a fiúvá fogadásnak ezt a Lelkét, a „békesség, mely minden értelmet felülhalad", mely kiűz minden gyötrő kétkedést és félelmet, „meg fogja őrizni szívünket és gondolatainkat a Krisztus Jézusban". És miután ez megtermi valóságos gyümölcsét, a külső és belső szentséget, kétségtelenül az annak az akarata, aki elhívott minket, hogy mindenkor részesítsen abban, amit egyszer megadott nekünk. Ezért nem kell többé nélkülöznünk sem Isten Lelkének, sem saját lelkünknek bizonyságtételét, annak biztos tudatát, hogy igazságban és valóságos szentségben járunk.

(Newry, 1767. április 4.)

SAJÁT LELKÜNK BIZONYSÁGTÉTELE

TIZENKETTEDIK IGEHIRDETÉS

„Mert a mi dicsekedésünk ez, lelkiismeretünk bizonysága, hogy isteni őszinteséggel és tisztasággal, nem testi bölcsességgel, hanem Isten kegyelmével forgolódtunk a világon."
(2Korinthus 1,12.)

1 Így beszél minden igazi hívő, amíg megmarad a hitben és szeretetben. „Aki engem követ – mondja Urunk –, nem járhat a sötétségben", és amíg világossága van, örvendezik abban. Ahogy „vette az Úr Jézus Krisztust", úgy él benne. És amíg benne él, az apostol buzdítása megvalósul lelkében nap mint nap: „Örüljetek az Úrban mindenkor, ismét mondom, örüljetek!"

2 De hogy ne homokra építsük házunkat (különben amikor esik az eső, fúj a szél, jön az ár és beleütközik a házba, össze fog omlani, és nagy lesz romlása), ebben az igehirdetésben szeretném megmutatni, milyen a hívő öröme, és mi annak az alapja. Tudjuk, hogy ez általában a boldog békesség, a lélek nyugodt megelégedése, mely lelkiismeretének bizonyságtételéből ered, ahogy az apostol itt leírja. Azonban hogy még jobban megértsük, szükséges lesz minden szavát mérlegelnünk, hogy világosabban kitűnjön, mit értsünk a lelkiismereten és mit a bizonyságán, valamint hogy akiben megvan ez a bizonyság, miképpen örvendez mindörökké.

3 Először is mit értünk lelkiismereten? Mit jelent ez a szó, amit mindenki használ? Az ember azt képzelné, hogy rendkívül nehéz megállapítani, ha belegondolunk, hány meg hány vastag kötetet írtak róla időről időre, és hogyan túrták fel az ókori és modern tudomány kincstárát, hogy ezt megmagyarázzák. Mégis félő, hogy nem lett sokkal világosabb a fogalom

ezektől a körülményes vizsgálódásoktól. A legtöbb író inkább bonyolította a kérdést, „elhomályosították a rendet tudatlan beszéddel", összezavarták az amúgy egyszerű és könnyen érthető problémát. Mert ha eltekintünk a súlyos szavaktól, minden becsületes szívű ember hamarosan megérti.

4 Isten gondolkodó lényeknek teremtett bennünket, akik képesek vagyunk felfogni a jelent, és visszatekintve mérlegelhetjük, ami volt. Különösképpen képesek vagyunk rá, hogy megértsük, mi történik saját szívünkben vagy életünkben, tudjuk, mit érzünk vagy teszünk, akár menet közben, akár később. Ezt értjük azon, hogy az ember tudatos lény, érti, illetve belsőleg felfogja mind a jelenlegi, mind a múltbeli dolgokat, amik rá, saját érzéseire és külső tetteire vonatkoznak. De amit általában lelkiismeretnek hívunk, az ennél valamivel többet jelent. Nem csupán jelenünk ismerete vagy eddigi életünk emlékezete. Az emlékezet, a múltbeli vagy jelenlegi dolgok ismerete csak az egyik és a legcsekélyebb feladata lelkiismeretünknek. Fő dolga az, hogy mentegessen vagy vádoljon, helyeseljen vagy helytelenítsen, feloldjon vagy elítéljen.

5 Néhány későbbi író még új megjelölést is adott ennek, és erkölcsi érzéknek nevezte. De a régi szó talán jobb, mint az új, már csak azért is, mert általánosabban használt és közismertebb, s ezért érthetőbb. A keresztyéneknek tagadhatatlanul jobb más okból is, méghozzá azért, mert biblikus, vagyis olyan szó, amit Isten bölcsessége arra választott, hogy az ihletett Írásokban használja.

Itteni jelentése szerint, különösen Pál leveleiben, a lelkiismereten olyan képességet kell értenünk, amit Isten ültetett minden lélekbe, aki erre a világra érkezik, hogy megértse, mi a jó és mi a rossz saját szívében és életében, indulataiban, gondolataiban, szavaiban és tetteiben.

6 Azonban mi a mérce, aminek alapján az ember megmondhatja, hogy mi a jó és mi a rossz? Mi irányítsa a lelkiismeretét? A pogányok mércéje, ahogy az apostol máshol tanítja, az a törvény, ami „be van írva az ő szívükbe". „Ők – írja –, (külső) törvényük nem lévén, önmaguknak törvényük: mint akik megmutatják, hogy a törvény cselekedete (amit a külső törvény előír) be van írva az ő szívükbe" Isten ujjával, „egyetemben bizonyságot tévén róla az ő lelkiismeretük, hogy e szerint a mérce szerint élnek-e vagy sem „és gondolataik, amelyek egymást kölcsönösen vádolják

vagy mentegetik", felmentik, védik őket, ἢ καὶ ἀπολογουμένων (Róm 2,14-15). A jónak és rossznak keresztyén mércéje azonban Isten szava, az Ó- és Újszövetség írásai, minden, amit a próféták és „Istennek szent emberei" írtak „a Szentlélektől indíttatva"; a teljes Szentírás, melyet Isten ihletése nyomán kaptunk, és ami valóban hasznos a tanításra vagyis Isten teljes akaratának tanítására, a feddésre, ha valami ellenkezik vele, a hibák kijavítására és az igazságban való nevelésre vagy képzésre (2Tim 3,16).

Ez a keresztyén lábának szövétneke, ösvényének világossága. Egyedül ezt fogadja el a helyes és a helytelen megítéléséhez mércéjének, hogy eldöntse, mi a jó és mi a gonosz. Semmit sem tart jónak, csak azt, amit az Ige közvetlenül vagy világos következtetéssel lelkére köt. Semmit sem tart rossznak, csak azt, amit ez kifejezetten vagy kétségtelen következtetésként megtilt. Amit a Szentírás sem nem tilt, sem nem parancsol akár közvetlenül, akár világos következtetésként, arról hiszi, hogy közömbös, hogy önmagában sem jó, sem rossz. Ez a teljes és egyedüli külső mérce, aminek lelkiismeretét irányítania kell mindenben.

7 És ha valóban ez irányítja, akkor magatartása „jó lelkiismeret keresése Isten iránt". A „jó lelkiismeretet" máshol „botránkozás nélkül való lelkiismeretnek" nevezi az apostol. Ezért amit egyszer így fejezett ki: „Én teljes jó lelkiismerettel szolgáltam az Istennek mind e mai napig" (Csel 23,1), azt máshol a következőképpen mondja: „Ebben gyakorlom pedig magamat, hogy botránkozás nélkül való lelkiismeretem legyen az Isten és emberek előtt mindenkor" (24,16). Ehhez feltétlenül szükséges először is Isten szavának, benne foglaltatott és ránk vonatkozó „jó, kedves és tökéletes akaratának" helyes értelmezése. Mert lehetetlen valamilyen mércéhez szabni magunkat, ha nem tudjuk, mit jelent. Másodszor szükséges (amire oly kevesen jutottak el!), hogy igazán ismerjük magunkat. Ismerjük szívünket és életünket, belső érzéseinket és külső magaviseletünket. Hiszen ha nem ismerjük, akkor lehetetlen összehasonlítani a mércével. Harmadszor szükséges, hogy szívünk és életünk, érzéseink és magaviseletünk, gondolataink, szavaink és tetteink egyetértésben legyenek ezzel a mércével, Isten írott szavával. Mert enélkül, ha van egyáltalán lelkiismeretünk, az csak rossz lelkiismeret lehet. Negyedszer szükséges a belső érzékelése annak, hogy megvan ez az egyetértés a mércével, és maga ez a meglévő érzékelés, ez a belső tudat valóban a jó lelkiismeret, vagy az apostol más kifejezésével a „botránkozás nélküli lelkiismeret Isten és emberek előtt".

8 Viszont aki ilyen botránkozás nélküli lelkiismeretre vágyik, vigyázzon, hogy jó alapot vessen! Ne feledje, hogy „más fundamentumot senki nem vethet azon kívül, a mely vettetett, mely a Jézus Krisztus". És arra is vigyázzon, hogy senki sem építhet rá, csak élő hit által. Senki nem részese Krisztusnak, amíg valóban nem tanúsíthatja: „Amely életet pedig most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem", aki most kijelentetett a szívemben, „aki szeretett engem és önmagát adta értem". A hit az egyedüli alapja ennek a bizonyosságnak, meggyőződésnek, a nem látott dolgok valóságának, hit által nyílik meg értelmünk szeme, és az isteni világosság beözönlik rajta, úgy hogy „meglátjuk Isten törvényének csodálatos dolgait", kiválóságát és tisztaságát, magasságát és mélységét, hosszúságát és szélességét, és minden benne foglalt parancsolatét. Hit által „az Isten dicsőségének világosságát a Jézus Krisztus arcán" szemlélve, mint tükörben, mindent meglátunk magunkban, még lelkünk legrejtettebb szándékát is. Egyedül hit által áradhat Isten áldott szeretete szívünkbe, ami képessé tesz arra, hogy úgy szeressük egymást, ahogy Krisztus szeretett minket. A hit az eszköz, mely által teljesül Isten egész Izraele számára a kegyelmes ígéret: „Adom az én törvényemet az ő elméjükbe, és az ő szívükbe írom (vagy vésem) azokat" (Zsid 8,10); azt munkálva ezzel, hogy lelkük teljes egyetértésben legyen a szent és tökéletes törvénnyel és „foglyul ejtsenek minden gondolatot, hogy engedelmeskedjék a Krisztusnak".

És ahogy a rossz fa nem tud jó gyümölcsöt teremni, úgy a jó fa sem hozhat rossz gyümölcsöt. Amennyire tehát a hívő szíve hasonul Isten parancsolatainak mércéjéhez, annyira hasonul az élete is. Ha tudja, hogy így van, dicsőítheti Istent és az apostollal együtt mondhatja: „Mert a mi dicsekedésünk ez, lelkiismeretünk bizonysága, hogy isteni őszinteséggel és tisztasággal, nem testi bölcsességgel, hanem Isten kegyelmével forgolódtunk a világon."

9 „Forgolódtunk" – az apostol az eredetiben ezt a következő szóval fejezi ki: ἀνεστράφημεν. Ennek jelentése rendkívül széles, beletartozik egész viselkedésünk, sőt minden belső és külső körülmény, akár lelkünkre, akár testünkre vonatkozzék. Benne van szívünk, nyelvünk, kezünk és minden testrészünk mozdulása. Kiterjed valamennyi tettünkre és szavunkra, összes képességünk használatára, minden kapott talentum felhasználására Isten és ember felé.

10 „Forgolódtunk a világban”, az istentelenek világában, nemcsak Isten gyermekei között (ez aránylag egyszerűbb lenne), hanem az Ördög gyermekei között is, akik gonoszságban hevernek, τῷ πονηρῷ, a gonoszban. Milyen világ ez! Mennyire átitatja az a szellemiség, amit állandóan belélegez! Ahogy Istenünk jó és jót tesz, úgy e világ istene és minden gyermeke gonosz, és rosszat tesznek (amennyire Isten engedi) Isten gyermekeivel. Mint atyjuk, az Ördög, állandóan lesben állnak vagy „szertejárnak, keresvén, kit elnyeljenek” csalással, kényszerrel, titkos fortéllyal vagy nyílt erőszakkal, hogy elpusztítsák azokat, akik nem e világból valók. Szüntelenül háborút folytatnak lelkünk ellen, régi meg új fegyverekkel és mindenféle eszközzel arra törekszenek, hogy visszavigyenek az Ördög csapdájába, a széles útra, mely a pusztulásba vezet.

11 Mindig ilyen világban „forgolódtunk”, „isteni őszinteséggel és tisztasággal”. Először is őszinteséggel: erre céloz Urunk azzal a kifejezéssel, hogy „a te szemed tiszta”. „A testnek lámpása – mondja másutt – a szem; ha azért a te szemed őszinte, a te egész tested is világos lesz.” Ez a következőket jelenti: ami a szem a testnek, az az akarat a szavaknak és tetteknek. Ha tehát lelked szeme őszinte, minden tetted és beszéded „világos lesz”, megtelik a menny, a szeretet, a békesség és a Szentlélekben való öröm fényével.

Akkor őszinte a szívünk, ha elménk tekintetét csak Istenre szegezzük, ha mindenben csak Isten a szándékaink célpontja; ő a mi Istenünk, örökségünk, erőnk, boldogságunk, bőséges jutalmunk, mindenünk most és az örökkévalóságban. Az őszinteség ez: ha állhatatos szándék, s az a kizárólagos akarat hatja át egész lelkünket, hogy az Úr dicsőségét szolgáljuk, hogy áldott akaratát tegyük és engedjünk neki, ha ez tölti meg egész szívünket, ez minden gondolatunk, vágyunk és célunk állandó forrása.

12 Másodszor „tisztasággal forgolódtunk a világon”. Az őszinteség és a tisztaság között a különbség talán főleg az, hogy az őszinteség magára az akaratra vonatkozik, a tisztaság pedig a végrehajtására. Ez a tisztaság nem csupán szavainkat érinti, hanem egész forgolódásunkat, amiről már beszéltem. Ne értsük annyira leszűkítve, ahogy Pál néha alkalmazza az igazság szólására vagy az álnokságtól, ravaszságtól, színleléstől való tartózkodásra, hanem tágabb értelemben. Azt jelenti, hogy sikerül elérnünk, amit őszinteségünkkel megcéloztunk. Tehát itt érthetjük úgy, hogy valóban

mindig Isten dicsőségére szólunk és teszünk mindent; hogy szavaink nemcsak erre irányulnak, hanem valóban elő is mozdítják ezt, hogy minden tettünk ingadozás nélkül, állandóan és mindvégig e nagyszerű célnak alávetve valósul meg; hogy egész életünkben céltudatosan Isten felé haladunk, méghozzá folyamatosan, és hogy állhatatosan járunk a szentség útján, az igazságosság, könyörületesség és igazság ösvényén.

13 Az apostol isteni tisztaságnak nevezi ezt a tisztaságot, εἰλικρινείᾳ τοῦ θεοῦ, nehogy félreértsük vagy összekeverjük a pogányok tisztaságával (mert ismertek ők is valamifajta tisztaságot, amit meglehetősen becsben tartottak), és hogy jelölje ennek és minden keresztyén erénynek tárgyát és célját. Hiszen végül is az, ami nem Isten felé vezet, elsüllyed „az erőtlen és gyarló elemek" között. Azzal, hogy isteni tisztaságnak hívja, rámutat forrására is, „a világosság Atyjára", akitől „minden jó és tökéletes ajándék" származik. Ezt még érthetőbben jelenti ki ezekben a szavakban: „nem testi bölcsességgel, hanem Isten kegyelmével".

14 „Nem testi bölcsességgel" – mintha ezt mondta volna: „Nem tudunk így forgolódni a világban az értelem természetes erejének vagy valamilyen természetes úton-módon szerzett bölcsességnek illetve tudománynak a segítségével. Nem szerezhetjük meg ezt az őszinteséget és nem gyakorolhatjuk ezt a tisztaságot jó logikával, jó természettel vagy jó nevelés következtében. Meghaladja a velünk született bátorságot, igyekezetet és filozófiánk elveit. A szokás hatalma nem tud ránevelni, az oktatás legkifinomultabb szabályai sem képesek erre. Még én, Pál sem tudtam elérni, bármekkora előnnyel indultam, amíg a testben voltam, érzéki állapotomban, és csak testi, érzéki bölcsességgel kerestem."

Pedig ha valaki, akkor Pál elérhette volna ezzel a bölcsességgel, hiszen aligha képzelhető, hogy bárki nagyobb kiváltságban részesült volna a természet és a nevelés minden ajándékát illetően. Veleszületett képességei mellett, melyekkel valószínűleg nem maradt el kortársai mögött, élvezte a képzés minden előnyét: a tárzuszi egyetemen tanult, majd Gamáliel lábánál, akit tudása és becsületessége miatt az egész zsidó nemzetben a legtöbbre tartottak. És élvezte a vallásos nevelés minden lehetséges előnyét, hiszen farizeus volt, farizeus fia, a legmerevebb szekta illetve hit szerint nevelték, amit sokkal kimagaslóbb szigorúsága különböztetett meg a többi irányzattól. És ebben „felülmúlta" „sok kortársát", mert „szerfelett rajon-

gott" azért, amiről azt gondolta, hogy tetszik Istennek, és „a törvénybeli igazság tekintetében feddhetetlen" magatartást tanúsított. De lehetetlen volt így eljutnia az isteni őszinteségre és tisztaságra. Kárba veszett fáradozásnak bizonyult minden törekvése, és amikor mélyen beléhasított ennek tudata, végül felkiáltott: „De amelyek nékem egykor nyereségek voltak, azokat a Krisztusért kárnak ítéltem. Sőt annakfelette most is kárnak ítélek mindent az én Uram, Jézus Krisztus ismeretének gazdagsága miatt" (Fil 3,7-8).

15 Képtelen lett volna valaha is elérni ezt, hacsak nem a mi Urunk „Jézus Krisztus ismeretének gazdagsága" vagy „Isten kegyelme által" – ami majdnem ugyanaz. „Isten kegyelme" néha azt az ingyenes szeretetet, azt a meg nem érdemelt irgalmat jelenti, ami által én, a bűnös, Krisztus érdeméért most megbékéltem Istennel. De itteni jelentése inkább a Szentlélek Isten ereje, ami „munkálja bennünk mind az akarást, mind a munkálást jó kedvéből". Mihelyt Isten kegyelme – első jelentésében tehát mint megbocsátó szeretet – megnyilvánul lelkünk előtt, Isten kegyelme – második jelentésében mint a Lélek ereje – belénk költözik. És most Isten által meg tudjuk tenni, ami az embernek lehetetlen. Most már jól tudjuk irányítani forgolódásunkat. Mindent ennek a szeretetnek a fényében és erejében tudunk tenni, Krisztus által, aki megerősít. Most már megvan bennünk „lelkiismeretünk bizonysága", amit testi bölcsességgel sosem szerezhettünk volna meg, „hogy isteni őszinteséggel és tisztasággal forgolódunk a világon".

16 Ez valójában a hívő örömének alapja. Így könnyen megérthetjük, miért örül szüntelenül, akiben megvan ez a bizonyság. „Magasztalja az én lelkem az Urat – mondhatja –, és örvendez az én lelkem az én megtartó Istenemben." Örvendek benne, aki meg nem érdemelt szeretetéből, ingyenes és gyengéd kegyelméből „elhívott az üdvösségre", amiben most ereje által állok. Örülök, mert Lelke bizonyságot tesz lelkemnek, hogy megvett a Bárány vérén, és ha hiszek benne, „Krisztus tagja, Isten gyermeke és a mennyek országának örököse vagyok". Örülök, mert Isten szeretetének tudata e Lélek által kimunkálta bennem, hogy szeressem őt, és hogy őérte szeressek minden embert, minden lelket, akit alkotott. Örülök, mert megadja, hogy érezzem magamban azt az indulatot, „mely Krisztus Jézusban is volt", az őszinteséget, iránta való odaadást szívem minden szándékában. Erőt adott, hogy szemem vággyal rajta csüngjön, aki „szeretett engem és

önmagát adta értem", hogy egyedül az ő dicsőséges akarata legyen a célom mindenben, amit gondolok, mondok vagy teszek; megadta a tisztaságot, így Istennél többre nem vágyom. Megfeszíthetem a testet „indulataival és kívánságaival együtt", „az odafelvalókkal törődhetek, nem a földiekkel", szent lehetek, visszanyerhetem Isten képét. Megújulhat lelkem az ő hasonlatosságára, részese lehetek az isteni őszinteségnek, minden szavammal és tettemmel dicsőségét szolgálhatom. Annak is örülök, sőt örülni is fogok, hogy lelkiismeretem bizonyságot tesz a Szentlélekkel együtt az által a világosság által, ami folyamatosan rá özönlik, hogy úgy járok, „mint illik elhívásomhoz", hogy „mindentől, ami gonosznak látszik, őrizkedem", hogy menekülök a bűntől, mint a kígyótól, hogy amint lehetőségem van, mindenféle jót teszek mindenkivel, hogy követem Uramat minden lépésemben, és azt teszem, ami kedves őelőtte. Örülök, mert látom és érzem Isten Szentlelkének ihletése által, hogy minden cselekedetemet őbenne hajtom végre, sőt hogy ő az, aki minden cselekedetemet véghezviszi bennem. Örülök, mert látom Isten világossága által, ami bevilágítja szívemet, hogy van erőm az ő útjain járni, és hogy kegyelme által nem térek le arról sem jobbra, sem balra.

17 Ez az alapja és természete annak az örömnek, melyben a felnőtt keresztyén szüntelenül örvendezik. Mindebből könnyen levonhatjuk a következtetést, először is, hogy ez nem természetes öröm. Nincs természetes oka, nem a lélek hirtelen túláradásának következménye. Az ilyesmi átmenetileg indíthat örömre, de a hívő mindig örül. Nem köszönhető a testi egészségnek vagy kényelemnek, erőnek vagy a szervezet épségének, mert ez az öröm ugyanolyan erős a betegség és fájdalom esetén, sőt akkor talán erősebb, mint máskor. Sok hívő soha nem érzett ahhoz fogható örömöt, mint ami akkor töltötte be lelkét, amikor testét szinte teljesen felőrölte a fájdalom, vagy betegség emésztette. Legkevésbé tudható be külső jólétnek, emberek kegyének vagy világi javak bőségének, mert Isten gyermekei főleg akkor örültek kimondhatatlan örömmel az Úrban, akit nem látva is szerettek, amikor hitük próbába került, mintegy tűzön keresztül mindenféle külső csapás által. És bizonyos, hogy ember még nem örült annyira, mint azok, akiket úgy kezeltek, mint „a világ szemetjét, mindenek söpredékét", akik bujdostak, mindenben szükséget szenvedtek, éheztek, fáztak, mezítelenek voltak, akik nemcsak „megcsúfolás" próbáját szenvedték, hanem „még bilincseket és börtönt is", akiknek végül „életük sem volt drága, csakhogy elvégezhessék futásukat örömmel".

18 Az eddig elhangzottakból másodszor azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a hívő öröme nem a lelkiismeret vakságából fakad, nem abból, hogy a jót a rossztól képtelen megkülönböztetni. Ellenkezőleg. Ez az öröm addig teljesen idegen volt számára, amíg értelmének szeme meg nem nyílt, nem tudott róla, amíg nem voltak lelki érzékszervei, melyekkel felismerje a különbséget a jó és rossz között. Lelki látása egyáltalán nem homályos, még soha ilyen jól nem látott. Olyan gyorsan felfogja a legelrejtettebb dolgot, hogy az érzéki ember nem győz csodálkozni. Ahogy a porszem meglátszik a fénysugárban, úgy aki világosságban jár, az örök Nap fényében, a bűn minden porszemét észreveszi. Lelkiismeretének szemét sem zárja be többé, elhagyta őt az álom. Lelke mindig éber, többé nem szunnyad, nem rakja össze a kezét pihenésre! Mindig az őrhelyen áll, figyeli, Ura hogyan rendelkezik felőle. És mindig örül annak, hogy „látja a láthatatlant".

19 Harmadszor a hívő öröme nem a lelkiismeret tompaságából vagy érzéketlenségéből ered. Igaz, hogy ebből is származhat valamiféle öröm azokban, akiknek „balgatag szíve megsötétedett", akiknek szíve kérges, érzéketlen, eltompult, és ezért lelkileg értetlen. Tudatlan, érzéketlen szívük miatt az ilyenek örülhetnek még a bűnben is, és ezt valószínűleg szabadságnak hívják, ami azonban inkább a lélek részegsége, halálos ernyedtsége, a megkeményített lelkiismeret kábult közömbössége. Ezzel szemben a hívőnek rendkívül finomak az érzékei, amilyeneknek azelőtt képzelni sem tudta volna. Soha nem volt ennyire érzékeny a lelkiismerete, mint most, amióta Isten szeretete uralkodik a szívében. És hasonló gyönyörűsége és öröme az is, hogy Isten meghallgatta naponkénti imádságát:

„Gyenge lelkem bár elszállna,
Mihelyt közelít a rossz,
S fájna, mintha szembe vájna,
Ha érinti bűn, gonosz."

20 Összegzésül: a hívők öröme az engedelmesség öröme. Öröm afelett, hogy szeretjük Istent és megtartjuk parancsolatait, de nem úgy, mintha a cselekedetek szövetségének próbálnánk eleget tenni, mintha saját tetteink vagy igazságosságunk miatt bocsátana meg és fogadna el Isten minket. Nem, ő már megbocsátott és elfogadott ingyen kegyelméből Krisztus Jézusban. Nem tudunk saját engedelmességünkkel életet szerezni, életet a bűn halálából – ezt már megkaptuk Isten kegyelméből. „Megelevenített,

akik holtak voltunk a mi vétkeinkben", és most „élünk az Istennek a mi Urunk Jézus Krisztusban." Örülünk, hogy a kegyelem szövetségében élhetünk, szent szeretetben és boldog engedelmességben. Örvendezünk, hogy tudhatjuk: „megigazultunk ingyen az ő kegyelméből", hogy „nem hiába vettük Isten kegyelmét", hogy Isten ingyen (nem azért, mert akartuk vagy mert futottunk, hanem a Bárány vére által) megbékéltetett magával. A tőle kapott erővel járunk parancsolatai útján. „Felövezett minket erővel a harcra", és mi boldogan „harcoljuk meg a hitnek nemes harcát". Örvendezünk, hogy rajta keresztül, aki hit által a szívünkben lakozik, „megragadhatjuk az örök életet". Ez az örömünk, hogy amiképpen „Atyánk mind ez ideig munkálkodik", ugyanúgy (nem saját erőnkkel vagy bölcsességünkkel, hanem Lelkének hatalma által, amit Krisztus Jézusban ingyen ad) mi is cselekesszük Isten dolgait. Hadd munkálja bennünk mindazt, ami kedves őelőtte! Övé legyen a dicsőség örökkön-örökké!

(Könnyű megfigyelni, hogy ez az igehirdetés azoknak a tapasztalatát írja le, akik erősek a hitben; de talán elcsüggesztheti a hitben gyengéket. Ennek elkerülésére használható a következő igehirdetés.)

A HÍVŐKBEN LÉVŐ BŰNRŐL

TIZENHARMADIK IGEHIRDETÉS

„Azért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az.”
(2Korinthus 5,17.)

I.

1 Létezik tehát akkor bűn abban, aki Krisztusban van? Marad valakiben bűn, aki hisz őbenne? Van bármiféle bűn olyanokban, akik Istentől születtek, vagy teljesen megszabadultak attól? Senki ne képzelje, hogy puszta kíváncsiság van a kérdés mögött, vagy hogy nem nagyon lényeges, mi lesz a válasz! Ellenkezőleg, ez a lehető legfontosabb kérdés minden komoly hívő számára, és a felelet közvetlenül kihat mostani és örök boldogságára.

2 Azonban nem tudom, vitatkoztak-e rajta az ősegyházban. Tulajdonképpen nem volt helye ezzel kapcsolatban a vitának, hiszen minden keresztyén azonos véleményt tett magáévá. És megfigyelésem szerint a korai keresztyénség idejéből valók, akiktől csak valami írás fennmaradt, mind egyhangúan kijelentik, hogy még Krisztusban hívőknek is tusakodniuk kell „test és vér ellen”, gonosz természetük ellen valamint „fejedelemségek és hatalmasságok ellen”, amíg „erősek nem lesznek az Úrban és az ő hatalmas erejében”.

3 És ebben (mint a legtöbb dologban) saját egyházunk pontosan követi az ősegyházat, s a kilencedik cikkelyben kijelenti: „Az eredendő bűn minden ember természetének romlottsága, aminek következtében az ember természeténél fogva hajlamos a rosszra, úgyhogy a test a lélek ellen tusakodik. És a természet e fertőzöttsége megmarad még azokban is, akik újjá-

születtek. Ezért a test kívánsága, ami görögül φρόνημα τῆς σαρκὸς, nem veti alá magát Isten törvényének. És bár nincs kárhoztatásuk azoknak, akik hisznek, magában ebben a kívánságban megvan a bűn természete."

4 Az összes többi egyház is ezt vallja; nemcsak a görög és a római, hanem Európa minden reformált egyháza, bármilyen felekezetű is legyen. Sőt úgy tűnik, némelyik túl messzire megy, úgy állítva be a hívő szívének romlottságát, mintha a keresztyénnek szinte semmi hatalma nem lenne felette, hanem a bűn leigázná, s így alig hagynak különbséget a hívő és a hitetlen között.

5 Hogy ezt a végletet elkerüljék, sok jó szándékú ember, különösen a néhai Zinzendorf gróf vezetése alatt állók egy másik túlzásba estek, azt állítva, hogy „minden igazi hívő megszabadul nemcsak a bűn hatalmától, hanem a belső és külső bűn létezésétől is, úgyannyira hogy az meg sem marad bennük". Körülbelül húsz éve sok honfitársunk magáévá tette ezt a nézetet, hogy azokban, akik hisznek Krisztusban, már nincs is romlottság.

6 Igaz, hogy amikor a németeket emiatt megszorongatták, hamarosan elismerték (legalábbis sokan), hogy „a bűn valóban megmarad a hívő testében, de nem a szívében". Majd egy idő múlva, amikor bebizonyosodott ennek képtelensége, becsülettel feladták ezt a nézetet. Elismerték, hogy a bűn megmarad, bár nem uralkodik azokban, akik Istentől születtek.

7 De az angolokat, akik tőlük vették át ezt a tant (ki közvetlenül, ki másodvagy harmadkézből), nem lehetett olyan könnyen rávenni, hogy szakítsanak e kedvenc nézetükkel, és amikor legtöbbjüket meggyőzték álláspontjuk tarthatatlanságáról, néhányan még akkor sem akarták feladni, hanem máig vallják.

II.

1 Azok kedvéért, akik valóban félik Istent és szeretnék megtudni „az igazságot, ami Jézusban van", jó lesz nyugodtan és részrehajlás nélkül megvizsgálnunk a kérdést. Eközben szinonimákként fogom használni az újjászületett, megigazult és hívő kifejezéseket, mert bár nem pontosan ugyanazt jelentik (az első valóságos belső változást jelent, a második relatív változást és a harmadik azt az eszközt, ami által az első és a második végbement), mégis ugyanarra vonatkoznak, mivel, aki csak hisz, az megigazult és Istentől született.

2 A bűn fogalmán itt belső bűnt értek, bűnös ingerületet, indulatot, érzést, amilyen a büszkeség, önfejűség, a világ szeretete bármilyen módon vagy mértékben, élvezetvágy, harag, ingerlékenység, minden olyan beállítottság, ami ellenkezik azzal az indulattal, mely Krisztusban volt.

3 A kérdés nem a külső bűnre vonatkozik, hogy Isten gyermeke cselekszi-e bűnt vagy sem. Mind egyetértünk abban és ragaszkodunk ahhoz az állásponthoz, hogy: „aki a bűnt cselekszi, az ördögtől van". Egyetértünk abban, hogy „senki sem cselekszik bűnt, aki az Istentől született". Nem firtatjuk sem azt, hogy a belső bűn mindvégig megmarad-e Isten gyermekeiben, illetve hogy a bűn ott marad-e a lélekben, amíg az a testben van; sem azzal nem foglalkozunk, hogy a megigazult ember visszaeshet-e belső vagy külső bűnbe, hanem kizárólag ez most a kérdésünk: a megigazult vagy újjászületett ember szabad lesz-e minden bűntől, mihelyt megigazul? Nincs már bűn a szívében? S azután sem lesz, hacsak ki nem esik a kegyelemből?

4 Elismerjük, hogy a megigazult ember helyzete kimondhatatlanul nagyszerű és dicsőséges. Újjászületett „nem vérből, sem a testnek akaratából, sem a férfiúnak indulatjából, hanem Istentől". Isten gyermeke lett, Krisztusnak tagja és a mennyek országának örököse. „Az Istennek békessége, mely minden értelmet felülhalad, megőrzi szívét és gondolatait a Krisztus Jézusban." Teste „a Szentlélek temploma" és „Isten hajléka a Lélek által". „Új teremtés Krisztus Jézusban", megmosott, megszentelt. Szíve megtisztult hit által, tiszta lett „a romlottságtól, ami e világon" van, „az Istennek szerelme kitöltetett szívébe a Szentlélek által, aki adatott néki". És amíg „szeretetben jár" (és mindig abban járhat), lélekben és igazságban imádja Istent. Megtartja Isten parancsolatait, és azt teszi, ami Istennek kedves; abban gyakorolja magát, „hogy botránkozás nélkül való lelkiismerete legyen Isten és emberek előtt", és hatalma van a külső és belső bűn felett attól a pillanattól kezdve, ahogy megigazult.

III.

1 De nem szabadult-e meg ilyenformán minden bűnétől, úgyhogy már nincs bűn a szívében? Ezt nem mondhatom, nem hihetem, mert Pál az ellenkezőjét állítja. Hívőkhöz szól, és általában a hívő állapotát írja le, amikor ezt mondja: „Mert a test a lélek ellen törekedik, a lélek pedig a test

ellen; ezek pedig egymással ellenkeznek" (Gal 5,17). Semmi sem fejezhetné ezt ki jobban. Az apostol kereken kimondja, hogy a test, a gonosz természet szembeszegül a Lélekkel még a hívőkben is, hogy még az újonnan születettekben is két elv van, „ezek pedig egymással ellenkeznek".

2 Ugyancsak amikor a korinthusi hívőkhöz ír, akik megszenteltettek Krisztus Jézusban (1Kor 1,2), ezt mondja: „Én sem szólhattam néktek, atyámfiai, mint lelkieknek, hanem mint testieknek, mint a Krisztusban kisdedeknek. Mert még testiek vagytok; mert amikor irigykedés, versengés és visszavonás van köztetek, vajon nem testiek vagytok-é?" (3,1-3) Itt az apostol kétségtelenül hívőkhöz szól, akiket ugyanezen a helyen Krisztusban testvéreinek nevez –, és azt mondja, hogy bizonyos mértékig még mindig testiek. Azt állítja, hogy irigység (gonosz indulat) van közöttük, ami civakodáshoz vezetett, de még a legcsekélyebb célzással sem utal arra, hogy elvesztették volna a hitüket. Sőt, határozottan kijelenti, hogy ez nem történt meg, hiszen akkor nem lennének kisdedek Krisztusban. És (ami a legfigyelemreméltóbb) azt mondja, hogy testinek, vagy Krisztusban kisdednek lenni ugyanazt jelenti. Ez világosan mutatja, hogy minden hívő (bizonyos mértékben) testi, amíg csak kisded Krisztusban.

3 Valóban, ez a fontos állítás, hogy a hívőkben két ellenkező elv van, a természet és a kegyelem, test és Lélek, végigvonul Pál minden levelén, sőt az egész Szentíráson. Benne majdnem minden rendelkezés és intés erre a vélekedésre épül, rámutatva a rossz indulatokra vagy tettekre azokban, akikről viszont mégis elismerik az ihletett írók, hogy hisznek. És szüntelen arra buzdítják őket, hogy harcoljanak, győzzék le ezeket a bennük levő hit ereje által.

4 És ki vonhatja kétségbe, hogy volt hit az efézusi gyülekezet angyalában, amikor Urunk ezt mondta neki: „Tudom a te dolgaidat, és a te fáradságodat és tűrésedet és, hogy... béketűrő vagy, és az én nevemért fáradoztál és nem fáradtál el" (Jel 2,2-4). Azonban nem volt-e közben bűn a szívében? Volt. Különben Krisztus nem tette volna hozzá: „De az a mondásom ellened, hogy az első szeretetedet elhagytad." Valóságos bűn volt, amit Isten a szívében látott, és fel is szólította, hogy térjen meg belőle. Mégsincs jogunk azt mondani, hogy nem hitt.

5 Sőt a pergámumbeli gyülekezet angyalát is felszólította, hogy térjen meg, ami bűnre mutat, bár Urunk kifejezetten ezt mondja: „az én hitemet nem

tagadtad meg" (13., 16. v.). És a sárdisbeli gyülekezet angyalát így utasítja: „Erősítsd meg a többieket, akik halófélben vannak". A jó, ami megmaradt, halófélben volt, de még nem halt meg (3,2). Még mindig pislákolt a hit parazsa benne, ezért azt a parancsot kapta, hogy ezt tartsa meg (3. v.).

6 Ismét mondom: amikor az apostol arra bátorítja a hívőket, hogy „tisztítsák meg magukat minden testi és lelki tisztátalanságtól" (2Kor 7,1), nyilvánvalóan azt tanítja, hogy ezek a hívők még nem tisztultak meg ezektől.

Talán így válaszolsz: „Aki mindentől, a mi gonosznak látszik, őrizkedik", az tulajdonképpen „megtisztítja magát minden tisztátalanságtól". Semmiképpen sem. Például ha valaki ócsárol engem, ellenszenvet érzek iránta, ami a lélek tisztátalansága, pedig egy szót sem szólok. Tehát „mindentől, ami gonosznak látszik, őrizkedem", de ez nem tisztít meg a lélek e tisztátalanságától, ahogy sajnálatomra tapasztalom.

7 És amiképpen ez a szemlélet, hogy a hívőben nincs bűn, nincs testi gondolkodás, nincs hajlam a visszacsúszásra, ellentmond Isten Igéjének, ugyanúgy ellentmond gyermekei tapasztalatának is. Állandóan érzik, hogy szívük vissza akar esni, hogy természetüknél fogva hajlamosak a rosszra, arra, hogy eltávolodjanak Istentől és a földi dolgokhoz ragaszkodjanak. Nap mint nap érzik, hogy a bűn megmaradt szívükben, a büszkeség, a makacsság, a hitetlenség, és hogy bűn tapad mindenhez, amit mondanak és tesznek, még legjobb cselekedeteikhez és legszentebb kötelességeikhez is. Ugyanakkor ők tudják, hogy Istentől vannak, egy pillanatig sem kételkedhetnek benne. Érzik, hogy Lelke nyilvánvalóan „bizonyságot tesz lelkükkel együtt, hogy [ők] Isten gyermekei". „Dicsekednek is az Istenben Jézus Krisztus által, aki által most a megbékélést nyerték." Így egyenlőképpen megbizonyosodtak arról, hogy bűn van bennük, viszont „Krisztus köztük van, a dicsőségnek ama reménysége".

8 „De ott lehet-e Krisztus abban a szívben, ahol ugyanakkor bűn is van?" Kétségkívül. Különben nem menekülhetne meg a szív a bűntől. Ahol a betegség, ott az orvos:

„Munkáját bennünk végezi,
Küzd, míg a bűnt ki nem veti."

Krisztus valóban nem uralkodhat ott, ahol a bűn uralkodik, nem is lakozhat ott, ahova a bűnt beengedik. De ott van és ott lakik minden hívő szívében, aki harcol a bűn ellen, akkor is, ha az a szív még nem olyan tiszta, mint a szentély.

9 Már elhangzott, hogy az az ellentétes tanítás, mely szerint a hívőkben nincs bűn, teljesen új Krisztus egyházában, ezerhétszáz évig nem is hallottak róla, amíg Zinzendorf gróf fel nem fedezte. Nem emlékszem, hogy láttam volna akár csak utalást is rá ókori vagy modern írónál, kivéve talán a heves, fellengző antinomianistákat. Ráadásul az ilyenek egyszer mondanak valamit, aztán visszavonják; elismerik, hogy van bűn a testükben, de nincs bűn a szívükben. Viszont olyan tanítás, ami új, szükségszerűen helytelen, mert egyedül a régi hit az igazi. Egy tan sem lehet jó, ha nem az, „ami kezdettől fogva volt".

10 Egy másik érvet ez új, nem biblikus tanítás ellen szörnyű következményeiből lehet levonni. Valaki így szól: „Ma haragot éreztem." Azt kell-e válaszolnom: „Akkor nincs hited"? Másvalaki azt mondja: „Tudom, hogy jót tanácsolsz, de akaratom berzenkedik ellene." Így kell-e neki felelnem: „Akkor hitetlen vagy, Isten haragja és átka van rajtad"? Mi lesz ennek természetes következménye? Nos, ha elhiszi, amit mondok, akkor ezzel a lelkét nemcsak megszomorítom és megsebzem, hanem egyenesen meg is ölhetem, mert „eldobja" azt a „bizodalmat, melynek nagy jutalma van"; és mivel elvetette pajzsát, hogyan olthatja meg „ama gonosznak minden tüzes nyilát"? Hogyan fogja legyőzni a világot? Hiszen „az a győzedelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk". Fegyvertelenül áll ellenségeivel szemben, kitéve minden támadásuknak. Csoda-e, ha irgalmatlanul legyőzik, kényük-kedvük szerint fogságba ejtik, sőt ha egyik gonoszból a másikba esik, és soha többé jót nem lát?

Ezért semmiképpen sem fogadhatom el azt az állítást, hogy nincs bűn a hívőben, miután megigazult. Először is ellentmond a Szentírás egészének, másodszor ellentmond Isten gyermekei tapasztalatának, harmadszor teljesen új tanítás, tegnapelőtt még nem is hallott róla a világ, és végül természetszerűleg végzetes következményekkel jár, nemcsak megszomorítja azokat, akiket Isten nem szomorított meg, hanem talán örök kárhozatba taszítja őket.

IV.

1 Azonban hallgassuk meg korrekt módon, mik a fő érvei azoknak, akik megpróbálják ezt a tant alátámasztani. Először is a Szentírásból igyekszenek bebizonyítani, hogy a hívőben nincs bűn. Így érvelnek: „A Szentírás azt mondja, hogy minden hívő Istentől született, hibátlan, kegyes, bensőleg megszentelt, tiszta, új szíve van, a Szentlélek temploma. Nos, »ami testtől született, test az«, vagyis teljességgel gonosz, és »ami Lélektől született, lélek az«, vagyis teljességgel jó. Igen, az ember nem lehet tiszta, megmosott, megszentelt és ugyanakkor tisztátalan, beszennyezett, szentségtelen. Nem lehet tiszta és tisztátalan, nem lehet egyszerre új és régi szíve. Nem is lehet a lelke szentségtelen, miközben a Szentlélek temploma."

Olyan élesen körvonalaztam ezt az ellenvetést, amennyire csak tudtam, hogy kitűnjön teljes súlya. Vizsgáljuk meg most részleteiben. *(1)* „Ami Lélektől született, lélek az, teljességgel jó." Az igeverssel egyetértek, de a magyarázattal nem. Az Ige ugyanis annyit állít és nem többet, hogy aki „Lélektől született", lelki ember. Valóban ilyen. Azonban noha ez fennáll, lehet, hogy az illető mégsem teljességgel lelki. A korinthusi keresztyének lelki emberek voltak, különben egyáltalán nem lettek volna keresztyének. Mindent egybevetve mégsem voltak teljesen lelkiek, hanem részben még mindig testiek. – „De kiestek a kegyelemből." Pál azt mondja, hogy nem. Még így is kisdedek voltak Krisztusban. *(2)* „De az ember nem lehet tiszta, szent, megmosott, és ugyanakkor tisztátalan, meg nem mosott, szentségtelen." Dehogynem. A korinthusiaknál is ez volt a helyzet. „Megmosattatok", mondja az apostol, „megszenteltettetek", vagyis megtisztultatok a „paráznaságtól, bálványimádástól, részegségtől" és minden más külső bűntől (1Kor 6,9-11); ugyanakkor a szó másik értelmében nem szenteltettek meg, nem mosattak meg, nem tisztultak meg belsőleg az irigységtől, gyanúsítgatástól, részrehajlástól. – De biztos, hogy nem volt egyszerre új és régi szívük." Inkább az a biztos, hogy volt, mert szívük egyidejűleg valóságosan, bár nem teljességgel megújult. Testies értelmüket a keresztre szegezték, de az nem pusztult el teljesen. – „Viszont lehettek szentségtelenek, miközben »a Szentlélek temploma« voltak?" Igen. Bizonyos, hogy a Szentlélek temploma voltak (1Kor 6,19), és ugyanennyire bizonyos, hogy valamilyen mértékben mégis testiesek, vagyis szentségtelenek.

2 „Van azonban még egy Ige, ami kétségkívül eldönti a kérdést: »Azért ha valaki [hívő, azaz] Krisztusban van, új teremtés az; a régiek elmúltak, ímé újjá lett minden« (2Kor 5,17). Világos, hogy az ember nem lehet egyszerre új teremtés és régi teremtés." De igen. Részben megújulhatott, ami ezekkel a korinthusiakkal is történt. Kétségkívül „megújultak elméjük lelke szerint", különben nem lehettek volna még kisdedek sem Krisztusban. Azonban nem volt meg bennük teljességgel a krisztusi indulat, hiszen irigykedtek egymásra. „De Pál kifejezetten azt mondja, hogy a régiek elmúltak, újjá lett minden." Azonban nem szabad úgy értelmeznünk az apostol szavait, hogy ellentmondjon önmagának. És ha kijelentéseit egymással egyeztetjük, akkor a szavak világos jelentése ez: az újjászületett ember megigazulásról, szentségről, boldogságról, sőt általában Isten dolgairól vallott régi véleménye megszűnt, ugyanígy régi vágyai, tervei, érzései, indulatai és beszédmodora is. Kétségkívül mindezek újjá lettek, jelentősen megváltoztak a régiekhez képest. Újak, még sem teljességgel újak. Továbbra is érzi szomorúan és szégyenkezve, hogy megmaradt az ó ember, régi indulatainak és érzéseinek túlságosan is nyilvánvaló hajlama, bár nem győzhetik le őt, amíg imádságban vigyáz.

3 Ez az egész érvelés, hogy „ha tiszta, akkor tiszta", „ha szent, akkor szent" (és könnyen összegyűjthetnénk még húsz hasonló kifejezést), valóban nem több, mint játék a szavakkal. Téves következtetés az egyediből az egyetemesre, részleges előtételekből kiindulva általános igazságok hangoztatása. Ha teljes mondatot kellene tőlük hallanunk, az így festene: „Ha valamennyire szent, akkor teljesen szent." Ez nem logikus: minden Krisztusban kisded szent, de nem tökéletesen. Megmenekült a bűntől, de nem egészen; az megmarad, bár nem uralkodik. Ha azt gondolod, hogy nem marad meg (legalábbis a kisdedekben, bárhogy legyen az ifjakkal és az atyákkal), akkor nem vetted figyelembe Isten törvényének magasságát, mélységét, hosszúságát és szélességét (a szeretet törvényéét, amit Pál az első Korinthusi levél tizenharmadik részében fektet le), és hogy minden (ἀνομίας) meg nem felelés, eltérés ettől a törvénytől: bűn. Vajon a hívő szívében illetve életében nincs eltérés ettől? Hogy mi van a felnőtt keresztyénben, az más kérdés, de aki azt képzeli, hogy minden krisztusi kisded megfelel a törvénynek, az egyáltalán nem ismeri az emberi természetet!

4 „A hívők azonban Lélek szerint járnak (Róm 8,1), és Isten Lelke lakozik bennük. Következésképpen megszabadultak a bűn terhétől, hatalmától, egyszóval a létezésétől."

Együtt említik ezeket, mintha ugyanarról lenne szó. Pedig nem azonosak. Egy dolog a teher, más a hatalom, és megint más a létezés. Azt elismerjük, hogy a hívők megszabadulnak a bűn terhétől és hatalmától, de, hogy a lététől megszabadulnának, azt tagadjuk. Nem is következik ezekből a versekből. Lakhat valakiben Isten Lelke, és járhat „Lélek szerint", bár érzi, hogy „a test a Lélek ellen törekedik".

5 „Az egyház viszont Krisztus teste (Kol 1,24), ami azt jelenti, hogy tagjai megmosattak minden tisztátalanságtól, különben azt a következtetést vonhatnánk le, hogy Krisztus és Béliál egyesültek egymással."

Abból, hogy „Krisztus titokzatos testének tagjai, még mindig érzik a test tusakodását a lélek ellen" nem vonhatjuk le azt a következtetést, mintha Krisztusnak köze lenne az Ördöghöz vagy ahhoz a bűnhöz, aminek övéi az Úr hatalma által ellenállnak, és amit legyőznek.

6 „No de a keresztyének nem járultak-e »a mennyei Jeruzsálemhez«, ahova »nem léphet be tisztátalan«?" (Zsid 12,22.) De igen, „és az angyalok ezreihez és a tökéletes igazak lelkeihez", vagyis

„Föld és a menny eggyé vált,
A kettő egy nagy család."

És ennek megfelelően szentek és tiszták, amíg „Lélek szerint járnak", bár tudják, hogy van bennük egy másik erő, és hogy ezek „egymás ellen törekednek".

7 „Csakhogy a keresztyének megbékéltek Istennel. Ez azonban nem lenne lehetséges, ha maradna valami a testies értelemből, mert az ellenségeskedés Istennel. Ezért csak akkor lehet szó megbékélésről, ha az teljesen elpusztul."

Megbékéltünk Istennel a „kereszt vére által", és abban a pillanatban a φρόνημα τῆς σαρκὸς, a természet romlottsága, ami ellenségeskedés Istennel, a lábunk alá vettetett. A testnek már nincs rajtunk hatalma. De még létezik, és természeténél fogva még mindig ellenségeskedik Istennel, vagyis a Lélek ellen törekedik.

8 „Ámde »akik Krisztuséi, a testet megfeszítették indulataival és kívánságaival együtt«" (Gal 5,24). Így van, mégis megmarad bennük, és gyakran igyekszik leszállni a keresztről. „De hiszen »levetkezték amaz ó embert, az ő cselekedeteivel együtt«" (Kol 3,9). Igen, és a fentebb részletezett értelemben „a régiek elmúltak, ímé újjá lett minden". Száz másik idevágó Igét is idézhetnek, mindegyikre ugyanaz a válasz. – „Nos, röviden összefoglalva, »Krisztus önmagát adta az egyházért, hogy legyen szent és feddhetetlen«" (Ef 5,25. 27). Az is lesz végül, de a kezdetektől máig még nem volt az.

9 „Akkor hagyjuk szóhoz jutni a tapasztalatot: aki megigazul, azt tapasztalja, hogy teljesen megszabadult minden bűntől." Hát ezt kétlem. De ha igen, később is így marad? Különben nem ér semmit. – „Ha nem, az a saját hibája." Ezt még be kellene bizonyítani.

10 „Viszont a dolgok természetéből következően lehet-e valakiben büszkeség, anélkül hogy büszke ne lenne, és harag, hogy ugyanakkor ne haragudna?"

Lehet az emberben büszkeség, megeshet, hogy valamiben többre tartja magát, mint kellene (és így ezt illetően büszke), az egész jellemét tekintetve mégsem büszke ember. Lehet benne harag, sőt erős hajlam az ádáz haragra, anélkül hogy engedne neki. – „Hogyan, lehet harag és büszkeség abban a szívben, ahol csak szelídséget és alázatot éreznek?" Nem lehet, de némi büszkeség és harag lakozhat abban a szívben is, ahol nagy alázat és szelídség lakozik.

„Mi haszna kijelenteni, hogy ezek az indulatok ott vannak, de nem uralkodnak, ugyanis a bűn semmilyen formában illetve mértékben nem létezhet ott, ahol nem uralkodik, hiszen a bűn lényege, hogy hatalomra tör és megterhel. Ahol tehát az egyik velejáró megtalálható, ott kell lennie az összes többinek."

Valóban furcsa! „A bűn semmilyen formában vagy mértékben nem létezhet ott, ahol nem uralkodik." Ez szöges ellentétben áll minden tapasztalattal, az egész Szentírással, a józan ésszel. A neheztelés valami sértés miatt: ez bűn, vagyis eltérés a szeretet törvényétől. Ez megvolt bennem ezerszer is. De nem uralkodott, és nem is uralkodik. – „De bűnteher vagy hatalom, a bűn szükségszerű tulajdonságai. Ahol tehát megvan az egyik,

ott kell lennie mindnek." Nem. Ha a szóban forgó esetben nem engedek a neheztelésnek, amit érzek, egy pillanatra sem, akkor nincs bűnteher, Isten nem vádol érte. És így nincs hatalma sem. Bár „a Lélek ellen törekedik", azonban nem győzhet. Itt látjuk tehát, mint tízezer más esetben, a teher vagy hatalom nélküli bűnt.

11 „De ha elfogadjuk, hogy van bűn a hívőben, az önmagában félelmetes és csüggesztő. Azt jelenti, hogy olyan hatalommal harcolunk, amely tulajdonába tartja erőnket, továbbra is bitorolja a szívünket, és éppen ott folytatja a háborút Megváltónk ellen." Egyáltalán nem. A bűn feltételezése bennünk, nem jelenti azt, hogy övé az erőnk, ahogy a megfeszített ember sem tartja birtokában a megfeszítőit. Ugyanígy nem igaz, hogy „a bűn továbbra is bitorolja a szívünket". A bitorló trónfosztott lett. Valójában ott marad, ahol egykor uralkodott, de megláncolva. Így bizonyos értelemben „folytatja a háborút", azonban mind gyengébb és gyengébb lesz, míg a hívő egyre erősödik, győzve, hogy győzzön.

12 „Még mindig nem győztél meg. Akiben bűn van, az a bűn rabszolgája. Tehát úgy véled, hogy az ember megigazult, bár a bűn rabszolgája. Ha szerinted valaki megigazulhatott, miközben büszkeség, harag vagy hitetlenség van benne, sőt ha azt állítod, hogy ezek (legalábbis egy időre) megvannak mindenkiben, aki megigazult, csoda-e, hogy oly sok a büszke, haragos, hitetlen a hívők között?"

Nem mondom, hogy a megigazult ember a bűn rabszolgája. Azt azonban mondom, hogy a bűn megmarad (legalábbis egy időre) mindenkiben, aki megigazult.

„De ha a bűn megmarad a hívőben, akkor bűnös. Ha például büszkeség marad benne, akkor büszke, ha makacsság, akkor makacs, ha hitetlenség, akkor hitetlen, tehát egyáltalán nem hívő. Akkor mi a különbség közte és a hitetlenek, az újjá nem születettek között?" Ez még mindig csak játék a szavakkal. Nem jelent többet annál, mintha azt mondanád, hogy ha van benne bűn, büszkeség, önfejűség, akkor – van benne bűn, büszkeség, önfejűség. És ezt senki sem tagadhatja. Ilyen vonatkozásban tehát büszke vagy önfejű. De nem ugyanabban az értelemben büszke vagy önfejű, mint a hitetlenek, akiket büszkeség vagy önfejűség kormányoz. Ebben különbözik az újjá nem született emberektől. Azok engedelmeskednek a

bűnnek, ő nem. Mindkettőben él a test, de azok test szerint járnak, ő meg Lélek szerint.

„De hogyan lehet hitetlenség a hívőben?" Ennek a szónak kétféle értelme van. Vagy azt jelenti, hogy nincs hit, vagy azt, hogy csekély mértékű hit van. Vagy a hit hiányát jelöli, vagy a gyengeségét. Az első értelmezés szerint a hívőben nincs hitetlenség, a második alapján minden kisdedben van. Hitük általában keveredik a kételkedéssel vagy félelemmel, azaz a második értelemben használt hitetlenséggel. „Miért féltek (mondja Urunk), kicsinyhitűek?" Máshol pedig: „Kicsinyhitű, miért kételkedtél?" Látod, itt hitetlenség volt a hívőkben, kis hit és nagy hitetlenség.

13 „Viszont ez a tanítás, hogy marad bűn a hívőben, hogy valaki Isten kegyében lehet, míg a szívében bűn van, minden bizonnyal bűnre biztatja az embert." Ha jól érted az állítást, nem következik belőle semmi ilyesmi. Lehetséges, hogy az ember benne van Isten kegyében, bár érzi a bűnt – de nincs benne, ha enged neki. Hogy bűn van bennünk, attól nem veszítjük el Isten kegyét, csak attól, ha utat engedünk a bűnnek. Bár a tested „gerjedezik a Lélek ellen", attól még lehetsz Isten gyermeke. De ha „test szerint jársz", akkor az Ördög gyermeke vagy. Ez a tanítás nem buzdít arra, hogy engedelmeskedj a bűnnek, hanem hogy állj ellen neki teljes erődből.

V.

1 Mindezeknek a lényege a következő: a megigazulás után is két ellentétes elv létezik mindenkiben: a természet és a kegyelem, Pál szavaival: test és Lélek. Ezért bár a Krisztusban a kisdedek is megszenteltettek, de csak részben. Bizonyos fokig, hitük mértéke szerint lelkiek, azonban némely vonatkozásban még testiek. Ezért szükséges a hívőket mindig arra buzdítani, hogy óvakodjanak a testtől ugyanúgy, mint a világtól és az Ördögtől. És ezzel egybevág Isten gyermekeinek állandó tapasztalata. Bár érzik magukban a bizonyságtételt, azt is érzik, hogy akaratuk nem adta meg magát teljesen Isten akaratának. Tudják, hogy őbenne vannak, mégis azt látják, hogy szívük kész elszakadni tőle, sokszor hajlamosak a rosszra, és kelletlenek a jóra. Az ezzel ellenkező tanítás teljesen új, Krisztus egyházában megalakulása óta nem hallottak róla egészen Zinzendorf gróf idejéig, és rendkívül végzetes következményekkel jár. Megszünteti a rossz természettől való óvakodást, mert e tan követői azt állítják, hogy ez a

Delila eltűnt, pedig még mindig keblükben nyugszik. Elragadja a gyenge hívők pajzsát, s hitüktől megfosztva védtelenül hagyja őket, kitéve a világ, a test és az Ördög minden támadásának.

2 Ragaszkodunk ezért az egészséges tanításhoz, mely „egyszer a szenteknek adatott", s amit ők továbbadtak az írott Igében minden következő nemzedéknek, hogy bár megújultunk, megtisztultunk, megszentelődtünk, mihelyt valóban hittünk Krisztusban, mégsem újultunk, tisztultunk meg teljesen. A test, a rossz természet még megmarad (bár legyőzetett), és hadakozik Lélek ellen. Annál inkább igyekezzünk „megharcolni a hitnek ama nemes harcát"! Annál buzgóbban „vigyázzunk és imádkozzunk" a belső ellenség ellen! Annál óvatosabban ügyeljünk magunkra, és „öltözzük föl az Isten minden fegyverét", hogy bár „tusakodásunk van" mind „vér és test ellen", mind „fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen és a gonoszság lelkei ellen, melyek a magasságban vannak", mégis „ellenállhassunk ama gonosz napon, és mindeneket elvégezvén megállhassunk"!

HÍVŐK MEGTÉRÉSE

TIZENNEGYEDIK IGEHIRDETÉS

„Térjetek meg, és higgyetek az evangyéliomban.”
(Márk 1,15.)

1 Sokan úgy vélik, hogy a megtérés és a hit csak a vallás kapuja, hogy a keresztyén útnak csak az elején van rájuk szükség, amikor elindulunk Isten országa felé. És mintha ezt erősítené meg a nagy apostol is, amikor a zsidó keresztyéneket arra biztatja, hogy „törekedjenek tökéletességre”, tanítva őket, hogy hagyják el a „Krisztusról való kezdetleges beszédet”, „nem rakosgatván le ismét alapját a holt cselekedetekből való megtérésnek és az Istenben való hitnek”, amit végül is úgy kellene értelmezni, hogy bizonyos szempontból hagyják el ezeket, amik kezdetben minden gondolatukat lefoglalták, és „célegyenest igyekezzenek az Istennek a Krisztus Jézusban onnét felülről való elhívása jutalmára”.

2 Kétségkívül igaz, hogy van megtérés és hit, ami különösen a kezdetnél szükséges: megtérés, mely teljes bűnösségünkről, vétkeinkről és tehetetlenségünkről való meggyőződés, előzménye annak, hogy elnyerjük Isten országát, amiről Urunk azt mondja, hogy „bennünk van”, és hit, ami által befogadjuk ezt az országot, amely „igazság, békesség és Szent Lélek által való öröm”.

3 Mindemellett van olyan megtérés és hit (másképp értelmezve e szavakat, nem egészen ugyanolyan, de nem is teljesen különböző jelentéssel), ami szükséges, miután „hittünk az evangéliumban”, sőt a keresztyén életút minden következő lépésénél, különben nem „futhatjuk meg az előttünk levő küzdőtért”. És ez a megtérés és hit feltétlenül szükséges a kegyelemben való megmaradáshoz és növekedéshez, ahogy az előző hit és megtérés ahhoz kellett, hogy beléphessünk Isten országába.

De milyen értelemben kell megtérnünk és hinnünk, miután megigazultunk? Fontos kérdés ez, és érdemes a legmesszebbmenő figyelemmel megvizsgálnunk.

I.

Először is, milyen értelemben kell megtérnünk?

1 A megtérés rendszerint belső változást jelent, az értelem megváltozását bűnből a szentségre. De most teljesen más értelemben van szó róla. Bizonyos fajta önismeret ez, annak elfogadása, hogy bűnösök vagyunk, megterhelt, tehetetlen bűnösök, bár tudjuk, hogy Isten gyermekei lettünk.

2 Sőt, amikor először felismerjük ezt, amikor először tapasztaljuk a megváltást Jézus vérében, amikor Isten szeretete először árad ki szívünkbe és uralma ott elkezdődik, természetes azt gondolni, hogy már nem vagyunk bűnösök, hogy nemcsak elfedeztetett, hanem meg is semmisült minden bűnünk. Mivel akkor nem érzünk semmi gonoszt a szívünkben, hajlandók vagyunk azt képzelni, hogy nincs is ott. Nos, akadtak jó szándékú emberek, akik így vélekedtek nemcsak az út kezdeténél, hanem később is. Meggyőzték magukat, hogy amikor megigazultak, akkor teljesen meg is szentelődtek, sőt ezt fel is állították általános szabályként a Biblia, az értelem és a tapasztalat ellenében. Őszintén hiszik és komolyan ragaszkodnak hozzá, hogy minden bűn eltűnik, amikor megigazulunk, és hogy a hívő szívében nincs bűn, hanem attól a pillanattól fogva teljesen tiszta. Bár készek vagyunk ugyan elismerni, hogy „aki hisz, Istentől született", és „aki az Istentől született, nem vétkezik", azt viszont nem fogadhatjuk el, hogy nem érzi magában a bűnt. Valljuk, hogy nem uralkodik, de megmarad. És a szívünkben megmaradó bűn felöli meggyőződés az egyik ága annak a megtérésnek, amiről most beszélünk.

3 Mert általában nem kell hozzá sok idő, s aki úgy képzelte, hogy minden bűne eltűnt, érezni kezdi, hogy még mindig van büszkeség a szívében. Meg fog győződni róla, hogy sokszor többnek tartotta magát a kelleténél, hogy dicséretet fogadott el valamiért, amit ő is csak kapott, és sütkérezett a fényében, mintha nem úgy kapta volna. Mégis tudja, hogy Isten szereti. Nem képes, és nem is kell „eldobni bizodalmát". A Lélek továbbra is „bizonyságot tesz lelkével, hogy Isten gyermeke".

4 Hamarosan érezni fogja az önfejűséget a szívében, saját, Isten akaratával ellenkező akaratát. Akarattal minden embernek feltétlenül rendelkeznie kell, ha értelmes. Az akarat az emberi természet nélkülözhetetlen eleme, minden intelligens lény természetes képessége. Áldott Urunknak is volt emberi akarata, különben nem lett volna ember. De emberi akarata szüntelenül engedelmeskedett Atyja akaratának. Mindenkor, minden körülményben, még a legnagyobb szenvedés közepette is így tudott szólni: „Ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te." Azonban nem mindig ez a helyzet még annak esetében sem, aki valóban hisz Krisztusban. Gyakran azt látja, hogy akarata többé-kevésbé szembehelyezkedik Isten akaratával. Akar valamit, mert tetszik a természetének, de nem kedves Isten előtt, és irtózik valamitől, mert a természetének fájdalmas, pedig Isten azt szánta neki. Sőt, tegyük fel, hogy megmarad a hitben, és teljes erejével küzd a rossz ellen, de már ez is azt jelzi, hogy az valóban létezik, és ő maga is tudatában van ennek.

5 Az önfejűség és a büszkeség a bálványimádás bizonyos fajtája, és mindkettő szöges ellentétben áll Isten szeretetével. Ugyanezt mondhatjuk a „világ szeretetéről". Ezt is érezhetik magukban még az igazi hívők is, és mindegyikük tapasztalja többé vagy kevésbé, előbb vagy utóbb, ilyen vagy olyan módon. Igaz, hogy kezdetben, amikor „általmegy a halálból az életre", egyedül Istenre vágyik. Őszintén el tudja mondani: csak a te „neved és emlékezeted után vágyom". „Kicsodám van az egekben? Náladnál egyébben nem gyönyörködöm e földön!" De nem mindig lesz így. Idővel újra érezni fogja, talán csak néhány másodpercre „a test kívánságát" vagy „a szem kívánságát" vagy „az élet kérkedését". Ha nem vigyáz és imádkozik szüntelen, akkor találkozhat ismét a bűnös vággyal, ami úgy rátámadhat, hogy akár el is eshet, és szinte minden erő elhagyja. Érezheti a féktelen indulatok ostromát, az erős hajlandóságot, hogy „inkább szeresse a teremtett dolgokat, mint a Teremtőt", akár gyermekről, szülőről, férjről, feleségről vagy „lelki-testi barátjáról" legyen szó. Ezerféleképpen vágyódhat földi dolgokra vagy örömökre. Ugyanilyen mértékben felejtkezhet el Istenről, többé nem benne keresve boldogságát, tehát „inkább a gyönyörnek, mint Istennek szolgája" lesz.

6 Ha nem vigyáz magára minden pillanatban, újra érezni fogja a szem kívánságát, vágyakozva kielégíteni képzeletét valami nagyszerűvel, széppel, rendkívülivel. Hányféleképpen támad ez a vágy a lélekre! Talán egész

kicsi dolgokban, mint amilyen például a ruházat vagy bútor, amiknek nem az a rendeltetésük, hogy kielégítsék a halhatatlan lélek sóvárgását. Bizony, mennyire természetes, hogy miután „megízleltük a jövendő világnak erőit", ismét belemerüljünk olyan balga, értéktelen dolgok utáni vágyba, amik használat közben elenyésznek! Még azoknak is, akik tudják, kiben hittek, milyen nehéz legyőzni, szüntelen lábbal taposni a szem kívánságának csak egy fajtáját, a kíváncsiságot; hogy ne vágyódjunk semmire csupán azért, mert az új!

7 És még Isten gyermekeinek is milyen nehéz teljesen legyőzni az élet kérkedését! János apostol – úgy látszik – majdnem ugyanazt érti rajta, mint amit a világ megbecsülésnek mond. Nem más ez, mint sóvárgás „az emberektől nyert dicsőségre", és abban való gyönyörűség, ha megkapjuk; a dicséret utáni vágy, annak élvezete meg ami együtt jár vele: tulajdonképpen félelem attól, hogy mellőznek. Szorosan kapcsolódik hozzá a hamis szégyen, vagyis amikor olyasmit restellünk, amivel dicsekednünk kellene. Ez pedig ritkán jár az emberek félelme nélkül, ami ezer csapdát állít a léleknek. Ki az, még olyanok között is, akik hitben erőseknek tűnnek, aki nem fedezi fel magában bizonyos fokig ezeket a visszataszító vágyakat? Tehát még ők is csak részben „feszíttettek meg a világnak", mert a gonosz gyökér megmarad a szívükben.

8 És vajon nem érzünk más indulatokat, amelyek ellenkeznek a felebarát iránti szeretettel, ahogy az előzők az Isten iránti szeretettel ellenkeztek? A felebaráti szeretet „nem rója fel a gonoszt". Nem találunk ilyesmit magunkban? Soha nincs bennünk irigység, gonosz feltételezés, alaptalan vagy értelmetlen gyanúsítás? Aki ezen a területen nem bűnös, az vesse az első követ felebarátjára. Ki az, aki nem érez néha más indulatot vagy belső késztetést, olyat amiről tudja, hogy összeegyeztethetetlen a testvéri szeretettel? Talán mentes minden rosszindulattól, gyűlölettől vagy keserűségtől, de nincs-e benne egy kis irigység? Különösen azokkal szemben, akik valami igazi vagy feltételezett jót élveznek, amire vágyunk, de amit nem tudunk elérni? Vajon soha sem neheztelünk, amikor megsértenek vagy megbántanak, főleg azok, akiket nagyon is szeretünk, és akikért a legtöbbet tettük, akiket segítettünk illetve leköteleztünk? Igazságtalanság vagy hálátlanság vajon soha nem kelt bennünk bosszúvágyat? Nem szeretnénk-e gonoszért gonosszal fizetni, ahelyett hogy „a gonoszt jóval győznénk meg"? Ez is azt mutatja, hogy mennyi minden van még szívünkben, ami ellenkezik a felebarát iránti szeretettel.

9 A mohóságnak természetesen minden fajtája és foka ugyanúgy ellenkezik ezzel, mint Isten szeretésével; legyen az akár φιλαργυρία, a pénz szeretete, ami igen gyakran „minden rossznak gyökere", vagy πλεονεξία, szó szerint kapzsiság illetve anyagiakban való gyarapodás vágya. Milyen kevesen vannak még Isten igazi gyermekei között is, akikben egyik sincs meg! Egy nagy ember, Luther Márton mondogatta, hogy „soha nem volt pénzsóvár (nemcsak megtérése után, hanem) születése óta". Ha ez valóban igaz, akkor nyugodt lelkiismerettel ki merem mondani, hogy ő volt az egyetlen ember (kivéve Jézus Krisztust, mert ő Isten is volt, nemcsak ember), akiből ez hiányzott, aki enélkül született. Sőt azt hiszem, nem létezett olyan ember, aki miután Istentől született, huzamosabb ideig ne tapasztalta volna többé-kevésbé ezt az érzést, különösen második jelentésében. Tehát megállapíthatjuk, hogy kétségtelenül igaz: a mohóság – a büszkeséggel, önfejűséggel, haraggal együtt – megmarad még azoknak a szívében is, akik megigazultak.

10 Ennek a tapasztalata indított sok komoly embert arra, hogy a Római levél hetedik részének második felét ne azokra vonatkoztassák, akik „törvény alatt" vannak, akik érzik bűneiket – pedig az apostol kétségtelenül rájuk gondolt –, hanem azokra, akik „kegyelem alatt" vannak, akik „megigazultak ingyen a Krisztusban való váltság által". Annyiban igazuk van, hogy azokban is, akik megigazultak, megmarad bizonyos mértékig a test gondolata (így mondja az apostol még a korinthusi hívőknek is: „testiek vagytok"), a visszaesésre hajló szív, mely mindig kész „elszakadni az élő Istentől", hajlandóság a büszkeségre, önfejűségre, haragra, bosszúra, a világ szeretetére, sőt minden rosszra. Megmarad a keserűség gyökere, ami ha egy pillanatra teret kap, azonnal felnövekszik. Olyan mély romlottság marad bennünk, amilyet Isten világossága nélkül el sem tudnánk képzelni. A szívben megmaradt bűnökről való meggyőződés az a bűnbánat, ami a megigazultakra vonatkozik.

11 Biztosak lehetünk abban, hogy amennyire megmarad a bűn a szívünkben, ugyanúgy tapad az minden szavunkhoz és tettünkhöz is. Sőt félő, hogy sok szavunk nemcsak keveredik a bűnnel, hanem teljesen bűnös. Kétségkívül ilyen minden szeretetlen beszéd, minden, ami nem testvéri szívességből fakad, ami nem egyeztethető össze az aranyszabállyal, hogy „amit akartok azért, hogy az emberek ti veletek cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal". Ilyen mások befeketítése, pletykálkodás,

sugdosás, a gonosz beszéd, vagyis távollévők hibáinak ecsetelése, hiszen senki sem szeretné, ha távollétében a hibáit emlegetnék. Milyen kevesen vannak még a hívők között is, akik egyáltalán nem vétkesek ebben, akik állandóan szem előtt tartják a régi jó szabályt: „Halottakról és távollevőkről csak jót mondjunk!" És tegyük fel, hogy ezt betartják – vajon ugyanúgy tartózkodnak a hiábavaló beszédtől is? Bizony, mindez kétségkívül bűn, és „megszomorítja az Istennek ama Szent Lelkét", hiszen „minden hivalkodó beszédért, amit beszélnek az emberek, számot adnak majd az ítélet napján".

12 De tételezzük fel, hogy állandóan „vigyáznak és imádkoznak", és így „nem esnek kísértésbe", mindig ügyelnek szájukra és őrzik ajkuk nyílását. Tegyük fel, gyakorolják magukat abban, hogy „beszédük mindenkor kellemetes legyen, sóval fűszerezett, hogy áldásos legyen a hallgatóknak". Akkor is, nem esnek-e bele naponta haszontalan társalgásba, akármilyen óvatosak? Még amikor Istenről próbálnak is beszélni, vajon tiszták-e szavaik, nem keverednek valami szentségtelennel? Nem található semmi kivetendő indítékaikban? Csak azért beszélnek, hogy Istennek kedvesek legyenek, vagy részben azért is, hogy maguknak tetszelegjenek? Teljesen Isten akarata szerint szólnak, és nem a sajátjuk szerint is? Vagy ha céltudatosak is kezdetben, vajon továbbra is mindig Jézusra néznek, és ővele beszélnek, amikor felebarátjukhoz szólnak? Amikor megfeddik a bűnt, nem éreznek-e haragot vagy szeretetlenséget a vétkessel szemben? A tudatlant tanítva nem találnak magukban büszkeséget, fölényességet? Amikor a szenvedőt vigasztalják vagy szeretetre és jó cselekedetekre buzdítják egymást, vajon soha nem észlelnek magukban némi öndicséretet: „Most igazán jól mondtad"? Vagy hiúságot, vágyat arra, hogy mások így értékeljék szavaikat, és elismeréssel adózzanak nekik? Mindezekben vagy ezek közül valamelyikben mennyi bűn ragad még a hívők legjobb beszélgetéseihez is! E bűn megvallása a megtérés másik fajtája, amely a megigazultakat érinti.

13 És mennyi bűnt látnak tetteikhez is ragadni, ha lelkiismeretük elég éber! Közülük sokat – bár a világ nem marasztalná el őket miattuk – nem dicsérhetünk, ha Isten szava szerint ítélünk, sem nem mentegethetünk. Nincs-e számos olyan tettük, amelyekről maguk is tudják, hogy nem Isten dicsőségét szolgáljáK? Több dologban nem is ez volt a céljuk, nem az Úr tetszését keresték. És még azok közt is, amelyeket Isten dicsőségére tettek,

nincs-e számos olyan, amelyekben nem egyedül őrá tekintettek? Amikor saját akaratukat legalább annyira szolgálták, mint Istenét, és maguknak akartak tetszeni szinte olyan mértékig – vagy még jobban –, mint Istennek? És miközben megpróbálnak jót cselekedni felebarátjukkal, nem éreznek-e mindenféle rossz indulatot? Ezért úgynevezett jó cselekedeteik a szó szoros értelmében nem azok, mert a gonosz beléjük keveredik és beszennyezi őket. Ilyenek irgalmas tetteik. És nem találjuk-e ugyanezt a keveredést kegyes viselkedésükben? Mialatt az Igét hallgatják, ami megmentheti lelküket, nem gondolnak-e gyakran olyasmire, ami inkább ítéletüket, nem pedig megváltásukat eredményezheti? Nem ez történik-e gyakran, amikor imádkoznak Istenhez, akár a templomban, akár otthon? Sőt, míg a legünnepélyesebb istentiszteleten vesznek részt, még miközben az Úr asztalához járulnak is, milyen gondolatok támadnak bennük? A szívük nem kalandozik el néha a világ végéig, megtelve sokszor olyan képzelődéssel, hogy attól tarthatnak: áldozatuk csak utálatosság az Úr előtt? Így aztán most legjobb cselekedeteik szégyenletesebbek, mint egykor leggonoszabb vétkeik voltak.

14 És mennyi mulasztással lehet még vádolni őket! Ismerjük az apostol szavait: „Aki azért tudna jót cselekedni, és nem cselekszik, bűne az annak.” Nem jut-e eszükbe ezer eset, amikor jót tehettek volna ellenségeikkel, idegenekkel, testvéreikkel testi vagy lelki értelemben, és nem tették meg? Mily sok mulasztás szárad a lelkükön Isten iránti kötelességeiket illetően! Hányszor hanyagolták el az alkalmat, hogy úrvacsorát vegyenek, hogy Isten beszédét hallgassák, hogy a templomban vagy otthon imádkozzanak! Még a szent életű Ussher érseknek is – az Istenért végzett sok munkája után – volt oka szinte utolsó leheletével így kiáltani: „Uram, bocsásd meg mulasztásaimat!”

15 És e külső mulasztások mellett nem találnak-e magukban számtalan belső hibát? Mindenfélét: nincs meg bennük a kellő szeretet, félelem, bizalom Isten iránt. Nincs meg bennük a szükséges szeretet felebarátjuk iránt, minden ember iránt, még az sem, ami testvéreiknek jár, Isten minden gyermekének, akár tőlük távol, akár közvetlen közelükben élőknek. Nincs meg bennük a szent magaviselet kellő mértékben, semmiben sem ütik meg a mércét. Ennek tudatában készek M. De Rentyvel felkiáltani: „Olyan vagyok, mint a tövisekkel borított föld”, vagy Jóbbal: „Hibáztatom magam, és bánkódom a porban és hamuban!”

16 Vétkességük tudata ismét másik ága annak a megtérésnek, ami Isten gyermekeinek tennivalója. De ezt elővigyázatosan közelítsük meg, megkülönböztetett értelemben. Mert az biztos, hogy „nincsen azért immár semmi kárhoztatásuk azoknak, akik Krisztus Jézusban vannak", akik hisznek benne, és e hit ereje által „nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint". Mégsem állhatnak meg most biztonságosabban Isten szigorú ítélete előtt, mint akkor, amikor még nem hittek. Mert ez még mindig halálra méltónak nyilvánítja őket a már elhangzottak miatt. És a halálos ítélet utol is érné őket, ha nem szólna értük az engesztelő vér. Ezért teljesen meg vannak győződve arról, hogy még mindig megérdemlik a büntetést, bár nem lesz részük benne. De itt mindkét oldalról túlzások fenyegetnek, amiket kevesen képesek elkerülni. A legtöbb ember vagy az egyik, vagy a másik végletbe esik: vagy azt gondolják, hogy Isten elítéli őket, pedig nem így van, vagy azt, hogy megérdemlik a felmentést. Az igazság a kettő között található: szigorú értelemben véve még mindig csak kárhozatot és poklot érdemelnek. De amire rászolgáltak, az nem fogja érni őket, mert „van szószólójuk az Atyánál". Az ő élete, halála és közbenjárása még mindig közéjük és az ítélet közé áll.

17 Teljes tehetetlenségükről való meggyőződésük ugyancsak e megtérés szükségességének ága. Ezen két dolgot értek. Először azt, hogy most sem alkalmasabbak maguktól valami jót gondolni, jóra vágyakozni, jó szót szólni vagy egyetlen jó cselekedetet végrehajtani, mint megigazulásuk előtt voltak. Még mindig nincs semmilyen formában vagy mértékben saját erejük, nem képesek jót tenni vagy a gonosznak ellenállni, nem tudják legyőzni a világot, az Ördögöt vagy saját gonosz természetüket, s nem tudnak még csak ellenállni sem ezeknek. Azaz képesek rá, de nem saját erejükből. Van hatalmuk győzedelmeskedni ezeken az ellenségeken, mert „a bűn rajtuk nem uralkodik". De nem természetes képességük ez, még részben sem, hanem Isten ajándéka. Nem is egyszerre kapják, mintha évekre tartalékolhatnák, hanem pillanatról pillanatra.

18 Ezen a tehetetlenségen másodszor azt értem, hogy teljességgel képtelenek vagyunk megszabadulni a bűn terhétől vagy a megérdemelt büntetés tudatától, képtelenek még az elnyert kegyelemmel is arra (saját természetes erőnket nem is említve), hogy levessük a büszkeséget, önfejűséget, a világ szeretetét, a haragot és az Istentől való eltávolodás velünk született hajlamát, hiszen tapasztalatból tudjuk, hogy mindez megmarad a szívben,

még azokéban is, akik újjászülettek. Vagy a rosszat, mely minden igyekezetünk ellenére összes szavunkhoz és tettünkhöz tapad. Hozzátehetjük, hogy teljesen képtelenek vagyunk tartózkodni a szeretetlen, hát még a hiábavaló beszédtől. Ugyanígy terhel a mulasztás bűne, és nem tudjuk helyrehozni számtalan hibánkat, különösen a szeretet és más értékes indulat hiányát mind Isten, mind ember iránt.

19 Ha valaki nincs erről meggyőződve, ha azt hiszi, hogy aki megigazult, az képes kitisztítani szívéből és életéből ezeket a bűnöket, próbálja ki! Kísérelje meg, hogy a kapott kegyelem segítségével ki tudja-e űzni mindenestől a büszkeséget, önfejűséget vagy általában a belső bűnt! Tegyen próbát, hogy meg tudja-e tisztítani szavait és tetteit a legkisebb gonosztól, hogy nem esik-e bele valamilyen szeretetlen vagy haszontalan beszélgetésbe, nem terheli-e mulasztás a jó cselekvésében, és végül hogy ki tudja-e javítani a még mindig benne rejlő számtalan hibát! Ne csüggedjen egy vagy két kudarc után, hanem ismételje meg újra és újra a kísérletet! Minél tovább próbálkozik, annál inkább meg fog győződni teljes tehetetlenségéről.

20 Annyira nyilvánvaló ez az igazság, hogy Isten gyermekei, bárhol éljenek, bármennyire eltérjen másban a véleményük, ebben szinte mind egyetértenek. Lehet ugyan, hogy „a test cselekedeteit a lélekkel megöldököljük", lehet, hogy ellenállunk a külső és belső bűnnek és legyőzzük azt, lehet, hogy napról napra *gyengítjük* ellenségeinket, *elűzni* azonban nem tudjuk. A megigazuláskor kapott kegyelemmel sem vagyunk képesek gyökerestől kiirtani őket. Bármennyire vigyázunk, és ha mégoly sokat imádkozunk is, nem tudjuk teljesen megtisztítani szívünket vagy kezünket. Bizonyos, hogy képtelenek vagyunk rá, amíg nem tetszik Urunknak, hogy újra, másodszor is megszólítsa szívünket: „Tisztulj meg!" Csak ekkor tisztulunk meg a leprából. Csak ekkor pusztul el a rossz gyökér, a testies értelem, és a belülről táplált bűn többé nem él. De ha nem következik be ez a második változás, ha nem részesülünk a megigazulás utáni, egy pillanat alatt végbemenő szabadulás ajándékában, ha Isten munkája csak fokozatos (ezt a fokozatos munkát senki sem tagadja), akkor így is, úgy is be kell érnünk azzal, hogy halálunkig megmaradunk a bűnben. És ilyenformán mindhalálig hordoznunk kell a bűn terhét, s örökösen fenyeget a megérdemelt büntetés. Mert lehetetlen a vétek súlyától vagy a megérdemelt büntetéstől megszabadulnunk, amíg a bűn megmarad a szívünkben,

és odatapad szavainkhoz, tetteinkhez. Sőt, ha szigorúan igazságosak akarunk lenni, minden gondolatunk, szavunk és tettünk, állandóan növeli ezt a terhet.

II.

1 Ebben a vonatkozásban kell megtérnünk, miután megigazultunk. És amíg meg nem tértünk, nem juthatunk tovább. Mert amíg nem vagyunk tudatában betegségünknek, addig nem gyógyulhatunk meg. Csak ha megtérünk, szólít fel Isten, hogy „higgyünk az evangéliumnak".

2 Ezt szintén sajátos jelentésében kell értenünk, ami más, mint amikor azért hittünk, hogy megigazuljunk. Higgy a megváltás örömhírében, amit Isten minden embernek elkészített. Hidd, hogy ő, „aki az Atya dicsőségének visszatükröződése és az ő valóságának képmása" „mindenképpen üdvözítheti is azokat, akik őáltala járulnak Istenhez". Meg tud szabadítani minden bűntől, ami még mindig a szívedben van. Szabaddá tud tenni mindattól a bűntől, ami összes szavadhoz és cselekedetedhez tapad. Meg tud szabadítani mulasztásaidból, és ki tudja pótolni, ami még hiányzik belőled. Igaz, hogy embernek ez lehetetlen, de az Isten-embernek minden lehetséges. Mert mi lehet túl nehéz annak, akinek „hatalma van a mennyen és a földön"? Pusztán ez a hatalom azonban nem elégséges alap elhinnünk, hogy meg is teszi, hogy erre használja a hatalmát – hacsak meg nem ígérte. De ezt megcselekedte, újra és újra ígéretet tett, a lehető legnyomatékosabban. „Igen nagy és becses ígéretekkel ajándékozott meg bennünket" mind az Ó-, mind az Újszövetségben. Így olvassuk a törvényben, Isten Igéjének legrégibb üzenetében: „És körülmetéli az Úr, a te Istened a te szívedet, és a te magodnak szívét, hogy szeressed az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből" (5Móz 30,6). Ezt mondja a Zsoltárok könyvében is: „Meg is szabadítja ő Izraelt (Isten Izraelét) minden ő bűnéből." Így szól a prófétán keresztül is: „És hintek reátok tiszta vizet, hogy megtisztuljatok, minden tisztátalanságotoktól és minden bálványaitoktól megtisztítlak titeket. És az én lelkemet adom belétek, és azt cselekszem, hogy az én parancsolataimban járjatok és az én törvényeimet megőrizzétek és betöltsétek. És megtartalak titeket minden tisztátalanságotoktól" (Ez 36,25kk). Az Újszövetségben hasonlóképpen: „Áldott az Úr, Izráel Istene, hogy meglátogatta és megváltotta az ő népét, és felemelte az üdvösségnek szarvát nékünk, hogy megemlékezzék az esküvésről, amellyel

megesküdt Ábrahámnak, a mi atyánknak, hogy ő megadja nékünk, hogy megszabadulván a mi ellenségeink kezéből, félelem nélkül szolgáljunk néki szentségben és igazságban ő előtte a mi életünknek minden napjaiban" (Lk 1,68kk).

3 Ezért bátran hihetitek, hogy nemcsak képes erre, hanem kész is rá, meg akar tisztítani testetek és lelketek minden szennyétől, megváltani minden tisztátalanságotokból. Erre vágytok most, erre a hitre van most különösen szükségetek, vagyis hogy a Nagy Orvos, lelkem Szerelmese kész megtisztítani. De holnap vagy ma akarja megtenni ezt? Hadd válaszoljon ő: „Ma, ha a szavamat halljátok, meg ne keményítsétek a ti szíveiteket"! Ha holnapra halasztod, ha megkeményíted a szíved, akkor ellenállsz a hangjának. Azért hidd, hogy kész rá, hogy ma megváltson. „Íme, itt a kellemetes idő." Most mondja: „Tisztulj meg!" Csak higgy, és azonnal tapasztalni fogod, hogy „minden lehetséges a hívőnek".

4 Maradj meg továbbra is a hitben iránta, aki szeret és érted adta magát, aki saját testében hordozta minden bűnödet a fán, és megment minden ítélettől vére által, mely szüntelen kegyelmet közvetít számodra. Ezáltal maradunk megigazultak. Így jutunk „hitből hitbe", így hihetjük, hogy megtisztulhatunk a bennünk lakó bűntől, megszabadulhatunk minden terhétől, a jogos büntetéstől, amit eddig éreztünk, úgyhogy nemcsak ezt mondhatjuk:

„Minden percben vágynám, Uram,
halálod érdemét,"

hanem vallhatjuk hitünk teljes bizonyosságában:

„Minden percben enyém, Uram,
halálod érdeme!"

Mert életében, halálában és értünk való közbenjárásába vetett hitünk által, mely percről percre megújul, minden tekintetben tiszták vagyunk, és nemcsak most nincs már kárhoztatásunk, hanem a korábbi jogos büntetéstől is megszabadulunk, miután az Úr megtisztítja szívünket és életünket.

5 Ugyanez a hit képesít arra, hogy minden percben érezzük Krisztus erejét bennünk, hiszen egyedül ezáltal vagyunk, akik vagyunk. Ez teszi lehe-

tővé, hogy megmaradjunk a lelki életben. Enélkül, bármennyire szentek vagyunk jelenleg, a következő pillanatban ördögök lennénk. De amíg megőrizzük benne való hitünket, „vizet merítünk a szabadító kútfejéből". Szeretett Krisztusunkra támaszkodva, aki a dicsőség reménysége bennünk, aki hit által szívünkben lakik, aki esedezik is értünk mindenkor Isten jobbján, segítséget nyerünk úgy gondolkodni, beszélni és cselekedni, hogy az szerinte elfogadható legyen. Így „vezérli" a benne hívőket minden tettükben, folyamatosan segítséget nyújtva, hogy minden gondolatuk, szavuk és tettük „őtőle, őáltala és őreá nézve" legyen. Így „tisztítja meg szívük szándékát a Szentlélek ihletése által, hogy tökéletesen szerethessék, és méltón magasztalhassák Uruk szent nevét".

6 Isten gyermekeiben tehát a megtérés és a hit szorosan összetartoznak. A megtéréskor érezzük, hogy bűn marad szívünkben, bűn tapad szavainkhoz és tetteinkhez. Hit által kapjuk Isten erejét Krisztusban, ami megtisztítja szívünket és kezünket. A megtéréskor még mindig érezzük, hogy büntetést érdemlünk minden indulatunkért, szavunkért és tettünkért. Hit által tudjuk, hogy Szószólónk az Atyánál szüntelen könyörög értünk folyamatosan elhárítva rólunk az ítéletet és büntetést. A megtéréskor bennünk marad a meggyőződés, hogy nem tudunk magunkon segíteni. Hit által kapjuk nem csupán az irgalmat, hanem a „kegyelmet" is „alkalmas időben való segítségül". A megtérés kizárja a lehetőségét minden egyéb segítségnek; a hit azonban elfogadja az összes szükséges segítséget attól, akié minden hatalom mennyen és földön. A megtérés így szól: „Nála nélkül semmit sem cselekedhetem"; a hit azt mondja: „Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít." Benne nemcsak legyőzhetem, hanem száműzhetem is lelkem minden ellenségét. Általa „szerethetem az Urat, az én Istenemet, teljes szívemből, elméből, lelkemből és erőmből", sőt „szentségben és igazságban járhatok előtte életem minden napján".

III.

1 Abból, amit eddig mondtam, világosan látszik, milyen félrevezető az a nézet, hogy a megigazuláskor teljesen megszentelődünk, hogy a szívünk akkor megtisztult minden bűntől. Igaz, hogy akkor megszabadulunk – ahogy már mondtam – a külső bűn hatalmától, és ezzel együtt a belső bűn hatalma is úgy megtörik, hogy már nem kell követnünk, nem kell irányítása alatt állnunk. Az viszont egyáltalán nem igaz, hogy a belső bűn akkor

teljesen elpusztul, hogy a büszkeségnek, önfejűségnek, haragnak, a világ szeretetének gyökere már nincs meg a szívben, vagy hogy a testies értelem, a szív botlásra való hajlama egészen megsemmisül. Az ellenkező feltételezés pedig nem ártatlan, ártalmatlan hiba, ahogy néhányan gondolják. Nem. Óriási kárt okoz. Elzárja az utat a további változástól, mert nyilvánvaló: „Az egészségeseknek nincs szükségük orvosra, hanem a betegeknek." Ha tehát azt gondoljuk, hogy már teljesen egészségesek vagyunk, nem fogjuk keresni a további gyógyulást. Ilyen gondolkodás mellett képtelenség a bűntől való további szabadulást várni, legyen az fokozatos vagy egy pillanat alatt végbemenő.

2 Ellentétben ezzel mély meggyőződésünk, hogy még nem vagyunk egészségesek, hogy szívünk még nem teljesen tiszta, hogy megvan még bennünk „a test gondolata", ami természetszerűleg most is „ellenségeskedés Istennel", hogy a bűn egész lényege megmarad szívünkben, bár legyengülve, de nem elpusztítva; ez mutatja minden kétséget kizáróan, hogy feltétlenül szükséges a további változás. Azt elismerjük, hogy a megigazulás pillanatában újjászületünk. Abban a pillanatban megtapasztaljuk a belső változást, hogy „sötétségből csodálatos világosságra" kerültünk, az oktalan állathoz és az Ördöghöz való hasonlóságból Isten képére formáltattunk, a földi, érzéki, ördögi indulatból arra az indulatra, ami Krisztus Jézusban volt. De vajon egészen megváltoztunk? Teljesen átformálódtunk annak képére, aki teremtett minket? Egyáltalán nem: még mindig megmarad bennünk a bűn mélysége. Ennek tudata kényszerít fohászkodásra teljes szabadulásért ahhoz, aki meg tud menteni. Ez az oka, hogy azok a hívők, akik nincsenek meggyőződve szívük mély romlottságáról, vagy csak felületesen, inkább képzeletben számolnak vele, alig törődnek a teljes megszentelődéssel. Talán úgy gondolják, hogy ez megtörténhet a halállal azonos időben vagy valamivel előtte, de hogy mennyivel, azt nem tudják. Viszont a hiánya nem nagyon zavarja őket, nem éhezik és nem szomjúhozzák. De nem is vágyódhatnak utána, amíg jobban meg nem ismerik magukat, amíg meg nem térnek a fent leírt módon, amíg Isten le nem leplezi a belső szörnyet, s meg nem mutatja nekik lelkük valódi állapotát. Csak amikor már érzik a terhet, akkor fognak szabadulásért könyörögni. Akkor, és nem előbb kiáltanak fel lelki tusájukban:

„A belső bűn igáját törd meg,
És szabadítsd meg lelkemet!

Nincs nyugtom, míg bűnök gyötörnek,
Míg veled eggyé nem leszek."

3 Másodszor, azt is megérthetjük ebből, hogy érdemtelenségünk átérzése (amit bizonyos értelemben a bűn terhének is mondhatunk) feltétlenül szükséges miután elfogadott Isten, hogy lássuk az engesztelő vér igazi értékét; hogy érezzük: ugyanúgy rá vagyunk utalva most is, miután megigazultunk, mint azelőtt. E nélkül a meggyőződés nélkül csak közönséges dolognak fogjuk tartani a szövetség vérét, ami már nem nagyon fontos számunkra, hiszen minden eddig elkövetett bűnünk eltöröltetett. Azonban ha szívünk és életünk tisztátalan, akkor állandóan szorongat bűnünk terhe, s így percről percre újabb ítéletet vonnánk magunkra, de

„Krisztus felment a mennybe,
Hogy értünk közbenjárjon,
S engesztelő szerelme,
Vére értünk kiáltson."

Ez az a megtérés és a hozzá közvetlenül kapcsolódó hit, amely a következő erőteljes gondolatokban jut kifejezésre:

„Bűnös minden lélegzetem,
Törvényedet nem tisztelem,
Mint mennyben fenn az angyalok.
De a kútfő még nyitva áll,
Szívem ott tisztulást talál,
S szerelmed bennem felragyog."

4 Harmadszor: megfigyelhetjük, hogy mély meggyőződésünk – mely szerint teljesen tehetetlenek vagyunk, semmit sem tudunk megtartani abból, amit kaptunk, még kevésbé megszabadítani magunkat attól a világméretű gonoszságtól, ami megmarad szívünkben és életünkben – arra tanít, hogy éljünk hit által Krisztushoz ragaszkodva, nemcsak Főpapunknak, hanem Királyunknak is tekintve őt. Ez indít arra, hogy „kegyelme dicsőségét magasztaljuk", hogy csorbítatlanul Krisztusnak ismerjük el, tökéletes Megváltónak, és valóban „fejére tegyük a koronát". Ezeknek a kiváló szavaknak a hétköznapi használatban nem sok jelentésük van, vagy éppen semmi, de határozott, mély értelmet nyernek, amikor szinte kilépünk önmagunkból,

hogy elmerüljünk őbenne, amikor semmivé leszünk, hogy ő legyen minden mindenben. Akkor mindenható kegyelme eltöröl „minden magaslatot, mely ellene emeltetett”, hogy minden indulat, szó, gondolat és tett „engedelmeskedjék Krisztusnak”.

(Londonderry, 1767. április 24.)

AZ UTOLSÓ ÍTÉLET

TIZENÖTÖDIK IGEHIRDETÉS

„Mindnyájan odaállunk majd a Krisztus ítélőszéke elé.”
(Róma 14,10.)

1 Hány körülmény játszik közre, hogy emelje ennek az alkalomnak ünnepélyességét! Különböző korú, nemű, rangú és állapotú emberek sokasága gyűlt össze önszántából illetve kényszer alatt nemcsak közeli, hanem távoli helyekről; bűnözők, akiket hamarosan elővezetnek, s ezt már el nem kerülhetik; tisztviselők, akik különböző posztjaikon várnak, hogy végrehajtsák a majd adandó végzéseket; és kegyes uralkodónk képviselője, akit mélységesen tisztelünk és nagyra becsülünk. Maga az alkalom nem kis mértékben növeli gyűlésünk ünnepélyességét: mindenféle per kerül lefolytatásra, melyekben döntés születik; közülük némelyek nagyon súlyosak, élet vagy halál bennük a tét, halál, ami az örökkévalóság arcát fedi fel! Kétségkívül azért rendelkeztek elődeink az ünnepélyesség több kis részletéről, hogy fokozzák e dolgok komoly átérzését, és ne csak a köznép számára. Mert a szem és a fül közvetítésével az ilyesmik is jobban befolyásolhatják a szívet, s ha ebben a megvilágításban nézzük, akkor a ruházat, a trombiták, a pálcák már nem lesznek jelentéktelen csekélységek, hanem a maguk minőségében a társadalom legfontosabb céljainak alárendelt kellékek.

2 De bármilyen tiszteletet keltő ez az ünnepélyesség, ennél sokkal komorabb, ami nemsokára bekövetkezik. Mert már csak kis idő, és „mindnyájan odaállunk a Krisztus ítélőszéke elé”. „Élek én, mond az Úr, mert nékem hajol meg minden térd, és minden nyelv Istent magasztalja.” És azon a napon „mindenikünk maga ad számot magáról az Istennek”.

3 Ha minden ember tudatában lenne ennek, milyen hathatósan biztosíthatnánk a társadalom érdekeit! El tudunk-e képzelni nyomósabb indítékot az

őszinte erkölcsiség gyakorlására, az erényes élet melletti szilárd elkötelezettségre, és az igazság, irgalom, hűség útján való ingadozás nélküli járásra? Mi erősíthetné inkább kezünket a jóra és hátráltatna a rosszban, mint ez a meggyőződés: „A Bíró az ajtó előtt áll", és hamarosan eléje fogunk kerülni?

4 Ezért tehát helyénvaló és illik e gyűléshez, hogy megvizsgáljuk,

I. milyen körülmények fogják megelőzni azt, hogy Krisztus ítélőszéke elé állunk,
II. magát az ítéletet,
III. és néhány körülményt, amely követni fogja azt.

I.

Tehát először vizsgáljuk meg, mik lesznek a főbb körülmények, melyek megelőzik Krisztus ítélőszéke előtti megjelenésünket.

1 „Isten jeleket tesz a földön idelenn" (Csel 2,19), hatalmával „felkel, hogy megrettentse a földet". „Inogva meging a föld, miként a részeg, és meglódul, mint a kaliba" (Ézs 24,20). „Nagy földindulások lesznek" κατὰ τόπους (nemcsak itt-ott, hanem) „mindenfelé", a lakott földnek nem csupán egy vagy néhány, hanem minden részén (Lk 21,11), méghozzá olyanok, „amilyenek nem voltak, mióta az emberek a földön vannak, ilyen földindulások, ilyen nagyok". Az egyik következtében „minden sziget elmúlik, és hegyek nem találtatnak többé" (Jel 16,20). Közben a földgolyó összes vize érzi majd a rázkódások erejét, „a tenger és a hab zúgni fog" (Lk 21,25) oly hangosan, mint soha az óta az óra óta, amikor „felfakadtak a nagy mélység minden forrásai", hogy elpusztítsák a földet, amely „vízből és víz által állott elő". A levegőégen vihar és szélvész söpör végig, tele lesz baljós gőzölgéssel és füstoszlopokkal (Jóel 2,30), mennydörgés visszhangzik a föld egyik sarkától a másikig, és tízezer villám cikázik. De a háborgás nem korlátozódik a levegőre, hanem „az egek erősségei megrendülnek", és „lesznek jelek a napban, holdban és csillagokban", mind az állócsillagokban, mind a bolygókban. „A nap sötétséggé válik, a hold pedig vérré, minekelőtte eljő az Úrnak nagy és rettenetes napja" (Jóel 2,31). „A csillagok bevonják fényüket", sőt „a földre hullanak" (Jel 6,13), mivel lekerülnek pályájukról. És ekkor felhangzik a menny összes népének mindent betöltő kiáltása, amit az „arkangyal szózata"

követ, kihirdetve az Isten és ember Fiának közeledtét. Felhangzik az „isteni harsona", s felriasztja mindazokat, akik a föld porában alszanak (1Thess 4,16). Erre megnyílnak mind a sírok, és az emberek teste feltámad. A tenger is kiadja a benne levő halottakat (Jel 20,13), és mindenki feltámad „a maga testében", saját énjében, bár jellegében úgy megváltozva, ahogy most elképzelni sem tudjuk. „Ez a romlandó test romolhatatlanságot ölt magára, és e halandó test halhatatlanságba öltözik" (1Kor 15,53). Sőt „a halál és a Hádész – a láthatatlan világ – is kiadja a halottakat, a kik ő náluk vannak" (Jel 20,13). Vagyis aki csak élt és meghalt, mióta Isten embert teremtett, romolhatatlan és halhatatlan testben fel fog támadni.

2 Ugyanakkor „az embernek Fia elküldi az ő angyalait" az egész világra, „és egybegyűjti az ő választottait a négy szelek felől az ég egyik végétől a másik végéig". És maga az Úr eljön a felhőkkel az ő dicsőségében és az Atya dicsőségében szentjeinek tízezreivel, sok tízezernyi angyallal, és leül dicsősége trónjára. „És elébe gyűjtetnek mind a népek, és elválasztja őket egymástól. És a juhokat (a jókat) jobb keze felől, a kecskéket (a rosszakat) pedig bal keze felől állítja" (Mt 25,33). Erről az egyetemes összegyűjtésről mondja a szeretett tanítvány: „És láttam a halottakat (mindenkit, aki eddig az időig meghalt), nagyokat és kicsinyeket, állani az Isten előtt; és könyvek nyittattak meg (ez jelképes kifejezés, ami nyilván az emberi bíráskodásra utal); és megítéltettek a halottak azokból, amik a könyvekbe voltak írva, az ő cselekedeteik szerint" (Jel 20,12).

II.

Ezek a fő események, amelyekről Isten szava azt mondja, hogy meg fogják előzni az általános ítéletet. Másodszor vizsgáljuk meg magát az ítéletet, amennyire tetszett Istennek, hogy felfedje előttünk.

1 Isten az ő egyszülött Fia által fogja megítélni a világot, „akinek származása eleitől fogva van", „aki mindeneknek felette örökké áldandó Isten". Neki, aki az Atya „dicsőségének visszatükröződése és az ő valóságának képmása" (Zsid 1,3) adott az Atya „hatalmat az ítélettételre is, mivelhogy embernek fia" (Jn 5,22.27). Mert bár „Istennek formájában volt, nem tekintette zsákmánynak azt, hogy ő az Istennel egyenlő, hanem önmagát megüresítette, szolgai formát véve föl és emberekhez hasonló lett"

(Fil 2,6-7), s mikor „olyan állapotban találtatott mint ember, megalázta magát (még jobban), engedelmes lévén halálig, még pedig a keresztfának haláláig. Annakokáért az Isten is felmagasztalta őt" emberi természetében is, és elrendelte, hogy mint ember próbálja meg az embereket, és legyen „bírája élőknek és holtaknak", mind azoknak, akik még élnek, amikor eljön, mind azoknak, akik már előtte atyáikhoz tértek.

2 Amit a próféta „nagy és rettenetes napnak" mond, azt a Szentírás általában *az Úr napjának* nevezi. Az ember teremtésétől a világ végéig eltelő idő *az emberek fiainak napja*. Ami pedig most múlik felettünk, az tulajdonképpen a *mi napunk,* s amikor ennek vége, akkor elkezdődik az *Úr napja*. De ki tudja, milyen hosszúra nyúlik ez? „Egy nap az Úrnál olyan, mint ezer esztendő, és ezer esztendő mint egy nap" (2Pét 3,8). Ebből a mondatból néhány egyházatya azt a következtetést vonta le, hogy amit általában az ítélet napjának hívnak, az valójában ezer évig fog tartani. És úgy tűnik, hogy nem túloztak, sőt talán inkább nem mentek elég messzire. Mert ha figyelembe vesszük, hány embernek kell átesnie az ítéleten, és mennyi ügyet kell kivizsgálni, feltételezhető, hogy ezer év nem lesz elég annak a napnak a tennivalóira. Valószínű tehát, hogy több ezer évig fog tartani. De Isten ezt is fel fogja fedni a maga idejében.

3 Hogy hol ítéli meg az emberiséget, arról nem tudósít kifejezetten a Biblia. Egy kiváló író úgy véli (de nemcsak ő, hanem sokan voltak ugyanezen a véleményen), hogy a föld ennek a helye, ahol az emberek végrehajtották a cselekedeteket, amiket Isten meg fog ítélni, és Isten ennek érdekében igénybe veszi majd hatalmának angyalait,

„Hogy megnyújtsák az űrt, a végtelent,
Helyül az emberiségnek idelent."

De talán jobban egybehangzó az Úr szavával, azaz hogy a felhőkben jön el, ha azt feltételezzük, hogy az ítélet a föld fölött fog végbemenni. Ezt támasztja alá nagyon is erősen az, amit Pál ír a thesszalonikabelieknek: „És feltámadnak először, akik meghaltak a Krisztusban; azután mi, akik élünk, akik megmaradunk, elragadtatunk azokkal együtt a felhőkön az Úr elébe a levegőbe" (1Thess 4,16-17). Így aztán az tűnik legvalószínűbbnek, hogy a nagy fehér trón magasan a föld fölött lesz.

4 Ki tudná megszámolni a megítélendőket? Annyian lesznek, mint az esőcseppek vagy a tengerparti homok. „Azután láttam – mondja János apostol –, és ímé nagy sokaság, amelyet senki meg nem számlálhatott, fehér ruhákba öltözve, és az ő kezeikben pálmaágak." Milyen mérhetetlenül nagy lesz tehát a sokaság, amikor minden nemzetből, ágazatból, népből és nyelvből összegyűlnek mindazok, akik Ádámtól származtak, a világ kezdetétől az idők végezetéig! Ha elfogadjuk a feltételezést, ami egyáltalán nem tűnik képtelenségnek, hogy a földön időről időre legalább négyszázmillió ember él, férfiak, asszonyok és gyerekek, mekkora lesz majd ott a tömege azoknak a nemzedékeknek, amelyek hétezer év alatt követték egymást!

„Xerxész hada, Cannae-i vértesek,
Mind itt a büszke nép, s mind elveszett.
Hiába látod, nőtte mily merész,
Mint csepp a végtelen tengerbe vész."

Minden férfi, minden asszony, minden néhány napos csecsemő, aki valaha is beszívta az életadó levegőt, meghallja akkor az Isten Fiának hangját, életre kel, és megjelenik őelőtte. Úgy tűnik, hogy ennek a kifejezésnek: „halottakat, nagyokat és kicsinyeket" ez a természetes jelentése: egyetemesen, kivétel nélkül, minden korú, nemű vagy rangú ember, aki csak élt és meghalt vagy a halállal egyenrangú változáson ment át. Mert jóval e nap előtt el fog tűnni az emberi nagyság ábrándja, és semmivé lesz. Már a halál pillanatában elenyészik. Kinek van gazdagsága vagy tekintélye a sírban?

5 És ott minden ember „számot fog adni tetteiről", igen, hiánytalanul és az igazsághoz hűen elmondja, amit a testben cselekedett, akár jót, akár gonoszt. Milyen jelenet tárul akkor angyalok és emberek szeme elé! Ahol nem a legendás Rhadamanthus, hanem a Mindenható Úr Isten, aki mindent tud mennyen és földön

„Castigatque auditque dolos; sibitque fateri
Quae quis apud superos, furto laetatus inani,
Distulit in seram commissa piacula mortem."

„...fedd, kutat és kicsikarja bevallani vétkük azoknak,
kik cseleik leplezve titokban örültek e bűnnek,
húzva-halasztva a földön a megbánást halálig."

Az embernek nemcsak minden tette kerül akkor napvilágra, hanem minden szava is, hiszen „minden hivalkodó beszédért, amit beszélnek az emberek, számot adnak majd az ítélet napján” (Mt 12,36-37), úgyhogy „a te beszédeidből – nemcsak tetteidből – ismertetel igaznak, és a te beszédeidből ismertetel hamisnak”. Nem fog-e Isten minden körülményre is fényt deríteni, melyek közrejátszottak valamennyi szóban és tettben, s bár nem változtatták meg alapjában magát a természetet, azonban jobbá vagy roszszabbá tették? Mily könnyű ez annak, aki „járásunkra és fekvésünkre ügyel, és minden utunkat jól tudja”! Hiszen „a sötétség sem borít el előle, és fénylik az éjszaka, mint a nappal”.

6 Igen, világosságra fogja hozni nemcsak a sötétség rejtett dolgait, hanem a szív gondolatait és szándékait is. Csodálkozunk ezen? Hiszen ő „a vesék és szívek vizsgálója”. „Mindenek meztelenek és leplezetlenek annak szemei előtt, akiről mi beszélünk.” „A sír és a pokol az Úr előtt vannak; mennyivel inkább az emberek szíve.”

7 És azon a napon lelepleződik minden emberi lélek összes belső műve; valamennyi vágy, szenvedély, hajlam, érzelem, egymással való kapcsolatának különféle megnyilvánulása, beszámítva minden érzést és törekvést, amiből az egyén egész jelleme összetevődik. Így lesz világosan és tévedhetetlenül nyilvánvaló, hogy ki volt igaz, és ki nem, s mennyire voltak a tettek, emberek vagy jellemek jók illetve rosszak.

8 „Akkor ezt mondja a király a jobb keze felől állóknak: Jertek, én Atyámnak áldottai. Mert éheztem, és ennem adtatok; szomjúhoztam, és innom adtatok; jövevény voltam, és befogadtatok engem; mezítelen voltam, és felruháztatok.” Hasonlóképpen felemlít emberek és angyalok előtt minden jót, amit ezek a lelkek a földön szóban és cselekedetben tettek az Úr Jézus nevében vagy az ő ügyéért. Minden jó vágyukról, tervükről, gondolatukról, szent hajlandóságukról megemlékezik, és kiderül, hogy bár az emberek nem vették észre vagy elfelejtették ezeket, Isten mindent feljegyzett. A Jézus nevéért és a jó lelkiismeretből fakadó bizonyságtételért vállalt összes szenvedésük is bemutatásra kerül, hogy az igaz Bírótól dicséretet nyerjenek, tisztességben részesülnek a szentek és angyalok előtt, és „igen-igen nagy örök dicsőségük” gyarapodjék.

9 De vajon rossz cselekedeteik is említésre kerülnek azon a napon (mivel ha az egész életet számba vesszük, akkor nincs olyan élő ember a földön,

aki ne vétkeznék), és felidézi az Úr őket a nagy gyülekezet előtt? Sokan úgy hiszik, hogy nem, és felteszik a kérdést: „Nem azt jelentené ez, hogy szenvedésük nem ért véget életükkel? Hiszen akkor továbbra is viselniük kell a bánatot, szégyent, arcuk pirulását." Továbbá azt kérdezik: „Hogyan egyeztethetjük ezt össze azzal, amit Isten a prófétán keresztül kijelentett: »És ha a gonosztevő megtér minden vétkéből, melyeket cselekedett, és megtartja minden parancsolataimat, és törvény szerint és igazságot cselekszik, semmi gonoszságáról, melyet cselekedett, emlékezés nem lesz« (Ez 18,21-22)? Hogyan hozható összhangba azzal, amit Isten olyanoknak ígért, akik elfogadják az evangélium szövetségét: »Megbocsátom az ő bűneiket, és vétkeikről többé meg nem emlékezem« (Jer 31,34)? Vagy ahogy az apostol mondja: »Megkegyelmezek álnokságaiknak, és az ő bűneikről és gonoszságaikról meg nem emlékezem«" (Zsid 8,12)?

10 Erre azt válaszolhatjuk: egyértelműen és feltétlenül szükséges Isten dicsőségének teljes megnyilvánulásához, a megváltás örökösei iránti bölcsességének, igazságának, hatalmának és kegyelmének tökéletes megmutatkozásához, hogy életük minden részlete nyilvánosságra kerüljön egész természetükkel, szívük összes vágyával, gondolatával együtt, különben hogyan lenne nyilvánvaló, hogy a bűn és nyomorúság milyen mélységéből mentette ki őket Isten kegyelme? És ha az emberek teljes életét nem fedné fel nyilvánosan, akkor nem lenne szemmel látható az isteni gondoskodás egész csodálatos műve, és ezer esetben nem tudnánk igazolni, mit miért tett Isten az emberrel. Ha Urunk szava, hogy „Nincs oly rejtett dolog, ami napfényre ne jőne: és oly titok, ami ki ne tudódnék" (Mt 10,26), nem teljesülne tökéletes értelmében minden leszűkítés és korlátozás nélkül, akkor Isten sok földi tettének oka még akkor is megfejtésre várna. És csak miután Isten napfényre hozta a sötétség minden rejtett dolgát, bárki volt azok elkövetője, akkor lesz nyilvánvaló, hogy mindig bölcsen és jól járt el, hogy átlátott a vastag felhőn, és mindent saját akaratának bölcs tanácsa szerint irányított. Semmit sem hagyott a véletlenre vagy az ember szeszélyére, hanem mindent hatalommal és zökkenőmentesen intézett, és mindent a méltányosság, kegyelem és igazság összefüggő láncába kapcsolt.

11 És az isteni tökéletesség felismerése folytán az igazak kimondhatatlan örömmel fognak örvendezni, egyáltalán nem éreznek majd fájdalmas szomorúságot vagy szégyent azokért a múltbeli vétkekért, amiket Isten már

régen eltörölt, mint a felleget, és amiket a Bárány vére elmosott. Bőven elég lesz nekik, hogy elkövetett vétkeiket többé nem említik előttük kárukra, hogy bűneikről, vétkeikről és álnokságaikról nem lesz többé emlékezés ítéletükre. Az ígéretnek ez a nyilvánvaló jelentése, és Isten minden gyermeke ezt fogja igaznak találni örök vigaszára.

12 Miután a király megítélte az igazakat, odafordul a bal keze felől állókhoz, és őket is megítéli, kit-kit a cselekedetei alapján. De nemcsak külső tetteikről kell számot adniuk, hanem minden kimondott gonosz szóról, sőt minden gonosz vágyról, érzelemről, indulatról, ami ott fészkel vagy valaha fészkelt a lelkükben, és minden gonosz gondolatról illetve tervről, amit szívük dédelgetett. Ekkor Isten kimondja a felmentés örömteli ítéletét a jobb kezénél állókra, az ítélet borzalmas végzését pedig azokra, akik bal keze felől állnak. Mindkét rendelkezés olyan maradandó és megváltoztathatatlan, mint Isten trónja.

III.

1 Harmadszor, vizsgáljuk meg, mik követik majd az általános ítéletet. Legelőször megtörténik a rosszak és a jók fölött hozott ítélet végrehajtása: „És ezek elmennek majd az örök gyötrelemre; az igazak pedig az örök életre." Figyeljük meg, hogy ugyanazt a szót használja mind az első, mind a második tagmondatban. Ebből az következik, hogy vagy a büntetés is örökké fog tartani, vagy a jutalomnak is vége lesz. De soha nem lesz vége, hacsak maga Isten is meg nem szűnhet, vagy ha kegyelme és igazsága véget nem érhet. „Akkor az igazak fénylenek, mint a nap, az ő Atyjuknak országában", „és isznak a gyönyörűség folyóvizéből, mely Isten jobb kezénél árad mindörökké". De itt egyik ábrázolás sem teljes, csődöt mond minden emberi nyelv! Csak aki a harmadik égig elragadtatott, az képes helyes fogalmat alkotni minderről. De még ő sem tudja elmondani, amit látott, mert ezeket a dolgokat nem lehet embernek kibeszélnie.

Közben a gonoszok a pokolba jutnak, minden ember, aki elfelejtkezett Istenről. „Meg fognak lakolni örök veszedelemmel az Úr ábrázatától, és az ő hatalmának dicsőségétől." „A tűzzel és kénkővel égő tóba" vettetnek, amely eredetileg „az ördögnek és az ő angyalainak készíttetett", ahol nyelvüket rágják a kín és gyötrelem miatt, és nézve fölfelé megátkozzák Istent. A pokol kutyái – a büszkeség, rosszakarat, bosszúállás, düh, a rémület és

kétség – fogják ott mardosni őket. „Nem lesz nyugalmuk éjjel és nappal, és az ő kínlódásuknak füstje felmegy örökkön-örökké.” Mert „az ő férgük meg nem hal, és tüzük el nem aluszik”.

2 Akkor az ég felgöngyölődik, mint a pergamentekercs, és recsegve-ropogva elmúlik; a trónon ülő „tekintete elől eltűnik a föld és az ég, és helyük nem találtatik” (Jel 20,11). Hogy milyen módon múlnak el, azt Péter apostol írja le: „Istennek napján ... az egek tűzbe borulva felbomlanak” (2Pét 3,12). Az egész gyönyörű szerkezetet ez a tomboló elem fogja elpusztítani, a részek kapcsolata megsemmisül, és minden atom elszakad a többitől. Ugyanígy „a föld és a rajta lévő dolgok is megégnek” (10. v.). A természet hatalmas művei, az ősi dombok, a hegyek, melyek dacoltak az idő haragjával sok ezer évig mozdulatlanul állva, most mindez a tűz martaléka lesz. Mennyivel kevésbé állhatnak majd ellen a pusztító lángoknak a művészet alkotásai, akár a legmaradandóbbak, az emberi törekvés legjelesebb művei – síremlékek, oszlopok, diadalívek, várak, piramisok! Minden, minden meg fog semmisülni, elpusztul, eltűnik, mint az álom, amikor felébred az ember!

3 Akadt néhány jeles, kíváló ember, akik viszont úgy képzelték, hogy mivel ugyanarra a Mindenható Hatalomra van szükség a megsemmisítéshez, mint a teremtéshez, a semmivé nyilvánításhoz, mint a semmiből való előhíváshoz, ezért a világegyetem egyetlen része, egyetlen atomja sem fog teljesen vagy véglegesen elpusztulni. Inkább azt gondolják, hogy mint eddigi megfigyelésünk szerint a tűz legfokozottabb hatására üveg lesz abból, amit kisebb erő hamuvá égetett, úgy az Isten által elrendelt napon az egész földön – még ha az egek anyagán nem is – végbemegy ez a változás, mely után a tűznek már nem lesz hatalma rajta. Szerintük a Jelenések könyvének következő mondata is ezt jelzi: „És a királyiszék előtt üvegtenger volt, hasonló a kristályhoz” (Jel 4,6). Egyelőre nem erősíthetjük meg ezt, de nem is cáfolhatjuk. Egykor majd tudni fogjuk.

4 Ha gúnyolódók, jelentéktelen filozófusok megkérdeznék, hogy mindez hogyan lehetséges, honnan jönne ekkora tűz, amely megemészthetné az egeket és az egész földkerekséget, először is tisztelettel emlékeztetnénk őket, hogy ez a probléma nem csupán a keresztyénség sajátja. Ugyanilyen véleményen vannak majdnem kivétel nélkül a nem fanatikus pogányok is. Így szólaltatja meg például az egyik ünnepelt szabadgondolkodó az általános felfogást:

„Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regai coeli
Ardeat, et mundi moles operosa laboret.”

Másodszor, könnyű a válasz, pedig csak csekély mértékben és felületesen ismerjük a természet dolgait. Elég nagyok a tűz tárházai, melyek az Úr napjára tartalékban készen állnak. Ha ő küldi, mily hamar ideérhet egy üstökös a világegyetem legtávolabbi pontjáról is! És ha visszatérőben a naptól, amikor több ezerszer forróbb a vörösen izzó ágyúgolyónál a földhöz ütköznék, ki ne tudná, mi lenne a közvetlen következménye? De hogy ne szálljunk a világűr magasába, vajon azok a villámok, amelyek „bevilágítják a világot”, a természet Urának parancsára ne okozhatnának rombolást és teljes pusztulást? Vagy ne menjünk messzebb magától a földgolyótól: ki tudja, a folyékony tűz milyen óriási tározói vannak időtlen idők óta a föld belsejében? Az Etna, a Hecla, a Vezúv és a többi vulkán, amelyek lángot és forró lávát okádnak, mik ezek, ha nem nyitott szájak, bizonyítékai izzó kemencéknek, ugyanakkor igazolásai annak, hogy Istennek van mivel teljesítenie szavát? Sőt, ha csak a föld felszínénél maradunk, és a bennünket mindenfelől körülvevő dolgoknál, kétségtelen (mint ezer kísérlet bizonyítja), hogy mi magunk is, egész testünkben tele vagyunk tűzzel, akárcsak körülöttünk minden. Nem könnyű-e még a csupasz szem számára is láthatóvá tenni ezt az égi tüzet, és ugyanúgy meggyújtani vele a gyúlékony anyagot, mint a konyhai tűzhelyen? Van-e többre szükség, mint hogy Isten feloldja a titkos láncot, mely most megkötözi ezt az ellenállhatatlan természeti erőt, ami tétlenül nyugszik minden anyagrészecskében? Mily hamar darabokra tépné a világegyetem rendjét, és mindent egyetlen romhalmazzá tenne!

5 Még egy esemény fogja követni az ítéletet, mellyel érdemes komolyan foglalkoznunk: „De új eget és új földet várunk – mondja az apostol – az ő ígérete szerint, amelyekben igazság lakozik” (2Pét 3,13). Ez az ígéret Ézsaiás próféciájában olvasható: „Mert ímé, új egeket és új földet teremtek, és a régiek ingyen sem említtetnek” (Ézs 65,17) – ilyen nagy lesz az új dicsősége! János apostol meg is láthatta ezt isteni látomásban. „Ezután láttam – mondja – új eget és új földet; mert az első ég és az első föld elmúlt” (Jel 21,1). És csak igazság lakozott benne, ahogy hozzáteszi: „És hallottam nagy szózatot, amely ezt mondta a [harmadik] égből: Ímé az Isten sátora az emberekkel van, és velük lakozik, és azok az ő népei lesz-

nek, és maga az Isten lesz velük, az ő Istenük" (21,3). Ezért természetesen valamennyien boldogok lesznek: „És az Isten eltöröl minden könnyet az ő szemeikről; és a halál nem lesz többé; sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé" (21,4). „És semmi elátkozott nem lesz többé… és látják az ő orcáját" (22,3-4), közvetlen közelében lesznek, így a lehető legnagyobb mértékben hasonlítani fognak őhozzá. A Biblia nyelvén ez fejezi ki legerőteljesebben a tökéletes boldogságot. „És az ő neve homlokukon lesz", nyíltan elismerik róluk, hogy Isten tulajdonai, és dicsőséges természete láthatóan felfénylik bennük. „És ott éjszaka nem lesz; és nem lesz szükségük szövétnekre és napvilágra; mert az Úr Isten világosítja meg őket, és országolnak örökkön-örökké."

IV.

Már csak alkalmaznunk kell az elhangzottakat mindazokra, akik most itt vannak Isten előtt. Nem erre indít-e közvetlenül a mostani ünnepélyes alkalom, ami oly természetesen irányítja figyelmünket arra a napra, amikor az Úr megítéli a világot igazságban? Ez tehát – emlékeztetve bennünket arra a magasztosabb eseményre – több tanulsággal szolgálhat útbaigazításul. Néhányat ezek közül szeretnék megemlíteni. Bárcsak Isten mindannyiunk szívébe vésné őket!

1 Először is mily szép azoknak lába, akiket Isten bölcs és kegyelmes gondviselése küldött, hogy igazságot tegyenek a földön, megvédjék a bántalmazottakat és megbüntessék a gonosztevőket! Vajon nem Isten szolgái ők a mi javunkra, a közrend erős támaszai, az ártatlanság és erény védelmezői, minden e világi áldás biztosítói? És nem képviselik-e mindnyájan nem csupán a földi uralkodót, hanem a föld Bíráját? Őt, akinek „tomporán oda van írva az ő neve: királyoknak Királya, és uraknak Ura"? Bárcsak a Magasságos jobb kezének e fiai hozzá hasonlóan szentek lennének! Kapnák meg a Mindenhatóval együtt trónoló bölcsességét, hasonlítva őhozzá, aki az Atya örök Bölcsessége! És ne lennének személyválogatók, ahogy Isten sem az, hanem mindenkinek cselekedetei szerint fizetnének; gyakorolnák hozzá hasonlóan a rendíthetetlen, befolyástól mentes igazságot, ugyanakkor az irgalmat és könyörületességet! Így lesznek valóban a gonosztevők rettentésére, mint akik nem ok nélkül viselik a fegyvert. Így érvényesülhetnek maradéktalanul és tarthatók méltó tiszteletben országunk törvényei, igazságban megerősítve Királyunk trónját.

2 Ti, valóban tiszteletreméltó férfiak, akiket Isten és a király megbízott, hogy alsóbb fokon igazságot szolgáltassatok, nem lehetnétek hasonlók azokhoz a szolgáló lelkekhez, akik a Bírót kísérik majd, amikor eljön a felhőkben? Fűtsön titeket is, mint őket az Isten és ember iránti szeretet! Szeressétek az igazságot és gyűlöljétek az álnokságot! Szolgáljátok különböző beosztásotokban (ilyen nagy tiszteletre méltatott Isten!) azokat, akik a megváltást öröklik és nagy Királyotok dicsőségét! Tegyétek maradandóvá a békét, legyetek országotok áldása és ékessége, egy bűnös ország védelmezői, a köröttetek élők őrangyalai!

3 Ti, kiknek az a feladatotok, hogy végrehajtsátok, amit az bízott rátok, aki előtt álltok, mennyire közvetlen érdeketek, hogy hasonlók legyetek azokhoz, akik az ember Fia előtt állnak, szolgáihoz, akik akaratát teszik és szavára hallgatnak! Nem feltétlenül fontos-e, hogy romlatlanok legyetek, mint ők? Hogy Isten szolgáinak bizonyuljatok? Hogy igazságosan cselekedjetek, szeressétek a könyörületességet, és mindenkivel úgy tegyetek, ahogy szeretnétek, hogy veletek bánjanak? Hogy a nagy Bíró, akinek mindig szeme előtt álltok, nektek is ezt mondja majd: „Jól van, jó és hű szolgáim, menj be a te Uradnak örömébe!”

4 Hadd szóljak még néhány szót mindnyájatokhoz, akik e napon itt vagytok az Úr előtt! Nem kellene egész nap eszetekben tartanotok, hogy a még ünnepélyesebb nap közeleg? Mily sokan vagyunk együtt! De mi ez ahhoz képest, amikor mindenki szeme láttára összesereglik valamennyi ember, bárhol és bármikor élt! Ma néhányan állnak csak az ítélőszék elé, hogy döntés történjen ügyükben, minek alapján helyezhetők vád alá; és most a börtönben várnak, talán láncra verve, amíg elő nem vezetik őket a tárgyalásra és ítéletre. De mi valamennyien, én, aki beszélek, és ti, akik halljátok „odaállunk majd a Krisztus ítélőszéke elé”. Most itt raboskodunk a földön, ami nem az otthonunk, a test és vér börtönében, közülünk sokan talán a sötétség láncai közt is, amíg meg nem érkezik a parancs, hogy vezessenek elő. Itt az embert egy vagy két tettről vallatják ki, aminek az elkövetésével vádolják, de ott a bölcsőtől a sírig minden tettünkről be kell majd számolnunk, minden szavunkról, minden vágyunkról és indulatunkról, szívünk minden gondolatáról és tervéről, arról, ahogy különböző adottságainkat felhasználtuk, akár szellemi, akár testi vagy anyagi téren, amíg Isten azt nem mondta: „Adj számot a te sáfárságodról; mert nem lehetsz többé sáfár”. Ezen a bíróságon a bűnös esetleg megmenekül bizo-

nyíték híján, de azon a bíróságon nem fog hiányozni a bizonyíték. Mindenki, akivel talán a legnagyobb titokban beszéltél, aki tudott a terveidről és tetteidről, ott áll majd előtted. S ott lesznek a sötétség lelkei, akik gonosz tervekre bujtottak és segítettek végrehajtásukban. S ott lesz Isten minden angyala, az Úr szemei, akik bejárják az egész földet, akik lelkedet vigyázták és javadra munkálkodtak, amennyire engedted. S ott lesz saját lelkiismereted, ami maga ezer tanú, és amit nem tudsz többé megvakítani vagy elhallgattatni, hanem kénytelen elismerni és szólni a leplezetlen igazságot minden gondolatodról, szavadról és tettedről. A lelkiismeret felér ezer tanúval! Isten pedig olyan, mint ezer lelkiismeret! Ki állhat meg a nagy Isten és Megváltó Jézus Krisztusunk színe előtt!

Nézzetek! Nézzétek! Jön! A felhőkön száguld! A szelek szárnyán vágtat! Emésztő tűz jár előtte, és utána perzselő láng! Nézzétek! Ott ül trónján, körülvette magát világossággal, mint egy öltözettel, ékességet és fenséget vett magára! Íme, szeme olyan, mint a tűzláng, hangja pedig mint sok víz zúgása!

Hogyan menekülhetnél? Talán kiáltasz a hegyeknek, hogy essenek rád, a szikláknak, hogy borítsanak be? Ó jaj, maguk a hegyek, a sziklák, a föld, az egek is készen állnak a menekülésre! Elháríthatod az ítéletet? Mivel? Házad minden vagyonával, sok ezer arannyal és ezüsttel? Te vak szerencsétlen! Mezítelenül jöttél ki anyád méhéből, és mezítelenebbül mégy az örökkévalóságba. Halld az Urat, a Bírót! „Jertek, én Atyámnak áldottai, öröklöjétek ez országot, amely számotokra készíttetett a világ megalapítása óta!" Örömteli szózat! Milyen más, mint az a hang, mely a menny boltozatáról visszhangzik: „Távozzatok tőlem, ti átkozottak, az örök tűzre, a mely az Ördögnek és az ő angyalainak készíttetett!" És ki akadályozhatná meg vagy késleltethetné bármely ítéletének teljes végrehajtását? Hiú remény! Nézd, a pokol már megindult odalenn, hogy befogadja azokat, akik megértek a pusztulásra! És az örökkévaló kapuk felemelik fejüket, hogy a dicsőség örökösei bevonulhassanak!

5 „Akkor milyeneknek kell lennünk szent életben és kegyességben?" Tudjuk, hogy már nem kell sok idő, és jön az Úr arkangyal szózatával és isteni harsonával, amikor mindnyájan megjelenünk előtte és számot adunk tetteinkről. „Annakokáért, szeretteim, ezeket várva – mivel tudjátok, hogy jön és nem késik –, igyekezzetek, hogy szeplő nélkül és hiba nélkül valók-

nak találjon titeket békességben!" Miért vonakodnál? Miért állna bármelyikőtök a bal kezénél, amikor eljön? Ő nem akarja, hogy egy is elvesszen, hanem hogy mindenki megtérjen, megtérés által az Úrban való hitre jusson, aki vérével áldozott értünk, hit által makulátlan szeretetre, Isten teljes hasonlatosságára újuljon meg szívében, és mindenestől megszentelődjön. Kételkedhetsz vajon ebben, ha meggondolod, hogy az egész világ Bírája ugyanakkor minden ember Megváltója is? Nem saját vérén vásárolt-e meg, hogy el ne vessz, hanem örök életed legyen? Kegyelmét vizsgáld, ne igazságosságát; szeretetét, ne ereje mennydörgését! Nincs messze egyikünktől sem, és most eljött: nem azért, hogy ítéljen, hanem hogy megváltsa a világot. Itt áll a középen! Bűnös, nem kopogtat-e most, ebben a pillanatban szíved ajtaján? Bár megismernéd legalább ezen a te mostani napodon azt, ami békességedre való! Add át magad alázatos hittel, szent, cselekvő, türelmes szeretettel neki, aki érted áldozta életét! Akkor kimondhatatlan örömmel fogsz majd örvendezni az ő napján, amikor eljön az ég felhőiben!

(Elhangzott 1758. március 10-én, pénteken, a bedfordi St. Paul templomban tartott tárgyaláson, ahol jelen volt tiszteletreméltó Sir Edward Clive képviselő úr, Őfelsége polgári bíróságának egyik bírája. Kiadták William Cole úr, megyei főszolgabíró és mások kérésére.)

A KEGYELEM ESZKÖZEI

TIZENHATODIK IGEHIRDETÉS

„Eltértetek rendeléseimtől
és nem tartottátok meg azokat.”
(Malakiás 3,7.)

I.

1 Vannak-e hát még mindig rendelések, mióta az evangélium napfényre hozta az életet és a halhatatlanságot? Tud-e a keresztyénség olyan Isten által *rendelt eszközökről*, melyek kegyelmét közvetítenék? Ez a kérdés nem merülhetett fel az ősegyházban, hacsak olyasvalaki nem kérdezte, aki pogánynak vallotta magát. Ugyanis minden keresztyén egyetértett abban, hogy Krisztus rendelt bizonyos külső eszközöket, amelyek közvetítik kegyelmét az ember lelkéhez. Minden kétséget kizáróan mutatja ezt folyamatos gyakorlatuk, hiszen amíg „mindnyájan, akik hittek, együtt voltak, és mindenük köz volt” (ApCsel 2,44), „foglalatosak voltak az apostolok tudományában és a közösségben, a kenyérnek megtörésében és a könyörgésekben” (42. v.).

2 Később viszont, amikor „a szeretet sokakban meghidegült”, egyesek összetévesztették az *eszközt* és a *célt*, s a vallást külső cselekedetek gyakorlásának tekintették, nem pedig a szív Isten képére való megújulásának. Elfelejtették, hogy minden „parancsolatnak vége pedig a tiszta szívből és igaz hitből való szeretet”, valamint hogy szeressék az Urat, az ő Istenünket teljes szívükből és felebarátjukat, mint önmagukat, s megtisztuljanak a büszkeségtől, haragtól és gonosz kívánságoktól „az Isten erejébe vetett hit által”. Mások azt képzelték, hogy bár a vallás elsősorban nem ezekből a külső dolgokból áll, mégis van bennük valami, ami kedves Istennek, ami elfogadhatóvá teszi őket az Úr előtt akkor is, ha nem tartják magukat

szorosan Isten törvényének, igazságának, kegyelmének és szeretetének fontosabb pontjaihoz.

3 Nyilvánvaló, hogy ezek az eszközök azokban, akik így visszaéltek velük nem szolgálták azt a célt, amire Isten szánta őket, nem épségüket munkálták, hanem botlásukra lettek. Semmi áldást nem nyertek általuk, csak átkot vontak fejükre. Ahelyett hogy szívük és életük az égiekhez való hasonlóságban gyarapodott volna, kétszerte inkább a pokol gyermekei lettek. Mások pedig, akik látták, hogy ezek az eszközök nem közvetítették Isten kegyelmét az Ördög e gyermekeinek, azt következtették ebből, hogy egyáltalán nem is közvetíthetik.

4 Ellenben azok száma, akik *visszaéltek* Isten rendeléseivel sokkal nagyobb volt, mint azoké, akik *megvetették* azokat, amíg elő nem álltak néhányan, akik nemcsak rendkívül értelmesek voltak (olykor ráadásul műveltek is), hanem úgy tűnt, hogy szeretettel teljesek, és az igaz, belső vallást tapasztalatból ismerik. Akadtak köztük lángoló és fénylő szövétnekek, nemzedékük neves személyiségei, érdemes tagjai Krisztus egyházának, mert odaálltak a törésre az istentelenség áradatával szemben.

Nem állíthatjuk, hogy ezek a szent és tiszteletreméltó emberek eleinte többre vágytak volna, mint hogy megmutassák: a külső istentisztelet nem ér semmit a szív vallása nélkül; hogy „az Isten lélek: és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják"; ezért tehát az imádság külső gyakorlása kárba veszett fáradozás a szív Istennek való odaszentelése nélkül. Isten külső rendelései csak akkor szolgálják javunkat, ha a belső szentséget segítik elő; ha ezt nem teszik, akkor haszontalanok és üresek, semmit sem érnek, sőt ha a szentséget *helyettesítik* velük, mindenestől utálatosak az Úr előtt.

5 Nem furcsállhatjuk tehát, ha az említettek némelyike látva teljes rútságában Isten rendeléseinek e szörnyű megszentségtelenítését, mely az egész egyházat elárasztotta, és szinte kiűzte a világból az igaz hitet – az Úr dicsősége iránti buzgó lelkesedésből és a lelkeknek e végzetes tévelygéstől való szabadulása érdekében – úgy nyilatkozott, mintha a külső vallás semmit sem érne, mintha egyáltalán nem lenne helye Krisztus igazi vallásában. Cseppet sem meglepő, hogy néha nem válogatták meg eléggé szavaikat, s így a figyelmetlen hallgató azt hihette, hogy mindenestől haszontalannak

ítélték a külső eszközöket, mondván, hogy Isten nem szánta őket szokványos csatornának, melyen keresztül közli kegyelmét az ember lelkével.

Sőt az sem lehetetlen, hogy e szent emberek közül néhányan végül átvették ezt a nézetet, különösen azok, akiktől saját akaratukon kívül az isteni előrelátás megvonta ezeknek az eszközöknek a használatát. Talán ide-oda bolyongtak, nem volt biztonságos lakhelyük, vagy nyomorúságos odúkban, barlangokban laktak. Isten kegyelmét megtapasztalták önmagukban, bár meg voltak fosztva minden külső formájától, s így arra a következtetésre juthattak, hogy aki szántszándékkal tartózkodik ezen eszközöktől, az is megkapja ugyanezt a kegyelmet.

6 Tapasztalhatjuk, milyen könnyen terjed ez a nézet, beférkőzik az emberi elmébe, különösen azokéba, akik teljesen felébredtek a halál álmából és kezdik érezni bűneik súlyos, elhordozhatatlan terhét. Az ilyenek általában türelmetlenül viselik jelen állapotukat, és igyekezve megszabadulni, készek minden újdonságot, minden könnyebbséget vagy boldogságot ígérő ajánlatot megragadni. Valószínűleg kipróbálták már a legtöbb külső eszközt, és nem nyertek általuk megkönnyebbülést, hanem esetleg még több lelkifurdalást, félelmet, bánatot és kárhoztatást. Ezért aztán könnyű meggyőzni őket, hogy jobb, ha nem élnek ezekkel az eszközökkel. Már belefáradtak (a látszólag hiábavaló) erőfeszítésbe, az eredménytelen küzdésbe, így aztán kapva kapnak minden lehetőségen, hogy elvessék azt, amiben lelkük nem talál kielégülést, hogy feladják a fájdalmas harcot, és közömbös tétlenségbe süllyedjenek.

II.

1 A következőkben azt szeretném részletesen megvizsgálni, hogy vannak-e a kegyelemnek eszközei.

Kegyelmi eszközökön Isten által rendelt külső jeleket, szavakat vagy tetteket értek, amiket általánosságban arra szánt, hogy rajtuk keresztül megelőző, megigazító vagy megszentelő kegyelmét közölje az emberekkel. Azért használom ezt a kifejezést – kegyelmi eszközök –, mert nem tudok jobbat, és mert réges-régen használja maga a keresztyénség, különösen saját egyházunk, mely arra int, hogy áldjuk Istent a kegyelem eszközeiért és a dicsőség reménységéért, azt tanítva, hogy a sákramentum „a belső ke-

gyelem külső jele, ugyanakkor eszköze a belső kegyelem elnyerésének". Az eszközök közül a legfontosabbak: a titkon vagy a nagy gyülekezet előtt elmondott imádság, a Szentírás tanulmányozása (amibe beletartozik olvasása, hallgatása és a róla való elmélkedés) és az úrvacsoravétel, vagyis hogy Krisztusra emlékezve magunkhoz vesszük a kenyeret és a bort. Hiszszük, hogy ezeket Isten rendelte kegyelmének az emberek lelke számára való közvetítése céljából.

2 Elismerjük viszont, hogy az eszközök értéke teljesen attól függ, mennyiben támasztják alá ténylegesen a vallás célját. Ezek tehát a céltól elválasztva a semminél is kevesebbet érnek. Ha valójában nem vezetnek Isten ismeretére és szeretetére, akkor elfogadhatatlanok, sőt utálatosak az Úr előtt, bűzt jelentenek az orrának, elviselhetetlenek a számára. Főképpen pedig, ha a helyett a hit *helyett* használják, amit alá kellene támasztaniuk, szinte szavakat sem lehet találni arra a borzasztó esztelenségre és gonoszságra, hogy Isten ellen fordítják saját fegyverét, és a keresztyénséget azokkal az eszközökkel szorítják ki a szívből, amelyeket az Úr arra rendelt, hogy a hitet munkálják.

3 Azt is elismerjük, hogy Isten Lelke nélkül egyetlen külső eszköz sem használ, egyáltalán nem mozdítja elő Isten ismeretét illetve szeretetét. Vitathatatlan, hogy e földön minden segítség tőle származik. Egyedül ő munkálja bennünk – mindenható erejével – azt, ami kedves előtte. Minden külsőség, hacsak ő maga nem munkálkodik bennük és általuk, csupán erőtlen és gyarló elem. Aki tehát azt képzeli, hogy van valami belső erő ez eszközökben, az nagyon is téved, mert nem ismeri sem a Szentírást, sem Isten hatalmát. Tudjuk, hogy nem származik erő az ima szavaiból, a felolvasott Ige betűiből, a hallott hangokból vagy az úrvacsorában vett kenyérből és borból, hanem egyedül Isten ad minden jó adományt, ő a forrása minden kegyelemnek. Övé a teljes hatalom, mely által és ez eszközök révén áldást áraszt lelkünkre. Azt is tudjuk, hogy minden földi eszköz nélkül is adni tudná ugyanezt a kegyelmet. Ezért állítjuk, hogy Isten szemszögéből nincsenek eszközök, látjuk hogy eszközzel vagy eszköz nélkül egyformán képes cselekedni.

4 Továbbá elismerjük, hogy semelyik eszköz használata nem szerez engesztelést egyetlen bűnért sem. Egyedül Krisztus vére által békül meg a bűnös ember Istennel, hiszen nincs más engesztelő áldozat bűneinkért, nincs más forrás a bűn és tisztátalanság ellen. Aki csak hisz Krisztusban,

meggyőződéssel vallja, hogy a Megváltón kívül nincs másnak érdeme. Saját tetteinknek nincs érdemszerző értéke, sem az imádkozásnak vagy a Szentírás tanulmányozásának, sem Isten szava hallgatásának vagy a kenyér és pohár vételének. Így tehát azt a némelyek által hangoztatott kijelentést, hogy „Krisztus az egyetlen kegyelmi eszköz" senki nem tagadhatja, aki ismeri Isten kegyelmét – feltéve hogy ez a kifejezés nem jelent ennél többet: egyedül ő a kegyelem érdemszerző oka.

5 Ezenfelül azt is elismerjük – bár szomorú igazság –, hogy az úgynevezett keresztyének jókora hányada lelke vesztére máig visszaél a kegyelem eszközeivel. Kétségtelenül áll ez olyanokra, akik megelégszenek a kegyesség látszatával annak ereje nélkül. Vagy naiv módon azt hiszik, hogy már keresztyének, mert bizonyos dolgokat megtesznek – noha Krisztus még soha nem nyilatkoztatta ki magát a szívükben, sem Isten szeretete nem töltötte be őket –, vagy úgy gondolják, hogy csalhatatlanul azzá lesznek pusztán ezeknek az eszközöknek a használata által. Tunyán ábrándoznak arról (bár talán alig vannak tudatában), hogy vagy van valami *erő* ezekben az eszközökben, ami által előbb-utóbb (nem tudják, mikor) minden kétséget kizáróan szentek lesznek, vagy valamifajta *érdemet* szereznek a használatukkal, amiért Isten megadja majd nekik a szentséget, sőt esetleg anélkül is elfogadja őket.

6 Ily kevéssé értik a keresztyénség egész építményének nagyszerű alapját: „Kegyelemből tartattatok meg." Megváltásban részesültetek bűneitekből, megszabadultatok vétkeitek terhétől és hatalmától, visszakaptátok Isten képmását s az ő jóindulatát nem cselekedetekért vagy érdemek alapján, hanem Isten ingyen kegyelméből, puszta irgalmából, szeretett Fia érdeméért. Nem bennetek vagy valami más teremtményben rejlő hatalom, bölcsesség illetve erő folytán üdvözültök, hanem kizárólag a mindenkiben mindeneket munkáló Szentlélek kegyelme és hatalma által.

7 A legfontosabb kérdés azonban még mindig megválaszolatlan: tudjuk, hogy ez a megváltás Isten ajándéka és munkája, de (kérdezhetné valaki, miután meggyőződése szerint ez még nem az övé) hogyan kaphatom meg? Ha azt mondod neki: Higgy, és üdvözülsz! – ő azt feleli: Jó, de hogyan higgyek? Te így válaszolsz: Várj Istenre! – Igen, de hogyan várjak? A kegyelem eszközeit használva, vagy azok nélkül? Úgy várjak Isten megváltást hozó kegyelmére, hogy élek ezekkel az eszközökkel, vagy úgy, hogy félreteszem őket?

8 Nem gondolhatjuk, hogy Isten Igéje hallgat ilyen fontos ügyben, vagy hogy Isten Fia, aki értünk emberekért és megváltásunkért lejött a mennyből, bizonytalanságban hagyott volna egy kérdésben, ami oly közelről érinti megváltásunkat.

És való igaz, hogy nem hagyott bizonytalanságban. Megmutatta az utat, amin járnunk kell. Vizsgáljuk csak meg Isten kijelentését, kérdezzük meg, mit olvasunk benne, és ha megtartjuk rendelkezéseit, a kételynek nyoma sem maradhat!

III.

1 A Szentírás rendelkezése szerint tehát, aki Isten kegyelmére vágyik, annak az általa rendelt eszközök használatával, nem pedig mellőzésével kell azt várnia.

Először is, aki Isten kegyelmére sóvárog, keresse azt az imádság útján! Urunk határozottan így parancsolta. A Hegyi Beszédben, miután részletesen elmagyarázta, mi is a hit és mik a fő ágai, így bátorított: „Kérjetek és adatik néktek; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyittatik néktek. Mert aki kér, mind kap; és aki keres, talál; és a zörgetőnek megnyittatik" (Mt 7,7-8). A lehető legvilágosabban arra utasít: kérjünk, hogy kapjunk (tehát a kérés eszköz); keressünk, hogy megtaláljuk Isten kegyelmét, a drágagyöngyöt; és zörgessünk, azaz folyamatosan kérjünk és keressünk, ha be szeretnénk menni az Úr országába.

2 Hogy semmi kétség ne maradjon bennünk, Urunk még részletesebben kifejti ezt a témát. Az ember saját szívére apellál: „Avagy ki az az ember közületek, aki, ha az ő fia kenyeret kér tőle, követ ad néki? És ha halat kér, vajon kígyót ad-e néki? Ha azért ti gonosz létetekre tudtok a ti fiaitoknak jó ajándékokat adni, mennyivel inkább ad a ti mennyei Atyátok", az angyalok és emberek Atyja, minden test lelkének Atyja „jókat azoknak, akik kérnek tőle?" (9-11. v.) Vagy – ahogy más alkalommal mondja – minden jó dolgot egybefoglalva: „Mennyivel inkább ad a ti mennyei Atyátok Szentlelket azoknak, akik tőle kérik?" (Lk 11,13.) Külön meg kell figyelnünk, hogy akiket Krisztus itt felszólít, hogy kérjék a Szentlelket, még nem kapták meg. Urunk mégis arra utasítja őket, hogy használják az ima eszközét, és ígéri, hogy meglesz az eredménye. Ha kérik, meg is fogják kapni a Szentlelket attól, akinek minden tettét a kegyelem irányítja.

3 Hogy mennyire nélkülözhetetlenek ezek az eszközök, ha bármi ajándékot szeretnénk kapni Istentől, az kitűnik az előző figyelemreméltó szakaszból is: „És monda nékik – azoknak, akiket az imént imádkozni tanított –: Ki az közületek, akinek barátja van, és ahhoz megy éjfélkor, és ezt mondja néki: Barátom, adj nékem kölcsön három kenyeret. Az pedig onnét belülről felelvén, ezt mondaná: Ne bánts engem... nem kelhetek fel, és nem adhatok néked. Mondom néktek, ha azért nem fog is felkelni és adni néki, mert az barátja, de annak tolakodása miatt felkél és ad néki, amennyi kell. Én is mondom néktek: kérjetek és megadatik néktek" (Lk 11,5.7.8.9). „Ha azért nem fog adni néki, mert az barátja, de annak tolakodása miatt felkél és ad néki, amennyi kell." Hogyan fogalmazhatta volna világosabban áldott Urunk, hogy ez eszköz révén, vagyis azzal, hogy tolakodva kérünk, megkaphatjuk Istentől, amit másképp egyáltalán nem kaphatnánk meg?

4 „Mondott pedig nékik példázatot is arról, hogy mindig imádkozni kell, és meg nem restülni", amíg csak meg nem kapják Istentől, amit kérnek tőle. „Volt egy bíró egy városban, aki Istent nem félt és embert nem becsült. Volt pedig abban a városban egy özvegyasszony, és elment ahhoz, mondván: Állj bosszút értem az én ellenségemen. Az pedig nem akarta egy ideig; de azután így szólt ő magában: Jóllehet Istent nem félek és embert nem becsülök; mindazáltal mivelhogy nékem terhemre van ez az özvegyasszony, megszabadítom őt, hogy szüntelen reám járva ne gyötörjön engem" (Lk 18,1-5). Maga az Úr magyarázta meg ezt a példázatot: „Halljátok, mit mond e hamis bíró!" Mivel az asszony állandóan könyörög, mert nem nyugszik bele az elutasításba, ezért megszabadítom. „Hát az Isten nem áll-e bosszút az ő választottaiért, kik ő hozzá kiáltanak éjjel és nappal? Mondom néktek, hogy bosszút áll értök hamar", ha imádkoznak és meg nem restülnek.

5 A következő jól ismert szavakban hasonlóan teljes és félreérthetetlen utasítást adott, hogy egyéni imádságban várjunk Isten áldásaira, kiegészítve azzal a határozott ígérettel, hogy ezáltal megkapjuk ajkunk kérését: „Menj be a te belső szobádba, és ajtódat bezárva, imádkozzál a te Atyádhoz, aki titkon van; és a te Atyád, aki titkon néz, megfizet néked nyilván" (Mt 6,6).

6 Ha lehetséges ennél világosabb utasítást találni, az minden bizonnyal az, amit Isten az apostol által adott mindenféle – nyilvános és magán – imád-

ságra és annak áldására vonatkozóan. „Ha pedig valakinek közületek nincsen bölcsessége, kérje Istentől, aki mindenkinek készségesen és szemrehányás nélkül adja, és megadatik néki" (Jak 1,5) (ha kéri), „különben nincsen semmitek, mert nem kéritek" (Jak 4,2).

Kifogást emelhet valaki, hogy ez az utasítás nem hitetleneknek szól, nem azoknak, akik nem ismerik Isten megbocsátó kegyelmét, hiszen az apostol hozzáteszi: „De kérje hittel", különben „ne vélje az ilyen ember, hogy kaphat valamit az Úrtól." Erre azt felelem, hogy itt a *hit* szó jelentését maga az apostol rögzíti a rögtön utána következő szavakban, mintha szándékosan akarná elejét venni ennek a kifogásnak: „De kérje hittel, semmit sem kételkedvén", meg nem inogva, μηδὲν διακρινόμενος, nem kétkedve abban, hogy Isten meghallgatja imádságát és teljesíti szíve vágyát.

Az az égbekiáltó, istenkáromló képtelenség, hogy a hitet itt teljes keresztyén jelentésében kell érteni, így fest: e nézet képviselői szerint a Szentlélek arra indít egy embert, aki tudja, hogy nincs hite (ami ebben a szövegben bölcsesség), hogy kérje ezt Istentől, számolva a biztos ígérettel, hogy „megadatik néki", amit rögtön az a kitétel követ, hogy nem kapja meg, ha nincs hite, mielőtt kérné! Hogyan fogadhatnánk el ilyen gondolatmenetet? Ebből az igeszakaszból és a fent idézettekből tehát kénytelenek vagyunk levonni, hogy aki Isten kegyelmére vágyik, imádkozva kell azt várnia!

7 Másodszor pedig, aki vágyik Isten kegyelmére, szükséges, hogy tanulmányozza a Szentírást.

Urunk erre az eszközre nézve is világos utasításokat hagyott. „Tudakozzátok az írásokat – mondja a hitetlen zsidóknak –, mert „ezek azok, amelyek bizonyságot tesznek rólam" (Jn 5,39). És azért intette őket az Írások kutatására, hogy higgyenek benne.

Egyesek szerint „ez nem parancs, hanem csak állítás, hogy tudakozták az Írásokat". Ez a kifogás gyalázatosan hamis. Aki ragaszkodik hozzá, magyarázza meg, hogyan lehetne világosabban fogalmazni egy parancsot, mint ezekkel a szavakkal: ἐραυνᾶτε τὰς γραφάς! Ennél határozottabban alig mondhatta volna.

És hogy Istennek milyen áldása kíséri ennek az eszköznek a használatát, az kitűnik abból, amit a Biblia a béreaiakról ír. Ők, miután hallották Pált, „naponként tudakozták az írásokat, hogy úgy vannak-e ezek. Sokan hittek azért közülük", megtalálták Isten kegyelmét mégpedig az általa rendelt módon (ApCsel 17,11-12).

Kétségtelenül feltehető, hogy közöttük, akik „bevették az Igét teljes készséggel" akadtak olyanok, akiknél „a hit hallásból" fakadt (ahogy ugyanez az apostol mondja), és azt a Szentírás olvasása csak megerősítette. Azonban már elhangzott, hogy a Szentírás tudakozásán a hallgatást, olvasást és a felette való elmélkedést értjük.

8 És hogy ez által az eszköz által Isten nemcsak adja, hanem megerősíti és növeli is az igaz bölcsességet, azt Pál Timótheushoz intézett szavaiból megtudjuk: „Gyermekségedtől fogva tudod a szent írásokat, melyek téged bölccsé tehetnek az üdvösségre a Krisztus Jézusban való hit által" (2Tim 3,15). Ugyanerről az igazságról (vagyis hogy Isten ezt a nagyszerű eszközt rendelte sokféle kegyelmének közlésére) a lehető legteljesebb módon a rögtön utána következő szavak fejezik ki: „A teljes Írás Istentől ihletett – tehát a teljes Írás tévedhetetlen és igaz –, és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre, hogy tökéletes legyen az Isten embere, minden jó cselekedetre felkészített" (16-17. v.).

9 Meg szeretném jegyezni, hogy ez főleg és közvetlenül azokra az Írásokra vonatkozik, amelyeket Timótheus gyerekkora óta ismert, nyilván az Ószövetséghez tartozókra, hiszen az Újszövetség még nem létezett. Mennyire távol állt tehát Páltól (bár „semmiben sem volt alábbvaló a fő-fő apostoloknál", és így szerintem egyetlen kortársunknál sem), hogy könnyelműen bánjon az Ószövetséggel! Lássátok ezt meg, nehogy aztán egy napon „csodálkozzatok és megsemmisüljetek" ti, akik semmibe veszitek Isten kijelentéseinek a felét! Méghozzá azt a felét, amiről a Szentlélek határozottan kijelenti, hogy „hasznos" mint Isten által rendelt eszköz „a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre, hogy tökéletes legyen az Isten embere, minden jó cselekedetre felkészített".

10 Sőt nem csupán Isten embereinek hasznos ez, nemcsak olyanoknak, akik már az Úr arcának világosságában járnak, hanem azoknak is, akik még mindig sötétségben vannak és azt keresik, akit nem ismernek. Így ír

Péter apostol: „És igen biztos nálunk a prófétai beszéd is”, καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, amit megerősít az, hogy „szemlélői voltunk az ő nagyságának” és „az égből jövő szózatot mi hallottuk”, melyre (mely próféciára – így nevezi az egész Szentírást) „jól teszitek, ha figyelmeztek, mint sötét helyen világító szövétnekre, míg nappal virrad, és hajnalcsillag kél fel szívetekben” (2Pét 1,19). Azok tehát, akik szeretnék, hogy ez a nappal felvirradjon a szívükben, a Szentírás tanulmányozásával várjanak rá!

11 Harmadszor, aki vágyódik az Isten kegyelmében való növekedésre, éljen rendszeresen úrvacsorával, hiszen Megváltónk ezt is megparancsolta. „Azon az éjszakán, melyen elárultatott, vette a kenyeret, és hálákat adva, megtörte és ezt mondotta: Vegyétek, egyétek! Ez az én testem – vagyis testem szent jelképe –; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlatosképpen a poharat is vette, ezt mondva: E pohár amaz új testamentum – vagyis a vérem általi szövetség, a szövetség szent jelképe –; ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre. Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret és isszátok e poharat, az Úrnak halálát hirdessétek, amíg eljön” (1Kor 11,23kk). E látható jelek által erről tesztek nyíltan bizonyságot Isten, angyalok és emberek előtt: ünnepélyesen megemlékeztek az Úr haláláról, amíg el nem jön az ég felhőiben.

Csakhogy először vizsgálja meg magát az ember: érti-e vajon e szent rendelkezés természetét és célját, s valóban vágyik-e hasonlóvá lenni Krisztus halálához, és úgy – mit sem kételkedve – „egyék abból a kenyérből, és igyék abból a pohárból” (28. v.).

Az utasítást, amit először Urunk adott, itt megismétli az apostol. Egyék, igyék (ἐσθιέτω, πινέτω), mindkettő felszólító módban. Ezek a szavak nem csupán engedélyt adnak, hanem kifejezetten felszólítanak. A parancs mindazoknak szól, akik vagy már beteljesedtek a hit békéjével és örömével, vagy őszintén mondhatják: „Bűneink emlékezete fájdalmas, terhük elviselhetetlen.”

12 És hogy Isten kegyelmének ez is szokványos, kijelölt eszköze, az az apostolnak az előző fejezetben olvasható szavaiból látszik. „A hálaadásnak pohara, amelyet megáldunk, nem a Krisztus vérével való közösségünk-e? A kenyér, a melyet megszegünk, nem a Krisztus testével való közösségünk-e?” (1Kor 10,16.) A kenyér és a pohár vétele vajon nem a külső,

látható eszköz, ami által Isten közli lelkünkkel mindazt a lelki kegyelmet, igazságot, békét és Szentlélek által való örömöt, amit Krisztus egykor megtört teste és kiontott vére vásárolt meg számunkra? Tehát aki csak őszintén vágyik Isten kegyelmére, egyék abból a kenyérből és igyék abból a pohárból.

IV.

1 Azonban bármilyen világosan mutatta meg Isten azt az utat, amin az ő keresésére kell indulnunk, a saját szemükben bölcs emberek időről időre számtalan kifogást támasztottak ellene. Szükséges talán néhányat ezek közül megvizsgálnunk. Nem mintha önmagukban jelentősek lennének, inkább mivel oly gyakran hangoztatták őket, különösen mostanában, hogy elgáncsolják a sántát, és megzavarják, felforgassák azokat, akik jól futottak mindaddig, amíg Sátán fel nem tűnt a világosság angyalának képében.

Ezek közül az első és legfontosabb a következő: „Nem használhatod ezeket az eszközöket (ahogy te nevezed őket) anélkül, hogy bíznál bennük." De kérdem, hol van ez megírva? Mutass világos bibliai bizonyítékot állításodra, különben nem merem elfogadni, mert nem hiszem, hogy bölcsebb lennél Istennél.

Ha valóban úgy lenne, ahogy állítod, akkor Krisztus feltétlenül tudott volna róla. És ha tudta volna, bizonyára figyelmeztetett volna rá, már régen elénk tárva azt. De mert nem így történt, mivel Jézus Krisztus egész kinyilatkoztatásában erről egy vesszőcske sincs, éppoly biztos vagyok benne, hogy állításod hamis, mint abban, hogy a vitatott rendelkezés Istentől való.

„Mégis, tartózkodj tőle bizonyos ideig, hogy meglásd, valóban bízol-e bennük!" Tehát legyek engedetlen Isten iránt, hogy megtudjam, valóban bízom-e a neki való engedelmességben? Igazán vállalod ezt a tanácsot? Szándékosan azt tanítod, hogy „cselekedjünk rosszat, hogy abból jó származzék"? Reszkess Isten ítéletétől, amit ilyen tanítóknak tart fönn! „Kárhoztatásuk igazságos."

„Viszont ha az eszköz igénybevételének szüneteltetése miatt bánkódsz, úgy világos, hogy bízol bennük." Egyáltalán nem. Ha nyugtalanít, hogy szándékosan nem engedelmeskedem Istennek, világos, hogy Lelke még

mindig küzd velem. De ha nem nyugtalanít a szándékos bűn, egyértelmű, hogy Isten odaadott méltatlan gondolkozásra.

De mit értesz azon, hogy *„bízol* bennük"? Isten áldását keresed általuk? Úgy hiszed, hogy ha ilyen módon várok, akkor megnyerem azt, amit másképp nem érhetnék el? Én bízom. Isten segítségével így is lesz egészen életem végéig. Isten kegyelméből így fogok bízni bennük halálom napjáig, vagyis hiszem, hogy amit Isten megígért, azt hűségesen be is teljesíti. És mivel megígérte, hogy meg fog áldani, bízom abban, hogy szavát megtartja.

2 Másodszor ilyen kifogást is emelnek: „Ez ugyanaz, mintha cselekedetekben keresnénk az üdvösséget." Tudod, hogy mit jelent az, amit mondasz? Mit jelent cselekedetek által keresni az üdvösséget? Pál írásaiban vagy azt jelenti, hogy a mózesi törvény szertartásainak megtartásával szeretnénk üdvözülni, vagy saját tetteink, saját igazságunk érdeméért várjuk a megváltást. De hogyan lenne belehelyezhető e két felfogás bármelyike abba a magatartásba, ha én az Isten által elrendelt módon várom azt, és számítok rá, hogy ígérete szerint találkozni fog velem?

Igenis számolok azzal, hogy szavát beteljesíti, hogy így fog találkozni velem és megáldani engem. Nem azért, amit én tettem, nem is igazságom érdeméért, hanem egyedül Fiának érdeméért, szenvedéséért és szeretetéért, mert ő benne az Atya mindenkor gyönyörködik.

3 A harmadik szenvedélyes ellenvetés: „Krisztus az egyetlen kegyelmi eszköz." Erre azt felelem, hogy ez csak szójáték. Magyarázd meg, mit értesz rajta, s az ellenvetés elpárolog. Amikor azt mondjuk, hogy az imádság a kegyelem egyik eszköze, azt a csatornát értjük ezen, amely közvetíti Isten kegyelmét. Amikor azt mondod, hogy Krisztus a kegyelmi eszköz, ezt úgy érted, hogy ő az egyedüli ára és megszerzője a kegyelemnek, vagyis hogy „senki sem mehet az Atyához, hanem csak őáltala". És ezt ki tagadja? Azonban nem erről van szó.

4 „De nem parancsolja-e a Szentírás – hangzik a negyedik ellenvetés –, hogy *várjuk* a megváltást? Nem mondja-e Dávid: »Csak Istenre vár az én lelkem; tőle van szabadulásom«? És nem ugyanezt tanítja-e Ézsaiás: »Mi is vártunk téged, ó Uram«?" Mindez tagadhatatlan. Mivel Isten ajándéka,

kétségkívül tőle kell *várnunk* megváltásunkat. De hogyan várjuk? Ha maga Isten jelölt ki egy utat, találhatunk-e jobb módot arra, ahogy *várjunk rá?* És hogy igenis kijelölt egy utat, azt részletesen megmutattam, és azt is, hogy mi ez az út. A próféta szavai, akit idéztek, kizárnak minden kétséget. Ugyanis a teljes mondat így hangzik: „Mi is vártunk téged, ítéleted – vagy rendelésed – ösvényén, ó Uram!" (Ézs 26,8.) Ugyanígy várt Dávid is, mint saját szavai tanúsítják: „Vártam szabadításodat, Uram, és megtartottam törvényedet. Taníts meg Uram a te rendeléseidnek útjára, hogy megőrizzem azt mindvégig!"

5 „Igen – mondják némelyek –, de Isten más utat jelölt ki: »Megálljatok! és nézzétek az Úr szabadítását!«"

Vizsgáljuk meg az igeszakaszokat, amikre utalsz! Az első – a szövegkörnyezettel együtt – így hangzik:

„Amint közeledett a Fáraó, Izráel fiai felemelték szemüket és nagyon megfélemlettek. És azt mondták Mózesnek: Hát nincsenek-e Egyiptomban sírok, hogy ide a pusztába hoztál minket meghalni? Mózes pedig azt mondta a népnek: Ne féljetek, megálljatok! és nézzétek az Úr szabadítását. És szólt az Úr Mózesnek: Mondd Izrael fiainak, hogy induljanak el. Te pedig emeld fel a te pálcádat és nyújtsd ki kezedet a tengerre és válaszd azt kétfelé, hogy Izrael fiai szárazon menjenek át a tenger közepén" (2Móz 14,10kk).

Ez volt *Isten szabadítása*, amit *veszteg állva* néztek, miközben teljes erejüket latba vetve *elindultak*!

A másik igeszakasz, amelyikben előfordul ez a kifejezés, így hangzik: „Eljöttek pedig a hírmondók, és megmondták Jósafátnak: A tenger túlsó részéről nagy sokaság jön ellened. ...Megfélemlett azért Jósafát, és az Urat kezdte keresni és hirdetett az egész Júda országában böjtöt. Azért felgyűltek a júdabeliek, hogy az Úr segedelmét keressék, Júdának minden városaiból is jöttek, hogy az Urat megkeressék. És megállt Jósafát Júda és Jeruzsálem gyülekezetében, az Úr házában. ...Akkor Jaházielre... az Úrnak lelke szállt... és mondta: ...Ne féljetek és ne rettegjetek e nagy sokaság miatt. ...Holnap szálljatok szembe velük! ...Nem kell néktek harcolnotok, hanem csak álljatok veszteg, és lássátok az Úrnak szabadítását rajtatok. ...És reggel felkészülve,

kimentek. ...És amint elkezdték az éneklést és a dicséretet: az Úr ellenséget szerzett az Ammon fiai és a Moabiták és a Seir hegyén lakozók ellen, akik azután egymás elpusztítását segítették elő" (2Krón 20,2kk).
Ilyen szabadítást láttak Júda fiai. De ez mennyiben bizonyítja, hogy nem az Isten által rendelt eszközök használatával kell várnunk Isten kegyelmére?

6 Ezeken kívül már csak egy kifogást említek, ami tulajdonképpen nem tartozik ide. Azonban mivel oly gyakran hangoztatják, nem tekinthetek el fellette.

„Nem mondja-e Pál apostol: »Ha meghaltatok a Krisztussal, miért terheltetitek magatokat efféle rendelésekkel?« (Kol 2,20). Vagyis a keresztyéneknek, akik meghaltak Krisztussal, nem kell követniük a rendeléseket."

Tehát ezt mondod: „Mint keresztyén már nem vagyok alávetve Krisztus rendeléseinek!" E képtelenség hallatán első pillantásra látnod kell, hogy az itt említett rendelések egész biztosan nem Krisztus rendelései! Zsidó előírások, amelyek a keresztyénekre már valóban nem vonatkoznak.

Ugyanez tűnik ki a rögtön utána következő szavakból: „Ne fogd meg, meg se kóstold, még csak ne is illesd." Mindezek nyilván a zsidó törvény ősi rendeléseire utalnak.

Ez tehát a leggyengébb ellenvetés. És minden kifogással szemben rendíthetetlenül megáll a nagyszerű igazság: akik Isten kegyelmére vágynak, az általa rendelt eszközök használatával kell várniuk.

V.

1 Azonban ha el is ismerjük, hogy aki csak vágyik Isten kegyelmére, annak az általa rendelt eszközöket használnia kell, még mindig megkérdezheti valaki, hogy milyen rendben és hogyan kell használni azokat.

Az előzőre nézve megjegyzem, hogy van egyfajta rend, amit Isten előszeretettel használ a bűnös megváltása érdekében. Az ostoba, nyomorult ember érzéketlenül megy a maga útján, nem is gondol Istenre, amikor az Úr hirtelen elé áll talán egy felrázó igehirdetés vagy beszélgetés által, esetleg valami szörnyű szerencsétlenségben vagy meggyőző Lelkének

közvetlen érintésén keresztül, külső eszközök nélkül. Mivel most már szeretne megmenekülni az eljövendő haragtól, önszántából elmegy, hogy meghallja, hogyan tehetné ezt. Ha szívhez szóló igehirdetőre talál, meghökken és elkezdi tanulmányozni a Bibliát, hogy valóban úgy van-e minden, ahogy hallotta. Minél többet *hall* és *olvas*, annál inkább meggyőződik és annál többet gondolkodik róla éjjel és nappal. Esetleg talál más könyvet is, ami megmagyarázza és alkalmazza, amit a Szentírásból hallott és olvasott. És mindezen eszközök révén a bűnbánat nyilai egyre mélyebben hatolnak a lelkébe. *Beszélni* kezd Isten dolgairól, hiszen mindig ezek járnak az eszében, sőt elkezd Istenhez is beszélni, *imádkozik* hozzá, bár félelme és szégyene miatt alig tudja, hogy mit mondjon. De akár tud beszélni, akár nem, imádkozni csak tud, még ha „kimondhatatlan fohászkodásokkal" is. Mivel azonban kétli, hogy „a Magasságos és Felséges, aki örökké lakozik" odafigyelne olyan bűnösre, mint ő, azokkal akar imádkozni, akik ismerik Istent, a hívőkkel, a nagy gyülekezetben. Itt pedig azt látja, hogy a többiek odajárulnak az Úr asztalához. Belegondol: Krisztus erre tanított. Hát akkor én miért nem teszem? Túlságosan nagy bűnös vagyok. Nem érdemlem meg. Nem vagyok rá méltó. Miután egy ideig tusakodik ezekkel az aggályokkal, végül sikerül áttörnie. És így halad Isten útján – hall, olvas, gondolkodik, imádkozik és úrvacsorát vesz, amíg Isten a neki tetsző módon szívéhez nem szól: „A te hited megtartott téged. Eredj el békességgel!"

2 Figyelembe véve Isten sorrendjét megértjük, milyen eszközt ajánljunk egy-egy léleknek. Ha ezek valamelyike elérhet egy esztelen, nemtörődöm bűnöst, az valószínűleg a hallás vagy a beszélgetés lesz. Az ilyennek tehát ezeket ajánljuk, ha egyáltalán törődik az üdvösséggel. Aki kezdi érezni bűnei súlyát, azt Isten szavának nemcsak hallgatása, hanem olvasása és talán más komoly könyvek is mélyebb bűntudatra segíthetik. És nem tanácsolhatod, hogy elmélkedjen az olvasottak felett, hogy az teljes erejével hasson a szívére? Dehogynem, sőt beszéljen is róla, ne szégyellje, különösen azok között, akik ugyanazon az úton járnak. Amikor bajok és gondok gyötrik, intsd komolyan, hogy öntse ki szívét Isten előtt, figyelmeztesd, hogy „mindig imádkozni kell, és meg nem restülni"! És amikor érzi imái méltatlanságát, igyekezz együttműködni Istennel, emlékeztesd az illetőt, hogy menjen az Úr házába, és imádkozzon azokkal, akik félik Istent! Ha ezt megteszi, hamarosan vissza fog emlékezni Urának a kereszten elmondott szavára, s ez világos intés arra nézve, hogy itt az ideje, amikor támo-

gatnunk kell az áldott Lélek munkáját. Így vezethetjük őt lépésről lépésre az Isten által rendelt eszközök segítségével, nem saját akaratunk szerint, hanem csak ha a gondviselő Isten Lelke előttünk járva megnyitja az utat.

3 Azonban mint ahogy a Szentírásban nem találunk semmilyen határozott sorrendet erre nézve, a gondviselő Isten Lelke sem ragaszkodik mindig ilyesmihez változtatás nélkül. Az eszközök, amik a különböző embereket vezetik, és amikben ők megtalálják Isten áldását, nem egyformák, felcserélődhetnek és összeolvadhatnak ezerféle módon. Mindig az a legbölcsebb, ha követjük az Úr gondviselésének és Lelkének irányítását. Vezethet ebben (különösen azt illetően, hogy mi magunk milyen eszköz segítségével keressük Isten kegyelmét) egyrészt Isten külső gondviselése úgy, hogy egyszer az egyik eszköz használatára nyújt alkalmat, máskor a másikra; de tapasztalatunk is irányíthat, mely *által* Isten Lelke tetszése szerint, szabadon szokott munkálkodni szívünkben. Egyébként azoknak, akik sóvárognak Isten megváltására, ez a legbiztosabb és legáltalánosabb szabály: ahogy alkalmad van rá, használj minden Isten által rendelt kegyelmi eszközt. Hiszen ki tudja, melyikben fog Isten eléd jönni az üdvösséget hozó kegyelemmel?

4 Valójában az eszközök használatának módjától függ, hogy közvetítenek-e kegyelmet annak számára, aki él velük. Először is jó, ha szüntelenül észben tartjuk, hogy Isten minden eszköz fölött áll. Vigyázz tehát, nehogy korlátozd a Mindenhatót. Azt teszi és akkor teszi, amit és amikor neki tetszik. Adhatja kegyelmét az általa rendelt eszközökkel vagy azok nélkül. „Mert kicsoda ismerte meg az Úr értelmét, vagy kicsoda volt néki tanácsosa?" Várd ezért minden percben a megjelenését, akár olyankor, amikor rendelését követed, akár előtte, akár utána, s akkor is, amikor valami visszatart! Őt nem akadályozza semmi, ő mindig kész, mindig képes, mindig hajlandó megmenteni. „Ő az Úr, cselekedjék úgy, amint néki jónak tetszik."

Másodszor: mielőtt valamelyik eszközt használnád, vésd mélyen a szívedbe, hogy abban nincs *erő*. Magában szegényes, halott, üres. Elválasztva Istentől olyan, mint a száraz levél, mint az árnyék. Nincs *érdem* abban sem, ha ezeket használom. Semmi nincs benne, amivel Isten jótetszését elnyerném, emiatt nem várhatom jóakaratát, sőt egy csepp vizet sem, ami hűsítené a nyelvemet. De mivel Isten parancsolja, ezért élek velük. Mivel azt mondja, hogy így várjam, ezért itt várom ingyen kegyelmét, ahonnan jön az én szabadításom.

Vedd szívedre az intést, hogy az *opus operatum*, a puszta *cselekmény* semmit sem használ, hogy nincs másban megtartó erő, egyedül Isten Szentlelkében. Nincs érdem, csak Krisztus vérében, így még az, amit Isten rendel, sem közvetít kegyelmet a léleknek, ha nem kizárólag őbenne bízol. Másfelől, aki valóban bízik benne, mindenképpen elnyeri Isten kegyelmét, még ha minden külső rendeléstől elszakítanák, még ha a föld mélyébe zárnák is.

Harmadszor: ezeket az eszközöket használva egyedül Istent keresd. Minden külső dologban és dolog által csak az ő Lelkének *hatalmára* és Fiának érdemére tekints. Vigyázz, ne rekedj meg magában a *tettben*, mert ha így cselekszel, fáradozásod hiábavaló lesz. Csak Isten tudja kielégíteni lelkedet. Ezért őrá figyelj mindenben, mindenen keresztül és mindenekfölött!

Azt se felejtsd, hogy valamennyi eszközt *eszközként* használd! Ahogy Isten rendelte őket, nem önmagukért, hanem hogy lelked megújuljon igazságban és valóságos szentségben. Ha tehát egy eszköz valóban erre segít, akkor jó, de ha nem, akkor szemét és salak.

Végül: miután ezek közül használtad valamelyiket, vigyázz, hogyan értékeled magad, hogyan tetszelegsz önmagad előtt, mintha valami nagyszerű dolgot vittél volna véghez. Ez mindent megmérgezne. Gondolj bele: „Ha Isten nem volt benne, mit ért? Nem bűnt bűnre halmoztam? Meddig még? Uram, ments meg, vagy elveszek! Ne ródd fel nekem ezt a bűnt!” Ha Isten benne volt, ha szeretete szívedbe kiáradt, akkor szinte elfelejtetted a külső formaságot. Látod, tudod, érzed, hogy Isten ott van mindenben. Alázkodj meg! Borulj le előtte! Adj neki dicsőséget! „Mindenben Isten dicsőíttessék a Jézus Krisztus által!” Minden tetemed ezt mondja: „Az Úrnak kegyelmességét hadd énekeljem örökké! Nemzetségről nemzetségre hirdetem a te hűséges voltodat az én számmal!”

A KÖRÜLMETÉLT SZÍV

TIZENHETEDIK IGEHIRDETÉS

„A szívnek lélekben, nem betű szerint való körülmetélése az igazi körülmetélkedés.”
(Róma 2,29.)

1 Egy kiváló férfi egyszer szomorúan megjegyezte, hogy aki manapság a keresztyénség legalapvetőbb kötelességeiről prédikál, vállalnia kell a kockázatot, hogy hallgatói közül sokan „új tanok hívének” fogják tartani. Az emberek többsége annyira *elkoptatta* a hit lényegének élét, bár a valláshoz még mindig ragaszkodnak, hogy mihelyt valaki szóba hozza az igazságok egyikét, amelyek megkülönböztetik Krisztus Lelkét a világ lelkétől, rögtön felkiáltanak: „Idegen dolgokat beszélsz a mi füleinknek, meg akarjuk azért érteni, mik lehetnek ezek!” Pedig csak „Jézust és a föltámadást” hirdeti és annak szükségszerű következményét: ha Krisztus feltámadt, akkor szükséges, hogy meghaljatok a világnak, és teljességgel Istennek éljetek.

2 Kemény beszéd ez az érzéki embernek, aki a világnak él és Isten számára halott. Nem könnyű meggyőzni őt arról, hogy ez Isten szava, hacsak nem sikerül úgy módosítani az értelmezést, hogy se pozitív, se negatív jelentése ne legyen. „Nem foghatja meg az Isten Lelkének dolgait” egyszerű, nyilvánvaló jelentésükben, „bolondságok néki; meg sem értheti, mivelhogy lelkiképpen ítéltetnek meg”. Csak a lelki értelem fogja fel, ami az ilyen emberben még nem ébredt fel. S mivel ez nincs meg benne, emberi képzelődésnek minősítve kénytelen elvetni Isten bölcsességét és hatalmát.

3 Hogy „a szívnek lélekben, nem betű szerint való körülmetélése az igazi körülmetélkedés”, s hogy Krisztus igazi követőjének, az Isten által elfogadott embernek megkülönböztető jegye nem a külső körülmetélkedés vagy

keresztség, sem valami más külsőség, hanem a lélek helyes állapota, az elme és a szív megújulása Teremtőjének képére – ez az egyike azoknak a fontos igazságoknak, amiket csak lelkiképpen ítélhetünk meg. Maga az apostol is jelzi ezt a következő szavakban: „...amelynek dicsérete nem emberektől, hanem Istentől van." Mintha ezt mondta volna: „Ne várd, bárki légy, aki így követed nagy Mesteredet, hogy a világ – az Urat nem követők tábora – ezt mondja: »Jól vagyon jó és hű szolgám!« Tudd meg, hogy a szív körülmetélése, elhívásod pecsétje bolondság a világ előtt! Várj nyugodtan az elismerésre Urad eljövetelének napjáig. Ama napon majd dicséretet kapsz Istentől az emberek és angyalok nagy gyülekezetében."

Meg szeretném kérdezni, először, hogy miből is áll a szív körülmetélése. Másodszor pedig megemlítenék néhány gondolatot, ami természetszerűleg felmerül a kérdés nyomán.

I.

1 Először tehát megkérdem: miből kell állnia a szív körülmetélésének, hogy Isten dicséretét kiérdemelje? Általánosságban megállapíthatjuk: a léleknek azt az állapotát jelenti, amit Isten Igéje szentségnek nevez, ez pedig félreérthetetlenül magában foglalja a bűntől, „mind a test, mind a lélek összes szennyétől" való megtisztulást. Következésképpen az ilyen teremtmény megkapta Krisztus Jézus indulatának belső vonásait, „megújult elméjének lelke szerint", úgyhogy „tökéletes, miként mennyei Atyja tökéletes".

2 Részletesebben a szív körülmetélése alázatot, hitet, reményt és szeretetet tartalmaz. Az alázat, magunk helyes megítélése, megtisztítja elménket saját tökéletességünk öntelt beképzelésétől, képességeink, alkalmasságunk felőli alaptalan véleményünktől, melyek a romlott természet valódi gyümölcsei. Az alázat mindenestől megszünteti azt a hiú gondolatot, hogy „gazdag és bölcs vagyok, nincs szükségem semmire", és meggyőz, hogy természetünknél fogva „nyomorultak és nyavalyásak és szegények és vakok és mezítelenek" vagyunk. Ráeszméltet, hogy a magunk erejéből a legjobb esetben is csupán bűn és hiábavalóság az egész életünk, hogy zavar, tudatlanság és tévedés uralkodik értelmünk felett, hogy esztelen, világi,

érzéki, ördögi szenvedély bitorolja akaratunkat. Egyszóval nincs lelkünkben semmi épség, természetünk alapja mindenestől romlott.

3 Ugyanakkor tapasztaljuk, hogy nincs erőnk segíteni magunkon. Isten Lelke nélkül nem tudunk mást tenni, csak bűnre bűnt halmozni. Egyedül Ő munkálja bennünk mindenható erejével mind az akarást, mind a munkálást a jóra. Hiszen nem tudunk még csak egy jó gondolatot sem gondolni az Úr Lelkének természetfölötti segítsége nélkül, mint ahogy képtelenek vagyunk magunkat létre hozni, vagy lelkünket igazságban és valódi szentségben megújítani.

4 Természetünk bűnösségének és tehetetlenségének helyes megítélése azt fogja eredményezni, hogy semmibe vesszük „az emberektől jövő tiszteletet", amit általában valami vélt érdemért kapunk. Aki ismeri magát, az nem kívánja, nem is értékeli a dicséretet, amiről tudja, hogy nem érdemli meg. Ezért „igen csekély dolog reá nézve, hogy emberektől ítéltessék meg". Minden oka megvan azt gondolni – ha összehasonlítja a mellette vagy ellene elhangzott véleményt azzal, amit saját szívében érez –, hogy a világ és e világ istene „kezdettől fogva hazug". Hasonlóképpen értékeli azok ítéletét is, akik nem e világból valók. Bár szívesen venné – amennyiben Isten is úgy akarja –, ha azt mondanák róla, hogy Ura javainak hűséges sáfára, s így talán nagyobb hasznára lehetne szolgatársainak. Azonban mivel csupán ezért kívánja elismerésüket, egyáltalán nem hagyatkozik arra. Hiszen biztos abban, hogy Istennek szándéka megvalósításához nincs szüksége eszközökre, képes akár a kövekből támasztani szolgákat, hogy akaratát véghezvigyék.

5 Ez az az alázat, amit azok tanultak Krisztustól, akik példáját követik és nyomdokaiban járnak. Betegségük ismerete, mely bizonyos tisztulást jelent nekik annak egy részétől: a büszkeségtől és hiúságtól, késszé teszi őket, hogy elfogadják a második dolgot, amit a szív körülmetélése jelent: azt a hitet, amin kívül semmi más nem képes meggyógyítani őket. Ez az egyedüli szer a földön, ami visszaállíthatja egészségüket.

6 A vakok legjobb vezetője, a sötétben levők legbiztosabb világossága, az esztelen legtökéletesebb tanítója a hit. De csakis olyan hit, ami „erős az

Istennek erősségek lerontására", a romlott értelem minden előítéletének, az emberek által tisztelt minden hamis elvnek, gonosz szokásnak és magatartásnak leküzdésére. Ez a hit legyőzi a „világ bölcsességét, ami bolondság az Isten előtt", és „leront okoskodásokat és minden magaslatot, amely Isten ismerete ellen emeltetett, s foglyul ejt minden gondolatot, hogy engedelmeskedjék a Krisztusnak".

7 „Minden lehetséges a hívőnek." Mivel Isten „megvilágosította értelmének szemét", látja, mire hívatott el: hogy Istent, aki oly drága áron vásárolta meg őt, dicsőítse testében és lelkében, melyek most már Istené a megváltás révén ugyanúgy, mint a teremtés folytán. Érzi, „mi (az Úr) hatalmának felséges nagysága", aki feltámasztotta Krisztust a halálból, és ugyanúgy képes minket, „a bűnben holtakat" is feltámasztani „a bennünk lakozó Szentlélek által". „Az a győzedelem, a mely legyőzi a világot, a mi hitünk", és ez egyrészt megingathatatlan igenlése mindannak, amit Isten a Szentírásban kijelentett – különösen ezeknek a fontos igazságoknak: „Krisztus Jézus azért jött e világra, hogy megtartsa a bűnösöket", „Aki a mi bűneinket maga vitte fel testében a fára", „És ő engesztelő áldozat a mi vétkeinkért; de nemcsak a mienkért, hanem az egész világért is." Ugyanakkor ez a hit Krisztus kijelentése a szívünkben. Isteni bizonyosság vagy meggyőződés az ő ingyenes, meg nem érdemelt szeretetéről irántam, bűnös iránt, bizonyosság megbocsátó kegyelme felől, amit a Szentlélek munkál bennünk; bizonyosság abban, amit minden igazi hívő tanúsíthat: „Mert én tudom, hogy az én Megváltóm él", hogy „van szószólónk az Atyánál", és hogy „az igaz Jézus Krisztus" az én Uram, és ő „engesztelő áldozat az én vétkeimért". Tudom, hogy „szeretett engem és önmagát adta érettem", megbékéltetett Istennel még engem is, és benne „van az én váltságom az ő vére által, bűneimnek bocsánata".

8 Az ilyen hit nyilvánvalóvá teszi annak hatalmát, aki azt ihleti, mert megszabadítja gyermekeit a bűn igájától és „megtisztítja lelkiismeretüket a holt cselekedetektől" azáltal, hogy megerősíti őket, és már nem kényszerülnek engedelmeskedni bűnös kívánságaiknak. Ahelyett, hogy „odaszánnák tagjaikat hamisság fegyvereiül a bűnnek", most teljességgel „odaszánják magukat az Istennek, mint akik a halálból életre keltek".

9 Akik így hit által Istentől születtek, azoknak reménység által erős vigasztalásuk van. Ez a következő dolog, amit a szív körülmetélése jelent: lelkük a Szentlélekkel együtt tesz bizonyságot, hogy Isten gyermekei. Sőt ugyanez a Lélek munkálja bennük azt a világos és örvendező bizonyosságot, hogy a szívük igaz Isten előtt, azt a jó meggyőződést, hogy az Úr kegyelme által már most azt teszik, ami az ő szemében elfogadható. Az életre vezető ösvényen járnak, és Isten kegyelméből meg is fognak rajta maradni mindvégig. Ő ad támogatást abban a valós várakozásban, hogy Istentől minden jó dolgot meg fognak kapni; és örömteli kilátást a dicsőség koronájának elnyerésére, ami a mennyben van fenntartva számukra. Ez a horgony tartja szilárdan a keresztyént e terhes világ hullámai között, ez akadályozza meg, hogy fennakadjon az elbizakodottság vagy a kétségbeesés zátonyán. Nem csüggeszti Ura félreérthető szigorúsága, sem „nem veti meg az ő jóságának gazdagságát". Nem tartja az előtte levő versenyfutást oly nehéznek, hogy ne lenne képes megbirkózni vele, sem nem becsüli le annyira, hogy feladná a küzdelmet, mielőtt teljes erejét megfeszítette volna. Már tapasztalt a keresztyén hadviselésben, s ez biztosítja, hogy „munkája nem hiábavaló", amennyiben „valamit hatalmában van cselekedni ereje szerint, azt cselekszi". Ugyanez a tapasztalat állja útját annak a csalóka gondolatnak, hogy más módon is eredményes lehet, hogy ellankadt szív és lecsüggesztett kéz képes erényt munkálni és dicséretet szerezni, illetve sikerülhet ez akkor is, ha valaki nem fut azonos pályán a pogányok nagy apostolával, aki így szólt: „Én úgy futok, mint nem bizonytalanra; úgy viaskodom, mint aki nem levegőt vagdos; hanem megsanyargatom testemet és szolgává teszem; hogy míg másoknak prédikálok, magam valami módon méltatlanná ne legyek."

10 Ugyanezzel a fegyelemmel kell Krisztus minden jó vitézének edzenie magát, hogy elviselje a nehézségeket. Ha így megszilárdul és megerősödik, meg tudja majd tagadni nemcsak a sötétség cselekedeteit, hanem minden vágyat és érzelmet, amit nem igazol Isten törvénye. Hiszen „akiben megvan ez a reménység őiránta – mondja János apostol –, az mind megtisztítja magát, amiképpen ő is tiszta". Isten Krisztusban adott kegyelme és a szövetség vére által naponta arra törekszik, hogy lelkének legbelsőbb zugát is megtisztítsa az olyan vágyaktól, amik azelőtt bitorolták és bemocskolták: a tisztátalanságtól, irigységtől, rosszakarattól és haragtól,

minden testies indulattól és szenvedélytől, ami természetes romlottságából fakad, vagy azt dédelgeti. Hiszen jól tudja, hogy akinek a teste Isten temploma, nem engedhet be semmi közönségeset vagy tisztátalant. Azt is tudja, hogy szentség fedezi be azt a házat mindörökké, ahol a szentség Lelke kegyelmesen lakozást vesz.

11 Azonban még mindig hiányzik belőled valami, bárki légy, aki a mélységes alázathoz és rendíthetetlen hithez élő reménységet ragasztottál, és így nagymértékben megtisztítottad szívedet veleszületett szennyétől. Ha tökéletes akarsz lenni, add ezekhez a könyörületességet. Adj szeretetet, és megtörtént szíved körülmetélése. „Annakokáért a törvénynek betöltése a szeretet, a parancsolat vége." A szeretet kiváló vonásokkal ékeskedik: ez minden erény lényege, lelke, élete. Nemcsak az első és nagy parancsolat, hanem minden parancsolat összegzése: „Amik csak igazságosak, amik csak tiszták, amik csak kedvesek – vagy tisztességesek –; ha van valami erény, és ha van valami dicséret", az mind belefér ebbe az egy szóba: szeretet. Ebben van a tökéletesség, a dicsőség és boldogság. Menny és föld királyi törvénye ez: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből és teljes elmédből és minden erődből."

12 Ez nem tiltja meg, hogy Istenen kívül mást is szeressünk. Sőt, ebből következik, hogy testvérünket is szeretjük. Azt sem zárja ki (ahogy némelyek furcsa módon gondolják), hogy Istenen kívül másban is örömünket leljük. Aki ezt állítja, az feltételezi, hogy a szentség forrása közvetlenül a bűn szerzője is, hiszen Isten elszakíthatatlanul összekötötte a gyönyört a nekünk adott élet fenntartásához szükséges eszközök használatával. Parancsa tehát semmiképpen sem jelenthet ilyet. Áldott Urunk és apostolai sokkal gyakrabban és világosabban magyarázzák ezt, semhogy félreérthetnénk. Egyöntetűen vallják, hogy a következő kijelentések: „Az Úr, a te Istened egy Úr", „Ne legyenek néked idegen isteneid én rajtam kívül", „Szeresd az Urat, a te Istenedet minden erődből", „ragaszkodj hozzá", „neved után vágyott a lélek" mind azt jelentik: az egyetlen Jó legyen kizárólag végső Célotok. Önmagáért csak egy dologra vágyakozzatok: hogy ő kiábrázolódjon bennetek, aki minden mindenekben. Egy boldogságot helyezzetek célul lelketek elé: az egyesülést azzal, aki alkotott, hogy „közösségetek legyen az Atyával és a Fiúval", hogy egy lélekben egyesüljetek

az Úrral. Egy célod legyen az idők végezetéig, hogy Istenben találd gyönyörűségedet az ideig- és az örökkévalóságban. Mást csak annyiban keress, amennyiben ezt a célt szolgálja. Szeresd a teremtett dolgokat, amíg a Teremtőhöz vezetnek. De minden lépésedben ez jelentse a dicsőséget, amire tekinteted irányul. Rendeld alá ennek minden érzésedet, gondolatodat, szavadat és tettedet. Amire vágyódsz vagy amitől félsz, amit keresel vagy amit elkerülsz, amit gondolsz, mondasz vagy teszel szolgálja boldogságodat Istenben, léted egyedüli céljában és forrásában!

13 Ne legyen más vágyad, más végső célod Istenen kívül. Urunk azt mondja: „Egy a szükséges dolog", és ha szemedet csak erre az egy dologra függeszted, „egész tested világos lesz". Pál apostol így ír: „De egyet cselekszem: célegyenest igyekszem az Istennek a Krisztus Jézusban onnét felülről való elhívása jutalmára." Jakab apostol erre int: „Tisztítsátok meg kezeiteket ti bűnösök, és szenteljétek meg szíveiteket ti kétszívűek." János apostol ezt mondja: „Ne szeressétek a világot, se azokat, amik a világban vannak. Mert mindaz, ami a világban van, a test kívánsága és a szemek kívánsága és az élet kérkedése, nem az Atyától van, hanem a világból." „Nem az Atyától van", abban keresni a boldogságot, ami a test kívánságát elégíti ki, behódolva az érzékiségnek, vagy a szemek kívánságát, táplálva a fantáziát újdonságokkal, nagy és szép dolgokkal, illetve ami az élet kérkedését szolgálja fényűzéssel, hírnévvel, hatalommal és ezek megszokott következményeivel, dicsérettel és csodálattal. Ezek nem a lelkek Atyjától jönnek, Ő nem is helyesli ezeket, „hanem a világból" vannak. Azoknak megkülönböztető jegyei, akik nem akarják, hogy Isten uralkodjon felettük.

II.

Részletesen megvizsgáltam tehát, hogy mi a szív körülmetélése, melynek dicsérete van Istentől. Most szeretnék megemlíteni néhány gondolatot, ami természetszerűleg felvetődik e vizsgálódás nyomán. Ezeknek mint egyszerű mércéknek alapján ki-ki megítélheti, hogy a világból van-e vagy Istentől?

1 Először is, egyértelmű abból, ami idáig elhangzott, hogy senki sem jogosult Isten dicséretére, ha szíve nincs körülmetélve alázat által, ha nem

kicsi, alávaló és gyarló a saját szemében, s nincs mélyen meggyőződve „természetének veleszületett romlottságáról", mely miatt nagyon messzire távolodott „az ősi igazságtól", s ezért hajlamos minden rosszra, irtózik minden jótól, megfertőzött és utálatos. „Mert a test gondolata ellenségeskedés Isten ellen; minthogy az Isten törvényének nem engedelmeskedik, mert nem is teheti." Nem érdemli meg tehát Isten dicséretét, hacsak folytonosan nem érzi lelke mélyén, hogy ha Isten Lelke nem nyugodna rajta, nem gondolhatna, kívánhatna, mondhatna vagy tehetne semmi jót, semmi olyat, ami Istennek tetsző.

Mondom ismét, senki nem méltó Isten dicséretére, amíg meg nem érzi, hogy szüksége van őrá, sőt amíg el nem kezdi keresni azt a „dicsőséget, amely egyedül tőle van", amíg már nem vágyik arra, nem hajszol olyasmit, ami emberektől való, hacsak nem az Úr ügyét szolgálja.

2 A másik igazság, mely az elhangzottakból következik, hogy senki sem részesülhet Isten megbecsülésében, ha szívét nem metélte körül a hit, mégpedig „az Isten erejébe vetett hit", ha el nem veti, hogy továbbra is érzékei, vágyai, indulatai vagy éppen a vakoknak a világ által olyannyira bálványozott vak vezetője, a józan ész irányítsa. Isten igaz gyermeke hitben él és jár, minden lépést úgy tesz, „mintha látná a láthatatlant", „nem a láthatókra néz, hanem a láthatatlanokra; mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók". Minden vágyát, tervét, gondolatát, minden tettét és kapcsolatát úgy irányítja, mint aki beljebb hatolt a kárpitnál, oda, ahol Jézus ül Isten jobbján.

3 Bárcsak jobban ismernék ezt a hitet azok, akik idejük nagy részét azzal töltik és azon fáradoznak, hogy másik alapot vessenek! Akik a vallást a dolgok örök erkölcsi *rendjére*, az erény magától értetődő *kiválóságára* és a belőle folyó tettek *szépségére*, a jó és rossz *okára* – ahogy ők nevezik – és a létezők egymás közötti *kapcsolatára* alapozzák. Az az állítás, hogy a keresztyén kötelességnek ezek lennének az alapjai, vagy megegyezik a Bibliával, vagy nem. Ha megegyezik, akkor miért esnek bizonytalanságba jóindulatú emberek, és egy sereg fogalom – melyekkel a legegyszerűbb igazságokat is el lehet homályosítani – miért vonja el figyelmüket a törvény fontosabb dolgaitól? Ha pedig nem egyezik meg, akkor kötelességük

megfontolni, kitől ered ez az új tan. Talán mennyei angyaltól, aki nem Krisztus Jézus evangéliumát hirdeti? Ha így van, akkor – Isten mondta ki és nem mi: – „átok legyen".

4 A mi evangéliumunk nem ismeri a jó cselekedeteknek más fundamentumát, mint a hitet, sem a hitnek más alapját, mint Krisztust. Ugyanígy megtudjuk belőle, hogy nem vagyunk az Úr tanítványai, ha megtagadjuk, hogy hitünk és cselekedeteink szerzője Ő, ihletője és véghezvivője pedig az ő Lelke. „Akiben pedig nincs a Krisztus Lelke, az nem az övé." Egyedül ő tudja megeleveníteni azokat, akik halottak Isten számára, ő tudja beléjük lehelni a keresztyén élet leheletét, és úgy vezeti, kíséri és követi őket kegyelmével, hogy jó szándékukat jó célhoz juttassa. És „akiket Isten Lelke vezérel, azok Istennek fiai". Ez az igazi vallás és erény rövid és egyszerű ábrázolása Isten részéről, és „más fundamentumot senki nem vethet".

5 Harmadszor, az elmondottakból azt is megtudhatjuk, hogy valójában senkit sem „vezérel Isten Lelke", hacsak „ez a Lélek bizonyságot (nem) tesz (az illető) lelkével együtt, hogy Isten gyermeke", ha nem látja maga előtt a jutalmat és koronát, és nem „dicsekedik az Isten dicsőségének reménységében". Ily nagyot hibáztak azok, akik azt tanították, hogy Isten szolgálata közben nem szabad a magunk boldogságára tekintenünk. Dehogynem! Sőt, Isten gyakran és kifejezetten azt tanítja, hogy „a megjutalmazásra tekintsünk", hogy a fáradozást ellensúlyozzuk „az előttünk levő örömmel", az itteni „könnyű szenvedést" az „igen-igen nagy dicsőséggel". Igen, „az ígéret szövetségeitől távoliak" vagyunk, „Isten nélkül valók e világon", amíg Isten „az ő nagy irgalmassága szerint újonnan (nem) szül minket élő reménységre romolhatatlan, szeplőtelen és hervadhatatlan örökségre".

6 Ha ellenben ez mind igaz, úgy itt az ideje, hogy az említett személyek becsületesen megvizsgálják saját lelküket. Oly távol vannak attól az örömteli bizonyosságtól, hogy megfelelnek a szövetség feltételeinek és meg fogják kapni ígéreteit, hogy vitába szállnak magával a szövetséggel és káromolják feltételeit. Így panaszkodnak: „Túl kemények ezek a követelmények, soha senki nem felelt meg nekik, és nem is fog!" Mi ez, ha nem Isten hibáztatása, mintha könyörtelen úr lenne, aki többet követel szol-

gáitól, mint amennyire képesíti őket? Mintha megcsúfolta volna kezének tehetetlen teremtményeit azzal, hogy lehetetlenségre kötelezte őket, vagy azzal, hogy megparancsolta: győzzenek, holott ehhez sem saját erejük, sem a kegyelem nem volt elegendő.

7 Ezek az istenkáromlók szinte meggyőzik ártatlanságukról azokat, akik az ellenkező végletbe esve azt remélik, hogy minden fáradság nélkül teljesíthetik Isten parancsait. Hiú remény, hogy Ádám akár egyetlen leszármazottja megláthatná Krisztusnak és Istennek országát anélkül, hogy ne küzdene, magát meg ne sanyargatná, mielőtt „bemenne a szoros kapun". Hiú remény, hogy aki „bűnben fogantatott és született" és akinek „belseje csupa romlottság", akár csak gondolhasson is arra, hogy „megtisztítja magát, amiképpen ő (az Úr) is tiszta", hacsak nem lép nyomdokába és nem „veszi fel az ő keresztjét minden nap", hacsak „le nem vágja jobb kezét" és „ki nem vájja jobb szemét, és el nem veti magától". Hiú remény arról álmodoznia, hogy lerázhatja régi felfogását, természetét, indulatait, hogy az általános önmegtagadás állandó és szakadatlan folyamata nélkül „egész valója, lelke és teste mindenestől meg fog szentelődni".

8 Következtethetünk-e ennél kevesebbre Pál apostol fenn idézett szavaiból, aki „erőtlenségek, bántalmazások, nyomorúságok, üldözések és szorongattatások" közt élt Krisztusért, aki teljes volt „jelekkel, csodákkal és hatalmas cselekedetekkel", „elragadtatott a harmadik égig", és mégis úgy vélte – ahogy egy mai szerző nyomatékosan kifejezi –, hogy minden erénye bizonytalan lenne, még az üdvössége is veszélybe kerülne, ha nem tagadná meg magát állandóan? „Én azért úgy futok – mondja –, mint nem bizonytalanra; úgy viaskodom, mint aki nem levegőt vagdos." Ezzel nyilván azt tanítja, hogy aki nem fut, aki nem tagadja meg magát hasonlóképpen naponta, az igenis bizonytalanra fut, és olyan értelmetlenül viaskodik, mint aki „levegőt vagdos".

9 Ugyanilyen értelmetlenül beszél arról, hogy „megharcolja a hitnek szép harcát", ugyanilyen hiába reméli, hogy elnyerheti a romolhatatlan koronát, akinek nincs a szíve szeretet által körülmetélve, mint az előzőkből következtethetjük. A szeretet – ami kizárja a test kívánságát, a szemek kívánságát és az élet kérkedését, ami mozgósítja a teljes embert, testet, lelket és

az egész valót egy cél buzgó keresésében – annyira elengedhetetlen az Úr gyermeke számára, hogy e nélkül aki csak él, halott Isten előtt. „Ha embereknek vagy angyaloknak nyelvén szólok is, szeretet pedig nincsen én bennem, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy pengő cimbalom. És ha jövendőt tudok is mondani, és minden titkot és minden tudományt ismerek is; és ha egész hitem van is, úgyannyira, hogy hegyeket mozdíthatok ki helyükről, szeretet pedig nincsen én bennem, semmi vagyok." Sőt még „ha vagyonomat mind felétetem is, és ha testemet tűzre adom is, szeretet pedig nincsen én bennem, semmi hasznom abból".

10 Ez tehát a tökéletes törvény summája, ez a szív igazi körülmetélése. Térjen vissza a lélek Istenhez, aki adta, szeretetének teljes ragaszkodásával. „Ahonnan a folyóvizek mind eredtek", oda folyjanak vissza. Nem akar ő más áldozatot tőlünk, csak a magának választott szív élő áldozatát Krisztus által. Ajánljuk ezt folyamatosan neki a szent szeretet lángjaiban. Ne osztozzon rajta egy teremtmény sem ővele, a féltőn szerető Istennel. Nem osztja meg trónját mással, vetélytárs nélkül akar uralkodni. Ne engedj be a szívedbe más szándékot, más vágyat, csak aminek ő a végső célja. Ezen az úton jártak Isten ama gyermekei, akik bár meghaltak, mégis így szólnak hozzánk: „Azért akarj élni, hogy nevét dicsérd. Minden gondolatod, szavad és tetted Isten dicsőségét szolgálja. Szíved rajta csüngjön, és mást csak akkor kívánj, ha belőle és tőle való. Teljen meg lelked annyira az ő szeretetével, hogy amit csak szeretsz, őérte szeresd." „Szíved törekvése legyen tiszta, minden cselekedetedben határozottan az Úr dicsőségére törekedj." „Szegezd tekinteted elhívásod áldott reményére, őt szolgálja minden ezen a világon!" Mert akkor, és csakis akkor lesz „az az indulat bennünk, mely volt Krisztus Jézusban is", ha szívünk minden rezdülésével, ajkunk minden szavával, kezünk minden tettével csak arra törekszünk, ami vele kapcsolatos és az ő jótetszését szolgálja, s ha többé nem gondolunk, szólunk vagy cselekszünk semmit azért, hogy teljesítsük „a magunk akaratát, hanem annak akaratát, aki elküldött minket", amikor már „akár eszünk, akár iszunk, akármit cselekszünk, mindent az Isten dicsőségére fogunk cselekedni".

(Elhangzott az Oxfordi St. Mary templomban, az egyetem hallgatói és tanárai előtt.)

AZ ÚJJÁSZÜLETÉS JELEI

TIZENNYOLCADIK IGEHIRDETÉS

„Így van mindenki, aki Lélektől született.”
(János 3,8.)

1 Miről ismerhető fel, hogy valaki „Lélektől született” vagyis újonnan született, Istentől született? Mit jelent újonnan születni, Istentől születni, Lélektől születni? Mit jelent Isten fiává, gyermekévé lenni, illetve elnyerni a fiúság Lelkét? Tudjuk, hogy ezek az Isten ingyen kegyelme által nyert kiváltságok általában a keresztséghez kötődnek (amit Urunk az egyik előző versben úgy említ, hogy az ember „víztől és Lélektől születik”), de szeretnénk tudni, mik ezek a kiváltságok: mi az újjászületés?

2 Talán nem szükséges meghatároznunk, hiszen a Szentírás sem teszi. Mivel azonban a kérdés a lehető legmélyebben érint minden embert, hiszen „ha valaki újonnan nem születik”, ha a Lélektől nem születik, „nem láthatja az Isten országát”, ezért nagyon egyszerűen szeretném megmutatni az ismertetőjeleit, ahogy a Szentírásban lefektetve találom azokat.

I.

1 Ezek közül az első, mely az összes többinek is alapja, a hit. Így ír Pál apostol: „Mert mindnyájan Isten fiai vagytok a Krisztus Jézusban való hit által” (Gal 3,26). János apostol azt mondja: „hatalmat (ἐξουσίαν, amit talán jobb lenne úgy fordítani, hogy *jogot vagy kiváltságot*) adott azoknak, hogy Isten fiaivá legyenek, azoknak, akik az ő nevében hisznek, akik (amikor hitre jutottak) nem vérből, sem a testnek akaratából (nem természetes nemzés által), sem a férfiúnak indulatjából (ami az örökbe fogadott gyermekek esetében semmi belső változást nem eredményez), hanem Istentől

születtek" (Jn 1,12-13). Közönséges levelében pedig ismét ezt írja János: „Mindaz, aki hiszi, hogy Jézus a Krisztus, Istentől született" (1Jn 5,1).

2 Azonban nemcsak feltételezett illetve elméleti hitről beszélnek itt az apostolok. Nem csupán annak az állításnak elfogadásáról, hogy „Jézus a Krisztus", sem a hitvallásunkban vagy az Ó- és Újszövetségben foglalt tanok elismeréséről. Nem kizárólag arról van szó, hogy hitelesnek tekintjük-e hihető állítások némelyikét vagy akár mindegyikét. Különben azt mondanánk (s ezt ki fogadhatja el?), hogy az ördögök Istentől születtek, mert megvan bennük ez a hit. Rettegve hiszik, hogy Jézus a Krisztus, és hogy a teljes Szentírás, amit Isten ihletett, olyan igaz, mint maga Isten. A hit nem csupán az isteni igazság elfogadása Isten tanúsága alapján vagy nyilvánvaló csodák hatására, hiszen az ördögök is hallották a Megváltó szavait, tudták, hogy hű és igaz tanú. Mindenképpen el kellett fogadniuk bizonyságtételét mind önmagáról, mind az Atyáról, aki küldte. Ugyanígy látták a hatalmas tetteket, amiket cselekedett, ezért hitték, hogy „az Istentől jött ki". E hit ellenére még mindig „a nagy nap ítéletére örök bilincseken, sötétségben tartja" őket Isten.

3 Mert mindez nem több halott hitnél. Az igazi, élő keresztyén hit, mely jelen van abban, aki Istentől született, nem csupán elismerése valaminek, nem csupán az értelem ténykedése, hanem a szívben Isten által munkált készség, „határozott reménység és bizalom Isten iránt, hogy Krisztus érdeméért megbocsáttattak bűneink, és megbékéltünk Istennel az ő jóvoltából". Azt jelenti, hogy az ember először is megtagadja magát. Hogy „Krisztusban találtasson", hogy a Megváltó elfogadja, teljesen visszautasít minden „bizakodást a testben". „Nincs mivel fizetnie", nem bízik saját cselekedeteiben vagy valamiféle igazságában, s ezért úgy jön Istenhez, mint elveszett, szerencsétlen, önmagát tönkretett, magát elítélt, végpontra jutott, tehetetlen bűnös, akinek már szava sem lehet, aki menthetetlenül „Isten ítéletére méltó". Ilyen bűntudat (amit általában kétségbeesésnek neveznek azok, akik ócsárolnak olyasmit, amit nem ismernek) és az a szavakkal ki sem fejezhető teljes meggyőződés, hogy egyedül Krisztustól ered megváltásunk, valamint e megváltás iránti buzgó sóvárgás – ezek előzik meg az élő hitet, a bizakodást Krisztusban, aki halálával fizetett váltságunkért, és életével betöltötte értünk a törvényt. Ez a hit tehát, ami által Istentől születünk „nem csupán annyi, hogy elhisszük hitvallásunk minden tételét, hanem Isten kegyelmébe vetett valóságos bizalom is a mi Urunk Jézus Krisztus által".

4 Ennek a hitnek, mely által Istentől születünk, egyik azonnali és maradandó, tőle egy órára sem elválasztható gyümölcse a bűn fölötti hatalom: erő mindenféle külső bűn, minden gonosz szó és tett legyőzésére, hiszen Krisztus vére „megtisztítja a lelkiismeretet a holt cselekedetektől", ahol csak igénybe veszik. Azonkívül erő a belső bűn ellen is, mert megtisztítja a szívet minden szentségtörő vágytól és indulattól. A hitnek ezt a gyümölcsét Pál apostol hosszan ecsetelte a Római levél hatodik részében. „Akik (hit által) meghaltunk a bűnnek – mondja –, mi módon élnénk még abban?" „A mi ó emberünk ővele megfeszíttetett, hogy megerőtelenüljön a bűnnek teste, hogy ezután ne szolgáljunk a bűnnek." „Ezenképpen gondoljátok ti is, hogy meghaltatok a bűnnek, de éltek az Istennek a mi Urunk Jézus Krisztusban. Ne uralkodjék tehát a bűn (még) a ti halandó testetekben (sem)", „hanem szánjátok oda magatokat az Istennek, mint akik a halálból életre keltetek". „Mert a bűn rajtatok nem uralkodik… De hála az Istennek, hogy jóllehet a bűn szolgái voltatok, de… felszabadulván", ami egyszerűen azt jelenti: hála az Istennek, hogy bár a bűn szolgái voltatok (múlt idő), most „felszabadulván a bűn alól, az igazság szolgáivá lettetek".

5 János apostol is ugyanilyen határozottan bizonygatja Isten fiainak e felbecsülhetetlen kiváltságát, különösen az első vonatkozását, hogy erőt nyerünk a külső bűn ellen. Szinte meglepődve kiált fel, hogy milyen nagy Isten jóságának gazdagsága: „Lássátok milyen nagy szeretetet adott nékünk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk! A világ azért nem ismer minket, mert nem ismerte meg őt. Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, és még nem lett nyilvánvalóvá, hogy mivé leszünk. De tudjuk, hogy ha nyilvánvalóvá lesz, hasonlókká leszünk hozzá; mert meg fogjuk őt látni, amint van" (1Jn 3,1-2). Majd hozzáteszi: „Senki sem cselekszik bűnt, aki az Istentől született, mert benne marad annak magva; és nem cselekedhetik bűnt, mivelhogy Istentől született" (9. v.). Vannak viszont, akik ezt mondják: „Igaz, aki az Istentől született, nem cselekszik bűnt *megrögzött módon*." *Megrögzött módon!* Hát ez meg hogy kerül ide? Én nem ezt olvasom. Nincs benne a könyvben. Isten világosan így mondja: „Nem cselekszik bűnt", amihez te hozzáteszed: *megrögzött módon!* Kicsoda vagy te, hogy kijavítod Isten kijelentését? Hogy „hozzáteszel e könyv beszédeihez"? Vigyázz, arra kérlek, nehogy Isten „e könyvben megírt csapásokat vesse rád"! Különösen, ha a megjegyzés, amit hozzáteszel, teljesen megsemmisíti a szöveg értelmét. E μεθοδείαν πλάνης" folytán – az ámítás agyafúrt módszerével – teljesen elveszítjük a drága ígéretet. E κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ez emberi csalárdság

és álnokság miatt Isten szava semmissé lesz. Vigyázz, ha elveszel e könyv szavaiból, megfosztva azokat teljes jelentésüktől és szellemüktől, és csupán annyit hagysz, amit valójában csak halott betűnek lehet nevezni, nehogy Isten kitöröljön az élet könyvéből!

6 Hadd értelmezze az apostol saját szavait, engedjük szóhoz jutni értekezésének érintetlen hangnemét! E fejezet ötödik versében azt mondja: „És tudjátok, hogy ő (Krisztus) azért jelent meg, hogy a mi bűneinket elvegye; és őbenne nincsen bűn." Mire következtet ebből? „Aki őbenne marad, egy sem esik bűnbe; aki bűnbe esik, egy sem látta őt, sem meg nem ismerte őt" (3,6). Hogy megvédje ezt a fontos tant, előrebocsát egy nagyon lényeges figyelmeztetést: „Fiacskáim! Senki el ne hitessen titeket" (7. v.) (mert sokan igyekszenek majd meggyőzni, hogy lehet bennetek hamisság, hogy vétkezhettek, bár Isten gyermekei vagytok), „aki az igazságot cselekszi, igaz az, amiként ő is igaz. Aki a bűnt cselekszi, az Ördögből van; mert az Ördög kezdettől fogva bűnben leledzik." S ezután: „Senki sem cselekszik bűnt, aki az Istentől született, mert benne marad annak magva; és nem cselekedhetik bűnt, mivelhogy Istentől született. Erről – teszi hozzá az apostol – ismerhetők meg az Isten gyermekei és az Ördög gyermekei." Erről az egyszerű jelről (hogy vétkeznek-e vagy sem) különböztethetők meg. Ugyanezt állítja az ötödik fejezetben is: „Tudjuk, hogy valaki Istentől született, nem vétkezik; hanem aki Istentől született, megőrzi magát, és a gonosz nem illeti őt" (18. v.).

7 Ennek az élő hitnek másik gyümölcse a békesség. Hiszen „megigazulván azért hit által", mivel minden bűnünk eltöröltetett, „békességünk van Istennel, a mi Urunk Jézus Krisztus által" (Róm 5,1). Ezt hagyta örökségül maga az Úr minden követőjének a halála előtti éjszakán: „Békességet hagyok néktek – mondja – (nektek, akik »hisztek Istenben« és »hisztek énbennem«) –, az én békességemet adom néktek; nem úgy adom én néktek, amint a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, se ne féljen!" (Jn 14,27). És később: „Azért beszéltem ezeket néktek, hogy békességetek legyen én bennem" (16,33). Ez „az Istennek békessége, mely minden értelmet fölülhalad", a Lélek nyugalma, amit az érzéki ember szíve elgondolni sem tud, és amit még a lelki ember sem képes kifejezni. Olyan béke ez, amit a föld és pokol minden hatalma sem vehet el tőle. Hullámok és viharok ostromolják, de nem ingathatják meg, mert sziklára épült. Ez a békeség megőrzi Isten gyermekeinek szívét és elméjét mindig és minden-

hol. Akár nyugalomban élnek, akár szenvedésben, lehetnek betegek vagy egészségesek, gazdagok vagy szűkölködők, mindig boldogok Istenben. Megtanultak minden helyzetben elégedettnek lenni sőt hálát adni Istennek Krisztus Jézus által. Hiszen bizonyosak afelől, hogy „legjobb az, ami van", mert az Isten akarata rájuk nézve. Így az élet minden viszontagságában „szívük szilárd marad és bízik az Úrban".

II.

1 A Biblia szerint a reménység a második jele annak, hogy valaki Istentől született. Péter ezt írja Isten szétszórtan élő gyermekeinek: „Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, aki az ő nagy irgalmassága szerint újonnan szült minket élő reménységre" (1Pt 1,3), ἐλπίδα ζῶσαν, *élő* reménységre, mondja az apostol. Van ugyanis *halott* reménység is, ahogy létezik holt hit is. A halott reménység nem Istentől származik, hanem Isten és ember ellenségétől, ami kitűnik gyümölcseiből is. Mert amilyen értelemben a büszkeség szüleménye, ugyanúgy szülője minden gonosz szónak és cselekedetnek. Ellenben akiben élő reménység van, az szent, ahogy „szent az, aki elhívott titeket". Aki csak őszintén mondhatja testvéreinek a Krisztusban: „Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, és meg fogjuk őt látni, amint van", az „megtisztítja magát, amiképpen ő is tiszta".

2 Ez a reménység (a Zsidókhoz írt levél 10,22 szerint: πληροφορίᾳ πίστεως, 6,11-ben pedig πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος, ami a mi fordításunkban [ti. az angolban] azt jelenti: „a hit teljes bizonyossága és a reménység teljes bizonyossága", s bár a fordításnál nyelvünk [ti. az angol] a lehető legjobb kifejezéseket használja, ám ezek is sokkal gyengébbek az eredetinél); tehát ez a reménység a Szentírás értelmezése szerint először is lelkünk, lelkiismeretünk bizonyságtételét jelenti arról, hogy „isteni őszinteséggel és tisztasággal" járunk. Másodszor és főként pedig azt, hogy Isten Lelke „bizonyságot tesz a mi lelkünkkel együtt – vagy lelkünknek –, hogy Isten gyermekei vagyunk, ha pedig gyermekek, örökösök is; örökösei Istennek, örököstársai pedig Krisztusnak".

3 Jól jegyezzük meg, hogy maga Isten mit tanít ezen a helyen gyermekeinek csodálatos kiváltságáról! Mit olvasunk, ki tesz bizonyságot? Nemcsak saját lelkünk, hanem másvalaki is, méghozzá Isten Lelke. Ő az, aki „bizonyságot tesz a mi lelkünkkel együtt". És miről tesz bizonyságot?

„Hogy Isten gyermekei vagyunk, ha pedig gyermekek, örökösök is, örökösei Istennek, örököstársai pedig Krisztusnak” (Róm 8,16-17), „ha ugyan vele együtt szenvedünk – ha megtagadjuk magunkat, ha naponta felvesszük keresztünket, ha örömmel tűrjük az üldözést vagy szidalmat őérte –, hogy vele együtt is dicsőüljünk meg.” És kiben tesz bizonyságot Isten Lelke? Mindazokban, akik Isten gyermekei. Ilyen érvekkel bizonyítja az apostol a megelőző versekben, hogy ők valóban azok: „Mert – mondja – akiket Isten Lelke vezérel, azok Istennek fiai. Mert nem kaptátok szolgaság lelkét ismét a félelemre, hanem a fiúságnak Lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: Abbá, Atyám!” És hozzáteszi: „Ez a Lélek bizonyságot tesz a mi lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk” (8,14-16).

4 A 15. versben érdemes megfigyelni ugyanennek a gondolatnak egy változatát: „A fiúságnak Lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: Abbá, Atyám!” *Ti* mindnyájan, akik csak Isten gyermekei vagytok, fiúi jogotok alapján megkaptátok a fiúvá fogadás lelkét, aki által *mi* kiáltjuk, Abbá, Atyám! *Mi*, az apostolok, a próféták, a tanítók (mert nem helytelen így értelmeznünk a szót), *mi*, akik által hitre jutottatok, „Krisztus szolgái és Isten titkainak sáfárai”. Ahogy *nektek* és *nekünk* egy Urunk van, ugyanúgy egy Lélek van bennünk. Ahogy egy a hitünk, egy a reménységünk is. Mi is, ti is egyformán az „ígéretnek Lelkével” pecsételtettünk el, aki a *ti* örökségetek és a *miénk* záloga. Ugyanez a Lélek tesz bizonyságot lelketekkel és lelkünkkel együtt, „hogy Isten gyermekei vagyunk”.

5 Így teljesedik be az Írás: „Boldogok, akik sírnak: mert ők megvigasztaltatnak”. Mert könnyű elhinni, hogy bár szomorúság előzi meg Isten Lelkének a mi lelkünkkel közös bizonyságtételét, (ami bizonyos fokig szükséges is, amíg félelem alatt nyögünk és Isten ránk nehezedő haragjának tudata miatt), mégis, mihelyt az ember érzi magában ezt a bizonyságtételt, „keserűsége örömre fordul”. Akármekkora fájdalma volt korábban, mihelyt „eljött az ő órája, nem emlékezik többé a kínra az öröm miatt”, hogy Isten gyermeke lett. Lehet, hogy köztetek sokan most szomorkodnak, mert „Izráel társaságától idegenek” vagytok, tudjátok, hogy nincs bennetek ez a Lélek, hogy „reménységetek nincs, és Isten nélkül valók vagytok e világon”. De amikor eljön a Vigasztaló, „örülni fog a ti szívetek”, sőt „a ti örömötök betelik”, „és senki el nem veszi tőletek a ti örömötöket” (Jn 16,22). „Dicsekedünk is – mondjátok majd – az Istenben a mi Urunk Jézus Krisztus által, aki által most a megbékélést nyertük”, „aki által van a menete-

lünk ahhoz a kegyelemhez", azaz Isten elnyert jótetszésének, a vele való megbékélésnek kegyelmi állapotához, „amelyben állunk; és dicsekedünk az Isten dicsőségének reménységében" (Róm 5,2). „Titeket – írja Péter apostol –, akiket Isten újonnan szült élő reménységre, Isten hatalma őriz hit által az üdvösségre, amelyben örvendeztek, noha most kissé, ha meg kell lenni, szomorkodtok különféle kísértések között, hogy a ti kipróbált hitetek dicséretre, tisztességre és dicsőségre méltónak találtassék a Jézus Krisztus megjelenésekor; akiben, noha most nem látjátok ... kibeszélhetetlen és dicsőült örömmel örvendeztek" (1Pt 1,5kk). Valóban kibeszélhetetlen! Emberi szó le nem írhatja, milyen ez a Szentlélekben talált öröm. Ez az az „elrejtett manna, amelyet senki nem ismer, csak az, aki kapja". De azt tudjuk, hogy ez az öröm nemcsak megmarad, hanem túláradó a mélységes nyomorúságban is. „Csekélységek-e Istennek vigasztalásai", amit gyermekeinek nyújt, amikor az utolsó földi vigasz is csődöt mond? Nem. Hanem amikor legnagyobb a szenvedés, akkor leghatalmasabb Lelkének vigasztalása is, úgyhogy Isten gyermekei nevetnek, ha „a pusztulás rájuk következik", nevetnek a szükségen, fájdalmon, poklon és síron, hiszen ismerik azt, akinél „a halál és pokol kulcsai" vannak, aki hamarosan „beveti ezeket a mélységbe". Hiszen hallják már a hangos szózatot a mennyből: „Ímé az Isten sátora az emberekkel van, és velük lakozik, és azok az ő népei lesznek, és maga az Isten lesz velük, az ő Istenük. És az Isten eltöröl minden könnyet az ő szemeikről; és a halál nem lesz többé; sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az elsők elmúltak" (Jel 21,3-4).

III.

1 A Biblia szerint a harmadik és legnagyobb jele annak, hogy valaki Istentől született, a szeretet: „Istennek szerelme kitöltetett a mi szívünkbe a Szentlélek által, aki adatott nékünk" (Róm 5,5). „Minthogy pedig fiak vagytok, kibocsátotta az Isten az ő Fiának Lelkét a ti szívetekbe, ki ezt kiáltja: Abbá, Atya!" (Gal 4,6). E Lélek által, szüntelen úgy tekintve Istenre, mint megbékélt és szerető Atyjukra, hozzá kiáltanak a mindennapi kenyérért, mindenért, amire szüksége van akár lelküknek, akár testüknek. Szüntelenül kiöntik előtte szívüket, mert tudják, „hogy megvannak a kéréseik, amelyeket kérnek tőle" (1Jn 5,15). Benne gyönyörködnek. Ő a szívük öröme, ő a „pajzsuk" és „felette igen bőséges jutalmuk". Őrá vágyik lelkük, „eledelük az, hogy akaratát cselekedjék", és „mintha zsírral és kövérséggel telne meg lelkük, mikor víg ajakkal dicsérheti őt szájuk" (Zsolt 63,6).

2 És ebben az értelemben „mindaz, aki szereti a szülőt, azt is szereti, aki attól született” (1Jn 5,1). Az ilyen lélek örvendezik Megtartó Istenében. „Szereti az Úr Jézus Krisztust romlatlanságban.” Annyira „egyesült az Úrral”, hogy egy lélek vele. Lelke rajta csüng, őt választja mint mindenestől kedvest, aki „tízezer közül is kitetszik”. Tudja, érzi, mit jelent ez: „Az én szerelmesem enyém, és én az övé.” „Szebb, szebb vagy az ember fiainál, kedvesség ömledez ajakidon, azért áldott meg az Isten örökké” (Zsolt 45,3).

3 Az Isten iránti ilyen szeretet szükségszerű gyümölcse, hogy szeretjük felebarátunkat, mindenkit, akit Isten teremtett, még ellenségeinket is, akik most „háborgatnak és kergetnek”. Ez a szeretet képesít arra, hogy mindenkit úgy szeressünk, mint magunkat, mint saját lelkünket. De Urunk még határozottabban fejezte ki ezt, amikor arra tanított, hogy „szeressük egymást, amiképpen ő szeretett minket”. Ezért azoknak szívébe, akik szeretik Istent, ez a parancsolat van írva: „Amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást!” És mivel „arról ismertük meg a szeretetet, hogy ő az ő életét adta érettünk (1Jn 3,16), mi is kötelesek vagyunk – ahogy az apostol joggal levonja a következtetést – odaadni életünket a mi atyánkfiaiért”. Ha úgy érezzük, hogy készek vagyunk erre, akkor valóban szeretjük felebarátunkat. Akkor „tudjuk, hogy általmentünk a halálból az életbe, mert szeretjük a mi atyánkfiait” (14. v.). „Erről ismerjük meg”, hogy Istentől születtünk, „hogy benne maradunk és ő mibennünk; mert a maga [szerető] Lelkéből adott minékünk” (4,13). Mert „a szeretet az Istentől van; és mindaz, aki szeret, az Istentől született, és ismeri az Istent” (1Jn 4,7).

4 Megkérdezhetné azonban valaki: nem mondja-e az apostol: „Mert az az Isten szeretete, hogy megtartjuk az ő parancsolatait” (1Jn 5,3)? De igen, és felebarátunk szeretete ugyanúgy azt jelenti. No és mire következtetsz ebből? Hogy mindössze a külső parancsolatok megtartását jelenti, ha teljes szívünkkel, teljes elménkkel, lelkünkkel és erőnkkel szeretjük Istent, és felebarátunkat mint magunkat? Hogy az Isten iránti szeretet nem a lélek érzelme, csupán *külső szolgálat*? És hogy a felebarátunk iránti szeretet nem a szív vonzalma, csak *külső cselekedetek* sora? Az apostol szavainak ilyen képtelen értelmezése elegendő annak cáfolatához. A vers nyilvánvaló, tagadhatatlan jelentése ez: hogy szeretjük Istent, hogy megtartjuk az első és nagy parancsolatot, azt láthatóan az bizonyítja, ha megtartjuk többi parancsolatát is. Mert az igazi szeretet, ha kitöltetett szívünkbe, erre kényszerít. Hiszen aki teljes szívével szereti Istent, az teljes erejével szolgálja is őt.

5 Az Isten iránti szeretet második gyümölcse tehát (már amennyire meg lehet különböztetni az elsőtől) az, hogy mindig engedelmeskedünk neki, akit szeretünk, és alkalmazkodunk akaratához. Engedelmesség Isten minden külső és belső parancsolata iránt, a szív és élet engedelmessége minden indulatunkkal és egész magatartásunkkal. Az egyik indulat, amire itt nyilvánvaló utalást látunk, a „jó cselekedetekre való igyekvés", azaz éhezzük és szomjúhozzuk, hogy minden lehetséges módon jót tegyünk mindenkivel, hogy örömmel „áldozunk és esünk áldozatul" minden emberért, és nem várunk fizetséget ezen a földön, hanem csak az igazak feltámadásakor.

IV.

1 Világosan elmondtam, mik a jelei az újjászületésnek, ahogy a Szentírásban találtam. Így válaszol maga Isten erre a fontos kérdésre: mit jelent Istentől születni. Ilyen „mindenki, aki Lélektől született", ha Isten szavának hitelt adunk. Ezt jelenti Isten Lelkének megítélése szerint, hogy Isten fiai, az ő gyermekei vagyunk. Ezt jelenti úgy *hinni* Istenben Krisztus által, hogy „nem cselekszünk bűnt", benne gyönyörködünk mindenkor, minden helyen, és mienk „Isten békessége, mely minden értelmet felülhalad". Ezt jelenti úgy *reménykedni* Istenben szeretett Fia által, hogy nemcsak a jó lelkiismeret bizonysága a mienk, hanem Isten Lelke is „bizonyságot tesz a mi lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk"; ezért ujjongunk és örvendezünk mindenkor abban, „aki által most a megbékélést nyertük". Ezt jelenti úgy *szeretni* Istent, aki ennyire szeretett téged, ahogy még soha senkit nem szerettél. Ezért kell mindenkit úgy szeretnetek, mint magatokat. Ez a szeretet nemcsak a szívetekben lángol szüntelen, hanem benne izzik minden tettetekben és szavatokban. Egész életeteket „szeretetetek fáradozásává" teszi, úgyhogy folyamatosan engedelmeskedtek ezeknek a parancsolatoknak: „Legyetek azért irgalmasok, mint ahogy Isten is irgalmas"; „Szentek legyetek, mert én, az Úr, szent vagyok"; „Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes."

2 Kik vagytok ezek szerint, akik így Istentől születtetek? Tehát „megismertétek azokat, amiket Isten ajándékozott néktek". Nagyon jól tudjátok, hogy Isten gyermekei vagytok, és „bátorságosakká tehetitek előtte szíveteket". És mindnyájan, akik megfigyeltétek az elmondottakat, feltétlenül érzitek, valóban tudjátok, hogy ebben az órában (Istennek feleljetek, ne embernek!) valóban Isten gyermekei vagytok-e. Nem arról van szó, hogy

mivé lettél a keresztségkor (ne térj ki a kérdés elől), hanem hogy mi vagy most. Ott a szívedben most a fiúság Lelke? Kérdezd meg saját szívedet! Nem azt kérdezem, hogy születtél-e *valamikor* víztől és Lélektől, hanem hogy most a benned lakó Szentlélek temploma vagy-e. Elhiszem, hogy „körülmetéltettél Krisztus körülmetélkedésével" (ahogy Pál apostol nyomatékosan nevezi a keresztséget), de Krisztus és a dicsőség Lelke most rajtad nyugszik-e? Ha nem, „a te körülmetélkedésed körülmetéletlenséggé lett".

3 Ne mondd szívedben: *egykor* megkereszteltek, tehát *most* Isten gyermeke vagyok. Ó, jaj, ez a következtetés egyáltalán nem áll meg. Hány megkeresztelt falánk és iszákos létezik, mennyi megkeresztelt hazug és közönséges istenkáromló, átkozódó és szitkozódó, hány parázna, tolvaj és zsaroló, akiket egykor megkereszteltek! Mit gondolsz? Ők most Isten gyermekei? Bizony mondom nektek, bárkik legyetek, ha ezek közül bármi rátok is jellemző, úgy „ti az ördög atyától valók vagytok, és a ti atyátok tetteit cselekszitek". Hozzátok szólok annak nevében, akit újra megfeszítetek, és az ő szavaival, amiket körülmetélt elődeiteknek mondott: „Kígyók, mérges kígyóknak fajzatai, miképpen kerülitek ki a gyehennának büntetését?"

4 Bizony miképpen, hacsak újonnan nem születtek! Hiszen most halottak vagytok vétkeitekben és bűneitekben. Azt állítani, hogy nem születhettek újonnan, mert csak a keresztségben van újjászületés, azt jelenti: mindnyájan kárhozat alá vagytok rekesztve, pokolra szánva, segítség, remény nélkül. És talán akadnak olyanok, akik szerint ez helyes és igazságos. A seregek Uráért való lelkesedés ezt mondatja velük: „Igen, vágd le a bűnösöket, vágd le ezeket az amálekitákat! Pusztítsd ki ezeket a gibeonitákat! Hiszen megérdemlik!" Meg bizony, ahogy én is meg te is megérdemeljük. Mindnyájan csak poklot érdemlünk. Csupán kegyelemből, ingyenes, meg nem érdemelt kegyelemből nem égünk máris az olthatatlan tűzben. Azt mondod erre: „De minket megmosott – újjászült – a víz és a Lélek." Őket is, de – mint kitűnik – ez nem tart vissza semmitől; ezért ti most ugyanott vagytok, ahol ők. Mert nem tudjátok, hogy „ami az emberek közt magasztos, az Isten előtt utálatos"? Jöjjetek csak, „e világ szentjei", ti, akiket az emberek tisztelnek, és lássuk, ki fogja az első követ vetni ezekre a nyomorultakra, akik nem méltók rá, hogy éljenek e világon, ezekre a közönséges paráznákra, házasságtörőkre, gyilkosokra. De először tanuljátok meg, hogy

mit jelent: „Aki gyűlöli az ő atyjafiát, mind embergyilkos az” (1Jn 3,15). „Valaki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, immár paráználkodott azzal az ő szívében” (Mt 5,28). „Parázna férfiak és asszonyok, nem tudjátok-e, hogy a világ barátsága ellenségeskedés az Istennel?” (Jak 4,4).

5 „Bizony, bizony mondom néked”, „szükség néktek is újonnan születnetek”. „Ha valaki újonnan nem születik, nem láthatja az Isten országát.” Ne támaszkodj továbbra is arra a törött nádszálra, hogy a keresztség által *már* újonnan születtél. Ki tagadja, hogy akkor valóban Isten gyermekei és a mennyország örökösei lettetek? Ennek ellenére most az Ördög fiai vagytok. Tehát újonnan kell születnetek. És ne hagyd, hogy Sátán rávegye a szívedet s fennakadj egy szón, amikor minden világos. Hallottátok, mik Isten gyermekeinek ismertetőjegyei. Ha ezek nincsenek meg bennetek, akár meg vagytok keresztelve, akár nem, feltétlenül szükségetek van rájuk, különben kétségkívül örök kárhozatra juttok. És ha részesültetek a keresztségben, egyedül abban reménykedhettek: akik a keresztségben Isten gyermekei lettek, de most az Ördög fiai, még mindig kaphatnak „hatalmat, hogy Isten fiaivá legyenek”, még mindig visszanyerhetik azt, amit elveszítettek: „a fiúság Lelkét szívükbe, ki ezt kiáltja: Abbá, Atya!”

Ámen, Urunk Jézus! Bár mindazok, akik felkészítik szívüket, hogy újból keressenek téged, megkapnák a fiúságnak ezt a Lelkét, és kiáltanák: „Abbá, Atya!” Hadd higgyenek ismét nevedben, hogy Isten gyermekei lehessenek, hogy tudhassák és érezhessék: „váltságuk van a te véred által, bűneiknek bocsánata”, és hogy „nem cselekedhetnek bűnt, mivelhogy Istentől születtek”. Szülessenek most „újonnan élő reménységre”, hogy „megtisztítsák magukat, amiképpen ő is tiszta”. S „mivel fiak”, a szeretet és dicsőség Lelke nyugodjon rajtuk, tisztítsa meg őket „minden testi és lelki tisztátalanságtól”, s tanítsa őket „Isten félelmében való megszentelődésre”!

AZOK NAGYSZERŰ KIVÁLTSÁGA, AKIK ISTENTŐL SZÜLETTEK

TIZENKILENCEDIK IGEHIRDETÉS

„Senki sem cselekszik bűnt, aki az Istentől született.”
(1János 3,9.)

1 Sokan gondolják, hogy Istentől születni ugyanazt jelenti, mint megigazulni, vagyis hogy az újjászületés és a megigazulás egyet jelent, csak a kifejezés különbözik. Hiszen egyrészt bizonyos, hogy aki megigazult, az Istentől született, másrészt pedig, hogy aki Istentől született, az meg is igazult. Tehát ezeket az ajándékokat Isten egyszerre adja minden hívőnek. Egyszerre töröltetnek el bűnei és születik Istentől.

2 Azonban bár elismerem, hogy időben elválaszthatatlan a megigazulás és az újjászületés, lényegileg mégis könnyen megkülönböztethetők, mert természetük nem azonos, hanem messzemenően eltérő. A megigazulás viszonylagos (relatív) változás, az újjászületés valós (reális). Amikor Isten megigazít, akkor *értünk* tesz valamit. Amikor újjászül, akkor *bennünk* munkálkodik. Az előbbi megváltoztatja külső kapcsolatunkat Istennel: ellenségekből gyermekei leszünk. Az utóbbi folytán lelkünk mélye változik meg: ezáltal leszünk bűnösökből szentek. Az előző visszahelyez Isten kegyelmébe, a második helyreállítja Isten képét rajtunk. Az első elveszi a bűn terhét, a második a bűn hatalmát. Így bár időben egybeesnek, mégis teljesen különböznek egymástól.

3 Ennek figyelmen kívül hagyása, vagyis elmellőzése annak, hogy mekkora különbség van a megigazulás és az újjászületés között, rendkívül nagy

zavart okozott olyanok gondolkodásában, akik foglalkoztak ezzel a témával, különösen amikor magyarázni próbálták Isten gyermekeinek ezt a nagyszerű kiváltságát: „Senki sem cselekszik bűnt, aki Istentől született".

4 Hogy világosan lássunk, először talán nézzük meg, mit is jelent ez a kifejezés: „aki az Istentől született", másodszor pedig meg kell vizsgálnunk, milyen értelemben „nem cselekszik bűnt" az ilyen ember.

I.

1 Először tehát lássuk, mit értsünk ezen a kifejezésen: „aki az Istentől született". Általánosságban, ahol ez a kifejezés – Istentől születni – előfordul a Szentírásban, azt tapasztaljuk, hogy nem csupán a keresztségre vagy valami külső változásra utal, hanem egy óriási belső változásra, ami a lélekben megy végbe a Szentlélek munkája által. Az egész életmód megváltozik, mert miután Istentől születünk, életünk a korábbitól teljesen eltérő lesz. Mintha másik világban élnénk.

2 Könnyen érthető a kifejezés alapja és indoklása. Amikor átesünk ezen a hatalmas változáson, nagyon is helyénvaló azt mondani, hogy újjászülettünk, hiszen oly nagy a hasonlóság a testi és a lelki születés velejárói között. Tehát ha megvizsgáljuk a testi születés körülményeit, sokkal könnyebben megértjük a lelkit.

3 A még meg nem született gyermeket a levegő tartja életben, mint minden mást, ami él. Azonban nem *érzi* a levegőt, sem semmi mást, hacsak nem nagyon tompán és tökéletlenül. Keveset hall, ha *hall* egyáltalán valamit, mert hallószerve még lezárt. Semmit sem *lát*, mert szeme szorosan csukva van, és teljes sötétség veszi körül. A születés idejének közeledtével lassan megindulnak tétova életjelenségek, a magzat elkezd mozogni, ami megkülönbözteti a puszta anyagtól. Azonban nem érzékel, a lélekhez vezető valamennyi út teljesen zárva még. Ezért alig van kapcsolata a látható világgal, nem tudja, el sem képzelheti, mi folyik ott.

4 Aki még nem született meg, annak nem azért idegen a látható világ, mert távoli (közel van hozzá, mindenfelől körülveszi), hanem részben mert nem tud érzékelni, képességei még nem fejlődtek ki lelkében, melyek lehetővé tennék számára – úgy, mint semmi más – az anyagi világgal való

kapcsolattartást. Másrészt oly sűrű közeg választja el a külvilágtól, hogy nem észlel rajta keresztül semmit.

5 De amint világra jön a gyermek, másféleképpen kezd létezni. Most már érzi a levegőt, ami körülveszi, és amely mindenfelől beléáramlik olyan gyorsan, amilyen gyorsan ő azt kilélegzi, hogy ébren tartsa az élet lángját. Ettől kezdve fokozatosan gyarapszik erőben, mozgásban, érzékelési képességben. Már minden testi érzékszerve felébredt, és végzi a maga szolgálatát.

Szeme kinyílt a fény előtt, ami hangtalanul árad belé, és nemcsak önmagát, hanem a környezet végtelenül sokféle dolgát tárja fel előtte, amivel azelőtt egyáltalán nem találkozott. Füle nyitva, hangok sokasága rohamozza meg. Minden érzékszervét a nekik megfelelő hatások foglalkoztatják, és e csatornákon keresztül a lélek, ami nyíltan érintkezik a látható világgal, egyre többet tud meg az érzékelhető dolgokról, mindenről, ami létezik a nap alatt.

6 Ugyanez érvényes arra is, aki Istentől születik. Mielőtt végbemenne a gyökeres változás, bár élteti az, akiben minden lény „él, mozog és van", mégsem *észleli* Istent. Nem *érzi,* belsőleg nincs tudatában jelenlétének. Nem fogja fel az élet isteni leheletét, ami nélkül egy percig sem létezhetne. Isten dolgait egyáltalán nem ismeri fel, lelkére semmilyen benyomást nem tesznek. Isten folyamatosan hívja fölülről, de ő nem hallja, füle zárva, így „a bűvölő szava" süket fülekre talál, bár „bűbájakban jártas". Nem látja Isten Lelkének dolgait, értelmének szeme zárva, és tökéletes sötétség borítja lelkét, körülveszi mindenfelől. Igaz, talán bizonytalanul felködlik benne halványan az élet, a lelki mozgás kicsiny kezdete, de még nincsenek lelki érzékszervei, amik észlelni tudnák a lelkieket. Ezért „nem foghatja meg az Isten lelkének dolgait; meg sem értheti, mivelhogy lelkiképpen ítéltetnek meg".

7 Így alig tud valamit a láthatatlan világról, hiszen gyér a kapcsolata vele. Nem azért, mintha távol lenne tőle, nem. Benne van ő a közepében, mindenfelől körülveszi. A *másvilág,* ahogy általában nevezzük, nincs messze egyikünktől sem: ott van fölöttünk és alattunk és körülöttünk. Csak az érzéki ember nem fogja fel, részben mert nincsenek lelki érzékszervei, holott csak azokkal észlelhetők Isten dolgai, részben pedig mert oly vastag közöttük az elválasztó közeg, hogy nem tudja, mi módon hatolhatna át rajta.

8 Azonban mikor megszületik Istentől, a Lélektől, milyen nagy változás megy végbe létformáján! Egész lelke érzékeli most Istent, és biztos tapasztalat alapján mondhatja: „Fekvésemre és járásomra ügyelsz”, minden utamon érezlek. „Elöl és hátul körülzártál engem, és fölöttem tartod kezedet.” Isten közvetlenül beleleheli Lelkét vagy leheletét az újjászületett lélekbe, és ugyanaz a lehelet, ami Istentől jön, vissza is tér Istenhez. Ahogy hit által kapjuk, úgy viszonozzuk folyamatosan a szeretet, imádság, dicséret és hálaadás révén Istennek. Ugyanis a szeretet, a magasztalás, az imádság minden valóban Istentől született lélek lélegzete. És ez újfajta lelki lélegzés által a lelki élet nemcsak fennmarad, hanem napról napra növekszik lelkierőben, mozgékonyságban és érzékelésben. A lélek minden érzékszerve felébred, és képes különbséget tenni a lelki jó és rossz között.

9 „Értelmének szeme” most „megnyílt”, és „látja a láthatatlant”. Látja „hatalmának felséges nagyságát” és szeretetét a hívők iránt. Látja, hogy Isten kegyelmes hozzá, bűnöshöz, hogy megbékélt vele szeretett Fián keresztül. Világosan megérti Isten megbocsátó szeretetét és minden „igen nagy és becses ígéretét”. „Az Isten, aki szólt: sötétségből világosság ragyogjon, ő gyújtott (és gyújt) világosságot szívében, hogy – világítson az Isten dicsősége ismeretével a Jézus Krisztus arcán.” A sötétség elmúlt, és Isten arcának fényében él.

10 Füle megnyílt, és Isten szava már nem hiába szólítja. Hallja a mennyei hívást, és engedelmeskedik neki, ismeri Pásztora hangját. Minden lelki érzékszerve felébredt, így töretlen kapcsolata van a láthatatlan világgal. Egyre többet tud azokról a dolgokról, amiket eddig „szíve el sem gondolt”. Most már tudja, hogy mi Isten békessége, mit jelent örülni a Szentlélekben, mi Isten szeretete, amely kitöltetik azok szívébe, akik hisznek benne Krisztus Jézus által. Mivel eltűnt a lepel, ami addig eltakarta Isten világosságát, hangját, ismeretét és szeretetét, ezért aki a Lélektől született, „a szeretetben marad, Istenben marad, és az Isten is őbenne”.

II.

1 Miután megvizsgáltuk, mit is jelent ez a kifejezés: „aki az Istentől született”, másodszor meg szeretnénk tudni, hogy milyen értelemben „nem cselekszik bűnt”.

Aki tehát a fenti jellemzés szerint Istentől született, akinek lelkébe folyamatosan árad az isteni élet lehelete, Szentlelkének kegyelmes befolyása, s aki ezt szüntelenül viszonozza, aki így hisz és szeret, aki hit által tapasztalja Isten meg nem szűnő munkáját a lelkében, s a kapott kegyelmet mintegy lelki válaszképpen állandó szeretettel, magasztalással, imádsággal viszonozza, az nem csupán nem cselekszik bűnt, mivel megőrzi magát, hanem amíg ez „a mag" benne marad, „nem cselekedhet bűnt, mivel Istentől született".

2 A bűn kifejezésen itt a külső bűnt értem a szó egyszerű, általánosan elfogadott jelentése szerint: a törvénynek, Isten kijelentett, írott törvényének vagy bármely parancsolatának valós, szándékos áthágását, ha a bűnös tudja a vétek elkövetésekor, hogy valóban Isten törvényét hágja át. De „aki az Istentől született", amíg megmarad hitben és szeretetben, az imádság és hálaadás lelkületében, az nemcsak nem vétkezik, de nem is tud. Amíg így hisz Istenben Krisztus által, és szereti őt, szívét kiönti előtte, nem tudja szándékosan áthágni Isten egy parancsát sem; nem mond és nem tesz olyat, amiről tudja, hogy Isten megtiltotta. Amíg ez a mag megmarad benne, ez a szerető, imádkozó, hálás hit kényszeríteni fogja, hogy megtartóztassa magát mindentől, amiről tudja, hogy utálatos Isten előtt.

3 Itt azonban mindjárt nehézségbe ütközünk, méghozzá olyan nehézségbe, ami sok ember előtt leküzdhetetlennek tűnt, s ami arra késztette őket, hogy megcáfolják az apostol világos állítását feladva azt a kiváltságot, hogy Isten gyermekei lehetnek.

Valójában tény, hogy akik minden kétséget kizáróan Istentől születtek (mert Isten Lelke az Igében tévedhetetlen bizonyságát adja róluk), azokban nemcsak megvolt a bűnre való képesség, hanem el is követték a bűnt, méghozzá szörnyű, külső bűnt. Áthágták Isten világos, ismert törvényeit, mert olyasmit mondtak vagy tettek, amiről tudták, hogy Isten megtiltotta.

4 Nem fér hozzá kétség, hogy Dávid Istentől született, még mielőtt felkenték volna Izrael királyának. Tudta, kiben hisz, „erős volt a hitben, dicsőséget adván az Istennek". „Az Úr az én Pásztorom – mondja –, nem szűkölködöm. Füves legelőkön nyugtat engem, és csendes vizekhez terelget engem ... Még ha a halál árnyékának völgyében járok is, nem félek a gonosztól, mert te velem vagy" (Zsolt 23,1-4). Telve volt szeretettel, úgy-

hogy sokszor kényszerült felkiáltani: „Szeretlek Uram, én erősségem! Az Úr az én kősziklám és váram, üdvösségem szarva, menedékem” (Zsolt 18,2-3). Az imádság embere volt; az élet minden körülményében kiöntötte szívét Isten előtt, és gyakran dicsérte őt hálát adva néki: „Dicséreted – mondja – mindig ajkamon van” (Zsolt 34,2). „Istenem vagy te, azért hálát adok néked! Én Istenem, magasztallak téged” (Zsolt 118,28). De az Úrnak ez a gyermeke is tudott vétkezni, és vétkezett is, bizony elkövette a házasságtörés és gyilkosság borzalmas bűnét.

5 És még a Szentlélek sokkal hatalmasabb kitöltését követően, miután Isten „világosságra hozta az életet és halhatatlanságot az evangélium által”, sem hiányoznak a szomorú, hasonló példák, amiket ugyancsak kétségtelenül okulásunkért írtak le. Olvasunk egy férfiről, akit (valószínűleg, mert mindenét eladta, és az árát elhozta szegény testvérei megsegítésére) maguk az apostolok Barnabásnak, vagyis vigasztalás fiának neveztek el (Csel 4,36-37). Abban a megtiszteltetésben részesült Antiókhiában, hogy az összes tanítvány közül őt választották Saul mellé, s kettejükre bízták az összegyűjtött segély eljuttatását a júdeai testvérekhez (Csel 11,29). Amikor visszatért Júdeából, a Szentlélek különleges irányítására ünnepélyesen „elválasztották a többi próféta és tanító közül a munkára, amelyre Isten elhívta” (Csel 13,1-4), méghozzá arra, hogy a nagy apostollal a pogányok közé menjen és mindenütt vele együtt munkálkodjon. Mégis, később olyan heves volt (15,35.39) Pál apostollal folytatott vitájában (aki „nem tartotta méltónak, hogy maguk mellé vegyék Jánost”, amikor újra meglátogatták a testvéreket, mivel János „elszakadt tőlük Pamfiliától fogva, és nem ment velük a munkára”), hogy ő maga sem társult Pálhoz. Ehelyett „maga mellé vette Márkot, és elhajózott Ciprusba” (Csel 15,39). Elhagyta azt az embert, akihez oly szorosan kötötte a Szentlélek.

6 Még ezeknél is megdöbbentőbb esetről számol be Pál apostol a Galatákhoz írt levélben. Amikor a lelkesedő, idős Péter, az apostolok között az első, az Úr három legkedveltebb tanítványának egyike „Antiókhiába jött, szemtől szembe ellene állottam, mivel panasz volt rá. Mert mielőtt némelyek odajöttek Jakabtól, a pogányokkal együtt evett”, a keresztyén hitre tért pogányokkal, mivel Isten megtanította őt, „hogy senkit se mondjon közönséges vagy tisztátalan embernek”. De „mikor azok megérkeztek, félrevonult és elkülönítette magát, félvén a körülmetélkedésből valóktól. És vele képmutatóskodtak a többi zsidók is, úgy hogy Barnabás szintén

elcsábíttatott az ő tettetésük által. De mikor láttam, hogy nem egyenesen járnak az evangélium igazságához képest, mondtam Péternek mindnyájuk előtt: Ha te zsidó létedre pogány módra élsz – és nem tartod be Mózes szertartásait –, miként kényszeríted a pogányokat, hogy zsidó módra éljenek?" (Gal 2,11kk.) Itt is nyilvánvalóan, tagadhatatlanul bűnt követett el valaki, aki kétségtelenül Istentől született. Miképpen egyeztessük ezt össze János apostol állításával, ha nyilvánvaló, szó szerinti értelmében vesszük, hogy „Senki sem cselekszik bűnt, aki az Istentől született"?

7 Válaszom ez a régi megfigyelés: amíg az, „aki Istentől született megőrzi magát" (amire képes Isten kegyelme által), „a gonosz nem illeti őt", de ha nem őrzi meg magát, ha nem marad meg a hitben, ugyanúgy vétkezhet, mint akárki más.

Könnyen érthető tehát, hogyan rendülhetett meg az Úr valamelyik gyermekének szilárdsága, holott Istennek az apostol által kijelentett nagy igazsága erősen és mozdíthatatlanul megáll. Nem „őrizte meg magát", pedig Isten kegyelme elég volt számára. Fokozatosan a bűn mellé szegődött: először mulasztás miatt belsőképpen, nem „gerjesztette fel az Isten benne levő kegyelmi ajándékát", nem imádkozott kitartóan, nem „igyekezett célegyenest az onnét felülről való elhívás jutalmára". Ezután jött a tényleges belső bűn, szívében a gonosz felé hajolt, engedett valami gonosz vágynak vagy indulatnak. Végül elvesztette hitét, a megbocsátó Isten felőli látását, következésképpen Isten iránti szeretetét is. És mivel meggyengült, s olyanná lett, mint akárki más, képes volt még külső bűnöket is elkövetni.

8 Hadd magyarázzam ezt egy példával: Dávid Istentől született, és hit által látta Istent. Őszintén szerette őt. Igazán mondhatta: „Kicsodám van az egekben? Náladnál egyébben [sem emberben, sem valami tárgyban] nem gyönyörködöm e földön!" Mégis megmaradt szívében a természet romlottsága, ami minden rossz magja.

„Palotája tetején sétált" (2Sám 11,2), talán Istent dicsérte, akit teljes lelkével szeretett, amikor lenézett, és meglátta Bethsabét. Érezte a kísértést, a rosszra irányuló gondolatot. Isten Lelke nem késlekedett figyelmeztetni őt erre. Kétségkívül hallotta és felismerte az intő hangot, de bizonyos mértékig engedett a gondolatnak, és a kísértés kezdett erőt venni rajta. Beszennyezte lelkét. Még mindig látta Istent, de homályosabban. Még min-

dig szerette Istent, de már nem ugyanolyan mértékben, nem ugyanazzal heves, lángoló lelkesedéssel. Isten azonban újból megdorgálta, noha Lelke megszomorodott. Hangja, bár egyre halkabban, még mindig ezt suttogta: „A bűn az ajtó előtt leselkedik, nézz rám, és megmenekülsz!" Dávid azonban nem akarta meghallani. Újra odatekintett, nem Istenre, hanem a tiltott asszonyra, míg a természet elfojtotta a kegyelmet, és bűnös vágyat gyújtott a lelkében.

Értelmének szeme újra bezárult, és Isten eltűnt a tekintete elől. Hite, a Felségessel való isteni, természetfölötti kapcsolata és az Úr iránti szeretete mindenestől megszűnt: úgy vágtatott, mint a ló a csatába, és tudatosan elkövette a külső bűnt.

9 Íme, a kegyelemtől a bűnig vezető folyamat tagadhatatlanul így halad lépésről lépésre. *(1)* Aki Istentől született, abban megmarad a szerető, győzelmes hit isteni magja. „Megőrzi magát" Isten kegyelme által, és „nem cselekedhet bűnt". *(2)* Kísértése támad, mindegy, hogy mi a forrása: a világ, a test vagy az Ördög. *(3)* Isten Lelke figyelmezteti, hogy közel a bűn, és biztatja, hogy buzgóbban tartson ki az imában. *(4)* Bizonyos fokig enged a kísértésnek, ami egyre tetszetősebb lesz neki. *(5)* A Szentlélek megszomorodik, az ember hite meggyengül, és Isten iránti szeretete lelohad. *(6)* A Lélek élesebben feddi intve őt: „Ez az út, ezen járj!" *(7)* A megkísértett elfordul a számára fájdalmas isteni hangtól, és a csábító tetszetősebb szavára hallgat. *(8)* Gonosz vágy támad, és elárad a lelkében, míg végül eltűnik a hit és a szeretet. Ekkor már képes a külső bűn elkövetésére, mert az Úr hatalma eltávozott tőle.

10 Hadd magyarázzam egy másik példával is: Péter apostol tele volt hittel és Szentlélekkel, és így megőrizve magát botránkozás nélküli lelkiismerete volt Isten és emberek előtt.

Nyílt, isteni őszinteségben járva „mielőtt némelyek odajöttek Jakabtól, a pogányokkal együtt evett", hiszen tudta, hogy amit Isten megtisztított, az sem nem közönséges, sem nem tisztátalan.

„Mikor pedig azok megérkeztek", kísértés támadt a szívében, hogy „féljen a körülmetélkedésből valóktól" (azoktól a zsidó hívőktől, akik fanatikusan ragaszkodtak a körülmetélkedéshez meg a mózesi törvény más

szertartásaihoz), és hogy az emberek jótetszését, elismerését keresse, ne Isten dicséretét.

A Lélek figyelmeztette, amikor közeledett a bűn. Mégis, bizonyos mértékig engedett ennek az emberektől való bűnös félelemnek, hite és szeretete pedig ennek megfelelően meggyengült.

Isten újra megdorgálta, amiért helyet adott az Ördögnek. Ő azonban nem akart hallgatni Pásztora hangjára, hanem odaadta magát ennek a szolgalelkű félelemnek, s ezzel megoltotta a Lelket.

Ekkor Isten eltűnt, s mivel a hit és a szeretet tüze elhamvadt benne, elkövette a külső bűnt. *Nem egyenesen járt,* nem „az evangélium igazsága" szerint, hanem „elkülönítette magát" keresztyén testvéreitől, és rossz példájával, esetleg tanácsával is, „kényszerítette még a pogányokat is, hogy zsidó módra éljenek", hogy újra megkötözzék magukat „szolgaságnak igájával", amitől „Krisztus megszabadította" őket.

Tehát kétségkívül igaz, hogy aki Istentől született, amíg megőrzi magát, nem vétkezik, nem is vétkezhet. Azonban ha nem vigyáz magára, bűnt bűnre halmozhat.

III.

1 Az eddig elhangzottakból először is világos és vitathatatlan választ adhatunk egy kérdésre, ami gyakran hozott zavarba őszinte szívű embereket: „A bűn előzménye vagy következménye a hit elvesztése? Isten gyermeke azért veszíti el a hitét, mert bűnt követett el? Vagy először elveszti a hitét, mielőtt vétkezne?"

Erre azt válaszolom, hogy legalábbis valamiféle mulasztásbeli vagyis belső bűn meg kell előzze a hit elvesztését. Azonban a hit elvesztése feltétlenül megelőzi a külső bűn elkövetését.

Minél jobban megvizsgálja szívét a hívő, annál jobban meggyőződik a következőkről: a szeretet által munkálkodó hit kizárja a belső és külső bűnt az imádkozva őrködő lélekből. Azonban még így is fogékonyak vagyunk a kísértésre, különösen a minket megkörnyékező bűnre. Ha a lélek

szilárdan Istenre szegezi szerető tekintetét, a kísértés hamarosan eltűnik, de ha nem, ha ἐξελκόμενος vagyunk (ahogy Jakab 1,14 mondja), *saját kívánságunk* által Istentől elszakadunk, és δελεαζόμενος, a mostani és az ígért gyönyör *lépre csal*, akkor a bennünk megfogant kívánság bűnt szül. S miután ez a belső bűn lerombolta hitünket, egyenesen az Ördög tőrébe vet, úgyhogy akármilyen külső bűnt elkövethetünk.

2 Az eddig elhangzottakból, másodszor, azt is megtudjuk, hogy mit jelent Isten élete a hívő lelkében, miből is áll, valamint azonnal és szükségszerűen mit eredményez. Közvetlen és szükségszerű következménye Isten Szentlelkének folytonos sugalmazása, Istennek lelkünkbe áradása, és hogy a lélek is visszalélegzi, amit Istentől kap; Isten meg nem szűnő munkája a lelken, és a lélek állandó válasza Isten felé; Isten, a szerető, megbocsátó Isten szüntelen jelenléte, amit nyilvánvalóvá tesz a szív számára, és amit a hit felfog, megért. Válaszképpen szakadatlanul hozzá küldjük szeretetünket, dicséretünket, imádságunkat, neki ajánlva szívünk minden gondolatát, nyelvünk minden szavát, kezünk minden tettét, egész testünket, lelkünket, szellemünket, hogy szent, Istennek kedves áldozat legyen Krisztus Jézus által.

3 Harmadszor pedig az következik mindebből, hogy lelkünknek ez a válasza (akárhogy is nevezzük) feltétlenül szükséges a benne levő isteni élet folyamatossága érdekében. Mert nyilvánvaló, hogy Isten nem munkálkodik tovább a lelken, ha a lélek nem válaszol Istennek. Való igaz, hogy megelőz bennünket jóságának áldásaival. Először ő szeret minket, ő mutatja meg magát nekünk. Mikor még távol vagyunk tőle, magához hív és szívünket megvilágosítja. Ha viszont mi nem szeretjük őt, aki előbb szeretett minket, ha nem hallgatunk szavára, ha elfordítjuk róla tekintetünket, és nem törődünk a ránk árasztott világossággal, úgy Lelke nem fog örökké győzködni. Fokozatosan visszahúzódik, és magunkra hagy saját szívünk sötétségében. Nem fog vég nélkül lelkünkbe áradni, hacsak a mi lelkünk viszonozni nem fogja ezt őfelé, ha szeretetünk, imádságunk és hálaadásunk vissza nem tér hozzá neki kedves áldozatul.

4 Végül tanuljuk meg követni a nagy apostol tanácsát: „Fel ne fuvalkodjál, hanem félj!" Féljünk a bűntől, jobban, mint a haláltól vagy a pokoltól. Legyen bennünk óvatos (nem gyötrő) félelem attól, hogy csalárd szívünkre támaszkodjunk. „Azért aki áll, meglássa, hogy el ne essék!" Aki

most szilárdan áll az Úr kegyelmében, a világot legyőző hitben, még az is beleeshet belső bűnbe, s így „a hit dolgában hajótörést szenvedhet”. És mily könnyen uralma alá hajthatja ismét a külső bűn! Ezért, Isten embere, vigyázz szüntelen, hallgasd Isten szavát! Légy éber, tarts ki az imában, mindig, minden helyen öntsd ki előtte szívedet! Ha ezt teszed, töretlenül fogsz hinni, szeretni, és sohasem vétkezel.

AZ ÚR A MI IGAZSÁGUNK

HUSZADIK IGEHIRDETÉS

„Ez lesz az ő neve, amellyel nevezik őt:
Az Úr a mi igazságunk!”
(Jeremiás 23,6.)

1 Hány meg hány rettenetes vita támadt már a vallás miatt! S nem csupán e világ gyermekei között, akik nem tudják, mi az igazi hit, hanem még Isten gyermekei között is, akik megtapasztalták magukban „az Isten országa mibennünk van”, akik megízlelték az „igazságot, békességet és a Szentlélek által való örömöt”. A történelem során mily sokan közülük ahelyett hogy összefogtak volna a közös ellenség ellen, fegyverüket egymásnak szegezték, és ezzel nemcsak drága idejüket vesztegették, hanem egymás lelkét is megsértették, gyengítették egymás kezét, és így hátráltatták közös Uruk nagy munkáját! Hány erőtlen lélek botránkozott meg emiatt! Mennyi sánta tért le az útról! Hány bűnös nyert megerősítést a vallás iránti nemtörődömségében és a hívőkkel szembeni megvetésben! S „a világ felségesei” közül milyen sokan voltak kénytelenek „sírni a rejtekhelyeken”!

2 Mit meg nem tenne az Istent és felebarátját szerető ember, mit el nem szenvedne, hogy orvosolja ezt a fájdalmas rosszat, hogy megszüntesse a vitát Isten gyermekei között, hogy helyreállítsa és megőrizze közöttük a békét! Kivéve jó lelkiismeretüket, mit tartanának túl drágának, hogy oda ne adnák e felbecsülhetetlen cél érdekében? De ha nem tudjuk is „elnémítani” ezeket „a hadakat az egész földön”, ha nem tudjuk is kibékíteni Isten minden gyermekét, azért tegye meg mindenki, ami tőle telik, járuljon hozzá, akár csak két fillérrel is! Boldogok, akik bármilyen kis mértékben képesek a „békességet és emberek közötti jó akaratot” elősegíteni. Különösen jó emberek között, akik mind „a Békesség Fejedelmének” zászlaja

alatt gyülekeznek, s ezért különösen is elkötelezett feladatuk, hogy „amennyire rajtuk áll, minden emberrel békességesen éljenek”.

3 Jelentékeny lépés lenne e dicséretes cél felé, ha el tudnánk érni, hogy a jó emberek megértsék egymást. Sok vita csak azért támad, mert félreértések miatt ez nem sikerül. Gyakran egyik fél sem érti, mit akar a másik, s ezért hevesen támadják egymást, holott nincs közöttük igazi nézeteltérés. Azonban nem mindig könnyű meggyőzni őket erről, különösen, amikor felhevülnek: ilyenkor valóban nehéz. De nem lehetetlen, különösen, ha nem magunkban bízva kíséreljük meg, hanem teljesen alárendeljük magunkat annak, akinél minden lehetséges. Mily hamar el tudja oszlatni a felhőt, hogy ő ragyogjon fel szívükben, s képessé tegye őket megérteni egymást és „az igazságot Jézusban”!

4 Az igazság egyik nagyon is jelentős része a fent idézett szavakban található: „Ez lesz az ő neve, amellyel nevezik őt: AZ ÚR A MI IGAZSÁGUNK!” Ez az igazság a keresztyénség legmélyebb jelentésének része, és bizonyos értelemben az egésznek a keretét képezi. Kétségtelenül azt mondhatjuk róla, amit Luther állított egy ehhez szorosan kapcsolódó igazságról: *Articulus stantis vel cadentis ecclesiae,* a keresztyén egyház ezen áll vagy bukik. A hitnek valóban oszlopa és alapja, annak a hitnek, ami egyedüli eszköze az üdvösség elnyerésének, a katolikus illetve egyetemes hitnek, mely Isten minden gyermekében megtalálható, és amit „ha az ember nem tart meg érintetlenül és tisztán, kétségtelenül örökre elkárhozik”.

5 Nem várható el tehát az ésszerűség alapján, hogy akik Krisztus nevéről neveztetnek, ha egyéb területen eltérő is a véleményük, ebben egyetértsenek? De milyen messze vagyunk ettől! Alig létezik valami, amiben kevésbé értenének egyet, amiben a magukat Krisztus követőinek vallók között – úgy tűnik – ily nagy, ily összeegyeztethetetlen lenne a nézeteltérés. Azt mondom, hogy *úgy tűnik,* mert meg vagyok győződve, hogy sokan csak *látszólag* nem értenek egyet. A nézeteltérést inkább szavakban, mint felfogásban kell keresni, a felek véleménye sokkal közelebb áll egymáshoz, mint nyelvezetük. És kétségtelen, hogy a szóhasználat szögesen eltérő nemcsak protestánsok és pápisták, hanem protestánsok és protestánsok között is, sőt akik vallják a hit általi megigazulást, és vele együtt az evangélium minden más alapvető tanában egyetértenek, ez a különbözőség még náluk is megtalálható.

6 De ha a különbség inkább a *véleményben* keresendő, mint a valós tapasztalatban, és inkább a *kifejezésben,* mint a *véleményben,* hogyan lehetséges, hogy még Isten gyermekei is oly hevesen vitáznak egymással erről? Több okot is felsorolhatunk. A legfőbb az, hogy nem értik egymást, s ehhez járul, hogy túl buzgón ragaszkodnak saját véleményükhöz és megszokott kifejezéseikhez.

Hogy ezt legalább részben elmozdítsuk az útból, s jobban megértsük egymást ebben a témában, Isten segítségével igyekszem megmutatni:

I. mi Krisztus igazsága,
II. mikor és milyen értelemben tulajdoníttatik nekünk,

és végezetül rövid, világos alkalmazással lezárom.

I.

Mi tehát Krisztus igazsága? Kettős: egyrészt isteni, másrészt emberi igazság.

1 Isteni igazsága az ő isteni természetéből adódik, hiszen Krisztus, aki van, aki „mindeneknek felette örökké áldandó Isten", a legfelsőbb, az örökkévaló. „Istenségében egyenlő az Atyával, bár ember voltában az Atyának alárendelt." Ez örökkévaló, lényegi, változhatatlan szentsége, végtelen igazságossága, kegyelme és igazsága mindenben, amiben ő és az Atya egy.

De szerintem a kérdés nem Krisztus isteni igazságára vonatkozik. Azt hiszem, nem sokan vannak, ha egyáltalán léteznek olyanok, akik azt vallják, hogy Krisztusnak ezt az igazságát tulajdonítja nekünk Isten. Aki a „nekünk tulajdonított igazság" tanában hisz, az főként vagy inkább kizárólag Krisztus emberi igazságára érti ezt.

2 Krisztus emberi igazsága emberi természetéhez tartozik, amennyiben ő „a közbenjáró Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus". Ez az igazság mind belső, mind külső. Belső igazsága Isten képe, melyet lelkének minden hatalma és képessége hordozott. Isteni igazságának mása, amennyire az az emberi léleknek átadható. Az isteni tisztaság, isteni igazságosság, kegyelem és igazság másolata. Magában foglalja a szeretetet és tiszteletet Atyja iránt, a benne való megnyugvást, alázatot, szelídséget,

kedvességet, szeretetet az elveszett emberiség iránt, és minden más szent és mennyei tulajdonságot; mindezeket a legmagasabb fokig, csorbítatlanul, a szentségtelenség porszeme nélkül.

3 Külső igazságának legjelentéktelenebb része volt, hogy semmi rosszat nem tett, hogy nem ismert semmiféle külső bűnt, „sem a szájában álnokság nem találtatott". Soha nem mondott illetlen szót, nem tett semmit, ami helytelen lett volna. Ez eddig csak a rossztól való tartózkodás, az ún. negatív igazság, bár olyasmi, amit rajta kívül nem mondhatott vagy mondhat magáénak senki, aki asszonytól született. Külső igazsága ugyanakkor pozitív volt: mindent jól cselekedett. Minden kiejtett szavában, keze minden tettében pontosan „annak akaratát" cselekedte, „aki elküldte" őt. Egész életében úgy képviselte Isten akaratát a földön, mint az angyalok a mennyben. Minden tette és szava tökéletesen helyes volt bármely körülményben. Teljes engedelmesség jellemezte általánosságban és minden kis részletben. „Betöltött minden igazságot."

4 Engedelmessége azonban még ennél is többet jelentett. Nem csupán cselekvés volt, hanem szenvedés is, elszenvedte Isten teljes akaratát attól fogva, hogy a világra jött, egészen addig, amíg „bűneinket felvitte a maga testében a Fára", igen, amíg teljes engesztelést nem szerzett a bűnösökért, és „lehajtván fejét, kibocsátotta lelkét". Általában ezt hívják Krisztus passzív igazságának, az előbbit pedig aktív igazságának. De ahogy Krisztus *aktív* és *passzív* igazsága tulajdonképpen soha nem vált el egymástól, nekünk sem kell elválasztanunk őket sem szavainkban, sem gondolatainkban. S mindkettőről szó van, amikor Jézust úgy nevezi az Írás, hogy „az Úr a mi Igazságunk".

II.

Viszont mikor mondhatja bármelyikünk joggal, hogy „az Úr a *mi* Igazságunk"? Más szóval mikor *tulajdoníttatik* nekünk Krisztus igazsága, és milyen értelemben?

1 Nézz körül az egész világban, csak kétfajta embert találsz: hívőket és hitetleneket. Értelmes emberek tehát először is nem fogják vitatni a következőket: Krisztus igazsága minden hívőnek tulajdoníttatik, a hitetleneknek viszont nem.

De mikor tulajdoníttatik nekik? Abban az órában, amikor hitre jutnak, Krisztus igazsága az övék. Mindenkié, aki hisz, mihelyt hitre jut: a hit és Krisztus igazsága elválaszthatatlan. Mert ha a Szentírás szerint hisz, akkor Krisztus igazságában hisz. Nincs olyan igaz vagyis megigazító hit, aminek ne Krisztus igazsága lenne a tárgya.

2 Tény, hogy a hívők nem beszélnek mind egyformán, nem biztos, hogy ugyanazt a nyelvet használják. Nem is várható, de nem is követelhetjük meg tőlük. Ezernyi körülmény miatt különbözhet kifejezésmódjuk, de a szavak különbözősége nem jelenti, hogy nézeteik is eltérnek egymástól. Két személy használhat különböző kifejezést valamire, mégis ugyanazt értik rajta. Ez rendkívül általános jelenség, bár csak ritkán vesszük kellően figyelembe. Bizony még ugyanannak az embernek sem könnyű, ha sok idő múlva beszél ugyanarról a dologról, pontosan azokat a kifejezéseket használnia, akkor sem, ha véleménye közben nem változott. Hát hogyan várhatnánk el másoktól oly szigorúan, hogy ugyanazokat a kifejezéseket használják, mint mi?

3 Menjünk egy lépéssel tovább! Az is lehetséges, hogy egyesek nemcsak más kifejezéseket használnak, mint mi, hanem a véleményük is más, mégis ugyanannak a drága hitnek a részesei. Talán nincsenek teljesen tisztában vele, milyen áldásokat élveznek, lehet, hogy gondolataik nem olyan világosak, azonban tapasztalatuk lehet ugyanolyan ép, mint a miénk. Nagy a különbség az emberek természetes képességei között, különösen az értelem terén, s ez a különbség rendkívüli módon élesedhet iskoláztatásuk következtében. Sőt lehet, hogy csupán emiatt oly felfoghatatlanul eltérő egyikmásik véleményük. S miért ne vonatkozhatna ez erre a kérdésre ugyanúgy, mint akármi másra? Azonban annak ellenére, hogy valakinek a véleménye és szóhasználata esetleg zavaros és pontatlan, a szíve mégis ragaszkodhat Istenhez szeretett Fia által, és valóban köze lehet az igazsághoz.

4 Vegyük tehát mindezt tekintetbe másoknál, ahogy az ő helyükben mi is kétségkívül elvárnánk a magunk számára. Ki ne ismerné (hogy megint csak erről a körülményről beszéljek) az oktatás csodálatos hatalmát? És aki ismeri, hogyan várhatja el, hogyan kívánhatja, hogy a római egyház tagjai világosan gondolkozzanak vagy beszéljenek erről a tárgyról? Mégis, ha alkalmunk lett volna hallani, hogy a haldokló Bellarmine, amikor megkérdezték tőle: „Melyik szenthez akarsz folyamodni?”, mint kiáltott fel:

Fidere meritis Christi tutissimum, „Legbiztosabb a Krisztus érdemében bízni”, nem fogadtuk volna el, hogy téves nézeteitől eltekintve része volt Krisztus igazságában?

5 De milyen értelemben tulajdoníttatik ez az igazság a hívőknek? Ebben: Isten minden hívőnek megbocsát, és minden hívőt elfogad. Nem azért, ami bennük van, vagy amit tettek, tehetnek vagy valaha tenni fognak, hanem teljesen és egyedül azért, amit Krisztus tett és szenvedett értük. Újra mondom, nem azért, ami bennük van, vagy valamiért, amit tettek, vagy saját igazságukért vagy cselekedeteikért: „Nem az igazság cselekedeteiért, amelyeket mi cselekedtünk, hanem az ő irgalmasságából tartott meg minket”. „Mert kegyelemből tartattatok meg, hit által; nem cselekedetekből, hogy senki ne kérkedjék”, csakis és kizárólag azért, amit Krisztus tett és szenvedett értünk. „Megigazultunk ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által”. S így nemcsak elnyerjük Isten jótetszését, hanem meg is maradunk benne. Ilyen módon jövünk először Istenhez, s utána is mindig ugyanígy. Egy és ugyanazon új és élő úton járunk, amíg lelkünk vissza nem tér Istenhez.

6 Ezt hiszem és tanítom folyamatosan már majdnem huszonnyolc éve. Ki is adtam nyomtatásban az egész világnak 1738-ban, s azóta még tízszer vagy tizenkétszer ugyanazokkal vagy hasonló szavakkal, amiket egyházunk igehirdetéseiből vettem: „Ezek a dolgok szükségszerűen összetartoznak megigazulásunkban: Isten részéről nagy kegyelme és irgalma, Krisztus részéről Isten igazságának kielégítése, és a mi részünkről a Krisztus érdemébe vetett hit. Így Isten kegyelme nem zárja ki Isten igazságát megigazításunkban, hanem csak az ember igazságát, legalábbis arra nézve, hogy *megérdemeljük-e* megigazításunkat.” „Egyedül hit által igazulunk meg. Ez a kijelentés arra szolgál, hogy tagadhatatlanul elvegye saját tetteink érdemét, és egyedül Krisztusnak tulajdonítsa megigazulásunk *érdemét* és *dicséretét*. Megigazulásunk kizárólag Isten ingyen kegyelmére épül. Miután ugyanis az egész világ nem tudott fizetni semmit váltságunkért, tetszett neki, bár mindnyájan érdemtelenek voltunk, hogy Krisztus testét és vérét adja értünk, s ezzel kifizesse váltságunkat és kielégítse saját igazságát. Így Krisztus mindazok igazsága, akik valóban hisznek benne.”

7 Az egy-két évvel később megjelent énekeskönyv, amit azóta többször is kinyomtattak (ez nyilvánvalóan igazolja, hogy véleményem nem változott),

világosan ugyanerre mutat. Ha minden szakaszt idézni szeretnék, ami erre vonatkozik, akkor a kötetek nagy részét ide kellene másolnom. Vegyünk hát csak egy példát, ami a hét éve, öt éve, két éve és néhány hónapja megjelent újabb és újabb kiadástokban szerepel.

„Jézus vére, igazsága
Lelkem ékes, szép ruhája.
Ebben, lángok közt is, fejem
Örvendezve felemelem."

Az egész ének elejétől végig ugyanazt a nézetet fejezi ki.

8 A megigazulásról szóló igehirdetésben, amit tizenkilenc, majd ismét hét vagy nyolc éve kiadtam, ugyanezt fejtem ki a következő szavakkal: „Mivel Isten Fia »mindenkiért megízlelte a halált«, Isten »megbékéltette magával a világot, nem tulajdonítván nekik az ő bűneiket«. Szerelmes Fiáért, azért, amit ő értünk tett és szenvedett, Isten egy feltétellel (amire ő maga tesz képessé minket) kegyeskedik egyrészt eltekinteni a bűneinkért megérdemelt büntetésünktől, hogy újból kegyelmesen nézzen ránk, másrészt halott lelkünket életre kelteni az örök élet zálogaként."

9 Ezt még bővebben és részletesebben magyarázom a Tanulmány a megigazulásról c. írásomban, amit tavaly adtam ki. „Ha azt a kifejezést, hogy »Krisztus igazsága nekünk tulajdoníttatik« úgy értelmezzük, mintha az Krisztus igazságának ránk ruházása lenne, beleértve mind passzív, mind aktív engedelmességét illetve az általuk megszerzett kiváltságokat, áldásokat és jókat, akkor valóban mondhatjuk, hogy a hívő a neki tulajdonított krisztusi igazság miatt igazult meg. Az értelme ennek a következő: Isten Krisztus igazságáért igazítja meg a hívőt, s nem a hívő saját igazságáért. Kálvin magyarázata szerint: »Krisztus saját engedelmessége által megszerezte vagy kiérdemelte számunkra az Atya Isten kegyelmét vagy jótetszését«. Vagy más szavakkal: »Krisztus engedelmessége által igazságot szerzett vagy vásárolt számunkra« S megint máshol: »Az ilyenfajta kifejezések: Isten kegyelme által megigazultunk, Krisztus a mi igazságunk, Krisztus halála és feltámadása igazságot szerzett számunkra, mind ugyanazt jelentik, méghozzá azt, hogy Krisztus igazsága, mind aktív, mind passzív igazsága megigazulásunk érdemleges oka. Kieszközölte számunkra Istentől, hogy ha hiszünk, Isten igaznak tekint bennünket«."

10 Egyesek felvethetik: „Te viszont azt állítod, hogy a hit tulajdoníttatik nekünk igazságul." Pál apostol újra és újra ezt állítja, ezért én is ezt állítom. A hit minden hívőnek igazságul tulajdoníttatik, vagyis a Krisztus igazságába vetett hit. Azonban eddig is ugyanezt mondtam, mert sem többet, sem kevesebbet nem értek rajta, mint hogy hit által van megigazulásunk, nem cselekedetek által. Isten azért fogad el minden hívőt és azért bocsát meg neki, amit Krisztus tett és szenvedett.

11 Nem ruháztatik-e fel a hívő Krisztus igazságával? Kétségtelenül. Ezért a fent idézett szavakban minden hívő szív vallomása kifejezésre jut:

„Jézus vére, igazsága
Lelkem ékes, szép ruhája."

Vagyis Krisztus aktív és passzív igazságáért Isten megbocsát nekem, és elfogad.

Nem kell-e azonban levetnünk saját igazságunk szennyes rongyait, mielőtt felvehetnénk Krisztus makulátlan igazságát? Dehogynem, vagyis egyszerűen szólva meg kell bánnunk bűneinket, mielőtt hihetnénk az evangéliumban. El kell veszítenünk a magunkba vetett bizalmat, mielőtt valóban Krisztusban bízhatunk. El kell dobnunk a saját igazságunkba vetett hitünket, különben nem hihetünk az övében. Amíg meg nem szabadulunk a saját cselekedeteinkbe vetett bizalomtól, nem bízhatunk teljesen abban, amit ő tett és szenvedett. Először elfogadjuk magunkra nézve a halálos ítéletet, azután őbelé vetjük bizalmunkat, aki értünk élt és halt meg.

12 Nem hiszel ezek szerint a bennünk rejlő igazságban? De igen, megvan annak is a helye. Azonban nem ennek alapján fogad el Isten, hanem ez Isten elfogadásának a gyümölcse. Nem foglalhatja el a nekünk tulajdonított igazság helyét, hanem abból következik. Vagyis hiszem, hogy Isten igazságot ültet mindenkibe, akinek igazságot tulajdonított. Hiszem, hogy „Isten megszentelésünkké tette Jézus Krisztust", és „igazságunkká". Vagyis Isten megszenteli és megigazítja mindazokat, akik hisznek benne. Akiknek Krisztus igazságát tulajdonítja, azokat Krisztus Lelke által igazzá teszi, megújítja őket Isten képére, „amely képre teremtettek igazságban és valóságos szentségben".

13 De nem helyettesíted-e Krisztust vagy igazságát a hittel? Egyáltalán nem. Nagyon vigyázok, hogy mindegyiket a maga helyére tegyem. Krisztus igazsága minden reményünknek teljes és egyedüli alapja. A Szentlélek hit által képesít bennünket, hogy erre az alapra építsünk. Isten adja ezt a hitet, s ugyanabban a pillanatban Isten elfogad, ám nem e miatt a hit miatt, hanem azért, amit Krisztus tett és szenvedett értünk. Amint látod, mindegyiknek megvan a saját helye, és egyik sem mond ellent a másiknak. Hiszünk, szeretünk, megpróbálunk feddhetetlenül járni az Úr minden parancsolata szerint, azonban:

„Míg itt bujdosunk,
S fut percünk, napunk,
Megvetjük magunk,
Csak Jézus igazsága a támaszunk.

Mit ő szenvedett,
Mentsváram az lett;
Jézus neve fény,
Benne a bocsánat, váltság enyém.”

14 Ezért ugyanúgy nem tagadom Krisztus igazságát, ahogy nem tagadom Krisztus istenségét. Ugyanolyan jogon vádolhatnának az egyikkel, mint a másikkal. Nem tagadom a nekünk tulajdonított igazságot sem – rosszindulatúan és igazságtalanul vádolnak ezzel is. Mindig is állítottam, és most is állítom, hogy Krisztus igazságát Isten minden hívőnek tulajdonítja. Ki tagadja hát? Minden hitetlen, akár meg van keresztelve, akár nem, mind, aki azt állítja, hogy az Úr Jézus Krisztus evangéliuma ravaszul kitervelt mese. Minden sociniánus és ariánus, aki tagadja az őt megváltó Úr magasztos istenségét. Következésképpen tagadják isteni igazságát is, hiszen közönséges teremtménynek tartják, s tagadják emberi igazságát mint olyat, ami másoknak tulajdoníttatik, mert azt hiszik, hogy mindenkit saját igazsága miatt fogad el Isten.

15 Krisztus emberi igazságát vagy legalábbis azt, hogy ez a bűnösnek tulajdoníttatik Isten előtti megigazulása érdekében teljes és egyedüli érdemként, a római egyház tagjai hasonlóképpen tagadják, mindazok, akik hűségesek saját egyházuk elveihez. Azonban kétségtelenül sokan vannak közöttük, akiknek tapasztalata túlmutat elveiken, akik bár távol állnak attól,

hogy jól fejezzék ki magukat, mégis érzik azt, amit nem tudnak szavakba önteni. E nagyszerű igazságról alkotott képük esetleg csiszolatlan ugyan, mint beszédmódjuk, mégis szívből hisznek. Csak Krisztusra támaszkodnak mind mostani, mind örök megváltásukért.

16 Ide sorolhatjuk még azokat is, akiket misztikusoknak neveznek a protestáns egyházakban. Közülük az egyik vezető személyiség (legalábbis Angliában) Law volt ebben a században. Köztudott, milyen határozottan és buzgón tagadta, hogy Isten nekünk tulajdonítaná Krisztus igazságát; ugyanolyan buzgón, mint Robert Barclay, aki nem habozott ezt mondani: „Nekünk tulajdonított igazság – nekünk tulajdonított badarság!" A kvékereknek nevezett társaság is ugyanezt vallja. Sőt, általában azoknak többsége, akik az anglikán egyház tagjainak mondják magukat, vagy teljesen tudatlan a témát illetően, és a nekünk tulajdonított igazságról sejtelme sincs, vagy tagadja a hit általi megigazulással együtt, mint ami hátráltatja a jó cselekedeteket. Ide sorolhatunk még sok általában anabaptistának nevezett embert több ezer presbiteriánussal és függetlennel, akiket nemrégiben felvilágosítottak Dr. Taylor írásai. Az utóbbiakról nem akarok ítéletet mondani, Alkotójukra bízom őket. De ki merné állítani, hogy minden misztikusnak (amilyen különösen Law), az összes kvékernek, presbiteriánusnak vagy függetlennek és az anglikán egyház valamennyi tagjának, akiknek nézetei és kifejezései nem világosak, semmi közük sincs a kereszténységhez? Hogy következésképpen mind kárhozatban lennének, „reménységük nincs, és Isten nélkül valók e világon"? Habár eszméik zavarosak, nyelvezetük nem tiszta, nem lehetnek vajon köztük sokan, akiknek szíve igaz Isten iránt, és akik tulajdonképpen ismerik „az Urat, a mi Igazságunkat"?

17 Azonban hála Istennek, mi nem tartozunk azok közé, akik ilyen homályosan értenek és beszélnek. Nem tagadjuk sem a kifejezést, sem amit takar, de nem akarjuk másokra erőszakolni. Használják akár ezt, akár valami más kifejezést, ha azt biblikusabbnak tartják, feltéve ha szívük csak abban bízik, amit Krisztus tett és szenvedett a bűnbocsánatért, kegyelemért és dicsőségért. Nem tudom ezt jobban kifejezni, mint Hervey szavaival, melyek megérdemlik, hogy aranybetűkkel írják őket: „Nem aggályoskodunk a szóhasználat miatt. Aki megtérő bűnösként megalázza magát Krisztus lábánál, aki mint nyomorult kegydíjra szoruló az ő érdemére támaszkodik, az kétségtelenül a boldog halhatatlanság felé tart."

18 Szükséges-e, lehetséges-e többet mondanom? Maradjunk csak meg ennél a kijelentésnél, és az ilyen vagy olyan sajátos kifejezés miatti viszályt máris gyökerestől kiirtottuk. Tarts ki emellett: „Aki megtérő bűnösként megalázza magát Krisztus lábánál, aki nyomorult kegydíjasként az ő érdemére támaszkodik, az kétségtelenül a boldog halhatatlanság felé tart"! Hol van akkor helye a vitának? Ki tagadja ezt? Nem értünk-e mindnyájan egyet ebben? Akkor meg minek civakodjunk? Békeszerető ember kínál itt egyezséget a vitázó feleknek. Ennél jobbra nem vágyunk, elfogadjuk a feltételeket, szívvel-lélekkel aláírjuk. Aki nem akarja, bélyegezzétek meg! Az ilyen a béke ellensége, Izráel megrontója, Isten egyházának háborgatója!

19 Közben pedig attól félünk, hogy valaki ezeket a kifejezéseket: „Krisztus igazsága" vagy „Isten nekem tulajdonítja Krisztus igazságát" arra használja, hogy bűnét fedezze. Tudjuk, hogy ezerszer történt már ilyen. Tegyük fel, hogy valakit megfeddenek részegsége miatt. „Ó – mondja –, nincs *énbennem* semmi igazság, Krisztus az *én igazságom."* Másvalakit figyelmeztetnek: „A rablók, az igazságtalanok nem örökölhetik Isten országát." Teljes bizonyossággal válaszol: „Nincs *énbennem* igazság, de Krisztusban makulátlan igazságom van." Így aztán lehet valaki egyformán távol a keresztyén életgyakorlattól és gondolkodástól, hiányozhat belőle az az indulat, ami Krisztusban volt, cselekedetei is lehetnek teljesen mások, mégis biztos páncélja van a bűntudatra ébredés ellen: az, amit Krisztus igazságának hív.

20 Azért használjuk oly óvatosan ezeket a szavakat, mert sajnos sok hasonló esetet láttunk. És Istenünk, Megváltónk nevében kérlek, akié vagy és akit szolgálsz, ha gyakran használod e szavakat, óvd buzgón azokat, akik hallgatnak téged, ettől az átkozott, helytelen alkalmazástól! Figyelmeztesd őket (talán a te szavadra hallgatnak), nehogy „megmaradjanak a bűnben, hogy a kegyelem annál nagyobb legyen"! Intsd őket, hogy ne tegyék „Krisztust a bűn szolgájává", ne tegyék semmissé Isten ünnepélyes végzését: „Szentség nélkül senki sem látja meg az Urat" azzal a hiú képzelgéssel, hogy ők *Krisztusban szentek*! Figyelmeztesd őket, hogy ha bűnben maradnak, Krisztus igazsága semmit sem használ nekik! Kiálts hangosan (nincs-e rá okod?), hogy Isten azért tulajdonítja nekünk Krisztus igazságát, hogy „a törvénynek igazsága beteljesüljön bennünk", és hogy „mértékletesen, igazán és szentül éljünk a jelenvaló világon".

Már csak egy rövid és egyszerű alkalmazás van hátra. Először is hozzátok szeretnék szólni, akik hevesen tiltakoztok e szavak ellen, és elítélitek a használóikat mint antinomiánusokat. De vajon nem esnek ezzel a másik végletbe? Miért kell elítélnetek mindazokat, akik nem ugyanúgy beszélnek mint ti? Miért kell vitáznotok velük, mert olyan kifejezést használnak, ami nekik tetszik? Ők is vitatkozhatnának veletek ugyanezen az alapon! És ha valóban vitatkoznak, ne utánozzátok a vakbuzgóságot, amit elítéltek! Legalább engedjétek meg nekik azt, amit ők is meg kellene engedjenek nektek! És miért szükséges egy szó miatt haragudnotok? „Mert visszaéltek vele." És melyik kifejezéssel nem tették ezt valaha? Azonban a visszaélés megszüntethető, és ugyanakkor a szó használata megmarad. Mindenekfölött őrizzétek meg azt a fontos igazságot, amit ez a kifejezés takar. Minden boldogságot, amit élvezek, mindent, amit e világban és az örökkévalóságban remélek Isten csak és kizárólag azért adja nekem, amit Krisztus tett és szenvedett értem.

Másodszor szeretnék néhány szót szólni azokhoz, akik szívesen használják ezeket a szavakat. Hadd kérdezzem meg: nem vagyok elég engedékeny? Kívánhat gondolkodó ember ennél többet tőlem? Egyetértek a teljes jelentéssel, amiért hadakoztok, hogy minden áldást Istenünk és Megváltónk igazsága által kapunk. Megengedem, hogy ti olyan szavakat használjatok, amilyeneket akartok, akár ezerszer is. Csak attól a szörnyű visszaéléstől óvjatok másokat, amit ti is ugyanúgy szeretnétek megakadályozni, mint én. Magam is gyakran használom a kérdéses kifejezést: „nekünk tulajdonított igazság", s gyakran adom egész gyülekezetek szájába ezt és hasonlókat. De ebben engedjétek meg nekem a lelkiismeret szabadságát, a személyes véleményalkotás jogát! Hadd használjam oly gyakran, ahányszor jobbnak találom más kifejezéseknél, és ne haragudjatok rám, ha nem akarok egyetlen kifejezést sem kétpercenként használni! Ti tehetitek, ha úgy tetszik, de ne ítéljetek el engem, mert én nem teszem! Ne tartsatok ezért pápistának vagy „Krisztus igazsága ellenségének"! Legyetek elnézőek velem, ahogy én is elnéző vagyok veletek, különben hogyan „töltenénk be a Krisztus törvényét"? Hagyjátok el a siralmas felzúdulást, mintha „a keresztyénség alapját forgatnám fel"! Aki így tesz, nagyon igazságtalanul bánik velem, ne rója fel neki az Úr! Ugyanazt az alapot vetem, mint ti, most is és már sok-sok éve. S valóban, „más fundamentumot senki nem vethet azon kívül, amely vettetett, mely a Jézus Krisztus". Belső és külső szentséget építek rá, ahogy ti is, hit által. Ezért

ne tűrjetek semmi ellenszenvet vagy rosszindulatot, sem szívetek gyanakodását, ridegségét! Ha véleményünk eltér, hol van a hitünk, ha nem tudunk gondolkodni és másokat is gondolkodni hagyni? Mi az akadálya, hogy ugyanolyan könnyen megbocsássatok nekem, ahogy én megbocsátok nektek? Főként ha csak a szavakban van különbség! Sőt még azokban is alig! Csupán annyi a nézeteltérés tárgya, hogy gyakrabban vagy ritkábban használunk egy bizonyos szófordulatot. Valóban komoly vágy kell legyen bennünk az egymással való civakodásra, ha ezt a szálkát vita tárgyává tesszük! Ó, ne adjunk okot ilyen semmiségek miatt közös ellenségeinknek a gyalázkodásra! Inkább vágjuk el az alkalmat az alkalomkeresők elől! Fogjunk végre össze (ó, miért nem tettük meg eddig?) szívvel-lélekkel nagy Mesterünk szolgálatában! Amint „egy az Úr, egy a hit, egy elhívásunk reménysége", erősítsük meg egymás kezét Istenben, egy szívvel, egy szájjal hirdetve az egész emberiségnek: „Az Úr a mi Igazságunk!"

(Elhangzott Seven Dials-ben, a West-streeti kápolnában 1765. november 24-én.)

A HEGYI BESZÉDRŐL *(I.)*

HUSZONEGYEDIK IGEHIRDETÉS

„Mikor pedig látta Jézus a sokaságot, felméne a hegyre,
és a mint leül vala, hozzámenének az ő tanítványai.
És megnyitván száját, tanítja vala őket, mondván:
Boldogok a lelki szegények: mert övék a mennyeknek országa.
Boldogok, akik sírnak: mert ők megvigasztaltatnak."
(Máté 5,1-4.)

1 Urunk bejárta „egész Galileát" (Mt 4,23), attól kezdve, hogy „János börtönbe vettetett" (12. v.), nemcsak „tanítva azok zsinagógáiban és hirdetve az Isten országának evangéliumát", hanem „gyógyítva a nép között minden betegséget és minden erőtlenséget." Ennek természetes következménye volt az, hogy „nagy sokaság követte őt Galileából és a Tízvárosból és Jeruzsálemből és Júdeából és a Jordánon túlról" (25. v.). „Mikor pedig látta a sokaságot", amely, ha lett volna ott zsinagóga, akkor sem fért volna bele, „felment a hegyre", ahol volt hely mindenkinek, akik különböző vidékekről hozzá jöttek. „És amint leült" a zsidók szokása szerint, „hozzá mentek az ő tanítványai. És megnyitván száját – ez a kifejezés komoly beszédek kezdetét jelöli – tanította őket, mondván...".

2 Nézzük csak, ki is az, aki beszél, hogy tudjuk, milyen módon hallgassuk! A menny és a föld Ura, mindenek Teremtője, akinek joga van minden teremtményével azt tenni, amit akar. Urunk és Kormányzónk, akinek országa öröktől fogva van, és aki mindenen uralkodik. A nagy Törvényhozó, aki érvényre tudja juttatni törvényeit, mert „hatalmas megtartani és elveszteni", sőt megbüntethet „örök veszedelemmel az ő ábrázatától, és az ő hatalmának dicsőségétől". Az Atya örök Bölcsessége, aki tudja, miből lettünk, és érti legbensőbb gondolatainkat is, aki tudja, milyen kapcsolatunk

van Istennel és egymással, valamint Isten minden teremtményével, és így azt is tudja, hogyan alkalmazza kiszabott törvényeit azokra a körülményekre, amik közé helyezett minket. Ő az, aki „szeret minden embert, könyörületes minden teremtményéhez"; a szeretet Istene, aki magát megüresítve elhagyta örök dicsőségét, jött az Atyától, hogy kijelentse akaratát az embereknek, majd újra visszatért az Atyához. Isten küldte, „hogy megnyissa a vakoknak szemét, és hogy kihozza a fogházból a sötétben ülőket". Ő az Úr nagy prófétája, akiről Isten már régen ünnepélyesen kijelentette: „Valaki nem hallgat az én igéimre, amelyeket az én nevemben szól, én megkeresem azon" (5Móz 18,19), vagy ahogy az apostol mondja: „Minden lélek, valamely nem hallgat arra a prófétára, ki fog irtatni a nép közül" (Csel 3,23).

3 Mit tanít? Isten Fia, aki a mennyből jött, a mennybe vezető utat akarja megmutatni; azt a helyet, amit nekünk készített, a dicsőséget, ami már a világ kezdete előtt az övé volt. Az örök életre vezető igaz utat mutatja meg, a királyi utat, mely országába vezet, az egyedül helyes utat, mert nincs más út, minden egyéb ösvény pusztulásba visz. A Beszélő személye biztosít arról, hogy Isten teljes és tökéletes akaratát jelentette ki. Nem mondott egy vesszőcskével sem többet a kelleténél, nem mondott annál többet, mint amit az Atyától kapott; sem a kelleténél kevesebbet; nem vonogatta magát, hogy hirdesse Isten teljes akaratát. Még kevésbé mondott valamit rosszul, sem semmi olyat, ami ellenkezett volna annak tanácsával, aki elküldte őt. Minden szava igaz, helyes minden vonatkozásban, és megáll örökkön örökké.

Azt is megfigyelhetjük, hogy miközben magyarázza és megerősíti ezeket a hiteles és igaz dolgokat, nemcsak az írástudók és farizeusok tévedéseit cáfolja meg – ezek voltak azok a hamis állítások, amelyekkel az akkori zsidó tanítók elferdítették Isten szavát -, hanem gyakorlatilag a megváltással összeegyeztethetetlen összes félreértést, mely a keresztyén egyházban fel fogja ütni a fejét, minden állítást, amivel az (úgynevezett) keresztyén tanítók minden korban és nemzetben elferdítik majd Isten szavát, arra tanítva a vigyázatlan lelkeket, hogy elhibázott életükben is a halált keressék.

4 Továbbá természetesen arra irányul a figyelmünk, hogy kiket tanít. Nem csupán az apostolokat – ha így lenne, akkor nem kellett volna felmennie a hegyre. Máté vagy akármely másik tanítvány házába befért volna a tizen-

kettő egy szobába. Azt sem olvassuk, hogy csupán a tizenkét tanítvány jött volna oda hozzá. Οι μαθηταί αυτου – minden túlzás nélkül vonatkoztathatjuk ezt a kifejezést mindenkire, aki tanulni szeretett volna tőle. De ne firtassuk tovább, fogadjuk el tagadhatatlan ténynek, hogy amikor azt olvassuk: „megnyitván száját, tanította őket", az „őket" fogalmába beletartozott a tömeg, amely felment vele a hegyre. Elég egy pillantást vetnünk a hetedik rész utolsó verseire: „És mikor elvégezte Jézus e beszédeket, álmélkodott a sokaság az ő tanításán: mert úgy tanította őket – a sokaságot –, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók."

Nem is csupán annak a sokaságnak tanította a megváltás útját, amely vele volt a hegyen, hanem minden embernek, az egész emberiségnek. A még meg sem születetteknek, az összes eljövendő nemzedéknek mind a világ végéig, akik csak hallani fogják ez élet szavát.

5 Mindenki el fogja ismerni ezt az itt következő beszéd egyes részei alapján. Például senki sem tagadja, hogy amit a lelki szegényekről olvasunk, az az egész emberiségre vonatkozik. Viszont sokan úgy vélik, hogy a beszéd más részei csak az apostoloknak vagy az első keresztyéneknek illetve lelkészeknek szólnak, és nem általában mindenkinek, ezért aztán semmi dolguk velük.

Nem jogos-e azonban, ha feltesszük a kérdést: kitől hallották, hogy e beszéd bizonyos részei csak az apostoloknak, az apostolok korában élt keresztyéneknek vagy lelkészeknek szólnak? Ilyen fontos megállapításhoz több bizonyítékra van szükség. Talán Urunk jelentette ki, hogy a mondottak egy része nem vonatkozik az egész emberiségre? Kétségtelen, hogy ha így lenne, akkor közölte volna velünk, nem hagyhatott ki ilyen fontos dolgot. De mondta ezt? Hol? Magában a beszédben? Nem, ott semmi sem utal erre. Valahol máshol mondta volna? Valamely másik beszédében? Egyetlen erre vonatkozó szót sem találunk abban, amit valaha mondott akár a sokaságnak, akár tanítványainak. Az egyik apostol vagy bizonyos másik ihletett író hagyott volna ilyen utasítást? Egyáltalán nem. Ilyen kijelentést az egész Szentírásban nem találunk. Akkor hát ki az, aki ennyire bölcsebb Istennél, bölcsebb annál, ami meg van írva?

6 Talán azt mondják, hogy „a dolog természete miatt van szükség erre a megszorításra". Ha igen, akkor ennek két oka lehet: vagy az, hogy ilyen

megszorítás nélkül a beszéd értelmetlen lenne, vagy hogy ellentmondana más igeszakaszoknak. Azonban erről szó sincs. Amikor megvizsgáljuk a részleteket, kitűnik, hogy egyáltalán nem képtelenség mindent átültetni a gyakorlatba, amit Urunk itt az emberiségnek mond. Nem is ellentétes semmivel, amit valaha mondott vagy amit a Bibliában találunk. Továbbá az is világos, hogy vagy a beszéd egésze vonatkozik minden emberre, vagy semelyik része sem, hiszen összefüggő az egész. Részei úgy kapcsolódnak egymáshoz, mint a kövek a boltívben – ha egy követ elveszünk, az egész összeomlik.

7 Végül nézzük meg, hogyan tanít Urunk. Bizonyára mint mindenkor, de most különösen úgy beszél, ahogy „soha ember nem szólott". Nem mint Istennek régi szent emberei, noha ők is „a Szentlélektől indíttatva" szóltak. Nem úgy, mint Péter, Jakab, János vagy Pál. Bölcs építőmesterek voltak ők az egyházban, de a mennyei bölcsesség fokát illetően is igaz, hogy a szolga nem nagyobb az ő Uránál. Nem, Jézus maga sem szólt itt olyan módon, mint máskor. Úgy tűnik, nem volt még egy olyan alkalom vagy hely, amikor vagy ahol egyszerre próbálta volna megrajzolni a vallás egész tervét, amikor egységes képet akart volna festeni a keresztyénségről, vagy ilyen behatóan kívánta volna elmondani, hogy milyen szentség az, ami nélkül senki sem látja meg az Urat. Igaz, ezernyi más alkalommal érintette egy-egy részletét, azonban ezen a tanításon kívül soha nem adott kifejezetten rálátást az egészre. Az egész Bibliában sehol nincs ehhez hasonló, kivéve talán a szentségnek azt a rövid vázlatát, amit Isten adott Mózesnek a tíz kijelentésben vagy parancsolatban a Sínai hegyen. De mily nagy a különbség a kettő között! „Sőt a dicsőített nem is dicsőséges ebben a részben az őt meghaladó dicsőség miatt" (2Kor 3,10).

8 Mindenekfölött milyen csodálatos szeretettel fedi fel Isten Fia Atyjának akaratát az ember előtt! Nem visz újra „megtapintható hegyhez, és lángoló tűzhöz, és sűrű homályhoz, és sötétséghez, és szélvészhez". Nem úgy szól, mint amikor „dörgött a mennyből", amikor a Magasságos „zengett, és jégeső hullt és eleven szén". Halk és szelíd hangon szól hozzánk: „Áldottak – vagy boldogok – a lelki szegények." Boldogok, akik sírnak, akik szelídek, akik éhezik az igazságot, a könyörületesek, a tiszta szívűek: boldogok lesznek végül, és már most, útközben is boldogok. Boldogok ebben az életben és az örökkévalóságban! Mintha ezt mondta volna: „Ki akar élni, és jó napokat látni? Jöjj, megmutatom neked, amire a lelked vágyik! Nézd, ezt az utat ke-

rested oly sokáig hiába, a kellemes utat, a nyugodt, örömteli békességre vezető utat, a földi mennyország és a magasságos menny felé vezető ösvényt!"

9 Ugyanakkor milyen tekintéllyel tanít! Jól mondták: „Nem úgy, mint az írástudók." Figyeljük meg, hogyan (bár szavakkal nem lehet visszaadni), milyen hanghordozással szól! Nem úgy, mint Mózes, Isten szolgája, nem úgy, mint Ábrahám, Isten barátja, nem úgy, mint egy a próféták közül, nem úgy, mint akárki más. Több ez, mint emberi, több, mint amit teremtett lénytől várhatunk. A mindenek Teremtőjére vall! Isten, Isten jelenik meg! Igen, O ΩN, a létezők Léte, JEHOVA, akinek élete önmagától van, a Legfőbb, a mindenekfelett örökké áldott Isten.

10 Ezt a legkiválóbb módon elmondott isteni beszédet, melyben minden későbbi rész a már elhangzottakat illusztrálja, általában – és helyesen – három fő részre osztják. Az első az ötödik fejezetben, a második a hatodikban, a harmadik pedig a hetedik fejezetben található. Az elsőn belül nyolc pontban összegzi az igazi hitet, s az ötödik fejezet folytatásában megmagyarázza és megvédi az emberek hamis értelmezésétől. A második részben arra az igaz szándékra nézve ad rendelkezéseket, amit minden külső cselekedetünkben szem előtt kell tartanunk, és ami nem keveredhet világi vágyakkal vagy akár életszükségletre vonatkozó dolgok miatti aggodalmaskodással. A harmadikban a hit fő akadályaira hívja fel a figyelmet, majd az egésznek az alkalmazásával zár.

I.

1 Urunk először nyolc pontban összegzi az igazi hitet, az ötödik fejezet végén pedig magyarázza és védi az emberek hamis értelmezésétől.

Egyesek úgy vélik: az volt a célja, hogy felvázolja a keresztyén út különböző szakaszait, melyeken a keresztyén folyamatosan végighalad az ígéret földje felé vezető úton. Mások azt gondolják, hogy mindegyik pont mindenkor minden keresztyénre vonatkozik. Miért ne lehetne igaz mind a két nézet? Mi az itt említett ellentmondás közöttük? Kétségkívül igaz, hogy a lelki szegénység és az itt említett összes többi tulajdonság valamilyen mértékben szüntelenül megtalálható minden igazi keresztyénben. Az is igaz, hogy a valódi keresztyénség általában lelki szegénységgel kezdődik, és az itt vázolt rend szerint folytatódik, amíg „az Isten embere tökéletes

nem lesz". Isten legkisebb ajándékával kezdjük, de nem mondunk le róla, amikor Isten nagyobbra hív, hanem „amink már van, megtartjuk", miközben igyekszünk a még mindig ránk váró dolgok felé, Isten legnagyobb áldásai felé Krisztus Jézusban.

2 Mindennek alapja a lelki szegénység, tehát ezzel nyit Urunk: „Boldogok – mondja – a lelki szegények: mert övék a mennyeknek országa."

Nem lenne képtelenség azt feltételezni, hogy Urunk rátekintett azokra, akik körülvették, és nem sok gazdagot látott közöttük, inkább a világ szegényei voltak ott. Talán ez indította arra, hogy a világi dolgokból kiindulva térjen át a lelki dolgokra. „Áldottak – mondja (vagy boldogok, mert így értelmezhető a kifejezés mind ebben, mind a következő versekben) a lelki szegények." Nem azt mondja, hogy akik külső életkörülményeikben szegények – hiszen lehetséges, hogy ezek között egyesek éppoly kevéssé boldogok, mint a király a trónján -, hanem „a lelki szegények", akik akármilyen viszonyok között élnek, szívükben megvan az a készség, mely az első lépés afelé, ami igazi, szilárd boldogság ezen a világon, de az eljövendőben is.

3 Egyesek szerint lelki szegényeken itt azokat kell érteni, akik szeretik a szegénységet, akik megszabadultak a mohóságtól, a pénz szeretetétől, akik inkább félnek a gazdagságtól, semmint kívánnák azt. Talán azért vélekednek így, mert gondolataik csak magára a kifejezésre szorítkoznak, vagy mert figyelembe veszik Pál apostol fontos megfigyelését, hogy „minden rossznak gyökere a pénz szerelme". Ezért sokan teljesen lemondanak nemcsak a gazdagságról, hanem mindenféle világi tulajdonról is. Úgy tűnik, hogy emiatt tettek sokan szegénységi fogadalmat a katolikus egyházban, mert azt gondolták, hogy az alapvető kegyelemnek ez a legmagasabb foka bizonyára óriási lépést jelent „a mennyek országa" felé.

Azt azonban úgy látszik nem vették észre, hogy először is Pál kijelentését bizonyos megszorítások közé kell helyezni, különben nem igaz. Hiszen a pénz szeretete nem minden rossz gyökere, legalábbis nem egyedüli gyökere. A világban a rossznak még ezernyi gyökere van, ahogy sajnos napról napra tapasztaljuk. Ezen tehát az apostol csak azt értheti, hogy a pénz nagyon sok rossznak a gyökere, sőt talán több rosszat okoz, mint más bűnök. Másodszor, a „lelki szegények" kifejezésnek ilyen értelmezése egyáltalán nem felel meg Urunk itteni céljának, hogy általános alapot vessen, amire

felépíthetné a keresztyénség egész épületét. Szándékát illetően egyáltalán nem lenne megoldás, ha egy bizonyos bűn ellen óvna. Tehát még ha feltételezzük is, hogy részben ezt értette rajta, annyi kétségtelen, hogy nem kizárólag ezt. Harmadszor pedig azért nem mondhatjuk, hogy részben gondolt erre, mert akkor nyilvánvalóan csak szaporította volna a szót, hiszen ha a lelki szegénység csupán a mohóságtól, a pénz szeretetétől vagy a gazdagság kívánásától való szabadságot jelentené, akkor megegyezne azzal, amit az Úr később említ, és a tiszta szív egy ága lenne csupán.

4 Kik tehát „a lelki szegények"? Kétségkívül az alázatosak, akik ismerik magukat, akik tudják, hogy bűnösök, akiket Isten már bűnbánatra segített, ami megelőzi a Krisztusba vetett hitet.

Az ilyen ember nem képes többé így szólni: „Gazdag vagyok, és meggazdagodtam és semmire nincs szükségem", mert tudja, hogy „nyomorult és szegény és nyavalyás és vak és mezítelen". Meggyőződött róla, hogy lelkileg valóban szegény, hogy nincsen benne semmi maradandó lelki jó. „Nem lakik – mondja – én bennem jó", hanem csak gonoszság és utálatosság. Mélységesen tudatában van a bűn undorító leprájának, amit anyjának méhétől kezdve hordoz, és ami beborítja egész lelkét, teljesen megrontva minden erejét és képességét. Egyre inkább látja mindazt a rosszat, ami ebből a rossz gyökérből kihajt: a lelki büszkeséget és fennhéjázást, az állandó igyekezetet, hogy többre tartsa magát, mint kellene, a hiúságot, az emberek dicsérete, elismerése utáni szomjazást, a gyűlöletet és irigységet, a féltékenységet és bosszúállást, a haragot, rosszindulatot és keserűséget. Látja a belülről fakadó ellenségeskedést Isten és ember iránt, mely tízezerféle formát ölt. Látja, hogy a világot szereti, hogy önfejű, hogy esztelen és káros vágyak szíve mélyéig hatolnak. Tudatában van, mennyit vétett nyelvével – ha nem is káromkodással, szemérmetlen, hamis vagy szeretetlen szavakkal, de olyan beszéddel, mely nem „hasznos a szükséges építésre", nem „áldásos a hallgatóknak", s ezért Isten előtt mindenestől romlott, és megszomorítja Isten Szentlelkét. Rossz cselekedetei is mindig szeme előtt vannak: számosabbak, semhogy felmérhetné. Olyan igyekezet lenne ez, mintha megpróbálná az esőcseppeket, a tenger homokját vagy az örökkévalóság napjait számba venni.

5 Bűneinek terhe is mindig nyomasztja. Tudja, milyen büntetést érdemel egész testies gondolkodása, természetének teljes, általános romlottsága.

Mennyivel inkább minden rossz vágya és gondolata, minden bűnös szava és cselekedete! Egy percig sem kételkedhet abban, hogy ezek közül a legkisebb is megérdemli a pokolbeli kárhozatot, „a férget, mely meg nem hal, és a tüzet, mely el nem alszik". Főképpen az terheli, hogy „nem hitt az Isten egyszülött Fiának nevében". Hogyan menekülhetek meg – mondja –, amikor „nem törődöm ily nagy üdvösséggel"? „Aki nem hisz, immár elkárhozott", és „az Isten haragja marad rajta".

6 De mit adhat váltságul lelkéért, mely rászolgált Isten igazságos büntetésére? „Mivel jöjjek az Úr elé?" Hogyan fizesse tartozását? Ha ettől a pillanattól fogva tökéletesen engedelmeskedne Isten minden parancsának, az sem tenné jóvá egyetlen bűnét, egyetlen múltbeli engedetlenségét sem, hiszen tartozik Istennek mindazzal a szolgálattal, amit csak végre tud hajtani ettől a pillanattól fogva az örökkévalóságig. Ha teljesíteni tudná, ez még nem jelentene fizetséget azért, amit korábban kellett volna tennie. Látja tehát, hogy teljesen tehetetlen, nem tud engesztelést szerezni eddigi bűneiért, egyáltalán nem képes eleget tenni Istennek, nem tud váltságdíjat fizetni a lelkéért.

De ha Isten megbocsátaná minden eddigi bűnét azzal a feltétellel, hogy többé ne vétkezzen, s ettől kezdve teljesen és folyamatosan engedelmeskedjen minden parancsának, jól tudja, hogy ez sem használna, mert soha nem bírna megfelelni ennek a feltételnek. Tudja és érzi, hogy nem képes betartani még Isten külső parancsait sem, hiszen nem tudna engedelmeskedni azoknak, amíg szívének természetes, bűnös és romlott állapotában van, ahogy a rossz fa sem tud jó gyümölcsöt teremni. Bűnös szívét viszont nem tudja megtisztítani; ez az ember számára lehetetlen, tehát el sem tudja képzelni, hogyan kezdhetne engedelmeskedni Isten parancsainak. Nem tudja, hogyan tehetne egy lépést ezen az úton. Körülveszi őt a bűn, a bánat, a félelem; nem talál menekülést, így kétségbeesetten felkiált: „Uram, ments meg, mert elveszek!"

7 A lelki szegénység tehát, vagyis az első lépés, melyet az előttünk levő küzdőtéren teszünk, nem más, mint belső és külső bűneink, vétkeink terhének és tehetetlenségünknek jogos érzése. Egyesek ezt balgán „az alázat erényének" nevezik, azt tanítva ezzel: legyünk büszkék annak tudatára, hogy megérdemeljük a kárhozatot! Urunk azonban egészen mást juttat kifejezésre, nem érzékeltetve egyebet hallgatóival csak a puszta hiányosságot, a kendőzetlen bűnt, az elítélt tehetetlen és szerencsétlen állapotát.

8 A nagy apostol, amikor megpróbálja Istenhez vezetni a bűnösöket, ehhez hasonlóan szól. „Nyilván van az Istennek haragja mennyből az embereknek minden hitetlensége és hamissága ellen, kik az igazságot hamisággal feltartóztatják" (Róm 1,18). Így vádolja először a pogány világot, és bebizonyítja, hogy Isten haragja fenyegeti őket. Majd megmutatja, hogy a zsidók sem jobbak, következésképpen ugyanaz az ítélet vonatkozik rájuk is. Mindezt nem azért mondja, hogy elérjék „az alázat nemes erényét", hanem „hogy minden száj bedugassék, és az egész világ Isten ítélete alá essék".

Ezután megmutatja, hogy nemcsak elítélt bűnösök, hanem tehetetlenek is. Erre utalnak a következő versek: „Annakokáért a törvény cselekedeteiből egy test sem igazul meg"; „Most pedig törvény nélkül jelent meg az Istennek igazsága a Jézus Krisztusban való hit által"; „Azt tartjuk, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül." Ezek az Igék mind egy dolgot céloznak, méghozzá azt, hogy „elrejtsék a kevélységet a férfi elől", hogy porig alázzák. Nem arra tanítják, hogy erényként gondoljon az alázatra. Inkább tudatosítják teljes bűnösségét, ítéletre méltó állapotát, tehetetlenségét, mely őt, a mindentől megfosztott, elveszett és nyomorult bűnöst erős Segítőjének, az igaz Jézus Krisztusnak karjába kergeti.

9 Szembetűnő, hogy a keresztyénség ott és azzal kezdődik, ahol és amivel a pogány erkölcsiség a végéhez ér: lelki szegénységgel, bűntudattal, magunk megtagadásával, saját igazságunkról való lemondással (ami Jézus Krisztus vallásának legelső lépcsője), minden pogány nézet elhagyásával. Ez mindig is rejtve volt a világ bölcsei előtt, úgyannyira, hogy latinul nincs kifejezés az alázatra még az augusztinuszi kor virágzása után sem. (Az a szó, melyből az angol humility szó ered – mint köztudott –, latinul egészen mást jelent.) Még a nagy szókincsű görög nyelvben sem akadt rá kifejezés, amíg a nagy apostol nem alkotott egyet.

10 Bár át tudnánk érezni azt, amit ők ki sem tudtak fejezni! Bűnös, ébredj föl! Ismerd meg magad! Tudd meg és érezd meg, hogy „gonoszságban fogantattál", hogy „bűnben melengetett anyád", és hogy te magad is bűnt bűnre halmoztál, mióta meg tudod különböztetni a jót a rossztól! Hajolj meg Isten hatalmas keze alatt, mert örök halált érdemelsz! Vess el, tagadj meg, utálj minden olyan elképzelést, hogy valaha is segíteni tudsz magadon! Csak abban reménykedj, hogy Krisztus vére megmos, és megújíthat annak mindenható Lelke, aki minden „bűnünket maga vitte fel testében a

fára”! S akkor majd tanúsíthatod, hogy „boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyeknek országa”.

11 A mennyeknek vagy Istennek ez az országa, mely bennünk van: „igazság, békesség és Szentlélek által való öröm”. Mi az „igazság”, ha nem Isten élete a mi lelkünkben, Krisztus Jézus indulata, Isten képe szívünkre pecsételve, amely most megújul annak hasonlatosságára, aki teremtette? Mi más, mint Isten iránti szeretet, (mert ő előbb szeretett minket), és őérte az egész emberiség iránti szeretet?

S mi ez a „békesség”, Isten békessége, ha nem a lélek csendes pihenése, a Jézus vérében való édes megnyugvás, mely meggyőz arról, hogy elfogadott minket? Kizár minden félelmet, kivéve azt a szerető, fiúi félelmet, hogy meg ne bántsuk mennyei Atyánkat.

A mennyek országa a szívben „Szentlélek által való örömöt” is jelent. Szívünkre nyomja „a Jézusban való váltság” pecsétjét, Krisztus nekünk tulajdonított igazságát „az előbb elkövetett bűnök elnézése miatt”. Megadja nekünk „örökségünk zálogát”, annak a koronának a zálogát, melyet az Úr, az igaz Bíró ad majd ama napon. Jól mondják, hogy ez „a mennyeknek országa”, hiszen olyan, mintha már most megnyilatkozna lelkünkben a menny, felfakadnának az öröm folyamai, melyek Isten jobbján áradnak mindörökké.

12 „Övék a mennyeknek országa.” Lehetsz bárki, ha Isten megadta, hogy „lelki szegény” légy, hogy érezd elveszett voltodat, jogod van a mennyeknek országára, mert az, aki nem tud hazudni, megígérte. A Bárány vére megvette számodra. Nagyon közel vagy, a menny küszöbén állsz! Még egy lépés, és bekerülsz az igazság, békesség és öröm országába! Mindenestől bűnös vagy? „Íme az Istennek ama Báránya, aki elveszi a világ bűneit!” Nincs benned semmi szent? Lásd meg Szószólódat az Atyánál, „az igaz Jézus Krisztust”! Nem tudod jóvá tenni legkisebb bűnödet sem? „Ő az engesztelő áldozat (minden) vétkedért.” Most pedig higgy az Úr Jézus Krisztusban, és minden bűnöd eltöröltetik! Testestől-lelkestől teljesen tisztátalan vagy? Ő „a bűn és tisztátalanság elleni kútfő”! „Kelj fel, és mosd le a bűneidet!” Ne tétovázz tovább hitetlenül, hanem ragadd meg az ígéretet! Add Istennek a dicsőséget! Merj hinni! Kiálts szíved mélyéből:

„Igen, végre átadom szívem,
Drága véred, ím, elfogadom;
Bűnös énem, Uram, Istenem,
Bűnbocsátó kezedre bízom.”

13 Ezután pedig megtanulsz tőle „alázatos szívűnek” lenni. Ez az igazi, valódi keresztyén alázat, mely Isten szeretetének a megtapasztalásából ered, aki megbékélt velünk Krisztus Jézusban. A lelki szegénység ebben az értelemben ott kezdődik, ahol nem terhel többé bűneinknek és Isten haragjának tudata. Annak folyamatos érzetét jelenti, hogy tőle függünk, belőle táplálkozik minden jó gondolatunk, szavunk és tettünk. Jelenti teljes képtelenségünket a jóra, hacsak ő „minden szempillantásban (nem) öntöz”, és irtózást jelent az emberek dicséretétől, hiszen tudjuk, hogy egyedül Istent illeti a dicsőség. Ehhez járul az Úr előtt kedves pironkodás, szelíd megalázkodás még azok miatt a bűnök miatt is, amelyekről tudjuk, hogy megbocsátotta nekünk, valamint azokért, amik még mindig szívünkben vannak, bár tudjuk, hogy nem ítél el miattuk. Napról napra egyre mélyebb lesz a bennünk levő bűn tudata. Minél inkább növekszünk a kegyelemben, annál inkább látjuk szívünk irtózatos gonoszságát. Minél jobban megismerjük és szeretjük Istent a mi Urunk Jézus Krisztus által (bár nagy titoknak tűnik ez azok előtt, akik nem ismerik Isten megváltó hatalmát), annál inkább látjuk, hogy elidegenedtünk tőle, hogy testünk gondolata ellenségeskedés vele szemben, és hogy mennyire szükséges teljes megújulásunk igazságban és valóságos szentségben.

II.

1 Igaz, hogy, aki csak most kezdi megismerni a mennyek országának bennünk lakozását, aligha fogja fel mindezt. „Azt mondja azért jó állapotában: Nem rendülhetek meg soha. Uram, erősséget állítottál föl hegyemre.” A bűnt teljesen eltaposta, alig hiszi, hogy maradt belőle valami. Még a kísértés is elhallgatott és nem szólal meg, nem tud közeledni, távol marad. Az öröm és szeretet szekere hordozza a lelket, repül, „mint sasszárnyakon”. Azonban Urunk jól tudta, hogy ez a diadalmas állapot gyakran nem tart sokáig, ezért azonnal hozzáteszi: „Boldogok, akik sírnak: mert ők megvigasztaltatnak.”

2 Nem gondolhatjuk, hogy ez az ígéret azoknak szól, akik csupán valami földi baj miatt keseregnek, akik valami világi nehézség vagy csalódás

miatt bánkódnak és szomorkodnak, például jó hírük, barátaik vagy szerencséjük elvesztése miatt. Éppoly kevéssé vonatkozik azokra, akik maguk kínozzák magukat: félnek valami ideiglenes bajtól, elemésztik magukat az aggodalmaskodással, vagy földi dolgokra vágynak, melyek „beteggé teszik a szívet". Ne gondoljuk, „hogy az ilyenek kaphatnak valamit az Úrtól", hiszen ő meg sem fordul az elméjükben. Ezért aztán „hiábavaló árnyakat űznek és hasztalanul nyugtalanítják magukat". „Kezemből jön ez rátok; fájdalomban fogtok feküdni!"

3 Urunk azokról beszél itt, akik egészen más ok miatt sírnak: Istent áhítják, akiben „kibeszélhetetlen örömmel örvendeztek", amikor „megízlelték a jó – megbocsátó – beszédet és a jövendő világnak erőit". Most azonban „elrejti arcát, és megroskadnak", már nem látják őt a sötét felhőn keresztül. Csak kísértést és bűnt látnak, pedig naivan úgy gondolták, hogy azok nem fognak visszatérni. De megint itt vannak, sűrűsödnek, mindenhova követik, és mindenfelől körülveszik őket. Nem csoda, ha lelkük nyugtalankodik bennük, ha bánat és szomorúság keríti hatalmába a szívüket. És fő ellenségük nem habozva megragadni az alkalmat felteszi a kérdést: „Hol van most a te Istened? Hol van az az áldás, amiről beszéltél? A mennyek országának kezdete? Valóban azt mondta Isten: »Megbocsáttattak a te bűneid«?

Isten nem mondott semmi ilyet. Álom volt az egész, káprázat, saját képzeleted űzött tréfát veled. Ha bűneid megbocsáttattak, akkor miért vagy ilyen állapotban? Lehet egy megkegyelmezett bűnös ilyen szentségtelen?" S ha ekkor ahelyett, hogy azonnal Istenhez kiáltanának, inkább vitába szállnak azzal, aki bölcsebb náluk, akkor valóban megterhelődnek, szívük megszomorodik, kimondhatatlan gyötrelem ejti hatalmába őket. Még ha Isten újra beragyogja is lelküket, és elvesz minden kétséget korábbi kegyelme felől, a gyenge hitű akkor is könnyen kísértésbe és szorongásba eshet amiatt, ami reá következik. Különösen, ha a belső bűn újra életre kel, és hevesen támadja, hogy elejtse. Talán ismét így kiáltanak:

„Űz bűnös félelem: ha végső sóhajom
Kiszáll, majd elveszek a partokon!"

Félek, hogy hitem hajótörést szenved, és utolsó állapotom rosszabb lesz az elsőnél:

„Jaj, el ne fogyjon éltem kenyere,
S vétkemmel szálljak poklok mélyire!”

4 Az biztos, hogy ez a megpróbáltatás most „nem látszik örvendetesnek, hanem keservesnek, ámde utóbb az igazságnak békességes gyümölcsével fizet azoknak, akik általa gyakoroltatnak”. Boldogok tehát, akik így sírnak, ha „az Úrra várnak”, és nem engedik, hogy a világ nyomorult vigasztalói letérítsék őket útjukról; ha elszántan nemet mondanak a bűn, esztelenség és hiúság minden kényelmének, a világ minden haszontalan szórakozásának és időtöltésének, minden gyönyörnek, mely „élvezete során elenyészik” s ami csak eltompítja és elkábítja a lelket, hogy se önmagát, se Istent ne lássa. Boldogok , akik „törekednek megismerni az Urat”, és állhatatosan visszautasítanak minden más vigasztalást. Isten Lelke megvigasztalja őket szeretetének új kiárasztásával, bizonyságtételével, hogy elfogadta őket ama Szerelmesben, aki többé el nem vétetik tőlük. A „hitnek” ez a „teljessége” elnyel minden kétséget és gyötrő félelmet. Isten biztos, maradandó reménységet ad nekik, és „erős vigasztalást kegyelme által”. Afeletti vita helyett, hogy lehetséges-e „elesniük azoknak, akik egyszer megvilágosíttattak, és részeseivé lettek a Szentléleknek”, elég, ha azt mondják a rajtuk nyugvó erő által: „Kicsoda szakaszt el minket a Krisztus szerelmétől? ...Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem jelenvalók, sem következendők, sem magasság, sem mélység... nem szakaszthat el minket az Istennek szerelmétől, mely vagyon a mi Urunk Jézus Krisztusban” (Róm 8,35-39).

5 Ez az egész folyamat: sírás Isten távolléte miatt, öröm, hogy arca ismét felragyog, mintha előrevetítené, amit Urunk az apostoloknak mondott a szenvedése előtti éjszakán: „Arról tudakozzátok-é egymást, hogy azt mondám: Egy kevés idő, és nem láttok engem; és ismét egy kevés idő, és megláttok majd engem? Bizony, bizony mondom néktek, hogy sírtok és jajgattok ti – amikor nem láttok –, a világ pedig örül – diadalmaskodik rajtatok, mintha vége szakadt volna reménységeteknek. – Ti szomorkodtok – kétség, félelem, kísértés, heves vágyak miatt –, hanem a ti szomorúságtok örömre fordul – mert visszatér az, akit lelketek szeret. – Az asszony mikor szül, szomorúságban van, mert eljött az ő órája: de mikor megszüli az ő gyermekét, nem emlékezik többé a kínra az öröm miatt, hogy ember született e világra. Ti is azért most ugyan szomorúságban vagytok – sírtok, és nem lehet megvigasztalni titeket –, de ismét meglátlak majd titeket, és

örülni fog a ti szívetek – csendes belső örömmel –, és senki el nem veszi tőletek a ti örömeteket" (Jn 16,19-22).

6 Azonban bár vége szakad a sírásnak, elnyeli a szent öröm, hogy visszatért a Vigasztaló, azért van egy másfajta, áldott sírás, mely megmarad Isten gyermekeiben. Még mindig sírnak az emberiség bűnei és nyomorúsága miatt, „sírnak a sírókkal". Sírnak azokért, akik nem sírnak magukért, akik saját lelkük ellen vétkeznek. Sírnak azok gyengesége és hűtlensége felett, akik csak részben szabadultak meg bűneiktől. „Ki beteg, hogy ők is betegek ne volnának? Ki botránkozik meg, hogy ők is ne égnének?" Bántja őket az arcátlanság, mely állandóan a menny és föld Urát éri. Ezt mindig átérzik, ezért lelkük mélységesen komoly. Ezt a komolyságot nagyban növeli értelmük szemének megnyílása óta az, hogy állandóan látják az örökkévalóság hatalmas, feneketlen és parttalan óceánját, mely már millió és millió embert nyelt el, és még mindig nyitva a torka, hogy eleméssze azokat, akik megmaradtak. Egyfelől látják Isten örökkévaló mennyei hajlékát, másfelől a tátongó poklot és pusztulást, ezért érzik, milyen fontos minden pillanat, mely épphogy feltűnik, s máris örökre odavész!

7 Azonban Isten legnagyobb bölcsessége is csak esztelenség a világ előtt. Szerintük a sírás és a lelki szegénység unalmas bárgyúság. Sőt még jó, ha ilyen enyhe véleménnyel vannak róla, és nem jelentik ki, hogy búskomorság, melankólia vagy egyenesen őrültség és zavarodottság az egész. Nem csoda, hogy így vélekednek azok, akik nem ismerik Istent. Tegyük fel, hogy két ember együtt halad, s az egyik hirtelen megtorpanva nyilvánvaló félelemmel és csodálkozással így kiált: „De hiszen egy sziklafokon állunk! Nézd, majdnem összetörtük magunkat! Még egy lépés, és beleesünk ebbe a mély szakadékba! Állj meg! Én a világért sem mennék tovább!" A másik ellenben, aki – legalábbis saját ítélete szerint – ugyanolyan jól lát, maga elé néz, de nem lát semmi ilyet. Mit gondoljon a társáról? Hogy magánkívül van, valami nincs rendben a fejében, és hogy a túl sok vallás (ha nem vádolhatjuk túl sok tudománnyal) bizony őrültségbe vitte!

8 Azonban Isten gyermekei, „Sion gyászolói" ne törődjenek ilyesmivel! Titeket, akiknek megnyílt a szemetek, ne zavarjanak azok, akik még mindig sötétségben élnek! Ti nem jártok már csalóka árnyékban: Isten és az örök élet valóság. Megnyílt előttetek a menny és a pokol, a nagy szakadék

szélén álltok. Ez többet nyelt el eddig is, mint szó elmondhatná: nemzeteket, generációkat, népeket és nyelveket. S még mindig tátong, hogy elemésszen könnyelmű, szerencsétlen embereket, akár látják, akár nem. Kiálts hangosan! Ne vonakodj! Emeld fel hangod ahhoz, aki kezében tartja az időt és az örökkévalóságot, kiálts magadért és testvéreidért, hogy az Úr méltónak találjon, s megmeneküljetek a forgószélként közelgő pusztulástól! Hogy a viharos hullámokat leküzdve biztonságban elérjétek a célba vett kikötőt! Sírjatok magatokért, amíg Isten le nem töröl minden könnyet a szemetekről! És sírjatok tovább azért a veszedelemért, ami a földre vár, amíg az Úr véget nem vet a nyomorúságnak és a bűnnek, le nem törli a könnyeket az arcokról, és „teljes nem lesz a föld az Úr ismeretével, mint ahogy a vizek a tengert beborítják”.

A HEGYI BESZÉDRŐL *(II.)*

HUSZONKETTEDIK IGEHIRDETÉS

„Boldogok a szelídek: mert ők örökségül bírják a földet.
Boldogok, akik éhezik és szomjúhozzák az igazságot: mert ők megelégíttetnek.
Boldogok az irgalmasok: mert ők irgalmasságot nyernek."
(Máté 5,5-7.)

I.

1 Amikor „a tél elmúlt", amikor „az éneklésnek ideje eljött, és a gerlicének szava hallatik a mi földünkön", amikor az, aki megvigasztalja a sírókat, visszatér, „hogy velük maradjon mindörökké", amikor jelenléte fényében szétszakadoznak a felhők, a kétség és bizonytalanság sötét felhői, a félelem viharai elmenekülnek, a bánat hullámai lecsendesednek, és lelkük újból örvendezik Istenben, Megváltójukban, akkor teljesedik be ez az Ige. Ekkor azok, akiket megvigasztalt, bizonyságot tehetnek: „Boldogok a szelídek: mert ők örökségül bírják a földet."

2 De kik „a szelídek"? Nem azok, akik semmi miatt nem szomorkodnak, mert semmit sem tudnak, akiket nem zavar az a tengernyi rossz, ami történik, mert nem tudják megkülönböztetni a rosszat a jótól. Nem azok, akiket kába érzéketlenség véd az élet megrázkódtatásaitól, akik vagy természetüknél fogva, vagy képességeiknek köszöntően érzéketlenek, mint a fa és a kő, és semmi sem bántja őket, mert nem éreznek semmit. Az oktalan filozófusok ezt egyáltalán nem értik. A közöny éppoly távol áll a szelídségtől, mint az emberiességtől. Így aztán elég nehéz elképzelni, hogy a tisztább korok keresztyénei, különösen az egyházatyák, hogyan tudták a kettőt összetéveszteni, és a pogányság egyik legundorítóbb hibájában az igazi keresztyénség egy vonását látni.

3 A keresztyén szelídségtől az is távol áll, hogy nem lelkesedünk Istenért, vagy hogy tudatlanok, érzéketlenek lennénk. Nem, ez a lelkület minden véglettől tartózkodik, a túlzástól éppúgy, mint az elégtelenségtől. Nem nyomja el az érzelmeket, hanem ellensúlyozza. Hiszen a természet Istenének nem volt szándékában a kegyelem által kigyomlálni azokat, hanem szabályozni akarta és helyes mederbe terelni. A szelídség biztosítja az elme higgadtságát. Mérsékeli a haragot, bánatot és félelmet, az élet minden körülménye közt megtartja az irányt, nem tér sem jobbra, sem balra.

4 A szelídség tehát valójában önmagunkra vonatkozik, de Istennel és felebarátunkkal is kapcsolatos lehet. Amikor ez a helyénvaló szellemi önuralom Istenre irányul, akkor általában megnyugvásnak nevezik: csendesen elfogadjuk, amit tenni akar velünk, még akkor is, ha természetünk ágál ellene. Tudunk így szólni: „Ő az Úr, cselekedjék úgy, amint neki jónak tetszik." Amikor inkább magunkra értelmezzük a szelídséget, akkor türelemnek vagy elégedettségnek nevezzük. Másokra vonatkoztatva gyengédségnek a jók felé, szívélyességnek a gonoszok felé.

5 Akik valóban szelídek, látják világosan, ami rossz, és el is tudják szenvedni. Érzékenyek az ilyesmi iránt, de azért a szelídek nem engedik ki kezükből a gyeplőt. Rendkívül „buzgók a Seregek Uráért", azonban buzgóságukat szüntelenül ismeretük irányítja és az emberek valamint Isten iránti szeretet mérsékli minden gondolatukat, szavukat és tettüket. Nem akarják kioltani azokat az érzelmeket, melyeket Isten bölcsessége természetükbe ültetett, de uralkodnak rajtuk, valamennyit ellenőrzésük alatt tartják, és csak a fentről megszabott cél érdekében engedik érvényre jutni. Így a hevesebb és kellemetlenebb érzelmeket is a legnemesebb ügy érdekében tudják hasznosítani. Még a gyűlölet, harag és félelem is, ha a bűn ellen alkalmazzák és hit, valamint szeretet által szabályozzák, védőfala és bástyája lesz a léleknek, hogy a gonosz ne tudjon behatolni és bajt okozni.

6 Nyilvánvaló, hogy ennek az isteni indulatnak nemcsak meg kell maradnia bennünk, hanem növekednie is kell napról napra. Alkalmunk mindig lesz gyakorolni és így gyarapítani azokat, amíg csak a földön élünk. „Békességes tűrésre van szükségünk, hogy az Isten akaratát cselekedve – és elszenvedve – elnyerjük az ígéretet." Szükséges a belenyugvás, hogy minden helyzetben így tudjunk szólni: „Ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te." És szükséges, hogy mindenki iránt szelídséget mutas-

sunk, de főleg a rosszakkal és a hálátlanokkal szemben, különben legyőz minket a gonosz, ahelyett, hogy mi győznénk meg jóval őt.

7 A szelídség nem csupán a külső cselekedetet mérsékli, ahogy régen az írástudók és farizeusok tanították és azok a haszontalan tanítók fogják mindig is hangoztatni, akiket nem Isten oktat. Urunk óv ez ellen, és a következő szavakban megmutatja, hogy a szelídség mennyi mindenre kiterjed: „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne ölj, mert aki öl, méltó az ítéletre" (Mt 5,21). „Én pedig azt mondom nektek, hogy mindaz, aki haragszik az ő atyjafiára ok nélkül, méltó az ítéletre; aki pedig azt mondja az ő atyjafiának: ráka, méltó a főtörvényszékre; aki pedig ezt mondja: bolond, méltó a gyehenna tüzére."

8 Urunk gyilkosságnak nevezi még azt a haragot is, amely a szívben marad, ami nem mutatkozik meg semmiféle külső szeretetlenségben, még egy heves kifejezésben sem. „Mindaz, aki haragszik az ő atyjafiára" – bárkire, aki él, hiszen valamennyien testvérek vagyunk-, aki rosszindulatot táplál szívében, szeretettel ellentétes gondolatot, aki ok nélkül, elegendő ok nélkül haragszik, vagy haragjában messzebb megy, mint az ok azt indokolná, „méltó az ítéletre", ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει abban a pillanatban fenyegeti Isten igaz ítéletének veszélye.

Nem kellene inkább előnyben részesítenünk azokat a kéziratokat, amelyek elhagyjákaz εἰκῇ ok nélkül kifejezést? Nem fölösleges ez? Hiszen ha az emberek elleni harag szeretetlen, akkor hogyan lehet rá ok, elegendő ok, olyan, mely igazolná azt Isten előtt?

A bűn elleni harag megengedett. Ilyen vonatkozásban haragudhatunk, anélkül, hogy vétkeznénk. Azt olvassuk egy helyen, hogy Urunk is haragudott ebben az értelemben: „Ő pedig elnézte őket haraggal, bánkódva szívük keménysége miatt." A bűnösök miatt bánkódott, a bűnre pedig haragudott. Kétség nem fér hozzá, hogy ez Isten előtt helyes.

9 „Aki pedig azt mondja az ő atyjafiának: ráka", vagyis akkora teret enged a haragnak, hogy valami megvető szó jön ki az ajkán. Sok magyarázó megjegyzi, hogy a „ráka" szír eredetű kifejezés, és azt jelenti, hogy üres, *hiábavaló, bolond*. Tehát a lehető legkevésbé bántó azok közül, amelyeket a számunkra ellenszenves emberekre alkalmazunk. De bárkit illetünk vele, Urunk

kijelentése szerint „méltók vagyunk a főtörvényszékre”, sőt, ami még szörnyűbb, az egész föld bírájától ennél is szigorúbb ítéletet várhatunk.

„Aki pedig ezt mondja: bolond”, aki annyira átengedi magát az Ördögnek, hogy elkezdi embertársát szidalmazni, szándékosan megszégyeníti és megsérti, az „a gyehenna tüzének veszélyében forog”. Abban a pillanatban méltó lesz a legmagasabb törvényszék ítéletére. Figyeljük meg: Urunk mindezekről azt mondja, hogy megérdemlik a halálbüntetést. Első fokozata ennek a megfojtás volt, ami általában azokra várt, akiket alsóbb bíróság ítélt el. A második a megkövezés, amit gyakran azok szenvedtek, akikre a jeruzsálemi Nagytanács rótta ki az ítéletet. A harmadik az elevenen való megégetés, ami csak a legnagyobb bűnözőkre várt a „Hinnóm fiainak völgyében”, γέενναν; nyilván ebből a szóból származik az a kifejezés, amit mi gyehennának, pokolnak fordítunk.

10 Míg az emberek természetszerűleg azt képzelik, hogy Isten elnézi egy s más kötelesség elmulasztását, ha a többit teljesítik, Urunk elejét veszi ennek a hiábavaló, bár gyakori tévhitnek. Megmutatja, hogy a bűnösnek lehetetlen Istennel csereberélni. Ő nem fogadja el egyik szolgálat helyett a másikat, sem a részleges engedelmességet a teljes engedelmesség helyett. Figyelmeztet, hogy ha teljesítjük kötelességünket Isten iránt, ez nem ment föl felebarátunk iránti kötelességeink alól. Az úgynevezett kegyes cselekedetek sem szereznek jó pontot számunkra Istennél, ha nem gyakoroljuk az irgalmasságot, sőt éppen ellenkezőleg: az irgalmasság nem gyakorlása miatt ezek a cselekedetek utálatosak az Úr előtt.

„Azért, ha a te ajándékodat az oltárra viszed és ott megemlékezel arról, hogy a te atyádfiának valami panasza van ellened”, mert szeretetlen voltál vele szemben, mert rákának vagy bolondnak nevezted, ne gondold, hogy ajándékod engesztelést szerez haragodért, vagy hogy Isten elfogadja, miközben lelkiismereted vádol a meg nem bánt bűn miatt. „Hagyd ott az oltár előtt a te ajándékodat, és menj el, előbb békélj meg a te atyádfiával – vagy legalábbis tégy meg minden tőled telhetőt, hogy megbékélj vele –, és azután eljövén, vidd fel a te ajándékodat” (Mt 5,23-24).

11 Ne késlekedj megtenni azt, ami oly fontos lelkednek! „Légy jóakarója a te ellenségednek hamar – már most –, amíg az úton vagy vele – ha lehet, még mielőtt elveszítenéd szem elől –, hogy ellenséged valamiképpen a

bíró kezébe ne adjon – nehogy mindenek Bírájához, Istenhez folyamodjon –, és a bíró oda ne adjon a poroszló kezébe – Sátánnak, Isten haragja végrehajtójának –, és tömlöcbe ne vessen téged", a pokolba, hogy ott várd ki a végítéletet. „Bizony mondom neked: ki nem jössz onnét, mígnem megfizetsz az utolsó fillérig." Azonban erre képtelen vagy, hiszen nincs mivel fizetned. Ezért hát ha bekerülsz abba a börtönbe, „kínlódásod füstje" fel fog szállni „örökkön-örökké".

12 Közben pedig „a szelídek örökségül bírják a földet." Ilyen esztelen a világi bölcsesség! A világ bölcsei újra meg újra figyelmeztették a szelídeket, hogy ha nem állnak ellen az ilyen bánásmódnak, ha engedik, hogy visszaéljenek velük, akkor nem élhetnek a földön. Nem tudják majd kielégíteni legalapvetőbb szükségleteiket sem, és nem fogják megtartani tulajdonaikat. Nem várhatnak békét, csendes jólétet, vagy bárminek az élvezetét. Ez igaz is volna, ha nem lenne Isten a világon vagy ha nem törődne az emberekkel. De „mikor felkel Isten az ítéletre, hogy megszabadítsa a föld minden nyomorultját", gúnyosan kineveti ezt a pogány bölcsességet, és „az emberek haragja megdicsőíti" őt! Nagyon is ügyel, hogy ellássa a szelídeket mindennel, ami életükhöz és kegyességükhöz szükséges, megteszi a kellő intézkedést érdekükben erőszakos, csaló vagy rosszindulatú emberekkel szemben. S amit megad nekik, azt bőven élvezhetik. Édes számukra, ha sok, ha kevés. Béketűrés által nyerik meg lelküket, így valóban övék mindaz, amit Isten nekik adott. Mindig elégedettek, mindig örülnek annak, amijük van. Ez megörvendezteti őket, mert Isten is örül neki. Tehát bár szívük, vágyuk és örömük a mennyre összpontosul, azért igazán azt mondhatjuk róluk, hogy „örökségül bírják a földet".

13 De mintha még valamit jelentenének ezek a szavak: azt, hogy fontosabb szerepük lesz az „új földön, amelyben igazság lakozik", abban az örökségben, amit nagy általánosságban János apostol írt le a Jelenések könyve huszadik fejezetében (a részletekre majd később térünk ki): „És láttam egy angyalt leszállani a mennyből... és megfogta a sárkányt, azt a régi kígyót... és megkötözte azt ezer esztendőre... És láttam azoknak lelkeit, akiknek fejüket vették a Jézus bizonyságtételéért és az Isten beszédéért, és akik nem imádták a fenevadat, sem annak képét, és nem vették annak bélyegét homlokukra és kezeikre; és éltek és uralkodtak a Krisztussal ezer esztendeig. A többi halottak pedig meg nem elevenedtek,

mígnem betelik az ezer esztendő. Ez az első feltámadás. Boldog és szent, akinek része van az első feltámadásban: ezeken nincs hatalma a második halálnak; hanem lesznek az Istennek és a Krisztusnak papjai, és uralkodnak ő vele ezer esztendeig."

II.

1 Urunk eddig főleg az igaz vallás akadályainak félretételével foglalkozott, amilyen a büszkeség, minden hit első nagy ellensége, melyet a lelki szegénység küszöböl ki, azután a léhaság és komolytalanság, amelyek megakadályozzák, hogy a hit gyökeret verjen a lélekben, amíg a szent bánkódás el nem űzi őket; a harag, türelmetlenség, elégedetlenség, melyeknek a keresztyén szelídség a gyógyírja. S ha elhárulnak az akadályok, a léleknek ezek a gonosz betegségei, melyek állandóan hamis vágyakat támasztottak benne és betöltötték beteges sóvárgással, visszatér a felülről született lélek természetes kívánkozása: igazságra éhezik és szomjazik, és „boldogok, akik éhezik és szomjúhozzák az igazságot: mert ők megelégíttetnek".

2 Az igazság, ahogy korábban megjegyeztük, Isten képe, az az indulat, ami Krisztus Jézusban volt. Minden szent és mennyei tulajdonság egysége. Istenünk, Atyánk és Megváltónk iránti szeretetből fakad, ott is végződik, és abban, hogy őérte minden embert szeretünk.

3 „Boldogok, akik éhezik és szomjúhozzák": hogy tökéletesen megértsük ezt a kifejezést, először is gondoljunk bele, hogy az éhség és a szomjúság testi vágyaink közül a legerősebbek. Hasonlóképpen ez a lelki éhség, ez az Isten képére való szomjúhozás minden lelki vágyunk közül a legerősebb, ha már egyszer felébredt a szívünkben. Sőt minden mást elnyel az egyetlen nagy sóvárgás, hogy megújuljunk Teremtőnk képére. Másodszor gondoljunk bele: attól kezdve, hogy az éhség és szomjúság jelentkezik bennünk, ezek az igények nem szűnnek meg, hanem egyre tolakodóbbak és sürgetőbbek lesznek, amíg nem eszünk és iszunk valamit, vagy amíg meg nem halunk. Ugyanígy, attól kezdve, hogy éhség és szomjúság támad bennünk arra a tökéletes indulatra, ami Krisztusban volt, a léleknek ezek a kívánságai nem szűnnek meg, hanem egyre sürgetőbben követelik a táplálékot. Nem is szűnhetnek meg, mielőtt ki nem elégítjük őket, amíg van bennünk lelki élet. Harmadszor gondoljunk bele, hogy az éhséget és szomjúságot csak az étel és az ital

elégíti ki. Ha az éhezőnek az egész világot odaadnád is, mindenféle elegáns ruhát, a koronaékszereket, minden földi kincset, sőt ezernyi aranyat és ezüstöt, ha mélyen meg akarnád tisztelni, nem törődne vele, mindezt figyelemre sem méltatná. Egyre azt mondaná: „Nem ezt akarom. Adj ennem, vagy meghalok." Ugyanez áll minden lélekre, aki valóban éhezi és szomjúhozza az igazságot. Nem talál vigaszt semmi egyébben, más nem tudja kielégíteni. Akármit ajánlasz neki ehelyett, lekicsinyli – akár gazdagságot, akár tisztességet, akár örömöt –, és csak azt fogja mondani: „Nem ezt akarom! Adj szeretetet, vagy meghalok!"

4 Az Istenre, az élő Istenre szomjazó lelket ugyanígy lehetetlen azzal kielégíteni, amit a világ vallásnak tart, vagy azzal, amit boldogságnak hív. A világ szerinti vallásosság három dologban merül ki: *(1)* másoknak nem ártunk, tartózkodunk a külső bűnöktől, legalábbis a botrányos bűnöktől, mint például rablástól, tolvajlástól, közönséges károm-kodástól és iszákosságtól; *(2)* jót teszünk, segítünk a szegényeknek, jótékonykodunk, ahogy mondják; *(3)* élünk a kegyelem eszközeivel, legalábbis járunk templomba és úrvacsorát veszünk. Akiben a magatartásnak ez a három vonása megtalálható, azt a világ „vallásos embernek" tartja. Azonban kielégít ez olyan embert, aki Istent éhezi? Nem, az ő lelkének ez nem táplálék. Nemesebb vallásra vágyik, ennél értékesebb és mélyebb hitre. Éppúgy nem éltetik ezek a szegényes, sekély, külsőségekre koncentráló dolgok, mint ahogy nem „töltheti meg a hasát keleti széllel". Igaz, gondosan tartózkodik a gonosznak még a látszatától is, buzgón cselekszi a jót, részesül Isten sákramentumaiban; de nem erre vágyik, mindez csak a külseje annak a hitnek, amire csillapíthatatlanul éhezik: Isten ismeretére Krisztus Jézusban, arra, hogy „élete el legyen rejtve együtt a Krisztussal az Istenben", hogy az „Úrral egyeüljön, egy lélek (legyen) ővele", hogy „közössége (legyen) az Atyával és az ő Fiával", „a világosságban járjon, amint Isten a világosságban van", hogy „megtisztítsa magát, amiképpen ő is tiszta". Ez az a hit, ez az az igazság, amire szomjúhozik. És addig nem nyugodhat, amíg Istenben meg nem nyugszik.

5 „Boldogok, akik – így – éhezik és szomjúhozzák az igazságot: mert ők megelégíttetnek." Megelégíti őket mindaz, amire vágynak: az igazság és a valóságos szentség. Isten kielégíti őket jóságának áldásaival, választottai boldogságával. Mennyei kenyeret ad nekik, szeretetének mannáját. Gyö-

nyörűsége folyóvizéből itatja őket – aki ebből iszik, többé másra nem szomjazik, csak az élet vizére, abból kíván egyre többet. Ez a szomjúság örökké tart.

„A gyötrő szomj, a cifra vágy
Tűnik, ha itt vagy énvelem.
Ám betelt lelkem még tovább
Vár szerelmedre, Istenem.”

6 Bárki légy, akinek Isten megadta, hogy „éhezd és szomjúhozd az igazságot”, kiálts őhozzá, hogy el ne veszítsd ezt a felbecsülhetetlen ajándékot, hogy Isten utáni vágyad soha meg ne szűnjön! Ha sokan megrónak is és rád parancsolnak, hogy maradj nyugton, ne figyelj rájuk! Kiálts annál inkább: „Jézus, Mester, könyörülj rajtam!” „Ne éltess tovább, ha szent nem lehetek, mint te!” Többé ne „adj pénzt azért, ami nem kenyér, és gyűjtött kincseket azért, ami meg nem elégíthet”! A földből akarod kiásni a boldogságot, a világ dolgaiban akarod megtalálni? Tipord el minden örömét, vedd semmibe a világ megbecsülését, tekintsd gazdagságát kárnak és szemétnek, sőt mindent, ami csak a nap alatt van „Jézus Krisztus ismeretének gazdagsága miatt”, hagyd, hogy lelked teljesen megújuljon Isten képére, amire eredetileg teremtetett! Vigyázz, ne csillapítsd ezt az áldott éhséget és szomjúságot azzal, amit a világ nevez vallásnak: a külsőségek, a látvány vallásával, mely ugyanolyan világinak és érzékinek hagyja szívedet, mint amilyen eddig volt! Ne elégítsen ki semmi a kegyesség erején kívül, csak olyan vallás, mely lélek és élet, mely abban támogat, hogy megmaradj Istenben és Isten tebenned, hogy az örökkévalóság birtokosa légy, hogy a meghintés vére által „beljebb hatolj a kárpitnál” és ülj „Krisztus Jézussal a mennyekben”.

III.

1 Minél inkább megtelnek – a lelkek, akikről szólunk – Isten életével, annál inkább nyugtalanítja őket azok sorsa, akik még mindig Isten nélkül élnek a világon, még mindig halottak vétkeikben és bűneikben. Ez a másokért való aggódás elnyeri majd jutalmát: „Boldogok az irgalmasok: mert ők irgalmasságot nyernek.”

A szó, amit Urunk használt, közvetlenül azokra vonatkozik, akik könyörületesek és gyengéd szívűek. Akik megvetés helyett mély szomorú-

sággal tekintenek olyanokra, akik nem éhezik Istent. A felebaráti szeretetnek ezt a kiváló elemét, mely egyébként az egészet magában foglalja, itt egy általánosan használt kifejezés jelöli; így „irgalmasok" a szó teljes értelmében azok, akik úgy szeretik felebarátaikat, mint magukat.

2 Ez a szeretet rendkívül fontos; nélküle „ha embereknek vagy angyaloknak nyelvén szólnánk is, és minden titkot és minden tudományt ismernénk is; és ha egész hitünk lenne is, úgyannyira, hogy hegyeket mozdíthatnánk ki helyükről, és ha vagyonunkat mind felétetnénk is, és ha testünket tűzre adnánk is, semmi hasznunk nem lenne abból". Isten bölcsessége teljes és részletes leírást ad erről a szeretetről Pál apostol szavain keresztül. Vizsgáljuk meg ezt a leírást, hogy világos legyen, kik az irgalmasok, akik irgalmasságot nyernek!

3 „Az irgalmasság", illetve a szeretet (talán kívánatosabb az utóbbi kifejezést használni, mivel sokkal közérthetőbb és kevésbé homályos), vagyis hogy felebarátunkat úgy szeretjük, ahogy Krisztus szeret minket, „hosszútűrő". Mindenkivel szemben türelmes, elszenvedi Isten gyermekeinek minden gyengeségét, tudatlanságát, tévedését, gyarlóságát, hitük makacsságát, kicsinyességét és a világ fiainak összes rosszindulatát és gonoszságát. S nem csupán valameddig, egy kis ideig szenvedi el ezeket, hanem mindvégig. Enni ad ellenségének, ha éhezik, megitatja, ha szomjazik, megindító szeretettel folyamatosan „eleven szenet gyűjt a fejére".

4 Minden lépésében, amit e kívánatos cél felé tesz – hogy „a gonoszt jóval győzze meg" – „a szeretet kegyes" (χρηστεύεται, amit nem könnyű lefordítani): gyengéd, kedves, jóindulatú. A lehető legtávolabb áll a mogorvaságtól, a kemény vagy barátságtalan lélektől. Közvetlen, szívélyes nyájassággal és a lehető legforróbb, leggyengédebb szeretettel bátorítja a szenvedőt.

5 Ezért „a szeretet nem irigykedik". Képtelen rá, hiszen szöges ellentétben áll ezzel a veszedelmes indulattal. Lehetetlen, hogy akiben megvan a szeretet gyengéd érzése mindenki iránt, aki Isten összes teremtményének a számára őszintén csupa testi-lelki áldást és minden jót kíván e világon és az elkövetkezőben, hogy az ilyen embernek fájdalmat okozzon, ha Isten bárkit valami jóval megajándékoz. Amennyiben maga is részesül belőle,

nem búsul, hanem örül, hogy másnak is jutott a közös jóból. Ha pedig ő kimarad, akkor is áldja Istent, hogy legalább testvére hozzájutott, és jobban örül ennek, mint ha ő kapott volna. Minél nagyobb benne a szeretet, annál inkább örül az egész emberiség javának, annál távolabb áll tőle, hogy bármi módon vagy mértékben irigyeljen másokat.

6 A szeretet οὐ περπερεύεται – ami nem fedi azt, amit így fordítottak: „nem kérkedik", hanem (ez a szó ezt is jelenti) nem ítél hirtelen vagy elsietve, nem kárhoztat senkit idő előtt. Nem mond ki súlyos ítéletet, a dolgok felszínes vagy futólagos ismerete alapján, hanem először felmér minden bizonyítékot, különösen azokat, amelyek a vádlott mellett szólnak. Aki valóban szereti felebarátját, nem olyan, mint az emberek nagy többsége, akik lehetnek igen kedvesek, de „keveset látnak, sokat feltételeznek, és így túl hamar vonják le a következtetést". Ő nem ilyen módon, hanem óvatosan és körültekintően cselekszik. Minden lépésére vigyáz. Készségesen követi az ókori pogány szabályt (hol van ettől a mai keresztyén?): „Oly kevéssé adok hitelt annak, amit valaki más ellen mond, hogy még azt is csak nehezen hiszem el, amit önmagával szemben állít. Mindig adok neki esélyt, hogy újra átgondolja, és sok esetben tanácsolom is."

7 Ebből következik, hogy a szeretet „nem fuvalkodik fel". Nem hajlik rá, nem is szenvedi el, hogy valaki „feljebb bölcselkedjék, mint ahogy kell bölcselkedni", hanem a józan bölcselkedés híve. Sőt kész a lelket porig alázni. Lerombol minden képzelgést, mely büszkeségre indítana, és arra késztet, hogy örüljünk, mivel semmik lehetünk, kicsik és gyarlók, mindeneknél alábbvalók, mindenek szolgái. Akik „atyafiúi szeretettel egymás iránt gyöngédek", kénytelenek „a tiszteletadásban egymást megelőzni". Akikben ugyanaz a szeretet lakozik, egyetértésben élnek, és „alázatosan egymást különbeknek tartják maguknál".

8 „Nem cselekszik éktelenül", nem tapintatlan, szándékosan senkit meg nem sért. „Megadja mindenkinek, amivel tartozik: akinek a félelemmel, a félelmet; akinek a tisztességgel, a tisztességet", előzékeny, udvarias, emberséges az egész világgal, rangja szerint „mindenkit tisztel". Egy későbbi író így határozza meg a jó nevelést, sőt annak legmagasabb fokát, az udvariasságot: „Állandó vágy, hogy másoknak örömöt szerezzünk, mely minden cselekedetünkben megmutatkozik." De ha ez így van, akkor nincs még egy olyan jól nevelt ember, mint a keresztyén, aki az egész embe-

riséget szereti. Hiszen arra vágyik, hogy mindenkinek „kedveskedjék annak javára, épülésére". Ezt a vágyát nem tudja elrejteni, hanem az szükségszerűen jelentkezik mindenkivel kapcsolatban. Hiszen „szeretete képmutatás nélkül való", megnyilvánul minden cselekedetében és szavában, sőt arra készteti – általtás nélkül –, hogy „mindeneknek mindenné legyen, hogy minden módon megtartson némelyeket".

9 Miközben mindenkinek mindenné lesz, „a szeretet nem keresi a maga hasznát". Míg a másokat szerető ember mindenkinek örömöt igyekszik szerezni, egyáltalán nem gondol saját világi előnyére. Nem vágyik mások ezüstjére, aranyára vagy öltözetére, csak lelkük váltsága lebeg szeme előtt, sőt bizonyos értelemben azt mondhatjuk, hogy nemcsak világi, hanem lelki értelemben *sem keresi* a maga hasznát. Ugyanis amíg minden erejével azon fáradozik, hogy megmentse mások lelkét a haláltól, tulajdonképpen elfelejtkezik magáról. Nem gondol önmagára, amíg betölti a cél: Isten dicsősége. Néha szinte úgy tűnik, hogy a túláradó szeretet miatt feladja magát, testét-lelkét, miközben Mózeshez hasonlóan így kiált: „Ez a nép nagy bűnt követett el:... De most bocsásd meg bűnüket; ha pedig nem: törölj ki engem a te könyvedből, amelyet írtál" (2Móz 32,31-32), vagy mint Pál: „Kívánnám, hogy én magam átok legyek, elszakasztva a Krisztustól az én atyámfiaiért, akik rokonaim test szerint" (Róm 9,3).

10 Nem csoda, ha az ilyen „szeretet nem gerjed haragra", οὐ παροξύνεται Nem azt olvassuk, hogy „nem gerjed könnyen haragra", ahogy furcsa módon egyes fordításokban találjuk. Pál apostol nem hagy kibúvót. „A szeretet nem gerjed haragra", semmi sem késztetheti arra, hogy valakivel szemben rosszindulatú legyen. Igaz, hogy gyakran lenne rá oka, különböző külső dolgok ingerelnék, de a szeretet nem enged az ingernek, hanem mindent legyőz. Minden próbatételben Jézusra tekint, és felettébb győzedelmeskedik az ő szeretete által.

Nem lehetetlen, hogy a fent említett fordítók azért szúrták be a *könnyen* szót, hogy *felmentsék* az apostolt, mert úgy gondolták: esetleg róla is kiderülhet, hogy nincs meg benne az a szeretet, amit oly gyönyörűen ír le. Úgy tűnik, hogy erre a következtetésre egy, az Apostolok cselekedeteiben található kifejezés alapján jutottak, amit ugyancsak pontatlanul fordítottak. Amikor Pál és Barnabás nem értettek egyet János esetében, így szól a fordítás: „Meghasonlás támadt azért, úgyhogy elszakadtak egymástól..."

(Csel 15,39). Ebből természetesen arra következtet az olvasó, hogy mindketten ugyanolyan hevesek voltak. Azt gondolja, hogy Pál – akinek kétségkívül igaza volt ebben a kérdésben (mert valóban helytelen lett volna újra magukkal vinniük Jánost, aki egyszer már otthagyta őket) – éppúgy haragra gerjedt, mint Barnabás, aki azzal bizonyította haragját, hogy otthagyta azt a munkát, amire a Szentlélek kiválasztotta. Azonban az eredetiből semmi ilyesmi nem következik, sőt a görög szöveg még azt sem állítja, hogy Pál haragra gerjedt volna. Egyszerűen azt mondja: ἐγένετο δὲ παροξυσμὸς – „felhevülés történt", haragos felindulás, mely miatt Barnabás otthagyta Pált, magához vette Jánost, és saját útjára tért. Ezután Pál „Silást választván maga mellé, elment, az Isten kegyelmére bízatva az atyafiaktól – amit Barnabásról nem olvasunk. – És eljárta Szíriát és Ciliciát – ahogy eltervezte –, erősítve a gyülekezeteket." De térjünk vissza a témához!

11 A szeretet ezer kihívásnak veszi elejét, mielőtt azok haragra indítanának, mert „nem rója fel a gonoszt". Az irgalmas ember nem tudja elkerülni, hogy sok rosszról tudomása legyen, hiszen saját szemével látja és fülével hallja azokat. Ugyanis a szeretet nem böki ki a szemét, úgyhogy lehetetlen meg nem látnia a gonosz dolgokat. Az értelmétől sem fosztja meg, ahogy az érzékszerveitől sem, úgyhogy kénytelen tudni a rosszról. Például, amikor látja, hogy valaki megüti felebarátját, vagy hallja, hogy valaki káromolja Istent, nem kérdőjelezheti meg, ami történt vagy ami elhangzott, nem kételkedhet abban, hogy azok rosszak. Azonban οὐ λογίζεται τὸ κακόν. A λογίζεται (gondol) szó nem látásunkra vagy hallásunkra utal, nem is értelmünk első, akaratlan reakciójára, hanem arra, hogy *szándékosan gondolunk* olyasmit, amit nem kellene. Rosszra *következtetünk,* ahol nincs rossz, olyasmiről *gondolkodunk*, amit nem észlelünk, olyasmit *tételezünk föl,* amit sem nem láttunk, sem nem hallottunk. Az igazi szeretet az ilyesmit teljesen mellőzi. Minden *képzelődést,* amire nincs bizonyítékunk, gyökerestől és ágastól kitép. Kiküszöböl minden féltékenységet, minden gonosz gyanakvást és a hajlandóságot, hogy elhiggyük a rosszat. Őszinte, nyílt, gyanútlan. Ahogy nem tud rosszat forralni, úgy nem is fél a rossztól.

12 „Nem örül a hamisságnak", noha ez gyakori még azok között is, akik Krisztus nevét hordozzák, de nem haboznak örömünnepet ülni ellenségük fölött, ha bajba, tévedésbe vagy bűnbe esik. Bizony az ilyet bajos elkerülni mindazoknak, akik buzgón támogatják egyik vagy másik felet! Milyen nehéz

nem örvendezni, ha valami hibát, igazi vagy vélt szégyenfoltot fedeznek fel a másik fél híveinek elveiben vagy gyakorlatában! Van-e olyan ember, aki lankadatlanul támogat bizonyos célt, még sincs meg benne ez a hiba? Ki az, aki olyan nyugodt, hogy mentes ettől? Kicsoda nem örül ellensége félrelépésének, ha az saját ügyének javára van? Csak az, aki szeret. Csak ő sír ellensége bűnei vagy esztelensége miatt, nem kíván ilyesmiről hallani vagy azt továbbadni, hanem arra vágyik, hogy végérvényesen elfelejtkezzenek róla.

13 Inkább „együtt örül az igazsággal", akárhol is talál igazságot. Együtt örvendezik „a kegyesség szerint való igazsággal", ami meghozza a várt gyümölcsöt: a szívbeli szentséget és a megszentelt beszédet. Örül, hogy még azok is, akik nem értenek egyet vele valami elméleti vagy gyakorlati kérdésben, ugyanakkor mégis szeretik Istent, és más vonatkozásban nem szolgálnak rá a megrovásra. Örömmel hall felőlük jót, és örömmel mond róluk minden jót, ami megfelel a valóságnak és az igazságnak. Sőt azt mondhatjuk, hogy mindig alapvető öröme és boldogsága a jó, bárhol találkozik vele az emberek között. Világpolgárként akar osztozni mindenki boldogságában. Mivel ember, érdekli az emberek jóléte, örül mindennek, ami Istent magasztalja, és elősegíti a békességet, a jóakaratot az emberek között.

14 Ez „a szeretet mindent elfedez" (azt, hogy πάντα στέγει, kétségtelenül így kell fordítani, különben ugyanazt jelentené, mint πάντα ὑπομένει, „mindent eltűr"), mert az irgalmas ember nem örül a hamisságnak, sőt nem is emlegeti szívesen. Bármi rosszat lát, hall vagy tud, azt amennyire lehet, eltitkolja, ha ezzel nem lesz ő maga is „részes a más bűneiben". Akárhol és akárkivel jár, ha észlel valamit, amivel nem ért egyet, nem szól, csak annak, aki érdekelt a kérdésben, hátha megnyerheti testvérét. Nem beszél mások hibáiról vagy hiányosságairól, sőt egyáltalán nem beszél másokról a hátuk mögött, hacsak jót nem mondhat. Előtte az árulkodó, a rossz hírt terjesztő, a pletykás, a rosszakat mondó ember mind olyan, mint a gyilkos. Ahogy nem fogja felebarátja torkát elmetszeni, úgy nem öli meg jó hírét sem. Mint ahogy eszébe sem fog jutni azzal szórakozni, hogy felgyújtja felebarátja házát, ugyanúgy nem fog „nyilakat, tüzet és halálos szerszámokat lövöldözni" és végül kijelenteni: „Csak tréfáltam!"

Csupán egyetlen kivétel van. Bizonyos esetben lehet az a meggyőződése, hogy Isten dicsőségét vagy (ami végső soron ugyanaz) felebarátja javát

szolgálja, ha nem hallgat el valami rosszat. Ilyenkor az ártatlanok érdekében kénytelen leleplezni a gonoszt. De még ebben a helyzetben is tartsa magát ahhoz, hogy *(1)* nem szól addig, amíg a szeretet, a mindent meghaladó szeretet nem kényszeríti. *(2)* Nem teheti valami általánosan megfogalmazott, kusza látás alapján, hogy ezzel jót tesz vagy Isten dicsőségét szolgálja, csakis határozott céllal, eltökélt, tiszta szándékkal a jó szolgálata érdekében. *(3)* De még így sem szólhat, ha nincs teljesen meggyőződve, hogy kizárólag ezzel az eszközzel érheti el célját, hogy nincs más vagy legalábbis nincs ilyen hatékony eszköz a megoldásra. *(4)* Ekkor is a lehető legnagyobb bánkódással és tartózkodással szól, hiszen a végső és a legrosszabb gyógyszert alkalmazza, kétségbeejtő gyógykezelést a kétségbeejtő helyzetben. Olyan ez, mint a méreg, amit csak ellenméregként szabad használni. Ezért *(5)* olyan ritkán alkalmazza, amennyire csak lehet. Akkor is félelemmel és rettegéssel, nehogy áthágja a szeretet törvényét azzal, hogy túl sokat mond, és többet árt, mintha egy szót sem szólt volna.

15 A szeretet „mindent hisz". Mindig kész a legjobbra gondolni, mindent a legkedvezőbb megvilágításban látni. Szüntelenül hajlandó elhinni, ami mások jellemét kedvező színben tünteti fel. Könnyű meggyőzni (arról, amit komolyan kíván) mások ártatlanságáról és becsületességéről, vagy legalábbis arról, hogy őszintén megbánták bűnüket, ha valamikor letértek volna az egyenes útról. Örömmel felmenti őket minden hiba alól, olyan kevéssé ítéli el a vétkest, amennyire csak lehet, és olyan mértékig tekintetbe veszi az emberi gyengeséget, amennyivel még nem árulja el Isten igazságát.

16 S amikor már nincs helye a hitnek, akkor a szeretet „mindent remél". Rosszat hall valakiről? A szeretet reméli, hogy a beszámoló nem valós, amiről tudósít, az nem történt meg. És ha biztos lenne, hogy megtörtént? „Talán a körülmények mások voltak, mint mondják, úgyhogy még ha megtörtént is, remélhetjük, hogy nem volt olyan súlyos az eset, mint ahogy állítják." Tagadhatatlanul rossz cselekedetről van szó? A szeretet azt reméli, hogy a szándék nem volt rossz. Világos, hogy a szándék is rossz volt? „De nem lehetséges, hogy mégsem a szív megrögzött gonoszságából fakadt, hanem inkább hirtelen felindulásból, esetleg valami heves kísértésből, melyek teljesen kiborították az illetőt?" S ha semmi kétség, hogy a tett, szándék és az indulat mind ugyanolyan rossz volt, a szeretet akkor is reméli, hogy Isten végül megmutatja majd hatalmát, és ő fog győzni, s hogy „nagyobb öröm lesz a mennyben" e „megtérő bűnösön, hogynem ki-

lencvenkilenc igaz emberen, akiknek nincs szükségük megtérésre."

17 Végül pedig „mindent eltűr". Ez teszi fel a koronát az igazán irgalmas ember jellemére. Nem csupán néhány vagy sok dolgot tűr el, nem a legtöbbet, hanem kivétel nélkül *mindent*. Akármilyen igazságtalansággal, rosszindulattal, kegyetlenséggel sújtják mások, ő képes elszenvedni. Semmire sem mondja, hogy elviselhetetlen, semmiről sem jelenti ki: „Nem bírom tovább." Nemcsak képes mindent megtenni Krisztusban, aki őt megerősíti, de képes mindent elviselni is. És amit elszenved, az nem semmisíti meg a szeretetét, még csak nem is árt neki. Kiállja a próbát mindennel szemben. Olyan láng ez, mely még a tenger fenekén is ég. „Sok vizek el nem olthatnák a szeretetet; a folyóvizek sem boríthatnák el azt." Mindenen győzedelmeskedik. „Soha el nem fogy", sem e világon, sem az örökkévalóságban.

„Mennyei rendelet, bölcs és való:
Eltűnik tudás és prófétaszó.
Nem marad más, csak a hű szeretet,
Mit idő és elmúlás nem fenyeget.
Övé az élet, a víg diadal,
És bőséges jóságát zengi a dal."

Tehát „az irgalmasok irgalmasságot nyernek" – nemcsak azáltal, hogy Isten megáldja minden útjukat, vagyis már itt ezerszeresen fizeti nekik vissza testvéreik iránti szeretetüket, hanem azzal is, hogy „igen-igen nagy örök dicsőség" vár rájuk abban az „országban, amely számukra készíttetett a világ megalapítása óta".

18 Még egy kis ideig így szólhatsz: „Jaj nekem, hogy Mésekben bujdosom, és a Kédár sátrai közt lakom!" Szíved kiöntve siránkozhatsz afelett, hogy kiveszett a földről az igazi, a valódi szeretet, bizony, kiveszett! Elmondhatod (bár nem a régi értelemben): „Nézzétek, hogy szeretik egymást ezek a keresztyének!" Ezek a keresztyén országok, melyek tűzzel-vassal pusztítják, marcangolják egymást! Ezek a keresztyén hadseregek, melyek ezrével, tízezrével küldik egymást elevenen a pokolba! Ezek a keresztyén nemzetek, melyeket belviszályok égetnek: párt párt ellen, klikk klikk ellen! Ezek a keresztyén városok, melyeknek utcáiról nem fogy ki a csalás és hamisság, elnyomás és gonoszság, sőt a rablás és gyilkosság! Ezek a

keresztyén családok, melyeket irigység, féltékenység, harag, számtalan véget nem érő házi perpatvar tép szét! S ami a legszörnyűbb, legsajnálatosabb az összes között, ezek a keresztyén egyházak! Közösségek („Meg ne mondjátok Gáthban" – de hát hogyan titkolhatnánk el a zsidók, törökök vagy pogányok elől?), melyek Krisztusnak, a békesség Fejedelmének nevét viselik, mégis állandóan harcban állnak egymással! Úgy térítik a bűnösöket, hogy elevenen megégetik őket! „Részegek a szentek vérétől!" Csak „a nagy Babilon, a paráznáknak és a föld utálatosságainak anyja" dicsekedhet ilyesmivel? Egyáltalán nem, hanem az (úgynevezett) reformált egyházak is megtanultak a nyomában járni. A protestáns felekezetek is tudnak véres üldözést támasztani, amikor övék a hatalom. Közben pedig hogy átkozzák egymást! A legmélyebb pokolra küldi egyik a másikat! Milyen harag, milyen versengés, milyen rosszindulat, milyen keserűség található köztük mindenfelé, még amikor a lényegben egyetértenek is, és csupán véleményekben vagy a vallás járulékos kérdéseiben különböznek! Ki az, aki csak azt követi, ami „a békességre és az egymás épülésére való"? Istenem, meddig még? Nem váltod be ígéretedet? Ne félj, te kicsiny nyáj! Reménység ellenére higgyetek reménykedve! Tetszett Atyátoknak, hogy megújítsa a föld kerekségét. Bizony mindezek elmúlnak egyszer, és a föld népe megismeri az igazságot. „Nép népre kardot nem emel, és hadakozást többé nem tanul." „Erősen fog állani az Úr házának hegye, hegyeknek felette", és „a föld minden országa a mi Istenünk országa lesz." Akkor majd „nem ártanak és nem pusztítanak sehol szentsége hegyén", hanem „a szabadulást hívják kőfalaiknak, és kapuiknak a dicsőséget". Mind hibátlanok és szeplőtlenek lesznek, szeretik egymást, ahogy Krisztus szeretett minket. Habár nem jött még el az aratás, légy te a zsenge! Szeresd felebarátodat, mint magadat! Az Úr Isten töltse meg szívedet olyan szeretettel minden lélek iránt, hogy légy kész az életedet letenni értük! Lelked teljen meg mindig túláradó szeretettel, hogy elborítson minden barátságtalan és szentségtelen indulatot, amíg Urad el nem szólít a szeretet honába, ahol uralkodsz vele örökkön-örökké!

A HEGYI BESZÉDRŐL *(III.)*

HUSZONHARMADIK IGEHIRDETÉS

„Boldogok, akiknek szívük tiszta: mert ők az Istent meglátják.
Boldogok a békességre igyekezők: mert ők az Isten fiainak mondatnak.
Boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért:
mert övék a mennyeknek országa.
Boldogok vagytok, ha szidalmaznak és háborgatnak titeket,
és minden gonosz hazugságot mondanak ellenetek én érettem.
Örüljetek és örvendezzetek, mert a ti jutalmatok bőséges a mennyekben:
mert így háborgatták a prófétákat is, akik előttetek voltak."
(Mt 5,8-12.)

I.

1 Mily sok jó hangzik el a felebaráti szeretetről! „A törvény betöltése", „a parancsolat vége". Enélkül amink csak van, amit teszünk, amit szenvedünk, teljesen értéktelen Isten szemében. Csakhogy arról a felebaráti szeretetről van szó, amely Isten szeretetéből fakad, másféle szintén nem ér semmit. Vizsgáljuk hát meg, milyen alapra épül felebarátaink iránti szeretetünk! Valóban Isten iránti szeretetre? Azért „szeretjük őt; mert ő előbb szeretett minket"? Tiszta a szívünk? Ez az alap ugyanis soha nem fog megrendülni. „Boldogok, akiknek szívük tiszta: mert ők az Istent meglátják."

2 A tiszta szívűek azok, akiknek szívét Isten „megtisztította, amiképpen ő is tiszta", akik megtisztultak minden szentségtelen érzéstől a Jézus vérébe vetett hit által, akik „megtisztítva magukat minden testi és lelki tisztátalanságtól, Isten (szerető) félelmében viszik véghez megszentelésüket". Kegyelmének ereje elvégezte bennük, hogy a legmélységesebb lelki szegénység által megtisztultak a büszkeségtől, a szelídség és kedvesség által a haragtól és minden durva, féktelen szenvedélytől, s mivel egész lelkük-

kel éhezik és szomjúhozzák az igazságot, megtisztultak minden vágytól, kivéve az Isten utáni sóvárgást, hogy kedvesek legyenek előtte, benne örvendezzenek, egyre jobban megismerjék és szeressék. Így most már teljes szívükkel, teljes lelkükkel, elméjükkel és erejükkel szeretik Urukat, Istenüket.

3 Ám milyen kevésre becsülték a mindenkori hamis tanítók a szív tisztaságát! Csupán arra tanították az embereket, hogy tartózkodjanak azoktól a külső tisztátalanságoktól, amelyeket Isten világosan megtiltott, de nem utaltak a szívre. És mivel nem óvtak a belső romlottság ellen, tulajdonképpen megtűrték.

Ennek figyelemreméltó példáját a következő szavakkal írta le Urunk: „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne paráználkodjál!" (27. v.) A világtalanok vak vezetői ezt magyarázva csak ahhoz ragaszkodtak, hogy az emberek tartózkodjanak a külső bűntől. „Én pedig azt mondom néktek, hogy valaki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, immár paráználkodott azzal az ő szívében" (28. v.), mert Isten a belső igazságot követeli, a szívet kutatja, a vesét vizsgálja, és ha benső gonoszra hajlik, az Úr nem hallgat meg.

4 Isten előtt nincs mentség arra, hogyha megmarad bennünk valami, ami beengedi a tisztátalanságot. Tehát „ha a te jobb szemed megbotránkoztat téged, vájd ki azt és vesd el magadtól; mert jobb néked, hogy egy vesszen el a te tagjaid közül, semhogy egész tested a gyehennára vettessék" (29. v.). Ha valaki oly kedves számodra, mint a jobb szemed, de okot ad rá, hogy vétkezz Isten ellen, ha szentségtelen vágyat ébreszt lelkedben, ne késlekedj, hanem akár erőszakkal is, de szakadj el tőle! „És ha a te jobb kezed botránkoztat meg téged, vágd le azt és vesd el magadtól; mert jobb néked, hogy egy vesszen el a te tagjaid közül, semhogy egész tested a gyehennára vettessék" (30. v.). Ha valaki oly szükségesnek látszik, mint a jobb kezed, de bűnre, tisztátalan vágyra visz, mely talán szíved rejtekében marad és nem nyilvánul meg szóban vagy tettben, akkor is, még erővel is válj el tőle teljesen és véglegesen! Egyetlen csapással vágd le, add át Istennek! Elveszíteni valami gyönyört vagy anyagiakat, barátokat még mindig jobb, mint ha lelked veszíted el.

Két dolgot tehetsz az ilyen teljes és végső elválás előtt. Először is próbáld meg böjtöléssel és imádsággal kiűzni a tisztátalan lelket, valamint azzal,

hogy elővigyázatosan tartózkodsz minden tettől, szótól, tekintettől, amik tapasztalatod szerint rosszra csábítottak! Másodszor, ha ez nem segít, kérj tanácsot attól, aki lelkedre vigyáz, vagy legalábbis valakitől, aki jártas Isten dolgaiban, hogy mikor és hogyan szakadj el az illetőtől! De ne tanácskozz testtel és vérrel, nehogy a „tévelygés ereje" miatt „higgy a hazugságnak"!

5 Még a házasságot – mely egyébként szent és tisztességes – sem használhatjuk ürügyként, hogy szabad utat engedjünk vágyainknak! Igaz: „Megmondatott: Valaki elbocsátja feleségét, adjon néki elválásról való levelet", s ezzel az illető mindennek eleget tett, másra nem hivatkozott, csak arra, hogy nem szereti a feleségét, illetve másvalakit jobban szeret. „Én pedig azt mondom néktek: Valaki elbocsátja feleségét, paráznaság okán kívül – vagyis kivéve az erkölcstelenséget, mert a porneiva szó általános erkölcstelenséget jelent, akár házasságon belül, akár kívül –, paráznává teszi azt – ha újból férjhez megy –; és aki elbocsátott asszonyt vesz el, paráználkodik" (31-32. v.).

Ezek a szavak nyilvánvalóan tiltják a többnejűséget. Urunk határozottan kijelenti, hogy ha egy asszony, akinek él a férje újra megházasodik, házasságtörést követ el. Hasonlóképpen a férfi is házasságtörést követ el, ha újra megnősül, bár még él a felesége, akitől ugyan elvált. Kivéve, ha a válás oka paráznaság volt, mert akkor a Biblia nem tiltja, hogy az ártatlan fél új házasságot kössön.

6 Isten ilyen tiszta szívet kíván és munkál azokban, akik hisznek szeretett Fiában. És „Boldogok, akiknek szívük tiszta: mert ők az Istent meglátják." „Kijelenti magát nekik", nemcsak a világtól megkülönböztetett módon, hanem úgy is, ahogy még saját gyermekeinek sem mindig. Lelke legvilágosabb közlésével áldja meg őket, „az Atya és a Fiú" legmeghittebb közösségével. Gondja lesz rá, hogy mindig előttük járjon, és arcának világossága szüntelen rájuk ragyogjon. Szívük állandó kérése: „Kérlek, mutasd meg nékem a te dicsőségedet." És megkapják, amit kérnek. Hit által látják őt (mintha a testi, anyagi lepel átlátszóvá válna) még legegyszerűbb művében is, mindenben, ami körülveszi őket, mindenben, amit Isten teremtett és alkotott. Őt látják a magasságban és a mélységben, látják, ahogy mindent betölt. Akiknek szívük tiszta, mindenben Istent fedezik fel. Őt látják a mennybolt fenségében, a holdban, amikor méltósággal halad, a nap-

ban, mikor örvend, mint hős, hogy futhatja pályáját. Látják, amint az Úristen „a felhőket rendeli az ő szekerévé, jár a szeleknek szárnyain". Látják, ahogy „esőt készít a föld számára, s megáldja termését, füvet sarjaszt a baromnak és zöld növényeket az ember hasznára". Látják mindenek Teremtőjét, ahogy mindent bölcsen igazgat, és „hatalma szavával fenntartja a mindenséget". „Mi Urunk, Istenünk, mily felséges a te neved az egész földön!"

7 A tiszta szívűek különösképpen a saját életükben, lelkükben vagy testükben tapasztalt gondviselésen keresztül látják Istent. Látják, hogy keze jót munkál érdekükben, látják, hogy minden tőle jön teljes mértékben, hajuk szálait is számon tartja, körülveszi őket és mindent, amijük csak van. Életük minden körülményét határtalan bölcsessége és kegyelme szerint irányítja.

8 Azonban még élesebben látják Istent rendeléseiben. Akár a nagy gyülekezetben „adják meg az Úrnak neve tiszteletét" és „imádják őt a szentség ékességében", akár „bemennek belső szobájukba", és ott öntik ki lelküket Atyjuk előtt, „aki titkon néz"; akár maguk kutatják Isten beszédeit, vagy Krisztus követeit hallgatják, akik a megváltás örömteli üzenetét hirdetik, vagy a kenyeret és poharat véve „halálát hirdetik, amíg eljön" az ég felhőiben. Kimondhatatlanul közel tudnak kerülni Istenhez ezeken az általa rendelt utakon. Mintha színről-színre látnák, „úgy beszélnek vele, mint barátjukkal", ami illő előkészület a mennyre, ahol meg fogják őt látni, amint van.

9 Azonban milyen messze voltak Istentől azok, akik hallva, hogy (33. v.) „... megmondatott a régieknek: Hamisan ne esküdjél, hanem teljesítsd az Úrnak tett esküidet", ezt így értelmezték: Ne esküdj hamisan, amikor Jehovára, az Úrra esküszöl! „Teljesítsd (ezeket) az Úrnak tett esküidet", de más esküre a parancsot nem vonatkoztatták.

Így tanítottak a farizeusok. Nemcsak megengedtek mindenféle esküdözést a közönséges beszédben, hanem még a hamis esküt is csekélységnek tartották, ha az illető nem Isten felséges nevére esküdött.

Azonban Urunk itt mindenfajta esküdözést megtilt, nemcsak a hamis esküt. Ugyanazzal a tiszteletet parancsoló indoklással mutat rá, hogy mindkettő förtelmes: minden teremtmény Istené, s ő mindenhol jelen van, mindenben és mindenek fölött. „Én pedig azt mondom néktek: Teljesség-

gel ne esküdjetek; se az égre, mert az az Istennek királyi széke" (34. v.), ezért az ilyen eskü ugyanaz, mintha arra esküdnétek, aki az ég boltozatán ül, „se a földre, mert az az ő lábainak zsámolya" (35. v.), és ugyanúgy jelen van a földön, mint a mennyben, „se Jeruzsálemre, mert a nagy Királynak városa", és Isten ismeretes annak palotáiban. „Se a te fejedre ne esküdjél, mert egyetlen hajszálat sem tehetsz fehérré vagy feketévé" (36. v.), mert nyilvánvaló, hogy még az sem a tiéd, hanem Istené, akié minden a mennyen és a földön. „Hanem legyen a ti beszédetek (37. v.) – társalgásotok, egymással folytatott eszmecserétek –: Úgy úgy; nem nem – csupán komoly megerősítés vagy tagadás –; ami pedig ezeken felül van, a gonosztól van", ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν**,** a *Gonosztól van,* az Ördögtől származik, és az ő gyermekeinek ismertetőjele.

10 Urunk nem tiltja itt, hogy józan belátással és igaz hittel esküdjünk, ha azt a bíróság kéri, ami kitűnik abból, hogy: *(1)* ebben a szakaszban milyen kihágásokat ítélt el az Úr: a hamis esküt és a közönséges esküdözést, tehát egyáltalán nem a bírósági esküt; *(2)* abból, amire következtet: „Legyen a ti beszédetek – vagy beszélgetésetek „úgy úgy ; nem nem"; *(3)* saját példájából, mert egy bíró kérésére eskü alatt tett vallomást. Amikor a főpap ezt mondta neki: „Az élő Istenre kényszerítelek téged, hogy mondd meg nékünk, ha te vagy-é a Krisztus, az Istennek fia?", Jézus rögtön igennel felelt: „Te mondád – vagyis igazat mondtál. – Sőt – vagy *továbbá* – mondom néktek: mostantól fogva meglátjátok az embernek Fiát ülni az Istennek hatalmas jobbján, és eljőni az égnek felhőiben" (Mt 26,63-64); *(4)* magának Istennek, az Atyának példájából, aki „kiválóbban meg akarván mutatni az ígéret örököseinek az ő végzése változhatatlan voltát, esküvéssel lépett közbe" (Zsid 6,17); *(5)* Pál apostol példájából, akiről nyilván elismerjük, hogy Isten Lelke volt benne, és jól értette Mesterének felfogását. „Bizonyságom nékem az Isten – mondja a rómaiaknak –, hogy szüntelen emlékezem felőletek, imádkozásaimban..." (Róm 1,9-10). A korinthusiaknak ezt írja: „Az Istent hívom bizonyságul az én lelkemre, hogy titeket kímélve nem mentem el eddig Korinthusba" (2Kor 1,23). A filippibelieknek pedig ezt: „Mert bizonyságom az Isten, mely igen vágyakozom mindnyájatok után a Krisztus Jézus szerelmében" (Fil 1,8). Ezekből tagadhatatlanul az következik, hogy ha az apostol helyesen értette Ura szavainak jelentését, Jézus nem tiltotta meg az esküt súlyos esetekben, még egymás felé sem, mennyivel kevésbé a bíróság előtt! Végül előttünk van a nagy apostol kijelentése általában az ünnepélyes esküről (s lehetet-

len, hogy feddhetetlenül mondhatta volna ezt, ha Ura teljességgel megtiltotta volna): „Mert az emberek (maguknál) nagyobbra esküsznek, és náluk minden versengésnek vége megerősítésül az eskü" (Zsid 6,16).

11 Áldott Urunk viszont itt azt tanítja, és azt illusztrálja ezzel a példával, hogy Isten mindenben jelen van, és hogy minden teremtmény tükrében a Teremtőt kell látnunk. Semmit nem szabad Istentől elválasztva kezelnünk vagy szemlélnünk, mert ez tulajdonképpen egyfajta gyakorlati ateizmus lenne, hanem igaz és fennkölt gondolkodással tekintsünk végig a mennyen és földön, így vizsgálva minden bennük levőt, mint amelyeket Isten tart a tenyerén, akinek közvetlen jelenléte éltet mindent, aki áthatja és mozgatja az egész teremtettséget, aki valóban a világmindenség Lelke.

II.

1 Urunk eddig inkább a szív vallásáról beszélt. Megmutatta, milyenek legyenek a keresztyének. Ezután azt mutatja be, hogy mit kell cselekedniük, hogyan mutatkozzon meg a belső szentség külső tettekben. „Boldogok – mondja – a békességre igyekezők: mert ők az Isten fiainak mondatnak."

2 „A békességre igyekezők" – az eredetiben ez így hangzik: εἰρηνοποιοί. Közismert, hogy az εἰρήνη a szent írásokban mindenféle jót jelent, minden lelki vagy testi áldást itt és az örökkévalóságban. Tehát amikor Pál apostol levelei címzésében kegyelmet és békességet kíván a rómaiaknak vagy a korinthusiaknak, olyan, mintha ezt mondaná: „Isten ingyenes, meg nem érdemelt szeretete és jótetszése gyümölcseként kívánok nektek mindenféle lelki és világi áldást, mindenféle jót, amit Isten készített azoknak, akik őt szeretik."

3 Ebből könnyen megtudjuk, milyen tág értelemben kell vennünk a békességre igyekezők fogalmát. Szó szerint azokat jelenti, akik szeretik Istent és az embereket, akik teljességgel megvetnek és gyűlölnek minden viszályt és vitát, minden nézeteltérést és versengést. Ezért minden erejükkel arra törekszenek, hogy lehetőleg megakadályozzák e pokolbéli tűz fellobbanását, vagy ha már meggyulladt, hogy fellángoljon, vagy ha fellángolt, hogy továbbterjedjen. Megpróbálják lecsillapítani az emberek viharos lelkületét, csendesíteni féktelen szenvedélyeiket,

megpuhítani a vitázó felek szívét, és ha lehet, kibékíteni őket egymással. Minden megengedhető eszközt felhasználnak, minden erejüket és Istentől kapott képességüket latba vetik, hogy fenntartsák a békét, ahol még béke van, és békét teremtsenek ott, ahol az hiányzik. Szívük abban leli örömét, ha kölcsönös jóindulatot tud ébreszteni, erősíteni, fokozni az emberek között, de főképpen Isten gyermekei között, bármennyire különböznek más, kevésbé fontos dolgokban. Céljuk az, hogy amint „egy az Úr és egy a hit", amint „elhívatásuknak egy reménységében hívattak el", úgy „járjanak, mint illik elhívatásukhoz, mellyel elhívattak, teljes alázatossággal és szelídséggel, hoszszútűréssel, elszenvedvén egymást szeretetben, igyekezvén megtartani a Lélek egységét a békességnek kötelében".

4 A békességre igyekvő azonban a szó teljes értelmében olyan ember, aki szerint lehetősége van „jót cselekszik mindenekkel". Isten és az egész emberiség iránti szeretettel telve nemcsak családjának, barátainak, ismerőseinek, az ő oldalán állóknak vagy a hasonló véleményűeknek tartogatja jó szándékát, s nemcsak azoknak, akik ugyanannak a drága hitnek részesei, hanem átlépi mindezeket a szűk korlátokat, hogy jót tegyen mindenkivel, és valahogyan bizonyítsa szeretetét szomszédok és idegenek, barátok és ellenségek felé egyaránt. Mindegyikkel jót tesz, amennyire lehetősége van rá, vagyis minden adandó esetben „a jó alkalmatosságot áron is megváltja", azaz megragadja az alkalmat, minden órát kihasznál, egy percet sem veszteget el, amikor másnak segítségére lehet. Jót tesz – nem egy bizonyos fajta jót, hanem általában jót, mindenféleképpen. Erre fordítja összes és mindenfajta tehetségét, teljes erejét és testi-lelki képességét, minden gazdagságát, érdeklődését, jó hírét. Csak arra vágyik, hogy amikor Ura eljön, ezt mondja neki: „Jól van, jó és hű szolgám!"

5 Legjobb tehetsége szerint jót tesz még az emberek testi szükségleteit illetően is. Örül, ha „az éhezőnek megszegheti kenyerét" és „a mezítelent felruházhatja". Idegen valaki? Befogadja, és amiben hiányt szenved, abban támogatja. Beteg valaki vagy börtönben van? Meglátogatja az illetőt, és amire leginkább szüksége van, abban segíti. S mindezt nem úgy teszi, mint embereknek, hanem megemlékezik arról, aki ezt mondta: „Amennyiben megcselekedtétek eggyel emez én legkisebb atyámfiai közül, velem cselekedtétek meg."

6 Mennyivel inkább örül, ha az emberek lelkével tehet jót! Ehhez egyedül Istennél van erő. Csak ő tudja a szívet megváltoztatni, ami nélkül minden más változás a semminél is kevesebb. Azonban tetszett annak, aki mindenkiben mindeneket munkál, hogy az embert főképp ember által segítse, hogy saját erejét, áldását és szeretetét az egyik emberen keresztül juttassa el a másikhoz. Ezért bár biztos, hogy „a földön végzett jót Isten cselekszi", mégsem kell senkinek emiatt henyélnie az Úr szőlőjében. A békességre igyekező nem tud tétlenkedni, mindig dolgozik. S mint eszköz Isten kezében, előkészíti a talajt Ura számára, vagy a mennyek országának magvát hinti, vagy öntözi az elvetett magot, hogy Isten növekedést adhasson. A kapott kegyelem mértéke szerint buzgón dorgálja a súlyosan vétkezőket, igyekszik megnyerni azokat, akik hanyatt-homlok rohannak a pusztulás széles útján, vagy világít „azoknak, akik a sötétségben és a halál árnyékában ülnek" és majdnem „elvesznek tudomány nélkül". „Gondot visel az erőtlenekre", „a lecsüggesztett kezeket és az ellankadt térdeket fölegyenesíti", visszahozza és meggyógyítja a sántát vagy eltévelyedettet. Nem kevésbé lelkesen bátorítja azokat, akik szeretnének bemenni a szoros kapun, akik leállnak, azokat megerősíti, hogy „kitartással fussák meg az előttük levő küzdő tért", támogatja szent hitükben azokat, akik tudják, kinek hisznek. Buzdítja őket, hogy gerjesszék fel az Isten kegyelmi ajándékát, amely bennük van, hogy naponta növekedve a kegyelemben „gazdagon adassék majd nékik a mi Urunknak és Megtartónknak, a Jézus Krisztusnak örök országába való bemenetel".

7 „Boldogok", akik így mindig foglalatosak a hit munkájában és a szeretet fáradozásában, „mert ők az Isten fiainak mondatnak" vagyis Isten fiai *lesznek* (gyakori hebraizmus). Isten folyamatosan adja nekik a fiúság Lelkét, sőt még bővebben önti majd szívükbe. Gyermekeinek minden áldásával megáldja őket. Fiainak vallja őket az angyalok és emberek előtt, „ha pedig fiak, örökösök is; örökösei Istennek, örököstársai pedig Krisztusnak".

III.

1 Az ember azt gondolná, hogy a fenti módon jellemzett személy, aki ennyire tele van őszinte alázattal, színlelés nélkül komoly, kedves és szelíd, nincs benne semmiféle önző szándék, Istennek szánt életű, tevékenyen szereti az embereket, hogy az ilyen ember közkedvelt. De Urunk jobban ismerte az emberi természetet. Ezért azzal fejezi be Isten emberének

leírását, hogy milyen bánásmódot várhat a világban. „Boldogok – mondja –, akik háborúságot szenvednek az igazságért: mert övék a mennyeknek országa."

2 Hogy ezt jól megértsük, először is kérdezzük meg: kik szenvednek háborúságot? Ezt könnyű megtudni Pál apostoltól: „De valamint akkor a test szerint született üldözte a Lélek szerint valót, úgy most is" (Gal 4,29). „De mindazok is – mondja az apostol –, akik kegyesen akarnak élni Krisztus Jézusban, üldöztetni fognak" (2Tim 3,12). Ugyanezt tanítja János apostol is: „Ne csodálkozzatok atyámfiai, ha gyűlöl titeket a világ! Mi tudjuk, hogy általmentünk a halálból az életbe, mert szeretjük a mi atyánkfiait" (1Jn 3,13-14). Mintha azt mondta volna, hogy az atyafiakat, a keresztyéneket csak azok tudják szeretni, akik átmentek a halálból az életbe. Leghatározottabban Urunk szól: „Ha gyűlöl titeket a világ, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt tinálatoknál. Ha e világból volnátok, a világ szeretné azt, ami az övé; de mivelhogy nem vagytok e világból, azért gyűlöl titeket a világ. Emlékezzetek meg ama beszédekről, amelyeket én mondtam néktek. Nem nagyobb a szolga az ő uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldöznek majd" (Jn 15,18kk).

Mindezekből az Igékből nyilvánvaló, hogy kik azok, akik háborúságot szenvednek: az igazak. Azok, akik „a Lélek szerint valók", „mindazok, akik kegyesen akarnak élni Krisztus Jézusban", akik „általmentek a halálból az életbe", akik „nem e világból vannak", akik szelídek és alázatos szívűek, akik sóvárognak Isten után, hogy hasonlóvá legyenek hozzá. Mindazok, akik szeretik Istent és felebarátjukat, s ezért amennyire lehet, jót tesznek minden emberrel.

3 Másodszor megkérdezhetjük: miért szenvednek háborúságot? Erre is ugyanilyen egyszerű és világos a válasz. „Az igazságért", mert igazak, mert Lélek szerintiek, mert „kegyesen akarnak élni Krisztus Jézusban", mert „nem e világból valók". Akármit állítanak mások, ez az igazi ok. Lehetne több-kevesebb fogyatékosságuk – csakhogy e nélkül a meggyőződésük nélkül – , elviselnék őket, mert a világ szereti, ami az övé. De ők azért szenvednek háborúságot, mert *lelki szegények*, vagy ahogy a világ mondja: „Lelkük silány, középszerű, hitvány, semmire sem jó, nem valók a világra." Mert *sírnak*, ezért „bárgyú, esetlen, tunya emberek, kedvét szegik mindenkinek, aki csak látja őket! Begyepesedett alakok, megölik az ártatlan vi-

dámságot, és mindenütt tönkreteszik a hangulatot." *Szelídségük* miatt: „unalmas, passzív bolondok, akik csak arra jók, hogy rájuk tapossanak." Mert *éhezik* és *szomjúhozzák* az *igazságot*: „Forrófejű rajongók társasága, akik tátott szájjal bámulnak valamire, amiről azt sem tudják, micsoda. Nem elégszenek meg az értelmes vallással, hanem őrülten szaladnak valami elragadtatás és belső érzések után." Mert *irgalmasok*, mindenkit szeretnek, szeretik a gonoszokat és a hálátlanokat: „Mindenféle rossz ösztönzői, sőt azzal kísértik az embereket, hogy büntetlenül bajt okozhatnak. Félő, hogy még saját vallásukat sem találták meg, igen lazák az elveik." Mert *tiszta szívűek*: „Szeretetlenek, akik az egész világot elítélik, kivéve a maguk fajtáját! Istenkáromló nyomorultak, akik meghazudtolják Istent, mert azt állítják, hogy bűn nélkül élnek!" S mindenekfölött amiatt, mert *békességre igyekeznek*, mert megragadnak minden alkalmat, hogy jót tegyenek mindenkivel, főképp ezért üldözték mindig is őket, és fogják is üldözni, amíg Isten helyre nem állítja a világot: „Ha legalább maguknak tartanák a hitüket, eltűrnénk őket. De nem szenvedhetjük, hogy terjesztik téves nézeteiket, hogy másokat is megfertőznek. Annyi bajt okoznak a világban, hogy nem szabad tovább tűrni őket. Igaz, hogy bizonyos dolgokat jól csinálnak, segítenek néhány szegénynek. De ezt is csak azért teszik, hogy több embert nyerjenek meg maguknak, s így végül még több bajt okozzanak!" A világi emberek őszintén így gondolják és ezért mondják. És minél jobban érvényesül Isten országa, minél inkább sikerül a békességre igyekvőknek terjeszteni az alázatot, szelídséget és minden egyéb isteni tulajdonságot, mások szerint annál több bajt okoznak. S ezért még jobban haragszanak rájuk, és még szenvedélyesebben üldözik őket.

4 Harmadszor ezt kérdezzük: kik üldözik őket? Pál így válaszol: „a test szerint születettek", vagyis mindazok, akik nem „a Lélek szerint valók", vagy legalább nem szeretnének azok lenni. Olyanok, akik még csak nem is próbálnak „kegyesen élni Krisztus Jézusban", akik nem „mentek át a halálból az életre", s ezért nem tudják „szeretni az atyafiakat". Egyszóval „a világ", vagy ahogy Megváltónk mondja, azok, akik „nem ismerik azt, aki küldött engem", akik nem ismerik fel Istent, a szerető, megbocsátó Istent Lelkének oktatása által.

Egyszerű az indok: az a lélek, ami a világban van, szöges ellentétben áll Isten Lelkével. Ezért kénytelenek az e világból valók ellenkezni azokkal, akik Isten gyermekei. Óriási az ellentét közöttük, nézeteik, vágyaik, céljaik

és tulajdonságaik között. A párduc és a kecskegida egyelőre még nem feküdhet békésen egymás mellett. A büszkék, mivel büszkék, csak üldözni tudják az alázatosakat; a könnyelműek és komolytalanok azokat, akik sírnak; és minden mással is így van. Az eltérő természet (ha más különbség nem lenne is) örök alapja az ellenségeskedésnek. Ennélfogva az Ördög minden szolgája már pusztán ilyen alapon háborgatni fogja Isten gyermekeit.

5 A negyedik kérdés: hogyan háborgatják őket? Általánosságban azt felelhetjük, olyan módon és mértékben, ahogy mindenek bölcs Intézője szerint az leginkább az ő dicsőségére válik, leghathatósabban elősegíti gyermekei gyarapodását a kegyelemben, és szolgálja országa növekedését. Isten világ fölötti uralmának nincs ennél csodálatraméltóbb tényezője. Isten sosem zárja be fülét a háborgatók fenyegetései vagy az üldözöttek kiáltása előtt. Szeme mindig nyitva és keze mindig kész, hogy a legapróbb körülményt is irányítsa. Mikor kezdődjön a vihar, mivé fajuljon, merre terjedjen, mikor és hogyan szűnjön meg – mindezeket tévedhetetlen bölcsessége dönti el. Az istentelen ember az Úr kezében eszköz, amit tetszése szerint használ, és amit tűzbe hajít, amikor gondviselésének kegyelmes célját teljesítette.

Ritkán, mint például a keresztyénség kezdetén és a földön való meggyökerezése idején, vagy akkor is, amikor Krisztus tiszta tanítását kezdték újra elhinteni népünk között, Isten megengedte, hogy a vihar nagyra nőjön, miközben gyermekei kényszerültek vérük ontásáig ellenállni. Különleges oka volt, hogy miért engedte ezt meg az apostolok esetében: bizonyságuk így lett hitelesebb. Azonban az egyház krónikáiban egy másik, ettől nagyon is eltérő okról olvasunk, amiért Isten a második és harmadik század borzalmas üldöztetéseit megengedte: azért, mert a törvényszegés titkos bűne erősen működött. Már akkor is szörnyű volt a romlottság az egyházban. Isten megfenyítette őket, ugyanakkor gyógyítani próbálta a sebeket ezekkel a súlyos, de szükséges meglátogatásokkal.

Talán ugyanezt figyelhetjük meg a saját országunkban tapasztalt nagy üldözéssel kapcsolatban is. Isten nagyon kegyelmes volt nemzetünkhöz, sokféleképpen megáldott minket. Békét adott kívülről és belülről, olyan királyt, aki korához képes rendkívül bölcs és jóságos volt, s mindenekfölött az evangélium tiszta fényét gyújtotta meg és ragyogtatta közöttünk. De milyen válaszra talált? „Várt irgalomra, s ím lőn siralom!" – az elnyomás és a rossz

siralma, a becsvágy és igazságtalanság siralma, a rosszakarat, csalás és pénzsóvárság siralma. Azoknak siralma, akik lángokban haltak meg, eljutott a Seregek Urának fülébe. S ekkor Isten fölkelt, hogy harcoljon magáért azok ellen, akik az igazságot hamissággal feltartóztatták. Üldözőik kezébe adta őket, de ítéletében kegyelem is volt: a csapás büntetést jelentett, ugyanakkor gyógyító orvosságot is népe szomorú elpártolására.

6 Isten azonban csak ritkán engedi, hogy a vihar kínszenvedésig, halálig, kötelékekig vagy börtönig fajuljon. Viszont gyermekeinek gyakran kell enyhébb üldöztetést elszenvedniük – rokonaik elhidegülését, barátaik elvesztését, akiket úgy szerettek, mint magukat. Igaznak találják Uruk szavát (eljövetelének *kimeneteléről*, még ha nem is a céljáról): „Gondoljátok-e, hogy azért jöttem, hogy békességet adjak e földön? Nem, mondom néktek; sőt inkább meghasonlást" (Lk 12,51). Ebből természetesen az következik, hogy üzletüket vagy állásukat elvesztik, s így vagyonukat is. De mindezek a körülmények szintén Isten bölcs irányítása alatt vannak, aki mindenkinek azt engedi, ami leghasznosabb számára.

7 Azt az üldöztetést, ami Isten *minden* gyermekét éri, Urunk a következő szavakkal írta le: „Boldogok vagytok, ha szidalmaznak és háborgatnak titeket (szidalmazással háborgatnak), és minden gonosz hazugságot mondanak ellenetek én érettem." Ez nem maradhat el, hiszen tanítványságunk jele, elhívásunk egyik pecsétje, Isten minden gyermekének biztos osztályrésze. Ha ránk nem érvényes, akkor korcsok vagyunk, és nem fiak. Egyenesen a rossz és a jó híren keresztül vezet az egyedüli út Isten országába. Akik szelíden, komolyan, alázatosan, lelkesen szeretik Istent és az embereket, azoknak jó a hírük testvéreik között, azonban rossz a hírük a világban. Úgy számolnak és úgy bánnak velük, mint „mindenek szemetjével és söpredékével".

8 Igaz, voltak olyanok, akik feltételezték, hogy mielőtt bemenne a pogányok teljessége, megszűnik majd a kereszt botránya, Isten elvégzi, hogy a keresztyéneket azok is becsüljék és szeressék, akik még bűneikben vannak. Az biztos, hogy Isten időnként már most is felfüggeszti az emberek megvetését és kegyetlenségét: „még ellenségeit is jóakaróivá teszi" egy darabig, és legvadabb háborgatóink is jóakarattal néznek ránk. De ettől a kivételtől eltekintve még nem szűnt meg a kereszt botránya, még mindig így szólhatunk: „Ha még embereknek igyekezném tetszeni, Krisztus szol-

gája nem volnék." Ezért senki se dédelgesse ezt a tetszetős gondolatot (ami a testnek és a vérnek kétségkívül kívánatos): „A rossz emberek csak *úgy tesznek,* mintha gyűlölnék és megvetnék a jókat, de szívük mélyén valójában szeretik és becsülik őket." Ez egyáltalán nem igaz. Talán néha foglalkozáshoz juttatják őket, de csak saját hasznukra. Lehet, hogy megbíznak bennük, mert tudják, hogy nem olyanok, mint mások. Mégsem szeretik őket, hacsak Isten Lelke meg nem győzi a szívüket. Megváltónk szavai egyértelműek: „Ha e világból volnátok, a világ szeretné azt, ami az övé; de mivelhogy nem vagytok e világból, azért gyűlöl titeket a világ." Igen (eltekintve a kivételektől, amik Isten megelőző kegyelméből vagy különleges gondviseléséből adódnak), olyan szívből és őszintén gyűlölik őket, mint Urukat.

9 Már csak egy kérdés van hátra: hogyan viselkedjenek Isten gyermekei a háborgatás közepette? Először is ne hozzák magukra tudatosan vagy szándékosan! Ez ellentmondana Urunk és minden apostola példájának és tanácsának, akik azt tanítják, hogy ne keressük, hanem amennyire tőlünk telik, kerüljük az üldöztetést, ha ezzel nem sértjük meg lelkiismeretünket, és nem adunk fel semmit abból az igazságból, amit az életnél is többre kell becsülnünk. Urunk egyértelműen ezt mondja: „Mikor pedig abban a városban üldöznek titeket, szaladjatok a másikba", ami – ha lehetséges – valóban a legszokványosabb módja az üldöztetés elkerülésének.

10 De ne gondoljátok, hogy mindig elkerülhetitek ilyen vagy más módon. Ha valaha is ezt képzelnétek, űzzétek el ezt az üres ábrándot ezzel a komoly figyelmeztetéssel: „Emlékezzetek meg ama beszédekről, amelyeket én mondtam néktek. Nem nagyobb a szolga az ő Uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldöznek majd." „Legyetek azért okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok!" Megvéd ez majd az üldöztetéstől? Nem, hacsak nem vagytok bölcsebbek Mestereteknél vagy ártatlanabbak az Isten Bárányánál.

Ne is kívánjátok, hogy elkerülhessétek, hogy teljesen megmeneküljetek tőle, mert ha erre törekedtek, akkor nem vagytok az övéi. Ha elkerülitek az üldöztetést, elkerülitek az áldást, azoknak az áldását, akiket az igazságért háborgatnak. Ha nem háborgatnak az igazságért, nem mehettek be a mennyek országába. „Ha tűrünk, vele együtt fogunk uralkodni is: de ha megtagadjuk, ő is megtagad minket."

11 Inkább „örüljetek és örvendezzetek”, amikor az emberek őérte bántalmaznak, „ha szidalmazással háborgatnak titeket, és minden gonosz hazugságot mondanak ellenetek”, amit menthetetlenül belekevernek mindenféle üldöztetésbe, mert be kell feketítsenek titeket, hogy mentsék magukat. „Így háborgatták a prófétákat is, akik előttetek voltak”, a legszentebb szívűeket és életűeket, s minden igazat is a világ kezdete óta. Örüljetek, mert erről a jelről tudjátok, kihez tartoztok, és így „a ti jutalmatok bőséges a mennyekben”, a jutalom, amit a szövetség vérén vásárolt számotokra és ingyen nektek adományozott szenvedésetek, szívetek és életetek szentsége szerint. „Örvendezzetek”, tudva, hogy ez „a mi pillanatnyi könnyű szenvedésünk igen-igen nagy örök dicsőséget szerez nekünk”.

12 Addig se térítsen le semmiféle háborgatás a szelídség, szeretet és jótékonyság útjáról! Valóban „hallottátok, hogy megmondatott: Szemet szemért és fogat fogért” (Mt 5,38.), és nyomorult tanítóitok ezért engedték meg, hogy bosszút álljatok, a gonoszért gonosszal fizessetek. „Én pedig azt mondom néktek: Ne álljatok ellene a gonosznak”, legalábbis ne így, olyan módon, hogy ugyanazzal fizettek. Hanem ahelyett hogy ezt tennétek, „aki arcul üt téged jobb felől, fordítsd felé a másik orcádat is. És aki törvénykezni akar veled és elvenni a te alsó ruhádat, engedd oda néki a felsőt is. És aki téged egy mértföld útra kényszerít, menj el vele kettőre” (Mt 5,39-41).

Szelídséged legyen ilyen legyőzhetetlen! S szereteted legyen hozzáillő! „Aki tőled kér, adj neki; és aki tőled kölcsön akar kérni, el ne fordulj attól!” Csak azt ne add neki, ami másé, ami nem a tiéd. Ezért *(1)* vigyázz, hogy senkinek semmivel ne tartozz, mert amivel tartozol, az nem a tiéd, hanem másé. *(2)* Gondoskodj saját házadról, mert ezt is megköveteli tőled Isten! Ami szükséges ahhoz, hogy életben és hitben tartsa szeretteidet, az sem a tiéd. Végül *(3)* ajándékozd másoknak vagy add kölcsön a maradékot napról napra, évről évre! De először, mivel nem tudsz mindenkinek adni vagy kölcsönözni, emlékezz meg hitünk cselédeiről!

13 Áldott Urunk a következő versekben részletezi, hogy milyen szelídséget és szeretetet érezzünk, milyen kedvességet mutassunk azok iránt, akik az igazságért háborgatnak. Bár a szívünkbe vésnénk! „Hallottátok, hogy megmondatott: Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet” (43. v.) stb. Valójában Isten ennek csak az első felét mondta: „Szeresd felebarátodat.”

Az Ördög gyermekei toldották hozzá a többit: „és gyűlöld ellenségedet". „Én pedig azt mondom néktek: *(1)* Szeressétek ellenségeiteket", legyetek gyengéd jóindulattal azok iránt, akik a legelkeseredettebben gyűlölnek titeket, akik mindenféle rosszat kívánnak rátok! *(2)* „Áldjátok azokat, akik titeket átkoznak!" Valaki keserű szavakkal ad hangot keserű lelkének? Állandóan átkoz és szid titeket jelenlétetekben, és „minden gonosz hazugságot mond ellenetek" távollétetekben? Annál inkább áldjátok! Amikor beszéltek vele, szelíd és gyengéd legyen hangotok! Azzal feddjétek, hogy jobb példát adtok neki, mutassátok meg, hogy kellett volna beszélnie! És amikor róla beszéltek, jót mondjatok, amennyire lehet, de ne hágjátok át az igazság és igazságosság törvényét. *(3)* „Jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek", cselekedeteitek mutassák meg, hogy szeretetetek ugyanolyan igazi, mint az ő gyűlöletük! A rosszért jóval fizessetek! „Ne győzettessetek meg a gonosztól, hanem a gonoszt jóval győzzétek meg!" *(4)* Ha többet nem tehettek, legalább „imádkozzatok azokért, akik háborgatnak és kergetnek titeket!" Erre mindig képesek lesztek, összes rosszindulatuk és erőszakuk sem akadályozhat meg titeket. Öntsétek ki lelketeket Isten előtt, és ne csupán azokért, akik valamikor így viselkedtek veletek szemben, de megbánták – ez jelentéktelen ügy. „Ha pedig a te atyádfia egy napon hétszer hozzád tér, mondván: Megbántam" (Lk 17,4), vagyis, még ha sokszor visszaesett is, de okkal hihetitek, hogy valóban, alaposan megváltozott, akkor bocsássatok meg neki, bízzatok benne, öleljétek kebletekre, mintha sosem vétkezett volna ellenetek! De imádkozzatok, tusakodjatok Istennel azokért, akik nem térnek meg, akik még mindig háborgatnak és kergetnek! Bocsássatok meg nekik „nemcsak hétszer, hanem még hetvenszer hétszer is" (Mt 18,22). Akár megbánják, akár nem, sőt még ha látszólag egyre messzebb távolodnak is attól, mutassátok feléjük ezt a jóindulatot, „hogy legyetek a ti mennyei Atyátoknak fiai", hogy hitelesen az ő gyermekeinek bizonyuljatok! Atyátok azzal tanúsítja jóságát, hogy még a legmegátalkodottabb ellenségeit is megáldja, amennyire el tudják viselni. „Felhozza az ő napját mind a gonoszokra, mind a jókra, és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak." „Mert ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, micsoda jutalmát veszitek? Avagy a vámszedők is nem ugyanazt cselekszik-e?" (Mt 5,46.) Pedig ők egyáltalán nem tartanak igényt a vallásra, róluk ti is megállapítjátok, hogy Isten nélkül élnek a világban. „És ha csak a ti atyátokfiait – barátaitokat vagy rokonaitokat – köszöntitek – szóban vagy cselekedetben jót tesztek velük – , mit cselekszetek másoknál többet?", azoknál, akiknek semmilyen hitük

nincs? „Nemde a vámszedők is nem azonképpen cselekszenek-é?" Ennél jobb példát kövessetek! Türelemben, hosszútűrésben, irgalomban, mindenféle jótékonyságban mindenki, még legelszántabb üldözőitek felé is „legyetek azért ti" – keresztyének – „tökéletesek" – úgy, bár nem annyira –, „miként a ti mennyei Atyátok tökéletes" (48. v.).

IV.

Ez hát az eredeti keresztyénség, ahogy nagyszerű szerzője bemutatta! Ez Jézus Krisztus igazi vallása! Ezt mutatja meg azoknak, akiknek nyitva a szemük. Lássátok Isten képét, amennyire ember utánozhatja! Ezt a képet magának Istennek a keze festette! „Lássátok meg, ti megvetők, és csodálkozzatok és semmisüljetek meg!" Vagy inkább csodálkozzatok és imádjátok! Inkább kiáltsátok: Ez a Názáreti Jézus vallása? Az a vallás, amit üldöztem? Soha többé nem fogok Isten ellen tusakodni! Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem? Mily gyönyörű az egész! Milyen tökéletesen szimmetrikus! Milyen arányos minden része! Mennyire kívánatos az itt leírt boldogság! Mennyire tiszteletreméltó, mennyire szép a szentség! Ez a vallás lelke, lényege. Ezek valóban a keresztyénség alapelemei. Bár ne maradnánk csupán hallgatók! „Az ilyen hasonlatos ahhoz az emberhez, aki tükörben nézi ábrázatát, és elment, és azonnal elfelejtette, milyen volt." Nem, hanem állandóan „nézzünk bele a szabadság tökéletes törvényébe, és maradjunk amellett!" Ne nyugodjunk, amíg minden sora bele nincs írva a szívünkbe! Vigyázzunk, imádkozzunk, higgyünk, szeressünk és „törekedjünk tökéletességre", míg annak minden részletét lelkünkbe nem vési Isten ujja, amíg „amiképpen szent az, aki elhívott titeket, ti is szentek nem lesztek, és tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes"!

A HEGYI BESZÉDRŐL *(IV.)*

HUSZONNEGYEDIK IGEHIRDETÉS

„Ti vagytok a földnek savai; ha pedig a só megízetlenül,
mivel sózzák meg? Nem jó azután semmire
hanem hogy kidobják és eltaposssák az emberek.
Ti vagytok a világ világossága.
Nem rejtethetik el a hegyen épített város.
Gyertyát sem azért gyújtanak,
hogy a véka alá, hanem hogy a gyertyatartóba tegyék
és fényljék mindazoknak, a kik a házban vannak.
Úgy fényljék a ti világosságtok az emberek előtt,
hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket,
és dicsőítsék a ti menynyei Atyátokat."
(Máté 5,13-16.)

1 Az Isten képére megújult szív, a belső ember szentségének szépsége fel kell hogy ragyogjon minden megnyílt szem, minden megvilágosodott értelem előtt. A szelíd, alázatos, szerető lélek ékessége rászolgál legalább azok elismerésére, akik – ha akármilyen kis mértékben is – meg tudják különböztetni a lelki jót a rossztól. Mihelyt az ember kezd kikerülni a szédelgő, felelőtlen világot borító sötétségből, feltétlenül észreveszi, milyen jó, hogy így átalakult annak képére, aki teremtette. A belső valláson oly szembetűnően rajta van Isten képmása, hogy csak az kételkedik annak isteni eredetében, aki teljesen belemerült a testies gondolkodásba. Másodszor pedig ugyanazt mondhatjuk erről a szentségről is, amit Isten Fiáról, hogy „az Isten dicsőségének visszatükröződése, és az ő valóságának képmása", ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, örökkévaló dicsőségének kisugárzása, ami mégis annyira mérsékelt és visszafogott, hogy még az emberek fiai is megláthatják benne Istent, és nem sújtja emiatt halál őket; χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, vagyis ez a szentség *jellege, pecsétje*, *élő lenyomata* Isten *személyének*, aki maga a szépség és szeretet forrása, minden kiválóság és tökéletesség eredetije.

2 Ha tehát a vallást nem tekintenénk ennél többnek, akkor az emberek nem fogadnák kétkedéssel, nem kifogásolnák, hogy valaki teljesen erre szánja a lelkét. Azonban – kérdezik ők – miért béklyózzák meg egyéb dolgokkal? Miért kell megterhelni *cselekedetekkel* meg *szenvedéssel*? Ezek szívják el a lélek életerejét, ezek húzzák le újra a földre. Nem elég „követni a szeretetet", a szeretet szárnyain repülni? Nem elég Istent, aki Lélek, elménk gondolataival imádni, anélkül hogy külső dolgokkal terhelnénk meg magunkat, egyáltalán rágódni rajtuk? Nem jobb-e, ha magasztos és mennyei gondolatok foglalnak le? Nem jobb-e a külsőségekkel való törődés helyett csak szívünkben közösséget ápolni Istennel?

3 Sok kiváló ember mondta már ezt, sokan tanácsolták, hogy „hagyjunk fel a külső tettekkel", és vonuljunk vissza teljesen a világtól, hagyjuk magunk mögött a testet, minden érzékelhető dologtól tartóztassuk meg magunkat, semmi közünk ne legyen a külső valláshoz, hanem *munkálkodjunk az akarat nemesítésén,* mint ami sokkal kiválóbb út, jobban tökéletesíti a lelket, és Isten előtt is kedvesebb.

4 Senkinek sem kellett Urunkat értesítenie erről az alulról jövő, mesteri ravaszságról, ami Sátánnak a legszebben hangzó cselfogása mindazok közül, melyekkel valaha csak elferdítette az Úr jó útjait! Pedig milyen kiváló eszközöket talált időről időre, hogy a pokol hatalmas gépezetét Isten legfontosabb igazságai ellen fordítsa! Olyan embereket, akik „elhitetnék, ha lehet, a választottakat is", a hittel és szeretettel teljeseket. Bizony, nem csekély azoknak a száma, akiket egy időre elhitettek és félrevezettek, akik a különböző korokban az aranyozott kelepcébe estek, és csak hajszál híján menekültek meg.

5 Urunk elmulasztott volna valamit? Nem védett minket eléggé e tetszetős ámítás ellen? Nem fegyverzett fel biztonságosan Sátánnal szemben, aki „átváltoztatja magát a világosság angyalává"? De igen, a következőkben a legvilágosabban és leghatározottabban védi a már leírt aktív, türelmes hitet. Mi lehetne teljesebb és egyértelműbb, mint amit közvetlenül hozzáfűz a cselekedetekről és a szenvedésről mondottakhoz: „Ti vagytok a föld sója; ha pedig a só megízetlenül, mivel sózzák meg? Nem jó azután semmire, hanem hogy kidobják és eltapossák az emberek. Ti vagytok a világ világossága. Nem rejtethetik el a hegyen épített város. Gyertyát sem azért gyújtanak, hogy a véka alá, hanem hogy a gyertyatartóba tegyék és fényljék mindazoknak, akik a házban vannak. Úgy fényljék a ti világos-

ságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat."

Hogy megmagyarázzam és érvényre juttassam ezeket a fontos szavakat, először is meg szeretném mutatni, hogy a keresztyénség lényegileg társadalmi vallás, és ha valaki magánvallássá alakítja, azzal tönkreteszi. Másodszor, hogy lehetetlen elrejteni ezt a vallást, mert szerzőjének céljaival az szöges ellentétben lenne. Harmadszor pedig megválaszolok néhány ellenvetést, és az egészet egy gyakorlati alkalmazással fejezem be.

I.

1 Először is szeretném bemutatni, hogy a keresztyénség lényegében társadalmi vallás, és ha valaki magánvallássá alakítja, azzal tönkreteszi.

Keresztyénségen Isten tiszteletének azt a módját értem, amit itt Jézus Krisztus kijelentett az embernek. Amikor azt mondom, hogy lényegileg társadalmi vallás, akkor nemcsak arra gondolok, hogy a társadalom – a másokkal való együttélés és kapcsolatteremtés – nélkül nem tud olyan jól létezni, hanem hogy egyáltalán nem tud létezni. Ennek bizonyítása során csak arra fogok szorítkozni, ami a téma tárgyalásának keretén belül felmerül. De ha be tudom bizonyítani, akkor kétségtelen, hogy aki magánvallássá alakítja a keresztyénséget, az tönkre is teszi.

Nem mintha elítélhetnénk a magánynak vagy visszavonultságnak a társas együttléttel való váltakozását. Ez nemcsak megengedett, hanem hasznos, sőt szükséges is, ahogy azt a hétköznapi tapasztalat bizonyítja mindenkinek, aki vagy már igazi keresztyén, vagy az szeretne lenni. Aligha lehet egész nap folyamatosan érintkeznünk másokkal anélkül, hogy lelkünk kárt ne szenvedne, és valamivel meg ne szomorítanánk Isten Szentlelkét. Naponta szükségünk van arra, hogy visszavonuljunk a világtól, legalább reggel és este beszélgessünk Istennel, érintkezzünk szabadabban Atyánkkal, aki titkon van. Sőt a tapasztalt ember nem ítélheti el a hosszabb lelki visszavonulást sem, amíg ez nem jelenti azt, hogy elhanyagoljuk a világi szolgálatot, amibe Isten gondviselése helyezett.

2 Azonban az ilyen visszavonulásnak nem szabad minden időnket elrabolnia, mert az lerontaná, nem pedig támogatná az igazi hitet. Ugyanis a val-

lás, amit Urunk az eddigiekben megrajzolt, nem tud létezni a társadalom nélkül, azaz nem nélkülözheti a másokkal való együttélést, érintkezést, s ez pedig nyilvánvaló abból, hogy a legfontosabb ismertetőjelei közül számosnak nincs helye, ha nem érintkezünk a világgal.

3 A keresztyénségre nézve például nincs a szelídségnél lényegesebb tulajdonság. Amennyiben ez Isten előtti megnyugvást vagy a fájdalomban és betegségben tanúsított türelmet jelenti, megtalálhatjuk a sivatagban is, egy remete cellájában vagy a teljes magányban. Azonban ha gyengédséget, kedvességet és hosszútűrést jelent (ami nagyon is szükségszerű), akkor lehetetlen, hogy a másokkal való érintkezés nélkül fennmaradjon az ég alatt. Ha valaki a magányban gyakorolt erénnyé akarja változtatni, azzal tulajdonképpen eltörli a föld színéről.

4 Az igazi keresztyénség másik szükséges ismertetőjele a békességre való igyekezés vagy a jó cselekvése. Semmi sem támasztja jobban alá (s ezért bolondság lenne másra hivatkozni), hogy ez is ugyanennyire szükséges része Jézus Krisztus vallásának, mint az, hogy itt találkozunk vele, vallása alapjainak eredeti vázlatában. Ha tehát félretesszük, azzal ugyanúgy megsértjük nagy Mesterünk tekintélyét, mintha a könyörületességet, a szív tisztaságát vagy rendelkezései közül akármi mást tennénk félre. Úgy tűnik azonban, hogy ezt mindazok figyelmen kívül hagyják, akik a pusztába hívnak, magányt javasolnak a Krisztusban kisdedeknek, ifjaknak vagy atyáknak. Hiszen ki állítaná, hogy a magányos keresztyén (ha így nevezzük, bár nem más ez, mint ellentmondás) irgalmas lehet, vagyis minden lehetőséget megragad, hogy jót tegyen mindenkivel? Mi sem nyilvánvalóbb, mint hogy Jézus Krisztus vallásának ez az alapvető ismertetőjele nem létezhet a társadalom vagyis a másokkal való együttélés nélkül!

5 Persze kérdezhetné valaki: nem lenne tanácsos csak jó emberekkel érintkezni, csak olyanokkal, akikről tudjuk, hogy szelídek és irgalmasok, szívük és életük szent? Nem hasznosabb-e tartózkodni minden beszélgetéstől és kapcsolattartástól az ellenkező karakterű emberekkel, akik nem engedelmeskednek a mi Urunk Jézus Krisztus evangéliumának és talán nem is hisznek benne? Mintha Pál apostol tanácsa a korinthusi keresztyéneknek is ezt támasztaná alá: „Azt írtam néktek ama levelemben, hogy paráznákkal ne társalkodjatok” (1Kor 5,9). Bizonyos, hogy nem tanácsos túl sokszor érintkezni illetve bizalmas, szoros vagy baráti kapcsolatot építeni ki

velük vagy más gonosztevőkkel. Semmiképpen sem jó a hívőnek, ha benső kapcsolatot létesít vagy folytat ilyenekkel. Ezzel szükségszerűen számtalan veszélynek és csapdának teszi ki magát, amiből nem könnyen remélhet szabadulást.

Azt viszont az apostol nem tiltja, hogy érintkezzünk olyanokkal, akik nem ismerik Istent. „Mert hiszen – mondja – így ki kellene e világból mennetek", amit semmiképp nem tanácsolhatott nekik. Azonban hozzáteszi: „Most azért azt írom néktek, hogy ha valaki atyafi létére – ha keresztyénnek vallja magát – parázna, vagy csaló, vagy bálványimádó, vagy szidalmazó, vagy részeges, vagy ragadozó, ne társalkodjatok azzal, az ilyennel még együtt se egyetek" (1 Kor 5,11). Ez tehát azt jelenti, hogy mindenféle meghitt, bizalmas kapcsolatot megszakítunk vele. „De ne tartsátok ellenségnek – mondja máshol az apostol –, hanem intsétek, mint atyafit" (2Thess 3,15), ami világosan bizonyítja, hogy még ilyenkor sem szabad megtagadni vele minden közösséget. Nem tanácsolja tehát, hogy véglegesen elkülönüljünk még a gonosz emberektől sem. Sőt ezek a szavak éppen az ellenkezőjét tanítják.

6 Urunk szavai pedig még inkább. Egyáltalán nem utasít arra, hogy hagyjunk fel minden világi kapcsolattal, hiszen enélkül – ha elfogadjuk amit ő mond a keresztyénségről – nem is lehetnénk keresztyének. Könnyen bebizonyítható, milyen feltétlenül szükséges bizonyos érintkezés istentelen és szentségtelen emberekkel, hogy teljesen kifejezésre juthassanak azok az indulatok, amelyek Jézus Krisztus szerint az Isten országába vezető utat jelölik. Elengedhetetlen a lelki szegénység, a sírás és minden más tulajdonság teljes kifejtéséhez, amelyeknek Jézus Krisztus igazi vallásában helyük van. Bizony többnek kifejezetten előfeltétele, például a szelídségnek, amely a „szemet szemért és fogat fogért" elv követelését mellőzve, „nem áll ellene a gonosznak", hanem arra indít, hogy ha megütnek „jobb felől, tartsuk oda a másik arcunkat is". Előfeltétele az irgalmasságnak, ami által „szeretjük ellenségeinket, áldjuk azokat, akik minket átkoznak, jót teszünk azokkal, akik minket gyűlölnek, és imádkozunk azokért, akik háborgatnak és kergetnek minket". Ugyancsak szükséges a szeretet és az istentelen indulatok összecsapásakor, amire akkor van alkalom, amikor az igazságért szenvedünk. Világos, hogy ezek közül a jellemvonások közül egyik sem létezhetne, ha csak valódi keresztyénekkel lenne szabad érintkeznünk.

7 S ha teljesen elhatárolódnánk a bűnösöktől, hogyan felelhetnénk meg Urunk jellemzésének: „Ti (keresztyének, ti, akik alázatosak, komolyak és szelídek vagytok, akik éhezitek az igazságot, akik szeretitek Istent és az embert, akik mindenkivel jót tesztek és ezért rosszul bánnak veletek, ti) vagytok a föld sója." Természetetekből adódik, hogy ami körülöttetek van, azt megízesítitek. A bennetek levő isteni fűszer kihat mindenre, amit csak illettek, terjed minden irányba, mindenki felé, akik között vagytok. Isten gondviselése ezért kevert titeket mások közé, hogy a kegyelem, amit tőle kaptatok, rajtatok keresztül másokhoz is eljusson, hogy minden szent tulajdonságotok, szavatok és tettetek rájuk is hatással legyen. Ezáltal valamennyire visszafogható a világbeli romlottság, s ha kevesen is, de némelyek megmenekülnek az általános fertőzéstől, és szentek, tiszták lesznek Isten előtt.

8 Hogy még jobban iparkodjunk ízesíteni, amit csak tudunk, minden szent és mennyei tulajdonsággal, Urunk megmutatja, milyen kétségbeejtő azok állapota, akik nem adják tovább az elnyert hitet, amit valóban nem lehetséges elmulasztaniuk, ameddig megmarad a szívükben. „Ha pedig a só megízetlenül, mivel sózzák meg? Nem jó azután semmire, hanem hogy kidobják és eltaposssák az emberek." Ha bennetek, akik szent és mennyei dolgokra figyeltetek, s ezért buzgók voltatok a jó cselekvésében, nincs már meg ez az íz, s ezért nem ízesítetek másokat sem, ha sekélyesek, ízetlenek, halottak lettetek, sem saját, sem mások lelkével nem törődtök, nem használtok nekik, mivel sóznak titeket meg? Mi menthet meg? Van segítség? Van remény? Visszanyerheti az ízetlen só az ízét? Nem, „nem jó azután semmire, hanem hogy kidobják – mint szemetet az utcára –, és eltaposssák az emberek", örök megvetésben lesz része. Ha soha sem ismertétek volna az Urat, ha soha nem „találtattatok benne", akkor lenne számotokra remény. De mit felelhettek most súlyos, az ittenivel párhuzamos kijelentésére, ami párhuzamos azzal, amit az előbbiekben mondott: „Minden szőlővesszőt, amely én bennem gyümölcsöt nem terem, lemetsz (az Atya). Aki énbennem nem marad, én pedig őbenne, az terem sok gyümölcsöt." „Ha valaki nem marad énbennem – vagyis nem hoz gyümölcsöt –, kivettetik, mint a szőlővessző, és megszárad; és egybe gyűjtik ezeket – nem azért, hogy újra elültessék őket, hanem – a tűzre vetik, és megégnek" (Jn 15,2. 5-6).

9 Azok iránt, akik még nem ízlelték a jó hírt, Isten valóban könyörületes és irgalmas. Azonban az ítélet diadalmaskodik azokon, akik megízlelték, hogy az Úr kegyelmes, és később mégis elfordultak „az – egykor – nekik

adott szent parancsolattól." „Mert lehetetlen dolog, hogy akik egyszer megvilágosíttattak", akiknek Isten beragyogta a szívét, hogy megvilágosítsa őket Istennek Jézus Krisztus arcán megjelent dicsősége ismeretével, „megízlelvén a mennyei ajándékot", a vére általi megváltást, a bűnök bocsánatát, „és részeseivé lettek a Szent Léleknek", az alázatnak, a szelídségnek, Isten és ember szeretetének, mely kitöltetett szívükbe a nékik adatott Szentlélek által, „és elestek" – παραπεσόντας- (ez nem feltételezés, hanem a tények határozott leszögezése), „ismét megújuljanak a megtérésre, mint akik önmaguknak feszítik meg az Istennek ama Fiát, és meggyalázzák őt" (Zsid 6,4kk).

De hogy senki félre ne értse ezeket a félelmetes szavakat, figyelmesen meg kell vizsgálnunk, hogy *(1)* kikről van itt szó: *azokról, kizárólag azokról*, akik egyszer így megvilágosíttattak, csak azokról, akik „megízlelték" azt „a mennyei ajándékot, és" így „részeseivé lettek a Szentléleknek". Akik nem tapasztalták meg ezeket, azokra nem vonatkozik ez a szakasz. *(2)* Mit jelent ez az elesés, amiről itt szó van: abszolút, teljes hitehagyást. A hívő eleshet anélkül, hogy elhagyná hitét. Eleshet, de újra felkelhet. És még ha bűnbe esik is, bár szörnyű ez az állapot, mégsem reménytelen. Hiszen „van szószólónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus. És ő engesztelő áldozat a mi vétkeinkért". Azonban mindenekfölött vigyázzon, nehogy „szíve megkeményíttessék a bűnnek csalárdsága által", és mind mélyebbre süllyedjen, amíg teljesen el nem esik, amíg olyan nem lesz, mint az ízét vesztett só. Mert ha szándékosan vétkezünk, miután eljutottunk az igazság megismerésére, akkor „többé nincs bűnökért való áldozat, hanem az ítéletnek valami rettenetes várása és a tűznek lángja, amely megemészti az ellenszegülőket."

II.

1 De ha nem tudjuk teljesen elszigetelni magunkat az emberiségtől, noha igaz, hogy meg kell ízesítenünk őket azzal a hittel, amit Isten szívünkben munkált, nem tehetjük ezt alig észrevehetően? Nem továbbíthatjuk-e másoknak titokban, majdnem észlelhetetlenül, hogy alig vegyék észre mimódon vagy mikor történt? Ahogy a só hangtalanul, megfigyelhetetlenül adja át az ízét. Ha igen, akkor nem megyünk ki bár a világból, mégis elrejtőzhetünk benne. Megtarthatjuk magunkban a hitünket, és nem botránkoztatjuk meg azokat, akiken nem tudunk segíteni.

2 Urunk is ismerte ezt a világi érvelést. Teljes választ is adott rá az ezután következő szavakban. Ezek magyarázata során be szeretném bizonyítani – második pont –, hogy amíg az igazi hit a szívünkben van, lehetetlen azt elrejteni, és ellenkezne is szerzője céljával.

Először is Jézus Krisztus vallását senki, akiben megvan, nem tudja elrejteni. Ezt ellentmondást nem tűrően tisztázza Urunk a következő két hasonlattal: „Ti vagytok a világ világossága. Nem rejtethetik el a hegyen épített város." Ti keresztyének vagytok „a világ világossága" mind indulataitokban, mind cselekedeteitekben. Szent életetek olyan szembetűnő, mint a nap az ég közepén. Ahogy nem mehettek ki a világból, nem is maradhattok benne anélkül, hogy fel ne tűnnétek mindenkinek. Nem menekülhettek az emberek elől. S míg közöttük vagytok, lehetetlen elrejtenetek alázatotokat, szelídségeteket és azokat a tulajdonságaitokat, amelyek révén olyan tökéletesek szeretnétek lenni, mint mennyei Atyátok. A szeretetet ugyanúgy nem lehet elrejteni, mint a fényt, legkevésbé akkor, amikor tettekben ragyog, amikor a szeretet munkáját gyakoroljátok mindenféle jó cselekedetekkel. A keresztyént éppoly kevéssé lehet leplezni, mint egy várost; Isten gyermekét, aki szent, lelkes, tevékeny szeretettel viszonyul Urához és az emberekhez, éppúgy nem lehet elrejteni, mint a hegyen épült várost.

3 Igaz, hogy azok, akik jobban szeretik a sötétséget, mint a világosságot, mert tetteik gonoszak, minden lehetőséget meg fognak ragadni, hogy bebizonyítsák: a bennetek lévő fény valójában sötétség. Rosszat, mindenféle gonosz hazugságot mondanak majd a bennetek lévő jóról, olyasmivel vádolnak, ami eszetekbe sem jutott, ami ellentéte lényeteknek és tetteiteknek. Így az, hogy türelmesen továbbra is jót tesztek, szelíden tűrtök mindent az Úrért, üldöztetés közben is nyugodt, alázatos örömötök van, fáradhatatlanul dolgoztok, hogy a gonoszt jóval győzzétek meg, még feltűnőbbé és szembetűnőbbé tesz titeket.

4 Ennyire lehetetlen a hitünket eltitkolni, hacsak el nem dobjuk; hiú remény elrejteni a fényt, hacsak ki nem oltjuk! Bizonyos, hogy valami titkos, észrevétlen vallás nem lehet Jézus Krisztus vallása. A vallás, amit el lehet titkolni, nem a keresztyénség. Ha egy keresztyén elrejthető, akkor nem lehetne összehasonlítani a hegyen épített várossal, a világ világosságával, a fényes nappal, amit idelent az egész világ lát.

Tehát eszébe se jusson annak, akit Isten megújított elméjének lelke szerint, hogy elrejtse ezt a világosságot, hogy magának tartsa meg a hitét! Különösen ha figyelembe vesszük, hogy nemcsak lehetetlen elrejteni az igazi keresztyénséget, hanem ez ellenkezik szerzőjének céljával is.

5 Nyilvánvaló ez a következő szavakból: „Gyertyát sem azért gyújtanak, hogy a véka alá tegyék". Mintha ezt mondta volna: Ahogy nem azért gyújtanak gyertyát, hogy lefödjék és eldugják, úgy Isten sem azért ragyogja be a lelket dicsőséges jelenlétével és szeretetével, hogy letakarják és titkolják elővigyázatosságból – ami puszta álcázás –, szégyen vagy tettetett alázat miatt, hogy elrejtsék talán a pusztában, vagy a világban, az embereket elkerülve illetve a hitről hallgatva a velük való beszélgetésben. „Hanem a gyertyatartóba teszik, és fénylik mindazoknak, akik a házban vannak." Hasonlóképpen Isten is azt akarja, hogy minden keresztyén látható legyen mások számára, világítson maga körül, megtapasztalhatóan közvetítse Jézus Krisztus vallását.

6 Isten így szólt mindig a világhoz – nemcsak parancsolatokkal, hanem példák bemutatásával is. „Nem hagyta magát tanúbizonyság nélkül" egy országban sem, ahol evangéliuma elhangzott, olyanok nélkül, akik igazságáról bizonyságot ne tettek volna életükkel és szavaikkal. Ők voltak a „sötét helyen világító szövétnekek". S időről időre eszközei lehettek némelyek megvilágításának, a maradék megőrzésének, kicsi mag, akik „az Úrról beszéltek az utódoknak". Kivezettek néhány elveszett bárányt a világ sötétségéből, és a békesség útjára terelték őket.

7 Azt gondolnánk, hogy ahol mind a Szentírás, mind az értelem oly világosan és érthetően szól, ott nem támadhat sok mindennel az ellenség, legalábbis semmi hihetővel. Azonban aki ezt hiszi, az nem ismeri Sátán mélységeit. Mindazok után, amiket a Szentírás és az értelem mond, még mindig olyan hihetőnek tűnő okokat hoznak fel a magányos vallás mellett, vagyis amellett, hogy a keresztyén vonuljon ki a világból, illetve legalábbis rejtőzzön el benne, hogy Isten minden bölcsességére szükségünk van átlátni a csapdán, és Isten minden erejére, hogy megmeneküljünk tőle. Igen sok és erős érvet hoztak már fel a társas, nyílt, aktív keresztyének ellen.

III.

1 Ezekre szándékozom harmadsorban felelni. Először is gyakran tiltakoznak, hogy a hit nem a külső dolgokban mutatkozik meg, hanem a szívben, a lélek mélyében. A vallás a lélek egyesülése Istennel, Isten élete az ember lelkében. A külső vallás nem ér semmit, hiszen Isten „nem gyönyörködik az égőáldozatban", a külsőségekben, hanem a tiszta és szent szív „az az áldozat, amit nem vet meg".

Erre azt felelem, hogy nagyon is igaz, a vallás gyökere a szívben van, a lélek mélyén. Valóban a lélek és Isten egyesülése, Isten élete az ember lelkében. De ha igazán meggyökerezik a szívben, akkor mindenképpen ágakat fog növelni. S ezek az ágak a külső engedelmesség példái, a gyökérrel azonos természet részesei, tehát nemcsak jelei, hanem lényeges részei is a vallásnak.

Az is igaz, hogy az a külső vallás, ami nem a szívben gyökerezik, magában nem ér semmit. Isten éppúgy nem gyönyörködik az *ilyen* külső szolgálatban, mint a zsidó égőáldozatokban. A tiszta és szent szív az az áldozat, ami kedves előtte. De a szívből jövő külső szolgálatnak is örül, imádságunk (akár nyilvános, akár magunkban mondott), dicséretünk és hálaadásunk áldozatának, javaink áldozatának, amit alázattal neki ajánlunk és teljesen dicsőségére fordítunk, testünk áldozatának, amire különösen is jogot formál, ahogy az apostol kér: „az Istennek irgalmasságára, hogy szánjátok oda a ti testeiteket élő, szent és Istennek kedves áldozatul".

2 Az ehhez szorosan kapcsolódó második ellenvetés az, hogy a szeretet mindenekben a minden, ez a „törvénynek betöltése", „a parancsolatnak – Isten minden rendelésének a – vége". Bármit teszünk illetve szenvedünk, ha nincs bennünk szeretet, semmit sem használ. Ezért utasít az apostol, hogy „kövessük a szeretetet", amit „kiváltképpen való útnak" nevez.

Erre azt felelem, hogy igaz, Isten és az ember szeretete, ami a tettetés nélküli hitből származik, az mindenben a lényeg, az a törvény betöltése, Isten minden parancsolatának vége. Igaz, hogy enélkül amit csak teszünk, amit csak szenvedünk, semmit sem használ. De ebből nem következik, hogy a szeretet olyan értelemben minden, hogy magasabb rendű, mint a hit vagy a jó cselekedetek. „A törvénynek betöltése", de nem szabadít fel alóla, hanem kényszerít, hogy engedelmeskedjünk neki. „A parancsolatnak vége",

mert minden parancsolat hozzá vezet, és rá összpontosít. Elismerem, hogy amit csak teszünk vagy szenvedünk, szeretet nélkül semmit sem használ, azonban amit szeretetben teszünk vagy szenvedünk, még ha csak annyi lenne is, hogy Krisztusért szidalmaznak, vagy az ő nevében egy pohár hideg vizet adunk valakinek, semmiképpen sem veszíti el jutalmát.

3 „De nem mondja-e az apostol, hogy »kövessük a szeretetet«? És nem nevezi-e azt »kiváltképpen való útnak«?" Valóban azt mondja, hogy „kövessük a szeretetet", de ne csak azt. Szavai így hangzanak: „Kövessétek a szeretetet, kívánjátok a lelki ajándékokat" (1Kor 14,1). Igen, „kövessétek a szeretetet" és kívánjatok testvéreitekre áldozni és értük feláldoztatni! „Kövessétek a szeretetet", és amikor alkalmatok adódik, tegyetek jót mindenkivel!

Ugyanabban a versben, amiben ezt, a szeretet útját „kiváltképpen való útnak" nevezi, arra serkenti a korinthusiakat, hogy más ajándékokat is kívánjanak, méghozzá buzgón. „Igyekezzetek pedig – mondja – a hasznosabb ajándékokra. És ezenfelül még egy kiváltképpen való utat mutatok néktek" (1Kor 12,31). Minél kiválóbb? A gyógyítás, a nyelveken szólás, a magyarázás ajándékánál, amiket az előző vers említ, de nem kiválóbb az engedelmességnél. Nem erről beszél az apostol, sem a külső vallásról, tehát ez az Ige egyáltalán nem tartozik ehhez a témához. De tegyük fel, hogy az apostol nemcsak a belső vallásról beszélt, hanem a külsőről is, és össze akarta hasonlítani a kettőt! Tegyük fel, hogy az egybevetés során sokkal inkább az előbbit pártolta! Tegyük fel, hogy a szerető szívet helyezte előtérbe (ami lehetséges is) mindenféle külső tett rovására! Azonban ebből nem következne, hogy a másikat el kell vetnünk. Nem. Isten a világ kezdete óta összekapcsolta a kettőt, ember ne válassza hát el őket!

4 „Azonban »Az Isten lélek: és akik őt imádják, szükséges, hogy lélekben és igazságban imádják.« Ez nem elég? Nem kellene erre fordítanunk elménk teljes erejét? Nem béklyózza úgy meg a lelket a külsőségekre való koncentrálás, hogy képtelen szent elmélkedésben szárnyalni? Nem fojtja el gondolataink alkotó erejét? Nem képes-e leterhelni és megzavarni az elmét? Pedig Pál apostol azt akarja, hogy »gond nélkül legyünk«, és hogy »ragaszkodjunk az Úrhoz háborítatlanul«."

Erre azt felelem, hogy Isten Lélek, és akik imádják, szükséges, hogy lélekben és igazságban imádják. S ez elég is. Erre kellene fordítanunk elménk

minden erejét. De azt meg szeretném kérdezni: mit jelent Istent, a Lelket lélekben és igazságban imádni? Természetesen azt, hogy lelkünkkel imádjuk. Úgy imádjuk, ahogy csak a lélek tud imádni. Higgyünk benne mint bölcs, igazságos, szent lényben, akinek tisztább a szeme, hogysem nézhetné a gonoszt, mégis irgalmas, kegyelmes és hosszútűrő! Megbocsát gonoszságot, hitszegést és bűnt, minden vétkünket a háta mögé veti, és elfogad minket ama Szerelmesben. Szeretni őt azt jelenti, hogy örömünket leljük benne, hogy teljes szívünkkel, elménkkel, lelkünkkel és erőnkkel vágyunk rá; azzal követjük példáját annak, akit szeretünk, hogy megtisztítjuk magunkat, amint ő is tiszta; és neki engedelmeskedünk, akit szeretünk és akiben hiszünk mind gondolatainkban, mind szavainkban és tetteinkben! Következésképpen Isten lélekben és igazságban való imádásának egyik oldala az, hogy megtartjuk külső parancsolatait. Ezért testünkkel is dicsőítjük, ugyanúgy mint lelkünkkel. A külső cselekedeteket hozzá emelt szívvel tesszük. Mindennapi munkánkat Isten előtti áldozatként végezzük. Dicsőségére adunk és veszünk, eszünk és iszunk. Ez legalább annyira jelenti Istent lélekben és igazságban imádni, mintha a vadonban imádkoznánk hozzá.

5 De ha ez így van, akkor az elmélkedés Isten lélekben és igazságban való imádatának csak az egyik módja. Tehát ha erre szánnánk minden időnket, akkor eltörölnénk a lelki istentisztelet sok más módját, pedig mindegyik ugyanolyan elfogadható Isten előtt, és a léleknek ugyanolyan hasznos, nem pedig káros. Nagy hiba lenne azt gondolni, hogy a foglalkozás azokkal a külsőségekkel, amikre Isten gondviselése elhívott, leterheli a keresztyént illetve hátráltatja abban, hogy mindig lássa őt, a láthatatlant. Egyáltalán nem fojtja el gondolatainak buzgóságát, nem terheli túl és nem zaklatja elméjét, nem rak rá nehéz, gyötrő gondokat, ha mindent az Úrnak tesz, ha megtanulta, hogy amit mond vagy cselekszik, mindent az Úr Jézus nevében cselekedjen. Lelkileg csak fél szemét foglalják le külső dolgok, a másikat rendíthetetlenül Istenre szegezi. Tanuljátok meg, mit jelent ez, ti szegény remeték, hogy világosan lássátok, mily kicsiny a hitetek, s hogy többé ne ítéljetek el másokat magatokhoz mérten, elmenvén tanuljátok meg, mit jelent így szólni:

„Uram, szerelmed hordja el
Nagy, súlyos terhemet;
Emeld szívem örökre fel,
Tenálad hadd legyek.

Lábadnál nyugszom, zúg az ár,
Nyüzsgő nép vesz körül.
Magányos lelkem csendbe' vár,
Míg terved teljesül."

6 De hátravan még a legkomolyabb ellenvetés. „A tapasztalatra hivatkozunk – mondják. Ragyogott a gyertyánk, sok-sok évig gyakoroltuk a külső cselekedeteket, azonban nem használtak semmit. Ügyeltünk minden parancsolatra, de nem vált javunkra, másokéra sem. Sőt inkább kárunkra volt, mert azt gondoltuk, hogy ez tesz minket keresztyénné, pedig azt sem tudtuk, mi a keresztyénség."

Elismerem, hogy ti és veletek emberek ezrei visszaéltetek Isten rendeléseivel. Összetévesztettétek az eszközt a céllal. Azt gondoltátok, hogy ez illetve valami más külsőség vagy Jézus Krisztus vallása, vagy ahelyett Isten elfogadja. Ne éljetek vissza ezekkel, hanem éljetek velük! Gyakoroljátok tehát a külső cselekedeteket, de mindig figyeljetek arra, hogy lelketek igazságban és valódi szentségben megújuljon!

7 Ez azonban nem minden. Egyesek azt állítják: „A tapasztalat azt is bizonyítja, hogy hiábavaló, ha jót igyekszünk cselekedni. Mit használ, ha az emberek testét etetjük vagy felruházzuk, s ők mégis örök kárhozatba zuhannak? És mi jót tehet lelkükkel az ember? Ha megváltoznak, azt maga Isten munkálja. Különben is, mindenki vagy jó – azaz legalábbis igyekszik az lenni –, vagy csökönyösen rossz. Az előbbieknek nincs ránk szükségük, kérjenek segítséget Istentől, és megkapják. Az utóbbiaknak pedig nem fogunk segíteni. Hiszen Urunk is megtiltja, hogy »gyöngyeinket a disznók elé hányjuk«."

Erre ezt felelem: *(1)* Akár el fognak veszni, akár meg fognak menekülni, Isten kifejezett parancsa, hogy adj enni az éhezőnek és ruházd fel a mezítelent. Ha ezt meg tudnád tenni, de nem teszed, akármi történjen velük, te az örök tűzre fogsz kerülni. *(2)* Bár egyedül Isten tudja megváltoztatni a szívet, általában emberek által végzi. A mi feladatunk, hogy megtegyünk minden tőlünk telhetőt olyan serényen, mintha mi magunk meg tudnánk őket változtatni, aztán hagyjuk Istenre az eredményt. *(3)* Az Úr feleletül gyermekeinek imádságára megerősíti őket egymás által minden jó ajándékkal. Táplálja és gondozza az egész „testet, minden egyes tagnak mér-

téke szerint való munkásságával". Így „nem mondhatja a szem a kéznek: »Nincs rád szükségem«", sem „a fej a lábaknak: »Nem kelletek nékem«". Végül pedig honnan tudod, hogy az előtted levő emberek kutyák vagy disznók? Ne ítéld el, amíg meg nem próbáltad őket. „Mit tudod, te ember, ha megnyerheted a testvéredet", hogy Isten segítségével esetleg megmentheted lelkét a haláltól? Amikor elutasítja szeretetedet és káromolja a jó Igét, akkor van itt az ideje, hogy átadd Istennek.

8 „Megpróbáltuk. Igyekeztünk jobb útra téríteni a bűnösöket, de mit használt? Sokra semmi benyomást nem tettünk. S ha néhányan meg is változtak egy időre, jóságuk csak olyan volt, mint a reggeli harmat, s hamarosan ugyanolyan rosszak lettek, ha nem rosszabbak, mint azelőtt. Csak ártottunk nekik, s magunknak is, mert zavart és nyugtalanságot okoztak elménkben, inkább harag támadt bennünk, nem pedig szeretet. Jobb lett volna tehát, ha hitünket magunknak tartjuk meg."

Nagyon lehetséges, hogy ez is igaz. Megpróbáltatok jót tenni, de nem sikerült. Akikről úgy tűnt, hogy megjavultak, újra bűnbe estek, s utolsó állapotuk gonoszabb lett az elsőnél. Mit csodálkoztok? Feljebb való a szolga az ő Uránál? Hányszor próbálta ő megnyerni a bűnösöket, de nem akartak rá hallgatni, vagy ha egy ideig követték is, újra visszafordultak, mint az eb a maga okádására! Az Úr azonban emiatt nem hagyta abba a jó cselekvését, s neked sem kellene, akármilyen eredményt érsz el. A te feladatod az, hogy tedd, amit a parancsolat mond, a kimenetel pedig Isten kezében van. Azt nem tőled fogja számon kérni. Hagyd arra, aki mindent jól irányít! „Reggel vesd el a te magodat, és este se pihentesd kezedet; mert nem tudod, melyik jobb..." (Préd 11,6).

A próbálkozás azonban zavarja és nyugtalanítja saját lelkedet. Talán azért, mert azt hitted, hogy te vagy felelős az eredményért, pedig nincs ember, aki felelős lenne vagy lehetne érte. Vagy talán nem vigyáztál, nem őrizted saját lelkedet. Ez azonban nem ok arra, hogy engedetlen légy Isten iránt! Próbálkozz újra, csak óvatosabban, mint eddig! Tégy jót (mint ahogy megbocsátasz) „nemcsak hétszer, hanem még hetvenszer hétszer is." De tanulj a tapasztalataidból: légy egyre körültekintőbb. Alázkodj meg jobban Isten előtt, legyen szilárdabb a meggyőződésed, hogy magadban semmit sem tudsz tenni! Őrizd jobban a lelkedet, légy szelídebb és józanabb, hogy imádkozhass. Így „vesd a te kenyeredet a víz színére, mert sok nap múlva megtalálod azt!"

IV.

1 Az elrejtés indokául felhozott összes, látszólag hihető ürügy ellenére „úgy fényljék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat!" Urunk maga is ezt a gyakorlati következtetést vonja le az eddig elhangzottakból.

"Úgy fényljék a ti világosságtok": alázatos szívetek, gyengédségetek, bölcsességetek szelídsége, az örökkévalósággal való komoly, beható foglalkozástok, bánkódástok az emberek bűnei és elesettsége miatt, őszinte vágyatok az egyetemes szentségre és az Istenben való teljes boldogságra, az emberiség iránti gyengéd, jó szándékotok és legfőbb jóakarótok iránti hő szeretetetek. Ne próbáljátok elrejteni ezt a világosságot, amivel Isten beragyogta lelketeket, hanem hadd ragyogjon törekvésetekben az emberek előtt, mindenki előtt, akivel kapcsolatban vagytok! Még jobban világítson tetteitekben, abban, hogy minden lehetséges jót megtesztek mindenkivel, és abban, ahogy az igazságért szenvedtek, miközben „örültök és örvendeztek, mert a ti jutalmatok bőséges a mennyekben".

2 „Úgy fényljék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket." Legyen minden keresztyén ilyen távol attól, hogy elrejtse vagy el akarja rejteni hitét! Ellenkezőleg, ne akarjátok elrejteni, ne rejtsétek alá világosságotokat! Tegyétek „gyertyatartóba, és fényljék mindazoknak, akik a házban vannak". Csak arra vigyázzatok, hogy ne a saját dicsőségeteket keressétek benne, ne kívánjátok, hogy dicséretet kapjatok! Az legyen egyetlen óhajotok, hogy akik csak látják jó cselekedeteiteket, „dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat".

3 Ez legyen a célod mindenben! Ezt szem előtt tartva légy egyszerű, nyílt, őszinte! Ne legyen szereteted képmutató, miért kellene elrejtened a méltányos, pártatlan szeretetet? Hamisság ne találtassék szádban, beszéded a szív hű képét tükrözze! Ne tűrj homályosságot, kimértséget szavaidban, tettetést viselkedésedben! Hagyd ezeket olyanoknak, akiknek más a céljuk, akiknek tervei a világosságot el nem viselhetik! Légy mesterkéletlen és egyszerű minden emberrel, hogy láthassák Isten benned lakozó kegyelmét! És bár akadnak majd olyanok, akik megkeményítik szívüket, mások viszont fel fogják ismerni, hogy Jézussal találkoztál, és megtérve lelkük nagy felvigyázójához „dicsőítik a ti mennyei Atyátokat".

4 Ezzel az egyetlen céllal, hogy az emberek Istent dicsőítsék rajtad keresztül, menj az ő nevében és erejével! Ne szégyenkezz akár egyedül is megállni, ha Isten útján jársz! A világosság, ami szívedben van, ragyogjon minden jó cselekedetben, a kegyesség és az irgalom tetteiben! És hogy egyre hatékonyabban tehesd a jót, mondj le minden felesleges dologról! Ne költs többet a kelleténél ételre, bútorra, ruhára! Jól gazdálkodj Isten minden ajándékával, még a legkisebbel is! Ne pazarold az idődet, ne töltsd szükségtelen, haszontalan foglalatosságokkal! S „valamit hatalmadban van cselekedni erőd szerint, azt cselekedd!" Egyszóval töltsön be a hit és a szeretet, tégy jót, szenvedd el a rosszat! S ebben „erősen állj, mozdíthatatlanul buzgólkodva az Úr dolgában mindenkor, tudva, hogy munkád nem hiábavaló az Úrban."

A HEGYI BESZÉDRŐL *(V.)*

HUSZONÖTÖDIK IGEHIRDETÉS

„Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvénynek
vagy a prófétáknak eltörlésére.
Nem jöttem hogy eltöröljem, hanem inkább, hogy betöltsem.
Mert bizony mondom néktek, míg az ég és a föld elmúlik,
a törvényből egy jóta vagy egyetlen pontocska el nem múlik,
amíg minden be nem teljesedik. Valaki azért csak egyet is
megront e legkisebb parancsolatok közül és úgy tanítja az embereket,
a mennyeknek országában a legkisebb lészen;
valaki pedig cselekszi és úgy tanít,
az a mennyeknek országában nagy lészen.
Mert mondom néktek, hogy ha a ti igazságotok
nem több az írástudók és farizeusok igazságánál,
semmiképpen sem mehettek be a mennyeknek országába."
(Máté 5,17-20.)

1 A sok vád közül, amik azt érték, aki „utált és az emberektől elhagyott volt", nem hiányozhat az sem, hogy újdonságokat tanított, *új vallást* hozott. Ezt a látást erőteljesen támogatta a tény, hogy Urunk sok kedvelt kifejezését nemigen használták a zsidók. Vagy egyáltalán nem, vagy nem ugyanolyan teljes és hangsúlyozott értelemben. S vegyük ehhez hozzá, hogy Isten „lélekben és igazságban" való imádata mindig is új vallásnak tűnik olyanok előtt, akik addig csak a külső istentiszteletet, „a kegyesség látszatát" ismerték.

2 Nem lehetetlen, hogy egyesek valóban azt remélték: Jézus el akarta törölni a régi vallást, és újat hoz, ami majd – ezzel áltatták magukat – könnyebb utat mutat a mennybe. De Urunk fenti szavaival lerombolja az egyik fél hiú reménységét, ugyanakkor megcáfolja a másik fél alaptalan rágalmazását.

Az így lefektetett sorrendben veszem elő a témát, és mindegyik versről külön fogok beszélni.

I.

1 Először is „Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvénynek vagy a prófétáknak eltörlésére. Nem jöttem hogy eltöröljem, hanem inkább, hogy betöltsem."

Urunk valóban azért jött, hogy eltörölje, feloldja, teljesen megszüntesse a szertartási törvényt, amiben a régi áldozatokra és templomi szolgálatra vonatkozó rendelkezések és parancsok voltak, s amelyeket Mózes adott Izráel fiainak. Erről tesznek bizonyságot az apostolok mind. Nemcsak Barnabás és Pál, szenvedélyesen ellenállva olyanoknak, akik azt tanították, hogy a keresztyéneknek Mózes törvényét „meg kell tartaniuk" (Csel 15,5). Nemcsak Péter apostol, aki a szertartási törvény betöltéséhez ragaszkodóról úgy nyilatkozik, hogy az ilyen „kísérti az Istent", és „a tanítványok nyakába oly igát tesz – mondja –, melyet sem a mi atyáink, sem mi el nem hordozhattunk". Sőt „az apostolok és a vének az egész gyülekezettel egybe" (10. v.) kijelentették, hogy aki ennek a törvénynek a megtartását parancsolja nekik, az „feldúlja lelküket", valamint hogy „tetszett a Szentléleknek" és nekik, „hogy semmi több teher ne vettessék" (28. vers) rájuk. Urunk eltörölte a „parancsolatokban ellenünk szóló kézírást, a mely ellenünkre volt nekünk, és azt eltette az útból, odaszegezvén azt a keresztfára" (Kol 2,14).

2 A Tízparancsolatban található és a próféták által megerősített erkölcsi törvényt azonban nem törölte el. Nem azért jött, hogy ezekből valamit is visszavonjon. Ezt a törvényt soha nem lehet felfüggeszteni, megáll örökké, és „bizonyos, mint a felhőben lévő bizonyság". Az erkölcsi törvény teljesen más alapon nyugszik, mint a szertartásokra vonatkozó rendelkezések, amit csak ideiglenes féknek szánt Isten egy engedetlen és kemény nyakú nép számára. Az erkölcsi törvényt azonban a világ kezdete óta „nem kőtáblákra írja", hanem minden ember szívére, amikor kikerülnek Teremtőjük kezéből. S bár az Isten ujja által írt betűket már nagy részben olvashatatlanná tette a bűn, mégsem törlődhetnek ki teljesen, amíg megvan bennünk a jó és rossz tudata. E törvény minden részének érvényben kell maradnia az egész emberiségre nézve minden időben. Nem függ sem kortól, sem helytől, sem valami más változó körülménytől, hanem csak Isten természetétől, az emberétől és egymással való változhatatlan kapcsolatuktól.

3 „Nem jöttem hogy eltöröljem, hanem inkább hogy betöltsem.” Egyesek szerint Urunk ezt érti rajta: azért jöttem, hogy betöltsem a törvényt teljes és tökéletes engedelmességemmel. S ebben az értelemben kétségtelenül betöltötte minden részletét. De úgy tűnik, hogy itt nem erre céloz, ugyanis ebben a beszédben egyáltalán nem erről van szó. Vitathatatlan, hogy itt azt mondja (s ez összhangban van mindennel, ami eddig elhangzott, és ami ezután fog elhangzani): azért jöttem, hogy teljességében megerősítsem a törvényt az emberek minden magyarázkodása ellenére. Azért jöttem, hogy egészen megvilágítsak mindent, ami eddig sötét vagy zavaros volt benne. Azért jöttem, hogy hirdessem igazságát és teljes horderejét minden részletében, megmutassam benne minden parancsolat hosszúságát és szélességét, teljes kiterjedését, felfoghatatlan tisztaságának és lelkiségének magasságát és mélységét minden vonatkozásban.

4 S ezt bőségesen megtette Urunk a hegyi beszédnek a jelenlegit megelőző és azt követő részeiben. Nem új vallást hozott a világba, hanem csak azt, ami kezdet óta volt. E vallás lényege kétségtelenül olyan idős, mint a teremtett világ, egykorú az emberrel, s akkor adta Isten, amikor „az ember élő lélek lett”. (Azért mondom, hogy *lényege*, mert vannak benne olyan részletek, amelyek a bűnbe esett emberre vonatkoznak.) Erről a vallásról tesznek bizonyságot a törvény és a próféták nemzedékről nemzedékre. Azonban addig nem magyarázta meg senki oly tökéletesen, nem értette senki oly mélyrehatóan, amíg szerzője maga le nem hajolt, hogy megmagyarázza minden részét kegyelméből az emberiségnek. Ugyanakkor kijelentette, hogy soha meg nem változtatható, hanem a világ végéig hatályos marad.

II.

1 „Mert bizony mondom néktek – ünnepélyes bevezetés ez, a mondottak fontosságát és bizonyosságát jelöli –, míg az ég és a föld elmúlik, a törvényből egy jóta vagy egyetlen pontocska el nem múlik, amíg minden be nem teljesedik.”

„Egy jóta” sem, azaz szó szerint *még egy iota*, még a legjelentéktelenebb magánhangzó sem, „egyetlen pontocska”, μία κεραία, egy mássalhangzó *sarka* vagy *hegye* sem. Közmondásszerű kifejezés ez, ami azt jelenti, hogy az erkölcsi törvény egyetlen parancsolata, annak legkisebb része, bármilyen elhanyagolhatónak tűnik, nem fog eltöröltetni.

„A törvényből el nem múlik μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, A kétszeres tagadás, amit itt látunk, megerősíti a kijelentést: nincs helye ellentmondásnak. A παρέλθη szóról elmondhatjuk, hogy nem csupán jövő idejű – mi lesz –, hanem felszólító erejű – megparancsolja, hogy mi legyen. A hatalom szava ez, kifejezi a beszélő szuverén akaratát és hatalmát. Az ő szava ég és föld törvénye, s megáll örökkön-örökké.

„Míg az ég és a föld elmúlik, egy jóta vagy egyetlen pontocska el nem múlik", vagy ahogy közvetlenül utána olvassuk, ἕως ἂν πάντα γένηται, *amíg minden* (vagy még inkább minden dolog) be nem teljesedik, amíg minden tökéletességre nem jut. Nincs itt tehát helye annak a szegényes kifogásnak (amiben némelyek nagy örömüket lelték), hogy „a törvényből semmi sem múlhatott el, amíg az egész törvény be nem teljesedett. Azonban Krisztus beteljesítette, ezért el kell múlnia, hogy az evangéliumnak helyet adjon." Nem így van. A *minden szó* nem az egész törvényt jelenti, hanem a világegyetemet. A *beteljesedik* szó sem a törvényre vonatkozik, hanem az ég és föld teljességére.

2 Mindebből megtudjuk, hogy nincs ellentmondás a törvény és az evangélium között. Nem kell a törvénynek elmúlnia, hogy helyet adjon az evangéliumnak. Sőt egyik sem feljebbvaló a másiknál, hanem tökéletesen összeillenek. Igen, azonos Igék két nézőpontból tekintve részei mind a törvénynek, mind az evangéliumnak. Ha parancsolatként vesszük, akkor a törvény részei. Ha ígéretként, akkor az evangélium elemei. Ha azt a szöveget, hogy „szeresd az Urat a te Istenedet teljes szívedből" parancsolatnak tekintjük, úgy a törvény része; ha ígéretként kezeljük, akkor lényeges tartozéka az evangéliumnak. Az evangélium ugyanis nem más, mint a törvény parancsolata ígéret formájában. A lelki szegénység, a tiszta szív és amit még Isten szent törvénye parancsol, az evangélium fényében nem mások, mint nagyszerű, drága ígéretek.

3 Tehát az elképzelhető legszorosabb kapcsolat van a törvény és az evangélium között. A törvény egyfelől folyamatosan utat készít az evangéliumnak, arra mutat, az evangélium pedig elvezet a törvény pontosabb betöltésére. A törvény például megköveteli, hogy szeressük Istent, szeressük felebarátunkat, legyünk szelídek, alázatosak, szentek. Érezzük, hogy ezekre nem vagyunk képesek, hogy „embereknél ez lehetetlen", de látjuk Isten ígéretét, hogy megadja ezt a szeretetet, alázatossá,

szelíddé, szentté tesz. Megragadjuk az evangéliumot, azt az örömhírt, hogy legyen nékünk a mi hitünk szerint, és „a törvény igazsága beteljesül bennünk" a Krisztus Jézusba vetett hit által. Egyébként megfigyelhetjük, hogy a Szentírás minden parancsolata csupán leplezett ígéret. Ilyen a következő ünnepélyes kijelentés: „Ez lesz a szövetség, amelyet e napok után kötök, azt mondja az Úr: Törvényemet elmétekbe helyezem, és szívetekbe írom be". Ezzel Isten megígérte, hogy megad mindent ahhoz, amit parancsba helyezett. Megparancsolja, hogy „szüntelen imádkozzatok", „mindenkor örüljetek", „szentek legyetek, mert ő szent"? Ez elég. Ki fogja munkálni bennünk, szava szerint fog történni minden.

4 Viszont ha mindez így van, akkor nem lehet kételyünk azok felől, akik az egyház története során meg akarták változtatni vagy igyekeztek felfüggeszteni Isten valamely parancsolatát, saját bevallásuk szerint a Szentlélek különleges útmutatása alapján. Krisztus itt tévedhetetlen szabályt ad a kezünkbe, amivel minden efféle törekvést megítélhetünk. A keresztyénség, amibe beletartozik Isten teljes erkölcsi törvénye mind parancsolat, mind ígéret formájában, ha tudni akarjuk, Isten valamennyi rendelkezése közül a legutolsó. Több nem lesz. Ez fennmarad, amíg minden be nem teljesedik. Tehát minden új kijelentés Sátántól van, és nem Istentől. Minden úgynevezett tökéletesebb rendelésre való igyekvés természetesen semmivé lesz. „Az ég és a föld elmúlik", de ez az Ige „el nem múlik".

III.

1 „Valaki azért csak egyet is megront e legkisebb parancsolatok közül és úgy tanítja az embereket, a mennyeknek országában a legkisebb lesz; valaki pedig cselekszi és úgy tanít, az a mennyeknek országában nagy lesz."

Kik és miféle személyek illetik gyalázkodással a törvény tanítását? Nem látják, kit illet a gyalázat, kinek a fejére száll vissza? Aki a törvény tanítása miatt megvet minket, azt veti meg, aki bennünket elküldött. Hiszen volt-e valaki, aki Urunkhoz hasonlóan tanította a törvényt? Pedig nem azért jött, hogy elítélje, hanem hogy megmentse a világot. Pontosan azért jött, hogy „világosságra hozza az életet és halhatatlanságot az evangélium által". Taníthatja-e bárki határozottabban, precízebben, mint ezekben a szavakban ő? S ki tehet hozzá valamit? Ki taníthatja Isten Fiát prédikálni? Ki oktathatja őt az Atyától kapott üzenet átadásának jobb módjára?

2 „Valaki azért csak egyet is megront e legkisebb parancsolatok közül”, vagyis e parancsolatok legkisebbikét. „E parancsolatok” – megfigyelhetjük, hogy ez a kifejezés Urunk szóhasználatában megegyezik a törvénnyel vagy a törvénnyel és a prófétákkal, ami ugyanaz, hiszen a próféták nem tettek hozzá semmit a törvényhez, hanem csak hirdették, magyarázták vagy érvényesítették a Szentlélek irányítása szerint.

„Valaki azért csak egyet is megront e legkisebb parancsolatok közül”, különösen ha szándékosan vagy önhitten teszi. *Egyet*, mert „ha valaki az egész törvényt megtartja is, de vét egy ellen, az egésznek megrontásában bűnös”, éppúgy Isten haragja marad rajta, mintha mindegyiket megszegte volna. Nem engedélyez semmi dédelgetett vágyat, nincs helye egyetlen bálványnak, nincs mentség egy kedvenc bűnre sem, ha az összes többitől tartózkodnánk is. Isten teljes engedelmességet követel. Ügyelnünk kell minden parancsolatára, különben hiába fáradozunk, hogy néhányat megtartsunk, s örökre elveszítjük szegény lelkünket is.

„A legkisebbek közül egyet”, vagyis egyet a legkisebb parancsolatok közül. Megsemmisül ezzel a másik kifogás is, amivel sokan, akik Istent ugyan nem tudják becsapni, saját lelküket viszont sajnálatos módon becsapják. „Hát nem kicsi – mondja a bűnös – ez a bűn? Nem könyörül-e rajtam az Úr? Bizonyára nem lesz olyan túlzó, hogy ezt felrója, hiszen a törvény fontosabb pontjai ellen nem vétkezem!” Hiú reménység! Emberi szóhasználat szerint szétválaszthatjuk a törvényeket fontosakra és kevésbé fontosakra, de valójában ez lehetetlen. Valójában nincsenek kis bűnök, mert minden bűn a szent és tökéletes törvény áthágása és a mennyei Felség meggyalázása.

3 „És úgy tanítja az embereket.” Bizonyos értelemben azt mondhatjuk, hogy aki nyíltan megszeg egy parancsolatot, másokat is arra tanít, mert a példa magáért szól, és sokszor hangosabban, mint amit mondunk. Ebben az értelemben nyilvánvaló, hogy mindenki, aki nyíltan iszákos, részegségre tanít, és mindenki, aki a nyugalom napján dolgozik, arra tanítja felebarátját, hogy gyalázza meg az Úr napját. Azonban ez nem minden: aki rendszeresen megszegi a törvényt, ritkán elégszik meg ennyivel, hanem általában másokat is erre buzdít szóval és példával, különösen, ha megkeményíti a szívét, és gyűlöli a feddést. Az ilyen bűnös hamarosan mentegetni kezdi a bűnt, védi, amit nem akar abbahagyni. Menti a bűnt, amit nem akar lerakni, s így közvetlenül tanít minden rosszra, amit elkövet.

„A mennyeknek országában a legkisebb lészen”, vagyis nem lesz benne része. Nem ismeri a menny földi országát, nincs része ebben az örökségben, nincs benne „igazság, békesség és Szentlélek által való öröm”. S ezért nem részesül az eljövendő dicsőségben sem.

4 De ha azok, akik így megszegnek „egyet is e legkisebb parancsolatok közül”, és másokat is erre oktatva „a mennyeknek országában a legkisebbek lesznek” nem részesülnek Krisztus és Isten országában, mert kivettetnek „a külső sötétségre, ahol lészen sírás és fogcsikorgatás”, hova fognak kerülni akkor, akikre Urunk főképpen és elsősorban utal ezekben a szavakban? Akik úgy tesznek, mintha Isten küldte volna őket tanítókul, azonban maguk is megszegik parancsolatait, sőt nyíltan erre biztatnak másokat, mert életük és tanításuk romlott?

5 Ezeknek a tanítóknak több fajtája is létezik. Először is vannak olyanok, akik szándékos, megrögzött elkövetői valamely bűnnek. Ha egy közönséges bűnös tanít a maga példájával, mennyivel inkább a bűnös szolgálattevő, még ha nem igyekszik is védeni, mentegetni vagy enyhíteni a bűnét! Viszont ha erre törekszik, akkor valóban gyilkos, igen, gyülekezetének megölője. Benépesíti a halál országát. Ő a sötétség fejedelmének kiváló eszköze. Amikor majd távozik innen, „alant a sír megindul miatta megérkezésekor”. Nem tud anélkül süllyedni a feneketlen mélységbe, hogy egész tömegeket magával ne rántana.

6 Másodszor ott vannak a jóindulatú, jó természetű emberek, akik könnyed, ártalmatlan életet élnek. Nem bajlódnak külső bűnnel, belső szentséggel. Semmi különös nincs bennük sem a hit, sem a hitetlenség terén. Mind a nyilvánosság előtt, mind magukban következetesek, de nem kívánnak szigorúbbnak mutatkozni embertársaiknál. Az ilyen lelkészek Istennek nemcsak egy vagy néhány kis parancsolatát szegik meg, hanem törvényének minden nagy és lényeges követelését, melyek a kegyesség erejére vonatkoznak, mindazokat, amelyek megkövetelik, hogy „félelemmel töltsük jövevénységünk idejét”, „félelemmel és rettegéssel vigyük véghez üdvösségünket”, „legyenek derekaink mindig felövezve, és szövétnekeink meggyújtva”, és hogy „igyekezzünk – vagy kétségbeesetten próbáljunk – bemenni a szoros kapun”. Erre is tanítanak másokat életvitelükkel és igehirdetéseik hangnemével, amik általában abba a tetszetős álomba ringatják az embereket, hogy keresztyének, pedig nem azok. Meggyőznek mindenkit, akinek

szolgálnak, hogy aludjanak csak tovább és pihenjenek. Nem csoda tehát, ha mind ők, mind követőik együtt ébrednek majd fel az örök tűzben!

7 De mindezeken túl Krisztus evangéliumának legfőbb ellenségei közé tartoznak azok, akik nyíltan és kimondottan magát „a törvényt kárhoztatják" és „a törvény ellen szólnak". Arra tanítanak másokat, hogy megszegjék az Úr parancsolatait (λύση, *felbont, fellazít, felold kötelezettség alól),* s nem csak egyet akár a legkisebbek, akár a legnagyobbak, közül, hanem egyszerre mindet. Leplezetlenül, terjengős beszédben tanítják: „Mit tett Urunk a törvénnyel? Eltörölte. Csak egy kötelességünk van: hogy higgyünk. Ma már egy parancsolat sem érvényes. A törvény követelései miatt senkinek egy lépést sem kell tennie, egy fillért nem kell adnia, mindegy, hogy eszik vagy nem eszik bármiből egy falatot." Ez igazán kihívó gondolkodás, aki ilyet hangoztat, szembehelyezkedik Urunkkal, s azt állítja, hogy Jézus nem tudta küldetésének megfelelően átadni a rábízott üzenetet. Uram, ne tulajdonítsd nekik e bűnt! Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!

8 Ennek az óriási tévelygésnek egyik legmeglepőbb vonása, hogy akik belemerültek, valóban azt hiszik, hogy Krisztust tisztelik, miközben megdöntik törvényét, és szolgálatát magasztalják, holott tanítását lerombolják! Igen, úgy tisztelik, mint Júdás, amikor ezt mondta: „Üdvöz légy Mester!"? és megcsókolta őt. S az Úr ugyanolyan jogosan mondhatná mindegyiküknek: „Csókkal árulod el az embernek Fiát?" Így árulják el csókkal, akik véréről beszélnek, de elveszik a koronáját, törvényét megnyirbálják, miközben azt állítják, hogy evangéliumát terjesztik. Senki sem menekülhet e vád alól, aki úgy tanítja a hitet, hogy közvetlenül vagy közvetve félreteszi az engedelmesség bármely követelményét, aki úgy hirdeti Krisztust, hogy érvényteleníti vagy valami módon felhígítja Isten legkisebb parancsolatát.

9 Valóban lehetetlen túl magasra értékelnünk „Isten választottainak hitét". Ki kell jelentenünk: „Kegyelemből tartattatok meg, hit által; nem cselekedetekből, hogy senki ne kérkedjék." Minden bűnbánó bűnöshöz így kiáltsunk: „Higgy az Úr Jézus Krisztusban, és üdvözülsz!" Ugyanakkor legyen gondunk rá, hogy mindenkivel tudassuk: csak a szeretet által munkálkodó hitet értékeljük, és hogy az üdvözítő hit az, amely megszabadít a bűn hatalmától és terhétől. Amikor ezt mondjuk: „Higgy, és üdvözülsz",

ezen nem azt értjük: „Higgy, és a bűnből a mennybe lépsz, anélkül hogy megszentelődnél, mert a hit átveszi a szentség helyét." Ehelyett így magyarázzuk: „Higgy, és megszentelődsz! Higgy az Úr Jézusban, s békességet és erőt fogsz nyerni! Erőt kapsz attól, akiben hiszel, hogy eltaposd a bűnt; erőt, hogy teljes szíveddel szeresd az Urat, a te Istenedet, és teljes igyekezettel szolgálj neki. Erőt kapsz, hogy »a jó cselekedetben való állhatatossággal dicsőséget, tisztességet és halhatatlanságot keress«. Isten minden parancsolatát, a legkisebbtől a legnagyobbig tenni és oktatni fogod. Taníthatod az embereket életeddel és szavaiddal, s így »a mennyeknek országában nagy leszel«."

IV.

1 Bármi mást tanítunk a mennyek országába (a dicsőség, tisztesség és halhatatlanság felé) vezető útnak, nevezhetik azt a hit útjának vagy akárminek, valójában pusztulásba vezető út. Végső soron nem hogy ha a ti igazságotok nem több az írástudók és farizeusok igazságánál, semmiképpen sem mehettek be a mennyeknek országába."

Az írástudók, akikről gyakran említi az Újszövetség, hogy Urunk legkitartóbb, legindulatosabb ellenfelei közé tartoztak, nem titkárok voltak, nemcsak írással foglalkoztak, ahogy a nevük alapján gondolnánk. Nem is ügyvédek a szó mai értelmében, bár a görög νομικὸς szót néha törvénytudónak fordítják. Hivatásuk semmiben sem hasonlított a mai ügyvédekéhez. Isten törvényében voltak járatosak, nem az emberekében. Isten törvényeit tanulmányozták, sajátos és speciális feladatuk szerint a törvényt és a prófétákat olvasták és magyarázták, különösen a zsinagógákban. Ők voltak a zsidók között a tulajdonképpeni hivatalos prédikátorok. Tehát a szó eredeti jelentését megőrizve teológusoknak is nevezhetnénk őket. Isteni tudománnyal foglalkoztak, és általában (ahogy nevük szó szerint mutatja) tanult emberek voltak, az akkori zsidó nemzet legműveltebbjei.

2 A farizeusok nagyon régi szektát vagy közösséget alkottak a zsidók között. A héber פרשׁ szóból származott nevük, mely azt jelenti, hogy *elkülönít, elválaszt*. Nem mintha hivatalosan kiváltak volna az államvallásból. Csak az különböztette meg őket másoktól, hogy szigorúbb életszabályokat követtek, pontosabban behatárolták az érintkezés formáit. Ugyanis a legkisebb részletig megtartották a törvényt: tizedet adtak a mentából, a kapor-

ból és köményből, így az egész nép nagyrabecsülését élvezték, általában a legszentebbeknek tartották őket.

Sok írástudó farizeus volt. Pál apostol is, aki írástudónak tanult először a tárzuszi egyetemen, később Jeruzsálemben, Gamáliel lábánál (aki saját korában a nemzet egyik legtanultabb írás- illetve törvénytudója volt), ezt jelenti ki magáról a nagytanács előtt: „Én farizeus vagyok, farizeus fia" (Csel 23,6), és Agrippa előtt így vall: „Én a mi vallásunknak legszigorúbb felekezete szerint éltem mint farizeus" (26,5). Az írástudók testülete általában becsülte a farizeusokat és egyetértett velük. Ezért említi Megváltónk oly gyakran együtt őket, mint akikre sok szempontból ugyanaz volt érvényes. Itt valószínűleg azért szól együttesen róluk, mert ők voltak a hit legkiemelkedőbb gyakorlói. Az írástudókat a legbölcsebb, a farizeusokat a legszentebb embereknek tartották.

3 Nem nehéz megállapítani, hogy valójában mi volt „a farizeusok és írástudók igazsága". Urunk szájából fennmaradt egy hiteles számvetés, amit egyikük saját magáról adott. Világosan és részletesen elsorolja saját igazságát, s nem gondolhatjuk, hogy valamit is kihagyott. „Imádkozni ment fel a templomba", de annyira lefoglalták saját erényei, hogy elfelejtette, miért jött. Figyelemreméltó, hogy igazából nem imádkozik, csupán beszámol Istennek saját bölcsességéről, jóságáról. „Isten! Hálákat adok néked, hogy nem vagyok olyan, mint egyéb emberek, ragadozók, hamisak, paráznák, vagy mint ím e vámszedő is. Böjtölök kétszer egy héten; dézsmát adok mindenből, amit szerzek." Igazsága tehát három részből állt. Először is ezt mondja: „nem vagyok olyan, mint egyéb emberek", nem vagyok zsaroló, nem vagyok igazságtalan, nem vagyok parázna, nem vagyok olyan, „mint ím e vámszedő is". Másodszor: „Böjtölök kétszer egy héten", és harmadszor: „dézsmát adok mindenből, amit szerzek".

„Nem vagyok olyan, mint egyéb emberek." Ez nem lebecsülendő. Nem mindenki állíthatja ezt magáról. Olyan, mintha azt mondta volna: nem engedem, hogy magával ragadjon az ár, a szokás hatalma. Nem a szokás, hanem az értelem irányítja az életemet, nem emberek példája, hanem Isten szava. „Nem vagyok ragadozó, hamis, parázna", bármily megszokottak ezek a bűnök még azok között is, akiket Isten népének neveznek (különösen a zsarolás az, ami az országot elárasztotta, a legális igazságszolgáltatás bizonyos módja, amit emberi törvény nem büntet, de mások tudatlanságát

vagy szükségét kihasználva segít gyarapodáshoz), tehát nem vagyok ilyen, sem olyan „mint ím e vámszedő is." Nem járok semmi nyilvánvaló vagy feltételezhető bűnben, külsőleg nem lehet elmarasztalni, hanem igazságos, becsületes, feddhetetlen életű és magatartású ember vagyok.

4 „Böjtölök kétszer egy héten." Több van ebben, mint először gondolnánk. Minden szigorú farizeus megtartotta a heti böjtöket, vagyis hétfőn és csütörtökön böjtölt. A hétfői böjtben Mózesre emlékeztek aki (a hagyomány szerint) ezen a napon kapta a két kőtáblát, amikre Isten ujja a tíz parancsolatot írta. Csütörtökön annak emlékére böjtöltek, amikor Mózes eldobta a két kőtáblát, látva hogy a nép az aranyborjú körül táncol. Ezeken a napokon nem ettek semmit délután háromig, amikor az esti áldozat kezdődött a templomban. Addig az óráig szokásukhoz híven a templom valamelyik sarkában, szobájában vagy udvarában voltak, hogy segíthessenek az áldozatoknál, és ott legyenek a nyilvános könyörgéseken. A fennmaradt időt részben magányos imádkozással, részben a Szentírást tanulmányozásával töltötték, a törvényt és a prófétákat olvasták, és azokról elmélkedtek. Ennyi minden van abban, hogy „böjtölök kétszer egy héten", ami a farizeusok igazságának második pontja.

5 „Dézsmát (tizedet) adok mindenből, amit szerzek." Ebben a farizeusok rendkívül pontosak voltak. A legjelentéktelenebb dologról sem feledkeztek meg, a mentáról, a kaporról, a köményről sem. Nem akartak maguknak tartani semmit abból, amire úgy tekintettek, hogy az valójában Istené, hanem évenként tizedet adtak teljes vagyonukból és minden létező nyereségükből.

Sőt, a szigorúbb farizeusok a régi zsidó írások ismerőinek gyakorlata szerint nem elégedtek meg azzal, hogy vagyonuk tizedét adják Istennek a papok és léviták számára, adtak még egy tizedet Istennek a szegények szükségére, méghozzá folyamatosan. Ugyanannyit adtak mindenükből alamizsna formájában, mint egyébként a tizedre. S ezt szintén a legpontosabban tették, hogy semmit ne tartsanak maguknak, hanem Istennek adjanak mindent, amiről úgy gondolták, hogy az övé. Így összességében évről évre minden szerzeményüknek egy ötödét elajándékozták.

6 Ez volt „az írástudók és farizeusok igazsága", ami bizonyos tekintetben jóval többre terjedt ki, mint sokan gondolják. De valaki ezt mondhatja:

„Hamis és tettetett igazság volt ez, mert mind képmutatók voltak." Néhányuk kétségtelenül. Valójában nem voltak vallásosak, nem félték Istent, nem akartak neki tetszeni. Nem törődtek az Istentől származó dicsőséggel, csak az emberek dicséretével. Őket ítéli el az Úr oly szigorúan, őket dorgálja sokszor oly élesen. De ne gondoljuk, hogy mert sok farizeust a képmutatás jellemzett, ezért mind azok voltak. A képmutatás egyáltalán nem elszakíthatatlan tulajdonsága a farizeusoknak. Nem ez különbözteti meg őket másoktól, hanem (Urunk szerint) az, hogy „elbizakodtak magukban, hogy ők igazak, és a többieket semmibe sem vették." Ez az ismertetőjelük. Viszont az ilyen farizeus nem lehet képmutató. A szó mindennapi értelmében őszintének kell lennie, különben nem „bizakodhatna el magában, hogy ő igaz". Aki itt dicsekszik önmagával Isten előtt, kétségkívül igaznak hitte magát. Tehát nem volt képmutató, mert semmi hamisságot nem látott önmagában. Azt mondta Istennek, amit gondolt: hogy összehasonlíthatatlanul jobb, mint mások.

Pál apostol példája azonban, ha mást nem találnánk is, elég ahhoz, hogy eldöntse a kérdést. Nemcsak akkor jelentette ki, amikor már keresztyén lett: „Ebben gyakorlom pedig magamat, hogy botránkozás nélkül való lelkiismeretem legyen az Isten és emberek előtt mindenkor" (Csel 24,16), hanem még életének farizeusi időszakáról is így vallhatott: „Atyámfiai, férfiak, én teljes jó lelkiismerettel szolgáltam az Istennek mind e mai napig" (Csel 23,1). Tehát őszinte volt farizeusként, és keresztyénként egyaránt. Nem volt képmutató, amikor üldözte az egyházat, mint ahogy akkor sem, amikor azt a hitet hirdette, amit egykor üldözött. Tegyük hát ezt „az írástudók és farizeusok igazságához": őszintén hitték, hogy igazak, és mindent „isteni tiszteletként cselekszenek".

7 S mégis, „hogyha a ti igazságotok – mondja Urunk – nem több az írástudók és farizeusok igazságánál, semmiképpen sem mehettek be a mennyeknek országába." Komoly és nyomatékos kijelentés ez, jól tesszük mindnyájan, akik Krisztusének valljuk magunkat, ha a mélyére nézve alaposan megvizsgáljuk. De mielőtt megkérdeznénk, miképpen lehet a mi igazságunk több az övékénél, nézzük csak meg, hogy egyáltalán az ő színvonalukra eljutottunk-e?

Először is a farizeus nem volt olyan, „mint egyéb emberek". A külsőségekben egyedülállóan jó volt. És mi? Merünk egyedül megállni, különcök

lenni? Nem sodródunk-e inkább az árral? Nem mellőzzük-e sokszor a vallást és az értelmet, mert nem akarunk *furcsának látszani*? Nem félünk-e sokszor jobban attól, hogy ódivatúnak néznek, mint attól, hogy az üdvösség útjáról letérjünk? Van bátorságunk árral szemben úszni? A világ sodrásának ellenállni? „Istennek engedni inkább, hogynem az embereknek?" Ha nincs, akkor a farizeusok már az első lépésnél lehagynak bennünket. Még jó, ha utolérjük őket! De nézzük közelebbről! Vonatkoztathatjuk-e magunkra a farizeus első állítását Istennel kapcsolatban, ami lényegileg ez: „Semmi rosszat nem teszek, külsőleg nem vétkezem, semmit nem követek el, amiért a szívem elítélne." Te sem? Biztos vagy benne? Semmi olyat nem teszel, amiért szíved elítélne? Ha nem is vagy házasságtörő, nem vagy bujálkodó sem szóban, sem cselekedetben, nem vagy-e igazságtalan? Az igazságosság és irgalom mértéke ez: „Amint akarod, hogy az emberek veled cselekedjenek, te is akképpen cselekedj azokkal."

E szerint a szabály szerint élsz? Soha nem teszel olyasmit másokkal, amit nem akarsz, hogy veled tegyenek? Sőt nem vagy-e nagyon is igazságtalan? Nem zsarolsz-e másokat? Nem húzol hasznot mások tudatlanságából vagy szükségéből? Sem vásárlás, sem eladás alkalmával? Tegyük fel, hogy kereskedéssel foglalkozol.Az áruért nem követelsz vagy nem kapsz-e többet valós értékénél? Nem követelsz, nem kapsz-e többet a tudatlantól, mint a tájékozottól, többet a kisgyermektől, mint a tapasztalt kereskedőtől? Ha igen, miért nem ítél el a szíved? Orcátlan kizsákmányoló vagy! Nem követelsz-e a rendes forgalmi árnál többet attól, akit a szükség szorongat, akinek késedelem nélkül kell valami, amivel csak te tudod ellátni? Ha igen, ez is nyílt zsarolás. Valójában meg sem közelíted a farizeusok igazságát.

8 Másodszor: a farizeus (mai szóhasználatunkba átültetve) élt a kegyelem minden eszközével. Gyakran és sokat böjtölt, hetente kétszer, és ugyanígy ott volt minden áldozatnál. Állhatatosan imádkozott nyilvánosan és magában, olvasta és hallgatta a Szentírást. Te eljutottál idáig? Sokat és gyakran böjtölsz? Hetente kétszer? Attól tartok, hogy nem. Legalább egyszer, „az év pénteki napján"? (Pedig egyházunk világosan és ellentmondást nem tűrően követeli ezt minden tagjától, mind az ünnep előestéjének, mind a nagyböjt negyven napjának megtartását böjtöléssel és önmegtartóztatással.) Böjtölsz-e évente kétszer? Attól tartok, hogy vannak közöttünk, akik még ezt sem mondhatják! Megragadsz-e minden alkalmat, hogy ott légy és részt vegyél a keresztyén áldozaton? Hányan nevezik magukat keresz-

tyénnek, mégsem törődnek ezzel, hónapokig, talán évekig nem esznek a kenyérből és nem isznak a pohárból! Hallgatod-e a Szentírást minden nap, vagy olvasod-e azt és elmélkedsz-e róla? Imádkozol-e a nagy gyülekezettel, ha van alkalmad naponta, ha pedig nincs, amikor csak tudsz, különösen azon a napon, amiről „meg kell emlékezned, hogy megszenteljed azt"? Igyekszel-e kihasználni az alkalmat? Örülsz-e, amikor ezt mondják neked: „Menjünk el az Úr házába!" Szeretsz-e magadban imádkozni, és állhatatos vagy-e benne? Van-e olyan nap, ami enélkül múlik el? Szerintem többen közületek (a farizeusokkal ellentétben) nem töltötök ezzel néhány órát naponta, sőt azt gondoljátok, hogy egy óra is elég, vagy talán sok is. Imádkozol-e naponta vagy hetente egy órát Atyádhoz, aki titkon lát? Esetleg havonta egy órát? Imádkoztál-e születésed óta egy óráig folyamatosan? Te szegény keresztyén! Nem vádol-e majd a farizeus, és nem fog elítélni? Annyival nagyobb az ő igazsága a tiednél, amennyivel magasabb az ég a földnél!

9 Harmadszor: a farizeus megfizette a tizedet, és alamizsnát adott minden vagyonából. Méghozzá milyen bőkezűen! Ahogy ma mondanánk, „sok jót tett". Összemérhetjük magunkat vele ebben? Melyikünk tesz annyi jót, mint ő? Melyikünk adja oda vagyona ötödét Istennek, mind a tőkéből, mind a nyereségből? Melyikünk ad (tegyük fel) száz fontból húszat Istennek és a szegényeknek, ötvenből tizet, s ugyanígy, akár kevesebbről, akár többről van szó? Mikor leszünk legalább olyan igazak, mint az írástudók és a farizeusok azzal, hogy használjuk a kegyelem minden eszközét, eleget teszünk Isten valamennyi rendelkezésének, tartózkodunk a rossztól és jót teszünk?

10 De ha csak olyan igazak vagyunk, mint ők, mit használna az nekünk? „Mert mondom néktek, hogyha a ti igazságotok nem több az írástudók és farizeusok igazságánál, semmiképpen sem mehettek be a mennyeknek országába." Hogyan lehetne több? Miért igazabb a keresztyén az írástudónál vagy a farizeusnál? A keresztyén igazság először is kiterjedésében múlja felül az övéket. A legtöbb farizeus, bár sok mindenben kérlelhetetlenül pontos volt, a vének hagyományain elbátorodva más ugyanolyan fontos dolgokkal nem törődött. Például rendkívül pontosan betartották a negyedik parancsolatot. Még egy kalászt sem morzsoltak volna el szombaton. Azonban a harmadik parancsolat megtartását már nem vették ilyen komolyan. Nem nagyon törődtek a könnyelmű vagy éppen hamis esküvel.

Tehát igazságuk részleges volt, míg az igazi keresztyén igazsága egyetemes; Isten törvényéből nemcsak egyet vagy bizonyos részt tart meg, miközben a többit elhanyagolja, hanem Isten minden parancsolatának engedelmeskedik, mindet szereti, az aranynál és drágaköveknél többre becsüli őket.

11 Valóban lehetséges, hogy akadtak írástudók és farizeusok, akik igyekeztek az összes parancsolatot megtartani, s így a törvény igazsága tekintetében, vagyis a betű szerint, feddhetetlenek voltak. Azonban a keresztyén igazsága több az írástudó és farizeus ilyen igazságánál is, mert Krisztus követője eleget tesz a törvény lelkületének is, nemcsak a betűjének, belső és külső engedelmesség által. Ebben, mármint a lelkületben nem hasonlítható máshoz. Urunk főképpen ezt bizonyította egész beszéde folyamán. A farizeusok igazsága csupán külső volt, míg a keresztyén igazsága a belső emberben van. A farizeus „megtisztította a pohár és tál külsejét", míg a keresztyén belsőleg tiszta. A farizeus azon fáradozott, hogy jó életet mutathasson Istennek, a keresztyén pedig megszentelt szívet. Az egyik lerázogatta a bűn leveleit, sőt talán a gyümölcsét is, míg a másik „a fejszét ráveti a fa gyökerére", mert nem elégszik meg a külső kegyességgel, bármilyen pontos legyen az, amíg nem érzi lelke mélyén Isten életét, Lelkét, megváltó hatalmát.

Tehát ha nem teszünk rosszat, ha jót cselekszünk, ha megtartjuk az istentiszteletre vonatkozó rendeléseket (ami a farizeus igazsága), ez mind külsőleges, míg ezzel ellentétben a lelki szegénység, a sírás, szelídség, az igazságra való éhezés és szomjúhozás, felebarátunk szeretete és a tiszta szív (a keresztyén igazsága) mind belső igazság. még a békességre való igyekezet (vagyis a jó cselekvése) és az igazságért szenvedett háborúság is csak akkor nyer áldást, ha a belső természet gyümölcse, ha abból fakad, azt mutatja, azt igazolja. Tehát amíg az írástudók és farizeusok igazsága csak külső volt, bizonyos értelemben elmondhatjuk, hogy a keresztyén igazsága csak belső. Cselekedeteinek, szenvedésének önmagukban nincs jelentőségük, mert Isten csak annak alapján értékeli azokat, amilyen indulatból fakadnak.

12 Akárki légy tehát, aki a keresztyének szent és tiszteletreméltó nevét viseled, vigyázz először is, hogy igazságod ne legyen kevesebb az írástudók és farizeusok igazságánál! Ne légy olyan, mint mások! Merj egyedül megállni, mint aki „példátlanul, egyedülállóan jó"! Ha valamiben a töme-

get követed, kétségtelenül veszedelembe jutsz. Ne a szokás vagy a divat vezessen, hanem az értelem és a hit! Hogy mások mit tesznek, te ne törődj vele: „mindegyikünk maga ad számot magáról az Istennek." Ha valóban meg tudod menteni mások lelkét, tedd meg; de legalább egyet ments meg: a magadét! Ne kövesd a halál útját, mert széles az, és sokan járnak rajta! Bizony, éppen erről ismered meg. Széles, kitaposott, divatos úton jársz? Az kétségkívül a pusztulásba vezet. Ne legyen közösséged az elkárhozókkal! Szűnj meg gonoszt cselekedni, menekülj a bűntől, mint a kígyótól! Legalább másoknak ne árts! „Aki a bűnt cselekszi az Ördögtől van." Te ne légy közülük való! A külső bűnt tekintve Isten kegyelme bizonyosan elég már most is. Legalább „ebben gyakorold magadat, hogy botránkozás nélkül való lelkiismereted legyen az Isten és emberek előtt mindenkor."

Másodszor: igazságod ne legyen kisebb másokénál az istentiszteleti rendelkezések dolgában! Ha munkád vagy testi erőd nem engedi, hogy hetente kétszer böjtölj, azért hűségesen viselj gondot lelkedre, és böjtölj olyan gyakran, amennyire erődből telik! Ne hagyj ki egyetlen nyilvános vagy magányos lehetőséget sem, amikor imádságban kiöntheted szívedet! Ne mulassz el egyetlen alkalmat, amikor veheted a kenyeret és ihatsz a pohárból, ami a Krisztus testével és vérével való közösségünk! Buzgón tanulmányozd a Szentírást: olvasd és elmélkedj felette amennyire csak teheted, éjjel és nappal. Ragadj meg örömmel minden lehetőséget, hogy hallgasd „a békéltetés Igéjét", melyet „Krisztus követei", „Isten titkainak sáfárai" hirdetnek! Azzal, hogy a kegyelem minden eszközét használod, hogy állandóan és gondosan figyelmezel Isten valamennyi rendelésére, érd el (legalábbis addig, amíg felül nem tudod múlni) „az írástudók és farizeusok igazságát"!

Harmadszor: ne maradj el a farizeusok mögött a jó cselekvésében! Adj alamizsnát minden vagyonodból! Éhezik valaki? Adj ennie! Szomjazik? Adj innia! Mezítelen? Ruházd föl! Ha gazdag vagy, ne légy zsugori jótékonyságodban! Amennyire tőled telik, légy irgalmas! Miért ne ehetnéd olyan mértékig, mint ez a farizeus? Most „szerezz magadnak barátokat – amíg van idő – a hamis mammonból, hogy amikor meghalsz – mikor földi porsátorod szétomlik –, befogadjanak az örök hajlékokba!"

13 De ne állj meg itt! Igazságod legyen „több az írástudók és farizeusok igazságánál"! Ne elégedj meg azzal, hogy „az egész törvényt megtartod,

miközben vétesz egy ellen!" Tartsd meg az Úr minden parancsolatát, és „minden hamis utat utálva utálj!" Tégy meg mindent, amit parancsol, méghozzá teljes erődből! Mindenre van erőd a Krisztusban, aki megerősít, bár nélküle semmire sem vagy képes.

Mindenekfölött igazságod legyen több az övékénél a tisztaság és a lelkület terén! Számodra mi a vallás leghelyesebb formája? Mi a legtökéletesebb külső igazság? Még annál is magasabbra és mélyebbre törekedj! Vallásod legyen a szív vallása! Légy lelki szegény, a magad szemében kicsi, alávaló, hitvány és értéktelen, késztessen csodálatra és alázzon porig Isten szeretete, amit Krisztus Jézusban, Uradban mutatott meg! Légy komoly: gondolataid, szavaid és tetteid egész folyama abból a mély meggyőződésből fakadjon, hogy hatalmas szakadék szélén állsz te is és minden ember, s már-már beleesel vagy örök dicsőségre, vagy örök tűzre! Légy szelíd: lelked teljen meg jóindulattal, gyengédséggel, türelemmel, hosszútűréssel mindenki iránt! Ugyanakkor egész benső Istent szomjúhozza, az élő Istent! Töltsön be a vágy, hogy felserkenve megelégedj az Ő orcájával! Szeresd Istent és az egész emberiséget! Ebben a lelkületben tégy meg és szenvedj el mindent! Így legyen a te igazságod „több az írástudók és farizeusok igazságánál", és akkor „a mennyeknek országában nagy leszel".

A HEGYI BESZÉDRŐL *(VI.)*

HUSZONHATODIK IGEHIRDETÉS

„Vigyázzatok, hogy alamizsnátokat ne osztogassátok az emberek előtt,
hogy lássanak titeket; mert különben nem lesz jutalmatok
a ti mennyei Atyátoknál. Azért mikor alamizsnát osztogatsz,
ne kürtöltess magad előtt, ahogy a képmutatók tesznek a zsinagógákban
és az utcákon, hogy az emberektől dicséretet nyerjenek.
Bizony mondom néktek: elvették jutalmukat.
Te pedig amikor alamizsnát osztogatsz, ne tudja a te bal kezed,
mit cselekszik a te jobb kezed; hogy a te alamizsnád titkon legyen;
és a te Atyád, aki titkon néz, megfizet néked nyilván.
És mikor imádkozol, ne légy olyan, mint a képmutatók,
akik a gyülekezetekben és az utcák szegletein fennállva szeretne imádkozni,
hogy lássák őket az emberek. Bizony mondom néktek:
elvették jutalmukat. Te pedig amikor imádkozol,
menj be a te belső szobádba, és ajtódat bezárva imádkozzál a te Atyádhoz,
aki titkon van; és a te Atyád, aki titkon néz, megfizet néked nyilván.
És mikor imádkoztok, ne legyetek sok beszédűek, mint a pogányok,
akik azt gondolják, hogy az ő sok beszédükért hallgattatnak meg.
Ne legyetek hát ezekhez hasonlók; mert jól tudja a ti Atyátok,
mire van szükségetek, mielőtt kérnétek tőle. Ti azért így imádkozzatok:
Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved;
jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, mint a mennyben,
úgy a földön is. A mi mindennapi kenyerünket add meg nékünk ma.
És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak,
akik ellenünk vétkeztek; és ne vígy minket kísértetbe,
de szabadíts meg minket a gonosztól.
Mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mind örökké. Ámen!
Mert ha megbocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket,
megbocsát néktek is a ti mennyei Atyátok.
Ha pedig meg nem bocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket,
a ti mennyei Atyátok sem bocsátja meg a ti vétkeiteket.”
(Máté 6,1-15.)

1 Az előző fejezetben Urunk a szív vallásának különböző fajtáiról beszélt. Elmondta, milyen az igazi keresztyén lélek, milyen belső indulat jellemzi a „szentséget, amely nélkül senki sem látja meg az Urat"; szólt érzésekről, melyek akkor valóban és lényegileg jók, Isten előtt elfogadhatók, ha a jó forrásból származnak, mégpedig a Krisztus Jézus által Istenbe vetett, élő hitből. Utána megmutatja ebben a fejezetben, hogy minden tettünk – még az is, amely természeténél fogva közömbös – akkor lehet szent, jó és Istennek tetsző cselekedet, ha szándékunk tiszta és szent. Ami más indíttatású, ahogy a Mester részletezi, az értéktelen Isten előtt. Azonban ha külső cselekedeteinket Istennek szenteljük, akkor becsesek előtte.

2 Először az általában vallásosnak tartott cselekedetekre nézve mutatja meg, hogy mennyire szükséges a tiszta szándék. Ezek a cselekedetek akkor igazán vallásosak, ha jó szándékkal hajtjuk végre őket. E cselekedetek közül némelyeket gyakran kegyes cselekedeteknek nevezünk, másokat kegyes vagy irgalmas cselekedeteknek. Utóbbiak közül az Úr az adakozást említi, előbbiekből az imádságot és böjtölést. De amit velük kapcsolatban tanácsol, az érvényes minden cselekedetre, a kegyesség és irgalmasság gyakorlására egyaránt.

I.

1 Először is az irgalmas cselekedetekről. „Vigyázzatok – mondja –, hogy alamizsnátokat ne osztogassátok az emberek előtt, hogy lássanak titeket; mert különben nem lesz jutalmatok a ti mennyei Atyátoknál." „Alamizsnátokat ne osztogassátok" – csak ezt említi, de ide tartozik minden jótékonykodás, minden, amit adunk, mondunk vagy teszünk, ami felebarátunk hasznára van, ami a másik ember testi vagy lelki javát szolgálja. Ha enni adunk az éhezőnek, ha felruházzuk a mezítelent, ha vendégül látunk vagy megsegítünk egy idegent, ha meglátogatjuk a betegeket vagy foglyokat, ha vigasztaljuk a szenvedőt, ha tanítjuk a tudatlant, ha megrójuk a gonoszt, ha buzdítjuk és bátorítjuk a jóra igyekvőt, és ha van még valami kegyes cselekedet, az mind ide tartozik.

2 „Vigyázzatok, hogy alamizsnátokat ne osztogassátok az emberek előtt, hogy lássanak titeket!". – Itt Jézus nem azt tiltja, hogy mások szeme láttára tegyünk jót. Attól, hogy mások látják, a tett nem lesz sem jobb, sem rosszabb. Tilalma arra vonatkozik, hogy azért tegyük a jót mások szeme láttára, „hogy

lássanak", vagyis kizárólag ezzel a céllal. Így mondom, hogy kizárólag ezzel, mert bizonyos esetben lehet részleges célunk, hogy némely cselekedetünket lássák az emberek, és Isten mégis elfogadja azokat. Törekedhetünk arra, hogy világosságunk fényljék az emberek előtt, miközben lelkiismeretünk bizonyságot tesz a Szentlélekkel együtt: azért akarjuk, hogy lássák jó cselekedeteinket, hogy „dicsőítsék a mi mennyei Atyánkat". De vigyázzatok, hogy a legkisebb dolgot se a saját dicsőségetekre tegyétek, vigyázzatok, ne azért jótékonykodjatok, hogy az emberek megdicsérjenek! Ha saját dicsőségeteket keresitek, ha az emberek tiszteletét szeretnétek kivívni, akkor amit csak ezzel a céllal tesztek, az semmit nem ér. Nem az Úrnak teszitek, ezért nem fogadja el, „nem lesz jutalmatok – értük – a ti mennyei Atyátoknál".

3 „Azért mikor alamizsnát osztogatsz, ne kürtöltess magad előtt, ahogy a képmutatók tesznek a zsinagógákban és az utcákon, hogy az emberektől dicséretet nyerjenek" – a zsinagógák itt nem az istentisztelet helyét jelentik, hanem közterületeket, mint például a piacot vagy a pénzváltó helyeket. Szokás volt a gazdag zsidók, különösen a farizeusok között, hogy kürtöltettek maguk előtt a város legforgalmasabb területein, amikor nagyobb összegű alamizsnát készültek szétosztani. Színleg azért tették, hogy összehívják a szegényeket, de valójából avégett, hogy az emberek dicsérjék őket. Te ne légy ilyen! Ne kürtöltess magad előtt! Ne kérkedj a jó cselekedeteiddel! Egyedül Isten dicsérete legyen a célod! Akik emberek dicséretére vágynak, megkapják jutalmukat: Isten dicséretét elveszítik.

4 „Te pedig amikor alamizsnát osztogatsz, ne tudja a te bal kezed, mit cselekszik a te jobb kezed" – ez a közismert mondás azt jelenti: lehetőleg tedd titokban, annyira titokban, amennyire ez megengedhető (mert meg kell tenned – ne mulassz el egy lehetőséget sem, hogy jót tégy, akár titokban, akár nyíltan) és ahogy a legeredményesebb. Van ugyanis egy kivétel: ha meggyőződésed, hogy amennyiben nem tartod titokban a jót, amit tenni akarsz, úgy te magad képes leszel illetve mások felbuzdulnak több jót tenni, akkor ne rejtsd el cselekedetedet: ragyogjon világosságod, és „fényljék mindazoknak, akik a házban vannak"! Azonban ha Isten dicsősége és az emberiség haszna nem kívánja az ellenkezőjét, cselekedj a lehető legnagyobb titokban és észrevétlenül, „hogy a te alamizsnád titkon legyen; és a te Atyád, aki titkon néz, megfizet néked nyilván", talán már itt a földön (sok példája akadt ennek a történelem során), de minden bizonnyal az eljövendő világban az emberek és angyalok gyülekezete előtt.

II.

1 A könyörületes vagy irgalmas cselekedetekről Urunk áttér a kegyes cselekedetekre. „És mikor imádkozol, ne légy olyan, mint a képmutatók, akik a gyülekezetekben és az utcák szegletein fennállva szeretnek imádkozni, hogy lássák őket az emberek.” „Ne légy olyan, mint a képmutatók!” Tehát imádságunkban először is óvakodnunk kell a képmutatástól vagy kétszínűségtől. Vigyázz, ne mondj olyat, amit nem gondolsz komolyan! Imádságodban Istenhez emeled szíved: enélkül az ima minden szava csupán képmutatás. Amikor tehát imádkozni akarsz, legyen egyedüli célod az Istennel való közösség, hogy hozzá emeld lelkedet, hogy kiöntsd előtte szívedet! Nem úgy, mint a képmutatók, akik szerettek „a gyülekezetekben – az üzletekben vagy piacokon – és az utcák szegletein – ahol a legnagyobb a forgalom – fennállva imádkozni”, „hogy lássák őket az emberek”. Ez volt egyetlen célja és indítéka imádságaiknak. „Bizony mondom néktek: elvették jutalmukat” – nem várhatják tehát azt mennyei Atyjuktól.

2 De nemcsak mennyei jutalmunkat veszítjük el, ha az emberek dicséretét keressük, nemcsak arról kell emiatt lemondanunk, hogy Isten megáldja kegyes és irgalmas cselekedeteinket. Tiszta szándékunkat is megronthatja, ha bármilyen e világi jutalmat várunk. Ha azért imádkozunk, járunk istentiszteletre, segítünk a szegényeken, hogy valamit nyerjünk vele, az semmivel sem kedvesebb Isten előtt mintha mások dicséretéért tennénk. Ha a földiekre nézünk, ha nem az örökkévaló az indítékunk, ha nem Isten dicsőségét és Istenért az ember boldogságát akarjuk szolgálni, akkor akármilyen jónak is tűnjenek cselekedeteink az emberek szemében, az Úr előtt utálatosak.

3 „Te pedig amikor imádkozol, menj be a te belső szobádba, és ajtódat bezárva imádkozzál a te Atyádhoz, aki titkon van”. Megvan az ideje annak, hogy nyíltan dicsérd Istent, hogy a gyülekezetben imádkozz és magasztald őt. De amikor hosszabban, részletesebben szeretnéd Isten elé tárni kéréseidet akár este, akár reggel vagy délben, „menj be a te belső szobádba, és ajtódat zárd be”. Amennyire lehet, vonulj el. (Azonban akár van belső szobád, akár nincs, akár el tudsz vonulni, akár nem, imádkozz! Ha lehet, imádkozz Istenhez olyankor, amikor csak ő lát, de ha ez lehetetlen, akkor is imádkozz őhozzá!) Tehát „imádkozzál a te Atyádhoz, aki titkon van”, öntsd ki előtte egész szívedet, „és a te Atyád, aki titkon néz, megfizet néked nyilván”.

4 „És mikor imádkoztok – még ha titokban imádkoztok is –, ne legyetek sok beszédűek, mint a pogányok; μὴ βατταλογήσητε.” Ne szaporítsátok a szót értelmetlenül! Ne ismételgessétek ugyanazt, ne gondoljátok, hogy attól függ imádságotok gyümölcse, hogy meddig imádkoztok, mint a pogányok, „akik azt gondolják, hogy az ő sok beszédükért hallgattatnak meg”.

Jézus itt nem imáink hosszúságát vagy rövidségét helyteleníti, hanem először is az értelmetlen hosszúságot, amikor sokat beszélünk, de keveset vagy semmit sem mondunk. Nem bírál minden ismétlést, hiszen Urunk is imádkozta háromszor ugyanazt, hanem a hiábavaló ismételgetést, mely a pogányokra volt jellemző, akik újra meg újra elsorolták isteneik nevét, ami az úgynevezett keresztyénekre is érvényes, és nemcsak pápistákra, akik ugyanazokat az imádságokat ismételgetik anélkül, hogy egyszer is átéreznék, amit mondanak. Másodszor azt bírálja, ami miatt olyan sokat beszélünk: azt a vélekedésünket, hogy Isten imáink hosszát nézi, és azok tetszenek neki legjobban, amelyekben a legtöbb szó van, amelyek legtovább tartanak. A babona és butaság e megnyilatkozásait a keresztyéneknek a pogányokra kellene hagyniuk, akiket még nem világosított meg az evangélium dicső fénye.

5 „Ne legyetek hát ezekhez hasonlók.” – Ti, akik megízleltétek Isten kegyelmét Krisztus Jézusban, meggyőződtetek arról, hogy „jól tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt kérnétek tőle”. Tehát nem azért imádkoztok, hogy Istent tájékoztassátok, mintha nem tudná, mire van szükségetek, hanem hogy ti eligazodjatok, szükségetek tudata mélyebben bevésődjön szívetekbe, és jobban érezzétek, mennyire tőle függtök állandóan, aki egyedül képes gondoskodni rólatok. Nem azért imádkoztok, hogy megindítsátok Istent, aki sokkal inkább kész adni, mint ti kérni, hanem a magatok ösztönzésére, hogy hajlandók legyetek elfogadni a jó dolgokat, amiket elkészített számotokra.

III.

1 Miután Urunk elmagyarázta, milyen az igazi imádság és mi a célja, példát is ad: egy isteni imát, amit – úgy tűnik itt – minden imánk mintaképének és mércéjének szán. „Ti azért így imádkozzatok”, míg máshol azt rendeli, hogy pontosan ezeket a szavakat használjuk: „Monda pedig nékik: Mikor imádkoztok, ezt mondjátok...” (Lk 11,2).

2 Erről az isteni imádságról először is általánosságban megjegyezhetjük, hogy benne van minden, amiért indokoltan és nyugodt szívvel imádkozhatunk. Nincs semmi Istentől kérhető dolog, amit ne tartalmazna ez a mindent átfogó minta közvetlenül vagy közvetve. Másodszor: benne van minden, amire indokoltan vagy tiszta szívvel vágyhatunk, ami csak Isten dicsőségére van, ami csak szükséges vagy hasznos nem csupán magunkra nézve, hanem minden mennyei és földi teremtményre nézve is. S valóban, imádságaink a legjobb mércéi vágyainknak. Semmi sem méltó vágyaink tárgyának, ami nem méltó arra, hogy imádkozzunk érte. Amiért nem imádkozhatunk, arra ne is vágyódjunk. Harmadszor: benne van minden kötelességünk Isten és ember iránt. Ami csak tiszta és szent, amit csak Isten megkövetel az emberektől, ami kedves szeme előtt, amivel csak használhatunk felebarátunknak, mindazok kifejezésre jutnak benne megnevezett vagy burkolt formában.

3 Három része van az imádságnak: a bevezetés, a kérések és doxológia, illetve a befejezés. A bevezetés: „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben" lerakja alapját magának az imádkozásnak. Tartalmazza, amit Istenről tudnunk kell, mielőtt azzal a bizalommal fordulnánk hozzá, hogy meghallgat. Rámutat, milyen lelkülettel közeledjünk Istenhez, mi a legszükségesebb ahhoz, hogy mind imáinkat, mind életünket elfogadja.

4 „Mi Atyánk!". – Ha Atya, akkor jó, szereti a gyermekeit. Ez az imádság első, nagyszerű oka. Isten kész arra, hogy megáldjon, kérjük hát áldását! „Mi Atyánk" – Teremtőnk, lényünk szerzője, aki felemelt a föld porából, aki az élet leheletét lehelte belénk, úgyhogy élő lélekké lettünk. De ha ő teremtett, kérjünk tőle, és nem tagad meg semmi jót kezének alkotásától. „Mi Atyánk" – Megtartónk, aki napról napra fenntartja az életet, amit adott, akinek folytonos szeretetéből kapunk most és minden pillanatban életet, leheletet és mindent. Jöjjünk hát bátran hozzá, és „irgalmasságot nyerünk és kegyelmet találunk alkalmas időben való segítségül". Mindenekfölött a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja s mindazoké, akik hisznek benne. Ő az, aki megigazít „ingyen kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által", aki „eltörölte minden bűnünket és meggyógyította minden betegségünket", aki gyermekeivé fogadott a fiúság Lelke és kegyelme által. S „minthogy pedig fiak vagyunk, kibocsátotta Isten az ő Fiának Lelkét a mi szívünkbe, ki ezt kiáltja: Abbá, Atya!" Aki „újonnan szült minket romolhatatlan magból", és „újjáteremtett Krisztus Jézusban". Ebből tudjuk, hogy mindig hall minket,

ezért könyörgünk hozzá szüntelenül. Azért imádkozunk, mert szeretjük, és azért „szeretjük őt, mert ő előbb szeretett minket”.

5 „Mi Atyánk” – nemcsak az *enyém*, aki most hozzá kiáltok, hanem a legtágabb értelemben a *miénk*. „Minden test lelkének Istene” és Atyja, angyalok és emberek Atyja, amit még a pogányok is elismernek: πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. A világmindenség Atyja, a mennyei és földi népek Atyja. Ezért nem személyválogató. Szeret mindent, amit teremtett. Szeret minden embert, és könyörületes minden teremtményéhez. „Az Úr gyönyörködik azokban, akik félik őt és kegyelmében reménykednek”, akik szeretett Fián keresztül bíznak benne és tudják, hogy „megajándékozott minket ama Szerelmesben”. Azonban „ha így szeretett minket az Isten, nekünk is szeretnünk kell egymást”, sőt az egész emberiséget, hiszen „úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta”, halálra adta, hogy teremtményei „el ne vesszenek, hanem örök életük legyen”.

6 „Ki vagy a mennyekben” – magasan fenn. Mindenek fölött való Isten, örökké áldott, aki a mennyek kereksége fölött ül, aki mindent lát mennyen és földön, szeme áthatol az egész teremtett világon, az éjszakán is, aki „tudja minden ő cselekedeteit” és minden teremtmény cselekedeteit, nemcsak a világ kezdetétől (milyen szegényesen, gyengén fordítható), hanem „öröktől fogva”, ἀπ᾽ αἰῶνος az *örökkévalóság* óta, mindörökkön-örökké. Ő készteti a mennyei seregeket és az embereket, hogy csodálattal és ámulattal kiáltsák: „Ó, Isten gazdagságának, bölcsességének és tudományának mélysége!” „Ki vagy a mennyekben” – mindenek Ura és irányítója, aki mindent igazgat és mindenről gondoskodik; aki a királyok Királya vagy és uraknak Ura, áldott és egyedüli Hatalmasság; aki erős vagy akit hatalom övez; aki mindent akaratod jótetszése szerint cselekszel; Mindenható, mert ha elgondolsz valamit, azt véghez is viheted. „A mennyekben” – legfőképpen ott. A menny a királyi széked, ahol dicsőséged különösképpen is lakozik. De nemcsak ott, mert betöltöd a mennyet és a földet, az egész világmindenséget. „Teljes mind a menny és a föld dicsőségeddel. Dicsőség néked, magasságos Úr!”

„Szolgáljuk hát az Urat félelemmel, és örüljünk előtte reszketéssel!” Úgy gondolkodjunk, beszéljünk és cselekedjünk, mint akik mindig az Úr, a Király szeme előtt, közvetlen jelenlétében vagyunk.

7 „Szenteltessék meg a te neved!”. – Ez az imádságban foglalt hat kérés közül az első. Isten neve maga Isten, az ő természete, amennyire azt az ember megismerheti. Létével együtt tehát minden tulajdonságát, tökéletességét jelenti: örökkévalóságát, amit különösképpen nagyszerű és kimondhatatlan neve jelez: JEHOVA. Ahogy János apostol fordítja: Εγώ εἰμι τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὦ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος az Alfa és az Omega, kezdet és vég, aki van és aki volt és eljövendő”. Jelenti léte teljességét, amit másik nagy neve jelöl: VAGYOK, AKI VAGYOK! Jelenti mindenütt jelenvalóságát, mindenhatóságát, mert egyedül ő mindennek mozgatója a világban. Minden anyag természeténél fogva élettelen és tehetetlen, s csak akkor mozdul, ha Isten ujja megmozdítja. Ő a cselekvés forrása minden teremtményben, láthatókban és láthatatlanokban, akik nem tevékenykedhetnének és nem is létezhetnének mindenható erejének szüntelen folyása és közreműködése nélkül. Jelenti bölcsességét, melyet világosan kikövetkeztethetünk abból, amit látunk, a világegyetem jó rendjéből. Neve egységében hármasságát és hármasságában egységét jelenti, amit írott Igéjének első sorában felfed: ברא אלהים, szó szerint az *Istenek teremtette*, amiben többes számú főnév egyes számú igével kapcsolódik. De ezt megtaláljuk további részeiben is a kijelentésnek, amit szent prófétáin és apostolain keresztül adott. Jelenti neve alapvető tisztaságát és szentségét, s mindenekfölött szeretetét, ami dicsőségének ragyogása.

Amikor azt imádkozzuk, hogy Isten illetve neve szenteltessék meg és dicsőíttessék, azt kérjük, hogy aki csak képes rá, minden értelmes lény ismerje meg őt valóságában, és ez ismeret szerint érezzen iránta; hogy mindenki méltóképpen dicsérje, félje és szeresse az Urat fenn a mennyben és lenn a földön, minden angyal és ember, akiket képessé tett arra, hogy megismerjék és mindörökké szeressék őt.

8 „Jöjjön el a te országod!” – ez szorosan kapcsolódik az előbbi kéréshez. Hogy Isten neve megszenteltessék, ezért kérjük, hogy jöjjön el országa, Krisztus országa. Ez az ország akkor jön el az emberhez, amikor „megtér és hisz az evangéliumban”, amikor Isten megismerteti nemcsak önmagával, hanem a megfeszített Jézus Krisztussal is. Mivel „az pedig az örök élet, hogy megismerjük az egyedül igaz Istent, és akit elküldött, a Jézus Krisztust”, ezzel kezdődik el Isten országa itt lent, a hívő szívben. A mindenható Úr Isten akkor uralkodik, amikor Krisztus Jézus által megismerik őt. Felövezi magát hatalmas erejével, hogy mindent maga alá vessen.

Folytatja művét a lélekben győzve és hogy győzzön, amíg mindent lába alá nem vetett, amíg „foglyul nem ejt minden gondolatot, hogy engedelmeskedjék a Krisztusnak."

Amikor tehát Isten „odaadja Fiának a pogányokat örökségül, és birtokául a föld határait", amikor „minden ország meghajol előtte, és minden nemzet néki szolgál", amikor „erősen áll az Úr házának hegye – Krisztus egyháza –, hegyeknek felette", amikor „a pogányok teljessége bemegy, és így az egész Izráel megtartatik", akkor megismerik, hogy „uralkodik az Úr, méltóságot öltözött fel", és megjelenik minden lélek előtt mint királyok Királya és uraknak Ura. Illő tehát, hogy aki vágyva várja az ő megjelenését, imádkozzon, hogy az Úr országa, a kegyelem országa eljöjjön minél előbb, és nyelje el a föld összes birodalmát, hogy az egész emberiség elfogadja őt Királyának, valóban higgyen az ő nevében, s beteljesedjenek igazsággal, békével, örömmel, szentséggel és boldogsággal, amíg az üdvözültek át nem lépnek innen Krisztus mennyei országába, ahol örökké uralkodnak vele.

Ezt kérjük ezekkel a szavakkal: „Jöjjön el a te országod!" Vagyis azt, hogy jöjjön el Istenünk örökkévaló országa, a mennyei dicsőség birodalma, ami a kegyelem földi országának folytatása és tökéletes formája. Ezért ezt és a megelőző kérést az egész értelmes teremtett világ érdekében mondjuk, mindazokért, akik érintettek ebben a fontos eseményben, a mindenség végső megújításában, amikor Isten eltörli a szenvedést és bűnt, a betegséget és halált, mindent saját kezébe vesz, és felállítja az országot, amely mindörökké fennmarad.

Ezzel szorosan összefüggnek a temetési szertartás imájának szavai: „Kérve téged, hogy kegyelmes jóságodból hamar töltsd be kiválasztottaid számát, és hozd el mielőbb országodat, hogy azokkal együtt, akik szent nevedbe vetett igaz hittel távoztak el tőlünk, testi, lelki tökéletességre és boldogságra jussunk örök dicsőségedben."

9 „Legyen meg a te akaratod, mint a mennyben, úgy a földön is!" – Ez szükségszerű és közvetlen következménye Isten országa eljövetelének mindenütt, ahol Isten hit által már a lélekben lakik és Krisztus szeretete által uralkodik a szívben.

Valószínűleg sokan, talán legtöbben azt gondolják e szavak hallatára, hogy ezek beletörődést fejeznek ki, esetleg azt kérve, hogy készségesen szen-

vedjük el Isten akaratát, akármi legyen az. Ez kétségtelenül jó és kiváló magatartás, Isten drága ajándéka. De itt nem ezért könyörgünk, legalábbis nem ez a kérés legfőbb és elsőrendű értelme. Nem azért imádkozunk, hogy passzívan alkalmazkodni tudjunk Isten akaratához, hanem hogy aktívak legyünk, amikor ezt mondjuk: „Legyen meg a te akaratod, mint a mennyben, úgy a földön is."

Hogyan teszik ezt Isten angyalai a mennyben, akik most is örvendezve veszik körül az Úr trónját? Készségesen. Szeretik parancsolatait, és örömmel figyelnek szavaira. Ételük és italuk az, hogy akaratát tegyék, ez legfőbb dicsőségük és örömük. *Folyamatosan* teszik, nincs szünet készséges szolgálatukban. Nem pihennek sem éjjel, sem nappal, hanem minden órát arra szánnak (emberileg szólok, hiszen a mi időegységeinknek, az éjszakáknak, napoknak és óráknak nincs helyük az örökkévalóságban), hogy teljesítsék parancsolatait, véghezvigyék terveit, akaratát cselekedjék. S ők *tökéletesen* teszik. Az angyali elmében nincs bűn, nincs hiba. Igaz, hogy „a csillagok sem tiszták az ő szemei előtt", még a hajnalcsillagok sem, akik együtt vigadoznak előtte. „Az ő szemei előtt" vagyis hozzá képest még az angyalok sem tiszták. De ez nem jelenti azt, hogy magukban ne lennének tiszták. Kétségtelenül tiszták, hibátlanok és feddhetetlenek. Teljesen odaszánták magukat Isten akaratára, és mindenben tökéletesen engedelmesek.

Ha más szempontból vizsgáljuk őket, úgy megjegyezhetjük, hogy Isten angyalai a mennyben az Úr *teljes* akaratát cselekszik. Semmi mást nem tesznek, hanem csak azt, amiről biztosan tudják, hogy az Ő akarata. Ismétlem: Isten teljes akaratát, ahogy akarja, ahogy neki tetszik, sehogy másképp. S csak azért teszik ezt, *mert* az Ő akarata, csak emiatt, és nem másért.

10 Amikor tehát azt imádkozzuk, hogy „legyen meg Isten akarata, mint a mennyben, úgy a földön is", ez azt jelenti, hogy a föld minden lakója, az egész emberiség olyan készségesen tegye mennyei Atyja akaratát, mint a szent angyalok, olyan *folyamatosan*, mint ők, ne legyen szünet odaadó szolgálatukban, s hogy *tökéletesen* tegyék, hogy „a békesség Istene… örök szövetség vére által… tegye készségesekké őket minden jóra, hogy cselekedjék az ő akaratát, azt munkálván bennük, ami kedves előtte."

Más szóval azt kérjük, hogy mi és az egész emberiség mindenben Isten teljes akaratát tegyük, és semmi mást, a legcsekélyebb dolgot sem, csak

ami az ő szent és kedves akarata. Azért könyörgünk, hogy Isten teljes akaratát tehessük rendelése szerint, úgy, ahogy tetszik neki, és végül hogy *azért* tegyük, *mert* ez az ő akarata. Ez legyen minden gondolatunk, szavunk és tettünk egyedüli oka, alapja, teljes és egyetlen indítéka.

11 „A mi mindennapi kenyerünket add meg nékünk ma." – Az előző három kérés az egész emberiségért szólt. Most saját szükségünk betöltéséhez érkezünk. Nem mintha arra kapnánk utasítást hogy csak magunkért imádkozzunk, hanem ezt és a következő kéréseket szintén Krisztus egész földi egyházáért is mondhatjuk.

A kenyéren minden szükséges dolgot értünk, akár lelkünkre, akár testünkre nézve: ζωὴν καὶ εὐσέβειαν – ami az *életre és kegyességre való*. Nem csupán a test táplálékát értjük rajta, ami Urunk szerint „az eledel, amely elvész", hanem sokkal inkább a lelki kenyeret, Isten kegyelmét, az ételt, ami „megmarad az örök életre". Sok egyházatya azt gondolta, hogy ide kell értenünk a sákramentum kenyerét is, amit kezdetben Krisztus egész egyháza naponta vett és nagyra becsült, mint olyan csatornát, melyen keresztül Isten Lelkének kegyelme kiáradt minden gyermekének lelkére, amíg sokakban meg nem hidegült a szeretet.

„A mi mindennapi kenyerünket." – A *mindennapinak* fordított szót különböző igemagyarázók különbözőképpen értelmezik. Azonban a legnyilvánvalóbb és legtermészetesebb jelentése valószínűleg az, ami meg is maradt szinte az összes régi és mai fordításban: ami elegendő mára s hasonlóképpen minden elkövetkező napra.

12 „Add meg nékünk!" – mert semmit sem követelhetünk, mintha járna nekünk, csak kérhetjük, mint ami ingyen kegyelemből kapható. Nem érdemeljük meg a levegőt, amit belélegzünk, a földet, ami hordoz vagy a napot, ami ránk ragyog. Csak a poklot érdemeljük, de Isten szeretete ingyenes, ezért kérjük, hogy adja meg, amit éppoly kevéssé tudunk magunk megszerezni, mint tőle kiérdemelni.

Azonban sem Isten jósága, sem hatalma nem lehet ok arra, hogy restek legyünk. Az ő akarata az, hogy mindent szorgalmasan, a lehető legbuzgóbb igyekezettel végezzünk, mintha az eredmény saját bölcsességünk és erőnk természetes következménye lenne. S ezután, mintha semmit

sem tettünk volna, őrá kell támaszkodnunk, aki minden jó és tökéletes ajándék adója.

„Ma" – nem szabad a holnap miatt aggodalmaskodnunk. Azért osztotta fel a bölcs Teremtő az életet e rövid időszakokra, melyek oly élesen elválnak egymástól, hogy minden napra úgy tekintsünk, mint ami új ajándék Istentől, új életlehetőség, amit dicsőségére szánhatunk. S minden este olyan lehet, mint az élet vége, ami után semmi mást ne lássunk, csak az örökkévalóságot.

13 „És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétkeztek." – Mivel csak a bűn akadályozhatja meg, hogy Isten bősége minden teremtményre kiáradjon, ezért ez a kérés természetesen követi az előzőt, hogy miután elhárult minden akadály, jobban bízhassunk a szeretet Istenében minden jó dologra nézve.

„A mi vétkeinket" – ez a szó igazából *tartozásainkra* utal. A Biblia gyakran beszél így bűneinkről: minden vétek növeli adósságunkat Istennél, akinek már amúgy is jó tízezer talentummal tartozunk. Mit felelhetünk hát, amikor ezt mondja: „Fizesd meg nékem, amivel tartozol?" Teljes csődben vagyunk, nincs mivel fizessünk, mindenünket eltékozoltuk. Ha tehát szigorú törvénye szerint bánna velünk Isten, ha kikényszerítené, amihez joga van, akkor meg kellene parancsolnia, hogy „kezét-lábát kötözzék meg és adják át a hóhérok kezébe".

Bűneink máris megkötözve tarják kezünket-lábunkat. Olyanok számunkra, mint a vaslánc, mint a rézbéklyó. Sebek, melyeket a világ, a test és az Ördög ejtett és vágott rajtunk. Betegségek, amik felemésztik vérünket és lelki erőnket, melyek letaszítanak a halál kamráiba. Isten szemszögéből nézve azonban hatalmas és megszámolhatatlan adósság a bűn. S mivel nincs mivel fizetnünk, kiáltsunk hozzá, hogy valóban engedjen el mindent!

A szó, amit úgy fordítottak, hogy *bocsásd meg*, az adósság elengedését vagy a béklyó feloldását jelenti. S ha elnyerjük az elsőt, a második természetszerűleg következik: ha elengedték adósságainkat, lehull kezünkről a bilincs. Amint Isten ingyen kegyelme révén Krisztusban „bűneiknek bocsánatát nyerjük", hasonlóképpen „a megszenteltek között osztályrészt kapunk az ő benne való hit által". A bűn elveszítette hatalmát, már nincs

uralma azok fölött, akik a kegyelem alatt vannak, vagyis akik Istennek kedvesek. S mivel „nincsen immár semmi kárhoztatásuk azoknak, akik Krisztus Jézusban vannak", megszabadultak a bűntől és a bűn hatalmától. „A törvénynek igazsága beteljesült bennük, kik nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint."

14 „Miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétkeztek." – Ezekkel a szavakkal Urunk két dolgot jelent ki: milyen feltétellel és milyen mértékben, illetve hogyan várhatjuk, hogy Isten megbocsásson nekünk. Minden vétkünket és bűnünket megbocsátja, *ha* megbocsátunk és *ahogy* megbocsátunk másoknak. Rendkívül lényeges ez. S áldott Urunk annyira az eszünkbe szeretné vésni, hogy nemcsak az imádságban említi, hanem rögtön utána kétszer is megismétli. „Mert – mondja – ha megbocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, megbocsát néktek is a ti mennyei Atyátok. Ha pedig meg nem bocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, a ti mennyei Atyátok sem bocsátja meg a ti vétkeiteket" (14-15. v.). Másodszor, Isten úgy bocsát meg nekünk, *ahogy* mi megbocsátunk másoknak. Ha tehát marad bennünk valami rosszindulat vagy keserűség, barátságtalanság vagy harag árnyéka, ha nem bocsátjuk meg mindenkinek nyilvánvalóan, teljesen és szívből vétkeiket, saját magunkat károsítjuk meg. Akkor Isten nem bocsáthat meg egyértelműen és teljesen nekünk. Esetleg bizonyos mértékben kegyelmez, de nem fogjuk elérni, hogy minden bűnünket megbocsássa és minden vétkünket eltörölje.

Ha nem bocsátjuk meg szívből felebarátunk vétkét, mit imádkozunk, amikor ezeket a szavakat kimondjuk? Nyíltan szembeszállunk Istennel, kihívjuk haragját. „Bocsásd meg a mi vétkeinket, *miképpen mi* is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétkeztek!" Azaz: „Egyáltalán ne bocsáss meg nekünk, nem kell a kegyelmed. Arra kérünk, hogy emlékezz csak bűneinkre, és maradjon rajtunk haragod." Komolyan így imádkozol Istenhez? És még mindig nem vetett a pokolra? Ne kísértsd tovább! Most, azonnal, az ő kegyelme által bocsáss meg, ha bocsánatot akarsz! Könyörülj szolgatársadon, ahogy Isten könyörült és könyörül rajtad!

15 „És ne vígy minket kísértésbe, de szabadíts meg minket a gonosztól!" – „És ne vígy minket kísértésbe". A kísértésnek fordított szó mindenféle megpróbáltatásra utal. Az angol nyelvben a „kísértés" szónak korábban semleges értelme volt, ma azonban főleg bűnre való csábítást jelent. Jakab

apostol mindkét jelentésében használja ezt a kifejezést. Először általános, utána speciális értelemben. Az általános jelentést használja, amikor így szól: „Boldog ember az, aki a kísértésben kitart; mert minekutána megpróbáltatott (vagyis elnyerte Isten elismerését), elveszi az életnek koronáját" (Jak 1,12-13). Ezután rögtön hozzáteszi, a szó második jelentését használva: „Senki se mondja, mikor kísértetik: Az Istentől kísértetem: mert az Isten gonoszsággal nem kísérthető, ő maga pedig senkit sem kísért. Hanem mindenki kísértetik, amikor *vonja* – ἐξελκόμενος elvonja Istentől, pedig ott van egyedül biztonságban – és *édesgeti* – csapdába ejti, mint halat a csalétek – a tulajdon kívánsága" vagyis vágya. Amikor *elvonja és édesgeti* vágya, ekkor kezdődik a kísértés. A kísértés beborít, mint a felhő, az egész lélekre kiterjed. Milyen nehéz ekkor elmenekülni a csapdából! Ezért kérjük Istent, hogy „ne vigyen minket kísértésbe", vagyis (hiszen Isten senkit sem kísért) ne engedje, hogy a kísértés magával rántson. „De szabadíts meg minket a gonosztól", vagy inkább „a *Gonosztól"*, ἀπὸ τοῦ πονηρου kétségtelenül a *Gonoszról* van itt szó, félreérthetetlenül ez a neve, e világ fejedelme és istene, aki hatalmas erővel munkálkodik az engedetlenség fiaiban. Azonban akik hit által Isten fiai, azok megmenekültek a kezéből. Harcolhat ellenük, és harcol is. De le nem győzheti őket, hacsak el nem árulják saját lelküket. Egy ideig gyötörheti őket, de el nem pusztíthatja, mert Isten van velük, aki végül kétségtelenül „bosszút áll az ő választottaiért, kik hozzá kiáltanak éjjel és nappal". Uram, amikor megpróbáltatunk, ne engedd, hogy kísértésbe essünk! Adj kiutat, hogy a Gonosz ne illessen minket!

16 Ennek az isteni imának a befejezése ünnepélyes hálaadás, Isten tulajdonságainak és tetteinek tömör elismerése. „Mert tiéd az ország" – kizárólagos jog minden dolog fölött, ami csak létezik és ami valaha csak létre jött. Országod örökkévaló ország, és uralmad megmarad nemzedékről nemzedékre. „A hatalom" – a végrehajtói hatalom, mellyel kormányzod örök országodat, ami által azt teszed, amit helyesnek látsz uralkodásod egész területén. „És a dicsőség" – a dicsőítés, mely minden teremtménytől megillet fenségedért, országod hatalmasságáért és minden csodás tettedért, amit öröktől fogva tettél és tenni fogsz a világ végezetéig, „mindörökké! Ámen!" Igen, úgy legyen!

A HEGYI BESZÉDRŐL *(VII.)*

HUSZONHETEDIK IGEHIRDETÉS

„Mikor pedig böjtöltök, ne legyen komor a nézéstek,
mint a képmutatóké, akik eltorzítják arcukat,
hogy lássák az emberek, hogy ők böjtölnek.
Bizony mondom néktek, elvették jutalmukat.
Te pedig mikor böjtölsz, kend meg
a te fejedet, és a te orcádat mosd meg;
Hogy ne az emberek lássák böjtölésedet,
hanem a te Atyád, aki titkon van; és a te Atyád,
aki titkon néz, megfizet néked nyilván."
(Máté 6,16-18.)

1 Sátán a világ kezdete óta megpróbálja szétszakítani azt, amit Isten összeszerkesztett, elválasztani a belső és a külső hitet, egymás ellen fordítani a kettőt. S bizony sikerrel is jár azok között, akik nem „ismerik az ő szándékait". Mindig sokan voltak, akik buzgólkodtak Istenért, de nem ismeret szerint, és nagyon is ragaszkodtak „a törvény igazságához", a külső kötelességek elvégzéséhez. Azonban teljesen figyelmen kívül hagyták a belső, az „Istentől való igazságot a hit alapján". Mások az ellenkező végletbe estek elhanyagolva minden külső kötelességet, sőt egyesek „a törvény ellen szólnak, és a törvényt kárhoztatják", mivel az parancsainak teljesítésére inti őket.

2 Sátánnak ez a fondorlata állítja szembe egymással gyakran a hitet és a cselekedeteket. Sokan, akik Istent buzgón szolgálták, ennek ellenére beleestek egyik vagy másik csapdába. Voltak, akik a jó cselekedetek kizárásával magasztalták fel a hitet. Nemcsak azt hangoztatták, hogy a jó cselekedetek nem képezik a megigazulás alapját (hiszen tudjuk, hogy az ember „ingyen igazul meg a Krisztus Jézusban való váltság által"), hanem hogy annak nem is gyümölcsei, és egyáltalán nincs helyük Jézus Krisztus vallásában. Mások, igyekezve elkerülni ezt a veszélyes tévedést, az ellenkező

végletbe estek. Vagy azt állították, hogy a jó cselekedetek alapozzák meg, de legalábbis megelőzik a megigazulást, vagy úgy beszéltek róluk, mintha azokból állna Jézus Krisztus egész vallása.

3 Ugyanígy szembeállították a hit célját és eszközeit is. Egyes jó szándékú emberek szerint a hit tartalma szinte csak annyi, hogy eljárunk az istentiszteletre, úrvacsorával élünk, hallgatjuk az igehirdetést és kegyes könyveket olvasunk. Közben nem törődtek ezek céljával: az Isten és felebarátunk iránti szeretettel. Pontosan az ilyen felfogás erősített meg másokat abban, hogy elhanyagolják vagy akár megvessék Isten rendeléseit, melyekkel oly szánalmasan visszaéltek, aláásva és keresztülhúzva a célt, amire Isten rendelte őket.

4 Azonban a kegyelem eszközei között alig van olyan, amiről szélsőségesebb nézetek alakultak volna ki, mint Urunk fenti szavainak témájáról: a böjtről. Egyesek a Biblia és a józan ész határai fölé emelték. Mások pedig teljesen figyelmen kívül hagyták, mintha azzal akartak volna bosszút állni, hogy ugyanolyan mértékben lebecsülték, mint amennyire amazok felértékelték. Az előbbiek úgy beszéltek róla, mintha ez lenne minden – ha nem is maga a cél, mégis csalhatatlanul vele összefüggő. Az utóbbiak úgy emlegették, mintha semmi sem lenne, csak gyümölcstelen fáradozás, aminek egyáltalán nincs köze a célhoz. Bizonyos azonban, hogy az igazság valahol a két véglet között található. A böjtölés nem minden, de nem is szabad semmibe venni. Nem a cél, hanem annak eléréséhez kapott drága eszközünk. Ezt az eszközt maga Isten rendelte, ha tehát jól használjuk, ő biztosan meg fog áldani.

Hogy a lehető legjobban megvilágítsam a témát, először meg szeretném mutatni, mi is a böjt, milyen fajtái és fokozatai vannak. Másodszor, hogy mi az oka, alapja és célja. Harmadszor, hogy hogyan felelhetünk meg a leghihetőbb ellenvetéseknek is. Negyedszer pedig, hogy milyen módon böjtöljünk.

I.

1 Lássuk tehát, hogy mi is a böjt, és milyen fajtái, fokozatai vannak. Valamennyi ihletett író mind az Ó-, mind az Újszövetségben ugyanazt az értelmet tulajdonítja a böjtölés szónak: az étkezéstől, az ételtől való tartózkodást. Ez olyan világos, hogy szükségtelen Dávid, Nehémiás, Ézsaiás és

a többi próféta szavait idézni, vagy Urunkét és az apostolokét. Mind egyetértenek abban, hogy aki böjtöl, az bizonyos ideig nem eszik.

2 Régen más dolgokat is fűztek a böjthöz, amelyek nem álltak szoros összefüggésben vele. Így például elhanyagolták öltözetüket, lerakták szokásos ékszereiket, gyászruhát viseltek, hamut szórtak a fejükre vagy zsákszövetből készült alsóruhát viseltek. Az Újszövetség azonban ritkán említi ezeket a lényegtelen, mellékes dolgokat. Azt sem olvassuk, hogy a tisztább korok keresztyénei hangsúlyozták volna őket, bár akadtak olyanok, akik bűneiket bánva önszántukból folyamodtak a belső alázatnak ezekhez a külső jeleihez. Még kevésbé korbácsolta vagy vagdosta meg magát az apostol illetve, tették ezt a kortárs keresztyének. Az ilyen önfenyítés Baál papjaihoz vagy híveihez illett. A pogányok istenei csak ördögök voltak, és az Ördög-istennek kétségkívül tetszett, amikor papjai (1Kir 18,28) „elkezdtek hangosan kiabálni és az ő szokásuk szerint késekkel és borotvákkal metélték magukat, míg csak ki nem csordult a vérük". Azonban annak, aki „nem azért jött, hogy elveszítse az emberek lelkét, hanem hogy megtartsa", semmiképp nem lehet tetsző az ilyesmi, de követőinek sem.

3 A böjtölés fokozatait vagy mértékét nézve tudunk olyanokról, akik egy folytában napokig böjtöltek. Így Mózesről, Illésről és áldott Urunkról – akik természetfeletti erőt kaptak erre a célra – azt olvassuk, hogy „negyven nap és negyven éjjel" szünet nélkül böjtöltek. Azonban gyakrabban említi a Biblia az egynapos böjtöt, ami reggeltől estig tartott. S általában ezt a böjtöt tartották meg a régi keresztyének is. Emellett voltak félböjtjeik is (Tertulliánusz semijejuniának nevezi ezeket) a hét negyedik és hatodik napján (szerdán és pénteken) egész éven át. Ezeken a napokon délután háromig nem ettek, ugyanis ekkor tértek haza az istentiszteletről.

4 Szorosan kapcsolódik ehhez az, amit egyházunk az *önmegtartóztatáson* ért. Ehhez akkor folyamodhatunk, ha betegség vagy testi gyengeség miatt nem böjtölhetünk. Tehát alig eszünk, részben megtartóztatjuk magunkat, a rendesnél kevesebb ételt veszünk magunkhoz. Nem emlékszem, hogy a Biblia említené ezt. Azonban nem is ítélhetem el, mert a Biblia sem teszi. Hasznos lehet és Isten megáldhatja.

5 A böjtölés legalacsonyabb foka, ha egyáltalán böjtölésnek nevezhetjük, ha tartózkodunk a kellemes ételektől. Erre több példát találunk a Bibliában

Dánielen és társain kívül, akik egy különleges oknál fogva, vagyis hogy „ne fertőztessék meg magukat a király ételével és a borral, amelyből az ivott" (a király ezt az étrendet jelölte ki számukra minden napra), zöldségféléket meg vizet kértek és kaptak az udvarmesterek fejedelmétől (Dán 1,8kk). Talán ennek téves utánzásából ered a hústól és bortól való tartózkodás ősi szokása a böjtölésre és önmegtartóztatásra szánt időben. Vagy talán inkább abból a feltevésből, hogy ezek a legjobb ételek, tehát az Isten előtti ünnepélyes megjelenés alkalmával jobb a kevésbé kellemes ételekkel élni.

6 Voltak hivatalos zsidó böjtök, például a hetedik hónapban, amit maga Isten rendelt el egész Izraelre nézve, és ennek meg nem tartása a legszigorúbb büntetést vonta maga után. „Szóla ismét az Úr Mózesnek, mondván: Ugyanennek a hetedik hónapnak tizedikén az engesztelés napja van; és sanyargassátok meg magatokat, hogy engesztelés legyen érettetek az Úr előtt, a ti Istenetek előtt. Mert ha valaki nem sanyargatja meg magát ezen a napon, irtassék ki az ő népe közül" (3Móz 23,26kk). Később más böjtöket is toldottak ezekhez. Így Zakariás próféta nemcsak a hetedik hónap böjtjét említi, hanem „a negyedik, az ötödik és a tizedik hónap böjtjét is" (8,19). Az őskeresztyén egyházban szintén voltak hivatalos böjtök, mind évenként visszatérők, mind a hét bizonyos napjára vonatkozók. Előbbire példa a húsvét előtti böjt. Egyesek ezt negyvennyolc óráig, mások egy egész hétig tartották, sokan pedig két hétig. Ezeken a napokon estig nem ettek. A heti böjtök közül a hét negyedik és hatodik napjának böjtjét (ahogy Epifániusz számol be róla mint tagadhatatlan tényről) az egész lakott földön megtartották, ahol egyáltalán keresztyének éltek. Egyházunk éves böjtjei a következők: „A böjt negyven napja, a négy évszak kántorböjtje, a mennybemenetel előtti három nap és több ünnep előestéje; a heti böjtök az év minden péntekje, kivéve karácsony napját."

De a kijelölt böjtök mellett minden istenfélő nép böjtölt időnként. Ezeket a böjtöket a körülmények és az alkalom szerint jelölték ki. Így például amikor „eljövének a Moáb fiai és Ammon fiai... Jósafát ellen, hogy hadakozzanak vele. Jósafát az Urat kezdé keresni és hirdete az egész Júda országában böjtöt" (2Krón 20,1-3). Ugyanígy „Jojákimnak a Jósiás fiának, Júda királyának ötödik esztendejében, a kilencedik hónapban (mert féltek Babilon királyától, Júda fejedelmei) az Úr előtti böjtre szólították fel egész Jeruzsálem népét" (Jer 36,9).

Hasonlóképpen azok is, akik vigyáznak útjukra és alázatosan szeretnének Istennel járni, gyakran látják szükségét, hogy így sanyargassák meg lelkük et Atyjuk előtt, aki titkon van. S amit itt olvasunk, az főleg és elsősorban erre a fajta böjtre vonatkozik.

II.

1 Másodszor meg szeretném mutatni, mi a böjtölés alapja, oka és célja. Olyanokat például, akiket valami nyomasztó érzés kerít hatalmába, illetve erős felindulás, amit esetleg bánat vagy félelem vált ki, ez gyakran úgy megráz, hogy még az evésről is megfeledkeznek. Ilyenkor egyáltalán nem gondolnak az ételre, még annyit sem esznek, ami egészségben tartaná őket, s még kevésbé törődnek ínyencfalatokkal vagy a változatossággal. Egészen más dolgok foglalkoztatják őket. Így amikor Saul ezt mondta: „Igen nagy szorultságban vagyok; a filiszteusok hadakoznak ellenem, az Isten pedig eltávozék tőlem", ezt olvassuk: „egész nap és egész éjjel semmit sem evett" (1Sám 28,20). Azok pedig, akik Pál apostollal a hajón voltak, amikor „nem kis vihar szorongatta őket, s továbbra minden reménységük elvétetett életben maradásuk felől", „folyton étlen várakoztak, semmit sem véve magukhoz" (Csel 27,33), semmi rendes ételt tizennégy álló napig. Vagy Dávid és a vele lévő férfiak, amikor hallották, hogy az emberek elmenekültek a csatából, sokan elestek és meghaltak, és Saul meg fia, Jonathán is meghalt, „nagy zokogással sírtak és böjtöltek mind estig Saulon és Jonathánon, az ő fián, és Izráel házán" (2Sám 1,12).

Nem, amikor valaki nagyon belemélyed gondolataiba, többnyire nem tűri a félbeszakítást, még a szükséges ételt is megveti, nehogy eltérítse gondolatait attól, aminek teljes figyelmet akar szentelni. Ahogy Saul, amikor a fent említett esetben „a földre esett, és semmi erő nem volt benne", mégis ezt mondta: „Nem eszem; de szolgái és az asszony is kényszerítették őt".

2 Ez tehát a böjt természetes alapja. Akit mélyen elcsüggeszt valami, akit bűn miatti bánat és Isten haragjától való rettegés gyötör, az nem mintha kötelessége lenne, nem tudva, de nem is mérlegelve, hogy Isten parancsa ez vagy sem, „még kenyere megevéséről is elfelejtkezik". Tartózkodik nemcsak a kellemes, hanem még a szükséges eledeltől is, mint Pál apostol, aki miután elvezették Damaszkuszba, „három napig nem látott, és nem evett és nem ivott" (Csel 9,9).

Igen, amikor vihar tombol, amikor „borzalmas félelem uralkodik el” azon, aki már régóta Isten nélkül él a világban, akkor lelke „undorodik mindenféle ételtől”; visszatetsző és terhes lesz számára az evés, semmit nem tud elviselni, ami félbeszakítja szüntelen kiáltását: „Uram, ments meg, vagy elveszek!”

Milyen jól fejezi ki ezt egyházunk a böjtölésről szóló igehirdetés első felében: „Amikor az ember érzi magában a bűn nehéz terhét, tudja, hogy kárhozat a jutalma, és lelki szemével látja a pokol borzalmait, remeg, reszket, bánkódik szíve mélyén, csak vádolni tudja magát, kitárja szomorúságát a Mindenható Isten előtt, és hozzá kiált kegyelemért. Ha ezt komolyan teszi, akkor elméjét annyira elfoglalja részben a bánat és szomorúság, részben pedig a buzgó vágyakozás megszabadulni a pokol és kárhozat veszedelmétől, hogy ilyenkor nem vágyik sem ételre, sem italra, undorodik minden világi dologtól és gyönyörtől. Semmire sem oly hajlandó, mint a sírásra, gyászra, és mind szavaival, mind viselkedésével azt bizonyítja, hogy belefáradt az életbe.”

3 A böjtölés másik oka vagy alapja ez: sokan, akik eljutottak Isten félelmére mélyen átérzik, milyen gyakran vétkeztek ellene visszaélve ezekkel a törvényes rendelkezésekkel. Tudják, mennyit vétkeztek mértéktelen evéssel, mily sokszor hágták át Isten szent törvényét az önmegtartóztatás vagy a józanság terén, hogyan elégítették ki érzéki vágyaikat talán testi egészségük kárára, s minden bizonnyal lelkük nagy ártalmára. Ugyanis ezzel folyamatosan táplálták és növelték azt a nyughatatlan könnyelműséget, felületes gondolkodást, léha természetet, szabados nemtörődömséget a legkomolyabb dolgokkal szemben is, a lélek hebehurgyaságát és vigyázatlanságát, ami tulajdonképpen lelki részegség, s eltompította legnemesebb képességeiket is, akár a bor és pálinka túlzott fogyasztása. Hogy tehát eltávolítsák az okozatot, először eltávolodnak az októl: tartózkodnak mindenféle mértéktelenségtől. Amennyire csak lehet félreteszik, ami majdnem örök kárhozatba taszította őket. Sokszor teljesen lemondanak ilyesmiről, vigyázva, hogy mindenben józanok és mértékletesek legyenek.

4 Arra is jól emlékeznek, hogy az ételben való dúskálás nemcsak a lélek nemtörődömségét és léhaságát növelte, hanem a botor és szentségtelen vágyakat, sőt a tisztátalan és aljas érzéseket is. Ez kétségtelenül bizonyítható a tapasztalatból. Még a finom, de rendszeres érzéki élvezet is állandóan

érzékibbé teszi a lelket, és olyan szintre süllyeszti, mint a barmoké, amelyeket levágnak. Kimondhatatlan, milyen hatása van a változatos és ízletes ételnek az elmére, nemcsak a testre: megérleli minden érzéki gyönyörre, mihelyt alkalma adódik rá. Ezért minden bölcs ember megtartóztatja a lelkét, kordában tartja, egyre jobban elszakítja az alsóbbrendű vágyak kielégítésétől, amelyek természetük szerint a földhöz láncolnák, beszennyeznék és lealacsonyítanák. Ez a böjtölés másik állandó oka: hogy megszabaduljunk a testi vágy és érzékiség eledelétől, hogy elforduljunk attól, ami esztelen, káros vágyakat és gyarló, hiú dolgokhoz való vonzódást támaszt bennünk.

5 Talán nem kell teljesen kihagynunk a böjt egy másik okát (bár nem tudom, hogy hasznos lenne-e hangsúlyozni), ami mellett egyes jó emberek kitartottak: azzal büntetik magukat az Isten jó ajándékaival való visszaélésért, hogy időnként teljesen tartózkodnak azoktól. Így bizonyosfajta szent bosszút állnak magukon korábbi bolondságukért és hálátlanságukért, hogy amit egészségükre használhattak volna, azt vesztükre fordították. Szerintük Dávid erre gondolt, amikor így szólt: „Sírok és böjtöléssel gyötröm lelkemet", és Pál apostol is, amikor arról írt, hogy milyen „bosszúállásra" adott okot az Isten szerinti bánat a korinthusiakban.

6 A böjtölés ötödik és fontosabb oka az, hogy kiváltképpen segít, amikor hosszabb időt szeretnénk egyéni imádsággal tölteni. Ilyenkor Isten különösen fölemeli szolgái lelkét a földi dolgok fölé, s néha mintha a harmadik mennyig ragadná őket. S ebben a szerepben – mint az ima támasza – bizonyul a böjt gyakran eszköznek Isten kezében. Nemcsak valamely erényt, nemcsak a testi önmegtartóztatást erősíti, támogatja (ahogy egyesek képzelik, pedig nincs ennek sem bibliai, sem logikai vagy tapasztalati alapja), hanem a lélek komolyságát, a megfontoltságot, a lelkiismeret fogékonyságát és érzékenységét, azt, hogy meghaljunk a világnak, s így mélyüljön bennünk az Isten iránti szeretet és minden szent és mennyei érzés.

7 Nem mintha természetes vagy szükségszerű kapcsolat lenne a böjtölés és az általa nyert isteni áldás között. Isten azonban úgy könyörül, amint könyörülni *akar*, olyan eszközöket jelöl meg, amiket éppen jóknak, alkalmasaknak tart. És ezt az eszközt minden korra nézve úgy jelölte meg, mint amivel elfordíthatjuk haragját és elnyerhetjük áldásait, amelyekre éppen szükségünk van.

Hogy milyen hatékony eszköz a böjt Isten haragjának elfordítására, azt Akháb figyelemreméltó esetéből láthatjuk. „Nem volt más, aki magát arra adta volna – teljesen erre szánta magát, mintha rabszolgája lett volna –, hogy csak gonoszságot cselekedjék." Azonban amikor „megszaggatta az ő ruháit, és zsákba öltözött és böjtölt, és nagy alázatossággal járt", az Úr így szólt Illéshez: „Nem láttad-e, hogy Akháb hogyan megalázta magát előttem? Mivelhogy pedig megalázta magát előttem, nem hozom reá a veszedelmet az ő életében."

Dániel is azért kereste Istent „böjtöléssel, zsákban és hamuban", hogy elfordítsa Isten haragját. Kitűnik ez imájának egész hangvételéből, különösen a komoly befejezésből: „Uram, a te igazságod – vagy kegyelmed – teljessége szerint forduljon el, kérlek, a te haragod a te szentséges hegyedtől. Hallgasd meg a te szolgádnak könyörgését, és világosítsd meg a te orcádat a te szent helyeden, amely elpusztíttatott. Uram, hallgass meg! Uram, légy kegyelmes! Uram, légy figyelmetes, és cselekedd meg, tennen magadért!" (Dán 9,3.16kk.)

8 Azonban nemcsak Isten népétől tanulhatjuk meg, hogy amikor Isten haragszik, böjtöléssel és imádsággal keressük, hanem a pogányoktól is. Amikor Jónás kijelentette: „Még negyven nap, és elpusztul Ninive!", a niniveiek böjtöt hirdettek, és a legnagyobbtól kezdve a legkisebbig zsákba öltöztek. Mert „Ninive királya felkelt királyi székéből, és levetette magáról királyi ruháját, és zsákba borítkozott, és a porba ült. És kiáltottak és szóltak Ninivében, a királynak és főembereinek akaratából, mondván: Emberek és barmok, ökrök és juhok: semmit meg ne kóstoljanak, ne legeljenek és vizet se igyanak!" (Nem mintha az állatok vétkeztek vagy megtérhettek volna, hanem példájukkal az embereket figyelmeztették, hogy bűneik miatt Isten haragja minden teremtményt fenyeget.) „Ki tudja? Talán visszatér és megengesztelődik az Isten és elfordul haragjának búsulásától, és nem veszünk el!" S nem hiába reménykedtek. Isten elfordult haragjának búsulásától. „És látta Isten cselekedeteiket – bűnbánatuk és hitük gyümölcseit, amit prófétája által ébresztett szívükben –, hogy megtértek gonosz útjukról. És megbánta az Isten azt a gonoszt, amelyről mondta, hogy végrehajtja rajtuk, és nem hajtotta végre" (Jón 3,4kk).

9 És a böjt nemcsak arra jó, hogy elfordítsa Isten haragját, hanem arra is, hogy megkapjunk minden jót, amire csak szükségünk van. Amikor a ben-

jáminiták megverik a többi törzset, „felment Izrael minden fia, és elmenve Béthelbe sírtak, és böjtöltek aznap egész estig". Ekkor ezt mondta az Úr: „Menj, mert holnap kezedbe adom őket" (Bír 20,26kk). Ugyanígy Sámuel is összegyűjtötte az egész Izraelt, amikor a filiszteusok igája alatt nyögtek, „és böjtöltek azon a napon" az Úr előtt, és amikor „eljöttek a filiszteusok, hogy Izrael ellen harcoljanak, az Úr mennydörgött nagy hangon azon a napon a filiszteusok felett és annyira megzavarta őket, hogy megverettettek Izrael előtt" (1Sám 7,6). Ezsdrásnál is ezt olvassuk: „Ekkor böjtöt hirdettem ott az Aháva folyóvíz mellett, hogy megalázzuk magunkat a mi Istenünk előtt, hogy kérnénk tőle szerencsés utat magunknak és családainknak, és meghallgatott minket" (Ezsd 8,21). Nehémiásnál pedig: „Böjtöltem és imádkoztam a mennynek Istene előtt; és mondtam: Adj kérlek, jó szerencsét most szolgádnak, és engedd, hogy kegyelmet találjon ama férfiú előtt", és Isten megadta, hogy kegyelmet találjon a király előtt (Neh 1,4-11).

10 Hasonlóképpen az apostolok is mindig összekötötték a böjtölést az imádsággal, amikor Isten áldását kérték egy fontos vállalkozásra. Ezt olvassuk a Csel 13-ban: „Voltak pedig Antiókhiában az ott levő gyülekezetben némely próféták és tanítók. Mikor azért azok szolgáltak az Úrnak és böjtöltek (kétségkívül azért, hogy útmutatást nyerjenek), ezt mondta a Szentlélek: Válasszátok el nekem Barnabást és Saulust a munkára, amelyre őket elhívtam. Akkor, miután (másodszor is) böjtöltek és imádkoztak és kezeiket rájuk vetették, elbocsátották őket" (1-3. v.).

Ezt tette maga Pál és Barnabás is, ahogy a következő részben olvassuk, amikor „megtértek Listrába, Ikoniumba és Antiókhiába, erősítve a tanítványok lelkét. Miután pedig választottak nekik gyülekezetenként véneket, imádkozván böjtölésekkel egybe, ajánlották őket az Úrnak" (14,23. v.).

Igen, hogy más módon elérhetetlen ajándékokat kaphatunk böjtölés által, azt Urunk is kijelenti, amikor válaszol tanítványai kérdésére: „Mi miért nem tudtuk azt kiűzni? Jézus pedig ezt mondta nékik: A ti hitetlenségetek miatt. Mert bizony mondom nektek: Ha akkora hitetek volna, mint a mustármag, azt mondanátok ennek a hegynek: Menj innen amoda, és elmenne; és semmi sem volna lehetetlen nektek. Ez a fajzat pedig ki nem megy, hanemha könyörgés és böjtölés által" (Mt 17,19kk), vagyis Isten akarata szerint ezen eszközök segítségével éritek el azt a hitet, ami még az ördögöket is a hatalmatokba adja.

11 Ezek kijelölt eszközök. Hiszen idők folyamán Isten népe nem csupán értelmére vagy – ahogy egyesek nevezik – természetes lelkiismeretére hagyatkozva használta a böjtölést az említett célokért, hanem időről időre maga Isten tanította ezt akarata világos és nyilvánvaló kijelentésével. Jóel prófétánál például ezt olvassuk: „De még most is így szól az Úr: Térjetek meg hozzám teljes szívetek szerint; böjtöléssel is, sírással is, kesergéssel is. Ki tudja, hátha visszatér és megbánja, és áldást hagy maga után; Fújjatok kürtöt a Sionon; szenteljetek böjtöt, hirdessetek gyűlést! Erre buzgó lett az Úr szeretete földje iránt, és kegyelmezett népének. Íme, adok nektek gabonát, bort és olajat, és nem adlak többé titeket szidalomra a pogányok között" (2,12kk).

Isten arra buzdít, hogy ne csak mulandó ajándékait várjuk, amikor így közeledünk hozzá. Mert amikor megígérte azoknak, akik böjtöléssel, sírással és kesergéssel keresik őt, hogy „kipótolom nektek az esztendőket, amelyeket tönkretett a szöcskő, a cserebogár és a hernyó és a sáska, az én nagy seregem", ezt is hozzátette: „És esztek bőven és megelégesztek, és magasztaljátok az Úrnak, a ti Isteneteknek nevét. Megtudjátok, hogy az Izráel között vagyok én, és hogy én vagyok az Úr, a ti Istenetek." S rögtön ezután következik a nagyszerű evangéliumi ígéret: „Kiöntöm lelkemet minden testre, és prófétálnak fiaitok és leányaitok; véneitek álmokat álmodnak; ifjaitok pedig látomásokat látnak. Sőt még a szolgákra és szolgálóleányokra is kiöntöm azokban a napokban az én lelkemet."

12 Bármi volt is az, ami a régieket a kötelesség lelkes és állandó teljesítésére serkentette, az ma éppoly erőteljes eszköz a mi serkentésünkre. De mindezeken felül különleges okunk is van a „gyakorta való böjtölésre": megparancsolta az, akiről neveztetünk. Itt ugyan valójában nem adja kifejezetten parancsba sem a böjtöt, sem az adakozást vagy imádságot, azonban utasításai a böjtölés, adakozás és imádkozás módjával kapcsolatban a paranccsal egyenértékűek. Mert ha felszólít, hogy bizonyos dolgot *így* és *így* tegyünk, az kétségkívül felér a megtételre vonatkozó paranccsal. Hiszen lehetetlen úgy (a kapott utasítás szerint) tenni valamit, amit egyáltalán nem teszünk meg. Tehát amikor azt mondja, hogy így adakozzunk, imádkozzunk és böjtöljünk, ezzel világosan parancsolja ezeket a kötelességeket, de parancsolja azt is, hogy *úgy* végezzük, hogy semmiképpen el ne veszítsük jutalmunkat.

Itt van tehát egy további ok és bátorítás arra nézve, hogy tegyük ezt a kötelességünket. Urunk kegyesen ígéretet is fűzött hozzá: „A te Atyád, aki titkon

néz, megfizet néked nyilván." Ezek jelentik a böjtölés nyilvánvaló alapját, okát és célját, ezek bátorítanak, hogy kitartsunk benne, nem törődve azoknak bőséges ellenvetésével, akik Uruknál bölcsebbnek tartják magukat.

III.

1 Ezek közül a leghihetőbbekkel szeretnék most foglalkozni. Először is gyakran hangoztatják: „A hívő tartóztassa meg magát, de ne az ételtől, hanem a bűntől. Isten ezt kívánja tőle." Isten valóban megkívánja ezt tőle, de nemcsak ezt, hanem a másikat is. Tehát ezt is tenni kellene, és a másikat sem elhagyni.

Ha teljességében nézed érvedet, könnyen megállapíthatod, megállhat-e: „Ha a hívőnek tartózkodnia kell a bűntől akkor nem az ételtől kell tartózkodnia. De mivel a hívőnek a bűntől tartózkodnia kell, ezért nem kell tartózkodnia az ételtől."

Nagyon is igaz, hogy a hívőnek tartózkodnia kell a bűntől. Azonban ebből hogyan következik, hogy az ételtől nem kell tartózkodnia? Inkább tegye meg mindkettőt. Isten kegyelme által mindig tartózkodjon a bűntől, és gyakran az ételtől is, ahogy az okát és célját a tapasztalat és a Szentírás világosan megmutatja.

2 „De nem jobb-e – jön a második ellenvetés – a büszkeségtől és hiúságtól, a bolond és káros kívánságoktól, az érzékenységtől, haragtól, elégedetlenségtől és nem az ételtől tartóztatni meg magunkat?" Kétségkívül. Azonban idézzük emlékezetünkbe ismét Urunk szavait: „Ezeket kellene cselekedni, és amazokat sem elhagyni." S valóban, a második csak az elsőt szolgálja, e nagy cél elérésében eszköz. Azért tartózkodunk az eledeltől, hogy e külső eszközön és a kegyelem valamennyi más kijelölt csatornáján keresztül Isten irgalma lelkünkig hatoljon, és ellen tudjunk állni minden érzelemnek és indulatnak, ami nem kedves előtte. Azért tartózkodunk az egyiktől, hogy a fentről jövő erővel felruházva a másiktól is tartózkodni tudjunk. Tehát kifogásod éppen az ellenkezőjét bizonyítja annak, amit állítani akartál. Azt erősíti, hogy szükséges böjtölnünk. Mert ha tartózkodnunk kell a gonosz indulatoktól és vágyaktól, akkor tartózkodnunk kell az ételtől is. Hiszen Isten az önmegtagadás e kicsi megnyilvánulásait választotta, hogy nagy szabadításával megajándékozzon.

3 „Azonban nem válik be – jön a harmadik kifogás. – Sokat és sokszor böjtöltünk, de mi haszna volt? Semmivel sem lettünk jobbak, nem volt benne áldás. Sőt inkább károsnak találtuk, mint hasznosnak. Ahelyett, hogy például megelőzte volna a haragot vagy indulatot, inkább annyira fokozta, hogy sem magunkat, sem másokat el nem szenvedhettünk." Ez nagyon is igaz lehet. Lehetséges úgy böjtölni vagy imádkozni, hogy rosszabb leszel tőle, mint azelőtt, boldogtalanabb, szentségtelenebb. Azonban nem az eszközben van a hiba, hanem annak használatában. Használd csak, de másképp. Tedd, amit Isten parancsol úgy, ahogy parancsolja. Ekkor ígérete mindenképpen teljesül: nem tartja vissza tovább áldását, hanem ha titokban böjtölsz, „aki titkon néz, megfizet néked nyilván".

4 „Hát nem babonaság – vetik ellen negyedszer – azt képzelni, hogy Isten ilyen kis dolgokat is értékel?" Ha ezt gondolod, akkor Isten gyermekeinek minden nemzedékét elítéled. Azt akarod mondani, hogy a régiek mind gyenge, babonás emberek voltak? Valóban, lehetsz olyan vakmerő, hogy ezt tartod Mózesről és Józsuéról, Sámuelről és Dávidról, Jósafátról, Ezsdrásról, Nehémiásról és minden prófétáról? Sőt mindenek fölött Isten Fiáról is? Hiszen bizonyos, hogy mind Urunk, mind szolgái azt gondolták, hogy a böjtölés nem kis dolog és a Magasságos nem becsüli le. Ezt tartotta nyilvánvalóan minden apostol, miután „megteltek Szentlélekkel és bölcsességgel". Amikor „kenetet kaptak a Szenttől, aki mindent megjelentett nekik", akkor is „böjtöléssel" és „az igazságnak jobb és bal felől való fegyvereivel" bizonyították, hogy Istent szolgálják. Miután „elvétetett tőlük a vőlegény, böjtöltek azokon a napokon." Böjtölés és komoly imádkozás nélkül semmit sem csináltak (ahogy fent láttuk), miben Isten dicsősége forgott kockán, például amikor munkásokat küldtek a lelki aratásba.

5 „Ha viszont a böjtölés valóban olyan fontos és Isten ennyire megáldja, nem lenne-e jobb – mondják ötödször – mindig böjtölni? Nemcsak néhanéha csinálni, hanem folyamatosan? Hogy amennyire testi erőnk engedi, megtartóztassuk magunkat?" Senkit sem akarok erről lebeszélni. Egyél olyan keveset és olyan egyszerűen, tagadd meg magad mindig, amennyire testi erőd engedi! S Isten áldásával ez a fönti nemes célokat szolgálhatja. Sokat segíthet nemcsak a tisztaságban, hanem abban is, hogy a mennyről gondolkodjunk, hogy elszakítsuk érzelmeinket az alantvalóktól és a föntieket keressük. Azonban ez nem böjtölés, legalábbis nem a bibliai értelemben. A Bibliában sehol sem olvasunk így róla. Bizonyos

mértékig ugyanazokat a célokat szolgálja, mégis más. Gyakorold mindenképpen, de miatta ne tedd félre Isten parancsát, ne mellőzz egyetlen eszközt sem, amivel elháríthatod ítéletét, és megszerezheted gyermekei áldását.

6 Folyamatosan tartóztasd meg magadat, amennyire csak akarod, de ez ebben az értelemben nem más, mint a keresztyén mértékletesség. Azonban ennek nem kell ütköznie azzal, hogy időről időre komolyan böjtölj és imádkozz. Például ha általában megtartóztatod magad vagy mértékletes vagy, az nem zárja ki, hogy titokban böjtölj, ha hirtelen nagy szomorúság ér vagy bűneidet bánod, ha rettentő félelem vagy kétség tör rád. Az ilyen lelkiállapot majdnem kényszerítene a böjtölésre. Undorodnál a mindennapi ételtől, alig tudnád magadhoz venni azt is, ami szükséges a testnek, amíg Isten „ki nem von a pusztulás gödréből, és sziklára nem állítja fel lábadat, megerősítve lépteidet". Ugyanez történne, ha nagyon kívánnál valamit, ha erőszakosan küzdenél Istennel valami áldásáért. Senkinek sem kell ekkor köteleznie téged arra, hogy ne egyél, amíg meg nem kaptad kérésedet.

7 S ha ott lettél volna Ninivében, amikor kihirdették az egész városban: „Emberek és barmok, ökrök és juhok: semmit meg ne kóstoljanak, ne legeljenek és vizet se igyanak, hanem kiáltsanak az Istenhez erősen", akkor folyamatos önmegtagadásod miatt nem vettél volna részt az általános megalázkodásban? Dehogynem. Ugyanúgy vonatkozott volna rád is, hogy ne egyél, mint másokra.

Egyetlen izraelitát sem mentett volna fel a hetedik hónap tizedik napján, a nagy bűnbánati napon tartott böjt alól az, hogy mindig önmegtagadó, állandóan önmegtartóztató életet élt. Nem olvassuk, hogy rájuk ne vonatkozott volna a komoly parancs: „Mert ha valaki nem sanyargatja meg magát (nem böjtöl) ezen a napon, irtassék ki az ő népe közül."

Végül ha Antiókhiában a testvérekkel lettél volna, amikor Barnabás és Saul kiküldése előtt böjtöltek és imádkoztak, azt képzeled, hogy mértékletes életmódod és önmegtagadásod elég indok lett volna arra, hogy ne böjtölj velük? Kétségtelen, hogy ha nem csatlakoztál volna hozzájuk, hamarosan kizártak volna a keresztyén közösségből. Jól megérdemelten kiközösítettek volna, mert megháborítottad Isten egyházát.

IV.

1 Végül meg szeretném mutatni, hogyan böjtöljünk, hogy Urunk azt elfogadja. Először is az Úrnak tegyük, egyedül őrá szegezzük tekintetünket! Csak az legyen a célunk, hogy mennyei Atyánkat dicsőítsük, hogy kifejezzük mennyire bánjuk és szégyelljük, hogy oly sokszor áthágtuk szent törvényét, hogy megtisztító kegyelmének növekedését várjuk, ami mennyei dolgok felé vonja szívünket, hogy imáink komolyabbak és állhatatosabbak legyenek, hogy elfordítsuk Isten haragját és életünkben beteljesüljenek azok a nagyszerű és drága ígéretek, amelyeket Jézus Krisztusban tett nekünk.

Vigyázzunk, ne csúfoljuk meg Istent, ne tegyük böjtünket és imánkat utálatossá az Úr előtt azzal, hogy világi célokat keverünk bele, különösen az emberek dicséretét. Erre különösen is figyelmeztet Urunk az Igében: „Mikor pedig böjtöltök, ne legyen komor a nézésetek (savanyú, mesterkélten szomorú, furcsán elváltoztatott), mint a képmutatóké – túl sok volt az ilyen ember azok között, akiket Isten népének neveztek –, „akik eltorzítják arcukat" nemcsak természetellenes grimaszokkal, hanem porral és hamuval is, „hogy lássák az emberek", hogy ők böjtölnek – ez a fő vagy éppen egyedüli céljuk. – Bizony mondom néktek, elvették jutalmukat – vagyis az emberek csodálatát és dicséretét. – Te pedig mikor böjtölsz, kend meg a te fejedet, és a te orcádat mosd meg – ahogy máskor is szoktad –; hogy ne az emberek lássák böjtölésedet – ne ez legyen a célod; ha akaratod ellenére megtudják, nem baj, nem vagy emiatt jobb vagy rosszabb –, hanem a te Atyád, aki titkon van; és a te Atyád, aki titkon néz, megfizet néked nyilván."

2 Azonban másodszor – ha erre a jutalomra vágyunk – vigyáznunk kell: ne képzeljük, hogy valamit is *kiérdemlünk* Istentől azzal, ha böjtölünk. Sosem lehet elég számunkra az intelem ezt illetően, mert nagyon mélyen gyökerezik szívünkben a vágy, hogy „tulajdon igazságunkat érvényesítsük", hogy érdemre és ne a kegyelemre alapozzuk megváltásunkat. A böjt csupán Isten által rendelt eszköz, amivel meg nem érdemelt kegyelmére várunk, és amin keresztül – anélkül hogy rászolgáltunk volna – ígérete sze-rint bőven ontja ránk áldásait.

3 Azt ne képzeljük, hogy Isten a külső cselekedetet áldja meg. „Hát ilyen a böjt, amelyet én kedvelek, és olyan a nap, amelyen az ember lelkét

gyötri? Avagy ha mint káka lehajtja fejét, és zsákot és hamvat terít maga alá?" Ezeket a külső cselekedeteket érti vajon Isten a lélek gyötrésén, akármilyen szigorúan betartjuk is őket? „Ezt nevezed-e böjtnek és az Úr előtt kedves napnak?" Dehogyis. Ha csak külsőleg szolgáljuk őt, kárba veszett a fáradságunk. Testünket talán gyötörhetjük így, de a léleknek semmit nem használunk.

4 Sőt, lehet a testet olykor annyira meggyötörni, hogy nem tudjuk hivatásunkat végezni. Ez ellen is védekeznünk kell, mert Isten jó ajándékaként vigyáznunk kell egészségünkre. Legyünk óvatosak, bármikor böjtölünk, hogy erőnkhöz mérjük a böjtöt! Mert nem áldozhatunk Istennek gyilkossággal, s nem segíthetünk lelkünknek azzal, hogy testünket elpusztítjuk. De az ilyen szent időszak alatt még a test nagy gyengeségét is tekintetbe véve kerüljük a másik végletet, amely miatt Isten elítéli azokat, akik egykor panaszolták, hogy az Úr nem fogadja el böjtjüket. „Miért böjtölünk és te nem nézed? Íme, böjtölésetek napján kedvteléseteket űzitek, szól az Úr." Ha nem tudjuk teljesen megtartóztatni magunkat az ételtől, akkor tartózkodjunk legalább a kellemes ételektől, és nem hiába fogjuk keresni őt!

5 Azonban vigyázzunk, hogy lelkünket is megsanyargassuk, ne csak a testünket! Amikor nyilvános vagy egyéni böjtöt tartunk, gyakoroljuk a megtört és bűnbánó szív szent tulajdonságait! Legyen ez alkalom az őszinte keseregésre, Isten szerinti bánkódásra bűneink miatt! Amilyen a korinthusiaknál volt, akiknek szomorúságáról ezt mondja az apostol: „Örülök, nem azért, hogy megszomorodtatok, hanem hogy megtérésre szomorodtatok meg. Mert Isten szerint szomorodtatok meg, hogy miattunk semmiben kárt ne valljatok. Mert az Isten szerint való szomorúság – κατὰ θεὸν λύπη, az Istennek tetsző szomorúság, mely Lelkének drága ajándéka, ami a lelket Istenhez emeli, akitől származik – üdvösségre való megbánhatatlan megtérést szerez". Isten szerint való szomorúságunk ilyen belső és külső *bűnbánatot* munkáljon bennünk; szívünk ilyen teljes átalakulását, hogy Isten képére újuljunk meg igazságban és valóságos szentségben; életünk ilyen megváltozását, amíg szentek nem leszünk, ahogy ő is szent, életünk minden vonatkozásában. Munkálja bennünk ugyanazt a gondos igyekezetet, hogy találtassunk őbenne folt nélkül és feddhetetlenül. Magunk ugyanilyen *megtisztítását*, inkább életünkkel, mint szavainkkal mutatva meg, hogy tartózkodunk a gonosznak még a

látszatától is; támasszon bennünk ugyanilyen *felháborodást*, minden bűn indulatos gyűlöletét; ilyen *félelmet* csalárd szívünktől; ilyen *vágyat*, hogy mindenben Isten szent és kedves akarata szerint éljünk; ilyen *lelkesedést* minden eszközért, ami az ő dicsőségét és a mi Urunk Jézus Krisztus ismeretében való növekedésünket szolgálja; és ilyen *bosszúállást* Sátánnal és minden munkájával, a test és lélek minden szennyével szemben (2Kor 7,9kk)!

6 A böjtöt pedig mindig buzgó imádság kísérje, öntsük ki szívünket maradéktalanul Isten előtt, valljuk meg bűneinket, elfajulásunkat, alázzuk meg magunkat hatalmas keze alatt, tárjuk elé minden szükségünket, minden vétkünket és tehetetlenségünket! Ilyenkor hosszabban imádkozhatunk magunkért és testvéreinkért is. Keseregjünk népünk bűnei miatt, és kiáltsunk Isten városáért, hogy az Úr felépítse Siont és romjai felett arcát felragyogtassa! Megfigyelhetjük, hogy Isten szolgái régen is összekötötték az imádságot és a böjtöt, így tettek az apostolok a fönt idézett alkalmakkor, és erre buzdítja őket Urunk is a hegyi beszédben.

7 Végül, ha úgy akarunk böjtölni, hogy az Úr elfogadja, már csak az adakozást kell hozzátennünk: hogy lehetőségeinkhez mérten nyújtsunk segítséget mások testi-lelki bajaiban: „Ilyen áldozatokban (is) gyönyörködik az Isten." Ezt mondja az angyal is Kornéliusnak, aki otthon böjtölt és imádkozott: „A te könyörgéseid és alamizsnáid felmentek Isten elébe emlékezetnek okáért" (Csel 10,4). S maga Isten is kifejezetten és hangsúlyozottan mondja: „Hát nem ez-e a böjt, amit én kedvelek: hogy megnyisd a gonoszság bilincseit, az iga köteleit megoldjad, és szabadon bocsásd az elnyomottakat, és hogy minden igát széttépjetek? Nem az-e, hogy az éhezőnek megszegd kenyeredet, és a szegény bujdosókat házadba bevigyed, ha meztelent látsz, felruházzad, és tested előtt el ne rejtsd magadat? Akkor felhasad, mint hajnal, világosságod, és meggyógyulásod gyorsan kivirágzik, és igazságod előtted jár; az Úr dicsősége követ. Akkor kiáltasz, és az Úr meghallgat, jajgatsz, és ő azt mondja: Íme, itt vagyok. Ha (amikor böjtölsz) odaadod utolsó falatodat az éhezőnek, és az elepedt lelkűt megelégíted: feltámad a sötétségben világosságod, és homályosságod olyan lesz, mint a dél. És vezérel téged az Úr szüntelen, megelégíti lelkedet nagy szárazságban is, és csontjaidat megerősíti, és olyan leszel, mint a megöntözött kert, és mint vízforrás, amelynek vize el nem fogy" (Ézs 58,6kk).

A HEGYI BESZÉDRŐL *(VIII.)*

HUSZONNYOLCADIK IGEHIRDETÉS

„Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön,
hol a rozsda és a moly megemészti,
és ahol a tolvajok kiássák és ellopják;
hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket mennyben,
ahol sem a rozsda, sem a moly meg nem emészti,
és ahol a tolvajok ki nem ássák, sem el nem lopják.
Mert ahol van a ti kincsetek, ott van a ti szívetek is.
A test lámpása a szem. Ha azért a te szemed tiszta,
a te egész tested világos lesz. Ha pedig a te szemed gonosz,
a te egész tested sötét lesz.
Ha azért a benned levő világosság sötétség:
mekkora akkor a sötétség?!”
(Máté 6,19-23.)

1 Eddig az általában vallásosnak nevezett cselekedetekről volt szó, amelyek valóban a vallás részei, ha tiszta és szent szándékból erednek és a megvalósítást is az vezérli. Most Urunk a mindennapi életre tér át, és megmutatja, hogy a hétköznapi tevékenységben is ugyanolyan szükségszerű a tiszta szándék, mint az adakozásban, böjtölésben vagy imádságban.

Kétségtelen, hogy ugyanennek a tiszta szándéknak, „ami elfogadhatóvá teszi adakozásunkat és istentiszteletünket, kell munkánkat vagy hivatásunkat Isten előtt kedves áldozattá tennie. Ha valaki azért dolgozik, hogy magas pozíciót és gazdagságot szerezzen a világban, már nem Istent szolgálja a munkahelyén, és nem érdemel több jutalmat Istentől, mint az, aki azért adakozik, hogy lássák, vagy azért imádkozik, hogy hallják. Mert munkánkban sem elfogadhatóbb a hiú és világi törekvés, mint adakozásunkban és istentiszteletünkben. Nemcsak akkor károsak ezek, ha jó cselekedeteinkkel keverednek – vallásos cselekedeteinkkel –, hanem akkor is, ami-

kor mindennapi munkánk részévé lesznek. Ha világi foglalatosságunkban megengedhető lenne, akkor helyt kaphatna istentiszteletünkben is. Azonban ahogy adakozásunk és istentiszteletünk elfogadhatatlan, hacsak nem tiszta szándékból fakad, mindennapi munkánk sem számíthat Isten szolgálatának, hacsak ugyanolyan hívő szívvel nem végezzük."

2 Áldott Urunk ezt élénk színekkel ecseteli, erőteljes, mindenre kiterjedő szavakkal, melyeket azután az egész fejezetben magyaráz, indokol és részletez: „A test lámpása a szem. Ha azért a te szemed tiszta, a te egész tested világos lesz. Ha pedig a te szemed gonosz, a te egész tested sötét lesz." A szem a szándék – a szem olyan a testben, mint a szándék a lélekben. Ahogy az előbbi a test minden mozdulatát irányítja, úgy a másik a lélekét. A lélek szeméről azt mondja, hogy akkor tiszta, ha csak egy dologra néz, ha csak az a célunk, hogy „megismerjük Istent, és Jézus Krisztust, akit elküldött", hogy ismerjük hozzá illő ragaszkodással, hogy úgy szeressük, ahogy ő szeretett minket, hogy mindenben Isten tetszését keressük, hogy szolgáljuk őt teljes szívünkkel, elménkkel, lelkünkkel és erőnkkel (ahogy szeretjük is), és minden által, mindenekfölött őbenne gyönyörködjünk most és mindörökké.

3 „Ha azért a te szemed (ilyen) tiszta – Istenre irányul –, a te egész tested világos lesz." „A te egész tested" vagyis minden, amit szándékod irányít, ahogy a testet a szem. Ami csak vagy, amit teszel, vágyaid, indulataid, érzéseid; gondolataid, szavaid és tetteid „világosak lesznek", tele igaz, isteni tudománnyal. Először is ezt érthetjük világosságon. „Az ő világossága által látsz világosságot." „Aki régen szólt: setéségből világosság ragyogjon, ő gyújt világosságot a te szívedben", megnyitja értelmed szemét Isten dicsőségének ismeretével. Lelke feltárja előtted Isten mélységes dolgait. A Szentségesnek ihletése értelmet ad, és segít, hogy elrejtett bölcsességet tanulj. Sőt a tőle kapott kenet „benned marad, és megtanít mindenre".

Mennyire alátámasztja ezt a tapasztalat! Miután Isten megnyitotta értelmünk szemét, milyen hamar besötétedik bolond szívünk, ha Istenen kívül valami mást keresünk vagy másra vágyunk! Újra felhők borítják lelkünket. Újból kétség és félelem kerülget. Ide-oda hányódunk, és nem tudjuk, mit tegyünk, melyik utat válasszuk. Azonban ha egyedül Istenre vágyunk és őt keressük, eltűnnek a felhők és kétségek. „Régen sötétség voltunk, most pedig világosság az Úrban." Az éjszaka most úgy fénylik, mint a nappal, és megtan-

uljuk, hogy „az igazak ösvénye olyan, mint a hajnal világossága”. Isten megmutatja, melyik ösvényen járjunk, s világossá teszi előttünk az utat.

4 A világosságon itt másodszor szentséget érthetünk. Ha mindenben Istent keresed, akkor mindenben meg fogod találni – ő, a minden szentség forrása folyamatosan be fog tölteni saját képével, igazságossággal, kegyelemmel és igazsággal. Ha csak Jézusra nézel, meg fogsz telni az ő indulatával. Lelked napról napra megújul Teremtője képére. Ha lelki szemedet nem veszed le róla, ha kitartóan „szemléled őt, a láthatatlant”, és mennyenföldön másra nem is igyekszel, akkor az Úr dicsőségét nézve elváltozol „ugyanazon ábrázatra, dicsőségről dicsőségre, úgy mint az Úr Lelkétől”.

Mindennapi tapasztalatunk mutatja azt is, hogy „kegyelemből tartatunk meg, hit által”. A hit nyitja meg lelki szemünket, hogy meglássuk Isten dicső szeretetének világosságát. S amíg csak rá szegezzük tekintetünket, Istenre Krisztusban, aki megbékéltette magával a világot, egyre jobban betölt az Isten és ember iránti szeretet, az alázat, szelídség, hosszútűrés, a szentség minden gyümölcse, ami Krisztus Jézus által az Atya Isten dicsőségét szolgálja.

5 Ez a világosság, ami a tiszta szeműeket betölti, harmadszor nemcsak szentséget, hanem boldogságot is jelent. Hiszen „édes a világosság, és jó látni szemünkkel a napot”, de mennyivel jobb az Igazság Napját látni, aki folyamatosan bevilágítja lelkünket! S ha van Krisztusban vigasz, a szeretet vigasztalása, minden értelmet felülhaladó békesség, Isten dicsősége reményében való öröm, az mind azé, akinek tiszta a szeme. Így lesz „egész teste világos”. A világosságban jár, ahogy Isten is a világosságban van, mindig örül, szüntelen imádkozik, mindenben hálát ad, és örvendve fogadja Isten akaratát, akármi legyen az őt illetően a Krisztus Jézusban.

6 „Ha pedig a te szemed gonosz, a te egész tested sötét lesz.” „Ha pedig a te szemed gonosz” – láthatjuk, hogy nincs középút tiszta és gonosz szem között. Ha a szemed nem tiszta, akkor gonosz. Ha valamit nem csupán Istenért teszünk, ha valami mást keresünk, akkor „megfertőztetett mind elménk, mind lelkiismeretünk.”

Gonosz tehát a szemünk, ha valamiben nem Isten a célunk, ha nem az a szándékunk, hogy megismerjük és szeressük Istent, neki tessünk és őt

szolgáljuk mindenben, ha nem az az indítékunk, hogy benne gyönyörködjünk, most és mindörökké őbenne találva meg boldogságunkat.

7 Ha szemedet nem szegezed egyenesen Istenre, „a te egész tested sötét lesz." Szívedet még mindig lepel borítja. Elmédet egyre inkább elvakítja „e világ istene", „hogy ne lásd a Krisztus dicsőséges evangéliumának világosságát". Tudatlanság, tévelygés lesz benned Isten dolgaival kapcsolatban, nem leszel képes befogadni, megérteni azokat. S még ha vágyakoznál is valamennyire Istent szolgálni, bizonytalan leszel a szolgálat módját illetően. Mindenfelől kétség és nehézségek vesznek majd körül, és nem fogsz kiutat látni.

Ha a szemed nem tiszta, ha valami földi dologra vágyódsz, akkor tele leszel istentelenséggel és hamissággal. Kívánságaid, indulataid, érzéseid mind vakvágányra jutnak, mind sötétek, hitványak, hiábavalók lesznek, beszéded pedig gonosz, nemcsak a szíved. Nem „sóval fűszerezett", nem is „áldásos a hallgatóknak", hanem haszontalan, romlott, és Isten Szentlelkét szomorító.

8 Pusztulás és boldogtalanság lesz ösvényeden, mert „a békesség útját nem ismered". Nincs békessége, nincs állandó, szilárd békéje annak, aki nem ismeri Istent. Nincs igazi és maradandó megelégedés abban, aki nem keresi őt teljes szívéből. Amíg a mulandó dolgokat keresed, addig „valami eljövendő, mind hiábavalóság", s nemcsak hiábavalóság, hanem „a léleknek gyötrelme" is mind a keresése, mind az élvezete folyamán. Üres árnyékban élsz, s hiába izgatod magad. Szinte tapintható sötétségben jársz. Aludj csak, de pihenni nem fogsz! Az élet álmai csak fájdalmat tudnak okozni, s mint jól tudod, nyugalmat nem adnak. Nincs nyugalom ezen a világon sem az eljövendőben, csak Istenben, aki a lélek centruma.

„Ha azért a benned levő világosság sötétség: mekkora akkor a sötétség?!" A szándéknak az a feladata, hogy megvilágítsa az egész lelket, betöltse ismerettel, szeretettel és békével, s ezt meg is teszi, ha tiszta, ha csak Istenre irányul. De ha a szándék sötét lesz, ha nem Istenre mutat, s így világosság helyett homállyal borítja be lelkedet, tudatlansággal és tévelygéssel, bűnnel és nyomorúsággal, mily nagy akkor a sötétség! Ez már a pokolból fölszálló füst! Maga az éjszaka, mely a legalsó mélységben uralkodik, a halál árnyékának földjén!

9 Ezért „ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol a rozsda és a moly megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják”! Mert ha igen, nyilvánvaló, hogy gonosz a szemetek, nem csupán Istenre szegezitek.

Ami Isten legtöbb parancsát illeti, akár a szívre, akár az életre vonatkoznak, az afrikai és amerikai pogányok nagyjából ugyanúgy viszonyulnak hozzájuk, mint azok, akiket keresztyéneknek hívnak. A keresztyének (nagyon kevés kivétellel) körülbelül ugyanannyira tartják meg őket, mint a pogányok. Például a legtöbb angol, akit általában keresztyénnek mondanak, olyan józan, annyira tartózkodik a szeszes italoktól, mint a pogányok a Jóreménység fokánál. S a holland vagy francia keresztyének olyan alázatosak és tiszták, mint a csaktó vagy irokéz indiánok. Az európai nemzeteket az amerikaiakkal összehasonlítva nem könnyű megmondani, kik különbek. Az amerikaiak legalábbis nem nagyon vannak fölényben. Azonban az előttünk lévő parancsolat alapján már biztosabb véleményünk lehet. Ebben a pogányok sokkal jobbnak mutatkoznak. Nem vágynak többre, nem kell nekik más, mint egyszerű eledel és egyszerű ruházat. S ezt is csak napról napra keresik, semmit sem takarítanak meg, semmit sem gyűjtenek, hacsak annyi gabonát nem, hogy elég legyen nekik a következő nyárig. Ezt a parancsot tehát – bár nem ismerik – a pogányok állandóan és pontosan betartják. „Nem gyűjtenek maguknak kincseket a földön”, nem halmoznak bíbort vagy drága vásznat, aranyat vagy ezüstöt, amit „a rozsda és a moly megemészt, és a tolvajok kiásnak és ellopnak”. A keresztyének viszont hogyan tartják meg, amiről azt vallják, hogy a magasságos Isten parancsa? Sehogy, semennyire, mintha semmi ilyen parancsot nem kapott volna az ember. Még a jó keresztyének, akiket mások annak tartanak, és akik magukat is ilyennek látják, még ők sem figyelnek rá. Tőlük akár maradhatott volna az eredeti görög szövegben érthetetlenül, annyira nem érdekli őket. Melyik keresztyén városban találsz ötszáz között egy olyan embert, akit valamennyire is zavarna, hogy annyi kincset gyűjt, amennyit csak tud, teljes igyekezete szerint gyarapítva javait? Olyanok valóban akadnak, akik nem követnének el törvénytelenséget, eszükbe sem jutna, hogy lopjanak, raboljanak. Vannak olyanok is, akik meg nem csalnák felebarátjukat, sőt tudatlanságából vagy szükségéből sem húznának hasznot. De ez más lapra tartozik. Még az ilyen embereket sem maga a lényeg zavarja, hanem a végrehajtás módja. Nem terheli lelkiismeretüket, ha „kincseket gyűjtenek maguknak a földön”, hanem csak az, ha becstelenül gyűjtik. Nem riadnak vissza attól, hogy engedetlenek legyenek

Krisztussal szemben, hanem csak attól, hogy megszegjék a pogány erkölcsöt. Tehát még ezek a becsületes emberek sem engedelmeskednek jobban ennek a parancsnak, mint az útonállók vagy a betörők. Nem is akarnak engedelmeskedni neki. Fiatalságuk óta eszükbe sem jutott. Keresztyén szüleik, tanítóik és barátaik úgy nevelték őket, hogy semmi útmutatást nem kaptak erre vonatkozólag, hacsak azt nem, hogy amint lehet, amennyire lehet, amennyire tudják, szegjék meg e parancsot, és folytassák azt életük végéig.
10 Nincs ennél elképesztőbb lelki elvakultság a világon. Ezek közül az emberek közül a legtöbb olvassa vagy hallgatja az Igét, sokuk minden vasárnap. Százszor és százszor olvasták vagy hallották ezeket a szavakat, s egyszer sem jutott eszükbe, hogy a maguk ítéletét olvassák vagy hallják. Mintha ugyanolyan kevéssé vonatkozna rájuk ez a szakasz, akárcsak a szülőknek szóló tilalom, hogy ne áldozzák fel fiaikat vagy leányaikat a Moloknak. Bár megszólítaná Isten az ilyen szerencsétlen önáltatókat hatalmas szavával, hogy végre felébrednének az ördög csapdájából és a pikkelyek lehullanának szemükről!

11 Azt kérdezed, mit jelent „kincseket gyűjteni a földön"? Alaposan meg kell ezt vizsgálnunk. Először is figyeljük meg, mit nem tilt ez a parancs, hogy azután meglássuk, mit tilt.

Ez a parancs először is nem tiltja, hogy „a tisztességre gondunk legyen minden ember előtt", hogy megadjuk mindenkinek azt, ami neki jár, amit joggal elvárhat tőlünk. Ellenkezőleg, Isten azt tanítja, hogy „senkinek semmivel ne tartozzunk". Ezért legyünk szorgalmasak hivatásunkban, hogy senkinek semmivel ne tartozzunk! Hiszen ez a közönséges igazságosság nyilvánvaló törvénye, és Urunk nem azért jött, hogy „eltörölje, hanem inkább hogy betöltse".

Másodszor azt sem tiltja itt, hogy ellássuk magunkat mindazzal, ami a testnek szükséges: elegendő, egyszerű, egészséges táplálékkal és tiszta ruhával. Sőt kötelességünk, hogy amennyire Isten erőt ad hozzá, gondoskodjunk ezekről. Így a saját kenyerünket ehetjük, és nem kell mások terhére lennünk. Azt sem tiltja itt, harmadszor, hogy gondoskodjunk gyermekeinkről és saját házunkról. Ez is kötelességünk, már a pogány erkölcs alapján is. Minden férfinak gondoskodnia kell az élet alapvető szükségleteiről felesége és gyermekei számára. Sőt lehetővé kell tennie, hogy maguk is gondoskodni tudjanak ezekről akkor, amikor ő már eltávozik az élők sorából. Azt

mondtam, hogy „ezekről", az élet alapvető szükségleteiről, nem ínyencségekről, nem felesleges dolgokról. Méghozzá úgy, hogy szorgalmasan dolgozzanak is, mert senkinek sem kötelessége ellátnia önmagát vagy őket fényűző vagy tétlen életmód érdekében. Viszont ha valaki nem gondoskodik saját gyermekeiről (és házának özvegyeiről, akiket főként Pál apostol említ Timótheushoz intézett jól ismert szavaiban), akkor gyakorlatilag „a hitet megtagadta, és rosszabb a hitetlennél" vagy pogánynál.

Végül nem tiltják ezek a szavak, hogy időről időre összegyűjtsünk annyit, amennyi szükséges világi munkánk folytatásához. De csak olyan mértékig, ameddig szükséges a már említett okokból: először is, hogy senkinek semmivel ne tartozzunk, másodszor, hogy gondoskodjunk alapvető szükségleteinkről, és harmadszor, hogy gondoskodjunk házunk népéről, amíg élünk, s lehetővé tegyük, hogy ők is gondoskodni tudjanak magukról, amikor mi már az Úrnál vagyunk.

12 Világosan láthatjuk tehát (ha látni akarjuk), hogy mit is tilt ez a parancs. Azt, hogy szándékosan több világi kincset gyűjtsünk, mint amennyi a fent említett célokra elegendő. Hogy több világi jóért dolgozzunk, több aranyért és ezüstért, hogy többet gyűjtögessünk, mint ami a fenti célokra szükséges – ezt tiltja ez a parancs nyilvánvalóan és kategorikusan. Ha ezek a szavak jelentenek egyáltalán valamit, akkor ezt kell, hogy jelentsék, mert mást nem jelenthetnek. Tehát ha valaki senkinek semmivel nem tartozik, van elég eledele és ruhája neki és családjának, s elég pénze, hogy világi munkáját végezhesse, ha mindezeknek meg tud felelni, és még többre vágyik a földön, az ilyen nyíltan, szándékosan megtagadja az Urat, aki megváltotta. Gyakorlatilag megtagadta a hitet, és rosszabb az afrikai vagy amerikai hitetleneknél.

13 Halljátok ezt ti, akik a világban jártok és szeretitek a világot, ahol éltek! Lehet, hogy „az emberek közt magasztosak" vagytok, de „az Isten előtt utálatosak". Meddig tapad még lelketek a porhoz? Még meddig rakjátok meg magatokat vastagon sárral? Mikor ébredtek már föl és látjátok, hogy az őszinte, értelmes pogányok közelebb állnak a mennyek országához, mint ti? Mikor lehet végre rávenni titeket, hogy a jobb részt válasszátok, amit nem vehet el tőletek senki? Mikor fogtok arra vágyódni, hogy csak a „mennyben gyűjtsetek magatoknak kincseket", mikor fogtok irtózva, rettegve lemondani minden másról? Ha az a célotok, hogy „a földön gyűjt-

setek magatoknak kincseket", úgy nemcsak az időtöket fecsérlitek, nemcsak az erőtöket tékozoljátok arra, ami nem ehető. Hiszen sikereteknek mi lesz a gyümölcse? Saját lelketeket ölitek meg! Kioltjátok a lelki élet utolsó szikráját is! Valóban, életetek delén halottak vagytok! Élő emberek, ám halott keresztyének. „Mert ahol van a ti kincsetek, ott van a ti szívetek is." Szívetek a porba hanyatlott, lelketek a földhöz ragadt. Nem az odafelvalókra vágytok, hanem a földiekre, a szegényes burokra, ami csak megmérgezi, de ki nem elégítheti az Isten által teremtett, örök lelket. Szeretetetek, örömötök, vágyatok mind arra irányul, ami múló. Elvetettétek a mennyei kincset. Istent és Krisztust elveszítettétek! Gazdagságot nyertetek – és a pokol tüzét!

14 „Mily nehéz azoknak, akik gazdagok az Isten országába bemenni!" Amikor Urunk tanítványai ezt hallva elámultak, a Megváltó oly távol állt attól, hogy visszavonja szavait, hogy ismételve még jobban megerősítette: „Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, hogynem a gazdagnak az Isten országába bejutni." Milyen nehéz azoknak, akiknek minden szavát megtapsolják, magukat nem bölcsnek képzelni! Milyen nehéz számukra, hogy ne gondolják magukat többnek a szegény, alacsonyrendű, iskolázatlan tömegnél! Milyen nehéz, hogy ne gazdagságukban vagy a pénzüktől függő dolgokban keressék boldogságukat, a test kívánságában, a szem kívánságában vagy az élet kérkedésében! Ó, ti gazdagok, hogyan menekülhettek meg a pokol kárhozatától? Csak Istennél lehetséges ez!

15 S ha nem leszel is sikeres mit fog gyümölcsözni az, ha a földön igyekszel kincseket gyűjteni? „Akik pedig meg akarnak gazdagodni" (βουλόμενοι πλουτεῖν, akik vágyakoznak rá, akik *megpróbálják* elérni, akár sikerül nekik, akár nem), „kísértésbe meg tőrbe" – az Ördög kelepcéjébe, csapdájába, „és sok esztelen és káros kívánságba esnek" – ἐπιθυμίας ἀνοήτους, vágyakba, amelyeknek *semmi közük a józan észhez*, és amelyek éppen ezért nem is illenek értelmes és halhatatlan lényekhez, hanem csak az oktalan állatokhoz – „melyek az embereket veszedelembe és romlásba döntik", keserűségbe, itt és az örökkévalóságban. Nyissuk csak ki a szemünket, és naponta láthatjuk ennek szomorú bizonyítékait: azokat, akik arra vágynak, azért harcolnak, hogy gazdagok legyenek, pénzt sóvárognak, minden rossznak gyökerét, akik sok fájdalommal átszegezték magukat, és elébe mennek a pokolnak, ahova tartanak!

Jól megfigyelhető, milyen óvatosan beszél itt az apostol. Nem mondja ezt minden gazdag emberről, mert lehet valaki gazdag önhibáján kívül, felső gondviselés folytán, szándékától függetlenül. Pál olyanokról beszél, akik βουλόμενοι πλουτεῖν *meg* szeretnének, meg akarnak gazdagodni. A gazdagság, bár veszélyes, nem mindig dönti „az embereket veszedelembe és romlásba". De a *gazdagságra való vágyakozás* igen. Aki semmivel sem törődve vágyik rá, és szándékosan keresi, akár sikerül valóban megnyernie a világot, akár nem, mindenképpen elveszti saját lelkét. Néhány aranyért vagy ezüstért eladja Urát, aki saját vérével vásárolta meg őt. Az ilyenek frigyet kötnek a halállal, a sírral meg szövetséget, és szövetségük megáll. Mert nap mint nap készek találkozni az Ördöggel és angyalaival, hogy részesüljenek örökségükben.

16 Ki fogja figyelmeztetni a viperák e fajzatait, hogy meneküljenek az eljövendő harag elől? Nem azok, akik a kapujuk előtt fekszenek vagy lábuknál kushadva várják, hogy az asztalukról hulló morzsákat megehessék. Nem azok, akik hízelegnek nekik vagy rettegnek haragjuktól; nem azok, akik a földiekkel törődnek. De ha van keresztyén a földön, ha van valaki, aki legyőzte a világot, aki csak Istenre vágyik és csak attól fél, aki mind a testet, mind a lelket elveszítheti a pokolban, te, Isten embere, te szólj, és ne kíméld őket! Harsogj, mint a trombita! Kiálts hangosan, és mutasd meg ezeknek a tiszteletreméltó bűnösöknek, hogy milyen reménytelen a helyzetük! Talán ezer közül egynek lesz füle a hallásra, felkel és lerázza magáról a port, elszakítja ezeket a láncokat, melyek a földhöz kötik, és végre mennyei kincseket keres!

17 S ha Isten hatalma által egyikük felébred és megkérdezi: „Mit kell cselekednem, hogy üdvözüljek?" – Isten szava szerint világos, kimerítő és félreérthetetlen a válasz. Isten nem azt mondja: „Add el mindenedet, amid van." Ő, aki az emberek szívét vizsgálja, egy bizonyos esetben szükségesnek látta ezt tanácsolni, méghozzá amikor egy főember ment hozzá. De soha nem jelentette ki, hogy ez általános szabály lenne attól kezdve minden gazdag embernek. Általános tanácsa először is ez: „Ne fuvalkodj fel!" Isten nem azt nézi, amit az ember. Nem gazdagságodért, magas rangodért vagy díszes környezetedért értékel, nem képzettségedért vagy sikeredért, amit közvetlenül vagy közvetve vagyonodnak köszönhetsz, ami megvehető vagy megszerezhető azok által. Mindezek annyit érnek előtte, mint a ganéj és a szemét, te is így tekints rájuk! Vigyázz, ne gondold, hogy egy

jottányival is bölcsebb vagy jobb lehetsz ezek miatt! Más mércén mérd magad; csak az Istentől kapott hit és szeretet alapján! Ha Istent jobban ismered és szereted, csak akkor vagy bölcsebb és jobb, értékesebb és tiszteletre méltóbb a juhaid komondorai mellett szolgálónál. De ha nincs ilyen kincsed, akkor bolondabb, gonoszabb, valóban megvetendőbb vagy – nem azt mondom, hogy házad legalacsonyabb rendű szolgájánál, hanem – a kapudban heverő, sebekkel borított koldusnál is.

18 Másodszor: „Ne reménykedj a bizonytalan gazdagságban"! Ne ettől várj segítséget, és ne tőle várj boldogságot!

Először is ne tőle várj segítséget! Szomorú tévedés áldozata vagy, ha segítséget remélsz az aranytól vagy az ezüsttől. Éppúgy nem képesek abban támogatni, hogy a világnak fölébe kerekedj, mint megsegíteni az Ördöggel szemben. Tudd meg, hogy mind a világ, mind e világ fejedelme nevet, ha így készülsz ellenük. Nem nagyon fog a gazdagság segíteni bajodban, még ha megmarad is a próbatétel idején. Azonban nem biztos, hogy meg fog maradni, hiszen milyen gyakran „szárnyakat szerez magának nagy hamar, mint a saskeselyű és az ég felé elrepül"! De ha nem így lenne is, milyen támaszt nyújthat az életnek akár a hétköznapi bajaiban? Szemed gyönyörűségét, feleségedet, fiadat, egyetlenedet vagy barátodat, akit úgy szerettél, mint magadat, egy pillanat alatt elveszítheted. Gazdagságod vajon megelevenítheti a holt porhüvelyt, visszahívhatja eltávozott lakóját? Megvéd a betegségtől, bajtól, fájdalomtól? Csak a szegények jussa ez? Nem. Aki nyájaidra vigyáz vagy földedet műveli, azt kevesebb betegség és fájdalom éri, mint téged. Ritkábban látogatják ezek a hívatlan vendégek, és ha egyszer-egyszer be is köszöntenek hozzájuk, könnyebb elűzni őket a kis viskóból, mint az „égig érő" palotákból. S mikor testedet fájdalom gyötri vagy sorvasztó betegség kínozza, akkor mit segítenek kincseid? Hadd feleljen rá a sajnálatra méltó pogány:

„Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagrum,
Auriculas citharae collecta sorde dolentes."

19 Azonban mindezeknél nagyobb bajjal nézel szembe. Meg kell halnod! Porba süllyedsz, visszatérsz a földbe, amelyből vétettél, hogy összekeveredj a közönséges röggel. Tested a földbe kerül, amelyből lett, lelked pedig visszatér Istenhez, aki adta. Múlik az idő, sebesen, noha csendben, észre-

vétlenül suhannak az évek. Talán nemsokára lehanyatlik napod, túl vagy életed delén, rád telepszenek az esti árnyak. Érzed magadban a biztosan közeledő elmúlást. Életforrásaid hirtelen kiapadnak. Most mit segít gazdagságod? Megédesíti a halált? Megédesíti azt az ünnepélyes órát? Ellenkezőleg. „Ó, halál, mily keserű vagy annak, aki gazdagságában nyugszik!" Milyen visszataszító most a szörnyű mondat: „Ez éjjel elkérik tőled a te lelkedet!" Kivédheti gazdagságod a kéretlen csapást, vagy feltartóztathatja a borzalmas órát? Megmentheti lelkedet, hogy ne lásson halált? Visszahozhatja az elmúlt éveket? Hozzátehet a kiszabott időhöz egy hónapot, napot, órát, akár csak egy percet is? Vagy földi javaid, amiket választottál magadnak, követhetnek-e a szakadékon túl? Nem. Mezítelen jöttél ebbe a világba, és mezítelen kell visszatérned.

„Liquenda tellus, et domus, et placens
Uxor: nec harum quas seris arborum
Te, praeter invisam cupressum,
Ulla brevem dominim sequetur!"

Ezek az igazságok nagyon könnyen átláthatók, túlságosan egyszerűek ahhoz, hogy halandó ember ne értené, mennyire lehetetlen reménykedni a bizonytalan gazdagságban.

20 S boldogságodat illetően se bízz a vagyonban, mert itt is „csalárd fontnak" fognak bizonyulni. Ezt minden értelmes ember levonhatja abból, amit eddig elmondtam. Mert ha sem több ezernyi arany és ezüst, sem a velük vásárolt előnyök vagy gyönyörök nem akadályozhatják meg, hogy keserűség érjen, nyilvánvaló, hogy boldoggá sem tehetnek. Milyen boldogságot adhatnak annak, akinek mindezek birtokában így kell kiáltania:

„Új kertjeimben is csak gyász bolyong,
Aranytetőmről búsan csüng a gond."

A tapasztalat ezen a téren olyan teljes, erős és megcáfolhatatlan, hogy minden más érv felesleges. Nézzük tehát a tényeket! Csak a gazdagok és magas rangúak boldogok? S boldogságuk a gazdagság mértéke szerint több vagy kevesebb? Boldogok-e egyáltalán? Majdnem azt mondtam, hogy minden ember közül a legszerencsétlenebbek! Te gazdag, mondd ki végre az igazságot őszintén! Szólj mind magadért, mind testvéreidért!

„Bőségünk közt van egy hiány,
Mit nélkülöz itt mindahány.
E szörnyű űr, mi nincs nekünk,
Megkeseríti mindenünk.”

Így van, így is lesz, amíg hiúságod terhes napjait le nem zárja a halál éjszakája.

Hát nem az a legnagyobb bolond a nap alatt, aki a gazdagságban reméli megtalálni a boldogságot? Nem győződtél meg erről? Lehetséges, hogy még mindig a pénzben vagy abban, amit vele megvásárolhatsz, abban keresed boldogságodat? Ugyan! Boldoggá tehet az ezüst és arany, az evés és ivás, a lovak és szolgák, az aranyos ruhák, a szórakozás és az (úgynevezett) örömök? Ugyanúgy nem, ahogy halhatatlanságot sem adnak!

21 Mindez csak élettelen színlelés. Ne figyelj rá! Az élő Istenben bízz, akkor biztonságban leszel a Mindenható árnyékában, hűsége és igazsága lesz pajzsod és vérted. Igen bizonyos segítség a nyomorúságban, megingathatatlan segítség. És így fogsz szólni, ha barátaid mind eltávoznak: „Él az Úr, és áldott az én erős segítőm!” Megemlékezik rólad, amikor betegen fekszel ágyadon, amikor ember nem segíthet. Amikor a világon már semmi enyhülést nem nyújthat, „bármilyen az ágyad, megkönnyít betegségedben”. Megédesíti fájdalmadat. Isten vigasztalása képessé tesz, hogy ujjongj a lángok között. S amikor e földi ház már szinte összedől, amikor küszöbön a végső összeomlás, még akkor is képessé tesz rá, hogy így szólj: „Halál! Hol a te fullánkod? Pokol! Hol a te diadalmad? Hála az Istennek, aki a diadalmat adja a mi Urunk Jézus Krisztus által.”

Tőle várd a boldogságot és a segítséget! Belőle fakad a boldogság minden forrása. Bízz abban, „aki bőségesen megad nékünk mindent a mi táplálтatásunkra”, παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, aki gazdag és ingyenes kegyelméből saját kezével nyújtja ezeket, hogy tőle való ajándékként fogadva, szeretetének jeleként élvezhessük minden tulajdonunkat. Szeretete adja a zamatot mindenben, amit megízlelünk, mindenbe életet és édességet olt, miközben valamennyi alkotása a nagy Teremtőhöz emel, és az egész föld mennybe vezető lépcső lesz. Tulajdon jobbjának gyönyörűségével átitat mindent, amit hálás gyermekeinek ad, akik miután közösségük van az Atyával és Fiával, Jézus Krisztussal, mindenben és mindenek fölött benne találják örömüket.

22 Harmadszor, ne akarj meggazdagodni! „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön”! Érthető, határozott parancs ez, olyan világos, mint az, hogy „ne paráználkodj!” Hogyan képes akkor a gazdag ember növelni a gazdagságát anélkül, hogy megtagadná az Urat, aki megváltotta? Sőt, hogyan tud akárki, akinek már megvan mindene, ami az élethez szükséges, tiszta szívvel többet szerezni vagy többre vágyni? „Ne gyűjtsetek magatoknak – mondja Urunk – kincseket a földön”! Ha ennek ellenére pénzt vagy javakat gyűjtesz, amiket „a rozsda és a moly megemészt és amit a tolvajok kiásnak és ellopnak”, ha házhoz házat ragasztasz, vagy földet föld mellé vásárolsz, miért nevezed magad keresztyénnek? Nem engedelmeskedsz Jézus Krisztusnak. Nem is akarsz. Miért használod az ő nevét? „Miért mondjátok nekem: Uram! Uram! – mondja ő maga –, ha nem mívelitek, amiket mondok?”

23 Ha megkérdeznéd: „De hát mit tegyünk a tulajdonunkkal, ha több van, mint amit használhatnánk, és ha nem szabad gyűjtögetnünk? Dobjunk ki mindent?” Erre azt felelem, hogy ha a tengerbe vetnéd őket, ha tűzben égetnéd el őket, jobb helyen lennének, mint ahol most vannak. Nem tudsz rosszabbat tenni velük, mint hogy a gyermekeidnek gyűjtögeted vagy magadra pazarlod botorul és feleslegesen. Ez a kettő a legrosszabb módja annak, hogy elvesd őket, ezek állnak legnagyobb ellentétben Krisztus evangéliumával, s ezek a legveszedelmesebbek lelkedre nézve.

Hogy az utóbbi milyen nagy veszélybe sodorja lelkedet, arra rámutatott egy néhai író:

„Ha eltékozoljuk pénzünket, nemcsak Istentől kapott ajándékot vesztegetünk el, hanem magunknak is ártunk: ezt a hasznos ajándékot a magunk megrontásának hatalmas eszközévé tesszük, mert azzal, hogy rosszra fordítjuk, támogatjuk rossz természetünket, hiábavaló és értelmetlen vágyainkat, amiket keresztyénként kötelesek vagyunk megtagadni. Ahogy eszünk és képességeink nemcsak eltékozolhatók, hanem kitehetik az embert nagyobb bolondságoknak is, úgy a pénzt sem csak elpazarolni lehet, hanem amennyiben nem az értelem és hit irányítja a kezelését, úgy az ember ostobább és kicsapongóbb életet él, mint egyébként tenné. Ha tehát nem arra költöd pénzedet, hogy jót tégy másokkal, akkor kétségtelenül magadnak ártasz. Úgy viselkedsz, mint, aki megtagadja beteg barátjától az orvosságot, amit viszont ő nem tud meginni anélkül, hogy a mérgezést el-

kerülné. Mert ez a sorsa a felesleges pénznek: ha azoknak adod, akiknek szükségük van rá, akkor orvosság. Ha magadra költöd, valami olyasmire, amire nincs szükséged, csak megfertőzi és megrontja elmédet.

Ha ott használjuk gazdagságunkat, ahol nincs igazán értelme, olyasmire, amire valójában nincs szükségünk, akkor csak saját kárunkra fordítjuk. Fölösleges vágyakat teremtünk, rossz szokásokat táplálunk, bolond élvezeteket kergetünk és hiúságunkat növeljük. Mert a sok evés és ivás, a szép ruhák és szép házak, pompa és szolgák, örömök és szórakozás önmagukban mind károsak, és megrontják a szívünket. Csak természetünk balgaságát és gyarlóságát táplálják. Olyasmit támogatnak, amit éppen nem kellene. A szív józansága és kegyessége ellen munkálkodnak, amik Isten dolgaiban lelnék gyönyörűségüket. Megterhelik elménket, úgyhogy egyre kevésbé tudunk és akarunk az odafelvalókra koncentrálni és vágyakozni. Tehát a helytelen módon elköltött pénz nem csupán kidobott vagy elveszett jószág, hanem rossz célra és keserű eredménnyel használt eszköz: szívünk romlására és megzavarására, hogy ne tudjuk az evangélium fenséges tanítását követni. Olyan, mintha azért tagadnánk meg pénzünket a szegényektől, hogy mérget vegyünk magunknak."

24 Ugyanilyen menthetetlenek, akik valami ésszerű cél nélkül gyűjtögetnek olyasmit, amire nincs szükségük:

„Ha valakinek keze, szeme és lába lenne, amit odaadhatna azoknak, akiknek szükségük van ezekre, de ahelyett, hogy vak és sánta testvéreinek adná, ládába zárná őket, nem tartanánk-e jogosan könyörtelen gazembernek az illetőt? Ha inkább a gyűjtögetést élvezné, ahelyett hogy örök jutalmat szerezve azoknak juttatná, akiknek szükségük van szemre vagy kézre, nem tartanánk-e joggal bolondnak?"

„A pénz sokban hasonlít a szemre és lábra. Ha tehát ládába zárjuk, míg a szegényeknek és szerencsétleneknek szükségük van rá, nem sokkal maradunk el kegyetlenségben attól, aki inkább gyűjtögeti a kezet és szemet, semhogy odaadná azoknak, akik azt nélkülözik. Ha rakosgatjuk a pénzünket, ahelyett hogy jóra fordítva örök jutalmat szereznénk vele, ugyanolyan bolondok vagyunk, mint aki inkább elzárja a szemet, a kezet, és nem szerez áldást azzal, hogy odaadja azokat a szükségben lévőknek."

25 Nem lehetséges vajon, ez is oka annak, hogy oly nehéz a gazdagoknak bemenni a mennyek országába? Többségüket átok terheli, Isten külön átka, mert életvitelükben nemcsak meglopják Istent, folyamatosan elsikkasztják és elpazarolják Uruk javait, s így saját lelküket is megrontják, hanem a szegényeket, éhezőket és mezíteleneket is megrabolják. Ártanak az özvegynek és árváknak, lelkükön szárad mindaz a szükség, szenvedés és fájdalom, amin segíthetnének, de nem teszik. Azok vére, akik meghalnak, mert nem kapják meg, amit ezek vagy elzárnak, vagy haszontalanságokra költenek, nem kiált vajon ellenük a földről? Hogyan adnak majd számot annak, aki kész megítélni mind élőket, mind holtakat?!

26 Negyedszer, hogy milyen módon kell helyesen felhasználni azt, amire neked magadnak nincs szükséged, Urunk szavaiból tudhatod meg, amelyek ellensúlyozzák az eddig elhangzottakat: „Gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem a rozsda, sem a moly meg nem emészti, és ahol a tolvajok ki nem ássák, sem el nem lopják." Amire itt nincs szükséged, fektesd be nagyobb biztosítékkal, mint amennyit a világ nyújtana. A mennyei bankban gyűjts kincseket, és Isten visszafizeti neked ama napon. „Kölcsön ad az Úrnak, aki kegyelmes a szegényhez; és az ő jótéteményét megfizeti neki." „Ezt nekem ródd fel – mondja. Azonban – te magaddal is adós vagy ezen felül nekem!"

Tiszta szemmel, egyenes szívvel adj a szegényeknek, s feljegyezheted: „Ennyit és ennyit adtam Istennek." Mert „amennyiben megcselekedtétek eggyel emez én legkisebb atyámfiai közül, velem cselekedtétek meg".

Ez a tennivalója „a hű és a bölcs sáfárnak". Nem az, hogy eladja házait, földjeit vagy felszámolja tőkéjét, akár kicsi a vagyona, akár nagy, hacsak valami különleges körülmény nem kényszeríti erre; nem is az, hogy növelésére áhítozzon, illetve gyarapítani akarja vagy hiábavalóságokra költse, hanem hogy teljesen arra a bölcs és értelmes célra fordítsa, amiért Ura rábízta. A bölcs sáfár, miután ellátta saját házát azzal, ami szükséges az élethez és kegyességhez, a maradékkal barátokat szerez időről időre „a hamis mammonból, hogy mikor meghal, befogadják az örök hajlékokba", hogy amikor földi porsátora szétbomol, azok, akik ettek kenyeréből, hordták nyájainak gyapját, dicsérték Istent ezért a vigaszért, és már Ábrahám kebelén várják, örömmel üdvözölhessék őt a paradicsomban és „Isten örökkévaló házában a mennyben".

27 „Parancsoljuk” tehát „nektek, akik gazdagok vagytok e világon”, mert nagy Urunktól és Mesterünktől kaptunk erre hatalmat, *hogy rendszeresen jót tegyetek* (ἀγαθοεργεῖν), gyakoroljátok a jó cselekedeteket. „Legyetek azért irgalmasok, mint a ti mennyei Atyátok is irgalmas”, aki nem szűnik meg jót cselekedni. „Legyetek irgalmasok” – de mennyire? Amennyire tudtok, amennyire Isten képessé tett. Csak ehhez mérd jó cselekedeteidet, ne a világ valami szegényes szabályához vagy szokásához. Kötelezünk titeket, hogy „legyetek gazdagok a jó cselekedetekben”; bőségesen adakozzatok, mint akik sokkal rendelkeztek! Ingyen vettétek, ingyen adjátok”, hogy csak a mennyben gyűjtsetek kincset! „Legyetek szíves adakozók”, mindenkinek szüksége szerint. Osztogassatok, adjatok a szegénynek, osszátok szét kenyereteket az éhezők között! Öltöztessétek fel a mezítelent, lássátok vendégül az idegent, vigyetek vagy küldjetek segítséget azoknak, akik börtönben vannak! Gyógyítsátok meg a betegeket – ne csodával, hanem Isten áldotta, idejében nyújtott segítségetekkel! Szálljon rátok a veszni indultnak áldása! Védjétek meg az elnyomottakat, pártoljátok az árvák ügyét, és vidámítsátok meg az özvegyek szívét!

28 Intelek titeket az Úr Jézus Krisztus nevében, hogy legyetek szíves adakozók, közlők κοινωνικούς εἶναι, ugyanolyan lelkületűek (bár külsőleg nem ugyanolyan állapotban), mint a régi hívők, akik szilárdan kitartottak ἐν τῇ κοινωνίᾳ abban az áldott és szent *közösségben*, amiben „senki semmi marháját nem mondta magáénak, hanem mindenük köz volt”. Leyetek sáfárok, Isten és a szegények hű és bölcs sáfárai! Csak e két dologban különbözzetek a régiektől: először a ti szükségeteket elégítsétek ki Uratok javaiból, ami még kezetekben van, aztán élvezhetitek az adakozás áldásait! Így „gyűjtsetek magoknak kincset jó alapul – nem ebben a világban, hanem – a jövőre, hogy elnyerjétek az örök életet”. Isten minden áldásának, akár e világon, akár az örökkévalóságban kiváló alapja az Úr Jézus Krisztus – az ő igazsága és vére –, amit ő tett, amit ő szenvedett értünk. S „más fundamentumot – ebben az értelemben – senki nem vethet”, sem apostolok, sem mennyei angyalok. Azonban akármit teszünk az ő nevében, az az ő érdeméért jó jutalmunknak lesz alapja, azon a napon, amikor „mindenki a maga jutalmát veszi a maga munkája szerint”. Ezért „munkálkodjatok – de – ne az eledelért, amely elvész, hanem az eledelért, amely megmarad az örök életre”! Így hát „valamit hatalmadban van cselekedni erőd szerint, azt cselekedjed”! Ezért:

„Ne hagyj elfutni jó alkalmakat,
A szent, de szálló percet megragadd,
A röpke léttel nyerd el örök honodat!”

„A jó cselekedetben való állhatatossággal dicsőséget, tisztességet és halhatatlanságot keress”! Folyamatosan, buzgón tégy jót, s közben várd a boldog órát, amikor a Király ezt mondja: „Éheztem, és ennem adtatok; szomjúhoztam, és innom adtatok; jövevény voltam, és befogadtatok engem; mezítelen voltam, és felruháztatok; beteg voltam, és meglátogattatok; fogoly voltam, és eljöttetek hozzám. Jertek, én Atyámnak áldottai, örököljétek ez országot, amely számotokra készíttetett a világ megalapítása óta!”

A HEGYI BESZÉDRŐL *(IX.)*

HUSZONKILENCEDIK IGEHIRDETÉS

„Senki sem szolgálhat két úrnak.
Mert vagy az egyiket gyűlöli és a másikat szereti;
vagy az egyikhez ragaszkodik és a másikat megveti.
Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.
Azért azt mondom néktek: Ne aggodalmaskodjatok a ti éltetek felől,
mit egyetek és mit igyatok; sem a ti testetek felől, mibe öltözködjetek.
Avagy nem több-e az élet hogynem az eledel, és a test hogynem az öltözet?
Tekintsetek az égi madarakra, hogy nem vetnek, nem aratnak,
sem csűrbe nem takarnak; és a ti mennyei Atyátok eltartja azokat.
Nem sokkal különbek vagytok-e azoknál? Kicsoda pedig az közületek,
aki aggodalmaskodásával megnövelheti termetét egy arasszal?
Az öltözet felől is mit aggodalmaskodtok?
Vegyétek eszetekbe a mező liliomait, mi módon növekednek.
Nem munkálkodnak, és nem fonnak; De mondom néktek,
hogy Salamon minden dicsőségében sem öltözködött úgy,
mint ezek közül egy. Ha pedig a mezőnek füvét, amely ma van,
és holnap kemencébe vettetik, így ruházza az Isten;
nem sokkal inkább-e titeket, ti kicsinyhitűek?
Ne aggodalmaskodjatok tehát, és ne mondjátok:
Mit együnk? vagy: Mit igyunk? vagy: Mivel ruházkodjunk?
Mert mindezeket a pogányok kérdezik. Mert jól tudja a ti mennyei Atyátok,
hogy mindezekre szükségetek van. Hanem keressétek először
Isten országát, és az ő igazságát; és ezek mind megadatnak néktek.
Ne aggodalmaskodjatok tehát a holnap felől;
mert a holnap majd aggodalmaskodik a maga dolgai felől.
Elég minden napnak a maga baja."
(Máté 6,24-34.)

1 Azt olvassuk a népekről, akiket Asszíria királya Samária városaiba telepített, miután Izraelt fogságba hurcolta, hogy „tisztelték az Urat és szolgálták az ő isteneiket is". Ezek a népek, mondja az ihletett író, „tisztelték az

Urat", a külsőségekben szolgálták (ami nyilván bizonyítja, hogy félték Istent, bár nem ismeret szerint), „és szolgálták az ő isteneiket, és így cselekedtek az ő fiaik és unokáik is, amint az ő eleik cselekedtek, mind e mai napig" (2Kir 17,33kk).

Mennyire hasonlít a legtöbb mai keresztyén életvitele ez ókori pogányokéhoz! „Tisztelik az Urat", szolgálják is őt a külsőségekben, s ezzel megmutatják, hogy valamennyire félik Istent, azonban ugyanúgy „szolgálják az ő isteneiket is". Vannak, akik „megtanítják őket ama föld Istene tiszteletének módjára", ahogy az asszírokat megtanították annak az Istennek a tiszteletére, akinek nevéről neveztetik az ország a mai napig, és akit egykor szent hódolattal imádtak ott. Azonban nemcsak őt szolgálják, ahhoz nem eléggé félik, hanem „mindenik nép külön isteneket csinál magának, mindenik nemzetség a maga városában, amelyben lakik." „Ezek a népek tisztelik az Urat", nem hagyják el a külső istentiszteletet, de „szolgálják az ő bálványaikat" is, ezüstöt és aranyat, emberi kezek munkáját: „imádják a pénzt, gyönyört és dicséretet, e világ isteneit sokkal inkább, mint Izrael Istenét". Így tesznek „az ő fiaik és unokáik is, amint az ő eleik cselekedtek, mind e mai napig".

2 De míg a szó tágabb értelmében, ahogy köznyelven mondják, ezek a szegény pogányok „tisztelték az Urat", azért megfigyelhetjük, hogy a Szentlélek rögtön hozzáteszi az igazságnak és valóságnak megfelelően: „Nem tisztelik igazán az Urat, és nem cselekesznek ama törvény és parancsolat szerint, amelyet az Úr parancsolt a Jákób fiainak, akikkel az Úr szövetséget kötött, és megparancsolta nékik, mondván: Ne tiszteljetek idegen isteneket, és ne szolgáljatok nékik; hanem csak az Urat a ti Isteneteket tiszteljétek, és ő megszabadít titeket minden ellenségetek kezéből."

Ugyanezt az ítéletet mondja ki Isten csalhatatlan Lelke, sőt mindenki, akinek megnyitotta értelmét, hogy meglássák Isten dolgait, ezekről a szegény úgynevezett keresztyénekről is. Ha az igazsághoz és valósághoz hűek maradunk: „nem tisztelik igazán az Urat, és nem szolgálnak néki". Mert nem követik „ama szövetséget, amit az Úr kötött velük, sem a törvényt és parancsolatot, amelyet parancsolt nekik, mondván: Az Urat, a te Istenedet tiszteld, s csak őt szolgáld!" „Mind e mai napig más isteneket szolgálnak." Azonban „senki sem szolgálhat két úrnak".

3 Hiába próbál valaki két úrnak szolgálni! Nem látható vajon előre, mi lesz a szükségszerű következménye ennek? „Vagy az egyiket gyűlöli és a másikat szereti; vagy az egyikhez ragaszkodik és a másikat megveti." Bár a mondat két részben hangzott el, együtt kell értenünk, ugyanis a második rész az elsőből következik. Természetes, hogy az ember ragaszkodik ahhoz, akit szeret. Úgy ragaszkodik hozzá, hogy készségesen, hűségesen és szorgalmasan szolgálja. S közben legalább annyira megveti a gyűlöltet, hogy szinte oda sem figyel parancsaira, s ha egyáltalán engedelmeskedik neki, akkor csak ímmel-ámmal és hanyagul. Tehát akármit gondolnak is a világ bölcsei, „nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak".

4 Mammonnak hívták a gazdagság pogány istenét. Itt a szó magára a gazdagságra vonatkozik, az aranyra és ezüstre vagy általában a pénzre, és egy gyakori szókép révén mindenre, amit pénzen meg lehet venni, így a kényelemre, megbecsülésre és érzéki gyönyörre.

Mit értsünk azonban Isten szolgálatán? És mit a mammon szolgálatán?

Nem szolgálhatunk Istennek, ha nem *hiszünk* benne. Ez Isten szolgálatának egyedüli, igaz alapja. Tehát az, hogy hiszünk Istenben, aki „Krisztusban megbékéltette magával a világot", hogy hiszünk benne mint szerető, bűnbocsátó Istenben, ez szolgálatának elsődleges értelmezése.

Istenben hinni pedig azt jelenti, hogy bízunk benne mint támaszunkban, aki nélkül semmit sem tudunk tenni, aki minden percben mennyei erővel ruház fel, hiszen enélkül lehetetlen tetszeni neki. Ő a segítségünk, az egyedüli segítségünk a bajban, és aki körülvesz a szabadulás örömével.

Benne bízunk mint pajzsunkban, védelmezőnkben, aki fejünket a bennünket körülvevő összes ellenségünk fölé emeli. Benne hinni azt jelenti, hogy tőle várjuk boldogságunkat. Ő létünk középpontja, lelkünk kizárólagos nyugalma. Ő az egyedüli jó, aki minden szükségünket tökéletesen betölti, és kielégít minden vágyat, amit belénk ültetett.

Azt jelenti (s ez szorosan kapcsolódik a másikhoz), hogy benne bízunk mint célunkban, hogy mindenben rá tekintünk, bármit csak arra használunk, hogy neki örüljünk. Hogy akárhol is vagyunk vagy akármit teszünk,

látjuk őt, aki láthatatlan, ahogy örömmel szemlél minket, és mindent neki tulajdonítunk Krisztus Jézus által.

5 Először is ezt a hitet kell Isten szolgálatán érteni. Másodszor pedig azt, hogy *szeretjük*.

Istent szeretni, ahogy a Szentírás leírja, ahogy maga Isten is megköveteli tőlünk és ahogy elvárásának megfelelően ki is munkálja bennünk, azt jelenti, hogy EGY Istenként szeretjük, vagyis „teljes szívünkből, teljes lelkünkből, teljes elménkből és teljes erőnkből". Azt jelenti, hogy csak Istenre vágyunk önmagáért, és más dolgokra csupán annyiban, amennyiben általuk Istennek örülhetünk. Azt jelenti, hogy örömünk telik az Úrban, hogy nemcsak keressük, hanem meg is találjuk benne a boldogságot, hogy tízezer közül is őt tartjuk legfőbb gyönyörűségünknek, hogy benne nyugszunk mint Istenünkben, mindenünkben. Egyszóval azt jelenti: annyira miénk Isten, hogy mindig boldoggá tesz.

6 Isten szolgálatán harmadszor azt kell értenünk, hogy hozzá kell hasonlítanunk, utánoznunk kell őt.

Mint az egyik egyházatya írja: *Optimus Dei cultus, imitari quem colis:* „Isten legjobb imádata vagy szolgálata az, ha utánozod, akit imádsz."

Itt az elménk lelke szerinti utánzásról illetve hasonlóságról van szó, mert az igazi keresztyén számára itt kezdődik Isten valódi követése. Isten Lélek, és akik követik vagy hozzá hasonlóak, azoknak lélekben és igazságban kell értelmezniük ezt.

Azonban Isten szeretet, tehát akik lelkületükben az ő hasonmásai, azok erre a képre változnak el. Irgalmasok, mint ahogy ő is irgalmas. Lelkük telve szeretettel. Kedvesek, jóakaratúak, szánakozók, gyengéd szívűek, s nem csupán a jókhoz és szelídekhez, hanem a megátalkodottakhoz is. Igen, mindenkit szeretnek, akik ilyen lelkületűek, és irgalmuk Isten minden teremtményére kiterjed.

7 Még egy dolgot kell értenünk Isten szolgálatán, mégpedig azt, hogy *engedelmeskedünk* neki. Testünkkel és lelkünkkel dicsőítjük, megtartjuk külső parancsolatait, lelkesen tesszük, amit mond, óvakodunk attól, amit

megtilt. Az élet mindennapi dolgaiban tiszta szemmel és tiszta szívvel járunk, mindent szent, buzgó szeretettel ajánlva Istennek mint áldozatot Jézus Krisztus által.

8 Most nézzük meg, mit értünk a mammon szolgálatán. Először is azt, hogy gazdagságban, pénzben vagy az általa szeretett dolgokban bízunk; ha az eszközöket, amelyekkel kérdéses ügyeinket megvalósítjuk, tekintjük támaszunknak, s ha bennük reménykedünk; bennük keressük a vigaszt, a szabadulást a bajban.

Azt jelenti végső soron, hogy a világban keressük boldogságunkat. Úgy képzeljük, hogy „a vagyonnal való bővölködésben van az ember élete". A láthatóktól reméljük nyugalmunkat, a külső bőségtől a megelégedést, a világ dolgaitól várjuk azt az elégedettséget, amit Istenen kívül nem lehet megtalálni.

S amennyiben ezt tesszük, úgy a világ lesz a célunk; ha nem is minden, de sok vállalkozásunk, sok tettünk és szándékunk végcélja. Csak gazdagságunkat akarjuk gyarapítani, gyönyört vagy dicséretet szerezni, minél több mulandó dolgot felhalmozni, s az örökkévalókkal nem törődünk.

9 A mammon szolgálata másodszor azt jelenti, hogy a világot *szeretjük,* önmagáért vágyunk a világra. A világi dolgokban leljük örömünket, utánuk sóvárgunk, boldogságunkat bennük keressük (amit lehetetlen ott megtalálnunk). Lelkünk egész súlyával erre a törött nádszálra támaszkodunk, bár mindennapi tapasztalatunk azt mutatja, hogy nem tud megtartani, hanem csak „bemegy kezünkbe, és átszúrja".

10 Harmadszor azt kell értenünk a mammon szolgálatán, hogy a világhoz *hasonlítunk*, ahhoz *idomulunk*; hogy a világnak megfelelők nemcsak céljaink, hanem még vágyaink, indulataink, érzelmeink is. Testies, érzéki elménk a földi dolgokhoz van láncolva. Konok módon, mértéktelenül szeretjük magunkat, nagyra tartjuk sikereinket, az emberek dicséretére vágyunk és annak örülünk. A szemrehányástól félünk, kerüljük és utáljuk, türelmetlenek vagyunk azokkal, akik kijavítanak, könnyen haragra gerjedünk, és gondolkodás nélkül gonosszal fizetünk a gonoszért.

11 Végül azt jelenti a mammon szolgálata, hogy *engedelmeskedünk* a világnak, hogy külsőleg igazodunk elveihez és szokásaihoz. Ott járunk, ahol

mások, a közös úton, a széles, sima, kitaposott ösvényen. Követjük a divatot, a tömeget, úgy élünk, mint a többi ember, vagyis a test, az ész akaratát tesszük, kielégítjük vágyainkat és hajlamainkat. Magunkra áldozunk, saját kényelmünkre és gyönyörünkre törekszünk mind szavainkkal, mind tetteinkkel.

Mi lehet tagadhatatlanabb annál, hogy nem szolgálhatunk egyszerre Istennek és a mammonnak?

12 Nem látja-e be mindenki, hogy lehetetlen mindkettőt *nyugodt lélekkel* szolgálni? Aki Isten és a világ között próbál helyezkedni, az mind a kettőben csalódni fog, és egyikben sem talál nyugalmat. Milyen nyugtalanító helyzetben van, aki féli, de nem szereti Istent, szolgálja, de nem teljes szívéből, és a vallásból csak a munka jut neki, semmi öröm! Ahhoz elég hitet kapott, hogy megkeseredjen, de nem eleget ahhoz, hogy boldoggá tegye. Vallása miatt nem élvezheti a világot, és a világ miatt nem gyönyörködhet Istenben. Tétovázik a kettő között, és mind a kettőt elveszíti. Nincs békéje sem Istenben, sem a világban.

13 Nem látja-e mindenki, hogy nem szolgálhatja mind a kettőt, ha *következetes* akar maradni önmagához? El lehet-e képzelni égbekiáltóbb következetlenséget, mint amit annak a viselkedése mutat állandóan, aki megpróbál mindkét úrnak engedelmeskedni – megpróbál „szolgálni Istennek és a mammonnak”? Valóban „kétfelé sántikáló bűnös” az ilyen, egy lépést előre tesz, egyet meg hátra. Egyik kezével folyamatosan épít, a másikkal rombol. Szereti a bűnt, de gyűlöli is. Mindig keresi Istent, de szüntelenül menekül is tőle. Akar és nem akar. Egy napig sem marad ugyanaz, sőt még egy óráig sem. Ellentmondások zavaros keveréke, egy sereg összevisszaság. Vagy így, vagy úgy, de légy következetes magadhoz! Térj jobbra vagy balra! Ha a mammon az Isten, akkor szolgáld őt, ha az Úr, akkor neki szolgálj! De ne gondold, hogy bármelyiket szolgálhatod, ha nem teljes szíveddel teszed!

14 Nem látja-e be minden értelmes, gondolkodó ember, hogy *lehetetlen* egyszerre Istennek és a mammonnak szolgálnia? Hiszen a lehető legélesebb ellentét, kiengesztelhetetlen gyűlölködés van közöttük! A földön található legellentétesebb dolgok, a tűz és víz, sötétség és világosság közötti különbség semminek tűnik, ha az Isten és a mammon közötti ellentéttel

hasonlítjuk össze. Tehát ha csak egy kicsit is szolgálod az egyiket, ezzel megtagadod a másikat. Hiszel Krisztus által Istenben? Benne bízol, ő az erőd, segítséged, pajzsod és felette bőséges jutalmad? Boldogságod? Végső célod mindenek fölött? Akkor nem bízhatsz a gazdagságban. Teljességgel lehetetlen, amíg ilyen hited van Istenben. Bízol a gazdagságban? Akkor megtagadtad a hitet, nem bízol az élő Istenben. Szereted Istent? Benne keresed és találod meg a boldogságot? Akkor nem szeretheted a világot, sem a világ dolgait. Megfeszíttettél a világnak, és a világ megfeszíttetett neked. Szereted a világot? Földi dolgok kötik le a figyelmedet? Földi dolgokban keresed a boldogságot? Akkor lehetetlen Istent is szeretned. Akkor nincs meg benned az Atya szeretete. Hasonlítasz Istenhez? Irgalmas vagy-e, mint Atyád? Elváltoztál elméd megújulása által Teremtőd képére? Akkor nem hasonulhatsz ehhez a világhoz. Nemet mondtál minden vonzására és kívánságára. Olyan vagy, mint a világ? Lelked még mindig a földiekhez hasonlít? Akkor még nem változtál el elméd megújulása által. Nem hasonlítasz a mennyeiekhez. Engedelmeskedsz Istennek? Lelkesen teszed-e akaratát a földön, ahogy az angyalok a mennyben? Akkor lehetetlen, hogy a mammonnak engedelmeskedj. Akkor nyíltan szembeszegültél a világgal. Lábbal taposod szokásait és rendeléseit, s nem akarod követni őket, nem akarod, hogy azok vezessenek. A világot követed? Úgy élsz, mint mások? Az embereknek akarsz tetszeni? Magadnak tetszel? Akkor nem lehetsz Isten szolgája. Uradé és atyádé, az Ördögé vagy.

15 Tehát imádd az Urat a te Istenedet, és csak őt szolgáld! Ne is gondolj arra, hogy két urat szolgálj, Istent és a mammont! Célod, segítséged és boldogságod csak Isten legyen! Ne keress semmi mást a földön vagy a mennyben, egyedül csak őt! Csak az legyen a célod, hogy őt megismerd, szeresd és benne örvendezz! S mert itt a földön csak ez a dolgod, az egyetlen józan szándékod, az egyedüli cél, amit mindenben követhetsz, „azért azt mondom néktek – folytatja Urunk –: ne aggodalmaskodjatok a ti éltetek felől, mit egyetek és mit igyatok; sem a ti testetek felől, mibe öltözködjetek." Mély értelmű és jelentős tanács ez, s fontos, hogy átgondoljuk és teljességében megértsük.

16 Urunk itt nem azt követeli, hogy ne gondolkozzunk, vagy éppen ne legyen gondunk az élet dolgaira. A hebehurgyaság, könnyelműség a lehető legtávolabb esik Jézus Krisztus vallásától. Azt sem mondja, hogy „az igyekezetben restek legyünk", hanyagok és halogatók. Ez ugyanúgy

ellenkezik e vallás lelkületével és szellemével. A keresztyén éppúgy gyűlöli a lustaságot, mint az iszákosságot, és menekül a tétlenségtől, mint a házasságtöréstől. Nagyon jól tudja, hogy van Istennek tetsző aggódás, törődés, ami feltétlenül szükséges azoknak a külső cselekedeteknek a végrehajtásához, amire az isteni gondviselés elhívta.

Isten akarata, hogy ki-ki dolgozzon, hogy a saját kenyerét ehesse. Az is, hogy mindenki gondoskodjon övéiről, a saját háznépéről. Az szintén Isten akarata, hogy „senkinek semmivel ne tartozzunk, hanem a tisztességre gondunk legyen minden ember előtt". Azonban ez lehetetlen, ha nem „töprengünk", ha nem fontolgatunk, sőt gyakran nem is mellőzhetjük a hosszas, lelkiismeretes emésztődést, komoly mérlegelést. Ezért azt az aggodalmat, hogy magunkról és házunkról gondoskodjunk, azt a gondot, hogy hogyan adjuk meg mindenkinek, ami illeti, áldott Urunk nem ítéli el. Sőt ez jó és elfogadható Istenünk, Megváltónk előtt.

Jó és elfogadható Isten előtt, hogy átgondoljunk mindent, amivel foglalkozunk, hogy világosan megértsük és megtervezzük feladatunkat, mielőtt belevágunk. S nagyon is helyes, ha elővigyázatosan időről időre megfontoljuk, milyen lépéseket tegyünk. Mindent elő kell készítenünk, hogy dolgainkat a lehető leghatékonyabban végezzük el. Ezt a gondot, amit némelyek úgy neveznek, hogy a „fej gondossága", Urunk egyáltalán nem akarta elítélni.

17 A szívbéli aggodalmat ítéli el, a szorongó, nyugtalan gondterheltséget, a kínzó aggodalmat, azt a gondot, ami fáj vagy a léleknek, vagy a testnek. Azt a gondot tiltja, ami a szomorú tapasztalat szerint elszívja az erőt és felőrli a lelket, előre retteg minden bajtól, s meggyötör még mielőtt azok bekövetkeznének. Csak azt a gondot tiltja, amelyik megmérgezi a ma áldásait attól való félelemmel, ami holnap bekövetkezhet. Amely nem tudja élvezni a jelenlegi jólétet, mert retteg tőle, hogy a jövőben szükséget szenved. Ez a gond nemcsak a lélek fájó, gyötrelmes betegsége, hanem iszonyatos vétség is az Úr ellen, a legsötétebb bűn. A mindenség kegyelmes Uralkodójával és bölcs Intézőjével szembeni főbenjáró sértés, mert szükségszerűleg arra enged következtetni, hogy a hatalmas Bíró nem cselekszik helyesen, nem irányít mindent jól. Nyilvánvalóan azt jelenti, hogy vagy nem elég bölcs, ha nem tudja, mire van szükségünk, vagy nem elég jó, ha nem adja meg azt mindenen benne bízónak. Vigyázz tehát, hogy ne

aggodalmaskodj, ne nyugtalankodj így semmi miatt! Ne engedd, hogy a gond emésszen. Egyszerű, biztos szabály ez: a kínzó gond tiltott gond. Szegezd tekinteted Istenre, tégy meg minden tőled telhetőt, hogy becsülettel kezeld dolgaidat minden ember előtt! Ezután helyezz mindent alkalmasabb kézbe, bízd egész ügyedet Istenre!

18 „Ne aggodalmaskodjatok" így, nyugtalanul, még „a ti éltetek felől (sem), mit egyetek és mit igyatok; sem a ti testetek felől, mibe öltözködjetek. Avagy nem több-e az élet hogynem az eledel, és a test hogynem az öltözet?" Ha tehát Isten megadta neked az életet, a nagyobb ajándékot, nem adja vajon meg az eledelt is annak fenntartásához? Ha testet adott, hogyan kételkedsz abban, hogy a ruhát is megadja annak befedezésére? Hát még ha átadod neki magad, és teljes szívedből szolgálod! „Tekintsetek az égi madarakra – nézzétek csak meg őket –, hogy nem vetnek, nem aratnak, sem csűrbe nem takarnak – mégsem látnak szükséget –; és a ti mennyei Atyátok eltartja azokat. Nem sokkal különbek vagytok-e azoknál?" Ti, Istent értelemmel szemlélő teremtményei, nem értek-e többet az ő szemében? Nem álltok-e magasabb fokon? „Kicsoda pedig az közületek, aki aggodalmaskodásával megnövelheti termetét egy arasszal?" Mi haszna tehát az aggodalmaskodásnak? Mindenféleképpen gyümölcstelen és haszontalan.

„Az öltözet felől is mit aggodalmaskodtok?" Nem ér-e dorgálás naponta mindenfelől, bárhova néztek? „Vegyétek eszetekbe a mező liliomait, mi módon növekednek. Nem munkálkodnak, és nem fonnak; de mondom néktek, hogy Salamon minden dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül egy. Ha pedig a mezőnek füvét, amely ma van, és holnap kemencébe vettetik – levágják, elégetik, s többet senki sem látja – így ruházza az Isten; nem sokkal inkább-e titeket, ti kicsinyhitűek?" Titeket, akiket az örökkévalóságnak teremtett, hogy saját örök létét tükrözzétek! Valóban kicsi a hitetek, különben nem kételkednétek szeretetében és gondviselésében egy pillanatig sem.

19 „Ne aggodalmaskodjatok tehát, és ne mondjátok: Mit együnk", ha a földön semmi kincset nem gyűjtünk? „Mit igyunk", ha teljes erőnkkel szolgáljuk Istent, ha szemünket csak őrá szegezzük? „Mivel ruházkodjunk", ha nem igazodunk a világhoz, ha nem kedveskedünk azoknak, akik hasznunkra lehetnek? „Mert mindezeket a pogányok kérdezik",

akik nem ismerik Istent. Ti azonban tisztában vagytok vele, hogy „jól tudja a ti mennyei Atyátok, hogy mindezekre szükségetek van". És megmutatta annak biztos módját, hogy szüntelen gondoskodjék rólatok: „Hanem keressétek először Isten országát, és az ő igazságát; és ezek mind megadatnak néktek."

20 „Keressétek először Isten országát", mielőtt másról kezdenétek gondolkodni, mielőtt más foglalna le; inkább azzal törődjetek, hogy Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja (aki azért adta „egyszülött Fiát", hogy „el ne vesszetek, hanem örök életetek legyen") uralkodjon szívetekben, jelentse ki magát lelketekben, ott lakozzon és legyen király, hogy „lerontson minden magaslatot, amely Isten ismerete ellen emeltetett, és foglyul ejtsen minden gondolatot, hogy engedelmeskedjék a Krisztusnak". Legyen Isten egyedül Úr feletted, vetélytárs nélkül, legyen övé teljes szíved, és kormányozzon egyedül ő! Istened legyen egyedüli vágyad, örömöd, szerelmed, hogy egész benső folyton ezt kiáltsa: „Uralkodik az Úr, a mi Istenünk, a Mindenható."

„Keressétek Isten országát, és az ő igazságát"! Az igazság Isten uralmának gyümölcse a szívben. S mi más az igazság, mint szeretet? Isten és az egész emberiség iránti szeretet, mely a Jézus Krisztusba vetett hitből fakad, és megtermi a szív alázatát, a szelídséget, kedvességet, kitartást, türelmet és a világ számára való meghalást. Azt is, hogy mindig helyesen viszonyuljunk Istenhez és emberekhez. Ezek által mindenféle szent, szép és jó cselekedetet munkál, a hit és a szeretet cselekedeteit, melyek kedvesek Istennek és hasznosak az embereknek.

„Az ő igazságát." – Ez az ő igazsága. Ingyen adja nekünk Jézus Krisztusért, az Igazért, aki megszerezte számunkra. Az ő munkája, ő hozza létre bennünk a Szentlélek ihletése által.

21 Ha ezt jól megvizsgáljuk, akkor talán érthetővé válnak más igeszakaszok, amelyeket nem értettünk mindig világosan. Pál, amikor a Római levélben a hitetlen zsidókról szól, ezt mondja: „Az Isten igazságát nem ismervén [el], és az ő tulajdon igazságukat igyekezvén érvényesíteni, az Isten igazságának nem engedelmeskedtek." Azt hiszem, ezek a szavak egyrészt a következőt jelenthetik: ők „nem ismerték [el] Isten igazságát", nemcsak Krisztus igazságát, amely minden hívőnek tulajdonít-

tatik, mely által az ember minden bűne eltöröltetik és kegyelemből megbékél Istennel, hanem (ami itt valószínűbbnek tűnik) a belső igazságot sem ismerték [el], a szív szentségét, amit a lehető leghelyénvalóbb Isten igazságának nevezni. Hiszen ez az ő ingyenes ajándéka Krisztus által, és mindenható Lelke által elvégzett saját munkája. S mivel az előbb említettek ezt nem ismerték (el), „az ő tulajdon igazságukat igyekeztek érvényesíteni". Azon fáradoztak, hogy a külső igazságot juttassák érvényre, amit helyesen hívunk az ő tulajdon igazságuknak. Mert nem Isten Lelke munkálta ki, nem is Istené, ő nem fogadja el. Ezen ők maguk munkálkodtak, saját természetes erejükkel, és amikor bevégezték, bűzt jelentett Isten orrának. Mégis ebben bíztak, és „az Isten igazságának nem engedelmeskedtek". Sőt, megkeményítették magukat a hittel szemben, ami egyedüli módja lett volna annak, hogy elnyerjék Isten igazságát. „Mert a törvény vége Krisztus minden hívőnek igazságára." Amikor Krisztus ezt mondta: „Elvégeztetett!", véget vetett a törvénynek, a külső rítusok és szertartások törvényének, hogy jobb igazságot hozzon vére által, önmagának egyszer elvégzett feláldozása által, méghozzá Isten képét minden hívő lelkének legbenső szentélyébe.

22 Szorosan kapcsolódnak ehhez az apostol szavai a Filippi levélben: „Mindent szemétnek ítélek, hogy a Krisztust megnyerjem", valamint az ő örök országába való bemenetelt, „és találtassam őbenne, mint akinek nincsen saját igazságom a törvényből, hanem van igazságom a Krisztusban való hit által, Istentől való igazságom a hit alapján." – „Nincsen saját igazságom a törvényből", ami csupán külsőleges igazság, régi vallásomnak csupán formája, melynek alapján reméltem, hogy Isten elfogad, mert „a törvénybeli igazság tekintetében feddhetetlen voltam"; „hanem van igazságom a Krisztusban való hit által, Istentől való igazságom a hit alapján", a szív szentsége, a lélek minden vágyának, indulatának és hajlamának megújulása, ami „Istentől való". Isten munkája, nem emberé: „a hit alapján", Krisztus hite által, azáltal, hogy Jézus Krisztus kijelentetik bennünk. S az ő vérébe vetett hit által, mert egyedül annak alapján kaphatjuk meg bűneink bocsánatát és a megszenteltek közötti örökrészünket.

23 „Keressétek először Isten (nek ezt az) országát" szívetekben, ezt az igazságot, ami Isten ajándéka és munkája, Isten képmása lelketekben, „és ezek mind megadatnak néktek." Minden, ami testeteknek kell, mindenből annyi, amennyi Isten szerint leginkább országa előhaladását szolgálja.

Ezek megadatnak, megkapjátok a többihez ráadásul, felettébb bőségesen. Ha Isten békéjét és szeretetét keresitek, nemcsak azt találjátok meg, amit kerestek, a rendíthetetlen országot, hanem azt is, amit nem kerestek, legalábbis nem önmagáért keresitek, hanem csak a másikkal való kapcsolatáért. Isten országa felé haladva megtaláltok minden külső dolgot, ami használ nektek. Ezeket Isten számon tartja; vessétek hát minden gondotokat őrá! Tudja, hogy mire van szükségetek, és amiben hiányotok van, azt ő megadja.

24 „Ne aggodalmaskodjatok tehát a holnap felől!" Ne csak azt a gondot tegyétek félre, hogy milyen módon gyűjthettek több kincset a földön, miként gyarapíthatjátok földi javaitokat, vagy hogyan szerezhettek több eledelt, mint amit megehettek, több ruhát, mint amit felvehettek, több pénzt, mint amire napról napra szükségetek van az élet közönséges, ésszerű céljaira, hanem még amiatt se nyugtalankodjatok, amire a testnek feltétlenül szüksége van! Ne aggódjatok most amiatt, hogy mi lesz veletek majd a távoli jövőben! Talán sohasem jön el az a nap, vagy nem a te gondod lesz, mert akkorra már átkeltél a hullámokon, és az örökkévalóságban leszel. Ezek a távoli dolgok nem tartoznak rád, mert neked csupán a mai nap van birtokodban. Akkor hát mi közöd a holnaphoz? Miért zavarjon szükségtelenül? Isten gondoskodik arról, ami ma kell, hogy fenntartsa a neked adott életet. Ennyi elég. Tedd a kezébe magadat! Ha a következő napon is élsz, arra is gondja lesz.

25 Mindenekfölött pedig ne hanyagold el a jelen kötelességeit a jövő felőli aggódás miatt! A holnap miatti aggodalmaskodásnak ez a leghalálosabb kimenetele. S milyen gyakori az emberek között! Sokan vannak, akiket ha arra buzdítunk, hogy botránkozás nélküli lelkiismeretük legyen, hogy tartózkodjanak attól, amiről tudják, hogy rossz, nem haboznak ezt mondani: „De akkor hogy fogunk megélni? Nem kell-e gondoskodnunk magunkról és családunkról?" S azt gondolják, ez elegendő ok arra, hogy tudatosan, akarattal továbbra is vétkezzenek. Azt állítják, s talán úgy is gondolják, hogy most is szolgálnának Istennek, ha emiatt idővel el nem veszítenék a kenyerüket. Készülnének az örökkévalóságra, de attól félnek, hogy hiányt fognak szenvedni létszükségleti dolgokban. Így inkább az Ördögöt szolgálják egy darabka kenyérért, a pokolba rohannak, mert nem akarnak nélkülözni, elvetik szegény lelküket, nehogy egykor hiányt szenvedjenek valamely testi szükségükben!

Egyáltalán nem különös tehát, hogy akik így átveszik Istentől az irányítást, oly gyakran csalódnak abban, amit keresnek. Miközben eldobják maguktól a mennyet, hogy a földi dolgokat biztosítsák, elvesztik az elsőt, de nem nyerik meg a másodikat. A féltőn szerető Isten bölcs gondoskodása mellett gyakran elszenvedi ezt. Így azok, akik nem vetik gondjukat Istenre, akik a földi dolgokra összpontosítva keveset törődnek az örökkévalókkal, elvesztik azt, amit maguk választottak. Szemmel látható átok ül minden vállalkozásukon. Bármit tesznek, nem lesz haszna, mert miután elhagyták Istent a világért, elveszítik, amit kerestek, s azt is, amit nem kerestek. Nem érik el Isten országát, annak igazságát, és egyebet sem nyernek meg.

26 Van másféle módja is „a holnap felől való aggodalmaskodásnak", amire ez a tilalom ugyanúgy vonatkozik. Lehetséges helytelenül aggodalmaskodni még lelki dolgok felől is. Okozhat akkora gondot, ami majd egykor bekövetkezik, hogy elhanyagoljuk miatta, amit most kell megtennünk. Milyen észrevétlenül lejtőre kerülünk ebben, ha nem vigyázunk és imádkozunk folyamatosan! Milyen könnyen elragad ábrándozásunk, távoli tervek szövögetése, képzeletbeli dolgokról való álmodozás! Elgondoljuk, mennyi jót fogunk tenni, majd valahol, vagy amikor egy bizonyos idő elérkezik! Milyen hasznosak leszünk, mennyi értékes dolgot viszünk végbe, amikor körülményeink javulni fognak! Milyen buzgón fogjuk szolgálni Istent, amikor ez vagy az az akadály elhárul utunkból!

Vagy talán éppen terheli valami a szívedet. Mintha Isten elrejtőzött volna előled. Alig látod arcának fényét, nem érzed megváltó szeretetét. Ilyen lelkiállapotban nagyon is természetes így szólni: „Majd dicsérem Istent, amikor arcának fénye újra beragyogja lelkemet! Buzdítani fogok másokat is, hogy dicsérjék őt, amikor szeretete újból elárasztja szívemet. Ezt meg azt fogom tenni: mindenhol Istenről fogok beszélni. Nem fogom szégyellni Krisztus evangéliumát. Majd akkor jól kihasználom az időmet. Minden adottságomat a végletekig ki fogom aknázni." Ne áltasd magad! Ha most nem teszed meg, később sem fogod. „Aki hű a kevesen", akármi legyen is az, akár világi jólét vagy Isten félelme vagy szeretete, „a sokon is hű az". De ha most elásod az egy tálentumodat, akkor később az ötöt is el fogod ásni, ha egyáltalán kapsz ötöt, ami nem nagyon valószínű. Mert, „akinek van – vagyis aki felhasználja azt, amije van –, annak adatik, és bővölködik; de akinek nincs – vagyis aki nem él a kapott kegyelemmel, akár sokat, akár keveset kapott –, az is elvétetik tőle, amije van".

27 Ne aggodalmaskodjatok a holnap kísértései miatt sem! Ez is veszélyes csapda. Ne gondoljatok ilyesmire: „Mit fogok tenni, ha ez meg az a kísértés rám tör? Hogy fogok megállni? Érzem, hogy nem tudok majd ellenállni, nem leszek képes legyőzni az ellenséget." Nagyon is igaz, most nem rendelkezel azzal az erővel, amire jelenleg nincs szükséged. Most nem tudjátok legyőzni az ellenséget, de most nem is támad. Azzal a kegyelemmel, ami most a rendelkezésetekre áll, nem tudnátok ellenállni a kísértéseknek, amelyek most nem érnek. Azonban amikor eljön a kísértés, megkapjátok a kegyelmet is. Nagyobb próbában nagyobb erőtök lesz. Amikor nő a szenvedés, Isten vigasztalása is éppúgy megnövekszik. Így minden körülmény közepette elég lesz Isten kegyelme. Nem engedi, hogy ma „feljebb kísértessetek, mint elszenvedhetitek; sőt a kísértéssel egyetemben a kimenekedést is megadja majd". „Élteden át tart erőd."

28 „A holnap – tehát – majd aggodalmaskodik a maga dolgai felől", vagyis akkor aggodalmaskodj, amikor eljön a holnap. Végezd a mának a dolgát! Arra legyen legfőbb gondod, hogy a jelent megragadd! Ez a tiéd, ennyi a sajátod. A múlt olyan, mint a semmi, mintha sosem lett volna. A jövő nem számít neked, nem a tiéd, talán soha meg sem éred. Nem számíthatsz arra, ami eljövendő, mert „nem tudod, mit hoz a nap tereád". Ezért használd a mát, ne vesztegess el egyetlen órát sem, használd ki a perceket, mert ez a te részed! „Ki tudja, mi volt előtte, vagy mi következik utána a nap alatt?" Hová lettek a nemzedékek a világ kezdete óta? Elmúltak, feledésbe merültek. Voltak, leélték napjaikat, de a föld lerázta őket magáról, mint leveleket a fa, s ők porrá lettek! Újabb és újabb nemzedékek jöttek, de ők is „követték apáik nemzedékét, és többé nem látják a világosságot". Most rajtad van a sor a földön. „Örvendezz ifjú a te ifjúságodban"! Örülj a jelennek azáltal, hogy annak örülsz, „akinek évei nem fogyatkoznak el"! Szegezd a tekintetedet arra, „akinél nincs változás, vagy változásnak árnyéka"! Add át neki most a szívedet, bízd rá magad most, légy szent most, ahogy ő is szent! Ragadd meg az áldott alkalmat most, hogy kedves és tökéletes akaratát cselekedd! Most hagyj örömmel „mindent kárba veszni" azért, hogy a „Krisztust megnyerjed"!

29 Szenvedd el örömmel ma az ő nevéért mindazt, amit most megérned enged! Azonban a holnap szenvedésével ne gondolj! „Elég minden napnak a maga baja." A baj – legalábbis az emberek nyelvén – minden szidalmazás, szükség, fájdalom, betegség, de Isten ezeket áldásnak mondja.

Drága balzsam, melyet Isten bölcsessége készített, és amit különböző mértékben oszt szét gyermekei között attól függően, hogy lelkük mennyire beteg. És egy napra valót ad, amennyi arra a napra elegendő, a beteg szüksége és ereje szerint. Ha tehát ma elragadod a holnapra valót, ha hozzáteszed ahhoz, amit már kaptál, akkor több lesz, mint amennyit elviselhetsz. Nem gyógyítani, hanem pusztítani fogod vele a lelkedet. Tehát csak annyit végy, amennyit ma ad az Úr: ma tedd és szenvedd el akaratát! Ma add oda magad, testedet, lelkedet, szellemedet Istennek Krisztus Jézus által! Csak azt keresd, hogy Isten dicsőíttessék mindabban, ami vagy, mindabban, amit teszel, mindabban, amit szenvedsz! Csak azt kívánd, hogy megismerd Istent és az ő Fiát, Jézus Krisztust az örök Lélek által! Csak arra igyekezz, hogy szeresd, szolgáld, és gyönyörködj benne ebben az órában és mindörökké!

Istennek, az Atyának, aki teremtett engem és az egész világot, Istennek, a Fiúnak, aki megváltott engem és az egész emberiséget, Istennek, a Szentléleknek, aki megszentel engem és Isten egész kiválasztott népét, legyen tisztelet és dicsőség, magasztalás és hatalom örökkön örökké! Ámen.

A HEGYI BESZÉDRŐL *(X.)*

HARMINCADIK IGEHIRDETÉS

„Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek. Mert amilyen ítélettel ítéltek,
olyannal ítéltettek, és amilyen mértékkel mértek,
olyannal mérnek néktek. Miért nézed pedig a szálkát,
amely a te atyádfia szemében van, a gerendát pedig,
amely a te szemedben van, nem veszed észre?
Avagy mi módon mondhatod a te atyádfiának:
Hadd vessem ki a szálkát a te szemedből;
holott íme, a te szemedben gerenda van? Képmutató!
Vesd ki előbb a gerendát a te szemedből,
és akkor gondolj arra, hogy kivessed a szálkát
a te atyádfiának szeméből! Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek,
se gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé,
hogy meg ne tapossák azokat lábaikkal,
és néktek fordulván, meg ne szaggassanak titeket.
Kérjetek és adatik néktek; keressetek és találtok;
zörgessetek és megnyittatik néktek. Mert aki kér, mind kap;
és aki keres, talál; és a zörgetőnek megnyittatik.
Avagy ki az az ember közületek, aki, ha az ő fia kenyeret kér tőle,
követ ad neki? És ha halat kér, vajon kígyót ad-e neki?
Ha azért ti gonosz létetekre tudtok a ti fiaitoknak jó ajándékokat adni,
mennyivel inkább ad a ti mennyei Atyátok jókat azoknak,
akik kérnek tőle?! Amit akartok azért,
hogy az emberek tiveletek cselekedjenek,
mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal;
mert ez a törvény és a próféták.”
(Máté 7,1-12.)

1 Miután áldott Urunk befejezte fő mondanivalóját, összefoglalta, hogy mi az igazi vallás lényege, körültekintően megvédve az emberi rendelkezésekkel szemben, melyek semmissé tennék Isten szavát, és miután rámutatott, milyen szabályok irányítják a jó szándékot, aminek érvényesülnie

kell minden cselekedetünkben, most rátér arra, hogy mik korlátozzák ezt a hitet. Végül helyénvaló alkalmazással lezárja magyarázatát.

2 Az ötödik fejezetben nagy Tanítónk részletesen leírta a belső hitet és különböző ágait. Elmondta, milyen a valóban keresztyén lélek, milyen az a szentség, „amely nélkül senki sem látja meg az Urat", milyenek az érzések, amelyek ha jó forrásból fakadnak, a Krisztus Jézus által Istenbe vetett élő hitből, akkor valójában jók és Istennek tetszők. A hatodik fejezetben megmutatta, hogy hasonlóképpen minden cselekedetünk, még a magukban semlegesek is szentek, jók és Istennek tetszők lehetnek, ha mögöttük tiszta és szent akarat áll. Amit enélkül teszünk, arról kijelentette, hogy Isten előtt semmi értéke nincs. Azonban ha Istennek szenteljük cselekedeteinket, azok drágák az ő szemében.

3 Ennek a fejezetnek az elején bemutatja a szentség leggyakoribb és legvégzetesebb akadályait, míg a második felében különböző indokokkal arra ösztökél, hogy törjük át mindet, és ragadjuk meg felülről való elhívásunk jutalmát.

4 Először is az ítélkezés akadálya ellen int. „Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek." Ne ítéljetek másokat, hogy az Úr el ne ítéljen titeket, hogy ne hozzatok magatokra bosszúállást! „Mert amilyen ítélettel ítéltek, olyannal ítéltettek, és amilyen mértékkel mértek, olyannal mérnek nektek." Világos és igazságos szabály ez, ami által Isten megengedi, hogy magatok döntsétek el, hogyan bánjon veletek a nagy ítéletnapon.

5 Nincs életünknek olyan állomása, olyan szakasza – attól kezdve, hogy megbánjuk bűneinket és hiszünk az evangéliumban, egészen addig, amíg tökéletesek nem leszünk a szeretetben – , ahol mint Isten gyermekeinek ne lenne szükségünk erre a figyelmeztetésre. Mert mindig van alkalom ítélkezésre, számtalanszor találkozunk ezzel a kísértéssel, és sokszor oly művészien rejtett formában, hogy bűnbe esünk, mielőtt veszélyre gyanakodnánk. Kimondhatatlan sok rosszat okoz ez, s mindig annak, aki a másikat elítéli: megsebzi saját lelkét, és kiteszi Isten igazságos ítéletének. S gyakran annak is, akit elítélnek, akinek lecsügged a keze, aki elgyengül és akadályba ütközik, vagy éppen teljességgel letér az útról és a kárhozatig hátrál. Milyen gyakran ez következik be, amikor a „keserűségnek gyökere felnövekszik, és sokan megfertőztetnek". Emiatt még az igazság útjáról is

rosszat mondanak, és káromolják azt a magasztos nevet, amiről neveztetünk.

6 Azonban úgy tűnik, hogy Urunk nem csupán vagy nem főleg Isten gyermekeinek szánta ezt a figyelmeztetést, hanem a világ gyermekeinek is, azoknak, akik nem ismerik Istent. Ők mindenképpen hallanak olyanokról, akik nem e világból valók, akik a fent leírt hitet követik, akik igyekszenek alázatos, komoly, gyengéd, irgalmas és tiszta szívű magatartásra, állhatatosan vágyódva e szent tulajdonságoknak az általuk még el nem ért fokára, s ezt úgy várják, hogy közben jót tesznek minden emberrel, és türelmesen elviselik a rosszat. Az ilyen ember nem lehet elrejtett, ahogy „a hegyen épített város" sem. Nos, akik „látják jó cselekedeteiket", miért nem „dicsőítik mennyei Atyjukat"? Mi a kifogásuk, amiért nem lépnek nyomukba? Miért nem utánozzák, nem követik őket, ahogy ők követik Krisztust? Hogy magukat mentsék, elítélik azokat, akiket utánozniuk kellene. Azzal töltik idejüket, hogy felebarátaik hibáiban vájkálnak, ahelyett, hogy a sajátjukkal törődnének. Annyira lefoglalja őket az, ha mások letérnek az útról, hogy ők maguk rá sem lépnek, vagy legalábbis nem haladnak rajta, nem jutnak messzebb a kegyesség szegényes, halott, erőtlen formájánál.

7 Különösen ezekhez szól Urunk: „Miért nézed pedig a szálkát, amely a te atyádfia szemében van – Isten gyermekeinek fogyatékosságait, hibáit, vigyázatlanságát, gyengeségeit –, a gerendát pedig, amely a te szemedben van, nem veszed észre?" Nem gondolsz kárhozatos megátalkodottságoddal, sátáni büszkeségeddel, átkozott önfejűségeddel, a világ bálványozásával, amelyek mind benned vannak, és amik miatt egész életed utálatos az Úr előtt. Mindenekfölött milyen tunya nemtörődömséggel és közömbösséggel táncolsz a pokol szája fölött! „Avagy mi módon – milyen jóakarattal, helyénvalóan és tisztességgel – mondhatod a te atyádfiának: Hadd vessem ki a szálkát a te szemedből – az Istenért való túlzott rajongást, a túlhajszolt önmegtagadást, a túlságos eltávolodást a világi ügyektől és tevékenységektől, s a vágyat az éjjel-nappal folytatott imádkozásra illetve igehallgatásra –, holott íme, a te szemedben gerenda van?" Nem szálka, mint amilyenek a felsoroltak. „Képmutató", aki színleled, mintha törődnél másokkal, de a saját lelkeddel nem törődsz, aki azt mutatod, mintha lelkesednél Isten ügyéért, amikor valójában sem nem szereted, sem nem féled őt! „Vesd ki előbb a gerendát a te szemedből", vesd ki a bűnbánat hiányának

gerendáját! Ismerd meg magad! Lásd és érezd meg, hogy bűnös vagy! Érezd meg, hogy belső részeid is gonoszak, hogy mindenestől romlott és utálatos vagy, és hogy Isten haragja nyugszik rajtad! Vesd ki a gőg gerendáját, iszonyodj magadtól, borulj le, bánkódj porban és hamuban, légy egyre kisebb, értéktelenebb, alábbvaló és hitvány saját szemedben! Vesd ki az önfejűség gerendáját! Tanuld meg, mit jelent ez: „Ha valaki én utánam akar jönni, tagadja meg magát"!

Tagadd meg magad, és vedd fel keresztedet minden nap! Egész lelkeddel kiálts: „Azért szállottam le a mennyből – mert a mennyből szálltál alá, te halhatatlan lélek, akár tisztában vagy ezzel, akár nem –, hogy ne a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, aki elküldött engem." Vesd ki a világ szeretetének gerendáját! Ne szeresd a világot, se a világ dolgait! Feszítsd meg magad a világnak, és feszítsd meg a világot magadnak! A világot csak használd, Istenben viszont gyönyörködj! Benne keresd minden boldogságodat! Mindenekelőtt vesd ki a legnagyobb gerendát, a tunya nemtörődömséget és közönyt! Vedd komolyan fontolóra, hogy „egy a szükséges dolog", az, amire eddig alig gondoltál! Tudd és érezd, hogy szegény, gonosz, bűnös féreg vagy, és a nagy szakadék fölött reszketsz! Mi más lennél? Halni született bűnös, szélsodorta falevél, pára, mely mindjárt elszáll, alighogy feltűnt, szétoszlik a levegőben, sosem látják többet! Fontold meg ezt! „És akkor gondolj arra, hogy kivessed a szálkát a te atyádfiának szeméből"! Majd ha már saját lelked gondjaitól szabad leszel, tudni fogod, hogyan térítsd jobb útra testvéredet is.

8 De tulajdonképpen mit jelent ez: „Ne ítélj!"? Milyen ítélkezést tilt Krisztus itt? Nem a gonosz beszédet, bár ez gyakran szorosan kapcsolódik hozzá. Gonosz beszéd az, ha rosszat mondunk valakiről, aki nincs jelen. Ítélkezni lehet valakiről jelenlétében vagy távollétében. Az sem szükségszerű, hogy egyáltalán mondjunk valamit, elég, ha csak rosszat gondolunk róla. Nem mintha Urunk minden olyan ítéletet kárhoztatna, amikor rosszat gondolunk másokról. Ha látok valakit rabolni vagy gyilkolni, vagy hallom, hogy Isten nevét káromolja, akkor kénytelen vagyok rosszat gondolni a rablóról vagy gyilkosról. Azonban ez nem gonosz ítélkezés, nincs benne bűn, s nem is ellenkezik a gyengéd szeretettel.

9 Krisztus azt kifogásolja itt, hogy a szeretettel ellentétesen gondoljunk másokra. Ez különbözőképpen történhet. Először is gondolatban megvádol-

hatunk valakit olyasmivel, amihez nincs köze. Felróhatunk neki dolgokat (legalábbis magunkban), amikben nem vétkes, szavakat, amiket soha nem mondott, vagy tetteket, amiket sosem követett el. Esetleg úgy gondoljuk, hogy cselekvésének módja volt rossz, ám valójában ez sem áll. S ha éppen nem vádoljuk jogosan valami tettért vagy a módért, ahogy cselekedett, feltételezzük, hogy rossz szándék mozgatta, és ezért ítéljük el. Pedig aki a szíveket vizsgálja, látja az illető egyenességét és valódi őszinteségét.

10 Másodszor: nemcsak akkor esünk azonban az ítélkezés bűnébe, ha kárhoztatjuk az ártatlant, hanem akkor is, ha a megérdemeltnél jobban elítéljük a bűnöst. Ez a fajta ítélkezés is vét az igazság és irgalom ellen, azonban ettől a vétektől csak a legerősebb és leggyengédebb szeretet tud megvédeni. Enélkül készek vagyunk feltételezni, hogy aki elismerten bűnös, az bűnösebb, mint valójában. Alábecsüljük benne a jót. Sőt nehezen tudjuk elhinni, hogy bármi jó létezik abban, akiben valami rosszat találtunk.

11 Mindez megmutatja, mennyire hiányzik belőlünk az a szeretet, ami οὐ λογίζεται τὸ κακόν *nem rója fel a gonoszt*, ami soha, semminek az alapján nem jut igazságtalan vagy rosszindulatú következtetésre. A szeretet nem gondolja, hogy ha már valaki egyszer nyíltan vétkezett, akkor ez a szokása, és megrögzött bűnös. S ha valamikor benne élt a bűnben, a szeretet nem gondolja, hogy még mindig ezt teszi; még kevésbé azt, hogy ha ebben vétkes, akkor másban is az. Ez a gonosz gondolkozás mind beletartozik a bűnös ítélkezésbe, ami ellen Urunk itt óv, és amit a lehető legmesszebb el kell kerülnünk, ha szeretjük Istent és saját lelkünket.

12 De tegyük fel, hogy nem ítélkezünk az ártatlan felett, s nem rovunk fel többet a bűnösnek, mint amennyit megérdemel. Még mindig lehetséges, hogy nem menekültünk ki a csapdából, mert van egy harmadik fajta bűnös ítélkezés: ha valakit elégtelen bizonyíték alapján ítélünk el. Ha igaz is, amit feltételezünk, ez nem ment föl minket. Ugyanis nem lett volna szabad feltételeznünk, hanem be kellett volna bizonyítanunk. S amíg nincs bizonyíték, addig nem volt jogunk ítéletet alkotni. Ismétlem: amíg nincs, mert az sem kifogás, hogy a tények erős bizonyítékot szolgáltattak, ha ez a bizonyíték csak az ítélkezés után jött elő, és nem vetették össze a másik fél bizonyítékaival. Arra sincs mentség, ha ítéletet hozunk, mielőtt a vádlott megvédhette volna magát. Még egy zsidó is megtaníthat rá, hogy ez pusz-

ta leckéztetés irgalom és testvéri szeretet nélkül: „Vajon a mi törvényünk – mondja Nikodémus – kárhoztatja-e az embert, ha előbb ki nem hallgatja és nem tudja, hogy mit cselekszik?" (Jn 7,51.) Sőt, amikor a zsidó nemzet feje ítéletet akart hozni egy fogoly fölött, egy pogány így felelhetett: „Nem szokásuk a rómaiaknak, hogy valamely embert elítéljenek, mielőtt a vádlott szembe nem állíttatik vádlóival, és alkalmat nem nyer a vád felől való mentségére."

13 Nehezen tudnánk az ítélkezés bűnébe esni, ha betartanánk a szabályt, amiről egy másik pogány római (Seneca) állítja, hogy ő aszerint élt: „Oly messze áll tőlem – mondja –, hogy elhiggyem, amit valaki vagy akár mindenki tanúsít egy bizonyos személy ellen, hogy még azt is nehezen vagy vonakodva hiszem el, amikor az illető saját maga ellen vall. Mindig hagyom, hogy újra átgondolja, és sokszor tanácsolom is." Eredj el, te, akit keresztyénnek hívnak, és cselekedj hasonlóképpen, nehogy a pogányok felkeljenek ama napon, és kárhoztassanak téged!

14 Milyen ritkán ítélnénk el másokat, vagy legalábbis milyen hamar orvosolhatnánk a rosszat, ha a világos és határozott szabály szerint járnánk el, amit maga az Úr tanított: „Ha pedig a te atyádfia vétkezik ellened – vagy azt hallottad illetve úgy hiszed, hogy vétkezett –, menj el és dorgáld meg őt négy szem között." Ez legyen első lépésed! „Ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egyet vagy kettőt, hogy két vagy három tanú vallomásával erősíttessék minden szó." Ez a második lépés. „Ha azokra nem hallgat, mondd meg a gyülekezetnek" – vagy az elöljáróknak, vagy az egész közösségnek. Így megtetted, ami tőled telt. Ne gondolj többet rá, hanem bízd az egészet Istenre!

15 Azonban tegyük fel, hogy Isten kegyelme által „kivetetted a gerendát a te szemedből", s „világosan látod a szálkát vagy gerendát, amely a te atyádfia szemében van". Vigyázz, nehogy kárt okozz magadnak azzal, hogy megpróbálsz neki segíteni. „Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek"! Ne sorolj senkit sem elhamarkodva az ebek közé, azonban ha kitűnik, hogy megérdemlik ezt a nevet, akkor „gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé"! Óvakodj attól a lelkesedéstől, ami nem ismeret szerint való! Mert ez is hátráltathatja azokat, akik „tökéletesek akarnak lenni, miként mennyei Atyjuk tökéletes". Akik erre vágynak, azok azt is sóvárogva várják, hogy az egész emberiség részesüljön a közös áldásban. S amikor mi

magunk először részesülünk a mennyei ajándékban, „a nem látott dolgokról való isteni meggyőződésben", csodálkozunk, hogy az egész emberiség miért nem veszi észre azokat, amiket mi olyan világosan látunk. Nem kétkedünk abban, hogy megnyithatjuk mindenkinek a szemét, akivel csak kapcsolatba jutunk. Habozás nélkül nekiesünk mindenkinek, aki utunkba kerül, s megpróbáljuk kényszeríteni őket, hogy lássanak, akár akarnak, akár nem. E túlbuzgóság sikertelenségének aztán saját lelkünk látja kárát. Hogy ne pazaroljuk erőnket hiába, Urunk hozzáteszi a már elhangzottakhoz ezt a fontos figyelmeztetést (amire mindenkinek szüksége van, de különösen azoknak, akiket még az első szeretet tüze éget): „Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek, se gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé, hogy meg ne tapossák azokat lábaikkal, és néktek fordulván, meg ne szaggassanak titeket."

16 „Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek". Óvakodj azt gondolni, hogy valaki megérdemli ezt a nevet, amíg teljes és kétségtelen bizonyíték nincs rá, melynek más nem állhat ellen. Azonban ha világosan és tagadhatatlanul bebizonyosodott, hogy szentségtelen és gonosz emberről van szó, nem csupán olyanról, aki nem ismeri Istent, hanem aki Istennek és minden igazságnak, valódi szentségnek ellensége, akkor „ne adjátok azt, ami szent", τὸ ἅγιον, a *szent dolgot* (ami itt hangsúlyos) neki! Az evangélium szent, sajátos tanait, amelyek el voltak rejtve a régebbi korok és nemzetségek elől, és amiket most Isten Jézus Krisztus által és Szentlelke ihletésén keresztül kijelentett; ne bocsássátok áruba ezeknek az embereknek, akik azt sem tudják, hogy van-e Szentlélek. Nem mintha Krisztus követei tartózkodhatnának attól, hogy a gyülekezetben hirdessék ezeket, ahol ülhetnek ilyen emberek is. Nekünk szólnunk kell, akár hallani akarják az emberek, akár nem, azonban ez nem áll a „magán" keresztyénekre. Ők nem viselik ezt a tiszteletreméltó hivatalt, semmi módon nem kötelességük ezeket a nagyszerű és dicső tényeket ráerőszakolniuk azokra, akik ellentmondanak nekik és Istent káromolják, akik megrögzött ellenségeik. Nem, ez nem az ő feladatuk, inkább befolyásolják őket, amennyire képesek elviselni. Ne kezdj velük a bűnök bocsánatáról és a Szentlélek ajándékáról társalogni, hanem a saját maguk módján és elveik szerint beszélj az ilyenekkel! Az eszes, nagyságos és igaztalan epikureusnak szólj „igazságról, önmegtartóztatásról és az eljövendő ítéletről"! Így a legkönnyebb Félixet megreszkettetni. A magasabb rendű témákat azoknak tartogasd, akik magasabb célokra törekszenek.

17 „Se gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé”! Óvakodj attól, hogy ilyen ítéletet mondj valakiről. Ha azonban világos és tagadhatatlan a tény, ha minden vitán felül áll, ha a disznó nem próbálja álcázni magát, hanem dicsekszik gyalázatával, nem is tesz úgy, mintha szíve vagy élete tiszta lenne, hanem mohón mindenféle tisztátalanságban turkál, akkor ne hányjátok elé gyöngyeitek! Ne beszéljetek az ilyeneknek Isten országa titkairól, azokról, amiket szem nem látott, fül nem hallott, s amiket – mivel nem tudnak megismerni, mert nincsenek lelki érzékszerveik, ezért – szívük meg sem gondolhat! Ne beszéljetek hozzájuk azokról a nagyszerű és drága ígéretekről, amiket Isten szeretett Fiában adott! Mennyit foghatnak fel abból, hogy Isten természetének részesei lehetnek, ha még arra sem vágynak, hogy megmeneküljenek attól a romlottságtól, ami a kívánságon keresztül van a világban? Amennyit a disznók tudnak a gyöngyökről, amennyire gyönyörködnek azokban, annyira élvezik ők Isten mélységes dolgait, annyit tudnak az evangélium titkairól azok, akik belemerültek a világ mocsarába, a világi örömökbe, kívánságokba és gondokba. Ó, ne hányjátok azokat a gyöngyöket eléjük, „hogy meg ne tapossák azokat lábaikkal”, hogy teljesen meg ne vessék azt, amit meg nem érthetnek, és rosszat ne mondjanak arról, amit nem ismernek! De lehetséges, hogy nemcsak ennyi hátrányos következménye lenne. Nem volna meglepő, ha természetük szerint „nektek fordulva megszaggatnának titeket”, ha a jóért gonosszal, az áldásért átokkal és jó szándékotokért gyűlölettel fizetnének. Ilyen a világi elme ellenségeskedése Isten és Isten dolgai ellen. Ilyen bánásmódot várhattok tőlük, ha elkövetitek azt a megbocsáthatatlan sértést ellenük, hogy megpróbáljátok lelküket a haláltól megmenteni, s mint üszköt kiragadni őket a tűzből.

18 Azonban még azok miatt sem kell teljesen kétségbe esnetek, akik most „nektek fordulván, megszaggatnak titeket”. Mert ha minden érvetek és győzködésetek kudarcot vall is, van egyéb megoldás, ami sokszor bizonyul hatásosnak ott, ahol más módszer nem használ, s ez az imádság. Ezért ha valamit kívántok vagy szeretnétek másoknak illetve saját magatoknak, „kérjetek és adatik néktek; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyittatik néktek”. Ennek az elhanyagolása a harmadik dolog, ami nagyban akadályozza a szentséget. „Nincsen semmitek, mert nem kéritek.” Milyen szelídek és gyengédek, milyen alázatos szívűek lehetnétek, mennyire megtelhettetek volna már Isten és emberek iránti szeretettel, ha kértétek volna, ha kitartottatok volna az állhatatos imádságban! Ezért legalább mostantól kezdve „Kérjetek

és adatik néktek”! Kérjetek, hogy teljesen megtapasztalhassátok és tökéletesen gyakorolhassátok a vallás egészét, amit Urunk itt oly gyönyörűen leírt! Akkor megadatik néktek, hogy olyan szentek legyetek, mint ő szívetekben és minden cselekedetetekben. Keressetek, ahogy elrendelte, kutassátok a Szentírást, hallgassátok szavát, gondolkozzatok róla, böjtöljetek, vegyetek részt az úrvacsorán, és bizony találni fogtok. Megtaláljátok a drágagyöngyöt, a hitet, ami legyőzi a világot, a békét, amit a világ nem adhat, a szeretetet, ami örökségetek záloga! Zörgessetek, legyetek állhatatosak az imádságban és az Úr minden más rendelkezésében. Elmétek meg ne fáradjon és ne csüggedjen, igyekezzetek a cél felé, s ne nyugodjatok bele, ha nemet mond! Ne bocsássátok el, amíg meg nem áld titeket, és megnyílik előttetek a kegyelem, a szentség, a menny ajtaja!

19 Kemény szívünk iránti szánalomból, mivel az ember annyira nem kész hinni Isten jóságában, Urunk örömmel magyaráz tovább. „Mert aki kér – mondja –, mind kap”, így senkinek sem kell kimaradnia az áldásból. „És aki keres – aki csak keres –, talál”, megtalálja Isten szeretetét és lényét. „A zörgetőnek” pedig – mindenkinek, aki zörget – megnyittatik az igazság kapuja. Nincs tehát miért csüggednünk, mintha hiába kérnénk, keresnénk vagy zörgetnénk. Csak meg ne feledkezz az imádságról, kérésről, zörgetésről, és ne csüggedj! Akkor áll az ígéret. Olyan szilárdan, mint az ég oszlopai, sőt még szilárdabban, mert az ég és a föld elmúlnak, de az ő szava el nem múlik.

20 Hogy a hitetlenség minden ellenvetését elnémítsa, áldott Urunk a következő versekben további példát ad arra, amit mondott: saját érzelmeinkre hivatkozik. „Avagy ki az az ember közületek – mondja –, aki, ha az ő fia kenyeret kér tőle, követ ad neki?” Még a természetes jóindulat sem engedi, hogy megtagadjuk szeretteink indokolt kéréseit. „És ha halat kér, vajon kígyót ad-e neki?” Adna neki valami ártalmas dolgot a hasznos helyett? Tehát amit magatok éreztek és tesztek, az is tökéletesen bizonyítja egyrészt, hogy nem lehet káros eredménye kéréseiteknek, másrészt pedig hogy jó eredménye lesz, mégpedig az, hogy Isten minden szükségeteket betölti. Ugyanis „ha azért ti gonosz létetekre tudtok a ti fiaitoknak jó ajándékokat adni, mennyivel inkább ad a ti mennyei Atyátok – aki tiszta, tökéletes, csupa jóság – jókat azoknak, akik kérnek tőle?!” Vagy (ahogy máskor mondta) „Szentlelket azoknak, akik kérik.” Őbenne van minden jónak, minden bölcsességnek, békességnek, örömnek, szeretetnek, a

szentségnek és boldogságnak összes kincse, minden, amit Isten elkészített az őt szeretőknek.

21 Azonban hogy imádságotok a lehető legeredményesebb legyen Isten előtt, vigyázzatok, hogy mindenkit szeressetek! Mert különben igen valószínű, hogy átkot s nem áldást hoztok saját fejetekre. Nem is várhatjátok Istentől, hogy megáldjon benneteket, amíg nem szeretitek felebarátotokat. Tehát távolítsátok el ezt az akadályt késedelem nélkül! Bizonyítsátok be, hogy szeretitek egymást, hogy mindenkit szerettek! És ne csak szóval szeressetek, hanem cselekedetekkel és igazán! „Amit akartok azért, hogy az emberek tiveletek cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal; mert ez a törvény és a próféták."

22 Ez a királyi törvény, a kegyelem és igazság aranyszabálya, amit még a pogány császár is felíratott palotájának kapuja fölé. Sokan úgy tartják, hogy bele van vésve minden ember elméjébe születésétől fogva. Annyi biztos, hogy hallatára kinek-kinek a lelkiismerete és értelme csak helyeselni tud, mert senki sem vétkezhet ellene tudatosan anélkül, hogy önvád ne kínozná.

23 „Ez a törvény és a próféták." Ami csak írva van a törvényben, amit Isten régen kijelentett az emberiségnek, és a rendeletek, amiket Isten a szent próféták által adott, de amik a világ kezdete óta fennállnak, azt mind összefoglalja ez a néhány szó, mind benne vannak ebben a rövid szabályban. S ha helyesen értelmezzük, akkor ez összegzi az egész vallást, aminek megalapozásáért Urunk a földre jött.

24 Parancsnak és tiltásnak is vehetjük. Ha tiltásnak értjük, akkor ezt jelenti: „Amit nem akartok, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti se cselekedjétek velük!" Egyszerű szabály ez, mindig kéznél van, mindig könnyű alkalmazni. Amikor csak dolgod van felebarátoddal, képzeld magad az ő helyébe! Mi lenne, ha megváltoznának a körülmények, és te lennél olyan helyzetben, mint amilyenben most ő van? Vigyázz, ne legyen olyan indulat vagy gondolat benned, ne jöjjön olyan szó ki a szádon, ne tégy olyan lépést, amit őbenne elítélnél, ha így fordulnának a körülmények! Ha szó szerint és parancsnak értjük, akkor nyilván ezt jelenti: „Amit csak ésszerűen elvárhatnál, ha a helyükben lennél, azt te is tedd meg, tőled telhetően, minden emberrel!"

25 Hogy ezt egy vagy két egyszerű esetre alkalmazzam: minden ember lelkiismerete számára világos, hogy nem szeretnénk, ha mások elítélnének, ha indokolatlanul vagy könnyen rosszat gondolnának, még kevésbé, ha rosszat mondanának rólunk, és ha valódi hibáinkat vagy gyengeségeinket világgá kürtölnék. Alkalmazd ezt magadra! Ne tedd mással, amit nem akarsz, hogy veled tegyenek, s akkor többé nem fogod elítélni felebarátodat, nem fogsz indokolatlanul vagy könnyen rosszat gondolni valakiről, s még kevésbé fogsz rosszat mondani. Távol lévőnek még valódi hibáit sem fogod említeni, hacsak teljesen biztos nem vagy abban, hogy más lelkek érdekében ez feltétlenül szükséges.

26 Megismétlem: az a vágyunk, hogy mindenki szeressen és becsüljön minket, s igazságosság, irgalom és igazság szabályai szerint bánjon velünk. És valószínűleg arra vágyunk, hogy megtegyenek érdekünkben minden tőlük telhető jót, anélkül hogy káruk származna belőle. Sőt, ha feleslegük van, minden külső dologban (az ismert szabály szerint) gondoskodjanak kényelmünkről, ha ők kényelmesen élnek, akkor gondoskodjanak szükségleteinkről, és szükséges meglevőikből segítsenek rajtunk szorultságunkban. Nos, kövessük ugyanezt a szabályt: tegyünk úgy másokkal, ahogy szeretnénk, hogy velünk tegyenek! Szeressünk és tiszteljünk minden embert! Az igazságosság, irgalom és igazság irányítsa elménket és tetteinket! Ha feleslegünk van, gondoskodjunk felebarátunk kényelméről (s akkor kinek marad még feleslege?), ha kényelemben élünk, gondoskodjunk felebarátunk szükségleteiről, és ha rendelkezünk a szükségessel, segítsük ki őt szorultságában!

27 Ez a tiszta és igazi erkölcs. Gyakorold ezt, és élsz. „Akik e szabály szerint élnek, békesség és irgalmasság azokon – mert ők – az Istennek Izráele." Azonban jegyezzük meg, hogy senki sem tud e szabály szerint élni (amióta a világ világ), senki sem tudja úgy szeretni felebarátját, mint magát, hacsak meg nem váltotta őt Krisztus vére, és a Szentlélek bizonyságot nem tesz lelkével együtt, hogy Isten gyermeke. Tehát a hit a gyökere mindennek, a jelen és a jövőbeli üdvösségnek. Minden bűnöst ezzel kell bátorítanunk: „Higgy az Úr Jézus Krisztusban, és üdvözülsz!" Üdvözülsz most, hogy az örökkévalóságban is üdvözülhess, üdvözülsz a földön, hogy üdvözülhess a mennyben. Higgy benne, és hited a szeretet által cselekedni fog! Szeretni fogod az Urat, a te Istenedet, mert ő is szeretett téged. Szeretni fogod felebarátodat, mint magadat. S ekkor majd az lesz dicsőséged

és örömöd, ha gyakorlod és fokozod ezt a szeretetet. Nem csupán azzal, hogy tartózkodsz mindentől, ami ellentétes vele, minden szeretetlen gondolattól, szótól és tettől, hanem azzal is, hogy olyan szeretettel viseltetsz minden ember iránt, amilyet tőlük látni kívánsz.

A HEGYI BESZÉDRŐL *(XI.)*

HARMINCEGYEDIK IGEHIRDETÉS

„Menjetek be a szoros kapun. Mert tágas az a kapu
és széles az az út, amely a veszedelemre visz,
és sokan vannak, akik azon járnak.
Mert szoros az a kapu és keskeny az az út,
amely az életre visz, és kevesen vannak,
akik megtalálják azt.”
(Máté 7,13-14.)

1 Miután Urunk figyelmeztetett a veszélyekre, melyek körülvesznek minket, amikor először lépünk be az igaz vallás világába, a belőlük természetszerűleg származó akadályokra valamint saját szívünk gonoszságára, most vizsgálat tárgyává teszi a külső akadályokat különösen a rossz példát és a rossz tanácsot. Ezek egyik-másika ezreket rántott vissza a romlásba, akik egykor jól futottak, sőt sokan közülük nem is voltak kezdők a hit dolgaiban, hanem már növekedtek az igazságban. Jézus ezért a lehető legkomolyabban ránk nehezíti intelmeit újra meg újra ismételve, és többféle módon is figyelmeztet, nehogy valamiképpen megfeledkezzünk róluk. Hogy hathatósan megóvjon a rossz példától, ezt mondja: „Menjetek be a szoros kapun. Mert tágas az a kapu és széles az az út, amely a veszedelemre visz, és sokan vannak, akik azon járnak. Mert szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik megtalálják azt.” És hogy a rossz tanácstól védjen, így int: „Őrizkedjetek pedig a hamis próféktától.” Most csak az elsővel foglalkozunk.

2 „Menjetek be – mondja áldott Urunk – a szoros kapun. Mert tágas az a kapu és széles az az út, amely a veszedelemre visz, és sokan vannak, akik azon járnak. Mert szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik megtalálják azt.”

3 Ezekben a szavakban először is megfigyelhetjük a pokolba vezető út elszakíthatatlan jellemzőit: „Tágas az a kapu és széles az az út, amely a veszedelemre visz, és sokan vannak, akik azon járnak." Másodszor pedig a mennybe vezető út elkülöníthetetlen ismertető jegyeit: „Szoros az a kapu, és kevesen vannak, akik megtalálják azt." Harmadszor pedig a rájuk épülő parancsot: „Menjetek be a szoros kapun."

I.

1 Figyeljük meg tehát először a pokolba vezető út elszakíthatatlan jellemzőit: „Tágas az a kapu és széles az az út, amely a veszedelemre visz, és sokan vannak, akik azon járnak."

2 Valóban tágas az a kapu és széles az az út, amely a veszedelemre visz! Mert a bűn a pokol kapuja, és a gonoszság a veszedelemre vivő út. S milyen tágas a bűn kapuja! Milyen széles a gonoszság útja! Isten „parancsolatának nincs határa", nemcsak minden tettünkre, hanem ajkunk minden szavára, sőt szívünk minden gondolatára kiterjed. A bűn ugyanolyan határtalan, mint a parancsolat, mert a parancsolat megszegése bűn. Sőt ezerszer tágasabb, ugyanis a parancsolatot betartani egyféleképpen lehet. Csak akkor tartjuk meg igazán, ha maga a cselekedet, az elvégzésének a módja és minden más körülmény helyes, elfogadható. Azonban az összes parancsolatot ezerféleképpen lehet megszegni, tehát valóban tágas ez a kapu.

3 Vizsgáljuk meg ezt kissé közelebbről. Milyen széles kiterjedésűek azok az „ősbűnök", amikből az összes többi származik: a test gondolata, mely ellenségeskedés Isten ellen, a szív büszkesége, az önfejűség és a világ szeretete! Szabhatunk nekik határt? Nem hatják át vajon minden gondolatunkat, nem vegyülnek bele minden érzelmünkbe? Vajon nem ezek jelentik-e a a kovászt, mely többé-kevésbé megkeleszti érzéseink egész tésztáját? Nem veszszük-e észre, ha figyelmesen és részrehajlás nélkül megvizsgáljuk magunkat, hogyan növekszenek folytonosan a keserűség gyökerei megfertőzve minden szavunkat, beszennyezve minden cselekedetünket? S mily számtalan hajtást eresztenek minden korban és minden nemzetben! Épp eleget ahhoz, hogy sötétséggel és kegyetlenséggel borítsák be az egész földet.

4 Ki tudná felbecsülni átkozott gyümölcseiket, összeszámlálni minden bűnt, Isten és a felebarát ellen elkövetett vétkeket – nem olyanokat, amiket

képzeletünk fest elénk, hanem csak azokat, amiket sajnos napról napra kell tapasztalnunk! S nem is szükséges bejárnunk az egész földet, hogy rájuk találjunk. Vizsgálj meg egyetlen birodalmat, csak egy országot, várost vagy falut: mily bőséges a bűn termése! Sőt, ne olyan helyet szemlélj, amit még mindig mohamedán vagy pogány sötétség borít, hanem amelyek Krisztus nevét viselik, ahol azt vallják, hogy látják az ő dicsőséges evangéliumának világosságát. Ne menjünk túl saját országunkon, ezen a városon, ahol most vagyunk! Keresztyéneknek hívjuk magunkat, méghozzá a legtisztábbaknak. Protestánsok, megújult keresztyének vagyunk! De ó, jaj, kinél fog szívig és az élet gyökeréig hatolni látásunk megújulása? Nincs feltétlenül szükségünk erre? Hiszen számtalan a bűnünk, és a lehető legsúlyosabbak! Nem hemzseg-e körülöttünk napról napra a legszörnyűbb utálatosságok sokasága? Nem lepi el vajon mindenféle bűn a földet, mint ahogy a vizek a tengert beborítják? Ki tudja megszámlálni őket? Könnyebb elmenni és megszámolni az esőcseppeket vagy a tenger partján a homokszemeket. Ilyen „tágas az a kapu", ilyen „széles az az út, amely a veszedelemre visz".

5 „És sokan vannak, akik" bemennek ezen a kapun, sokan, akik ezen az úton járnak, majdnem olyan sokan, mint ahányan bemennek a halál kapuján, akik a sír vermébe süllyednek. Mert tagadhatatlan (bár csak szégyennel és szomorú szívvel tudjuk elismerni), hogy még itt, ebben a keresztyénnek nevezett országban is a különféle korú, nemű, hivatású és foglalkozású, rendű és rangú emberek többsége – akár előkelő, akár alacsony sorú, gazdag vagy szegény – a veszedelemre vivő úton jár. E város legtöbb lakója a mai napig is bűnben él, a törvény valamilyen nyilvánvaló, rendszeres, tudatos áthágásában – pedig azt mondják, hogy betartják –, valamely durva, testies bűnben, szemmel látható istentelenségben illetve igazságtalanságban, nyíltan megtagadva Isten és ember iránti kötelességüket. Senki sem vonhatja kétségbe, hogy az ilyenek mind a veszedelemre vivő úton járnak. És velük együtt azok is, akik név szerint ugyan élnek, azonban Isten előtt sosem elevenedtek meg, akik külsőleg mintha tiszták lennének, de belül tele vannak mindenféle tisztátalansággal, büszkeséggel vagy hiúsággal, haraggal vagy bosszúszomjjal, nagyravágyással vagy irigységgel; magukat szeretik, a világhoz ragaszkodnak, az örömöket hajszolják, ahelyett hogy Istenben gyönyörködnének. Talán az emberek nagyra tartják őket, azonban az Úr előtt utálatosak. S a világnak ezek a kedveltjei hogy megszaporítják a pokol gyermekeinek számát! Hát még ha

idesoroljuk azokat, akik – bármilyenek többé kevésbé más tekintetben, ha megvan is bennük a kegyesség látszata – „az Isten igazságát nem ismervén, és az ő tulajdon igazságukat igyekezvén érvényesíteni" Istennel való megbékélésük alapjául, hogy az Úr elfogadja őket, „az Isten igazságának nem engedelmeskedtek hit által. Ha mindezeket összevetjük, mennyire igaz Urunk állítása: „Tágas az a kapu és széles az az út, amely a veszedelemre visz, és sokan vannak, akik azon járnak"!

6 S ez nem csupán a köznépre vonatkozik, az emberiség szegény, alsó, ostoba rétegére. A világ kiválóságai, akiknek hatalmas birtokuk és sok iga ökrük van, ők sem törekszenek mentesülni tőle. Ellenkezőleg, sokan, akik „bölcsek test szerint", emberi mércével mérve „sok hatalmas", erős, bátor, gazdag, sokan akiket „nemesnek" hívnak, engedtek a világ, a test és az Ördög csalogatásának, és nem utasították el a széles útra való hívást. Bizony, minél nagyobb a szerencséjük és hatalmuk, annál mélyebbre sülylyednek a gonoszságban. Minél több áldásban részesültek Istentől, annál többet vétkeznek. Nem arra használják becsületüket vagy gazdagságukat, tanultságukat vagy bölcsességüket, hogy üdvösségüket munkálják, hanem hogy kitűnjenek az erkölcstelenségben, és így biztosítsák saját romlásukat!

II.

1 Legtöbbjük éppen azért lépked oly magabiztosan a széles úton, mert az széles. Nem gondolnak arra, hogy a veszedelemre vivő útnak mindig ez a jellege. „Sokan vannak, akik azon járnak" – mondja Urunk –, pedig éppen amiatt kellene menekülniük róla, mert „szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik megtalálják azt".

2 Elválaszthatatlan tulajdonsága ez a mennybe vezető útnak. Olyan keskeny az út, mely az életre visz, az örök életre, olyan szoros a kapu, hogy semmi tisztátalan, semmi szentségtelen nem léphet át rajta. Egy bűnös sem mehet át azon a kapun, amíg meg nem szabadult minden bűnétől. Nemcsak külső bűneitől, gonosz hiábavalóságától, melyet „atyáitól örökölt". Nem elég, ha már „nem tesz rosszat" és „megtanult jót tenni". Nem csupán minden bűnös tettől és minden rossz és haszontalan beszédtől kell megszabadulnia, hanem belsőleg kell megváltoznia, elméjének lelke szerint mindenestől megújulnia. Különben nem tud bemenni az élet kapuján, nem léphet be a dicsőségbe.

3 Mert „keskeny az az út, amely az életre visz”, az egyetemes szentség útja. Valóban keskeny a lelki szegénység útja, a szent sírás útja, a szelídség útja, az igazságra való éhezés és szomjúhozás útja. Keskeny az irgalmasság útja, a tettetés nélküli szeretet útja, a tiszta szív útja, a minden ember iránti jóság útja, és annak útja, hogy örömmel szenvedjünk rosszat, mindenféle rosszat az igazságért.

4 „És kevesen vannak, akik megtalálják azt.” Sajnos, igen kevesen találják meg még a pogány becsület útját is. Milyen kevesen vannak, akik nem tesznek mással olyat, amit nem akarnának, hogy más velük tegyen! Milyen kevesen szabadok Isten előtt az igazságtalan vagy szeretetlen tettektől! Milyen kevesen vannak, akik nem „vétkeznek nyelvükkel”, akik semmi szeretetlent, semmi hamisat nem mondanak! Az emberiség elenyésző része mentes a pusztán külső bűnöktől. S mennyivel kevesebben vannak, akiknek szíve igaz Isten előtt, akik tiszták és szentek őelőtte! Hol vannak azok, akikben az Úr mindent vizsgáló szeme látja a valódi alázatot, látja, hogy megvetik magukat porban és hamuban bánkódva Megváltó Istenük színe előtt, hogy mély, állhatatos komolyság van bennük, érzik fogyatkozásaikat, és „félelemmel töltik jövevénységük idejét”? Akik valóban szelídek és gyengédek, soha nem „győzetnek meg a gonosztól, hanem a gonoszt jóval győzik meg”, egyedül Istent szomjúhozzák, szüntelen az ő képére való megújhodást áhítva. Mily ritka ezen a földön, aki teljes lelkével szereti az egész emberiséget, és aki teljes erejéből szereti Istent, neki adva szívét és semmi mást nem kívánva földön és égen! Milyen kevesen szeretik Istent és az embereket, teljes erejükkel jót cselekedve mindenkivel, és mindent készségesen elszenvedve, még a halált is, hogy egy lelket megmentsenek az örök pusztulástól!

5 Mivel azonban kevesen járnak az élet útján és oly sokan a pusztulás útján, fennáll a veszély, hogy a példák özöne magával ragad. Egyetlen példa is, ha mindig szem előtt tartjuk, nagy hatással lehet ránk, különösen ha természetünk amúgy is hajlik a követésére. Milyen hatékony lehet ezért a sok-sok példa, ami folyton előttünk van, és mind szövetkezik saját szívünkkel, hogy a bűnös természet sodrása elragadjon! Milyen nehéz gátat vetni az árnak, és „szeplő nélkül megtartani magunkat e világban”!

6 Még jobban súlyosbítja a bajt, hogy az emberiségnek nem az eldurvult, érzéketlen rétege vagy legalábbis nem egyedül ők szolgáltatnak ilyen pél-

dát, sodródnak lefelé, hanem udvarias, jól nevelt, finom, bölcs emberek is, akik tájékozottak a világban, értelmesek, magas műveltségűek és sok tudományban jártasak, gondolkodók, ékesen szólók! Ők mind vagy majdnem mind ellenünk vannak. Hogyan állhatunk meg velük szemben? Nem hullat-e mannát a nyelvük, nem tanulták-e ki a nyájas meggyőzés minden mesterkedését? S az érvelését is, mert jártasak mindenféle vitában, mindenféle szócsatában. Könnyen bebizonyítják, hogy azért jó az az út, mert széles; hogy aki a tömeget követi, nem tehet rosszat, csak az, aki nem követi őket; hogy rossz úton jársz, ha keskeny az az út, és kevesen találják csak meg. Ékesen bebizonyítják, hogy a rossz jó, és a jó rossz; hogy a szentség útja a veszedelem útja, és a világ útja vezet egyedül a mennybe.

7 Hogyan tudnának tanulatlan és műveletlen emberek érvelni ilyen ellenfelekkel szemben? S nemcsak velük kell vitába szállniuk, holott alkalmatlanok rá, hanem sok hatalmas, nemes és befolyásos emberrel, bölcsekkel is, akik a veszedelem útján járnak. S ők aztán a vita és érvelés helyett hamar döntenek. Általában ellenfeleik félelmére, nem pedig értelmére hatnak. Ez a módszer igen ritkán sikertelen, még akkor sem, ha az érvelés semmit nem használt, hiszen a megfélemlítésre minden ember érzékeny. Rettegni mindenki tud, akár képes érvelni, akár nem. S aki nem bízik szilárdan Istenben, aki nem hagyatkozik teljes bizonyossággal hatalmára és szeretetére, az csak félni tud attól, hogy nézeteltérésbe keveredjen a világ hatalmasaival. Nem csoda tehát, ha példájuk törvény lett mindazoknak, akik nem ismerik Istent!

8 Sok gazdag ember is a széles úton jár. Ők az emberek reményeit veszik célba, minden hiábavaló vágyukat, éppoly erőteljesen és hatékonyan, mint ahogy a hatalmasok és nemesek mások félelmét kiaknázzák. Úgyannyira, hogy alig tudsz megmaradni Isten országának útján, hacsak meg nem haltál mindannak, ami földi, hacsak meg nem feszíttettél a világnak, és a világ meg nem feszíttetett számodra, hacsak Istennél egyébre nem vágyódsz.

9 Hiszen milyen sötét, kényelmetlen, riasztó a másik oldal! Szoros kapu! Keskeny út! S csak kevesen találnak rá! Kevesen járnak ezen az úton! S ráadásul ez a kevés ember nem bölcs, nem tanult, nem is ékes beszédű. Nem tudnak meggyőzően, világosan vitázni, nem tudnak jól kifejteni egyetlen érvet sem. Nem tudják bebizonyítani azt, amiben hisznek, nem

tudják megmagyarázni még azt sem, amiről azt állítják, hogy megtapasztalták. Az ilyen védőügyvédek inkább cáfolják, mint védik az ügyet, ami mellett elkötelezték magukat.

10 Mindehhez tegyük még hozzá, hogy nem is nemes, tiszteletre méltó emberekről van szó. Még ha azok volnának, elnéznéd a hóbortjukat. Jelentéktelen, tekintély nélküli emberek, a világban mit sem számítanak. Átlagosak, értéktelenek, jelentéktelenek az életben, ha ártani akarnának neked, akkor sem lenne hatalmuk hozzá. Nem kell tőlük tartanod, és semmit sem várhatsz tőlük, mert legtöbbjük megvallhatja: „Ezüstöm és aranyam nincsen nékem", vagy legalábbis nagyon kevés. Sőt néhányuknak alig van elég ennivalója, ruhája. Ezért, és mivel nem úgy élnek, mint mások, mindenhol megszólják, megvetik őket, rosszat mondanak róluk, különbözőképpen meghurcolják a szerencsétleneket, és úgy bánnak velük, mint a világ salakjával, söpredékével. Tehát félelmeid, reményeid és vágyaid (kivéve azokat, amiket közvetlenül Istentől kaptál) minden természetes érzéseddel együtt folyamatosan arra indítanak, hogy visszatérj a széles útra.

III.

1 Ezért buzdít olyan komolyan Urunk: „Menjetek be a szoros kapun." Vagyis (ahogy máshol olvassuk ugyanezt a felszólítást) „Igyekezzetek bemenni" ᾽αγωνίζεσθε εἰσελθεῖν, küszködjetek, mintha kínban lennétek, „mert sokan igyekeznek bemenni, és (mivel hanyagul igyekszenek) és nem mehetnek".

2 Igaz, a most következő szavakban célzást tesz az Úr még egy lehetséges okra, amiért egyesek nem tudnak bemenni. Miután ezt mondta: „mert sokan, mondom néktek, igyekeznek bemenni és nem mehetnek", hozzáteszi: „Mikor már a gazda felkel és bezárja az ajtót, és kezdetek kívül állani – ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι, vagyis inkább *kívül álltok*, az ἄρξησθε mintha csak választékos pótkifejezés lenne – és az ajtót zörgetni, mondván: Uram! Uram! nyisd meg nékünk; és ő felelvén, ezt mondja nektek: Nem tudom honnét valók vagytok ti; távozzatok el én tőlem mindnyájan, kik hamisságot cselekesztek!" (Lk 13,26kk.)

3 Felületesen vizsgálva ezeket a szavakat, úgy tűnik, hogy azért nem mehettek be, mert elkéstek az igyekezettel, nem pedig azért, mert rosszul

igyekeztek. Azonban a kettő végső soron ugyanazt jelenti. Parancsot kapnak, hogy távozzanak, mert „hamisságot cselekedtek”, mert a széles úton jártak, más szóval azért, mert nem törekedtek „bemenni a szoros kapun”. Valószínűleg, szándékoztak bemenni, mielőtt bezárult volna az ajtó, de az nem volt elég, és akkor tusakodtak a bemenetelért, amikor az ajtót bezárták, de addigra már túl késő volt.

4 Tehát igyekezzetek most, még ma „bemenni a szoros kapun”! S ezért helyezzétek szívetekre és gondolatban mindig előttetek álljon, hogy a széles utat választva a veszedelem útján jártok. Bármilyen sokan mennek veletek, mind ők, mind ti a kárhozat felé haladtok, s ez olyan biztos, mint ahogy Isten igaz. Ha ugyanúgy élsz, mint a többség, akkor a pokol felé tartasz. Sok bölcs, sok gazdag, sok hatalmas vagy nemes ember megy veled azon az úton? Ne is mondd tovább, már ebből tudhatod, hogy az nem az életre vezet. Íme egy rövid, egyszerű, csalhatatlan szabály, mielőtt behatóbban vizsgálódnál: akármi legyen a foglalkozásod, különccé kell lenned, választva a kevesek más felfogását, másképp elkárhozol! A pokol útján nincs semmi különleges, azonban a menny útja minden tekintetben rendkívüli. Ha csak egy lépést is teszel Isten felé, már nem hasonlítasz a többi emberhez. De ez ne bántson! Sokkal jobb egyedül maradni, mint a mélységbe zuhanni. Kitartással fusd hát meg az előtted levő küzdőtért, bármilyen kevesen tartanak veled! Nem mindig lesz ez így. Még egy kevés idő, s eljutsz „az angyalok ezreihez, az elsőszülöttek seregéhez és egyházához és a tökéletes igazak lelkeihez”.

5 Tehát „igyekezzetek bemenni a szoros kapun”; a lehető legmélyebben járjon át a lelketeket fenyegető veszély érzése, amíg a széles úton jártok, amíg nincs meg bennetek a lelki szegénység és az a belső hit, amit a többség, a gazdagok, a bölcsek bolondságnak tartanak! „Igyekezzetek bemenni”, hasson át a bánat és a szégyen, amiért oly sokáig futottatok a meggondolatlan tömeggel, teljesen figyelmen kívül hagyva, sőt talán meg is vetve azt „a szentséget, amely nélkül senki sem látja meg az Urat”. Igyekezzetek, mintha szent félelem haláltusája szorongatna, nehogy „az ő nyugodalmába való bemenetel”, „az Isten népére váró nyugodalom” ígéretei ellenére „fogyatkozásban lévőknek láttassatok”. Égő vággyal igyekezzetek, „kimondhatatlan fohászkodásokkal”. Igyekezzetek szüntelen imádkozva! Mindig, mindenhol emeljétek szíveteket Istenhez, ne hagyjatok nyugtot neki, amíg „képe fel nem ragyog bennetek”, és „be nem teltek vele”!

6 Befejezésül: „Igyekezzetek bemenni a szoros kapun”, de nemcsak a lélek, a bűntudat, a bánat, a szégyen, a vágy, a félelem, a szüntelen imádság tusakodása által, hanem azzal is, hogy rendbehozzátok kapcsolataitokat, és teljes erőtökből Isten útján, az ártatlanság, kegyesség és irgalom útján jártok. Tartózkodjatok a gonosznak még a látszatától is, mindenkivel csak jót cselekedjetek, tagadjátok meg magatokat, saját akaratotokat mindenben, és vegyétek föl naponta kereszteteket! Legyetek hajlandók levágni jobb kezeteket, kivájni jobb szemeteket és elvetni magatoktól, készek elveszíteni javaitokat, barátaitokat, egészségeteket, minden földi dolgot, hogy bemehessetek a mennyek országába!

A HEGYI BESZÉDRŐL *(XII.)*

HARMINCKETTEDIK IGEHIRDETÉS

„Őrizkedjetek pedig a hamis prófétáktól,
akik juhoknak ruhájában jönnek hozzátok,
de belül ragadozó farkasok. Gyümölcseikről ismeritek meg őket.
Vajon a tövisről szednek-e szőlőt, vagy a bojtorjánról fügét?
Ekképpen minden jó fa jó gyümölcsöt terem;
a romlott fa pedig rossz gyümölcsöt terem.
Nem teremhet jó fa rossz gyümölcsöt;
romlott fa sem teremhet jó gyümölcsöt.
Minden fa, amely nem terem jó gyümölcsöt,
kivágattatik és tűzre vettetik.
Azért az ő gyümölcseikről ismeritek meg őket."
(Máté 7,15-20.)

1 Szinte lehetetlen kimondani vagy elképzelni, milyen sok lélek rohan a pusztulás felé, mert nem lehet rávenni őket, hogy a keskeny úton járjanak, bár az az örök üdvösségre vezet. Naponta megfigyelhetjük ezt. Ilyen bolond és esztelen az emberiség: ezrek és ezrek még mindig a pokol útján tolonganak csupán azért, mert az *széles*. Járnak rajta, mert másokat is ott találnak, s ha már oly sokan elvesznek, növelik ők is ezek táborát. Ilyen elképesztő hatással van mások példája a gyenge, szerencsétlen emberre! Emiatt népesedik be a halál országa, s borít el számtalan lelket az örök kárhozat!

2 Hogy megőrizze ettől az emberiséget, s lehetőleg minél többet megvédjen ettől a rohamosan terjedő járványtól, Isten azt parancsolta vigyázóinak, hogy hangosan kiáltsanak, és tárják az embereknek elé, milyen veszélyben forognak. Ezért küldte szolgáit, a prófétákat, az egymást követő nemzedékek idején, hogy megmutassák a keskeny utat, és óvjanak mindenkit a világhoz való igazodástól. De mi történik, ha maguk a vigyázók is beleesnek abba a csapdába, amire másokat figyelmeztetniük kellene? Mi van

akkor, ha „a próféták csalárdságokat prófétálnak”? Ha „letérítik a népet az útról”? Mit lehet tenni, ha azt mondják az örök élet útjának, ami valójában az örök halál útja, és másokat is arra buzdítanak, hogy hozzájuk hasonlóan a széles úton járjanak s ne a keskeny ösvényt válasszák?

3 Hallatlan, ritka dolog lenne ez? Isten tudja, hogy nem az. Számtalanszor megtörténik. Minden korban, minden országban találunk rá példát. Szörnyűség! Isten követei az Ördög ügynökei lesznek! Akiknek az lenne feladatuk, hogy a mennybe vezető útra tanítsák az embereket, valójában a pokolba vezető útra oktatják őket. Olyanok, mint az egyiptomi sáskák, amik „megemésztik a megmenekedett maradékot, ami megmaradt a jégeső után”. Felfalják az emberek maradékát is, akik megmenekültek, akiket nem rontott meg a rossz példa. Nem ok nélkül figyelmeztet tehát bölcs és kegyelmes Mesterünk olyan komolyan: „Őrizkedjetek pedig – mondja – a hamis prófétáktól, akik juhoknak ruhájában jönnek hozzátok, de belül ragadozó farkasok.”

4 Rendkívül fontos figyelmeztetés ez. Hogy még inkább szívünkbe véssük, kérdezzük meg először is, hogy kik ezek a hamis próféták, másodszor, hogy milyen ruhában jelennek meg, harmadszor pedig, hogy szép külsejük ellenére honnan tudhatjuk, mik is ők valójában.

I.

1 Első kérdésünk, hogy kik ezek a hamis próféták. Ezt azért szükséges gondosan megvizsgálnunk, mert pontosan ők fáradoznak azon, hogy „az írásokat elcsűrjék-csavarják” a maguk (de nem csak a maguk) vesztére. Tehát hogy minden vitát elkerüljek, nem fogok nagy zajt csapni (mint mások), s nem fogom semmitmondó, szónoki felkiáltásokkal megtéveszteni a tudatlanok szívét, hanem a kemény, egyszerű igazságot szólom, amit senki sem tagadhat, akiben maradt még valami értelem vagy erkölcsösség. Olyan igazságot, amely igen szorosan kapcsolódik az előző igehirdetés lényegéhez. Ugyanis túl sokan értelmezték ezeket a szavakat anélkül, hogy figyelembe vették volna, ami megelőzi őket, mintha semmi közük nem lenne a hegyi beszédhez, aminek a befejezésében elhangzanak.

2 A *prófétákon* itt (mint a Szentírás sok más helyén is, különösen az Újszövetségben) nem azokat kell érteni, akik a jövőt megjósolják, hanem

akik Isten nevében szólnak, akik állítják, hogy Isten küldte őket, hogy másokat a mennybe vezető útra tanítsanak.

A *hamis* próféták azok, akik rossz utat jelölnek mennybe vezetőnek, olyat, ami nem oda visz, vagy (s ez végső soron ugyanazt jelenti) akik nem tanítanak az igazi útra.

3 Minden széles út kétségtelenül rossz. Egyszerű, biztos szabály tehát ez: „Akik arra tanítják az embereket, hogy a széles úton járjanak, amin sokan járnak, azok hamis próféták."

Ismét mondom: az igazi mennybe vezető út keskeny. Tehát egy másik egyszerű, biztos szabály: „Akik nem tanítanak másokat arra, hogy a keskeny úton járjanak, hogy merjenek a többségtől eltérőek lenni, azok hamis próféták."

4 Részletesebben: az előző igehirdetésben leírt út az egyedül igaz út, ami a mennybe vezet. Tehát akik nem úgy tanítják az embereket, hogy azon járjanak, azok hamis próféták.

Előző igehirdetésemben azt mondtam, hogy a mennybe vezető út jellemzői: alázat, sírás, szelídség és szent vágyakozás, Isten és felebarátunk iránti szeretet, a jó cselekvése és a rossz elszenvedése Krisztusért. Aki tehát valami más útról mondja azt, hogy a mennybe vezet, az hamis próféta.

5 Nem számít, minek nevezik ezt a másik utat. Talán hitnek vagy jó cselekedeteknek, esetleg hitnek és jó cselekedeteknek, esetleg megtérésnek, hitnek és új engedelmességnek. Szép szavak mind, de ha ezekkel vagy akármilyen egyéb kifejezéssel bármi más utat tanítanak, akkor valójában hamis próféták.

6 Mennyivel inkább esnek ítélet alá azok, akik rosszat mondanak erről a jó útról, de főleg akik pontosan az ellenkezőjét tanítják: a büszkeség, a léhaság, a szenvedélyek, a világi vágyak útját, azt, hogy a gyönyört jobban szeressük, mint Istent, a felebarát iránti kíméletlenséget, a jó cselekedetek elhanyagolását és az igazságért való szenvedést, a háborgatás előli kitérést.

7 Ha valaki megkérdezi: „Miért, ki tanított ilyesmit, vagy ki tanítja, hogy ez lenne a mennybe vezető út?" Azt felelem rá: tízezer bölcs és tisztelet-

reméltó ember, mindazok – felekezettől függetlenül -, akik azzal biztatják a büszke, frivol, indulatos, világot szerető, élvhajhász, igazságtalan, szeretetlen, könnyelmű, gondatlan, megalkuvó, haszontalan teremtéseket, akiket nem bántalmaznak az igazságért, hogy a menny felé tartanak. Ezek a leghamisabb próféták. Elárulták Istent és az embereket. Nem mások, mint Sátán elsőszülöttei, Apollionak, a Vesztőnek legidősebb fiai. Sokkal veszélyesebbek a közönséges orgyilkosoknál, mert az emberek lelkét gyilkolják meg. Egyre az éjszaka birodalmát népesítik, s amikor végül maguk is követik azokat a szegény lelkeket, akiket elpusztítottak, „alant a sír megindul miattuk megérkezésükkor".

II.

1 És vajon saját alakjukban jönnek? Egyáltalán nem. Ha úgy jelennének meg, nem tudnának ártani. Visszariadnál tőlük, és menekülnél, hogy életedet mentsd. Ezért teljesen más külsőt öltenek (s ez a második pont): „Juhoknak ruhájában jönnek hozzátok, de belül ragadozó farkasok."

2 „Juhoknak ruhájában jönnek hozzátok", vagyis ártalmatlannak tűnnek. A legszelídebb, legnyájasabb módon, az ellenségeskedés jele nélkül közelítenek. Ki gondolhatná, hogy ezek a csöndes teremtmények bárkinek árthatnának? Lehet, hogy nem elég lelkesek és serények a jó cselekvésében. Azonban nem látsz okot a gyanakodásra, hogy valami rosszat szeretnének tenni. De ez még nem minden.

3 Másodszor: hasznosnak tűnnek. Sőt különösen arra hívattak el, hogy jót tegyenek. Pontosan ez a rendeltetésük, hogy lelkedet őrizzék és az örök életre vezéreljenek. Egyedüli dolguk, hogy „széjjeljárjanak jót cselekedve és meggyógyítva mindeneket, kik az Ördög hatalma alatt vannak". Hozzá is szoktál, hogy ebben a megvilágításban lásd őket, mint Isten követeit, akiket ő áldással küldött hozzád.

4 Harmadszor pedig: vallásosnak tűnnek. Mindent a lelkiismeret érdekében tesznek! Biztosítanak róla, hogy egyedül Isten iránti buzgóságból hazudtolják meg Istent. Csak azért akarják kipusztítani a vallást gyökerestől és ágastól, mert aggódnak érte. Az igazság szeretete kényszeríti őket szólásra, nehogy valami sérelem essék azon. S talán az egyház érdeke is megkívánja, hogy megvédjék minden ellenségétől.

5 Mindenekfölött pedig szeretetteljesnek látszanak. Az egész fáradozást a *te* kedvedért vállalták. Nem kellene vesződniük veled, de hát szeretnek. Hangoztatják, hogy jót akarnak, bántja őket, hogy ilyen nagy veszélyben forogsz, és teljes szívből meg szeretnének óvni tévutaktól, nehogy belegabalyodj új és ártalmas tanokba. Nagyon sajnálnák, ha valaki, aki ennyire jót akar, valami szélsőségbe keveredne, ha furcsa és érthetetlen látások megzavarnának vagy rajongás térítene el. Ezért tanácsolják, hogy maradj nyugodtan az egyszerű középúton, vigyázz, ne légy „felettébb igaz" nehogy „belepusztulj".

III.

1 Azonban honnan ismerhetjük fel, hogy szép külsejük ellenére mik is ők valójában? Ez volt a harmadik kérdés. Áldott Urunk látta, menynyire szükséges, hogy mindenki felismerje a hamis prófétákat, akármilyen álruhát viselnek. Azt is tudta, hogy a legtöbb ember képtelen hosszadalmas érvelés útján levonni az igazságot. Ezért rövid, egyszerű szabályt ad, amit a legkevésbé tanult ember is könnyen megérthet, és amit mindig könnyű alkalmazni: „Gyümölcseikről ismeritek meg őket."

2 Ez a szabály mindenkor könnyen alkalmazható. Ha meg akarod állapítani, hogy akik Isten nevében szólnak hamis vagy igaz próféták-e, könnyű a következőket megfigyelni: először is tanításuknak milyen gyümölcse látható rajtuk? Hogy hatott az a saját életükre? Mindenben szentek és feddhetetlenek? Mit végzett a szívükben? Kitűnik-e egész életfolytatásukból, hogy szándékaik szentek, mennyeiek, Istentől származnak? Az az indulat van bennük, ami Krisztus Jézusban volt? Szelídek, alázatosak, türelmesek, szeretik Istent és az embereket, jó cselekedetekre igyekeznek?

3 Másodszor azt is könnyű megállapítani, hogy mi a gyümölcse tanaiknak a hallgatókban, legalábbis a hallgatók többségében, ha nem is mindegyikben, hiszen még az apostolok sem térítettek meg mindenkit, aki hallgatta őket. Megvan bennük az az indulat, ami Krisztus Jézusban volt? Úgy élnek, ahogy Krisztus élt? S azóta élnek úgy, mióta az illető tanítását hallgatták? Előtte belsőleg és külsőleg is gonoszok voltak? Ha igen, ez nyilvánvaló bizonyítéka, hogy az illető igaz próféta, Istentől küldött tanító. De ha nem, ha nem sikerül sem magát, sem másokat arra tanítania, hogy szeressék és szolgálják Istent, az egyértelműen igazolja, hogy az ilyen ember hamis próféta és nem Isten küldte őt.

4 Kemény beszéd ez! Milyen kevesen szenvedhetik el! Ezzel Urunk is tisztában volt, azért hajlandó igazolni állítását több világos és meggyőző érvvel. „Vajon a tövisről szednek-e szőlőt – mondja –, vagy a bojtorjánról fügét?" (16. v.). Jó gyümölcsöt vársz ezektől a gonosz emberektől? Ennyi erővel azt is várhatnád, hogy a tövisen szőlő teremjen, vagy hogy a bojtorjánon füge nőjön! „Ekképpen minden jó fa jó gyümölcsöt terem; a romlott fa pedig rossz gyümölcsöt terem" (17. v.). Minden igaz próféta, minden tanító, akit én küldtem, a szentség jó gyümölcseit termi. A hamis próféták azonban, tanítók, akiket nem én küldtem, csak bűnt és rosszat teremnek. „Nem teremhet jó fa rossz gyümölcsöt; romlott fa sem teremhet jó gyümölcsöt." Az igaz próféta, az Istentől küldött tanító nemcsak időnként terem jó gyümölcsöt, hanem mindig, nem véletlenszerűen, hanem egyfajta szükségszerűségből. Hasonlóképpen a hamis próféta, akit nem Isten küldött, nem véletlenül vagy néha-néha terem rossz gyümölcsöt, hanem mindig és szükségszerűen. „Minden fa, amely nem terem jó gyümölcsöt, kivágattatik és tűzre vettetik" (19. v.). Elkerülhetetlenül ez lesz a sorsa azoknak a prófétáknak, akik nem teremnek jó gyümölcsöt, akik nem mentenek lelkeket a bűntől, akik nem segítik a bűnösöket megtérésre. „Azért – legyen ez örök szabály – az ő gyümölcseikről ismeritek meg őket" (20. v.). Akik a gőgös, indulatos, irgalmatlan, világot szerető embereket valóban arra indítják, hogy alázatosak és szelídek legyenek, szeressék Istent és felebarátaikat, azok igazi próféták, Isten küldte őket, s ezért igazolja szavukat. Másfelől viszont ha a hallgatóik szíve hamis marad, amilyen addig is volt, vagy igazságuk nem „több az írástudók és farizeusok igazságánál", akkor ők hamis próféták, nem Isten küldte őket, szavuk a porba hull. A kegyelem csodája nélkül mind ők, mind hallgatóik a pokolba fognak esni!

5 „Őrizkedjetek ezektől a hamis prófétáktól"! Mert bár „juhoknak ruhájában jönnek hozzátok, de belül ragadozó farkasok". Csak pusztítják és felfalják a nyájat, széttépik őket, ha nincs, aki segítsen rajtuk. Nem fognak és nem is tudnak téged a menny útjára vezetni. Hogyan lennének képesek rá, amikor ők maguk sem ismerik azt? Vigyázz, le ne térítsenek az útról, nehogy „elveszítsd, amit munkáltál"!

6 Talán azt kérded?: „Ha ilyen veszélyes hallgatni rájuk, meghallgassam-e őket egyáltalán?" Nehéz kérdés, komoly figyelmet érdemel, nem szabad higgadt megfontolás, körültekintő mérlegelés nélkül választ adni rá. Évekig szinte féltem erről beszélni, mert nem tudtam eldönteni, mi a válasz, nem

tudtam, melyik a helyes út. Több érv ötlik eszembe azonnal, amik arra indítanának, hogy ne hallgassuk meg őket. Azonban amit Urunk mond saját kora hamis prófétáiról, mintha az ellenkező irányba mutatna. „Akkor szólt Jézus a sokaságnak és az ő tanítványainak, mondván: „Az írástudók és a farizeusok Mózes székében ülnek", ők egyházatok rendes, hivatalos tanítói. „Annakokáért amit parancsolnak nektek, mindazt megtartsátok és megcselekedjétek; de az ő cselekedeteik szerint ne cselekedjetek. Mert ők mondják, de nem cselekszik." Hogy ezek a lehető leghamisabb próféták voltak, azt Urunk szolgálatának teljes ideje alatt mindvégig hangsúlyozta, mint például ezekkel a szavakkal is: „Mert ők mondják, de nem cselekszik." Tehát a gyümölcseikről mindenképpen fel kellett ismerjék őket a tanítványok, hiszen életük nyilvánvaló volt mindenki előtt. Ezért újra és újra figyelmezteti követőit, hogy óvakodjanak ezektől a hamis prófétáktól. Azonban nem tiltja, hogy meghallgassák őket, sőt erre tulajdonképpen utasítást is ad: „Annakokáért amit parancsolnak nektek, mindazt megtartsátok és megcselekedjétek." Mert ha nem hallgatják őket, akkor nem tudhatják, mit parancsolnak, még kevésbe cselekedhetik meg azt. Urunk tehát világos utasítást ad apostolainak és az egész sokaságnak, hogy bizonyos körülmények között még a hamisnak ismert és bizonyult prófétákat is hallgassák meg.

7 De valaki felvetheti: „Jézus csak azt parancsolta, hogy akkor hallgassák meg őket, amikor a Szentírást olvassák a gyülekezetnek." Erre azt felelem, hogy amikor felolvasták a Szentírást, általában magyarázták is. S nincs itt utalás arra, hogy csak az egyiket hallgassák meg, a másikat ne. Sőt e szavak: „amit parancsolnak nektek", ki is zárják a korlátozást.

8 Ráadásul gyakran ezeknek a tagadhatatlanul hamis prófétáknak a tiszte (sajnos, nem kellene ennek így lennie) a szentségek kiszolgáltatása is. Ha tehát valaki azt mondja, hogy nem szabad hallgatni őket, akkor tulajdonképpen elrekeszt másokat Isten rendeléseitől. Azonban ezt nem merészeljük, hiszen a sákramentum érvényessége nem függ annak jóságától, aki kiszolgáltatja, hanem csak annak hűségétől, aki elrendelte, és aki az elrendelt módon akar és fog velünk találkozni. Így már csak emiatt sem merem ezt mondani: „Meg se hallgassátok a hamis prófétákat!" Ilyen átkozott emberek révén is megáldhat és megáld Isten. Hiszen tapasztaltuk, hogy a kenyér, amelyet megtörnek, „a Krisztus testével való közösség". S a pohár, mit Isten megáldott, bár az ő szentségtelen ajkuk által, számunkra Krisztus vérével való közösség volt.

9 Ezért csak azt tudom mondani, hogy minden esetben alázatosan és állhatatosan imádkozz Istenhez, s utána a legjobb belátásod szerint cselekedj. Tégy meggyőződésed szerint, és végső soron ez lesz leginkább lelked üdvére. Nagyon vigyázz, hogy ne ítélj elhamarkodottan, ne vélj mindenkit hamis prófétának! És ha tagadhatatlan bizonyítékkal rendelkezel is, vigyázz, hogy haragnak vagy megvetésnek ne legyen helye szívedben! Ezután pedig Isten előtt és az ő félelmében dönts! Csak azt mondhatom: ha úgy tapasztalod, hogy ilyenek meghallgatása lelked kárára van, akkor ne hallgasd meg őket, hanem csendesen tartsd távol magad, s azokat hallgasd, akik hasznodra válnak. De ha azt veszed észre, hogy nem ártanak lelkednek, akkor hallgathatod őket. Viszont „meglásd, mimódon hallgatod", őrizkedj tőlük és tanaiktól! Félelemmel és reszketéssel hallgasd őket, nehogy megtévesszenek, és hozzájuk hasonlóan végzetes tévedés áldozata légy! Mivel állandóan összekeverik az igazságot és a hazugságot, túlságosan könnyű a kettőt együtt elfogadni. Miközben őket hallgatod, buzgón és folyamatosan imádkozz ahhoz, aki egyedül tanítja bölcsességre az embert! S amit csak hallasz, mérd „a tanításhoz és bizonyságtételhez"! Semmit se fogadj el anélkül, hogy meg ne vizsgálnád, amíg meg nem mérted a szentély mérlegén! Semmit ne higgy el nekik, hacsak a Szentírás egyértelmű üzenete azt világosan meg nem erősíti! Vess el mindent teljesen, ami attól különbözik, amit az nem igazol! S különösen azt utasítsd el, attól irtózz legjobban, amiről azt mondják, hogy a megváltás útja, pedig különbözik attól, vagy nem egészen ugyanaz, mint amiről Urunk szólt az előző beszédben!

10 Nem fejezhetem be ezt az igehirdetést anélkül, hogy néhány szót ne szólnék azokhoz, akikről beszéltünk. Ó, ti hamis próféták! Ti megszáradt tetemek! Halljátok végre az Úr szavát! Meddig hazudtok még Isten nevében, s meddig hangoztatjátok: „Ezt mondja Isten", holott Isten nem szól rajtatok keresztül? Meddig ferdítitek még el az Úr igaz útjait, helyettesítve a fényt sötétséggel és a sötétséget fénnyel? Meddig tanítjátok még a halálra vezető utat, s nevezitek az élet útjának? Meddig fogjátok még Sátánnak kiszolgáltatni a lelkeket azt hangoztatva, hogy Istenhez vezetitek őket?

11 „De jaj néktek vakok világtalan vezetői, mert a mennyeknek országát bezárjátok az emberek előtt; mivelhogy ti nem mentek be, akik be akarnának menni, azokat sem bocsátjátok be." Akik igyekeznének bemenni a szoros kapun, azokat visszahívjátok a széles útra. Akik alig tettek egy lé-

pést Isten útján, azokat ördögi módon arra figyelmeztetitek, hogy túl messzire ne menjenek. Akik csak most kezdték éhezni és szomjúhozni az igazságot, azokat óva intitek, hogy ne legyenek felettébb igazak. Így már a küszöbön felbuktatjátok őket, hogy elessenek, és soha többé fel ne álljanak. Miért teszitek ezt? Milyen hasznotok lesz vérükből, amikor a mélységbe zuhannak? Szánalomra méltó haszon! „Vétkük miatt halnak meg, de vérüket Isten a ti kezetekből kéri számon!

12 Hol van a szemetek? Hova tettétek az eszeteket? Addig tévelyítettetek el másokat, míg végül magatokat is megtévesztettétek? Ki kívánta tőletek, hogy olyan utat tanítsatok, amit nem ismertek? Ki vagytok „szolgáltatva a tévelygés oly (nagy) erejének", hogy nemcsak tanítjátok, hanem el is „hiszitek a hazugságot"? Valóban azt gondoljátok, hogy Isten küldött titeket? Hogy az ő követei vagytok? Nem, ha az Úr küldött volna, akkor az Úr munkája virágoznék kezetekben. Él az Úr, hogy ha Isten követei lennétek, ő „teljesítené küldöttei szavát". Azonban az Úr munkája nem gyümölcsözik kezetekben, egy bűnöst sem vezettek megtérésre. Az Úr nem teljesíti szavatokat, egy lelket sem mentetek meg a halálból.

13 Hogy tudtok kitérni Urunk súlyos szavai elől? Hiszen az oly tiszta, határozott, félreérthetetlen. Hogyan tudtok kitérni azelől, hogy gyümölcseitekről ismerjetek magatokra? Rossz fák rossz gyümölcsei! Mi más lehetnétek? „Vajon a tövisről szednek-e szőlőt, vagy a bojtorjánról fügét?" Vegyétek magatokra, rátok illik ez! Meddő fák, miért foglaljátok a földet hiába? „Minden jó fa jó gyümölcsöt terem." Nem értitek, hogy nincs kivétel? Ismerjétek hát fel, hogy nem vagytok jó fák, mert nem hoztok jó gyümölcsöt. „A romlott fa pedig rossz gyümölcsöt terem", s nálatok így volt kezdettől fogva. Beszédetek, mely Istentől jövőnek látszott, csak megerősítette hallgatóitokat az Ördög indulataiban, sőt talán tetteiben is. Hallgassatok annak figyelmeztetésére, akinek a nevében szóltok, mielőtt beteljesedne ítélete: „Minden fa, amely nem terem jó gyümölcsöt, kivágattatik és tűzre vettetik"!

14 Kedves testvéreim, ne keményítsétek meg szíveteket! Túl sokáig zártátok be szemeteket a világosság elől. Nyissátok ki, mielőtt késő lenne, mielőtt a külső sötétségre vettetnétek! Ne szabjátok magatokat világi szempontokhoz, mert az örökkévalóság forog kockán. Futottatok, noha nem küldtek titeket. Ne menjetek tovább! Ne folytassátok makacsul magatok

és hallgatóitok elvesztését! Munkátoknak nincs gyümölcse. És miért? Mert az Úr nincs veletek. De háborúzhattok vajon a magatok zsoldján? Lehetetlen. Akkor hát alázzátok meg magatokat előtte! Kiáltsatok hozzá a porból, hogy először a ti lelketeket elevenítse meg, adjon nektek szeretet által munkálkodó hitet, ami alázatos és szelíd, tiszta és irgalmas, jó cselekedetekben gazdag, örvend a megpróbáltatásban, gyaláztatásban, nyomorúságban, az igazságért való üldözésben! Akkor „megnyugszik rajtatok a dicsőségnek és a Krisztusnak Lelke", és nyilvánvaló lesz, hogy Isten küldött benneteket. Így majd valóban „az evangélista munkáját cselekszitek, szolgálatotokat teljesen betöltitek". Isten szava a szátokban olyan lesz, mint a „sziklazúzó pöröly"! Akkor fel fogják ismerni gyümölcseitekről, a fiakról, akiket Isten adott nektek, hogy az Úr prófétái vagytok. És miután „sokakat az igazságra visztek, fényleni fogtok, miként a csillagok örökkön-örökké".

A HEGYI BESZÉDRŐL *(XIII.)*

HARMINCHARMADIK IGEHIRDETÉS

„Nem minden, aki ezt mondja nékem:
Uram! Uram! megy be a mennyek országába;
hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát.
Sokan mondják majd nékem ama napon: Uram! Uram!
nem a te nevedben prófétáltunk-e,
és nem a te nevedben űztünk-e ördögöket,
és nem cselekedtünk-e sok hatalmas dolgot a te nevedben?
És akkor vallást teszek majd nekik: Sohasem ismertelek titeket;
távozzatok tőlem, ti gonosztevők. Valaki azért hallja én tőlem
e beszédeket, és megcselekszi azokat, hasonlítom azt a bölcs emberhez,
aki a kősziklára építette az ő házát: És ömlött az eső, és eljött az árvíz,
és fújtak a szelek, és beleütköztek abba a házba;
de nem dőlt össze: mert a kősziklára építtetett.
És valaki hallja én tőlem e beszédeket, és nem cselekszi meg azokat,
hasonlatos lesz a bolond emberhez, aki a fövényre építette házát:
És ömlött az eső, és eljött az árvíz, és fújtak a szelek,
és beleütköztek abba a házba; és összeomlott:
és nagy lett annak romlása."
(Máté 7,21-27.)

1 Miután mennyei Tanítónk kihirdette, hogy Isten milyen módon akarja megváltani az embert, és elmondta, mik hátráltatják leginkább azokat, akik a megváltás útján akarnak járni. Most ezekkel a súlyos szavakkal zárja egész üzenetét mintegy pecsétet nyomva próféciájára és így erősítve meg tekintélyét az elhangzottakkal kapcsolatban, hogy az minden nemzedékben szilárdan megálljon.

2 Mert így int az Úr attól, hogy valaki más utat is lehetségesnek tartson az övén kívül: „Nem minden, aki ezt mondja nékem: Uram! Uram! megy be a mennyek országába; hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát.

Sokan mondják majd nékem ama napon: Uram! Uram! nem a te nevedben prófétáltunk-e, és nem a te nevedben űztünk-e ördögöket, és nem cselekedtünk-e sok hatalmas dolgot a te nevedben? És akkor vallást teszek majd nekik: Sohasem ismertelek titeket; távozzatok tőlem, ti gonosztevők. Valaki azért hallja én tőlem e beszédeket, és nem cselekszi meg azokat, hasonlatos lesz a bolond emberhez, aki a fövényre építette házát: És ömlött az eső, és eljött az árvíz, és fújtak a szelek, és beleütköztek abba a házba; és összeomlott: és nagy lett annak romlása."

3 Ebben az igehirdetésben először is megvizsgálom, hogy mi történik azzal, aki a homokra építi házát, másodszor meg szeretném mutatni, milyen bölcs, aki sziklára épít, harmadszor pedig gondolataimat egy gyakorlati alkalmazással zárom.

I.

1 Először is megvizsgálnám, mi történik azzal, aki homokra építi a házát. Róla nyilatkozik így Urunk: „Nem minden, aki ezt mondja nékem: Uram! Uram! megy be a mennyek országába." Felbonthatatlan törvény ez, örökké megáll. Ezért rendkívül fontos, hogy tökéletesen megértsük e szavak jelentőségét. Hogyan értelmezzük ezeket a szavakat: „Aki ezt mondja nékem: Uram! Uram!"? Kétségtelenül olyan emberre vonatkoznak, *aki azt gondolja, hogy valami más módon fog a mennybe kerülni, mint amit eddig leírtam*. Tehát (hogy az elején kezdjük) jelenti a kegyes szavakat, a beszédben kifejezésre juttatott vallásosságot. Ide tartozik a különböző hitvallások ismételgetése, vallási meggyőződésünk, újra meg újra elmondott imáink, Istennek felolvasott vagy szabadon elmondott hálaadásunk. Magasztalhatjuk nevét, hirdethetjük az emberek iránti szeretetét. Beszélhetünk hatalmas tetteiről, hangoztathatjuk megváltását napról napra. Lelkiekhez lelkieket mérve megmutathatjuk az isteni jövendölések jelentését. Kifejthetjük országának titkait, amelyek a világ kezdete óta rejtve voltak. Nem emberek, hanem akár angyalok nyelvén szólhatunk Isten mélységes dolgairól. Hirdethetjük a bűnösöknek: „Íme, Isten Báránya, aki elveszi a világ bűnét." Sőt Isten erejével és Lelke nyilvánvaló jelenlétével tehetjük ezt, úgyhogy sok lelket megmenthetünk a haláltól, és sok bűnt elfedezhetünk. Mégis lehetséges, hogy mindez nem több, mint annak ismételgetése, hogy „Uram! Uram!" Miután sikeresen prédikálok másoknak, megeshet, hogy én magam

kitaszított leszek. Isten kezével sok lelket kiragadhatok a pokolból, s lehet, hogy munkám végeztével magam beleesek. Besegíthetek sok lelket a mennyek országába, de én soha nem lépek be oda. Olvasó, ha Isten egyáltalán megáldotta szavaimat a te lelked számára, akkor imádkozz, hogy Isten könyörüljön *rajtam*, bűnösön!

2 Így szólni: „Uram! Uram!", jelenti másodszor azt is, hogy senkinek sem ártunk. Lehetséges, hogy tartózkodunk minden vakmerő bűnös cselekedettől, mindenféle külső gonoszságtól. Nem teszünk, nem mondunk olyasmit, amit a Szentírás tilt. Szólhatunk így a környezetünköz: „Kicsoda vádol engem közületek bűnnel?" Lehet mentes a lelkiismeretünk Isten és ember ellen elkövetett minden gonoszságtól. Lehet, hogy nincs bennünk semmi tisztátalanság, istentelenség és hamisság, legalábbis nem mutatkozik meg tettekben, illetve (ahogy az apostol magáról vallja) „a törvénybeli igazság tekintetében", azaz a külső igazság tekintetében „feddhetetlenek" vagyunk. Azonban ettől még nem leszünk megigazultak. Mindez csak annak ismételgetése, hogy: „Uram! Uram!" Ha ennél messzebb nem jutunk, soha nem „megyünk be a mennyek országába".

3 Harmadszor: azt hajtogatni, „Uram! Uram!", jelenthet sok jónak mondott cselekedetet is. Vehetünk rendszeresen úrvacsorát, sok kitűnő igehirdetést meghallgathatunk, s talán egy alkalmat sem hagyunk ki, hogy Isten összes többi rendelésének is megfeleljünk. Tehetek jót felebarátommal, szétoszthatom kenyeremet az éhezőknek, felruházhatom a mezítelent. Lehetek oly buzgó a jó cselekvésében, hogy „vagyonomat mind felétetem". Sőt, tehetem mindezt azzal a vággyal, hogy kedves legyek Istennek, s azzal az őszinte hittel, hogy jótetszését elnyerem (ami kétségtelenül igaz azokra, akik Urunk tanítása szerint mondják neki: „Uram! Uram!"), és még sincs részem a jövendő dicsőségben.

4 Ha valaki csodálkozna ezen, vallja csak be, hogy egyáltalán nem ismeri Jézus Krisztus vallását, s különösen ennek a vallásnak azt a tökéletes képét, amit ebben a beszédben elénk tárt. Hiszen mennyivel elmarad mindez a mögött az igazságosság és valódi szentség mögött, amiről a Megváltó itt beszélt! Milyen távol áll a bennünk lakozást vett mennyek országától, ami most kibontakozik a hívő lélekben, ami először mustármagként hull a szívbe, de később nagy ágakat hajt, melyeken megterem az igazság minden gyümölcse, minden jó indulat, szó és cselekedet.

5 Azonban bármilyen világosan kijelentette Urunk, gyakran megismételve, hogy akiben nincs meg Istennek ez az uralma, az nem fog bemenni a mennyek országába, mégis jól tudta, hogy sokan nem fogadják majd be ezt a mondást, ezért újból megerősíti: „Sokan – vagyis nem egy ember, nemcsak néhányan, nem ritka vagy szokatlan esetként – mondják majd nékem ama napon", nem csupán azt, hogy mennyit imádkoztunk, dicsőítettünk téged, tartózkodtunk a rossztól, sok jót cselekedtünk, hanem ennél jóval többet is: „Nem a te nevedben prófétáltunk-e, és nem a te nevedben űztünk-e ördögöket, és nem cselekedtünk-e sok hatalmas dolgot a te nevedben?" „Prófétáltunk", hirdettük akaratodat az emberiségnek, megmutattuk a bűnösöknek a békére és dicsőségre vezető utat. S mindezt „a te nevedben" cselekedtük, evangéliumod igazsága szerint, sőt a te hatalmaddal, aki a mennyből küldött Szentlélekkel erősítetted meg az Igét. Mert a te nevedben vagy neved által, a te szavad és a te Lelked hatalmával „űztünk ördögöket" azokból a lelkekből, akiket a démonok már régóta a magukénak hittek és teljesen, háborítatlanul birtokba vettek. „És a te nevedben – a te hatalmaddal, nem a miénkkel – cselekedtünk sok hatalmas dolgot", úgyannyira, hogy még „a halottak is meghallották az Isten Fiának szavát" beszédünk által, és éltek. „És akkor (mégis) vallást teszek majd nekik: Sohasem ismertelek titeket". Nem ismertelek, s még akkor sem voltatok az enyéim, amikor „a nevemben ördögöket űztetek", mert a szívetek nem volt igaz Isten előtt. Ti magatok nem voltatok szelídek és alázatosak, nem szerettétek Istent és az egész emberiséget, nem újultatok meg Isten képmására, nem voltatok szentek, amint én szent vagyok. „Távozzatok tőlem, ti – akik mindezek ellenére – gonosztevők" vagytok, áthágtátok törvényemet, a szent és tökéletes szeretet törvényét!

6 Hogy az elhangzottakat senki meg ne cáfolhassa, Urunk egy ennek megfelelő hasonlattal erősíti meg szavait: „Valaki – mondja – hallja én tőlem e beszédeket, és nem cselekszi meg azokat, hasonlatos lesz a bolond emberhez, aki a fövényre építette házát: és ömlött az eső, és eljött az árvíz, és fújtak a szelek, és beleütköztek abba a házba." Előbb vagy utóbb ez lesz a sorsa minden emberi léleknek. Beléjük ütközik a külső csapások vagy belső kísértések áradata, a büszkeség, harag, félelem vagy vágy vihara. „És összeomlott: és nagy lett annak romlása", úgyhogy mindörökre elveszett. Mindenkire ez vár, aki az eddig leírt vallásnál kevesebbel megelégszik. S nagy lesz romlásuk, mert „hallották e beszédeket, és nem cselekedték meg azokat".

II.

1 Másodszor meg szeretném mutatni, milyen bölcs, aki mindezt megcselekszi, aki házát sziklára építi. Valóban bölcs az, „aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát". Igazán bölcs, akinek „igazsága több az írástudók és farizeusok igazságánál". Lelkileg ugyan szegény, olyannak ismeri magát, amilyennek Isten ismeri őt. Látja és érzi minden bűnét, hogy teljességgel büntetésre méltó miattuk, amíg le nem mossa azokat az engesztelő vér. Tudja, hogy elveszett, hogy Isten haragja marad rajta, és hogy semmiképpen nem tud magán segíteni, amíg be nem tölti a Szentlélek békességgel és örömmel. Szelíd és gyengéd, türelmes mindenkivel, soha „nem fizet gonoszszal a gonoszért, avagy szidalommal a szidalomért; ellenkezőleg, „áldást mond", amíg meg nem győzi jóval a gonoszt. Lelke nem vágyik másra a világon, csak Istenre, az élő Istenre szomjazik. Minden embert szívből szeret, s ellenségeiért kész az életét adni. Szereti az Urat, Istenét teljes szívével és teljes elméjével, lelkével és erejével. Csak az fog bemenni a mennyek országába, aki ilyen lelkület alapján tesz jót mindenkivel, és ha ezért az emberek megvetik és megtagadják, gyűlölik, szidalmazzák és üldözik, akkor örül és „ujjong", mert tudja, hogy kiben hitt. Bizonyos afelől, hogy ez a pillanatnyi, könnyű szenvedés „igen-igen nagy örök dicsőséget szerez neki".

2 Valóban, milyen bölcs az ilyen ember! Ismeri magát, tudja, hogy Istentől jött, örök lélek, belehelyezve egy porhüvelybe, nem azért, hogy a saját akaratát tegye, hanem annak akaratát, aki elküldte. Ismeri a világot, ahol csekély számú napot illetve évet kell eltöltenie – nem meghonosodott polgárként, hanem mint idegen, jövevény, útban az örök hajlék felé. Ennek megfelelően úgy él a világgal, hogy nem él vissza vele, tudja, hogy elmúlik annak ábrázata. Ismeri Istent, mennyei Atyját és barátját, minden jó szülőjét, minden ember lelkének központját, minden gondolkodó lény egyedüli boldogságát. A déli napnál is világosabban látja, hogy az ember célja Isten dicsőítése, aki magának teremtette őt, hogy örökké szeresse és benne gyönyörködjön. Ugyanilyen világosan látja, hogyan érheti el ezt a célt, a dicsőséges isteni örömöt: úgy, hogy már most ismeri, szereti, követi Istent, és hisz Jézus Krisztusban, akit ő elküldött.

3 Még Isten ítélete szerint is bölcs az ilyen ember, mert „kősziklára építi az ő házát", az örök kőszálra, a maradandó kősziklára, az Úr Jézus

Krisztusra. Találó név ez, mert ő nem változik, „tegnap és ma és örökké ugyanaz." Őróla tesz bizonyságot Isten hajdan élt szolgája és az őt idéző apostol: „Te Uram kezdetben alapítottad a földet és a te kezeidnek művei az egek. Azok elvesznek, de te megmaradsz, és mindazok, mint a ruha megavulnak, és palástként összehajtod azokat és elváltoznak, te pedig ugyanaz vagy és a te esztendeid el nem fogynak" (Zsid 1,10-12). Bölcs tehát az, aki őrá épít, aki őt választja egyedüli fundamentumnak, aki csak Krisztus vérére és igazságára épít, arra, amit értünk tett és szenvedett. Ehhez a szegletkőhöz rögzíti hitét, s lelkével teljesen erre támaszkodik. Isten megtanította így szólni: „Uram, vétkeztem, megérdemlem a legmélyebb poklot, de ingyen kegyelmed megigazított a Jézus Krisztusban való váltság által. S amely életet most élek, a belé vetett hit által élem, aki szeretett és önmagát adta értem. Az élet, amelyet most élek, vagyis az isteni, a mennyei életet, az a Krisztus által elrejtett élet Istenben. Bár még testben vagyok, a szeretet az életelemem, tiszta szeretet Isten és az emberek iránt. Szent és boldog életet folytatok, magasztalom Istent, és mindent az ő dicsőségére teszek."

4 Azonban ne gondolja az ilyen ember, hogy többé nem lát háborút, hogy már nem forog a kísértés veszélyében. Még hátravan, hogy Isten megvizsgálja, mit kezdett a kapott kegyelemmel, s ezért megpróbálja őt, mint tűzben az aranyat. Legalább annyi kísértést fog szenvedni, mint azok, akik nem ismerik Istent, sőt talán sokkal többet, mert Sátán a lehető legnagyobb igyekezettel próbálja meg azokat, akiket nem tud elpusztítani. Ezért ömlik majd „az eső", azonban csak akkor és csak úgy, amikor és ahogy jónak látja az, akinek „uralkodása mindenre kihat", nem pedig a levegőbeli hatalmasság fejedelmének kénye-kedve szerint. Jön majd „az árvíz", feltámadnak és ijesztően tombolnak a hullámok. De az Úr, aki trónol az özönvíz fölött, s aki Király marad örökre, ezt mondja majd nekik: „Eddig jöjj, és ne tovább; ez itt ellene áll büszke habjaidnak!" „Fújnak a szelek, és beleütköznek abba a házba", mintha sarkából akarnák kifordítani, de nem diadalmaskodhatnak. Nem fog összedőlni, mert szikla a fundamentuma. Hit és szeretet által Krisztusra épít a bölcs, ezért háza nem omlik össze. „Azért nem fél, ha elváltoznék is a föld, ha hegyek omlanának is a tenger közepébe." „Zúghatnak, tajtékozhatnak hullámai; hegyek rendülhetnek meg háborgásától", akkor is „a Felségesnek rejtekében lakozik, és a Mindenhatónak árnyékában nyugszik".

III.

1 Milyen kézenfekvő tehát, hogy ki-ki magára alkalmazza ezeket a gyakorlatban! Hogy buzgón megvizsgálja, milyen alapra épít: sziklára vagy homokra! Mennyire törődsz vele, hogy mi a te reménységed alapja? Kérdezd meg magadtól: mire építem bizakodásomat, melynek révén bemehetek a mennyek országába? Nem homokra? Talán a *hagyományra* vagyis tisztességes véleményemre, melyet a szavakkal visszaélve hitnek neveztem? Esetleg arra, hogy nézeteim ésszerűbbek vagy biblikusabbak, mint másokéi? Jaj, milyen esztelenség! Hiszen ezzel homokra vagy inkább a tenger tajtékaira építesz! Ha azt mondod: meg vagyok erről győződve – ezzel megint nem olyasmibe veted reményedet, ami ugyancsak képtelen megtartani? „Kitűnő egyház tagja vagyok – bíztatod magad – , ami az igazi bibliai tanítás szerint megújult, a legtisztább tanokkal van megáldva, a legősibb liturgiával, a legapostolibb kormányzással!" Kétségtelen, hogy mindezért csak dicsőíthetjük Istent, mert segítenek a szentség útján, azonban önmagukban nem szentek. S ha nem szentek, akkor semmit nem használnak, sőt annál kevesebb mentséged lesz majd, s annál nagyobb kárhoztatásnak leszel kitéve. Ezért ha erre az alapra építed reményedet, még mindig csak homokra építesz.

2 Nem lehet, nem szabad erre támaszkodnod! Mi lesz a következő, amire üdvösséged reményét alapozni fogod? Ártatlanságodra? Arra, hogy senkinek kárt nem okozol? Hogy senkinek sem teszel rosszat, senkit bántással nem illetsz? Jól van, lehet, hogy ez igaz. Minden kapcsolatodban becsületes vagy, mint valóban tisztességes ember, megadod kinek-kinek, ami megilleti őt, nem csalsz és nem zsarolsz, igazságosan bánsz minden emberrel, s lelkiismereted bizonyság Isten előtt, hogy tudomásod szerint nem élsz bűnben. Ez eddig szép és jó. De még mindig hiányzik valami. Lehet, hogy idáig eljutottál, s mégsem kerülsz a mennybe. Ha mindez az ártatlanság jó elveken nyugszik, akkor is Krisztus vallásának csak a legkisebb része. Csakhogy nálad nem jó forrásból fakad, ezért egyáltalán nem része az igaz vallásnak. Ha tehát üdvösséged reményét erre alapozod, még mindig csak homokra építesz.

3 Folytatod a felsorolást? Azonkívül, hogy senkinek nem ártasz, engedelmeskedsz Isten valamennyi rendelésének is? Minden alkalommal részt veszel az úrvacsorában? Nyilvánosan és magadban is imádkozol? Gyak-

ran böjtölsz? Hallgatod és tanulmányozod a Szentírást, elmélkedsz felette? Mindezt meg is kellett volna tenned azóta, hogy először fordultál a menny felé. Azonban ezeknek sincs értékük önmagukban. A törvény súlyosabb követelményei nélkül semmik. Más dolgokról viszont elfelejtkeztél, legalábbis nem gyakorlod őket: a hitet, irgalmasságot, Isten szeretetét, a szív szentségét, lelkedben a mennyek országának kibontakozását. Tehát még mindig csak homokra építesz.

4 Mindezeken kívül pedig buzgón cselekszed a jót? Amennyire időd engedi, jót teszel mindenkivel? Adsz enni az éhezőnek, felruházod a mezítelent, meglátogatod az árvát és az özvegyet nyomorúságukban? Felkeresed a betegeket? Segítesz azoknak, akik börtönben vannak? Befogadod a jövevényt? Barátom, ülj feljebb! „Prófétálsz Krisztus nevében"? Hirdeted a Jézusban található igazságot? Az ő Lelkének befolyása kíséri beszédedet, hogy az Istennek hatalma legyen az üdvösségre? Képessé tesz arra, hogy a bűnösöket a sötétségből világosságra, Sátán hatalmából Istenhez vezesd? Akkor menj és tanuld meg, amit oly gyakran tanítottál: „Mert kegyelemből tartattatok meg, hit által"! „Nem az igazságnak cselekedeteiből, amelyeket mi cselekedtünk, hanem az ő irgalmasságából tartott meg minket." Tanuld meg, mit jelent mindentől megfosztva Krisztussal együtt megfeszíttetni, és amit csak tettél, mindazt kárnak és szemétnek ítélni! A haldokló lator és a hét ördögtől gyötört parázna asszony lelkületével fordulj hozzá! Különben még mindig homokon állsz, és miután másokat megmentettél, saját lelkedet elveszíted.

5 Uram, növeld a hitemet, ha már hiszek! Ha pedig nincs bennem hit, adj, még ha oly kicsit is, mint a mustármag! Azonban „mi a haszna, atyámfiai, ha valaki azt mondja, hogy hite van, cselekedetei pedig nincsenek? Avagy megtarthatja-é őt a hit?" Dehogy! A cselekedetek nélküli hit, mely nem terem belső és külső szentséget, mely nem nyomja rá Isten teljes képét a szívre, mely nem tisztít meg annyira, amennyire ő tiszta, az a hit, amely nem hozza létre az előző fejezetekben leírt vallás teljességét, nem az evangélium hite, nem a keresztyén hit, nem a dicsőségbe vezető hit. Őrizkedj ettől az Ördög minden más csapdájánál jobban, s ne támaszkodj szentségtelen, üdvözíteni nem tudó hitre! Ha ilyenben bízol, el fogsz veszni az örökkévalóság számára, mert még mindig homokra építed a házadat. Amikor „ömlik az eső. és eljön az árvíz és fújnak a szelek és beleütköznek abba a házba – az minden bizonnyal összeomlik – , és nagy lesz annak romlása."

6 Építs tehát a Kősziklára! Isten kegyelme által ismerd meg magadat! Tudd és érezd, hogy gonoszságban fogantattál, és bűnben melengetett anyád! Hogy te magad is bűnt bűnre halmoztál, mióta csak meg tudod különböztetni a jót a rossztól! Ismerd el, hogy örök halált érdemelsz, s add fel minden bizakodásodat, hogy valaha is megmentheted magad! Csak az legyen reményed, hogy annak vére megmoshat, annak Lelke megtisztíthat, „aki a mi bűneinket maga vitte fel testében a fára”! S ha tudod, hogy elvette bűneidet, még jobban alázd meg magad előtte, s légy állandóan tudatában, mennyire tőle függ minden jó gondolatod, szavad és tetted, hogy teljesen képtelen vagy jót tenni, hacsak nem „öntöz minden szempillantásban”.

7 Sírj tehát a bűneid miatt, keresd gyötrődve Istent, amíg örömre nem váltja bánatodat! Azután sírj a sírókkal is, sírj azokért, akik nem sírnak maguk miatt! Keseregj az emberiség bűnei és nyomorúsága felett! Lásd magad előtt az örökkévalóság mérhetetlen óceánját – nincs partja, nem érnél a mélyére, s már sok-sok millió embert elnyelt, de még mindig nyitva a torka, hogy elnyelje a többit is! Lásd meg Isten örökkévaló házát a mennyben, amott meg a feltárt poklot és pusztulást! S tanuld meg, hogy fontos minden pillanat, mert mihelyt beköszönt, mindjárt el is tűnik örökre!

8 Komolyságod mellé pedig ragassz szelídséget és bölcsességet! Tartsd féken minden érzelmedet, de különösen a haragot, a bánatot és a félelmet! Nyugodj bele csöndesen Isten akaratába, akármit tegyen! Tanuld meg minden helyzetben, hogy elégedett légy! Tanúsíts gyengédséget a jók iránt, mindenkivel bánj szelíden, különösen a gonoszokkal és hálátlanokkal. Óvakodj nemcsak a harag külső megnyilvánulásaitól, például attól, hogy testvéredet ráká-nak vagyis bolondnak nevezd, hanem minden belső érzéstől, ami a szeretettel ellentétes, még akkor is, ha a gondolatnál nem megy tovább! Haragudj a bűnre, mint ami sértés a mennyei Felség ellen, de szeresd a bűnöst, mint Urunk, aki „elnézte a farizeusokat haraggal, bánkódva szívük keménysége miatt”. A bűnösök miatt bánkódott, de a bűnre haragudott. Így te is „haragudj, de ne vétkezz”!

9 Most pedig éhezz és szomjúhozz, de „ne arra az eledelre, amely elvész, hanem kívánd azt az eledelt, amely megmarad az örök életre”! Taposd lábad alá a világot és a világ dolgait, minden gazdagságát, kitüntetését, gyönyörét. Mit számít neked a világ? Temessék el a halottak az ő halot-

taikat, te csak keresd Isten képét! S vigyázz, el ne oltsd az áldott szomjúságot, ha már felébredt lelkedben, azzal, amit általában vallásnak hívnak – szegényes, untató színjátékkal, a külsőségek vallásával, amely hagyja, hogy a szív továbbra is a porhoz ragadjon, és éppoly földi és érzéki legyen, mint addig volt. Semmi se elégítsen ki, csak a kegyesség ereje, csak az a vallás, mely lélek és élet, hogy Istenben élsz, és Isten benned, hogy az örökkévalóság polgára vagy, hogy a meghintő vér által „beljebb hatolhatsz a kárpitnál", és hogy „a mennyekben együtt ülhetsz Krisztus Jézussal"!

10 S most, miután mindenre van erőd Krisztus által, aki megerősít, légy olyan irgalmas, mint mennyei Atyád! Szeresd felebarátodat, mint magadat! Úgy szeresd barátaidat és ellenségeidet, mint a saját lelkedet! Szereteted legyen mindenki iránt kitartó és türelmes! Legyen kedves, szelíd, jóindulatú, indítson a lehető legbarátságosabb nyájasságra és a legbuzgóbb, legőszintébb ragaszkodásra! Örüljön az igazságnak, akárhol talál rá, a kegyesség szerint való igazságnak! Gyönyörködj mindabban, ami Istent dicsőíti, és ami az emberek közötti békét és jóakaratot szolgálja! Szeretettel fedezz be mindent! A halottakról és távollévőkről csak jót mondj! Higgy el mindent, ami mentheti felebarátodat, remélj vele kapcsolatban minden jót! S viselj el mindent, győzz le minden ellenállást, mert az igazi szeretet soha el nem fogy, sem most, sem az örökkévalóságban.

11 Legyen tiszta így a szíved, megtisztítva hit által minden szentségtelen indulattól. „Tisztítsd meg magadat minden testi és lelki tisztátalanságtól, Isten félelmében vivén véghez megszentelésedet"! S miután kegyelmének ereje folytán megtisztultál a büszkeségtől a lélek nagy szegénysége által, a haragtól és minden szeretetlen vagy féktelen érzelemtől a szelídség és irgalmasság által, minden vágytól, kivéve, hogy elnyerd Isten jótetszését és neki örülj az igazságra való éhezés és szomjúhozás által, szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes erődből!

12 Egyszóval: vallásod a szív vallása legyen! Lelked legmélyében gyökerezzen! Légy saját szemedben (kimondhatatlanul) kicsi, hitvány, gyarló és alávaló, és alázkodj meg porig Istennek a Krisztus Jézusban megmutatott szeretetét csodálva! Légy komoly! Gondolataid, szavaid és tetteid árja abból a mély meggyőződésből fakadjon, hogy a nagy szakadék szélén állsz, és veled együtt minden ember, bármikor belezuhanhatsz örök dicsőségre vagy örök tűzre! Lelkedet töltse be mindenki iránt szelídség,

gyengédség, türelem és hosszútűrés! Ugyanakkor egész benső̈d szomjúhozzon Istenre, az élő Istenre, szíved sóvárogjon felserkenni az ő képének hasonlatosságára, hogy betelj ővele! Szeresd Istent és minden embertársadat! Ezzel a lelkülettel tégy meg és szenvedj el mindent! Így mutasd meg hitedet tetteid által, így „cselekedd mennyei Atyád akaratát”! S olyan bizonyos, hogy végül Istennel fogsz uralkodni a dicsőségben, mint ahogy most a földön vele jársz!

A TÖRVÉNY EREDETE, TERMÉSZETE, TULAJDONSÁGAI ÉS SZEREPE

HARMINCNEGYEDIK IGEHIRDETÉS

„Azért ám a törvény szent, és a parancsolat szent és igaz és jó."
(Róm 7,12.)

1 Azt hiszem, hogy a vallás egész területén nem sok dolog van, amit olyan kevéssé értenének, mint ezt. A Rómabeliekhez írt levél olvasói általában úgy magyarázták, hogy Pál „a törvény" kifejezésen a zsidó törvényt érti, és mivel véleményük szerint nekik ehhez nincs sok közük, minden további nélkül átsiklanak fölötte. Vannak ugyan, akiket ez nem elégít ki, hanem mivel látják, hogy a levél a rómaiakhoz szól, arra a következtetésre jutnak, hogy az apostol ennek a fejezetnek az elején a régi római törvényre utal. Mivel azonban ehhez sincs több közük, mint Mózes szertartási törvényéhez, nem elmélkednek olyasmin, amiről úgy vélik, hogy csak valami másnak az illusztrálását szolgálja.

2 Ellenben aki alaposan megvizsgálja az apostol írását, nem elégszik meg ilyen csekély magyarázatokkal. Minél inkább fontolóra veszi a szavakat, annál jobban meggyőződik róla, hogy Pál ebben a fejezetben „a törvényen" sem a régi római törvényt, sem Mózes szertartási törvényét nem érti. Világos ez mindazok előtt, akik megfigyelik az értekezés hangvételét. Pál így kezdi a fejezetet: „Avagy nem tudjátok-e atyámfiai, mert törvényismerőkhöz szólok – azokhoz, akiket fiatalságuk óta erre tanítottak , hogy a törvény uralkodik az emberen, amíg él?" Melyik: a római vagy a szertartási törvény?

Biztos, hogy egyik sem, hanem az erkölcsi törvény. „Mert – hogy egyszerű példát hozzunk – a férjes asszony, míg él a férj, ehhez van kötve (az erkölcsi) törvény szerint; de ha meghal a férj, felszabadul az asszony a férj törvénye alól. Azért tehát az ő férjének életében paráznának mondatik, ha más férfihez megy; ha azonban meghal a férje, szabaddá lesz a törvénytől, úgyhogy nem lesz parázna, ha más férfihez megy." Ebből a speciális példából az apostol ezt az általános következtetést vonja le: „Azért atyámfiai (ennek megfelelően) ti is meghaltatok a törvénynek (az egész mózesi rendszernek) a Krisztus teste által (melyet értetek áldozott, új rendelkezés alá helyezve titeket), hogy legyetek (kárhoztatás nélkül) máséi, azéi, aki a halálból feltámasztatott (amivel bebizonyította jogát a megváltoztatáshoz), hogy gyümölcsöt teremjünk Istennek." Most már képesek vagyunk erre, nem úgy, mint eddig, „mert mikor a testben voltunk (a test, vagyis a romlott természet hatalma alatt, s ez nem lehetett másképp, amíg meg nem ismertük Krisztus feltámadásának erejét), a bűnök indulatai a törvény által (a mózesi törvény ugyanis csak kimutatta és gerjesztette, nem pedig legyőzte őket) dolgoztak a mi tagjainkban (különböző módon kifejezésre jutottak), hogy gyümölcsözzenek a halálnak. Most pedig megszabadultunk a törvénytől (az egész erkölcsi és szertartási rendszertől), minekutána meghaltunk arra nézve, amely által lekötve tartattunk (az az egész rendszer tulajdonképpen meghalt, és már nincs rajtunk hatalma, ahogy a halott férjnek sincs hatalma a feleség felett); hogy szolgáljunk (annak, aki meghalt és feltámadt értünk) a léleknek újságában (új lelki rend szerint) és nem a betű óságában", nem csupán külső szolgálattal, a mózesi rendszer betűje szerint (1-6. vers).

3 Miután az apostol eljut érvelésében odáig, hogy a keresztyén félretette a zsidó rendet, és maga az erkölcsi törvény, bár soha el nem múlhat, mégis más alapon áll, mint addig, most szünetet tart, hogy feltegyen és megválaszoljon egy kérdést: „Mit mondunk tehát? A törvény bűn-e?" Egyesek ugyanis így értelmezhetik e szavakat: „a bűnök indulatai a törvény által". „Távol legyen" hogy ilyet mondjunk – tiltakozik az apostol. A törvény engesztelhetetlen ellensége a bűnnek, mindenhol kikutatja, bárhol rejtőzik. „A bűnt nem ismertem, hanem csak a törvény által; mert a kívánságról (gonosz vágyakról) sem tudtam volna (hogy bűn), ha a törvény nem mondaná: ne kívánjad" (7. v.). Miután az apostol ezt tovább tárgyalja a négy következő versben, erre az általános következtetésre jut, különösen az erkölcsi törvényt illetően, amiből az előző példát vette: „Azért ám a törvény szent, és a parancsolat szent és igaz és jó."

4 Hogy megmagyarázzam és eszetekbe véssem ezeket a mély értelmű de kevéssé ismert (mert nem nagyon értett) szavakat, igyekszem először megmutatni, ennek a törvénynek az eredetét, másodszor a természetét – hogy szent, igaz és jó –, negyedszer pedig, hogy mi a szerepe.

I.

1 Először megmutatnám, honnan ered az erkölcsi törvény, amit sokszor kiemelten „a törvény"-nek neveznek. Tévesen gondolják egyesek, hogy Mózes idejéből származik. Nóé már jóval korábban előtte hirdette az embereknek, előtte pedig Énók is. De még régebbi az eredete, a világ alkotása előtti időből való, abból a korból, amit az emberek ugyan nem ismernek, de az örökkévalóság évkönyveiben bizonyára benne van: amikor (először) „együtt örvendeztek a hajnalcsillagok" létrejöttük után. Tetszett a nagy Teremtőnek őket, elsőszülött fiait intelligens lényeknek alkotni, hogy megismerhessék Teremtőjüket. Ezért felruházta őket értelemmel, hogy különbséget tehessenek az igazság és hazugság, a jó és a rossz között. Ennek szükséges következménye volt a szabadság, a választás illetve elutasítás joga. Ez arra is képessé tette őket, hogy Urukat önként és készségesen szolgálják, mely szolgálat önmagában hordta jutalmát, és Mesterük számára kedves, elfogadásra méltó volt.

2 Hogy minden tőle kapott képességüket használhassák, különösen értelmüket és szabadságukat, törvényt is adott nekik: minden igazság teljes mintáját, amennyire azt a véges teremtmény meg tudja érteni, és minden jóét, amennyire az angyali értelem azt felfoghatta. Jóságos Kormányzójuk ezzel azt is el akarta érni, hogy egyre boldogabbak legyenek, hiszen azáltal, hogy engedelmeskednek a törvénynek, tökéletesebbek lesznek és még nagyobb jutalmat várhatnak, amit az igaz Bíró meg is ad majd annak idejében.

3 Hasonlóképpen, amikor Isten a maga által rendelt időben újfajta, intelligens lényeket teremtett, amikor megteremtette az embert a föld porából élet leheletét lehelve belé, és élő lélekké tette felruházva azzal a képességgel, hogy választani tudjon a jó és a rossz között, akkor ennek a szabad, értelmes lénynek ugyanazt a törvényt adta, amit elsőszülött gyermekeinek. Igaz, nem volt kőtáblára vagy valamilyen veszendő anyagra írva, hanem Isten ujja a szívbe véste. Az emberek és angyalok szíve belsejébe rótta, hogy soha ne legyen tőlük távoli, nehezen érthető,

hanem mindig közel lévő és tiszta fénnyel világító, mint a nap az ég közepén.

4 Ilyen volt Isten eredeti törvénye. Egykorú az emberrel, ugyanakkor Isten idősebb fiai szempontjából teljes fényében ragyogott, „minekelőtte hegyek lettek és föld és a föld kereksége formáltatott". Azonban nem sok idő múlva az ember fellázadt Isten ellen, és azzal, hogy megszegte ezt a dicső törvényt, szinte kitörölte a szívéből. Értelmének szeme megsötétült, ahogy lelke „elidegenült az isteni élettől". Isten azonban nem vetette meg kezének munkáját, hanem megbékélt az emberrel szeretett Fia által, és bizonyos mértékben újra belevéste a törvényt sötét, bűnös teremtménye szívébe: újra „megjelentette neked, ó ember, mi légyen jó – bár nem úgy, mint a kezdetek kezdetén – , csak azt, hogy igazságot cselekedjél, szeressed az irgalmasságot, és hogy alázatosan járj a te Isteneddel."

5 Nem csupán ősszüleinknek mutatta meg ezt, hanem minden utódjuknak is „az igazi világosság (által), amely megvilágosít minden embert". E világosság ellenére azonban idővel minden test „megrontotta az ő utát őelőtte", amíg ki nem választott az emberiségből egy különleges népet, akikkel tökéletesebben ismertette meg rendelkezését. Mivel lassú volt a felfogásuk, e törvény lényegét két kőtáblára írta, és megparancsolta az apáknak, hogy tanítsák meg azokra gyermekeiket minden elkövetkező nemzedékben.

6 Így lehetséges, hogy Isten törvénye kijelentetik azoknak, akik nem ismerik Istent. Fülükkel hallják mindazt, amik régen a mi okulásunkra írattak meg. Ez azonban nem elég. Még kevés ahhoz, hogy megértsék magasságát, mélységét, hosszúságát és szélességét. Csak Isten tudja feltárni ezt Lelke által. És meg is teszi mindenkinek, aki valóban hisz, mert kegyelmesen megígérte Isten egész Izráelnek: „Íme, eljönnek a napok, azt mondja az Úr, és új szövetséget kötök az Izráel házával. Ez lesz a szövetség, amelyet kötök: Törvényemet az ő belsejükbe helyezem és az ő szívükbe írom be, és Istenükké leszek, ők pedig népemmé lesznek" (Jer 31,31kk).

II.

1 Másodszor azt akartam megmutatni, hogy mit értünk azon a törvényen, melyet Isten eredetileg mennyei angyaloknak adott, majd az embernek a

paradicsomban, és amiről kegyelmesen megígérte, hogy újból belevési minden igazi hívő szívébe. Ezért először is megjegyzem, hogy bár néha más-más értelemben használják a „törvényt" és a „parancsolatot" (a parancsolat a törvénynek csak egy része), azonban a fenti Igében szinonimák, ugyanaz az értelmük. Azonban egyik sem jelenti a szertartási törvényt. Az apostol nem a szertartási törvényről mondja a fenti szavakban: „a bűnt nem ismertem, hanem csak a törvény által"; ez olyan nyilvánvaló, hogy bizonyítani sem kell. Azt szintén nem a szertartási törvény mondja a rögtön utána következő szavakban, hogy „ne kívánjad". Tehát a szertartási törvénynek semmi köze ehhez a kérdéshez.

2 Az Igében említett „törvény" szón nem érthetjük a mózesi rendet sem. Igaz, hogy olykor ezt jelenti a kifejezés, mint például amikor az apostol így szól a galatabelieknek (3,17): „A kötést, melyet Isten először (Ábrahámnak, a hívők atyjának) megerősített, a négyszázharminc esztendő múltán keletkezett törvény (vagyis a mózesi rend) nem teszi erőtelenné". A fenti Igében viszont nem jelentheti a mózesi törvényt, hiszen az apostol soha nem dicséri ennyire azt a tökéletlen és homályos rendet. Sehol sem állítja, hogy a mózesi törvény lelki, vagy hogy szent, igaz és jó lenne. Szintén nem felel meg a valóságnak, hogy Isten ezt a törvényt akarja azok szívébe vésni, akiknek bűneiről többé nem emlékezik meg. Arra a következtetésre kell jutnunk tehát, hogy amit leghelyénvalóbb „törvénynek" nevezni, nem más, mint az erkölcsi törvény.

3 Ez a törvény romolhatatlan képe az örökkévalóságban lakozó Magasságosnak és Szentnek. Õ az, akit a maga valóságában ember nem látott, nem is láthat, de ebben a törvényben látható lesz emberek és angyalok előtt. Ez Isten leplezetlen arca, melyben úgy mutatja meg magát teremtményeinek, hogy el tudják viselni; kinyilatkoztatásával adni, és nem elpusztítani akarta az életet, hogy látva Istent éljenek. Isten szíve ez, melyet feltár az ember előtt. Sőt bizonyos értelemben alkalmazhatjuk erre a törvényre azt, amit az apostol a Fiúról mond: ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, ő az Isten dicsőségének kiáradása vagy kisugárzása, személyének képmása.

4 „Ha az erény – mondta az ókori pogány – puszta szemmel látható alakot öltene, milyen csodálatos szeretetre késztetne!" Ha az erény képes lenne erre! De hiszen ez megtörtént. Isten törvénye minden erény summája, méghozzá olyan alakban, hogy fedetlen arccal nézheti mindenki, akinek

Isten megnyitotta a szemét. Mi a törvény, ha nem isteni erény és bölcsesség látható formában? Mi, ha nem az igazság és jóság eredeti eszméje, mely öröktől fogva a kezdetek nélküli elmében lakott, és ami most olyan formában jelent meg, hogy még az emberi értelem is fel tudja fogni?

5 Ha más szempontból vesszük szemügyre Isten törvényét, az maga a legfelsőbb változhatatlan értelem, módosíthatatlan feddhetetlenség, minden létező és valaha teremtett dolognak megfelelő, örök rend. Érzem milyen elégtelenek, sőt gyatrák ezek a szavak és minden más emberi kifejezés is, amikor ilyen halvány képekkel próbáljuk visszaadni Isten mélységes dolgait. Azonban nincs jobb, sőt egyáltalán nincs más eszközünk rá, amíg létünk e gyermeki állapota tart. Mivel most csak „rész szerint van bennünk az ismeret", kénytelenek vagyunk „rész szerint prófétálni", azaz rész szerint beszélni Isten dolgairól. „A sötétség miatt semmit sem kezdhetünk", amíg ebben a porsátorban vagyunk. Amíg „gyermek" vagyok, úgy kell szólnom, „mint gyermek", azonban hamarosan „elhagyom a gyermekhez illő dolgokat", hiszen „mikor eljő a teljesség, a rész szerint való eltöröltetik".

6 De térjünk vissza a tárgyra! Isten törvénye (emberileg szólva) az örök elme másolata, az isteni természet kirajzolódása, az örökkévaló Atya leggyönyörűbb hajtása, alapvető bölcsességének legfényesebb kisugárzása, a Felségesnek látható szépsége. Kerubok, szeráfok és a menny minden serege gyönyörűségének és csodálatának tárgya, dicsősége és öröme az összes bölcs hívőnek, Isten valamennyi helyesen oktatott földi gyermekének.

III.

1 Ilyen Isten örökre áldott törvénye. Harmadszor szeretném megmutatni a tulajdonságait – nem mindegyiket, mert az meghaladná még az angyalok bölcsességét is, hanem csak azokat, amiket a fenti Ige említ. Hármat találunk ott: szent, igaz és jó. Először is a törvény szent.

2 Az apostol ebben, úgy tűnik, nem a hatására utal, inkább a természetére, ahogy Jakab, amikor más szavakkal, de ugyanerről beszél, és azt mondja: „A felülről való bölcsesség pedig – ami nem más, mint ez a törvény, melyet Isten szívünkbe vésett – először is tiszta" (3,17), ἁγνη szeplőtlen, makulátlan, örökérvényűen és lényegileg szent. Ezért a lélekbe, úgymint

az életbe átültetve (ahogy ugyanez az apostol mondja, 1,27), θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος, meg nem fertőztetett vallás, azaz Isten tiszta, feddhetetlen, szeplőtlen imádata.

3 Valóban, a legteljesebb mértékben tiszta, szeplőtlen, feddhetetlen, szent. Különben nem származhatna közvetlenül Istentől, még kevésbé lehetne kifejezett képmása annak, akinek lényege a szentség. Tiszta minden bűntől, szeplőtlen a rossz meg sem illette. Olyan, mint a tiszta szűz, nem férhet hozzá semmi szenny, nem keveredhet tisztátalannal és szentségtelennel. Nincs köze semmiféle bűnhöz, hiszen „mi közössége a világosságnak a sötétséggel"? Ahogy a bűn természeténél fogva ellenségeskedés Istennel, úgy Isten törvénye ellensége a bűnnek.

4 Az apostol ezért utasítja vissza olyan iszonyattal azt az istenkáromló feltevést, hogy az Úr törvénye vagy önmagában bűn, vagy a bűn okozója. Távol legyen, el ne higgyük, hogy a bűn okozója, mivel felfedi azt, kifürkészi a sötétség elrejtett dolgait és napvilágra hozza őket. Igaz, hogy (mint az apostol Róma 7,13-ban megjegyzi) „a bűn (által) megtetszik (kiviláglik) a bűn". Minden álca leszaggatva róla, előtűnik természetes rútsága. Az is igaz, hogy „felette igen bűnös lesz a bűn a parancsolat által" a világosság és az ismeret fényében, megfosztva még a tudatlansággal való szegényes mentegetőzéstől is. Nincs kifogás, nincs mivel palástolja magát, csak még gyűlöletesebb lesz Isten és ember előtt. Bizony igaz, hogy „a bűn a jó által halált szerez", azáltal, ami önmagában tiszta és szent. Amikor világosságra kerül, még jobban tombol, amikor visszafogják, még erőszakosabban háborog. Ezt mondja az apostol (annak képében, aki tudja, hogy bűnös, de még nem szabadult meg bűneitől): „De a bűn alkalmat vett a parancsolat által", mely felfedte és megpróbálja féken tartani, azonban a bűn megvetve a zabolázást annál inkább „nemzett bennem minden kívánságot" (8. v.), mindenféle esztelen és káros vágyat, amit a parancsolat igyekezett elfojtani. Ezért „ama parancsolatnak eljövetelével felelevenedett a bűn" (9. v.), s még inkább nyugtalanított és tombolt. Ez azonban nem a parancsolat hibája. Bár visszaélnek vele, nem lehet bemocskolni. Mindez csak azt bizonyítja, hogy „az ember szíve végzetesen gonosz". De Isten „törvénye" akkor is „szent".

5 Másodszor pedig a törvény igaz. Mindenkinek megadja, amit érdemel. Pontosan előírja, mi a helyes, mit kell cselekednünk, hogyan gondolkodjunk, nyilatkozzunk létünk Szerzőjéről, magunkról és mindenki másról, akit teremtett.

Minden vonatkozásában alkalmazható a dolgok, az egész világegyetem és valamennyi ember természetére. Kinek-kinek összes körülményére rászabható, minden kapcsolatra, akár kezdettől fennállt, akár később jött létre. Pontos összhangban van a dolgok rendjével, mind lényegi, mind járulékos tulajdonságaikkal. Ezek közül semmivel sincs a legcsekélyebb összeütközésben sem, nem szakad meg a kapcsolata velük. Ha ilyen értelemben vesszük a szót, akkor nem található semmi önkény Isten törvényében. Ugyanakkor az egész és minden része teljességgel az ő akaratától függ, úgyhogy ez a kérés: „Legyen meg a te akaratod", a föld és a menny legfőbb egyetemes törvénye.

6 „De Isten akaratából lett ez a törvény? Az ő akaratából ered a jó és rossz? *Azért* jó valami, mert Isten azt akarja? Vagy azért akarja, mert jó?"

Attól tartok, hogy ez az ismert kérdés inkább érdekes, mint hasznos. S talán az a mód, ahogy általában tárgyalják nem igazán felel meg a teremtménytől elvárható tiszteletnek mindenek Alkotója és Kormányzója iránt. Aligha illik az embernek számadásra hívni a magasságos Istent. De tisztelettel és félelemmel mondhatunk egy keveset. Az Úr bocsássa meg, ha valamit helytelenül szólunk!

7 Tehát úgy tűnik, az egész probléma abból ered, hogy Isten akaratát tőle elválasztottnak tekintjük. Enélkül a kérdésnek nem lenne értelme. Hiszen senki sem kételkedhet abban, hogy Isten törvényének Isten az okozója. Azonban Isten akarata maga Isten. Vagyis ő úgy tekintendő, ahogy ezt vagy azt akarja. Ezért azt mondani, hogy Isten akarata vagy maga Isten a törvény okozója, egy és ugyanaz.

8 Továbbá ha a törvény, a jó és rossz változtathatatlan szabálya a dolgok természetétől és rendjétől, valamint ezek egymással való lényegi kapcsolatától függ (nem azt mondom, hogy örök kapcsolatuktól, mert az időben létező dolgok örök kapcsolatáról beszélni ellentmondás), amikor tehát azt mondom, hogy a törvény a dolgok természetétől és kapcsolatától függ, akkor Istentől kell hogy függjön, vagy Isten akaratától, mert maguk a dolgok minden kapcsolatukkal együtt az ő kezének munkái. Akarata által, egyedül „az ő tetszésére vannak és teremtettek" mind.

9 Azonban elismerjük (s aki csak körültekintő, valószínűleg kiállna emellett), hogy Isten minden egyes esetben azért akarja ezt vagy azt (mondjuk,

hogy az emberek tiszteljék a szüleiket), mert helyes, mert megfelel a dolgok rendjének, egymással való kapcsolatuknak.

10 Tehát a törvény minden tekintetben helyes és igaz. S nemcsak igaz, hanem jó is. Könnyű ezt belátni, ha meggondoljuk, milyen forrásból ered. Hiszen honnan fakadna, ha nem Isten jóságából? Mi más, ha nem jósága késztette őt arra, hogy az angyaloknak odaadja önmaga isteni másolatát? Mi egyébért tulajdoníthatjuk magunkénak saját természete képmását, amivel az embert felruházta? És mi, ha nem a gyengéd szeretet kényszerítette, hogy újból kijelentse akaratát a bűnbe esett embernek, Ádámnak vagy valamelyik leszármazottjának, aki Ádámhoz hasonlóan „szűkölködött Isten dicsősége nélkül"? Vajon nem puszta szeretet késztette arra, hogy közölje törvényét, miután az emberek értelme elsötétedett, s elküldje prófétáit, hogy hirdessék ezt a törvényt a vak, meggondolatlan emberiségnek? Kétség nem fér hozzá, hogy jósága hívta el Énókot és Nóét az igazság hirdetésére, jósága késztette barátját, Ábrahámot valamint Izsákot és Jákóbot, hogy bizonyságot tegyenek igazságáról. Egyedül jósága alapján adta az írott törvényt Mózesnek, amikor „sötétség borította a földet, és éjszaka a népeket", valamint Mózes által választott népének. A szeretet volt, mely ezeket az élő kijelentéseket Dávid és az őt követő próféták által magyarázta, amíg az idő teljességében Isten el nem küldte egyszülött Fiát, „nem azért, hogy eltörölje a törvényt, hanem inkább hogy betöltse", abban minden pontocskát és vesszőcskét megerősítsen. Aki miután belevéste a törvényt minden gyermeke szívébe, s ellenségét mind lába alá vetette, „átadja majd (közbenső) országát az Atyának, hogy majd Isten legyen minden mindenben".

11 Ez a törvény, amit Isten jósága adott egykor és tartott fönn az idők folyamán, olyan, mint a forrás, amelyből fakad: tele van jósággal és jóindulattal. Szelíd és kedves, ahogy a zsoltáros mondja: „édesebb a méznél, még a színméznél is". Meggyőző és szeretetre méltó. Magában foglal mindent, „amik csak kedvesek vagy jó hírűek; ha van valami erény és ha van valami dicséret" Isten és szent angyalai előtt, az mind megtalálható ezen belül. Az isteni bölcsesség, ismeret és szeretet összes kincse benne rejlik.

12 Nemcsak a természete jó, hanem a hatása is. Amilyen a fa, olyan a gyümölcse. Isten szívünkbe vésett törvényének gyümölcsei „igazság, nyugalom és biztonság mindörökké". Vagy inkább maga a törvény az igazság,

ami betölti a lelket minden értelmet felülhaladó békességgel, és szüntelen való örvendezésre indít Isten iránti jó lelkiismeretünk alapján. Ez helyes értelemben nem záloga, hanem „előlege a mi örökségünknek", mert része drága áron vett tulajdonunknak. Isten kijelentette magát testünkben, és örök életet hozott magával. Biztosít róla tiszta és tökéletes szeretettel, hogy „elpecsételtettünk a teljes váltságnak napjára", hogy „kedvez nekünk, amint ki-ki kedvez a maga fiának, aki szolgálja őt", hogy „ama a napon, amelyet ő szerez, tulajdonává leszünk", és vár ránk „a dicsőségnek hervadatlan koronája".

IV.

1 Már csak az van hátra a negyedik és utolsó szakaszban, hogy megmutassam, mi a törvény szerepe. Kétségtelenül először is az, hogy meggyőzze a világot a bűnről. Ez valójában a Szentlélek sajátos műve, amit minden eszköz nélkül is el tud végezni, vagy bármilyen neki tetsző módon, legyen az önmagában elégtelen vagy akár alkalmatlan. Így némelyek szíve egy pillanat alatt tört össze betegségben vagy egészségben, minden látható ok vagy külső eszköz nélkül. Másokat (száz év alatt ha egyet) az ébresztett annak tudatára, hogy „Isten haragja nyugszik rajtuk", hogy meghallották: „Isten volt az, aki Krisztusban megbékéltette magával a világot". Azonban Isten Lelke rendszerint a törvény segítségével győzi meg a bűnösöket. Ez az, mely a lelkiismeretre irányítva, általában a sziklát is összezúzza. Isten szavának főleg ez a tartalma az, mely ζῶν καὶ ἐνεργὴς, *élő és ható*, tele élettel, energiával „és élesebb minden kétélű fegyvernél". Isten és küldöttei kezében az álnok szív minden zugába behatol, és „elhat a szívnek és léleknek", sőt úgyszólván „az ízeknek és velőknek megoszlásáig". Ez leplezi le a bűnöst önmaga előtt. Letépi fügefaleveleit, s a bűnös meglátja, hogy „nyomorult és szegény és nyavalyás és vak és mezítelen". A törvény minden oldalról rábizonyítja vétkességét. Érzi, hogy nyomorult bűnös. Nincs mivel fizetnie. „Szája bedugatott", és „Isten ítélete alatt" áll.

2 Tehát a törvény első dolga az, hogy leteperje a bűnöst, megsemmisítse az életet és erőt, amiben bízik, és meggyőzze, hogy noha él, de halott – nem csupán halálos ítélet vár rá, hanem valóban halott Isten előtt, nincs benne lelki élet, „holt a vétkei és bűnei miatt". Másodszor az a szerepe, hogy a bűnöst megelevenítse, Krisztushoz vigye, hogy élhessen. E két szerepben olyan, mint a szigorú tanító. Erőszakkal hajt, nem szeretettel von.

Pedig a szeretet a forrása. A szeretet szellemében szakítja el tőlünk ilyen fájdalmasan a testbe helyezett reménységünket, nem hagyja, hogy megrepedt nádszálban bizakodjunk. Arra kényszeríti a bűnöst, hogy mindentől megfosztva, keserű lélekkel így kiáltson, vagy szíve mélyén így nyöszörögjön:

Elkárhozom. Nincs, Uram, nincs remény,
De meghaltál, és ebben bízom én.

3 A törvény harmadik feladata az, hogy életben tartson. Az áldott Lélek nagyszerű eszköze, mellyel felkészíti a hívőt, hogy még többet kapjon az isteni életből.

Attól tartok, hogy ezt a nagyszerű és fontos igazságot kevesen értik nemcsak a világ fiai, hanem még azok közül is, akiket Isten kiemelt a világból, akik valóban Isten gyermekei lettek hit által. Sokan megkérdőjelezhetetlen ténynek tartják, hogy amikor Krisztushoz jövünk, már nem vonatkozik ránk a törvény, így értelmezve azt, hogy „a törvény vége Krisztus minden hívő számára". „A törvény vége" valóban igazsága, megigazulása minden hívőnek. Ilyen szempontból vége a törvénynek. Senkit sem igazít meg, csak Krisztushoz vezet, aki ugyancsak – más értelemben – a törvény vége vagy határa, akire a törvény szüntelen mutat. De amikor elvezetett őhozzá, van még egy szerepe, hogy ott is tartson. Ugyanis folyamatosan arra készteti a hívőket, hogy minél inkább látják a törvény magasságát, mélységét, hosszúságát és szélességét, annál jobban buzdítsák egymást:

Ragadja őt meg mind, ki hisz,
Öleljen karja át,
Míg mindent teljességre visz
És új kegyelmet ád.

4 Ha tehát elismerjük ugyan, hogy minden hívő szakított a törvénnyel, amennyiben a zsidó szertartási törvényt vagy a teljes mózesi rendet értjük rajta (ugyanis Krisztus mindkettőt eltette az útból), ha elismerjük bár, hogy nincs dolgunk az erkölcsi törvénnyel, legalábbis abban az értelemben, hogy nem azáltal igazulunk meg (hiszen „megigazultunk ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által"), azért más értelemben még mindig vonatkozik ránk a törvény. Továbbra is kimondhatatlanul

hasznos, elsősorban hogy megmutassa a még szívünkben és életünkben maradt bűnt, így Krisztus közelében tartson, hogy vére minden percben megtisztíthasson. Másodszor, hogy erőt közvetítsen a Főből az élő tagokba, aki így képessé teszi őket annak megtevésére, amit törvénye parancsol. Harmadszor pedig megszilárdítja reményünket, hogy arra nézve, amit parancsol, de amit még nem értünk el, kegyelmet kegyelemre fogunk kapni, amíg valóban el nem nyerjük ígéreteinek teljességét.

5 Milyen világosan megegyezik ez minden igazi hívő tapasztalatával! Bár a lélek így kiált: „Mely igen szeretem a te törvényedet, egész napestig arról gondolkodom!", mégis naponta egyre jobban látja ebben az isteni tükörben saját bűnösségét. Egyre világosabb előtte, hogy még mindig mindenben vétkezik, hogy sem szíve, sem cselekedetei nem igazak Isten előtt, és ez percről percre Krisztushoz kergeti. Ebből látja, hogy mit jelent, amit az Írás mond: „Csinálj egy lapot is tiszta aranyból, és mesd ki arra: Szentség az Úrnak. És kösd azt Áron homlokára – aki nagy Főpapunk előképe –, hogy Áron viselje a szent áldozatok körül elkövetett vétket, amelyeket az Izráel fiai mindenféle szent adományaikban szentelnek (imádságaink és szent dolgaink ily kevéssé tudnak eleget tenni bűneink maradékáért!). Legyen azért szüntelen a homlokán, hogy kedvesekké tegye őket az Úr előtt" (2Móz 28,36.38).

6 Szeretném ezt egy példával megmagyarázni. A törvény azt mondja: „Ne ölj!" Ezzel (Urunk tanítása szerint) nemcsak a külső cselekedetet tiltja, hanem minden szeretetlen szót és gondolatot is. Minél jobban megvizsgálom ezt a tökéletes törvényt, annál inkább érzem, mennyi hiány van bennem. És minél inkább érzem ezt, annál tudatosabb előttem, mennyire szükségem van Krisztus vérére, hogy engesztelést szerezzen minden bűnömért, és Lelkére, hogy megtisztítsa szívemet „tökéletessé és éppé (tegyen) minden fogyatkozás nélkül".

7 Tehát éppúgy nem élhetek a törvény nélkül, ahogy nem élhetek Krisztus nélkül sem, hiszen most is ugyanúgy szükségem van rá, hogy Krisztus közelében tartson, mint annak idején szükségem volt rá, hogy hozzá vezessen. Különben ez a „hitetlen gonosz szív" azonnal „elszakadna az élő Istentől". Kölcsönösen egymáshoz irányítanak – a törvény Krisztushoz, Krisztus pedig a törvényhez. Egyfelől a törvény magassága és mélysége arra kényszerít, hogy Isten Krisztusban megmutatott szeretetéhez me-

neküljek, másfelől Isten Krisztusban megmutatott szeretete kedvesebbé teszi a törvényt „az aranynál és a drágaköveknél". Hiszen tudom, hogy minden szava kegyelmes ígéret, melyet Uram be fog tölteni a maga idejében.

8 Ki vagy te, ó ember, aki „kárhoztatod a törvényt és gonoszul szólsz felőle"? Aki egy sorba helyezed a bűnnel, Sátánnal és a halállal, s mindegyiket a pokolra kívánod? Jakab apostol olyan hallatlan gonoszságnak tekintette a törvény megbírálását illetve becsmérlését, hogy nem tudott mással súlyt adni felebarátunk kárhoztató elítélése bűnének, mint azzal, hogy a törvény elleni vétket is odasorolta. „Nem megtartója, hanem bírája vagy a törvénynek" – mondja. Azt bírálod, amit Isten a te elbírálásodra rendelt! Tehát Krisztus ítélőszékébe ültél, és elvetetted azt a zsinórmértéket, aminek alapján meg fogja ítélni a világot! Ó, vedd észre, hogy Sátán győzedelmeskedett rajtad! Ezentúl ne gondolj, ne szólj, ne gondolkodj könnyelműen Isten kegyelmének ez áldott eszközéről, még kevésbé öltöztesd fel madárijesztőnek! Inkább szeresd és értékeld amiatt, akitől származik és akihez vezet! Ez legyen dicsőséged és örömöd Krisztus keresztje mellett! Hirdesd dicséretét, és tiszteld minden ember előtt!

9 S ha meggyőződtél arról, hogy Istentől ered, hogy az ő utánozhatatlan tökéletességének mása, és hogy „szent és igaz és jó", különösen azoknak, akik hisznek, akkor ahelyett, hogy eldobnád, mint valami kárhozatos dolgot, vigyázz, egyre inkább ragaszkodj hozzá! El ne távozzon tőled az irgalomnak és igazságnak, Isten és ember szeretetének, a szelídségnek és tisztaságnak a törvénye! „Kösd a te nyakadra, írd be a te szívednek táblájára!" Maradj közel a törvényhez, ha közel akarsz maradni Krisztushoz, ragaszkodj hozzá, el ne ereszd! Mindig ez vezessen az engesztelő vérhez, ez erősítse folyamatosan reménységedet, amíg „a törvény minden igazsága teljesül benned", és „beteljesedsz az Istennek egész teljességéig".

10 Ha Urad beváltotta szavát, ha már „szívedbe írta a törvényt", akkor „a szabadságban, melyre Krisztus megszabadított, állj meg"! Nemcsak a zsidó szertartásoktól, a bűn terhétől és a pokol félelmétől szabadított meg (ez egyáltalán nem minden, sőt a keresztyén szabadságnak csupán legkisebb és legcsekélyebb része), hanem ami végtelenül nagyobb: a bűn hatalmától, az Ördög szolgálatától és attól, hogy megbántsd az Urat. Állj meg ebben a szabadságban, amihez képest minden egyéb említésre sem méltó! Állj meg abban, hogy teljes szíveddel szeresd Istent és teljes erőddel szolgáld

őt! A tökéletes szabadság az, hogy így megtartsd a törvényt, és minden parancsolatát kifogástalanul teljesítsd. „Ne kötözd meg ismét magadat szolgaságnak igájával”! Nem a zsidó szolgaságot értem ezen, sem a pokol félelmének szolgaságát. Remélem, hogy ezek távol vannak tőled. De vigyázz, meg ne kötözzön ismét a bűn igája, illetve valami belső vagy külső megszegése a törvénynek! Gyűlöld a bűnt jobban, mint a halált és a poklot! Gyűlöld magát a bűnt jobban, mint a büntetést! Őrizkedj a büszkeség, a bűnös vágy, a harag, minden rossz indulat, szó és tett szolgaságától! „Nézz Jézusra”, s ezért tekints bele egyre jobban a tökéletes törvénybe, „a szabadság törvényébe”, s „maradj meg amellett”, hogy napról napra „növekedj a kegyelemben és a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak ismeretében”!

A HIT ÁLTAL MEGERŐSÍTETT TÖRVÉNY *(I.)*

HARMINCÖTÖDIK IGEHIRDETÉS

„A törvényt tehát hiábavalóvá tesszük-e a hit által?
Távol legyen! Sőt inkább a törvényt megerősítjük.”
(Róma 3,31.)

1 Pál apostol – miután e levél (a Rómabeliekhez írt) elején általánosságban megállapítja, hogy „Krisztus evangéliuma Istennek hatalma minden hívő üdvösségére”, az az erő, mely által Isten minden hívőt részeltet a jelen és az örök megváltásban – megmutatja, hogy nincs más mód az ég alatt, amely által az ember üdvözülhetne. Különösen arról szól, hogy megszabadulhatunk a bűn vádló terhétől, s ezt általában megigazulásnak nevezi. S hogy mindenkinek szüksége van erre, és senki nem mondhatja, hogy ártatlan, azt különböző érvekkel bizonyítja, mind zsidók, mind pogányok előtt. Ebből (a fejezet 19. versében) levonja, „hogy minden száj”, akár zsidóé, akár pogányé, be kell dugassék, és nem próbálhat senki sem kifogásokat találni vagy magát igazolni, szükséges, hogy „az egész világ Isten ítélete alá essék”. „Annakokáért – mondja Pál, az ember a saját engedelmessége által, azaz – a törvénynek cselekedeteiből egy test sem igazul meg ő előtte.” „Most pedig törvény nélkül jelent meg az Istennek igazsága”, anélkül hogy eddig engedelmeskedtünk volna neki; „Istennek igazsága pedig a Jézus Krisztusban való hit által mindazokhoz” eljutott, „akik hisznek, mert nincs különbség” sem a megigazulás szükségességét, sem az elnyerésének módját illetően „mert mindnyájan vétkeztek, és szűkölködnek az Isten dicsősége nélkül”, az Úr dicsőséges képe nélkül, amire teremtette őket. És mindnyájan (akik részesülnek benne) „megigazulnak ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által, akit az Isten eleve rendelt engesztelő áldozatul, hit

által, az ő vérében, az ő igazságának megbizonyítására, hogy igaz legyen ő és megigazítsa azt, aki a Jézus hitéből való", hogy ne csorbítsa igazságát, ha e váltság révén kegyelmez. „Azt tartjuk tehát – s ezt a nagyszerű tételt akarta az apostol bebizonyítani –, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül" (20-28. v.).

2 Előre látható volt, hogy egyesek tiltakozni fognak. Sőt mindig is akadtak olyanok, akik jelentkeztek ilyen kifogással: ha azt mondjuk, hogy a törvény cselekedetei nélkül igazulunk meg, ezzel eltöröljük a törvényt. Anélkül, hogy az apostol szabályszerű vitába szállna, egyszerűen tagadja a vádat. „A törvényt tehát hiábavalóvá tesszük-e a hit által? – kérdezi. – Távol legyen! Sőt inkább a törvényt megerősítjük."

3 Egyesek furcsa módon azt képzelik, hogy amikor Pál apostol kijelenti: „az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül", akkor csak a szertartási törvényre gondol. Ennek viszont nyilvánvalóan ellentmondanak az előbb idézett szavak. Vagy Pál apostol megerősítette volna a szertartási törvényt? Világos, hogy nem. Semmissé tette a hit által, s ezt nyíltan hangoztatta is. Csak az erkölcsi törvényről mondhatta igazán, hogy nem tesszük hiábavalóvá, hanem hit által megerősítjük.

4 De ebben nincs mindenki az ő véleményén. Sokan nem értenek egyet vele. Az egyház története során többen vallották, még az úgynevezett keresztyének közül is, hogy „a hitnek, amely egyszer a szenteknek adatott" az volt a célja, hogy semmissé tegye az egész törvényt. Nem kímélik sem a szertartási, sem az erkölcsi törvényt, hanem szinte össze akarják kaszabolni mindkettőt „az Úr előtt". Szenvedélyesen vallják: „Ha akármilyen törvényt megerősítetek, akkor Krisztus nem használ nektek, elszakadtatok Krisztustól, a kegyelemből kiestetek."

5 Azonban megismerés szerint van ezekben az emberekben ilyen buzgóság? Megfigyelték vajon, mi az összefüggés a törvény és a hit között? Látták, hogy a kettő szoros kapcsolatát figyelembe véve, ha az egyiket leromboljuk, akkor mindkettő odavész? Amennyiben ugyanis eltöröljük az erkölcsi törvényt, akkor valójában a hitet és a törvényt együtt töröljük el, s tulajdonképpen nem marad semmi eszköz, ami vagy hitre vezetne minket, vagy felkeltené lelkünkben Istennek ezt az ajándékát.

6 Illendő tehát mindenkinek, aki Krisztushoz akar térni vagy benne akar élni miután elfogadta őt, hogy ne tegye hiábavalóvá a törvényt a hit által. Hogy ez ellen biztosítsuk magunkat, először is kérdezzük meg általában milyen módon teszik hiábavalóvá a törvényt a hit által? Másodszor pedig, hogyan követhetjük az apostolt, hit által megerősítve a törvényt?

I.

1 Először is kérdezzük meg: hogyan teszik általában hiábavalóvá a törvényt a hit által! Az igehirdető úgy teheti hiábavalóvá végérvényesen, hogy egyáltalán nem beszél róla. Olyan ez, mintha egyszerűen kitörölné Isten Igéjéből. Különösen, ha szándékosan teszi, ha következetesen soha nem hirdeti a törvényt, s azt a kifejezést, hogy „a törvény hirdetője" csak szemrehányó értelemben használja, szinte alig mondva ezzel kevesebbet annál, hogy az illető az evangélium ellensége.

2 Mindez abból származik, hogy az ilyen lelkipásztor egyáltalán nem ismeri a törvény természetét, tulajdonságait és hasznát. S ez bizonysága annak, hogy aki így beszél, vagy nem ismeri Krisztust – teljesen idegen az élő hit számára –, vagy legalábbis csak kiskorú Krisztusban, s mint ilyen, „járatlan az igazság beszédeiben".

3 Azzal védik magukat, hogy ha az evangéliumot hirdetik – saját értelmezésük szerint –, ha semmi másról nem beszélnek, csak Krisztus szenvedéséről és érdeméről, ezzel betöltik a törvény feladatát. Mi azonban ezt teljességgel tagadjuk. Nem felel meg ez a törvény legelső céljának, vagyis annak, hogy meggyőzze az embereket bűneikről, s felébressze azokat, akik még mindig a pokol szélén alszanak. Lehet, hogy volt itt-ott némi kivétel. Ezer közül egyet esetleg felébresztett az evangélium, de ez nem általános tapasztalat. Isten lényegében a törvénnyel, s csak a törvénnyel győzi meg a bűnöst. Isten nem az evangéliumot rendelte erre, s Urunk maga sem ezt alkalmazta. Az Írás nem hatalmaz fel, hogy erre használjuk, semmilyen alapon nem gondolhatjuk hatékonynak. A dolog természetéből kifolyólag sem ezt kell megcéloznunk. „Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra – jegyzi meg Urunk maga –, hanem a betegeknek." Ezért abszurd dolog orvost ajánlani azoknak, akik egészségesek vagy legalábbis annak képzelik magukat. Először meg kell győzni őket, hogy betegek, különben nem köszönik meg fáradozásodat. Ugyanilyen abszurd dolog

Krisztust azoknak ajánlani, akiknek egészséges a szívük, még nem tört össze. Olyan ez valójában, mintha „gyöngyöket hánynánk a disznók elé". Kétségtelen, hogy „eltaposssák azokat lábaikkal", s mi mást várhattok, mint hogy „nektek fordulva megszaggassanak titeket".

4 „De ha nincs is parancs a Szentírásban, hogy Krisztust ajánljuk a nemtörődöm bűnösnek, azért csak van rá bibliai példa?" Nem hiszem, én egyet sem ismerek. Szerintem te sem tudsz mutatni ilyet sem a négy evangéliumból, sem az Apostolok cselekedeteiből. S az apostolok írásai alapján sem tudod bebizonyítani, hogy valamelyikük ezt tette volna.

5 „Azonban nem mondja-e Pál apostol az első Korinthusi levélben, hogy »Krisztust prédikáljuk, mint megfeszítettet« (1,23)? És a másodikban, hogy »nem magunkat prédikáljuk, hanem az Úr Jézus Krisztust« (4,5)?" Ezzel egyetértünk; járjunk a nyomában, kövessük a példáját! De akkor prédikálj is úgy, ahogy Pál, és vége a vitának!

Mert bár biztosak vagyunk abban, hogy ő olyan tökéletesen hirdette Krisztust, mint az apostolok legnagyobbika, mégis ki hirdette Pálnál inkább a törvényt? Tehát nem gondolta, hogy az evangélium is megfelel ugyanannak a célnak.

6 Pál apostol első lejegyzett igehirdetése ezekkel a szavakkal zárul: „Mindenekből, amikből a Mózes törvénye által meg nem igazíttathattatok, ez által mindenki, aki hisz, megigazul. Meglássátok azért, hogy rajtatok ne essék, amit a próféták megmondottak: Lássátok meg, ti megvetők, és csodálkozzatok és semmisüljetek meg; mert én oly dolgot cselekszem a ti időtökben, oly dolgot, melyet nem hinnétek, ha valaki elmondaná nektek" (Csel 13,39kk.). Nyilvánvaló tehát, hogy mindezzel azt a törvényt hirdeti, amit ti értetek ezen a kifejezésen. Pedig hallgatóinak többsége – az is lehet, hogy mind – vagy zsidó, vagy vallási prozelita volt (43. v), s ezért valószínűleg sokan közülük bizonyos mértékig tudatában voltak annak, hogy bűnösök. Pál először arra emlékezteti őket, hogy Mózes törvénye által nem igazulhatnak meg, csak a Krisztusba vetett hit alapján. Ezután keményen fenyeget Isten ítéletével, ami a lehető legszorosabb értelemben véve a törvény hirdetése.

7 Következő beszédében, amit a lisztrai pogányoknak tartott (Csel 14,15kk), Krisztusnak még csak a nevét sem említi. Arról szól, hogy „e hi-

ábavalóktól az élő Istenhez térjenek". Valld be az igazat: nem azt gondolod, hogy te az ő helyében sokkal jobban prédikáltál volna? Nem csodálkoznék, ha az is eszedbe jutna, hogy azért *bántak vele oly gonoszul, mert rosszul prédikált, és megkövezése* igazságos büntetés volt, mivel nem *hirdette Krisztust*!

8 A börtönőrnek viszont, amikor az beugrott, és „remegve borult Pál és Silás elé" így szólva: „Uraim, mit kell nekem cselekednem, hogy üdvözüljek?", valóban rögtön azt mondta: „Higgy az Úr Jézus Krisztusban" (Csel 16,29kk.). S olyan embernek, aki ilyen mélyen meg volt győződve bűneiről, ki ne mondta volna ugyanezt? Ugyanakkor az athéni férfiakhoz egészen más módon beszél. Megfeddi babonaságukat, tudatlanságukat és bálványimádásukat, erősen ösztökélve őket, hogy bánják meg bűneiket, mert jön az ítélet, és a halottak fel fognak támadni (17,24-31). Ugyancsak, amikor Félix elküld Pálért, hogy „meghallgassa a Krisztusban való hit felől", az apostol ahelyett, hogy Krisztust a ti nézetetek szerint hirdetné (ami valószínűleg gúnyolódásra vagy ellenkezésre és istenkáromlásra késztette volna a helytartót), ő „igazságról, önmegtartóztatásról és az eljövendő ítéletről" szól, mire Félix (ez a kemény férfi) „megrémült" (24,24-25). Menj, kövesd Pál példáját! Hirdesd Krisztust a nemtörődöm bűnösöknek úgy, hogy „igazságról, önmegtartóztatásról és az eljövendő ítéletről" beszélsz!

9 Ha azt mondjátok: „Igen, de a leveleiben másképpen prédikálta Krisztust!", erre azt felelem *először*, hogy azokban egyáltalán nem prédikál, legalábbis nem az itt tárgyalt értelemben, ugyanis most a gyülekezet előtti igehirdetésről beszélünk. De ettől eltekintve azt válaszolom *másodszor*: leveleit nem hitetleneknek írta, mint akikről most szó van, hanem „Isten szentjeinek" Rómában, Korinthusban, Filippiben és más helyeken. Kétségtelen, hogy nekik többet szól Krisztusról, mint azoknak, akik Isten nélkül élnek a világban. Mégis, *harmadszor*, mindegyik levél tele van a törvénnyel, még a Római és a Galata levél is. Mindkettőben „a törvényt hirdeti", ahogy ti mondanátok, méghozzá hívőknek is, nemcsak hitetleneknek.

10 Ebből világos, hogy nem tudjátok, mit jelent az apostolhoz hasonlóan hirdetni Krisztust. Mert kétségtelen, Pál meg volt győződve róla, hogy Krisztust hirdeti mind Félixnek, mind Antiókhiában, Lisztrában és Athénben. S az ő példájából minden gondolkodó ember levonhatja: az apostol

szerint Krisztust hirdetni nemcsak abból áll, hogy Krisztusnak a bűnösök iránti szeretetéről szólunk, hanem abból a figyelmeztetésből is, hogy vissza fog jönni a mennyből tűznek lángjában. Ez a fenti kifejezés teljes, bibliai értelme. Krisztust hirdetni azt jelenti, hogy hirdetjük, amit ő kijelentett az Ó- vagy Újszövetségben. Tehát akkor is igazán hirdeted Krisztust, amikor azt mondod: „Seolba jutnak a gonoszok, oda minden nép, amely elfeledkezik Istenről", és akkor is, amikor ezt: „Íme az Istennek ama Báránya, aki elveszi a világ bűneit!"

11 Jól fontold hát meg: Krisztust prédikálni azt jelenti, hogy hirdetjük mindazt, amit Krisztus mondott, valamennyi ígéretét, fenyegetését és parancsát, mindent, ami könyvében meg van írva. Így leszel képes Krisztust olyan módon hirdetni, hogy a törvényt ne tedd érvénytelenné.

12 „Viszont nem azok az igehirdetések a legáldásosabbak vajon, amelyekben különösen Krisztus érdeméről és szenvedéséről van szó?" Valószínű, hogy ha bűnbánó vagy hívő gyülekezethez szólunk, akkor ezeket kíséri a legnagyobb áldás, mert állapotukat tekintve ilyen igehirdetések alkalmasak főleg a számukra. Azonban nem mindig ez jelenti a legnagyobb áldást. Kaphatok alkalmasint sokkal nagyobb áldást olyan igehirdetésből, amely szíven talál, és a porig aláz. Nem nyernék ilyen vigasztalást, ha csak Krisztus szenvedéséről szólnék vagy hallanék igehirdetést. Az állandó ismételgetés hatására ezek erejüket vesztenék, egyre laposabbá, élettelenebbé válnának, míg végül unalmas szócsépléssé fajulnának lélek, élet, hatóerő nélkül. Ha tehát így hirdetjük Krisztust, idővel az evangéliumot és a törvényt is hiábavalóvá tesszük.

II.

1 Másodszor úgy tehetjük semmissé a törvényt hit által, hogy azt tanítjuk: a hit fontosabb, mint az, hogy szentek legyünk. Ennek az útnak aztán ezernyi elágazása van, és sokan járnak rajtuk. Sőt, csak kevesen kerülik el teljesen őket azok közül, akik vallják, hogy hit által üdvözülünk, nem sok azoknak a száma, akik előbb-utóbb ne térnének bizonyos mértékig erre a mellékösvényre.

2 Mindazok ide kerülnek, erre a mellékútra, akik ha nem vallják is kategorikusan, hogy a Krisztusba vetett hit teljesen szükségtelenné teszi a tör-

vény megtartását, ellenben vagy azt gondolják, *(1)* hogy a szentség most már kevésbé lényeges, mint Krisztus eljövetele előtt volt, vagy *(2)* hogy kisebb mértéké elegendő, vagy *(3)* hogy kevésbé szükséges a hívőknek, mint másoknak. Ugyanerre a mellékútra tévednek mindazok is, akik bár általában helyesen gondolkodnak, mégis úgy vélik, hogy bizonyos esetekben többet szabad nekik, mint mielőtt hitre jutottak. Tulajdonképpen az, hogy a szabad kifejezést az engedelmességtől vagy szentségtől való szabadságra használják, rögtön megmutatja gondolkodásuk elferdült voltát, s éppen abban vétettek, amiről azt képzelték, hogy távol áll tőlük: a hittel semmissé tették a törvényt, az előbbit fontosabbnak tekintve a szentségnél.

3 Akik kifejezetten így tanítanak, először is ezzel védekeznek: „A kegyelem szövetségében élünk, nem pedig a cselekedetekében; így ezentúl nem szükséges a törvény cselekedeteit teljesítenünk."

Ugyan ki élt valaha a cselekedetek szövetségében? Egyedül Ádám a bűnbeesés előtt. Ő tartozott szigorú értelemben véve teljesen abba a szövetségbe, amely tökéletes, mindenre kiterjedő engedelmességet követelt az isteni jóváhagyás egyedüli feltételéül. Nem volt helye a bocsánatnak, még a legkisebb vétekre sem. Azonban senki más nem volt részese ennek a szövetségnek, sem zsidók, sem pogányok, sem Krisztus előtt, sem azóta. Ádám minden fia a kegyelem szövetségében élt és él. Elfogadásuk alapja: Isten ingyen kegyelemből, Krisztus érdeméért megbocsát azoknak, akik hisznek, méghozzá azzal a hittel, amely szeretet által munkálkodva teljes engedelmességet és szentséget terem.

4 Tehát nem arról van szó – ahogy gondoljátok –, hogy egykor jobban kellett engedelmeskednünk Istennek, azaz inkább tennünk a törvény cselekedeteit, mint most. Ezt a feltevést nem tudjátok igazolni. Hiszen ha a cselekedetek szövetségében éltünk volna, akkor azokat a cselekedeteket elfogadásunk előtt kellett volna végrehajtanunk. Most azonban a jó cselekedetek, bár ugyanolyan szükségesek, mint eddig voltak, nem feltételei elfogadásunknak, hanem abból következnek. Ezért a kegyelem szövetsége természetszerűleg nem ad okot, nem bátorít arra, hogy az engedelmességet vagy a szentséget valamely esetben illetve bármilyen mértékben elvessük.

5 „De nem hit által igazulunk meg, a törvény cselekedetei nélkül?" Kétségtelenül így van, sem a szertartási, sem az erkölcsi törvény cselekedetei

nem igazítanak meg. Bár minden embernek ez lenne a meggyőződése! Számtalan rossznak elejét venné, különösen az antinomianizmusnak, mert nagy általánosságban azt mondhatjuk, hogy a farizeusok az okai a törvényszegésnek. Túlzásokat hajszolnak, amik nyilván nem egyeznek a Szentírással, másokat az ellenkező végletbe kergeti. Cselekedetek által keresve a megigazulást elijesztik őket attól, hogy egyáltalán teret engedjenek a cselekedeteknek.

6 Az igazság azonban a kettő között rejlik. Kétségtelen, hogy hit által igazulunk meg. Ez az egész keresztyén építmény sarokköve. A törvény cselekedetei nem előfeltételei megigazulásunknak, hanem megigazító hitünk közvetlen gyümölcsei. Ha tehát jó cselekedetek nem követik hitünket, méghozzá teljes belső és külső szentség, világos, hogy akkor hitünk semmit sem ér, még mindig bűneinkben vagyunk. Ezért az, hogy hit által igazulunk meg, mégpedig cselekedetek nélküli hit által, nem ok arra, hogy a hit érdekében semmissé tegyük a törvényt, vagy azt képzeljük, hogy a hit felment a szentség minden formája illetve mértéke alól.

7 „Viszont nem azt mondja-e világosan Pál apostol: »Ellenben annak, aki nem munkálkodik, hanem hisz abban, aki az istentelent megigazítja, az ő hite tulajdoníttatik igazságul«? S nem következik-e ebből, hogy a hívő számára a hit foglalja el az igazság helyét? S ha a hit az igazság vagy szentség helyén van, akkor mi szükség még azokra is?”

El kell ismernünk, hogy itt van a probléma gyökere, sőt ez az antinomianizmus fő oszlopa. Még sincs szükség hosszú vagy bonyolult válaszra. Elismerjük, *(1)* hogy Isten megigazítja az istentelent, aki addig a pillanatig teljesen istentelen volt, telve mindenféle gonoszsággal, híjával minden jónak; *(2)* hogy megigazítja az istentelent, aki addig a pillanatig nem tett semmit, semmi jó cselekedetet; nem is tehetett, mert a rossz fa nem hozhat jó gyümölcsöt; *(3)* hogy egyedül hit által igazítja meg őt megelőző jóság vagy igazság nélkül; és *(4)* hogy ezután a hit tulajdoníttatik neki igazságul, vagyis megelőző igazságul. Azaz Isten Krisztus érdeméért elfogadja a hívőt, mintha minden igazságot betöltött volna. De miben támasztja mindez alá érvelésedet? Az apostol nem mondja sem itt, sem máshol, hogy ez a hit tulajdoníttatik nekik ezután is igazságul. Azt tanítja, hogy nincs igazság a hit *előtt*. De hol tanítja, hogy *utána* sincs? Azt állítja, hogy a szentség nem *előzheti meg* a megigazulást, de azt nem, hogy nem szükséges *követnie*.

Tehát nem hivatkozhatsz Pál apostolra, ha érvényteleníteni akarod a törvényt azzal a tanítással, hogy a hit fontosabb, mint a szentség.

III.

1 Másféleképpen is lehet a hit által hatálytalanítani a törvényt, s ez sűrűbben előfordul, mint az előző esetek bármelyike. Mégpedig úgy, hogy a gyakorlatban tesszük semmissé, elvben ugyan nem, de a valóságban, ha úgy *élünk*, mintha a hitnek az lenne a célja, hogy mentesítsen a szentség alól.

Mily buzgón véd ez ellen az apostol a jól ismert szavakkal: „Mit is tehát? Vétkezzünk-e, mivelhogy nem vagyunk törvény alatt, hanem kegyelem alatt? Távol legyen" (Róma 6,15). Szükséges alaposan megvizsgálnunk ezt a figyelmeztetést, mert rendkívül fontos.

2 Az, hogy „törvény alatt vagyunk" jelentheti itt a következőket: *(1)* a szertartási törvény kötelező megtartását; *(2)* feltétlen igazodást az összes mózesi intézkedéshez; *(3)* a teljes erkölcsi törvény követelményeinek való megfelelést, hogy Isten elfogadjon; és *(4)* az Isten haragja és átka alatti létet, örök halálra ítélve, bűneink és ítéletünk tudatában, tele rettegéssel és szolgai félelemmel.

3 Nos, bár a hívő „nincs Isten törvénye nélkül, hanem Krisztus törvénye alá tartozik", mégis mihelyt hinni kezd, nincs többé „a törvény alatt", semelyik értelemben a felsoroltak közül. Ellenkezőleg, „kegyelem alatt" van, jóságosabb, irgalmasabb rendelkezés alatt. Mivel nem tartozik már a szertartási törvény vagy a Mózesi rendelkezések alá, mivel nem kell betöltenie még az erkölcsi törvényt sem annak érdekében, hogy Isten elfogadja, megszabadult Isten haragjától és átkától, a bűn és ítélet minden terhétől, valamint a halál és pokol iszonyától és félelmétől, ami eddig egész életében megkötözte. Ezentúl (amire „a törvény alatt" nem volt képes) készségesen és mindenben engedelmeskedik. Nem rabszolgai félelemből, hanem nemesebb indok alapján, azért, mert Isten kegyelme uralkodik a szívében, s emiatt minden cselekedetét a szeretet motiválja.

4 Mit is tehát? A cselekedeteknek ez az evangéliumi elve talán kevésbé hatékony, mint a törvényre épülő? Talán kevésbé fogunk engedelmeskedni Istennek fiúi szeretetből, mint annak idején szolgai félelemből tettük?

Jó volna, ha nem ez lenne az általános helyzet, ha a gyakorlati antinomianizmus, vagyis a törvény észrevétlen semmissé tétele a hit által nem fertőzött volna meg ezer és ezer hívőt.

Téged nem fertőzött-e meg? Vizsgáld meg magad őszintén és alaposan! Nem teszel-e olyasmit, amit nem mertél volna megtenni, amikor „a törvény alatt" voltál, vagyis (ahogy gyakran mondjuk) amikor lelkiismereted vádolt? Például akkor nem mertél mértéktelenül étkezni, csak annyit ettél, amennyire szükséged volt, s azt is a legolcsóbb ételekből. Nem vagy-e most engedékenyebb? Nem kényezteted-e magad egy kicsit jobban, mint annak idején? Vigyázz, nehogy „vétkezz, mivelhogy nem vagy törvény alatt, hanem kegyelem alatt"!

5 Amíg lelkiismereted vádolt, semennyire sem merted a szem kívánságát dédelgetni. Nem tettél semmit, sem nagyot, sem kicsit csak azért, hogy kielégítsd kíváncsiságodat. A bútorok vagy ruházat terén csak a tisztaságot és szükséget vagy legföljebb a legminimálisabb kényelmet vetted tekintetbe. Felesleges dolgok és mindenféle cicoma, éppúgy mint a divatos elegancia, rettegéssel és utálattal töltöttek el.

Így van még mindig? Most is olyan érzékeny a lelkiismereted ezekben a dolgokban, mint annak idején? Még mindig ugyanazt a szabályt követed öltözet és berendezés terén, még mindig megveted a hiú pompát, a felesleget, a haszontalant, a csupán dísznek valót, akármilyen divatos legyen az? Vagy inkább nem tértél-e vissza ahhoz, amit egykor elvetettél, amit akkor nem használhattál anélkül, hogy lelkiismeretedet meg ne terhelte volna? Nem tanultál meg így nyilatkozni: „Már nem vagyok olyan aggályoskodó"? Bár az lennél! Akkor nem vétkeznél így, mert úgymond „nem vagy törvény alatt, hanem kegyelem alatt"!

6 Volt idő, amikor attól is húzódoztál, hogy valakit nyíltan megdicsérj, s még kevésbé tűrted, hogy téged megdicsérjenek. Szíven szúrt, nem bírtad elviselni, mert csak az Istentől jövő dicsőségre vágytál. Nem szenvedted az ilyen beszédet, s az olyat sem, ami nem volt tanulságos. Minden léha fecsegést, minden komolytalan szószaporítást gyűlöltél, utáltál és féltél tőle, mert mélységesen tisztában voltál az idő értékével, hogy milyen drága minden elszálló pillanat. Hasonlóképpen irtózattal és megvetéssel gondoltál minden felesleges kiadásra. A pénzedet csak az időnél becsülted

kevesebbre, s remegtél, nehogy még a hamis mammonon se találtass hű sáfárnak.

Még mindig halálos méregnek tartod a dicséretet, amit csak lelked árán adhatsz vagy kaphatsz? Még most is kerülsz és gyűlölsz minden beszédet, ami nem épít? Még mindig azon igyekszel, hogy egy perc se múljon el anélkül, hogy valamit ne javított volna rajtad? Nem lettél-e kevésbé óvatos pénzed és időd használatában? Nem pazarlod-e mindkettőt, bár régen erre képtelen lettél volna? Ó jaj! „Aminek javadra kellett volna szolgálnia, botlásodra lett!" Mily nagyot „vétkeztél, mivelhogy nem vagy törvény alatt, hanem kegyelem alatt"!

7 Isten mentsen attól, hogy továbbra is „Istenünknek kegyelmét bujálkodásra fordítsd"! Ne felejtsd, milyen világosan és határozottan vádolt egykor lelkiismereted mindezek miatt! Ugyanakkor tökéletesen biztos voltál benne, kitől jön a vád. A világ azt mondta, hogy általtod magad, de te tudtad, hogy Isten hangját hallod. Ezekben a dolgokban akkor nem voltál túlságosan aggályoskodó, most azonban nem vagy eléggé az. Isten azért tartott tovább abban a fájdalmas iskolában, hogy a nagy leckét tökéletesebben megtanuld. S máris elfelejtetted volna? Emlékezz vissza rá, mielőtt túl késő lenne! Hasztalan szenvedtél volna annyi mindent? Bízom benne, hogy nem hiába. Használd meggyőződésedet gyötrődés nélkül! Gyakorold a leckét a pálca nélkül! Ne tartsd kevesebbnek Isten kegyelmét most, mint azelőtt tüzes haragját! A szeretet talán kevésbé motivál, mint a félelem? Ha nem, akkor határozd el egyszer s mindenkorra: „Semmi olyat nem fogok tenni most, miután »kegyelem alatt« vagyok, amit nem mertem akkor megtenni, amikor »a törvény alatt« voltam."

8 Nem tudom ezt a témát anélkül befejezni, hogy fel ne szólítsalak: vizsgáld meg magad a vétkes mulasztások terén is. Szabad vagy tőlük most a „kegyelem alatt" ugyanúgy, mint amikor „törvény alatt" éltél? Annak idején milyen szorgalmasan hallgattad Isten szavát! Kihagytál-e akár egyetlen alkalmat is? Nem figyeltél-e rá éjjel és nappal? Egy kis akadály vajon távol tarthatott? Valami kis üzlet? Egy látogató? Enyhe rosszullét? A puha ágy? A sötét vagy hideg reggel? Nem böjtöltél-e gyakran, nem tartóztattad-e meg magad, amennyire csak tudtad? Nem imádkoztál-e sokat (bár fáztál és kimerült voltál), mikor a pokol szája tátongott alattad? Nem szólaltál-e fel kímélet nélkül még az ismeretlen Isten mellett is? Nem hir-

detted-e bátran? Nem dorgáltad-e meg a bűnösöket? Nem álltál-e ki az igazság mellett e parázna nemzedék között is? És most, miután hiszel Krisztusban? Megvan benned a hit, amely legyőzi a világot? S mi ennek az eredménye? Kevésbé lelkesedsz Mesteredért most, mint amikor nem ismerted? Már nem böjtölsz, nem imádkozol, nem hallgatod szavát, nem hívod a bűnösöket Istenhez oly buzgón? Térj meg! Vedd észre, érezd át elszomorító veszteségedet! Emlékezzél meg, honnan estél ki! Bánkódj hitetlenséged felett! Légy buzgó és az előbbi cselekedeteket cselekedd! Különben, ha továbbra is „hiábavalóvá teszed a törvényt a hit által", Isten kiirt, és a hitetlenekkel együtt oszt részt neked!

A HIT ÁLTAL MEGERŐSÍTETT TÖRVÉNY *(II.)*

HARMINCHATODIK IGEHIRDETÉS

„A törvényt tehát hiábavalóvá tesszük-e a hit által?
Távol legyen! Sőt inkább a törvényt megerősítjük.”
(Róma 3,31.)

1 Az előző prédikációban megmutattam, hogyan szokták általában hiábavalóvá tenni a törvényt a hit által. Először is azzal, hogy egyáltalán nem hirdetik, ami nagyon is hatásosan egy csapásra megsemmisíti. Közben úgy tesznek, mintha Krisztust hirdetnék és az evangéliumot magasztalnák, valójában pedig mindkettőt félreteszik. Másodszor azzal a (közvetett vagy közvetlen) tanítással, hogy a hit fontosabb, mint a szentség. A szentség úgymond most már kevésbé fontos, vagy nem olyan mértékben, mint mielőtt Krisztus a földre jött. Hogy számunkra nem olyan szükségszerű, mint egyébként lenne, mivel hiszünk, illetve hogy a keresztyén szabadság azt jelenti: nem köt semmiféle és semmilyen mértékű szentség. (Így arra való hivatkozással, hogy most már a kegyelem szövetségében élünk, nem a cselekedetekében, elferdítik azokat a nagyszerű igazságokat, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül, és hogy „annak, aki nem munkálkodik, hanem hisz, az ő hite tulajdoníttatik igazságul”.) Harmadszor pedig azzal teszik hiábavalóvá a törvényt, hogy nem cselekszik, vagyis gyakorlatban függesztik fel, nem elvileg. Úgy élnek, úgy cselekszenek, mintha a hit felmentene a szentség kötelezettsége alól, meghagyják a bűnt, „mert nem vagyunk a törvény alatt, hanem a kegyelem alatt”. Feladatunk tehát az, hogy megvizsgáljuk: hogyan követhetünk jobb példát, mi teszi lehetővé, hogy az apostollal együtt így szóljunk: „A törvényt tehát hiábavalóvá tesszük-e a hit által? Távol legyen! Sőt inkább a törvényt megerősítjük.”

2 Persze nem a szertartási törvényt. Tudjuk, hogy az örökre eltöröltetett. Még kevésbé erősítjük meg az összes mózesi rendelkezést. Tudjuk, hogy azokat Urunk a keresztre szegezte. Az erkölcsi törvényt sem úgy erősítjük meg (bár attól tartok, hogy túl sokan mégis ilyen módon teszik), mintha betöltése, parancsainak megtartása lenne megigazulásunk feltétele. Ha így volna, akkor „egy élő sem igazulna meg előtte". Azonban mindezek ellenére az apostol értelmezése szerint „megerősítjük a törvényt", mégpedig az erkölcsi törvényt.

I.

1 Először is tanításunk hitelvi alapjaként erősítjük meg, azzal, hogy igyekszünk teljes jelentésében hirdetni, kifejtve és érvényre juttatva minden vonatkozását, ahogy nagy Tanítónk tette, amíg a földön járt. Azzal erősítjük meg, hogy Péter tanácsát követjük: „Ha valaki szól, mintegy Isten Igéit szólja", ahogy régen a szentek szóltak és írtak épülésünkre, akiket a Szentlélek indított, s ahogy áldott Urunk apostolai tették ugyanennek a Léleknek az irányítása mellett. Megerősítjük, valahányszor az Úr nevében szólunk, ha semmit nem tartunk vissza a hallgatóktól, hanem korlátozás és fenntartás nélkül hirdetjük nekik Isten teljes szándékát. S hogy hatékonyabban megerősítsük, nagyon egyszerűen beszélünk. „Mert mi nem olyanok vagyunk, mint sokan, akik *meghamisítják* az Isten igéjét", καπηλεύοντες (mint csalók a rossz bort), nem *keverjük*, *hígítjuk*, *ferdítjük*, hogy jobban tessék a hallgatók ízlésének, „hanem tisztán, sőt szinte Istenből szólunk az Isten előtt a Krisztusban", mivel nincs más célunk, csak hogy „a nyilvánvaló igazsággal kellessük magunkat minden ember lelkiismeretének az Isten előtt".

2 Tehát tanításunkkal erősítjük meg a törvényt, amikor ilyen nyíltan hirdetjük mindenkinek, méghozzá teljességében, ahogy áldott Urunk és apostolai is tették, amikor nyilvánosságra hozzuk szélességében, hosszúságában, mélységében és magasságában. Megerősítjük a törvényt azzal, hogy minden szerepét hirdetjük, az összes benne foglalt parancsolatot, nemcsak teljes, szó szerinti jelentésében, hanem lelki értelmében is. Nem csupán a külső cselekedetekre nézve, amiket vagy tilt, vagy megkövetel, hanem a belső elvet is figyelembe véve, ami a szív gondolatait, vágyait és céljait illeti.

3 Ebben buzgólkodunk, s nemcsak azért, mert rendkívül fontos – hiszen, ha a fa rossz, ha a szív természete és indulata nincs rendben Isten előtt, akkor

szükségszerűen rossz minden gyümölcs, minden szó és tett -, hanem azért is, mert akármilyen lényeges mindez, csak igen kevéssé mérlegelik, nem nagyon értik. Olyan kevéssé, hogy a törvényről is elmondhatjuk, ha teljes lelki értelmében vizsgáljuk, hogy „titok, mely örök időtől fogva el volt hallgatva korokon és nemzedékeken át". El volt rejtve a pogány világtól. Bár dicsekedtek bölcsességükkel, sem Istent, sem Isten törvényét nem találták meg még betűjében sem, és sokkal kevésbé szellemében. „Balgatag szívük egyre inkább megsötétedett, míg – magukat bölcseknek vallva – , balgatagokká lettek." S lelki értelmében majdnem ennyire el volt rejtve a zsidó nép széles rétege elől is. Még akik oly készségesen jelentették ki másokról: „Ez a sokaság, amely nem ismeri a törvényt, átkozott", ők is maguk fölött mondták ki ezzel az ítéletet, mert ugyanaz az átok sújtotta őket, ugyanaz a szörnyű tudatlanság. Nézzétek meg, milyen kitartóan feddi Urunk közülük a legbölcsebbeket is a törvény durva félreértelmezése miatt. Vegyük például azt a majdnem általánosan elfogadott elméletüket, hogy a pohárnak csak a külsejét kell megmosni; vagy ha tizedet adnak a mentából, ánizsból és köményből (külső pontosság), ezzel levezeklik belső tisztátalanságukat, azaz teljesen figyelmen kívül hagyják az igazságot, a kegyelmet, a hitet, Isten szeretetét. A törvény lelki értelme annyira rejtve maradt még a legbölcsebb előtt is, hogy egyik legkimagaslóbb rabbijuk a zsoltárosnak ezeket a szavait: „Ha gonoszságra hajlik szívem, meg nem hallgat az én Uram" így értelmezi: Ha csak a szívemben van ott a rossz – mondja – , ha kifelé nem teszem, az Úr nem fogja figyelembe venni, nem kapok büntetést, csupán akkor, ha a tettekig is eljutok."

4 Isten törvényének belső, lelki jelentése azonban sajnos nemcsak a zsidók vagy pogányok elől van elrejtve, hanem még az úgynevezett keresztyén világ mérhetetlen nagy többsége elől is, legalábbis a legtöbb keresztyén elől. Isten parancsolatainak lelki értelme számukra is még mindig titok. S ezt nemcsak azokban az országokban figyelhetjük meg, amelyeket beborít a római egyház sötétsége és tudatlansága. Való igaz, hogy még azok közül is, akiket *reformált* keresztyéneknek neveznek, sokan a mai napig tájékozatlanok Krisztus törvényét, annak tisztaságát és lelki értelmét illetőleg.

5 Ezért van, hogy „az írástudók és farizeusok", akikben megvan a hit látszata, de nem az ereje, és akik általában bölcsnek gondolják és igaznak képzelik magukat, mind ez ideig „amikor meghallják ezeket, megbotránkoznak". Mélyen megütköznek, ha a szív vallásáról szólunk, s különösen,

amikor azt bizonygatjuk, hogy enélkül még ha „vagyonunkat mind felétetjük is", semmi hasznunk nem lesz belőle. De hát botránkozzanak meg, mi nem tehetünk mást: szóljuk az igazságot Jézusban. Ez a feladatunk, akár meghallgatják, akár tartózkodnak tőle, különben saját lelkünket meg nem menthetjük. Ami csak Isten könyvében található, mind szólnunk kell, nem úgy, hogy embereknek tessünk, hanem az Úrnak. Nemcsak ígéreteit kell hirdetnünk, hanem minden fenyegetését is, ami csak meg van írva. Amikor arról beszélünk, hogy milyen áldásokat és kiváltságokat készített Isten az ő gyermekei számára, tanítanunk kell mindazt, amit csak parancsolt". S tudjuk, hogy ugyanakkor megvan mindennek a maga haszna. Vagy az alvók felébresztése, a tudatlanok tanítása, a gyenge szívűek gyámolítása, vagy a szentek építése és tökéletesítése. Tudjuk, hogy „a teljes írás Istentől ihletett és hasznos (vagy) a tanításra (vagy) a feddésre, (vagy pedig) a megjobbításra, az igazságban való nevelésre", és Isten emberének, miközben az Úr munkálkodik a lelkében, szüksége van mindegyikre, hogy végül „tökéletes legyen, minden jó cselekedetre felkészített".

6 Feladatunk úgy hirdetni Krisztust, hogy mindazt elmondjuk, amit kijelentett. Kétségtelenül, sőt Isten különleges áldásával hirdethetjük Urunk, Jézus Krisztus szeretetét. Szólhatunk még hangsúlyosabban „Urunkról, igazságunkról", magyarázhatjuk Isten kegyelmét Krisztusban, hogy „megbékéltette magával a világot", s alkalomadtán hosszan dicsérhetjük őt, mert „mindannyiunk vétkét hordozta, megsebesíttetett bűneinkért, megrontatott a mi vétkeinkért, hogy az ő sebeivel gyógyuljunk meg." Azonban nem hirdetjük Krisztust saját Igéje szerint maradéktalanul, ha erre korlátozódunk. Nem menthetjük magunkat Isten előtt, ha nem szólunk minden hivataláról. Krisztust hirdetni jó munkásként, mint aki szégyent nem vall, nemcsak azt jelenti, hogy főpapi tisztében mutatjuk be, aki „emberek közül választatott, emberekért rendeltetett az Isten előtt való dolgokban", aki megbékít Istennel vére által, és „mindenkor él, hogy esedezzék érettünk". Hanem prédikálunk róla úgy is, mint az Úr prófétájáról, „ki bölcsességül lett nekünk az Istentől", aki szüntelen velünk van Igéje és Lelke által, aki „elvezérel minden igazságra". És rámutatunk, hogy Király marad örökké, törvényt adva mindazoknak, akiket vérén megvásárolt, helyreállítva Isten képét azokban, akiket előzőleg kegyelmébe fogadott, és uralkodva minden hívő szívben, míg „maga alá is vet mindeneket", míg teljesen ki nem űz minden bűnt, és „örök igazságot nem teremt".

II.

1 Másodszor azzal erősítjük meg a törvényt, ha a Krisztusba vetett hitet úgy hirdetjük, mint ami nem szükségtelenné teszi a szentséget, hanem létrehozza. Megteremti a szentség minden vonatkozását pozitív és negatív irányban, mind a szívben, mind a gyakorlati élet területén.

Ennek érdekében állandóan hangoztatjuk (amit gyakran és alaposan át kellene gondolnia mindenkinek, aki nem akarja „hiábavalóvá tenni a törvényt a hit által"), hogy maga a hit, még a keresztyén hit is, az Isten választottainak hite, az Istenért folytatott munkálkodásban való hit csak a szeretet szolgálója. Akármilyen dicsőséges és tiszteletreméltó, nem a parancsolat vége. Isten egyedül a szeretetnek adta ezt a dicsőséget: a szeretet Isten minden parancsolatának a végkifejlése. A szeretet Isten valamennyi rendeletének a célja, egyedüli célja a világ kezdete óta egészen addig, amíg minden be nem teljesedik. S akkor is meg fog maradni, amikor a menny és a föld elmúlik, mert „a szeretet (az egyedüli, ami) soha el nem fogy". A hit teljesen elmarad, helyét a látás foglalja el Isten örökkévaló jövendölése szerint. Azonban a szeretet

„Lényege, munkája nem változik,
Lángja ki nem hunyó fényben izzik,
Övé az élet, örök diadal,
Jóságot áraszt, s őt áldja a dal."

2 Sok kiváló dolgot mondanak a hitről, s aki csak elnyerte, az apostollal együtt mondhatja: „Az Istennek pedig legyen hála az ő kimondhatatlan ajándékáért." Azonban a hit minden kiválósága elvész, ha a szeretettel hasonlítjuk össze. Amit Pál az evangéliumnak a törvény fölötti dicsőségéről megjegyez, azt ugyanolyan jogosan elmondhatjuk a szeretetnek a hitet meghaladó dicsőségéről: „Sőt a dicsőített nem is dicsőséges ebben a részben az őt meghaladó dicsőség miatt. Mert ha dicsőséges az elmulandó, sokkal inkább dicsőséges, ami megmarad." Igen, a hit minden dicsősége, mielőtt megszűnne, abból származik, hogy a szeretetet szolgálja. Isten ezt a nagyszerű ideiglenes eszközt rendelte erre az örökkévaló célra.

3 Akik minden mértéket meghaladóan magasztalják a hitet, mintha minden mást feleslegessé tenne, és annyira félreértik mibenlétét, hogy úgy

vélik: elfoglalja a szeretet helyét, azt is vegyék figyelembe, hogy amilyen módon a szeretet túléli a hitet, ugyanúgy jóval meg is előzte. Az angyaloknak, akik teremtésüktől kezdve látják mennyei Atyjuk arcát, nem volt szükségük az általános értelemben vett hitre, hiszen az „a nem látott dolgokról való meggyőződés". A hitre, annak szűkebb értelmében, sem volt szükségük, vagyis nem kellett hinniük Jézus vérében, hiszen ő nem az angyalok formáját vette fel, hanem csak Ábrahám magváét. Tehát nem volt szükség a világ megalapítása előtt a hitre sem általános, sem szűkebb értelemben. Szeretetre azonban szükség volt. A szeretet már az örökkévalóságban is létezett Istenben, a szeretet nagy óceánjában. A szeretetnek helye volt Isten minden gyermekében teremtésük pillanatától fogva; egyszerre kapták meg kegyes Teremtőjüktől a létezés és a szeretet ajándékát.

4 Az sem bizonyos (bár sokan leleményesen és hihetően megénekelték), hogy a hitnek – akár általános értelmében is – helye lett volna a paradicsomban. Nagyon is valószínű a Szentírásban található rövid és lényegre törő beszámolóból, hogy Ádám, mielőtt fellázadt Isten ellen, látás, nem pedig hit által járt vele.

„Tekintete még éles, tiszta volt;
S (mint nap, ha tűz, és sas tekint bele)
Közelgetett, hol örök fény honolt,
Bölcs angyaloknak módján felfele."

Még szemtől szemben beszélhetett azzal, akinek most nem láthatjuk az arcát anélkül, hogy meg ne halnánk. Ezért nem volt szüksége a hitre, aminek az a szerepe, hogy kipótolja a látást hiányát.

5 Másfelől teljesen biztos, hogy a hitnek szűkebb értelemben véve sem volt akkor helye. Ugyanis ilyen vonatkozásban feltételezné a bűnt és Istennek a bűnös elleni haragját, ami nélkül nincs szükség a bűn kiengesztelésére, hogy a bűnös megbékélhessen Istennel. S mivel nem volt szükség engesztelésre a bűneset előtt, nem volt szükség ebbe az engesztelésbe vetett hitre sem, hiszen az embert nem szennyezte még semmi bűn, hanem olyan szent volt, mint Isten. De a szeretet már akkor betöltötte a szívét, vetélytárs nélkül uralkodott benne. Csak amikor a bűn miatt elveszett a szeretet, akkor kellett a hit. Nem magáért a hitért, s nem is azért, hogy feladatának betöltése után is létezzen,

azaz miután visszajuttatta az embert abba a szeretetbe, amiből kiesett. Tehát a bűnesetnél jött be ez a nem látott dolgok felőli bizonyosság, amire addig egyáltalán nem volt szükség; ez a megváltó szeretetben való bizalom, aminek addig semmi szerepe nem lehetett, amíg az ígéret el nem hangzott: „az asszony magva a kígyó fejére fog taposni".

6 Eszerint Isten eredetileg arra szánta a hitet, hogy újra megalapozza a szeretet törvényét. Tehát, ilyen módon szólva, nem becsüljük alá, nem fosztjuk meg az őt megillető dicsőségtől. Ellenkezőleg! Megmutatjuk igazi értékét, valós arányaiban magasztaljuk föl, azt a helyet adjuk neki, amit Isten bölcsessége kezdettől kirendelt a számára. A hit nagyszerű feladata, hogy visszaállítsa azt a szent szeretetet, amire Isten az embert eredetileg teremtette. Ebből következik, hogy bár a hit magában értéktelen (minden más eszközhöz hasonlóan), ellenben mivel az a célja, hogy újra megalapozza szívünkben a szeretet törvényét, és mert a dolgok mai állása szerint nincs az ég alatt más eszköz, mellyel ez elérhető, ezért kimondhatatlanul áldásos az embernek, és kibeszélhetetlen értéke van Isten előtt.

III.

1 Ebből természetesen következik, amit harmadsorban tekintetbe kell vennünk, hogy a törvény megerősítésének legfontosabb módja az, ahogy saját szívünkben és életünkben megerősítjük. Hiszen enélkül mit ér minden más? Megerősíthetjük azáltal, hogy hitelvként tanítjuk, prédikálhatjuk, magyarázhatjuk és érvényre juttathatjuk minden vonatkozásában, feltárhatjuk leglelkibb jelentését hirdetve Isten országának titkait. Szólhatunk Krisztus minden szerepéről és arról, hogy a belé vetett hit által nyerjük el szeretetének kincseit. Ugyanakkor, ha a hirdetett törvény nincs meg a szívünkben, nem lesz nagyobb értékünk Isten előtt, mint „a zengő ércnek vagy pengő cimbalomnak". Egész igehirdetésünk igen messze lesz attól, hogy hasznunkra váljon, inkább kárhozatunkat fogja erősíteni.

2 Tehát a leglényegesebb pont, amit meg kell vizsgálnunk, ez: mi a módja a törvény megerősítésének a saját szívünkben, hogy a lehető legjobban befolyásolja életünket. Ez csak hit által lehetséges.

Egyedül a hit alkalmas erre, ahogy ez mindennapi tapasztalatainkból is kiderül. Mert ameddig hitben és nem látásban járunk, addig gyorsan ha-

ladunk a szentség útján. Amíg állhatatosan a láthatatlanokra nézünk, nem pedig a láthatókra, addig egyre inkább megfeszíttetünk a világnak és a világ nekünk. Ha a lélek szeme nem az ideigvalókon függ, hanem az örökkévalókon, akkor egyre kevésbé fogunk ragaszkodni a világhoz és mind jobban az odafelvalókhoz. A hit tehát általában minden igazság és a valódi szentség legközvetlenebb és leghatásosabb elősegítője, megerősíti a szent és lelki törvényt a hívők szívében.

3 S ha a hitet szorosabb értelemben vesszük, az isteni bocsánatba vetett bizalomként, akkor még hatásosabban megerősítjük a Magasságos törvényét a szívünkben. Mert nincs más motiváció, ami oly hatékonyan indítana arra, hogy szeressük Istent, mint Isten Krisztusban megjelent szeretetének tudata. Ennek mélységes, meggyőző átérzése tesz leginkább képessé arra, hogy átadjuk szívünket annak, aki értünk adatott. S az Isten iránti hálás szeretetből fakad a testvéreink iránti szeretet is. Nem térhetünk ki a felebarát iránti szeretet elől, ha valóban hiszünk a szeretetben, amellyel Isten szeretett minket. Ez az emberek iránti szeretet, mely a hitre és az Isten iránti szeretetre épül „nem illeti gonosszal a felebarátot", tehát ahogy az apostol megjegyzi: „a (teljes tiltó) törvény betöltése". „Mert ez: Ne paráználkodjál, ne ölj, ne orozz, hamis tanúbizonyságot ne szólj, ne kívánjad, és ha valamely más parancsolat van, ebben az igében foglaltatik egybe: Szeressed felebarátodat, mint magadat". S a szeretet nem elégszik meg azzal, hogy pusztán nem tesz rosszat a felebarátnak, hanem folyamatosan arra késztet, hogy jót cselekedjünk, amikor csak időnk és alkalmunk van rá, jót cselekedve mindenkivel minden lehetséges módon és minden lehetséges mértékben. Ezért a szeretetben megnyilvánuló hit Isten parancsoló és nem csupán tiltó törvényének betöltése.

4 S a hit nemcsak külsőleg tölti be a tiltó illetve parancsoló törvényt, hanem belsőleg is munkálkodik a szeretet által, hogy megtisztítsa a szívet minden gonosz tulajdonságtól. Akiben megvan ez a hit, „az megtisztítja önmagát, amiképpen ő is tiszta" – megtisztítja magát minden földi, érzéki vágytól, minden gonosz és helytelen vonzalomtól, minden testies gondolattól, ami ellenségeskedés Isten ellen. Ugyanakkor tökéletesen végezve művét betölti az embert minden jósággal, méltányossággal és igazsággal. Mennyei légkört teemt a lelkében, és képessé teszi világosságban járni, ahogy Isten is a világosságban van.

5 Igyekezzünk tehát megerősíteni magunkban a törvényt! Ne vétkezzünk, mivel „kegyelem alatt vagyunk", hanem használjuk fel teljes erőnket, amit

arra kaptunk, hogy „minden igazságot betöltsünk”. Emlékezzünk rá, milyen világosságot kaptunk Istentől, amikor Lelke meggyőzött bűneinkről, és vigyázzunk, nehogy kioltsuk azt. Ragaszkodjunk ahhoz, amit akkor elnyertünk! Semmi rá ne vegyen, hogy ismét felépítsük, amit lerombol-tunk, hogy újra visszavegyünk valamit, akár kicsi, akár nagy dologról legyen szó, amiről korábban világosan láttuk, hogy nincs Isten dicsőségére, sem saját lelkünk javát nem szolgálja! Ne hanyagoljunk el semmi jelentéktelen illetve fontosat, amit egykor nem tudtunk volna lelkiismeretünk sérelme nélkül mellőzni! Hogy az akkor kapott világosságot növeljük és tökéletesítsük, tegyük most hozzá a hit világosságát! Erősítsük meg Isten előző ajándékát mélyebb átélésével annak, amit utána megmutatott, a bűnt kifinomultabb lelkiismerettel, érzékenyebben megítélve. Örömben, nem pedig félelemben járva, világos, szilárd meggyőződéssel az örökkévaló dolgokban, úgy fogunk nézni a gyönyörre, gazdagságra, dicsőségre, minden földi kincsre, mint a vízben gyöngyöző buborékokra. Semmi nem lesz fontos, kívánatos, megfontolásra érdemes, csak az, ami „a kárpiton túl” van, ahol Jézus „ül az Istennek jobbján”.

6 El tudod mondani: „Megkegyelmezel álnokságaimnak, és bűneimről többé meg nem emlékezel”? Akkor vigyázz, hogy ezek után menekülj a bűntől, mint a kígyótól! Mily mérhetetlenül súlyosnak látod most! Milyen kimondhatatlanul förtelmesnek! Másfelől milyen szeretetre méltó fényben szemléled most Isten szent és tökéletes akaratát! Munkálkodj hát azon, hogy beteljesedjen benned, rajtad és általad! Vigyázz és imádkozz, hogy többé ne vétkezz, hogy meglásd és elkerülhesd az Úr törvényének legcsekélyebb áthágását is! Amikor a napsugár bevilágít egy sötét helyiségbe, meglátod a port, amit addig nem észleltél. Ugyanúgy most, hogy beragyog szívedbe az Igazság Napja, már látod a bűnöket, amiket eddig nem vettél tudomásul. Igyekezz, hogy mindenben a kapott világosság szerint járj! Légy buzgó, hogy naponta több világosságot kapj, jobban megismerd és szeresd Istent, nagyobb mértékben részesülj Krisztus Lelkében, életében és feltámadásának erejében! Használd mindazt az ismeretet, szeretetet, életet és erőt, amit eddig kaptál, így hited szüntelen növekedni fog, így gyarapodsz napról napra a szent szeretetben, amíg a hitet fel nem váltja a látás, és a szeretet törvénye örök érvényre nem jut.

RAJONGÁS

HARMINCHETEDIK IGEHIRDETÉS

„Festus nagy fennszóval mondta: Bolond vagy te, Pál!”
(Cselekedetek 26,24.)

1 Így beszél az egész világ – vagyis akik nem ismerik Istent – azokról, akik Pál hitét vallják, mindenkiről, aki őt követi, ahogy ő követte Krisztust. Igaz, van egy olyan vallás, sőt azt is keresztyénségnek hívják, amit ilyen minősítés nélkül lehet gyakorolni, amiről általában elismerik, hogy összefér a józan ésszel. Ez a forma, a külső cselekedetek tisztességes, rendszeres végrehajtásának a vallása. Hozzáteheted még az ortodoxiát, helyes vélemények rendszerét, sőt némi pogány erkölcsöt is. Mégsem fogja a többség azt mondani rólad, hogy „a sok vallásosság téged őrültségbe vitt”. Ha azonban a szív vallására vágyódsz, ha az „igazságot, békességet és a Szentlélekben való örömöt” emlegeted, akkor nemsokára rád sütik: „Bolond vagy te”.

2 És ezzel nem bókolni akarnak neked a világi emberek. Kivételesen komolyan gondolják, amit mondanak. Nemcsak helybenhagyják, hanem teljes szívvel hiszik is, hogy minden ember magánkívül van, aki azt állítja, hogy „az Istennek szerelme kitöltetett a szívébe a Szentlélek által, aki adatott néki”, és Isten képessé tette őt a Krisztusban való örvendezésre „kibeszélhetetlen és dicsőült örömmel”. Ha valaki igazán Istenben él és minden e világi dolognak meghalt, ha szüntelenül látja az Urat, aki láthatatlan s így hitben jár, nem látásban, akkor egyértelmű esetnek tekintik: nem fér hozzá kétség, „a sok vallásosság őrültségbe vitte”.

3 Könnyű felismerni, hogy a világ pontosan azt tartja őrületnek, ami valójában Jézus Krisztus vallásának lelke, lényege és ereje: minden mulandó dolog megvetését, az örökkévaló értékek állandó keresését, a nem látot-

takról való, isteni eredetű meggyőződést, az Úr jóságában lelt örömöt, Isten boldog, szent szeretetét és Lelkének bizonyságtételét a mi lelkünkkel együtt arról, hogy Isten gyermekei vagyunk.

4 Azt azonban elismeri a világ, hogy az illető keresztyén minden egyéb tekintetben józanul viselkedik és beszél. Más dolgokban értelmes, csak ezeket illetően van valami baj a fejével. Megállapítják tehát, hogy az őrület, amiben a nevezett egyén szenved, különleges fajta. Ezért külön nevet is adnak neki: rajongásnak nevezik.

5 Rendkívül gyakran használják ezt a kifejezést. Némelyek állandóan ismételgetik. Azonban ritka, aki érti, még azok között is, akik legtöbbször hangoztatják. Ezért komoly emberek és mindazok, akik érteni szeretnék amiről beszélnek vagy amit hallanak, talán örömmel fogadják, ha megpróbálom elmagyarázni, mit is jelent ez a szó, mi is a rajongás. Bátorítani fog esetleg olyanokat, akikre igazságtalanul ragasztják rá ezt a címet, s hasznos lehet azoknak is, akiket jogosan neveznek így vagy legalábbis joggal nevezhetnének, ha nem intenénk őket óvatosságra.

6 Maga a szó általános vélekedés szerint a görög nyelvből származik. De hogy a görög ἐνθυσίασμος (enthuziazmus) szó honnan ered, azt még senki sem tudta kimutatni. Vannak, akik az ἐν θεῶ, Istenben kifejezésből próbálták származtatni, mert minden rajongás őrá irányul. Azonban ez eléggé erőltetett, hiszen nem nagy a hasonlóság a származtatott szó és az állítólagos eredeti között. Mások a θυσία, áldozatban kifejezésből próbálnák levezetni, mert a régi rajongók közül sokan rendkívül vad viselkedést erőltettek magukra az áldozatok idején. De lehet, hogy valami kitalált szó, és abból a hangból ered, amit az ilyen mesterkélt magatartások adtak ki magukból.

7 Nem kizárt, hogy azért is maradt meg ez az esetlen kifejezés oly sok nyelvben, mert nem csupán az eredetével, hanem a jelentésével sem voltak igazán tisztában. Átvették a görög szót, mert nem értették. Nem fordították le saját nyelvükre, mivel nem tudták, hogyan fordítsák le, hiszen mindig is tág, bizonytalan értelmű szó volt meghatározott jelentés nélkül.

8 Ezért egyáltalán nem meglepő, hogy ma is oly sok értelemben használják. Különböző emberek különbözőképpen értik, néha teljes ellentétben egymással. Egyesek jó jelentést tulajdonítanak neki, isteni sugallatot vagy

benyomást értenek rajta, mely minden természetes érzék fölött áll, és ami egy időre részben vagy teljes egészében kikapcsolja mind az értelmet, mind a külső érzékelést. A szónak ebben a jelentésében mind a régi próféták, mind az apostolok valódi rajongók voltak, mert időnként annyira megteltek a Szentlélekkel és annyira befolyásolta őket az Úr, aki szívükben lakozott, hogy szünetelt saját értelmük, minden érzékük és természetes képességük, s egészen Isten hatalma mozgatta őket. „A Szentlélektől indíttatva szóltak."

9 Mások semleges értelemben kezelik a szót, tehát mintha nem lenne sem jó, sem rossz erkölcsi kicsengése. Így emlegetik például a költők rajongását, különösen Homérosz és Vergilius esetében. Egy néhai kiváló író elmegy odáig, hogy azt állítja: senki sem kiváló a maga hivatásában, bármi legyen is az, ha nincs meg lelkületében a rajongás erős színezete. Úgy tűnik, rajongáson a gondolkodás nem mindennapi lendületét, a lélek különleges szenvedélyét, az átlagemberben fel nem lelhető elevenséget és erőt értik, ami sokkal inkább fölemeli a lelket, mint a hűvös értelem.

10 Azonban a fenti két jelentés közül egyik sem fedi azt, amit általában a rajongás szón értenek. A legtöbb embernek, ha másban nem is, abban megegyező a véleménye, hogy valami rossz dolgot jelöl. Világos, hogy ugyanez a nézetük mindazoknak, akik a szív vallását rajongásnak mondják. Ezért a következő oldalakon rossz dolognak, bajnak, ha nem egyenesen hibának fogom a kifejezést tekinteni.

11 A rajongásról elmondhatjuk, hogy kétségkívül gondolkodási rendellenesség, méghozzá olyan rendellenesség, ami nagyban hátráltatja az értelem használatát. Sőt néha teljesen félreteszi: nem csupán elhomályosítja, be is zárja az értelem szemét. Ezért lehet valóban egyfajta őrültségnek nevezni, inkább őrültségnek, mint butaságnak. Hiszen aki buta, az jó premisszákból rossz következtetéseket von le, míg az őrült jól következtet, de rossz premisszákból indul ki. Így tesz a rajongó is. Ha premisszái igazak volnának, akkor a következtetései is jók lennének. Azonban itt a hiba: rosszak az kiindulópontjai. Másnak képzeli magát, mint ami. S mivel rosszul indult, minél tovább halad, annál messzebb kerül a helyes úttól.

12 Tehát valójában minden rajongó őrült. Azonban ez nem mindennapi, hanem vallásos őrület. „Vallásos" kifejezésen nem azt értem, hogy a val-

lás része. Éppen ellenkezőleg. A vallás az egészséges elme lelke, ezért szöges ellentétben áll mindenféle őrülettel. Ehelyett úgy értelmezem a szót, hogy a célja a vallás, a vallásra irányul. Tehát a rajongó általában a vallásról, Istenről vagy Isten dolgairól beszél, de úgy, hogy minden értelmes keresztyén észreveszi: valami baj van az értelmével. A rajongást eszerint körülbelül így lehetne jellemezni: vallásos őrület, mely valami tévesen Istentől jövőnek képzelt befolyásból illetve sugallatból ered, legalábbis abból, hogy olyasmit tulajdonítunk Istennek, amit nem kellene, vagy helytelen elvárásaink vannak vele szemben.

13 Sokféle rajongás létezik. A leggyakoribbakat, így a legveszélyesebbeket, megpróbálom néhány általános címszó alatt összefoglalni, hogy könnyebben megértsük és elkerüljük őket.

Először azt a fajta rajongást szeretném megemlíteni, amikor egyesek a valóságtól eltérően a kegyelem részeseinek képzelik magukat. Így vannak, akik – tévesen – azt gondolják, hogy Krisztus által övék a megváltás, „a bűnök bocsánata". Olyanok ők, akiknek általában „nincsen gyökerük", nincs mély bűnbánatuk, hiányzik belőlük a mindent átható meggyőződés vétkeikről. „Ezért az Igét mindjárt örömmel fogadják." S mivel nincsenek „mélyen a földben", szívük mélyén nem munkálkodott az Ige, a mag „hamar kikel". Azonnal felszíni változást látunk, melyben a könnyű örömön átüt össze nem tört szívük büszkesége és féktelen önimádatuk, hamarosan meggyőzve őket arról, hogy máris „megízlelték az Istennek jó beszédét és a jövendő világ erőit".

14 Ilyen tehát az első fajtája a rajongásnak. Bizonyos őrület, ami abból a tévhitből ered, hogy ezek a lelkek elnyerték a kegyelmet, aminek valójában nem részesei, hanem csak becsapják magukat. Helyénvaló őrületnek nevezni, mert ezek a szerencsétlenek jól gondolkodnának, ha megfelelő lenne a kiindulópontjuk. Mivel azonban premisszáik csak képzeletük termékei, minden, amit rájuk építenek, leomlik. Ábrándozásaik alapja ez: beképzelik, hogy a Krisztusba vetett hit él bennük. Ha így lenne, akkor „királyai és papjai" volnának Istennek, „mozdíthatatlan ország" tulajdonosai. De nincs meg bennük ez a hit, ezért következtetéseik és viselkedésük olyan messze jár az igazságtól és józanságtól, mint a közönséges őrülté, aki földi királynak képzeli magát, s ennek megfelelően beszél és viselkedik is.

15 Sok más ilyenfajta rajongó van. Például aki fanatikusan lelkesedik a vallásért vagyis inkább az általa annak titulált nézetekért és formaságokért. Emellett meg van győződve arról, hogy hisz Jézusban, sőt hogy a régi szentek hitéért száll síkra. Ez a tévhit az alapja minden cselekedetének. Ha előfeltételezése igaz lenne, akkor volna elfogadható indoklás a viselkedésére, de így nyilvánvaló, hogy az csak zavaros agyának és zavaros szívének terméke.

16 Erre a rajongásra viszont a leggyakoribb példát azok szolgáltatják, akik keresztyénnek képzelik magukat, holott nem azok. Sok van belőlük nemcsak országunk minden vidékén, hanem a lakott föld legnagyobb részén is. Hogy nem keresztyének, az világos és tagadhatatlan, amennyiben hiszünk Isten kijelentésének. Hiszen a keresztyének szentek, ők viszont nem azok; a keresztyének szeretik Istent, ők a világot szeretik; a keresztyének alázatosak, ők büszkék; a keresztyének szelídek, ők indulatosak; a keresztyénekben az a lelkület munkálkodik, amely Krisztusban volt, ők pedig a lehető legtávolabb vannak ettől. Tehát éppúgy nem keresztyének, mint ahogy nem arkangyalok. Azonban annak képzelik magukat, s ezt meg is indokolják. Hiszen mióta az eszüket tudják, az volt a *nevük*, annakidején *megkeresztelték* őket és *keresztyén nézeteket* vallanak, amiket összegezve általában keresztyén vagy katolikus (egyetemes) hitnek neveznek. *Keresztyének módján imádják Istent*, mint atyáik tették. Úgymond jó *keresztyén életet* élnek, mint a szomszédaik. S ki merné azt gondolni vagy állítani, hogy ezek az emberek nem keresztyének? Pedig nincs bennük egy szikra igazi, Krisztusba vetett hit sem, nincs valódi belső szentség, meg sem kóstolták Isten szeretetét, s nem „részesültek a Szentlélekben".

17 Szegény önáltatók! Nem vagytok ti keresztyének, hanem túlbuzgó rajongók. Orvosok, gyógyítsátok meg magatokat! De előbb tudjátok meg, mi a bajotok: egész életetek rajongás, ami nagyon is illik ahhoz a képzelgésetekhez, hogy megkaptátok Isten kegyelmét. E nagy hiba következményeként napról napra tovább botladoztok, hozzátok egyáltalán nem illő szerep szerint beszéltek és cselekedtek. Ebből ered az a kézzelfogható, szembeszökő következetlenség, amely egész viselkedéseteket jellemzi: a valódi pogányság és a képzelt keresztyénség félresikerült keveréke. Mivel azonban az emberek túlnyomó többsége a ti oldalatokon áll, pusztán a számbeli fölény alapján meg is fogtok maradni ebben a téves nézetben: „Ti vagytok egyedül épeszűek, aki nem olyan, mint ti, az eszelős". Ez

azonban nem változtatja meg a dolgok természetét. Isten és szent angyalai előtt, sőt Isten minden földi gyermeke előtt csak bolondok vagytok, csupán rajongók mind! Vagy nem? Nem „árnyékban jártok-e", a vallás árnyékában, a boldogság árnyékában? Nem „hiába gyötritek-e magatokat" olyan bajokkal, amelyek éppannyira légből kapottak, mint boldogságotok vagy vallásotok? Nem képzelitek-e magatokat kiválónak vagy jónak? Igen okosnak és felettébb bölcsnek? De meddig? Talán amíg a halál észhez nem térít, hogy sírjatok bolondságotok felett örökkön örökké!

18 Másik fajta rajongás, amikor egyesek azt gondolják, hogy Istentől bizonyos adományokat kaptak, amelyekkel valójában nem rendelkeznek. Akadtak olyanok, akik azt hitték, hogy csodákat tudnak tenni, szavukkal vagy érintésükkel meg tudják gyógyítani a betegeket, vissza tudják adni a vakok látását, sőt halottakat is fel tudnak támasztani. Ennek egy hírhedt példája egészen friss még a saját történelmünkben. Mások prófétálni igyekeztek, megjósolni a jövőt, méghozzá a legnagyobb bizonyossággal és pontossággal. Azonban többnyire rövid idő alatt jobb belátásra jutnak ezek a rajongók. Amikor az egyszerű tények ellentmondanak jövendöléseiknek, a tapasztalat megteszi azt, amire az értelem nem volt képes, és észre téríti őket.

19 Ugyanebbe a csoportba tartoznak azok, akik igehirdetés vagy imádkozás közben Isten Lelkének befolyását olyan mértékűnek képzelik magukban, ami nem felel meg a valóságnak. Tudom, hogy a Szentlélek nélkül valóban nem tehetünk semmit, különösen nyilvános szolgálatainkat illetően. Minden igehirdetésünk hiábavaló, ha nem kíséri őket Isten ereje, úgyszintén imádságaink is, ha Lelke nem segít erőtlenségünkben. Tudom, hogy ha nem a Lélek által hirdetjük az Igét vagy mondjuk imánkat, mit sem ér fáradozásunk. Hiszen a segítség az egész föld színén egyedül tőle jön, aki cselekszik mindent mindenekben. Ez azonban nem vonatkozik az említett esetre. Bár a Szentléleknek van valódi hatása, ugyanakkor van képzelt működése is, és sokan összekeverik a kettőt. Egyesek úgy vélik, hogy a befolyása alatt vannak, holott nincsenek, sőt igen messze állnak tőle. Megint mások a valóságosnál jobban a befolyása alatt érzik magukat. Attól tartok, mind ide sorolhatók, akik azt képzelik, hogy Isten diktálja minden szavukat, ezért hát semmi rosszat és semmit rosszul nem mondhatnak. Köztudott, hány ilyen rajongó jelent meg ebben a században. Néhányan közülük sokkal határozottabb, ellentmondást nem tűrő hangon szól, mint Pál vagy akármelyik apostol.

20 Hasonló rajongást találunk gyakran – bár kisebb mértékben – a laikusoknál is. Az előbbiekhez hasonlóan beképzelik, hogy a Lélek befolyásolja vagy irányítja őket, pedig nem így van. Igaz, hogy „akiben pedig nincs a Krisztus Lelke, az nem az övé", és ha bármikor jót gondolunk, mondunk vagy teszünk, az az áldott Lélek segítségével történik. Azonban hányan tulajdonítanak neki illetve várnak tőle ésszerűség vagy bibliai alap nélküli dolgokat. Például azt hiszik, hogy Isten *különlegesen fogja vezetni* őket nemcsak fontos kérdésekben, hanem a lényegtelen csekélységekben, az élet legjelentéktelenebb eseményeiben is. Pedig ezekre az esetekre Isten a saját értelmünket adta, hogy vezessen, bár ez soha nem zárja ki Lelkének titkos segítségét.

21 Különösen fogékonyak erre a fajta rajongásra olyanok, akik azt várják, hogy Isten valóban rendkívüli módon vezeti majd őket lelki dolgokban vagy a mindennapi életben. Ezen azt értem, hogy látomások vagy álmok, erős benyomások vagy hirtelen sugallatok által. Nem tagadom, hogy Isten régen így mutatta meg akaratát, vagy hogy most is megteheti ezt. Hiszem, hogy nagyon ritkán ma is cselekszik így. Azonban milyen gyakran téved ebben az ember! Félrevezeti őt a büszkeség, az élénk képzelőerő, olyan sugallatokat vagy benyomásokat, álmokat vagy látomásokat tulajdonítva Istennek, amelyek teljesen méltatlanok hozzá! Ez mind tiszta rajongás, ugyanolyan messze jár a hittől, mint az igazságtól és józanságtól.

22 Valaki megkérdezheti: „Nem kell eszerint mindenben megkérdeznünk, hogy mi Isten akarata? S nem az ő akaratának kell irányítania cselekedeteinket?" Kétségkívül. De hogy tehet fel józan keresztyén ilyen kérdést? Honnan tudja meg Isten akaratát? Nem úgy, hogy természetfölötti álmokra vár, nem úgy, hogy látomásoktól reméli Isten kijelentését, nem vágyódik különleges benyomásokra vagy hirtelen sugallatokra. Nem, hanem Isten szavára hallgat. „A tanításra és a bizonyságtételre!" Ez a leghitelesebb módja annak, hogy megtudjuk, mi „az Istennek jó, kedves és tökéletes akarata".

23 „De honnan tudhatom meg, mi Isten akarata egy-egy konkrét esetben? A kérdéses dolog önmagában véve semleges, így a Szentírás nem ad rá speciális útmutatást." Erre azt felelem, hogy a Szentírásban van egy általános szabály, mely minden esetre alkalmazható: Isten akarata a mi megszentelődésünk. Belső és külső szentségünket akarja, hogy jók legyünk és jót tegyünk minden módon képességünk legmagasabb mértéke szerint.

Ilyen értelemben szilárd talajon járunk. Ez olyan világos, mint a nap. Hogy tehát megtudjuk, mi Isten akarata egy bizonyos esetben, csupán ezt az általános szabályt kell alkalmaznunk.

24 Tegyük fel például, hogy egy értelmes ember házasság előtt áll vagy új vállalkozásba akar kezdeni. Isten akaratának a megértéséhez – miközben bizonyos benne, hogy „Isten azt akarja, hogy a lehető legszentebb életet éljem és a tőlem telhető legtöbb jót tegyem" – csak ezt a kérdést kell feltennie: „Hogyan élhetem a lehető legszentebb életet, és hogyan tehetem a legtöbb jót?" Ezt kell eldöntenie részben megfontolás, részben tapasztalat alapján. Tapasztalatból tudja, hogy jelenlegi állapota mennyire segíti elő a jó életben, a jó cselekvésében, értelme pedig megmutatja, mennyire fogja a kérdéses terv elősegíteni vagy mennyire segíthetné elő ugyanezt. Ha a kettőt összehasonlítja, meg tudja állapítani, melyik kedvez inkább annak, hogy jó legyen és jót tegyen. Amennyire biztos ebben, annyira biztos lehet Isten akaratában.

25 A Lélek segítsége minden bizonnyal jelen van az egész folyamat alatt. Nem könnyű megmondani, hányféle módon nyújt a Szentlélek segítséget. Emlékeztethet sok körülményre, egyeseket erősebb, élesebb megvilágításba helyezhet, észrevétlenül megnyitja elménket, hogy meggyőzzön, s a meggyőződést szívünkben is meggyökerezteti. S amellett hogy sok ilyen körülmény összejátszik annak érdekében, ami az Úr előtt elfogadható, adhat kimondhatatlan békességet, szeretetének szokatlan mértékét, úgyhogy nem kételkedhetünk tovább: pontosan ez az ő akarata.

26 Ez az egyszerű, bibliai, értelmes módja annak, hogy megtudjuk, mi Isten akarata egy bizonyos helyzetben. Ha belegondolunk azonban, hogy milyen ritkán alkalmazzák az ilyen módszert, és a rajongásnak milyen özöne árasztja el azokat, akik nem bibliai, nem ésszerű módon próbálják „kikutatni Isten akaratát", szinte azt kívánja az ember, bárcsak sokkal ritkábban használnák ezt a kifejezést. Hogy néhányan a legjelentéktelenebb alkalommal is élnek vele, az a harmadik parancsolat világos áthágása. Isten nevével való durva visszaélés, ami elárulja, milyen kevéssé tisztelik. Nem lenne sokkal jobb, ha más kifejezéseket használnának, amelyek ellen nem hozható fel ez a vád? Például ahelyett, hogy egy bizonyos esettel kapcsolatban így szólnánk: „Meg akarom tudni, hogy mi Isten akarata", nem lenne helyesebb ezt mondani: „Meg akarom tudni, mi szolgálna leginkább javamra, hogyan lehetnék a leghasznosabb?" Az ilyen beszéd világos, nincs

benne kivetni való, egyszerű bibliai kérdéssé teszi az ügyet, és mentes a rajongás veszélyétől.

27 A rajongás harmadik, nagyon gyakori fajtája (amely talán fedi az előzőt) az, amikor egyesek megfelelő eszközök nélkül próbálnak célhoz érni, csak Isten közvetlen ereje által. Ha a szükséges eszközöket valamiféle isteni meggondolás valóban visszatartaná, akkor mentesek lennének ez alól a vád alól. Isten megteheti – és néha meg is teszi –, hogy ilyen esetekben megmutatja közvetlen beavatkozásának képességét. De akik ezt várják akkor is, amikor adottak az eszközök, és nem hajlandók azokat használni, azok valójában rajongók. Például akik anélkül akarják megérteni a Szentírást, hogy olvasnák és gondolkodnának róla. Nem használnak semmi elérhető segédeszközt, amely pedig segíthetné őket. Ilyenek azok az igehirdetők, akik szándékosan készületlenül beszélnek a gyülekezetben. Azt mondom, hogy szándékosan, mert adódhat olyan körülmény, amely ezt néha elkerülhetetlenné teszi. De aki megveti a hasznos beszéd nagyszerű eszközeit, az rajongó.

28 Talán most azt várják egyesek, hogy megemlítem a negyedik fajta rajongást, legalábbis amit némelyek annak tartanak, mégpedig azt, amikor tévesen Isten gondviselésének tulajdonítunk valamit, amely nem tekinthető annak. De megkérdezném: mi az, ami nem Isten gondviselése, mi az, amit nem ő rendez el vagy legalábbis nem irányít közvetve vagy közvetlenül? Szerintem csak a bűnt nem, s még mások bűneiben is Isten felém irányuló gondviselését látom. Nem azt mondom, hogy általános gondviselését, mert ez szerintem csak hangzatos kifejezés, nem jelent semmit. S ha van különleges gondviselés, az mindenkire és mindenre ki kell terjedjen. Urunk is ezt értette rajta, különben nem mondta volna: „Nektek pedig még a fejetek hajszálai is mind számon vannak” és „egy verebecske sem esik a földre a ti (mennyei) Atyátok akarata nélkül.” Ha valóban így van, ha Isten *universis tanquam singulis, et singulis tanquam universis* uralkodik az egész világegyetemen ugyanúgy, mint minden egyes emberen, s minden egyes emberen ugyanúgy, mint az egész világegyetemen, akkor (a bűneinken kívül) mi az, amit nem tulajdoníthatunk Isten gondviselésének? Tehát szerintem ebben nincs helye a rajongás vádjának.

29 Ha valaki így fogalmazná a vádat: „Amennyiben ezt te gondviselésnek tekinted, úgy a menny különleges kegyeltjének képzeled magad”, akkor

arra azt felelem, hogy elfelejtette, mit mondtam az imént: *Praesidet universis tanquam singulis*. Gondviselése éppúgy kiterjed minden emberre a világegyetemben, mint egyetlen személyre. Nem látod-e, hogy aki ezt hiszi, és ami csak vele történik, azt mind Isten gondviselésének tulajdonítja, nem tekinti magát jobban a menny kegyeltjének, mint amilyennek a többi embert látja az ég alatt? Emiatt tehát nem vádolhatod rajongással.

30 Minden rajongás ellen a lehető legnagyobb elővigyázatossággal kell védekeznünk, meggondolva, milyen félelmetes hatása volt sokszor, ami valóban a természetéből adódik. Egyenes hajtása a büszkeség, amit a tő, melyről fakadt egyre növel, mindinkább elidegenítve Isten kegyelmétől és életétől. Kiszárítja a hit és szeretet, az igazság és valódi szentség forrását, hiszen ezek mind a kegyelemből erednek. Azonban „Isten a kevélyeknek ellene áll, az alázatosaknak (egyedül nekik) pedig kegyelmet ad."

31 A büszkeséggel együtt természetesen felébred a minden tanácsot elutasító és meggyőzhetetlen lelkület is. Ezért bármilyen tévelygésbe vagy hibába esik is a rajongó, nem nagy remény van a talpraállítására. Hiszen a józan ész nem sokat nyom annál a latban (ahogy gyakran és helyesen nyilatkoztak róla), aki azt hiszi, hogy felsőrendű vezetője van, Isten közvetlen bölcsessége irányítja. S ahogy nő az illető büszkesége, úgy növekszik tanácsolhatatlansága és makacssága is. Egyre kevésbé lesz fogékony a meggyőzésre, egyre kevésbé lehet rá hatni. Mind jobban kötődik saját véleményéhez és akaratához, amíg teljesen bele nem szorul és mozdíthatatlan nem lesz.

32 Mivel felfegyverezte magát Isten kegyelme valamint az emberek minden tanácsa és segítsége ellen, kénytelen saját szívének és a büszkék királyának vezetésére hagyatkozni. Nem csoda tehát, hogy napról napra egyre jobban, egyre megrögzöttebben lenézi az egész emberiséget, dühödt harag, mindenféle szeretetlen érzés, mindenféle világi és ördögi indulat lesz úrrá rajta. A borzalmas külső megnyilvánulásokon sem csodálkozhatunk, amelyek minden korban az ilyen elemektől származtak. S az elkövetők keresztyénnek nevezik magukat, miközben mohóságukban olyan dolgokat művelnek, melyek még a pogányok közt is alig találhatók.

Ilyen a rajongás, ez a sokfejű szörny, ilyen borzalmas következményei vannak! Miután mindezt végigvettük, vonjunk le néhány nyilvánvaló következtetést saját gyakorlatunkra nézve!

33 Először is, mivel a rajongás gyakran használt, de kevéssé értett kifejezés, vigyázz, ne beszélj olyasmiről, amit nem tudsz! Ne használd ezt a szót, amíg meg nem értetted! Mint minden másban, ebben is tanulj meg gondolkozni, mielőtt szólnál! Először ismerd meg e nehéz kifejezés jelentését, és csak utána használd, ha kell!

34 Mivel kevesen értik e homályos, bizonytalan jelentésű fogalmat a tanult, művelt emberek táborában is, hát még a közönségesebbek között, nincs biztos látásuk az értelmét illetően, ezért, másodszor, vigyázz, nehogy valakit is rajongónak gondolj vagy titulálj holmi szóbeszéd alapján. Ez egyáltalán nem elegendő alap arra, hogy bárkit megbélyegezzünk, és még kevésbé elegendő alap ilyen befeketítő név használatához. Minél rosszabb egy szó jelentése, annál óvatosabbnak kellene lenned, hogyan alkalmazod másokra. Ha valakit ilyen súlyos váddal illetsz alapos bizonyíték nélkül, az sem nem igazságos, sem nem irgalmas.

35 S mivel a rajongás ilyen nagy rossz, óvakodj, hogy bele ne keveredj! Vigyázz és imádkozz, nehogy beleess ebbe a kísértésbe! Könnyen megkörnyékezi azokat, akik félik és szeretik Istent. Őrizkedj attól, hogy magadat a kelleténél többre tartsd! Ne képzeld, hogy kegyelmet kaptál Istentől, ha nem kaptál! Lehet, hogy bőven van örömöd, lehet benned némi szeretet, és még mindig hiányozhat belőled az élő hit. Kiálts Istenhez, hogy ne hagyjon vakságodban letévedni az útról! Soha ne képzeld, hogy Krisztusban hívő vagy, mielőtt Krisztus kijelentené magát benned, és Lelke a te lelkeddel együtt bizonyságot tenne arról, hogy Isten gyermeke lettél.

36 Vigyázz, ne légy heves, másokat üldöző rajongó! Ne képzeld, hogy Isten arra hívott el (ami teljes ellentétben állna Mestered lelkületével), hogy mások életét elveszítsd, s nem pedig arra, hogy megmentsd őket! Még csak ne is álmodj arról, hogy másokat Isten útjára kényszeríthetsz! Gondolkozz, és hagyj másokat is gondolkodni! Vallási dolgokban ne használj kényszert! Még, akik a lehető legtávolabb járnak az úttól, azokat se kényszerítsd mással, mint értelemmel, igazsággal és szeretettel!

37 Vigyázz, ne csatlakozz a rajongók közönséges hordájához, ne képzeld magad keresztyénnek, ha nem vagy az! Ne merészeld felvenni ezt a tiszteletreméltó nevet, ha nincs világos, biblikus jogod rá, ha nincs meg benned az az indulat, ami Krisztusban volt, ha nem élsz úgy, mint ő!

38 Vigyázz, ne ess a rajongás második fajtájába, ne képzeld, hogy Isten olyan dolgokat adott neked, amik nincsenek meg benned! Ne bízz látomásokban és álmokban, hirtelen kelt benyomásokban vagy akármilyen erős sugallatokban! Ne felejtsd: nem így tudod meg, hogy mi Isten akarata egy-egy helyzetben, hanem úgy, ha alkalmazod a Biblia egyszerű szabályát a tapasztalat, az értelem és Isten Lelkének mindennapi segítségével. Ne vedd Isten nevét könnyűszerrel a szádra, ne beszélj minden jelentéktelen helyzetben is Isten akaratáról, hanem szavaidat és tetteidet tisztelet és istenfélelem irányítsa!

39 Végül vigyázz, ne képzeld, hogy szükséges eszközök nélkül célt érhetsz! Isten el tud vezetni a célra mindenféle eszköz nélkül is, de nincs okod ezt elvárni. Ezért használd folyamatosan és gondosan mindazokat az eszközöket, amelyeket úgy rendelt, mint kegyelmének megszokott csatornáit! Használj minden eszközt, amit vagy a józan ész, vagy a Biblia ajánl, hogy (Istennek a Krisztusban megjelent ingyenes szeretete által) elnyerd vagy gyarapítsd Isten ajándékait! Legyen reménységed tárgya, hogy napról napra növekedsz abban a tiszta és szent hitben, amit a világ mindig is rajongásnak hívott s úgy is fog nevezni, azoknak viszont, akiket Isten megmentett az igazi rajongástól, a csupán külső keresztyénségtől, „Isten bölcsessége és Isten ereje”, a Magasságos dicsőséges képe, „igazság és békesség”, „örök életre buzgó, élő víznek kútfeje”!

ÓVÁS A VAKBUZGÓSÁGTÓL

HARMINCNYOLCADIK IGEHIRDETÉS

„János pedig felele néki, mondván:
Mester, látánk valakit, a ki a te neveddel ördögöket űz,
a ki nem követ minket; és eltiltók őt, mivelhogy nem követ minket.
Jézus pedig monda: Ne tiltsátok el őt;
mert senki sincs, a ki csodát tesz az én nevemben
és mindjárt gonoszul szólhatna felőlem."
(Márk 9,38-39.)

1 Az alapigénket megelőző versekben azt olvassuk, hogy miután a tizenkettő arról vitatkozott, hogy „ki a nagyobb, Jézus előfogva egy gyermeket, közéjük állította azt; és ölébe vévén azt, monda nékik: Aki az ilyen gyermekek közül egyet befogad az én nevemben, engem fogad be; és aki engem befogad, nem (csak) engem fogad be, hanem azt, aki engem elbocsátott". Ekkor „János felelt neki – vagyis azzal kapcsolatban válaszolt, amit most mondott az Úr: – Mester, láttunk valakit, aki a te neveddel ördögöket űz, és aki nem követ minket; és eltiltottuk őt, mivelhogy nem követ minket." Mintha ezt mondta volna: „Be kellett volna fogadnunk? Ha őt befogadjuk, az olyan, mintha téged fogadnánk be? Nem kellett volna inkább eltiltanunk? Nem jót tettünk?" „Jézus pedig monda: Ne tiltsátok el őt!"

2 Ugyanezt a szakaszt Lukács evangéliumában is megtaláljuk, méghozzá majdnem ugyanezekkel a szavakkal. De megkérdezhetné valaki: mi közünk hozzá? Manapság már senki sem űz ördögöket. Nem vonta vissza vajon Isten ezt az erőt az egyháztól ezerkétszáz vagy ezernégyszáz éve? Akkor hát mi közünk ehhez az esethez, vagy ahhoz, ahogy az Úr döntött?

3 Talán több közünk van hozzá, mint általában gondolnánk, hiszen ez az eset nem kivételes. Hogy a lehető legnagyobb haszonnal vizsgáljuk, először is meg szeretném mutatni, milyen értelemben lehet ördögöt űzni és

hogyan űznek most, ördögöket másodszor, mit értsünk azon, hogy „nem követ minket”. Harmadszor megmagyarázom Urunk parancsát: „Ne tiltsátok el őt!”, s a tanulsággal fogok zárni.

I.

1 Először is meg szeretném mutatni, hogy milyen értelemben lehet ördögöket űzni és miképpen teszik ezt most.

Hogy a legvilágosabban megértsük, nem szabad elfelejtenünk, hogy (a Biblia szerint) amint Isten lakozást vesz és munkálkodik a világosság gyermekeiben, úgy lakik és munkálkodik az Ördög a sötétség fiaiban. Ahogy a Szentlélek uralma alatt van a jó ember lelke, úgy birtokolja a Gonosz a rossz emberekét. Ezért nevezi őt az apostol „e világ istenének”: mert kizárólagos hatalma van a világi emberek fölött. Ezért hívja őt áldott Urunk „e világ fejedelmének”, mert enynyire feltétlen a világ fölötti uralma. És ezért mondja János: „Tudjuk, hogy Istentől vagyunk”, és mindazok, akik nem Istentől vannak, „az egész világ ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται – nem *gonoszságban vesztegel*, hanem „a *Gonoszban vesztegel*”, benne él és mozog, ahogy azok, akik nem e világból vannak, Istenben élnek.

2 Az Ördög ugyanis nem tekinthető csak ordító oroszlánnak, „aki szerte jár kit elnyeljen”, sem csupán ravasz ellenségnek, aki rajtaüt a szegény lelkeken és tetszése szerint foglyul ejti őket; hanem mint aki bennünk lakik, ott él; aki a világ sötétsége illetve gonoszsága felett uralkodik (a világi embereken, minden sötét céljukon és tettükön) birtokba véve szívüket, felállítva ott trónusát, és minden gondolatot önmaga iránti engedelmességre kényszerítve. Azután „az erős fegyveres őrzi az ő házát”, és ha ez a „tisztátalan lélek” néha „ki is megy az emberből”, azért gyakran visszatér, méghozzá „más hét lélekkel, magánál gonoszabbakkal, és bemenve ott lakoznak”. Persze miközben ott lakik, nem tétlenkedik. Folyamatosan „munkálkodik az engedetlenség (e) fiaiban”. Erővel, hatalmas energiával tevékenykedik bennük, saját képére alakítja őket, eltöröl mindent, ami az isteni hasonlóságból megmaradt, s hajlandóvá teszi őket minden gonosz szóra és cselekedetre.

3 Ezért megkérdőjelezhetetlen igazság, hogy jelenleg is e világ istenéhez és fejedelméhez tartozik minden ember, aki Istent nem ismeri. Csak annyi-

ban más a helyzet jelenleg, hogy a Gonosz ma másképp birtokolja az embereket, mint régen. *Annak idején* gyakran kínozta a testüket, nemcsak a lelküket, méghozzá nyíltan, tettetés nélkül. *Ma* csak a lelküket kínozza (ritka kivétellel), s azt is olyan lopva, ahogy csak tudja. Nyilvánvaló, hogy mi e különbség oka: akkor az volt a célja, hogy embereket babonaságba sodorjon. Ezért a lehető legnyíltabban munkálkodott. Most azonban az a célja, hogy hitetlenségbe sodorjon, ezért a lehető legtitkosabban munkálkodik. Hiszen minél rejtőzködőbb, annál jobban sikerül felülkerekednie.

4 Ha azonban hihetünk a történészeknek, még ma is vannak olyan országok, ahol ugyanolyan nyíltan működik, mint a régi időkben. „De miért csak primitív és barbár országokban? Miért nem Itáliában, Franciaországban vagy Angliában?" Egyszerű az ok: ismeri az embereit, és tudja, hogy személy szerint kivel mit csináljon. A lappföldieknek álarc nélkül mutatkozik, mert babonaságba és nyilvánvaló bálványimádásba kívánja taszítani őket. Veled azonban más a célja. Azt akarja, hogy magadat imádd, hogy úgy gondold: bölcsebb vagy Istennél és minden kijelentésénél. Ezért nem szabad saját alakjában megjelennie, mert célját azzal meghiúsítaná. Ellenben minden képességét felhasználva rávesz, hogy tagadd még a létezését is, amíg biztonságban nem tudhat a maga házában.

5 A Gonosz tehát minden országban egyeduralkodó, noha más-más módon gyakorolja ezt. Foga között van a vidám itáliai hitetlen ugyanúgy, mint a vad tatár. Előbbi azonban mélyen alszik az oroszlán szájában, mert ez túl bölcs ahhoz, hogy fölébressze. Egyelőre csak játszik vele, hogy amikor aztán kedve tartja, lenyelje!

E világ istene éppoly szorosan markában tartja angol imádóit, mint a lappföldieket. De nem akarja megijeszteni őket, nehogy a menny Istenéhez meneküljenek. Ezért a sötétség fejedelme nem jelenik meg nekik, miközben uralkodik készséges alattvalói fölött. A hódító így biztosabban őrzi foglyait, mert ők szabadnak képzelik magukat. Míg „az erős fegyveres őrzi az ő palotáját, s amije van, békességben van.", sem a deista, sem a névleges keresztyén nem gyanítja rabtartója jelenlétét, ezért az Ördög és foglyai tökéletes békességben élnek egymással.

6 Eközben a Gonosz szorgalmasan munkálkodik bennük. Megvakítja értelmüket, hogy Krisztus dicsőséges evangéliumának fénye meg ne világít-

hassa őket. Lelküket a földhöz és a pokolhoz láncolja saját gonosz tulajdonságaik bilincseivel. A földhöz kötözi őket a világ, a pénz, az élvezet, a dicsőség szeretetével. S büszkeségen, irigységen, haragon, gyűlöleten, bosszúálláson keresztül úgy irányítja lelküket, hogy a pokolhoz közelítsenek. Biztonságban és ellenőrizetlenül végezheti a dolgát, mert nem tudják, hogy munkálkodik.

7 Pedig milyen könnyű felismerni az okot a hatásokból! Ezek néha vaskosak és nyilvánvalóak, mint a csiszoltabb pogány nemzeteknél voltak. Nem kell messzebb mennünk a csodált, erényes rómaiaknál tudományuk és dicsőségük tetőfokán is megtaláljuk bennük ezeket: „Teljesek minden hamisággal, paráznasággal, gonoszsággal, kapzsisággal, rosszassággal; irigységgel, gyilkossággal, versengéssel, álnoksággal, rossz erkölccsel; susárlók, rágalmazók, dölyfösek, kevélyek, dicsekedők, szüleiknek engedetlenek, összeférhetetlenek, szeretet nélkül valók, engesztelhetetlenek, irgalmatlanok."

8 E jellemzés súlyosabb részeit olyasvalaki is megerősíti, akit egyesek kivételesebb tanúnak gondolhatnak. Az ugyancsak pogány Dio Cassiusra gondolok, aki megjegyzi, hogy mielőtt Cézár visszatért Galliából, nem csupán a mindennemű falánkság és feslettség folyt nyíltan és szemérmetlenül, nemcsak a hamisság, igazságtalanság és kegyetlenség volt bőséges a nyilvános törvényszékeken és az egyes családokban, hanem a legvérlázítóbb rablás, erőszak és gyilkosság is olyan gyakori volt Róma egész területén, hogy legtöbben elkészítették a végrendeletüket, mielőtt egyáltalán kimerészkedtek az ajtón, mert nem tudták, hogy élve hazatérnek-e.

9 Ugyanilyen durvák és nyílvánvalóak az Ördög művei sok (ha nem is minden) mai pogány között. A krík, irokéz, csikaszó és déli településeink határánál élő minden más indián nép természeti vallása (nem egyeseké, hanem egész népeké) az, hogy minden foglyukat reggeltől estig kínozzák, míg végül megégetik őket. S a legkisebb akaratlan kihívásra hátba lövik saját honfitársukat is! Általános szokás közöttük, hogy ha a fiú szerint apja már túl sokáig élt, akkor agyonveri. S ha az anya megunja gyermekét, követ köt a nyakára, s hármat-négyet egymás után a folyóba dob!

10 Bár csupán pogányok gyakorolnák csak az Ördög ilyen nyilvánvalóan gyalázatos műveit! Ezt azonban nem mondhatjuk. Még a kegyetlenségben

és vérontásban is milyen kevéssel maradnak le mögöttük a keresztyének. Nemcsak a spanyolok vagy portugálok, akik ezreket mészárolnak le Dél-Amerikában, nemcsak a hollandok Kelet-Indiában vagy a franciák Észak-Amerikában, lépésről lépésre követve a spanyolok példáját, hanem saját honfitársaink is vérben gázoltak és egész nemzeteket irtottak ki. Ezzel világosan bebizonyították, milyen lélek lakik és munkálkodik az engedetlenség fiaiban.

11 E szörnyűségek miatt könnyűszerrel megfeledkezhetnénk az Ördögnek saját országunkban végzett dolgairól. De sajnos itt sem nyithatjuk ki a szemünket anélkül, hogy ne őt látnánk mindenütt. Csekély bizonyítéka hatalmának, hogy még mindig találunk közönséges káromkodókat, részegeseket, kéjenceket, házasságtörőket, tolvajokat, rablókat, homoszexuálisokat és gyilkosokat hazánk minden vidékén? Mily győztesen uralkodik e világ fejedelme az engedetlenség fiaiban!

12 Kevésbé nyíltan, de ugyanilyen hatékonyan munkálkodik a képmutatókban, besúgókban, hazugokban, rágalmazókban; a másokat elnyomókban és a zsarolókban; a hamisan esküvőkben, akik eladják barátjukat, becsületüket, lelkiismeretüket, hazájukat. És ezek még képesek vallásról vagy lelkiismeretről, becsületről, erényről és közösségi szellemről beszélni! Sátánt azonban éppoly kevéssé csaphatják be, mint Istent. Ő is jól ismeri az övéit, akik igen sokan vannak, minden nemzetből és népből, kik felett teljes hatalma van mind e mai napig.

13 Ha mindezt átgondolod, nyilván megérted, hogyan lehet ma is ördögöket űzni. Krisztus minden szolgája teszi ezt, ha eredményesen végzi Ura munkáját.

Amennyiben Isten ereje kíséri az igehirdetést, az Úr szolgája megtérésre segíti a bűnösöket, teljes belső és külső változásra, a tökéletes rosszból a mindenestől jóra. S való értelemben ez az ördögök kiűzése azokból a lelkekből, ahol eddig tanyáztak. Az erős fegyveres nem őrizheti tovább a házát. Eljött a nála erősebb, és kiűzte, kezébe vette az uralmat, a szívet Isten hajlékává tette Lelke által. Itt megszűnik Sátán ereje, és Isten Fia „lerontja az ördög munkáit". A bűnös értelme megvilágosodott, és szívét Isten vonzza szelíden. Vágyai nemesek lettek, érzelmei megtisztultak, és mivel megtelt Szentlélekkel, növekszik a kegyelemben, amíg nemcsak a szíve lesz megszentelt, hanem életének minden vonatkozása.

14 Mindez valóban Isten műve. Egyedül ő tudja kiűzni Sátánt. De általában embereket használ eszközül, ezért mondhatjuk, hogy Isten nevében űznek ki ördögöket, az ő erejével és hatalmával. Az Úr azt küld, akit akar erre a nagy munkára, de általában olyanokat, akikre nem is gondolnánk, mert „nem az ő útai a mi utaink és nem az ő gondolatai a mi gondolataink". Ezért a gyengéket választja, hogy megszégyenítse a hatalmasokat, a bolondokat keresi ki, hogy megszégyenítse a bölcseket. Mindezt azért, hogy övé legyen a dicsőség, hogy „ne dicsekedjék előtte egy test sem".

II.

1 Nem kellene azonban eltiltani, aki „ördögöket űz", ha „nem követ minket"? Úgy tűnik, hogy az apostol így gondolta, és így is tett, amíg meg nem kérdezte Mesterét. „Eltiltottuk őt – mondja –, mivelhogy nem követ minket", ami szerinte nagyon is kielégítő ok volt. Amit ezen a kifejezésen kell értenünk, hogy „nem követ minket", az lesz a következő pontja vizsgálódásunknak.

A lehető legkevesebb, amit érthetünk rajta, hogy „külsőleg nincs velünk kapcsolata". Nem dolgozunk együtt. Nem társunk az evangélium terjesztésében. És valóban, amikor Urunk jónak látja, hogy sok munkást küldjön aratásába, nem dolgozhatnak valamennyien egymásnak alá- vagy mellérendelve. Nem is ismerhetik egymást mind személyesen, sőt talán nem is hallanak egymásról. Sokan szükségszerűen az aratás más-más részén fognak munkálkodni. Nemcsak nem beszélgethetnek egymással, hanem teljesen ismeretlenek egymás előtt, mintha más-más korban élnének. És akiket nem ismerünk, azokról kétségtelenül elmondhatjuk, hogy „nem követnek minket".

2 E kifejezés második jelentése az lehet, hogy „nem a mi közösségünk tagja". Akik imádkoznak Jeruzsálem békességéért, már régóta szomorúan szemlélik, hogy még mindig mennyi különálló párt létezik azok között, akiket keresztyéneknek neveznek. Ez különösen megfigyelhető saját honfitársaink között, akik állandóan elszakadnak egymástól jelentéktelen különbségek miatt, sokszor olyasmikért, amelyeknek semmi közük a valláshoz. A lehető legcsekélyebb okok miatt jöttek létre különböző irányzatok, melyek aztán nemzedékeken át folytatódtak, s mindegyik készségesen vádolná a másik oldalon állókat azzal, hogy „nem követnek minket".

3 Ez a kifejezés harmadszor azt is jelentheti, hogy a vallás terén eltérő a véleményünk. Valamikor minden keresztyén egyformán látott, egy volt a szívük: ilyen nagy kegyelmet kaptak mind, amikor kezdetben megteltek Szentlélekkel! De milyen rövid ideig tartott ez az áldás! Milyen hamar elveszítették ezt az egységet, s különböző nézetek alakultak ki ismét még Krisztus egyházán belül is. Nem csupán névleges, hanem igazi keresztyének között, sőt a legfőbbek, az apostolok között is! Nincs semmi jele, hogy az akkor támadt nézetkülönbség valamikor megszűnt volna. Nem olvassuk, hogy Isten templomának oszlopai hasonló látásra, egyöntetű véleményre jutottak volna földi életük során, különösen a szertartási törvényt illetően. Nem meglepő tehát, hogy végtelenül sokféle felfogást találunk a keresztyének között. Ennek igen valószínű következménye, hogy amikor csak látunk valakit, aki „ördögöket űz", az illető feltehetően olyan személy lesz, aki a fenti értelemben „nem követ minket", nincs velünk egy véleményen. Aligha gondolhatjuk, hogy mindenben, vagy akárcsak a hitbeli kérdésekben egyet fog érteni velünk. Nagyon is elképzelhető, hogy más nézete lesz esetleg több fontos kérdésben, mint például az erkölcsi törvény természetének vagy gyakorlatának dolgában, Isten örök végzéseit illetően, abban, hogy kegyelme mennyire elegendő és hathatós, és hogy az Úr gyermekei mindvégig állhatatosak maradnak-e a hitben.

4 Negyedszer nemcsak véleménye lehet a mienktől eltérő, hanem bizonyos pontokon gyakorlata is. Talán nem helyesli, ahogy a mi közösségünk imádja Istent, és úgy véli, hogy a Kálvintól vagy Luther Mártontól eredő istentiszteleti forma hasznosabb a lelkének. Lehet sok kifogása az ellen a liturgia ellen, amit mi a leghelyesebbnek találunk, komoly kétséget táplálhat afelől az egyházkormányzás felől, melyet mi apostolinak és biblikusnak tartunk. Állhat még távolabb tőlünk: lelkiismereti okból tartózkodik egyes, általunk Krisztus rendelésének tartott dolgoktól. Vagy ha abban egyetértünk, hogy Isten rendelte őket, még mindig különbözhetünk abban, hogy milyen módon és kikkel szemben alkalmazzuk ezeket. E különbségek elkerülhetetlen következménye az lesz, hogy aki nem ért egyet velünk mindezekben, el kell különüljön a közösségünktől. Ilyen értelemben tehát „nem követ minket" (vagy ahogy mi mondjuk), nem „a mi felekezetünk tagja".

5 Még kevésbé „követ minket" az, aki nemcsak más felekezetű, hanem olyan egyház tagja, melyet több okból is Biblia-ellenesnek és keresztyén-

ség-ellenesnek tartunk, amiről hisszük, hogy tanítása teljesen hamis és téves, gyakorlata pedig veszélyesen rossz, durva babonaság és bálványimádás terheli. Olyan egyházé, mely sok tételt toldott ahhoz a hithez, amit annak idején a szentek kaptak. Isten valamely parancsolatát teljesen elvetette, s a hagyományok révén több mást is érvénytelenné tett. S miközben azt színleli, mintha a lehető legmélyebben tisztelné az ősegyházat és a legszorosabb összhangban lenne vele, ugyanakkor számtalan újítást vezetett be, melyeket sem a régiek, sem a Biblia nem igazolnak. Az biztos, hogy „nem követ minket", aki ilyen távol áll tőlünk.

6 Létezik azonban ennél nagyobb különbség is. Akinek nézete vagy gyakorlata más, mint a miénk, érzelmileg feltehetően még távolabb áll tőlünk, mint a vélemények terén. Ez valóban nagyon is természetes és gyakori jelenség. A különbségek, melyek a vélemények területén kezdődnek, ritkán állapodnak meg ott, általában átterjednek az érzelmekre, s a legjobb barátokat is elválasztják egymástól. Nincs olyan mély és kibékíthetetlen ellenségeskedés, mint ami a vallásbeli különbségekből fakad. Emiatt lesznek az ember legelkeseredettebb ellenségei saját családtagjai. Ez az, amiért az apa saját gyermekei ellen fordul, a gyermekek pedig apjuk ellen, s talán halálra üldözik egymást, miközben azt gondolják, hogy Istent szolgálják. Mi mást várhatnánk tehát, mint hogy azok, akiknek más a véleményük vagy a gyakorlatuk vallási dolgokban, hamarosan csípős, keserű kritikával illetnek minket, mivel nő bennük az előítélet irányunkban, amíg személyesen rólunk is olyan rossz véleménnyel nem lesznek, mint az elveinkről. Ebből majdnem szükségszerűen következik, hogy nem rejtik véka alá, mi a látásuk rólunk. Ellenünk fordulnak, s amennyire tudják, hátráltatják a munkánkat, hiszen szerintük nem Isten dolgát tesszük, hanem vagy emberét, vagy az Ördögét. Aki így gondolkodik, beszél és cselekszik, a szó legteljesebb értelmében „nem követ minket".

7 Nem képzelem, hogy mindez jellemezte volna azt a személyt, akiről az apostol szól a szövegben (bár közelebbit nem tudunk meg róla sem a környező versekből, sem a Szentírás más részeiből). Nincs okunk feltételezni, hogy lényeges nézeteltérés lett volna közötte és az apostolok között, még kevésbé, hogy előítéletet táplált volna velük vagy Mesterükkel szemben. Úgy tűnik, hogy legalább ennyit elárulnak Urunk szavai, melyek rögtön az idézett igerész után következnek: „Senki sincs, aki csodát tesz az én nevemben, és mindjárt gonoszul szólhatna felőlem." Szándékosan éleztem

ki a kérdést, minden elképzelhető körülményt összeszedtem, hogy miután felhívtam a figyelmet a kísértés teljes erejére, semmi esetre se engedjünk neki, ne harcoljunk Isten ellen.

III.

1 Tegyük fel tehát, hogy valaki nem érintkezik velünk, tegyük fel, hogy nem tagja a közösségünknek, tegyük fel, hogy különbözik felekezetünktől, sőt egészen más a véleménye, gyakorlata és ellentétesek az érzelmei. Még ha ilyesvalakit látunk is „ördögöket űzni", Jézus azt mondja: „Ne tiltsátok el őt!" Harmadszor Urunknak ezt a fontos kijelentését szeretném megmagyarázni.

2 Ha látjuk, hogy ez az ember ördögöket űz – jó lenne, ha ebben az esetben hinnénk saját szemünknek, ha nem hazudtolnánk meg tulajdon érzékszerveinket. Aligha ismeri az emberi természetet, aki ne látná be rögtön, milyen kevéssé lennénk hajlandóak elhinni, hogy olyasvalaki űz ördögöket, aki „nem követ minket" a legtöbb vagy akár az imént felsorolt összes értelmezés szerint. Majdnem azt mondtam, hogy akármelyik szerint, hiszen éppen abból, ami saját lelkünkben végbemegy, értjük meg igazán, mennyire vonakodik az ember jót tulajdonítani olyanoknak, akik nem értenek mindenben egyet vele.

3 „De mi lenne a hiteles, kielégítő bizonyíték, hogy (a fenti értelemben vett) illető ördögöket űz?" Könnyű a válasz. Van-e tökéletes bizonyíték a következőkre: *(1)* A szóban forgó ember [ti. akiből az Ördögöt kiűzte] otrombán, nyíltan vétkezett? *(2)* Már nem vétkezik, szakított a bűnnel és keresztyén életet él? És *(3)* ez a változás annak köszönhető, hogy hallotta azt a bizonyos illetőt prédikálni? Ha e három kérdésre nyilvánvalóan és kétségtelenül igen a válasz, akkor hiteles, kielégítő bizonyíték áll a rendelkezésedre, hogy az illető ördögöket űz, és szándékosan vétkezel, ha ezt tagadod.

4 Akkor hát „ne tiltsátok el őt"! Vigyázzatok, ne próbáljátok tekintélyetekkel, érvekkel vagy rábeszéléssel akadályozni! Semmiképpen ne törekedjetek gátolni ennek az Istentől kapott erőnek a gyakorlásában! Amennyiben hatalmatok van fölötte, ne használjátok ezt a hatalmat arra, hogy megállítsátok Isten munkáját! Ne szolgáltassatok okot arra, hogy többé ne szól-

jon Jézus nevében! Indokkal ellátja majd Sátán a ti segítségetek nélkül is. Ne próbáljátok meggyőzni, hogy hagyja abba a munkát! Ha enged az Ördögnek és neked, esetleg sok lélek hal meg bűneiben, de Isten tőled kéri majd számon a vérüket.

5 „De mi a teendő, ha az illető, aki ördögöket űz csak laikus? Akkor nem kell-e eltiltanom?"

Biztos vagy a tényben? Van elfogadható bizonyíték arra, hogy az illető ördögöket űzött vagy űz? Ha igen, ne tiltsd el őt, különben lelkedet veszélyezteted! Nem választhatja-e meg Isten, hogy ki által munkálkodjon? Ilyesmire senki sem képes, hacsak Isten nincs vele, ha nem Isten küldte ezzel a feladattal. De ha az Úr küldte, te akarnád visszatartani? El akarod tiltani?

6 „De nem tudom, hogy Isten küldte-e?" „Hát nem csodálatos – mondhatná küldetésének nem egy pecsétje, vagy bárki azok közül a lelkek közül, akiket Istenhez menekített Sátán karmaiból –, hogy nem tudja, honnan való ez az ember, pedig az én szememet megnyitotta! Ha nem Istentől való lenne, semmit sem cselekedhetnék." Ha kételkedel a tényben, hívasd szüleit, testvéreit, barátait, ismerőseit! Ha tovább nem kételkedhetsz, ha el kell ismerned, „hogy nyilvánvaló csoda lett általa", akkor van lelkiismereted, van merszed felszólítani ezt az Istentől küldött embert, hogy „ne szóljon többé az ő nevében"?

7 Megengedem, hogy rendkívül célszerű, ha annak, aki Isten nevében prédikál, van külső elhívása is, nemcsak belső. Azt azonban tagadom, hogy ez feltétlenül szükséges lenne.

„Hát nem világos, amit a Szentírás mond? »Senki sem veszi magának e tisztességet, hanem akit Isten hív el, miként Áront is«?" (Zsid 5,4.)

Számtalanszor idézték ezt a verset ebben az összefüggésben, mondván, hogy ez az ügy fő támasza, viszont az is biztos, hogy Igét ilyen rosszul aligha idéztek még. Hiszen először is Áront nem az Ige hirdetésére hívta el Isten, hanem hogy „ajándékokat meg bűnért való áldozatokat vigyen". Ez volt az ő különleges hivatása. Másodszor ezek az emberek egyáltalán nem áldoznak, hanem csak az Igét hirdetik, ezt pedig Áron nem tette. Tehát lehetetlen ennél kevésbé idevágó igeverset találni az egész Bibliában.

8 „No, de mi volt a gyakorlat az apostolok korában?" Az Apostolok cselekedeteiből hamar kitűnik. A nyolcadik fejezetben ezt olvassuk: „És támadt azon a napon nagy üldözés a jeruzsálemi gyülekezet ellen; és mindnyájan eloszlottak Júdeának és Samáriának tájaira, az apostolokat kivéve". (1. v.) „Amazok annakokáért eloszolván, széjjeljártak, hirdetve az Igét" (4. v.). Vajon mind kapott külső elhívást, hogy hirdesse az Igét? Egyetlen épeszű ember sem gondolhatja ezt. Tagadhatatlan bizonyíték ez tehát arra, hogy mi volt az apostoli kor gyakorlata. Nem egy, hanem egész sereg laikus prédikátort látunk itt, akiket csak Isten küldött el.

9 Sőt, oly kevéssé következtethetünk arra, hogy az apostolok korában nem volt szabad felszentelés előtt Igét hirdetni, hogy inkább azt kell hinnünk: ezt egyenesen szükségesnek tartották. Pál apostol szokása és javaslata kétségtelenül az volt, hogy próbáljanak meg mindenkit, mielőtt felszentelik. „És ezek is – mondja (a diakónusokról) – először megpróbáltassanak, azután szolgáljanak" (1Tim 3,10). Megpróbáltassanak? Hogyan? Azzal, hogy elemezzenek egy görög mondatot, és feleljenek néhány elcsépelt kérdésre? Ó, Krisztus szolgájának mily csodálatos bizonyítéka! Nem, hanem világos, nyilvánvaló vizsgálattal (ahogy a legtöbb európai protestáns egyházban még ma is teszik), mely nemcsak arra vonatkozik, hogy életük szent és feddhetetlen-e, hanem arra is, hogy megvannak-e bennük azok az ajándékok, melyek feltétlenül és nélkülözhetetlenül szükségesek Krisztus egyházának építéséhez.

10 De mi van akkor, ha valakiben mindez megvan, bűnösöket megtérésre indított, és a püspök mégsem akarja felszentelni? Akkor a püspök valóban eltiltja attól, hogy ördögöket űzzön. Én azonban nem merem eltiltani, s az egész világnak megmondtam, hogy miért. Azonban egyesek még mindig ragaszkodnak ahhoz, hogy tiltsam el őt. Te, aki ragaszkodsz hozzá, cáfold meg az indokaimat! Nem tudok arról, hogy valakinek sikerült volna, vagy hogy bárki akár megpróbálta volna. Csak néhányan akadtak, akik úgy ítélték, hogy szempontjaim gyengék, jelentéktelenek, amit nyilván eléggé megfontoltak, hiszen sokkal könnyebb lefitymálni, vagy legalábbis látszólag lefitymálni egy érvet, mint megcáfolni. Azonban míg ez meg nem történik, azt kell mondanom: ha elégséges bizonyíték áll rendelkezésemre, hogy valaki ördögöket űz, én nem merem eltiltani – bármit tegyenek mások –, nehogy véletlenül „Isten ellen harcolónak" találtassam.

11 S te, aki féled Istent, „ne tiltsd el őt”, se közvetlenül, se közvetve! Utóbbinak sokféle módja van. Közvetve tiltod el, ha vagy teljesen tagadod, vagy megveted és lebecsülöd azt, amit Isten általa végzett. Közvetve tiltod el, ha kedvét szeged munkájában, ha vitába szállsz vele, kifogásokat emelsz, vagy olyan következményekkel ijesztgeted, amelyek valószínűleg soha nem fognak megtörténni. Eltiltod, ha szeretetlen vagy iránta szavaidban illetve tetteidben, s még inkább, ha szeretetlenül vagy megvetéssel beszélsz róla, ha gyűlöletesnek vagy utálatosnak tünteted föl mások előtt. Mindig eltiltod, amikor csak rosszat mondasz róla, vagy semmibe veszed fáradozásait. Ne tiltsd el semmi ilyesmivel, másoknak se tiltsd meg, hogy meghallgassák őt. El ne vedd a kedvét a bűnösöknek, hogy meghallgassák az Igét, ami megmentheti lelküket!

12 S ha teljes értelmében és minden vonatkozásában meg akarod tartani Urunk parancsát, akkor ne felejtsd el, amit mondott: „Aki velem nincs, ellenem van; és aki velem nem takar, tékozol.” Aki nem gyűjt másokat Isten országába, bizony szétszórja őket. Mert ebben a háborúban nincs semleges fél. Mindenki vagy Isten, vagy Sátán oldalán áll. Te Isten oldalán állsz? Akkor nemcsak tartózkodni fogsz annak tiltásától, hogy mások ördögöket űzzenek, hanem minden erőddel igyekszel majd munkájukat elősegíteni. Kész leszel elismerni benne Isten közreműködését és megvallani kiváló voltát. Amennyire csak lehetséges minden nehézséget és akadályt eltávolítasz útjukból. Megerősíted kezüket azzal, hogy tisztelettel beszésznek róluk minden ember előtt, és elismeréssel nyilatkozol arról, amiket láttál és hallottál. Másokat is bátorítasz, hogy figyeljenek rájuk, hallgassák meg azokat, akiket Isten küldött. És nem hanyagolsz el egyetlen Istentől jövő alkalmat sem, hogy bebizonyítsd gyengéd szeretetedet irántuk.

IV.

1 Ha bármit szándékosan elhanyagolunk a fentiekből, ha közvetlenül vagy közvetve eltiltunk valakit, „mert nem követ minket”, akkor vakbuzgók vagyunk. Én erre a következtetésre jutok mindabból, ami elhangzott. Mégis attól tartok, hogy a vakbuzgó kifejezést, bár gyakran használják, éppoly kevéssé értik, mint a rajongást. Túl erős kötődést, illetve elfogultságot jelent saját csoportunkkal, véleményünkkel, felekezetünkkel, vallásunkkal kapcsolatban. Tehát vakbuzgó, aki annyira elfogult valamelyikben az említettek közül, oly erősen ragaszkodik hozzá, hogy másokat, akik ördö-

göket űznek, csupán azért eltilt, mert ezek egyikében vagy mindegyikben eltérő a véleményük.

2 Te azonban őrizkedj ettől! Vigyázz, *(1)* nehogy vakbuzgónak bizonyulj, ha nem vagy kész elhinni valakiről, aki más, mint te, hogy ördögöket űz. Ha pedig ez nem vonatkozik rád, ha a tényt elismered, vizsgáld meg magadat, *(2)* nem vagyok-e abban vakbuzgó, hogy közvetlenül vagy közvetve eltiltom? Nem tiltom el közvetlenül azért, mert nem az én közösségem tagja? Mert nem egyezik a véleményünk? Vagy mert nem a szerint a vallás szerint imádja Istent, amit elődeimtől örököltem?

3 Vizsgáld meg magadat: nem tiltom el őt, legalábbis közvetve valamelyik fenti okból? Nem sajnálom-e, hogy Isten magáénak vallja és megáldja azt, aki ilyen hamis véleményen van? Nem szegem-e kedvét, amiért nem az én felekezetemhez tartozik azzal, hogy vitába szállok vele, ellenvetést támasztok és esetleges későbbi következményekkel nyugtalanítom? Nem mutatok-e haragot, megvetést vagy valamiféle szeretetlenséget iránta szavaimmal vagy tetteimmel? Háta mögött nem emlegetem-e (valódi vagy képzelt) hibáit, fogyatkozásait, gyengeségeit? Nem akadályozom-e a bűnösöket, hogy meghallgassák az üzenetét? Ha ezek közül valamiben elmarasztalható a magatartásod, akkor mind a mai napig vakbuzgó vagy.

4 „Vizsgálj meg engem, Uram, és ismerj meg! Próbáld meg bensőmet és szívemet! Lásd meg, hogy van-e nálam a (vakbuzgóságnak) valamilyen útja, és vezérelj engem az örökkévalóság útján!” Hogy alaposan megvizsgáljuk magunkat, élezzük ki teljesen a kérdést. Mi lenne, ha látnék egy pápistát, ariánust vagy szociniánust ördögöket űzni? Még őket sem tilthatnám el anélkül, hogy magamra ne vonnám a vakbuzgóság vádját. Sőt, ha elképzelhető, hogy egy zsidót, deistát vagy törököt látnék ebben buzgólkodni, és közvetlenül vagy közvetve eltiltanám, akkor sem lennék jobb a vakbuzgónál.

5 Óvakodj ettől! Azonban ne elégedj meg azzal, hogy senkit sem tiltasz el az ördögűzéstől! Ez helyes, de ne állj meg itt! Ha teljesen el akarod kerülni a vakbuzgóságot, menj tovább! Minden ilyen esetben, bárki legyen az eszköz, ismerd el, hogy Isten keze munkálkodik! És ne csak elismerd, hanem örvendj is művének, dicsérd az Úr nevét hálaadással! Bátorítsd, akit Isten szolgálatába fogadott, hogy szánja teljesen erre az életét! Ahol csak

vagy, jót mondj róla, védelmezd jellemét és szolgálatát! Növeld működési körét lehetőséged szerint, légy hozzá kedves szavaidban és tetteidben, és szüntelenül imádkozz Istenhez érte, hogy mind magát, mind hallgatóit megtartsa.

6 Már csak egy dologra kell figyelmedet felhívnom: ne gondold hogy más vakbuzgósága mentség a számodra! Lehetséges, hogy aki maga ördögöket űz, téged eltilt. Láthatod, hogy ebben a szakaszban is ilyen esetről olvasunk. Az apostolok megtiltották valakinek, hogy azt tegye, amit ők. Vigyázz, ne vágj vissza! Nem a te feladatod, hogy rosszat rosszal viszonozz. Ha valaki nem engedelmeskedik Urunk parancsának, az még nem indokolja, hogy te is mellőzd az illetőt. Hagyd rá az egész vakbuzgóságot! Ha ő eltilt téged, te azért ne tiltsd el őt! Inkább munkálkodj, vigyázz és imádkozz buzgóbban, hogy bebizonyítsd iránta való szeretetedet! Ha ő mindenféle rosszat mond rólad, te csak mindenféle jót mondj róla (olyat, ami igaz)! Ebben kövesd egy nagy ember dicső mondását (bár mindig ez a lelkület lakott volna benne!): „Hívjon bár Luther száz ördögnek engem, én akkor is úgy fogom tisztelni, mint Isten hírnökét."

AZ EGYETEMES (KATOLIKUS) KERESZTYÉN SZELLEM

HARMINCKILENCEDIK IGEHIRDETÉS

„És mikor elment onnét, Jonadábbal,
a Rékháb fiával találkozott, aki elébe jött,
és köszöntötte őt, és mondta néki:
Vajon olyan igaz-e a te szíved,
mint az én szívem a te szívedhez?
És felelt Jonadáb:
Olyan. Ha így van, nyújts kezet.”
(2Királyok 10,15.)

1 Még akik nem róják le a nagy adósságot, a szeretetet, azok is tudják, hogy ezzel tartozunk az egész emberiségnek. A királyi törvény: „Szeresd felebarátodat, mint magadat”, önmagáért beszél. Azonban nem a régi zelóták szánalmas elferdítése szerint: „Szeresd felebarátodat, rokonodat, ismerősödet, barátodat, és gyűlöld ellenségedet.” – Nem. „Én pedig azt mondom néktek – mondja Urunk –: Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, akik titeket átkoznak, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek, és imádkozzatok azokért, akik háborgatnak és kergetnek titeket; hogy legyetek – az egész emberiség előtt – a ti mennyei Atyátoknak fiai, aki felhozza az ő napját mind a gonoszokra, mind a jókra, és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak.”

2 Különös szeretettel tartozunk ellenben azoknak, akik Istent szeretik. Dávid azt mondja: „A szentekben, akik e földön vannak, és a felségesekben, bennük van minden gyönyörűségem.” Így szól, aki nála is nagyobb: „Új parancsolatot adok néktek, hogy egymást szeressétek; amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást. Erről ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok” (Ján 13,34-35). Ez az a szeretet, amit

oly gyakran és nyomatékosan hangsúlyoz János apostol: „Mert ez az üzenet – mondja –, amelyet kezdettől fogva hallottatok, hogy szeressük egymást" (1Jn 3,11). „Arról ismertük meg a szeretetet, hogy ő az ő életét adta érettünk: mi is kötelesek vagyunk – ha erre hívna a szeretet – odaadni életünket a mi atyánkfiaiért" (16. v.). Majd ismét: „Szeretteim, szeressük egymást: mert a szeretet az Istentől van. Aki nem szeret, nem ismerte meg az Istent; mert az Isten szeretet" (4,7-8). „Nem hogy mi szerettük az Istent, hanem hogy ő szeretett minket, és elküldte az ő Fiát engesztelő áldozatul a mi bűneinkért. Szeretteim, ha így szeretett minket az Isten, nekünk is szeretnünk kell egymást" (4,10-11).

3 Mindenki egyetért ezzel, de vajon mindenki gyakorolja-e? A hétköznapi tapasztalat az ellenkezőjét mutatja. Hol vannak azok, akár a keresztyének között is, akik „szeretik egymást, amint az Úr megparancsolta nekik"? Mennyi minden visszatartja őket! A két nagy, alapvető akadály általában az, hogy először is nem tudnak mind egyféleképpen gondolkodni, másodszor pedig ennek következtében nem élnek egyféleképpen, hanem nézeteik szerint számos kisebb ponton különbözik a gyakorlatuk.

4 Azonban míg a véleménykülönbség vagy az istentiszteleti gyakorlatban mutatkozó eltérés megakadályozhatja a teljes külső egységet, mi akadálya van annak, hogy szeretetben egyek legyünk? Bár nem tudunk mindenben egy véleményen lenni, attól még szerethetjük egymást. Nem lehet egy a szívünk, még ha nézeteink különböznek is? Kétségtelen, hogy ez lehetséges. Ebben kisebb eltérések ellenére egyetérthet Isten minden gyermeke. Megmaradhat ez a másság, de Isten gyermekei akkor is támogathatják egymást szeretetben és a jó cselekedetekben.

5 Ilyen a szempontból magának Jéhunak a példája – bár elég összetett jellem volt – méltó arra, hogy minden komoly keresztyén odafigyeljen rá és kövesse. „És mikor elment onnét, Jonadábbal, a Rékháb fiával találkozott, aki elébe jött, és köszöntötte őt, és azt mondta néki: Vajon olyan igaz-e a te szíved, mint az én szívem a te szívedhez? És felelt Jonadáb: Olyan. Ha így van, nyújts kezet."

Ez az Ige nyilvánvalóan két részre oszlik: először jön a kérdés, melyet Jéhu Jonadábnak tesz föl: „Vajon olyan igaz-e a te szíved, mint az én szívem a te szívedhez?" Másodszor jön a Jonadáb igenlő válaszára tett ajánlat: „Ha így van, nyújts kezet."

I.

1 Elsőnek is vizsgáljuk meg Jéhu kérdését Jonadábhoz: „Vajon olyan igaz-e a te szíved, mint az én szívem a te szívedhez?”

Mindenekelőtt azt figyelhetjük meg ezekben a szavakban, hogy Jéhu nem vizsgálja általában Jonadáb gondolkodását. Pedig biztosan voltak nagyon szokatlan, sőt szinte egyedülálló nézetei. Némelyik közvetlenül befolyásolta cselekedeteit, sőt olyan hangsúlyos lett, hogy kihatott még unokáira és azok további leszármazottaira is. Nyilvánvaló ez Jeremiás beszámolójából, mely sok-sok évvel Jonadáb halála után íródott: „És mellém vettem Jaazániát, és az ő rokonait és minden fiait és a Rékábiták egész háznépét... És borral telt kancsókat és poharakat tettem eléjük, és ezt mondtam nekik: Igyatok bort! És feleltek: Nem iszunk bort, mert Jonadáb, a mi atyánknak, Rékábnak fia (talán kevésbé lenne homályos ez, ha így fordították volna: „*a mi atyánk, Jonadáb,* Rékábnak *fia*”; valószínűleg Rékáb iránti szeretetből és tiszteletből akarta Jonadáb, hogy utódait Rékábról nevezzék el) parancsolta nekünk, mondván: Ne igyatok ti bort soha, se a ti fiaitok. Se házat ne építsetek, se vetést ne vessetek, se szőlőt ne ültessetek, se ne tartsatok; hanem sátorokban lakjatok teljes életetekben. Hallgattunk azért, és aszerint cselekedtünk, amint nékünk Jonadáb, a mi atyánk megparancsolta” (Jer 35,3-10).

2 Jéhu azonban (bár úgy látszik az volt a szokása mind világi, mind vallási dolgokban, hogy *mint egy őrült, úgy hajtott)* egyáltalán nem törődik mindezzel, hanem hagyja, hadd gondoljon Jonadáb, amit akar. Úgy tűnik, egyikük sem kifogásolta a legcsekélyebb mértékben sem a másik nézeteit.

3 Nagyon lehetséges, hogy ma is van sok jó ember, aki furcsa nézeteket vall, és akadhatnak olyan különcök is, mint Jonadáb. Az is biztos, hogy amíg csak *rész* szerint van bennünk az ismeret, addig nem fog minden ember mindenben egyetérteni. Elkerülhetetlen következménye az emberi értelem jelenlegi gyengeségének és korlátozottságának, hogy különböző emberek különböző véleményt képviselnek vallási és hétköznapi dolgokban egyaránt. Így volt ez, mióta a világ világ, és így is lesz „mindaddig, amíg újjá teremtetnek mindenek”.

4 Sőt, bár az ember természetesen azt hiszi, hogy minden egyéni látása, amit vall, helyes (hiszen ha nem tartaná annak, akkor nem vallaná), még-

sem lehet mindenki biztos abban, hogy összességében valamennyi nézete igaz. Nem, értelmes ember ilyet nem bizonygat, hiszen *humanum est errare et nescire*: „az emberiség szükségszerű állapota, hogy sok dolgot ne tudjanak és némelyekben tévedjenek". Tehát tisztában van vele, hogy ez őrá is áll. Általában elismeri, hogy maga is téved, bár nem tudja – talán nem is tudhatja –, hogy pontosan miben téved.

5 Azt mondom, hogy „talán nem is tudhatja", hiszen ki mondhatná meg, mennyi mindenre terjed ki a leküzdhetetlen tudatlanság? Vagy (ami végső soron ugyanaz) a leküzdhetetlen előítélet? Ez gyakran oly mélyen gyökerezik érzékeny elménkben, hogy lehetetlen kitépni. S ki mondhatja meg, hacsak nem ismer minden körülményt, mennyiben bűnös egy tévedés? Ugyanis a bűnösséghez fel kell tételeznünk a szándékosságot, de ezt csak a szív vizsgálója képes megítélni.

6 Minden bölcs ember elismeri tehát, mások gondolkodási szabadságát, mint ahogy a maga számára ugyanezt az elismerést igényli a többi ember részéről. Nem ragaszkodik hozzá, hogy fogadják el a nézeteit, hasonlóképpen azt sem óhajtja, hogy mások őt ráerőltessék saját látásuk elfogadására. Türelmes azokkal, akik különböznek tőle, s csak azt kérdezi mindenkitől, akivel szeretetben egy kíván lenni: „Vajon olyan igaz-e a te szíved, mint az én szívem a te szívedhez?"

7 Másodszor azt is megfigyelhetjük: Jéhu nem kérdezi, hogy Jonadáb milyen módon imádja az Urat, bár igen valószínű, hogy ezen a téren is nagy volt a különbség kettőjük között. Ugyanis okkal hihetjük, hogy Jonadáb, mint minden utódja, Jeruzsálemben imádta Istent, míg Jéhu nem – őt inkább érdekelte a politika, mint a vallás. Ezért bár levágta Baál tisztelőit, és „kivesztette a Baált Izráelből", de Jeroboám bűnétől, „az arany borjúk" tiszteletétől „nem szakadt el" (2Kir 10,29).

8 Azonban még az igazak között is, akik „botránkozás nélkül való lelkiismeretre" törekszenek, elkerülhetetlen, hogy amíg nézeteik eltérők, különbözőképpen imádják Istent. Ugyanis eltérő vélemények különböző gyakorlatot eredményeznek. S ahogy a történelem folyamán az emberek semmiben sem különböztek annyira, mint a Legfelsőbb Lényre irányuló nézeteikben, ugyanúgy nincs semmi másban nagyobb különbség köztük, mint abban, ahogy imádják őt. Pogányoknál ez egyáltalán nem lenne meglepő, mert

tudjuk, hogy „nem ismerték meg a bölcsesség által az Istent”, ezért azt sem tudhatták, hogyan imádják. De nem furcsa, hogy még a keresztyén világban is. – bár alapvetően mind egyetértenek abban, hogy „Isten Lélek: és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják” –, ott is majdnem oly sokféleképpen tisztelik Istent, mint a pogányok?

9 Hogyan választhatunk e sokféleségből? Senki sem dönthet más helyett, nem írhat elő semmit másoknak. Kinek-kinek saját lelkiismeretét kell követnie isteni őszinteséggel és tisztasággal. Döntsön mindenki a maga meggyőződése alapján, aztán cselekedjen a legjobb világossága szerint. Senki nem kényszeríthet mást, hogy az ő szabályai szerint éljen. Isten egy embert sem jogosított fel arra, hogy felebarátai lelkiismeretén uralkodjon, hanem mindenki maga dönt, mint ahogy mindenki maga fog majd számot adni Isten előtt.

10 Így tehát bár Krisztus minden követőjének – a keresztyénség természetéből kifolyólag – egy bizonyos gyülekezethez (vagy ahogy mondani szokták) egyházhoz kell tartoznia (ami az istentisztelet egy bizonyos módját jelenti, hiszen „járnak-e ketten együtt, ha nem egyeztek meg egymással”), senkit nem kényszeríthet földi hatalom arra, csakis saját lelkiismerete, hogy valamely gyülekezetet, egyfajta istentiszteletet előnyben részesítsen a másikkal szemben. Tudom, gyakran úgy vélik, hogy születési helyünk határozza meg, milyen egyházhoz tartozzunk, hogy például aki Angliában születik, az csak az anglikán egyháznak lehetne tagja, vagyis úgy kell imádnia Istent, ahogy ez az egyház előírja. Egy időben buzgón ezt vallottam én is, de több okom van rá, hogy engedjek ebből a buzgóságból. Attól tartok, az említett gondolkodás olyan nehézségekkel jár együtt, amin egyetlen értelmes ember sem tudja túltenni magát. Ezek közül nem a legjelentéktelenebb az, hogy ha ezt a szabályt betartották volna, akkor sosem lett volna reformáció a pápaságból, ami teljesen megfosztja az embert személyes döntési jogától, melyen az egész reformáció nyugszik.

11 Ezért nem merem másokra erőltetni azt a módot, ahogy én imádom Istent. Hiszem, hogy ősi és apostoli istentisztelet az enyém, de az én hitem nem lehet mások szabálya. Ezért nem kérdezem attól, akivel szeretetben egy óhajtok lenni: az én egyházamhoz tartozol? Az én gyülekezetemhez? Egyházadat ugyanúgy kormányozzák, ugyanolyan vezetői vannak, mint

az enyémnek? Ugyanúgy imádkozol, ahogy én imádom Istent? Nem kérdezem: ugyanolyan testhelyzetben és módon kapod az úrvacsorát, mint én? Azt sem, hogy a keresztség kérdésében egyetértesz-e velem, kell-e kezes a megkereszteltért; hogy ugyanúgy végzik-e nálatok a keresztséget, hogy milyen korúakat keresztelnek. Azt sem kérdezem (bár előttem teljesen világos), hogy igénybe veszed-e a keresztséget és az úrvacsorát. Tegyük félre mindezt! Ha szükséges, beszélhetünk róla alkalmas időben, de most csak azt kérdezem: „Vajon olyan igaz-e a te szíved, mint az én szívem a te szívedhez?"

12 Akkor hát mit jelent ez a kérdés? Nem azt kérdezem, hogy Jéhu mit értett rajta, hanem hogy mit értsen Krisztus követője, amikor testvérének felteszi.

Először is ezt jelenti: igaz-e a szíved Isten előtt? Hiszed, hogy ő létezik és tökéletes? Hogy örökkévaló, végtelen, bölcs és hatalmas? Hogy igazságos, kegyelmes és igaz? Hiszed, hogy „hatalma szavával fenntartja a mindenséget"? És hogy még a legkisebb és a legártalmasabb dolgokat is saját dicsőségére és az őt szeretők javára fordítja? Megvan benned az isteni bizonyosság és természetfölötti meggyőződés az Úr dolgairól? „Hitben jársz, nem látásban?" Nem a mulandó dolgokra nézel, hanem az örökkévalókra?

13 Hiszel az Úr Jézus Krisztusban, aki „mindeneknek felette örökké áldandó Isten"? Kijelentette magát a lelkedben? Ismered Jézus Krisztust mint Megfeszítettet? Benned él, te pedig őbenne? Hit által lakozást vett szívedben? Vajon „engedelmeskedtél Isten igazságának" a Krisztus Jézusba vetett hit által, lemondva minden saját cselekedetedről, saját igazságodról? „Benne találtatsz, mint akinek nincsen saját igazságod, hanem van igazságod hit által?" S általa „harcolod meg a hitnek szép harcát (és) nyered el az örök életet"?

14 A hited δι᾽ ἀγάπης ἐνεργουμένη, *megtelt-e a szeretet erejével?* Istent „teljes szívedből, teljes elmédből, teljes lelkedből és teljes erődből" szereted? Nem azt mondom, hogy „mindennél jobban", mert ez nem bibliai kifejezés, és nem is egyértelmű. Egyedül benne keresed teljes boldogságodat? S megtalálod, amit keresel? Lelked mindig „magasztalja az Urat, és örvendez lelked megtartó Istenedben"? Miután megtanultad, hogy „mindenben hálákat adj", megtapasztaltad-e, hogy „jó dolog dicsérni az

Urat és hálákat adni”? Isten áll lelked középpontjában? Ő minden vágyad netovábbja? Valóban a mennyben gyűjtesz magadnak kincset, és minden mást kárnak, szemétnek tartasz? Isten szeretete kiűzte a világ szeretetét lelkedből? Ha igen, akkor „megfeszíttettél a világnak”, meghaltál mindennek idelent, és „életed el van rejtve a Krisztussal az Istenben”.

15 „Nem a magad akaratát cselekszed, hanem annak akaratát, aki elküldött?” Azét, aki leküldött bizonyos időre, hogy valameddig itt, az idegenben élj, amíg be nem fejezted a rád bízott munkát és vissza nem térsz Atyád házába? Ételed és italod, hogy „cselekedd mennyei Atyád akaratát”? Mindenben tiszta a szemed? Mindig őrá szegezed? Jézusra tekintesz szüntelen? Rá irányul minden cselekedeted? Minden munkád, minden ügyed, minden beszéded? Csak Isten dicsőségére törekszel mindenben, „amit csak cselekszel szóval vagy tettel, mindent az Úr Jézusnak nevében cselekszel, hálát adván az Istennek és Atyának őáltala”?

16 Arra késztet az Isten iránti szeretet, hogy félelemmel szolgáld őt? Hogy „vigadozz benne tisztességgel”? Jobban rettegsz attól, hogy Istent megbántsd, mint a haláltól vagy a pokoltól? Van-e borzasztóbb gondolat számodra, mint hogy dicsőséges szemét ingereld? „A hamisságnak minden ösvényét gyűlölöd” tehát, szent és tökéletes törvényének minden áthágását? Abban „gyakorlod magadat, hogy botránkozás nélkül való lelkiismereted legyen Isten és emberek előtt”?

17 Szíved igaz-e felebarátoddal szemben? Úgy szeretsz e mindenkit, kivétel nélkül, mint magadat? „Ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi jutalmatok van?” „Szereted ellenségeidet?” Lelked tele van-e jóakarattal és gyengéd érzelmekkel feléjük? Isten ellenségeit is szereted, akik hálátlanok és gonoszok? Benső d megindul-e rajtuk? Tudnád-e kívánni, hogy egy időre „te magad átokká légy” értük? S kimutatod ezt azzal, hogy „áldod azokat, akik téged átkoznak és imádkozol azokért, akik háborgatnak és kergetnek téged”?

18 Megmutatod-e cselekedeteidből szeretetedet? Amíg időd és alkalmad, valóban „jót cselekszel mindenekkel”, felebarátaiddal és idegenekkel, barátaiddal és ellenségeiddel, jókkal és gonoszokkal? Megteszel-e minden jót értük, amit csak tudsz, igyekszel-e minden szükségletükről gondoskodni, segítesz-e testi-lelki szempontból nekik, amennyire csak tőled telik?

Ha így gondolkozol – és bár minden keresztyén elmondhatná ezt magáról –, ha őszintén erre vágyol és igyekszel, amíg el nem éred, akkor „olyan igaz a te szíved, mint az én szívem a te szívedhez”.

II.

1 „Ha így van, nyújts kezet!” Ezen nem azt értem, hogy „fogadd el az én nézeteimet”. Nem kell, nem várom el, nem is kívánom. Azt sem értem rajta, hogy „elfogadom a te nézeteidet”. Nem tehetem, nem a választásomon múlik. Mint ahogy gondolataim, vagy amit látok, hallok, szintén nem akaratomtól függenek. Tartsd meg a nézetedet, én megtartom a magamét, méghozzá olyan szilárdan, mint eddig. Meg sem kell próbálnod, hogy az én pártomra állj, vagy hogy engem magadnak megnyerj. Nem óhajtok vitázni veled ilyesmiről, egy szót sem akarok hallani vagy mondani ezzel kapcsolatban. Tegyünk félre minden nézetet, csak „nyújts kezet”!

2 Azt sem értem ezen, hogy „vedd át az én liturgiámat” vagy hogy „én átveszem a tiédet”. Ez szintén olyasmi, ami sem az én választásomtól, sem a tiédtől nem függ. Mindkettőnknek szívbeli meggyőződésünk szerint kell cselekednünk. Ragaszkodj ahhoz, amiről hiszed, hogy Isten előtt a legelfogadhatóbb, és én is hasonlóképpen teszek. Hiszem, hogy a püspöki egyházkormányzás biblikus és apostoli. Ha te úgy gondolod, hogy a presbiteri vagy a független rendszer jobb, akkor tartsd magad ahhoz továbbra is, és cselekedj aszerint! Én hiszem, hogy a gyermekeket meg kell keresztelni, és hogy ez véghezvihető akár bemerítéssel, akár meghintéssel. Ha neked más a véleményed, tartsd meg, és azt gyakorold! Nekem úgy tűnik, hogy az előírt imádságok rendkívül hasznosak lehetnek, különösen a nagy gyülekezetben. Ha szerinted a rögtönzött imádság hasznosabb, akkor cselekedj saját véleményednek megfelelően! Én úgy érzem, hogy nem szabad megtagadnom a keresztvizet senkitől, és hogy kenyeret és bort kell magamhoz vennem Uram halálának emlékére. Ha azonban te erről nem vagy meggyőződve, akkor tégy a szerint a világosság szerint, amit kaptál! Egy percig sem akarok vitába szállni veled az említettek bármelyikével kapcsolatban. Tegyük félre mindezeket a mellékes dolgokat! Egy pillantást se vesztegessünk rájuk! „Ha olyan a te szíved, mint az én szívem”, ha szereted Istent és az egész emberiséget, nem kérdezek többet: „Nyújts kezet!”

3 Ezen először is azt értem, hogy szeress engem, méghozzá ne csak úgy, ahogy az egész emberiséget szereted, ne csak úgy, ahogy ellenségeidet vagy Isten ellenségeit, azokat, akik gyűlölnek, akik „háborgatnak és kergetnek", ne csak úgy, ahogy egy idegent, akiről sem jót, sem rosszat nem tudsz. Ez nem elég nekem. Nem, ha „olyan igaz a te szíved, mint az én szívem a te szívedhez", akkor nagyon gyengéd érzelemmel szeress, mint barátodat, aki közelebb áll a testvérnél, mint testvéredet Krisztusban, polgártársadat az Új Jeruzsálemben, mint bajtársadat, aki üdvösségünk ugyanazon fejedelmének parancsnoksága alatt harcol. Szeress mint társadat Jézus Krisztus királyságában és tűrésében, és mint dicsőségének örököstársát!

4 Szeress jobban az emberiség többi tagjánál, *hosszútűrő* és *kegyes* szeretettel, azaz türelmesen; ha tudatlan vagyok, vagy letévedek az útról, hordozd, ne pedig növeld terhemet; szeress gyengéd, nyájas és együttérző szeretettel, amely *nem irigykedik*, ha Istennek néha úgy tetszene, hogy engem jobban támogasson munkájában, mint téged! Szeress olyan szeretettel, mely *nem gerjed haragra* sem oktalanságom, sem fogyatékosságom miatt, még akkor sem, ha (néha úgy tűnnék neked, hogy) nem Isten akarata szerint cselekszem. Szeress úgy, hogy *nem rovod föl a gonoszt,* félretéve minden féltékenységet és rosszindulatot. Azzal a szeretettel szeress, amely *mindent elfedez*; soha nem teregeti ki hibáimat vagy gyarlóságomat; amely mindent hisz; hajlandó szüntelenül a legjobbat gondolni, minden szavamat és cselekedetemet a legtisztességesebben értelmezni; amely *mindent remél:* vagy azt, hogy a rólam hallott dolog meg sem történt, vagy nem olyan körülmények között, ahogy elmondták, vagy végső soron jó szándék rejlett mögötte, illetve talán a kísértés hirtelen nyomására esett meg. S reméld mindvégig, hogy ami nincs rendben, azt Isten kegyelme kiigazítja, ami hiányzik, azt megadja majd Krisztus Jézusban való irgalmasságának gazdagsága szerint.

5 Másodszor azt értem rajta, hogy hordozz engem Isten előtt minden könyörgésedben; tusakodj értem, hogy az Úr sürgősen kiigazítsa, amit helytelennek lát bennem, és ami hiányzik belőlem, azt kipótolja! Amikor legközelebb vagy a kegyelem trónjához, könyörögj őhozzá, akinek jelenlétét oly valóságosnak érzed, hogy szívem mindinkább olyan legyen, mint a tied, egyre igazabb Isten és emberek előtt; hogy töltsön be teljesebb meggyőződés a nem látott dolgok felől, és szilárdabb látás Isten Krisztusban megmutatott szeretetét illetően; hogy nagyobb kitartással hitben járjak,

nem látásban; és buzgóbban ragadjam meg az örök életet. Imádkozz, hogy Isten és az emberek iránti szeretet bővebben áradjon szívembe, hogy odaadóbban és tevékenyebben végezzem mennyei Atyám akaratát, nagyobb lelkesedéssel cselekedjem a jót, és körültekintőbben tartózkodjam a gonosznak még a látszatától is!

6 Harmadszor azt értem rajta, hogy serkents szeretetre és jó cselekedetekre. Lehetőséged szerint párosítsd imádat azzal, hogy szeretettel megmondasz nekem mindent, amiről úgy gondolod, hogy lelkem hasznára válik. Buzdíts a munkában, amit Isten rám bízott, és oktass, hogyan végezhetem tökéletesebben. Sőt „fenyíts meg szelíden" és dorgálj, ha úgy tűnnék, hogy a saját akaratomat teszem, nem pedig azét, aki elküldött. Szólj és ne kímélj, ha valamiről úgy gondolod, hogy elősegíti hibáim javítását, erősít gyengeségemben, felépít a szeretetben, illetve valamiképpen alkalmasabbá tesz a Mester szolgálatára!

7 Végül azt értem rajta, hogy ne csak szóval szeress, hanem cselekedettel és valóságban is. Amennyire lelkiismereted engedi (megtartva saját nézeteidet és saját istentiszteleti formádat), fogj össze velem Isten munkájában, hadd folytassuk azt kéz a kézben. Bizonyos, hogy elmerészkedhetsz idáig. Akárhol légy, szólj tisztességgel Isten munkájáról, bárki által végzi, és nyilatkozz kedvesen küldötteiről! És amennyiben hatalmadban áll, ne csak együttérzésed nyilvánítsd, amikor nehézségben vagy bajban vannak, hanem jó szívvel és hatékonyan támogasd őket, hogy dicsérhessék érted Istent.

8 Két dolgot szeretnék megjegyezni azzal kapcsolatban, ami az utolsó pont alatt elhangzott. Először is bármilyen szeretetet, a szeretetnek bármilyen megnyilvánulását, akármilyen lelki vagy testi segítséget várok el attól, akinek olyan igaz a szíve, mint az enyém az ő szívéhez, kész vagyok én is ugyanazt megadni neki Isten kegyelme által, amennyire tőlem telik. Másodszor nemcsak magamra nézve látom ezt kötelezőnek, hanem mindenkire, akinek igaz a szíve Isten és emberek előtt, hogy úgy szeressük egymást, ahogy Krisztus szeretett minket.

III.

1 Az elhangzottakból levonhatjuk, hogy mi az egyetemes (katolikus) keresztyén szellem.

Alig van kifejezés, amit ennél jobban félreértenének és veszélyesebben alkalmaznának. Aki azonban higgadtan mérlegeli a fenti nézeteket, annak könnyű lesz a tévedéseket korrigálnia és megakadályozni a helytelen fogalomalkotást.

Hiszen először is kiderül a fentiekből, hogy a katolikus szellem nem *elméleti* engedékenység. Nem jelenti, hogy közömbösek vagyunk mások véleménye iránt, mert ez a felfogás a pokol szüleménye, nem pedig a menny sarjadéka. Az ingatag gondolkodás, hogy „ide s tova hány a hab és hajt a tanításnak akármi szele" nagy átok, egyáltalán nem áldás; az igazi katolikusság engesztelhetetlen ellensége, nem pedig barátja. A valóban katolikus szellemiségű embernek nem most kell keresnie a hitét. Szilárdan áll, mint a nap, a keresztyén tanítás fő kérdéseit illetően. Igaz, hogy mindig kész meghallgatni és mérlegelni, amit csak felhoznak elvei ellen, de ez nem arra mutat, hogy ingadozna látásában, és nem is indítja arra. Nem bizonytalankodik két vélemény között, arra sem törekszik feleslegesen, hogy összevegyítse a kettőt. Jegyezzétek ezt meg ti, akik nem tudjátok, milyen lélek lakozik bennetek, akik katolikus szellemiségű embereknek nevezitek magatokat csupán azért, mert értelmetek zavaros, elmétek ködös, nincsenek szilárd, következetes elveitek, hanem minden nézetet összekevertek. Győződjetek meg róla, hogy eltévedtetek, és nem tudjátok, hol vagytok. Azt hiszitek, hogy Krisztus Lelkét kaptátok, pedig valójában az Antikrisztus lelkéhez álltok közel. Menjetek és tanuljátok meg előbb Krisztus evangéliumának alapjait, s akkor majd megtudjátok, hogy mit jelent a valójában katolikus szellem!

2 Abból, ami elhangzott, másodszor megtudjuk, hogy a katolikus szellem nem latitudinarianizmus a *gyakorlatban*. Nem azt jelenti, hogy közömbösek vagyunk az istentiszteletet vagy külső végrehajtásának módját illetően. Ez sem volna áldás, hanem átok. Ahelyett, hogy segítene Istent lélekben és igazságban imádni, amíg ilyen látáshoz ragaszkodunk, inkább kimondhatatlanul akadályoz benne. De akiben igazán megvan a katolikus szellem, megmér mindent a szenthely mérlegén, és nem kétkedik, nem aggályoskodik, hogy miként imádja Istent. Teljes meggyőződése, hogy *amint* ő imádja Istent, az biblikus és ésszerű. Nem tud biblikusabb és ésszerűbb istentiszteletről az egész világon. Ezért ahelyett, hogy ide-oda kóborolna, ragaszkodik hozzá, és dicséri Istent, hogy lehetőséget adott neki az ilyenfajta istentiszteletre.

3 Harmadszor azt is megtudjuk a fentiekből, hogy a katolikus szellem nem viszonyul közömbösen mindenféle gyülekezethez. Ez másfajta latitudinarianizmus, és nem kevésbé esztelen illetve írásellenes, mint az előző. De messze áll a valóban katolikus szellemiségű embertől. Ő szilárdan megmarad nemcsak elvei, hanem gyülekezete mellett is. Nemcsak a lélek, hanem a keresztyén közösség minden külső kapcsa köti hozzá. Ott részesül Isten minden rendelésében. Ott kap úrvacsorát. Ott önti ki szívét nyilvános imában, ott csatlakozik Isten közös dicséretéhez és a hálaadáshoz. Ott örvendezik, hogy hallhatja a vigasztalás szavát, Isten kegyelmének evangéliumát. Az ottani, hozzá legközelebb álló, legszeretettebb testvéreivel keresi Istent a böjt komoly alkalmain. Rájuk vigyáz különös szeretettel, ahogy a többiek az ő lelkére felügyelnek, intik, buzdítják, vigasztalják, dorgálják, és minden eszközzel építik egymást a hitben. Szemmel tartja őket, mint saját háznépét, s ezért amennyire Isten képessé teszi, magától értetődően törődik velük, és gondoskodik arról, hogy meglegyen mindenük, ami az életre és a kegyességre való.

4 S miközben szilárdan áll vallási nézeteiben, amelyekről hiszi, hogy igazak Jézusban, miközben állhatatosan ragaszkodik ahhoz az istentisztelethez, amit a legelfogadhatóbbnak tart, és miközben gyengéd és szoros szálak fűzik egy bizonyos gyülekezethez, szívét közben kitárja minden ember felé, akár ismeri őket, akár nem. Szilárd és szívélyes szeretettel magához ölel felebarátot és idegent, barátot és ellenséget. Ez a katolikus, vagyis egyetemes szeretet. S akiben ez megvan, arról elmondhatjuk, hogy katolikus szellemiségű. Ugyanis egyedül a szeretet jogosít fel erre a címre: a katolikus szeretet a katolikus szellem.

5 Ha tehát a legszorosabb értelemben vesszük ezt a szót, akkor katolikus szellemiségű ember, aki a fent említett módon kezet nyújt mindenkinek, akinek a szíve olyan igaz, mint az övé. Aki tudja, hogyan becsülje és dicsérje Istent minden élvezett jóért: azért, hogy ismerheti az Úr dolgait, hogy valóban biblikusan imádhatja őt, és mindenekfölött, hogy istenfélő és igazságot munkáló gyülekezet tagja lehet. A lehető legnagyobb gonddal őrzi ezeket a javakat, vigyáz rájuk, mint szeme fényére, ugyanakkor szeret minden embert – bármilyen nézeteket vall, akárhogy imádja Istent, bármilyen felekezetű – mint barátot, testvért az Úrban, mint Krisztus tagját és Isten gyermekét, mint Isten jelen országának részesét és eljövendő királyságának örököstársát. Szereti mindazokat, akik hisznek az Úr Jézus

Krisztusban, akik szeretik Istent és embertársaikat, akik az Úr jótetszését keresik rettegve attól, hogy megszomorítsák, óvakodnak a gonosztól és buzgón cselekszik a jót. Az a valóban katolikus szellemiségű ember, aki állandóan szívében tartja ezeket, aki kimondhatatlan gyengédséggel mások javát keresve nem szűnik meg Isten előtt hordozni őket imájában, és kiáll értük az emberek előtt. Vigasztalásával és minden szavával arra törekszik, hogy megerősítse kezüket Istenben. Amennyire tőle telik, segít nekik minden lelki és világi dologban. Kész arra, hogy „áldozzon és áldozatul essen", sőt hogy életét is odaadja értük.

6 Isten embere, gondold végig ezt! Ha már ezen az úton jársz, folytasd, menj tovább! Ha eddig elvétetted ezt az ösvényt, akkor áldd Istent, hogy visszatérített! Mostantól kezdve az egyetemes szeretet királyi indulatával fusd az előtted levő versenypályát! Vigyázz, nehogy ingadozz véleményedben, bensődben be ne szűkülj; haladj szüntelenül előre, meggyökerezve a hitben, mely egyszer a szenteknek adatott, és alapot vetve a szeretetben, az igazi katolikus szeretetben, amíg mindörökre magába nem zár a Szeretet!

A KERESZTYÉN TÖKÉLETESSÉGRŐL

NEGYVENEDIK IGEHIRDETÉS

„Nem mondom, hogy már elértem,
vagy hogy már tökéletes volnék.”
(Filippi 3,12.)

1 Alig van a Szentírásban kifejezés, ami több embert botránkoztatna meg, mint ez. A tökéletes szó olyan kifejezés, amit sokan nem tudnak elviselni. Irtóznak a puszta hallásától, és aki a tökéletességet hirdeti (ahogy mondják), vagyis állítja, hogy az már ebben az életben elérhető, azt az a veszély fenyegeti, hogy a pogányoknál és a vámszedőknél is rosszabbnak tartják.

2 Ezért egyesek azt tanácsolják, hogy egyáltalán ne használjuk ezeket a kifejezéseket, „mivel annyi megbotránkozást okoztak”. De nem találjuk-e meg őket Isten Igéjében? S ha igen, akkor milyen alapon teheti őket félre Isten küldötte, még ha mindenki megbotránkozik is? Mi nem így tanultuk a Krisztust, és nem akarunk helyet adni az Ördögnek. Amit Isten mondott, mi is azt mondjuk, akár hallgatnak ránk, akár nem. Mert tudjuk, hogy egyedül akkor lehet Krisztus szolgája „mindeneknek vérétől tiszta”, ha „nem vonogatta magát, hogy hirdesse nékik az Istennek teljes akaratát”.

3 Tehát nem hagyhatjuk figyelmen kívül ezeket a szavakat, hiszen Isten és nem ember szavai. Ehelyett megmagyarázhatjuk, és meg is kell magyaráznunk, mit jelentenek, hogy akinek szíve őszinte, ne térjen el se jobbra, se balra felülről való elhívása jutalmától. Annál is inkább szükséges ez, mert a már idézett versben az apostol úgy nyilatkozik, hogy nem tökéletes: „Nem mondom – írja –, hogy már tökéletes volnék.” Azonban rögtön utána, a tizenötödik versben azt állítja magáról, sőt sok

más emberről is, hogy tökéletesek: „Valakik annakokáért – mondja – tökéletesek vagyunk."

4 Hogy tehát feloldjuk ezt a látszólagos ellentétet, valamint fényt vessünk azok ösvényére, akik a cél felé igyekeznek, és hogy a sánták le ne tévedjenek az útról, megpróbálom megmutatni:

I. mit értünk azon, hogy a keresztyének nem tökéletesek, és
II. mit értünk azon, hogy tökéletesek.

I.

1 Először is meg szeretném mutatni, mit értünk azon, hogy a keresztyének *nem tökéletesek*. Mind a tapasztalatból, mind a Szentírásból kitűnik, hogy mindenekelőtt a tudásuk nem tökéletes, vagyis *annyira* nem lesznek tökéletesek ebben az életben, hogy mindent tudnának. Lehet, hogy másokhoz hasonlóan sok mindent tudnak erről a világról, és az eljövendő világról tudják azokat az általános tényeket, amelyeket Isten kijelentett. Azt is tudják (amit az érzéki ember nem foghat föl, mert lelkiképpen ítéltetnek meg), hogy „milyen nagy szeretet" az, amivel „az Atya" szerette őket, „hogy Isten fiainak neveztethetnek". Ismerik Isten Lelkének hatalmas munkáját saját szívükben, bölcs gondoskodását, ahogy ösvényeiket irányítja, és mindent úgy rendez, hogy javukra szolgáljon. Életük különböző körülményei között mindig tudják, hogy mit kíván tőlük az Úr, és miképpen tartsák tisztán lelkiismeretüket Isten és ember előtt.

2 Azonban számtalan dolgot nem tudnak. Magát a Mindenhatót például nem tudják tökéletesen megismerni. „Íme, ezek az ő útainak részei! Ám az ő hatalmának mennydörgését ki érthetné meg?" Nem tudják megérteni – hogy mást ne mondjak –, miképpen lehetséges, hogy „hárman vannak, akik bizonyságot tesznek a mennyben, az Atya, az Ige és a Szentlélek: és ez a három egy", vagy Isten örökkévaló Fia hogyan „vett föl szolgai formát", de az isteni természet egyetlen tulajdonságát, egyetlen vonását sem értik. Az szintén nem az ő dolguk, hogy tudják az időket és alkalmakat, amikor Isten végrehajtja nagy művét a földön, sőt még azokat sem, amiket részben feltárt szolgái és prófétái által a világ teremtése óta. Még kevésbé tudják, hogy Isten mikor „tölti be választottainak számát és hozza el országát", mikor lesz az, hogy „az egek ropogva elmúlnak, az elemek pedig megégve felbomlanak".

3 Sokszor nem értik, hogy mit miért tesz Isten az emberek fiaival, hanem bele kell nyugodniuk, hogy bár „felhő és homályosság van körülte, igazság és jogosság az ő székének erőssége". Sőt, azzal kapcsolatban is, amit Isten velük tesz, Uruk sokszor azt mondja nekik: „Amit én cselekszem, te azt most nem érted, de ezután majd megérted". És milyen keveset tudnak arról, ami állandóan előttük van, még Isten kezének látható műveiről is! Hogyan „terjeszti ki északot az üresség fölé, és függeszti föl a földet a semmiség fölé". Hogyan kapcsolja össze e hatalmas gépezet minden alkatrészét egy titkos, elszakíthatatlan lánccal. Ilyen tudatlan, ilyen keveset tud még a legkiválóbb ember is!

4 Nincs tehát olyan tökéletes ember ezen a földön, aki mentes lenne a tudat lanságtól. Másodszor a tévedéstől, hiszen ez majdnem elkerülhetetlen következménye tudatlanságunknak, mivel akikben csak „rész szerint van az ismeret", azok mindig tévedhetnek arra nézve, amit nem tudnak. Igaz, Isten gyermekei nem tévednek az üdvösség lényegéhez tartozó dolgokban, nem „teszik a sötétséget világossággá s a világosságot sötétséggé", tévelygő utakon nem „keresik a halált". Mert „Isten maga tanítja" őket, és az út, amire nézve oktatást nyernek, a szentség útja olyan egyszerű, hogy „aki ez úton jár, még ha bolond sem téved el". Azonban az üdvösségre nézve közömbös dolgokban tévednek, méghozzá gyakran. A legjobb és legbölcsebb ember is sokszor téved még tényekre nézve is: azt hiszi egyes megtörtént dolgokról, hogy nem történtek meg, vagy egyes meg nem történt dolgokról, hogy megtörténtek. Vagy ha nem is téved a tényt illetően, lehet, hogy a körülményeiben igen. Egészen mást hisz róluk, többről is, mint ami igaz. S ebből szükségszerűen sok egyéb tévedés következik. Lehet, hogy azt hiszi egy múlt- vagy jelenbeli rossz tettről, hogy jó, a jótettekről pedig azt, hogy rosszak. Ezért talán tévesen ítél meg másokat: nemcsak azzal, hogy a valóságosnál jobbnak tart jó embereket, vagy rosszabbaknak a rosszakat, hanem az is lehetséges, hogy jónak tart nagyon is rossz embereket, vagy rossznak ítél olyanokat, akik szentek, feddhetetlenek.

5 Hajlamos a legjobb ember is a tévedésre akár a Szentírással kapcsolatban – bármennyire szeretné elkerülni –, és téved is naponta; különösen az Igének azokat a részeit illetően, amelyek közvetlenül a gyakorlatra vonatkoznak. Ezért lehetséges, hogy még Isten gyermekei sem egyeznek a Szentírás sok szakaszának értelmezésében. Eltérő véleményük azonban

nem bizonyítja, hogy valamelyikük nem Isten gyermeke, hanem csak azt, hogy amiképpen nem várhatjuk el, hogy az élő ember mindent tudjon, még kevésbé, hogy tévedhetetlen legyen.

6 Ha valaki ebben s az előző bekezdésben lefektetett megállapítások ellen azzal emelne óvást, hogy János apostol hittestvéreihez szólva ezt mondja: „nektek kenetetek van a Szenttől, és mindent tudtok" (1Jn 2,20), arra egyszerű a válasz: „Mindent tudtok, ami szükséges lelki egészségetekhez". Világos, hogy az apostol ennél többet nem gondolt, és nem mondhatta abszolút értelemben, hiszen akkor először is azt állítaná, hogy a tanítvány „feljebb való az ő mesterénél", holott még Krisztus maga sem tudott mindent emberi állapotában. „Arról az óráról pedig – mondja – senki semmit sem tud, a Fiú sem, hanem csak az Atya." Másodszor világos ez magának az apostolnak későbbi szavaiból: „Ezeket írtam nektek azok felől, akik elhitetnek titeket," és gyakran megismételt óvásából: „senki el ne hitessen benneteket". Mindenképp szükségtelen lett volna ez az intelem, ha azok, akiknek kenetük volt a Szenttől, nem forogtak volna nemcsak a tudatlanság, hanem a tévedés veszélyében is.

7 Tehát még a keresztyének sem olyan tökéletesek, hogy szabadok lennének a tudatlanságtól vagy tévedéstől, s harmadszor, hozzátehetjük: a gyengeségtől. Vigyázzunk, hogy jól értsük ezt a szót, és ne próbáljuk ezzel az enyhe kifejezéssel a tudatos bűnöket illetni, mint egyesek teszik. Valaki például így szól: „Mindenkiben van valami gyöngeség; az enyém az iszákosság"; a másik gyöngesége a tisztátalanság, a harmadiké, hogy hiába veszi fel Isten szent nevét, ismét másnak az a gyöngesége, hogy „bolondnak" nevezi testvérét, vagy az, hogy „szidalommal fizet a szidalomért". Világos, hogy akik így beszéltek, ha meg nem tértek, gyöngéitekkel együtt hamarosan a pokolba kerültök! Azonban gyöngeségen én nemcsak a valós testi gyöngeséget értem, hanem minden belső és külső tökéletlenséget, amelyek nem erkölcsi természetűek. Ilyen például a gyenge vagy lassú felfogóképesség, a tompa vagy zavart értelem, a következetlen gondolkodás, a szabálytalanul gyors vagy nehézkes képzelet. Ilyen (hogy más hasonlót ne említsünk) a fürge vagy tartós emlékezet hiánya. Másfelől ilyenek, amik többnyire bizonyos mértékig ezekből következnek: a lassú beszéd, a helytelen szóhasználat, a félszeg kiejtés, amikhez még ezer meg nem nevezett beszédbeli vagy viselkedésbeli hibát toldhatnánk. Ezeket a gyöngéket a legkiválóbb emberben is megtaláljuk kisebb vagy nagyobb

mértékben. Nem remélheti senki, hogy tökéletesen megszabadul tőlük, amíg lelke vissza nem tér Istenhez, aki adta.

8 Míg ez be nem következik, azt sem várhatjuk, hogy teljesen megszabadulunk a kísértésektől. Ilyen tökéletesség nem remélhető ebben az életben. Igaz, vannak olyanok, akik mohón belemerülnek mindenféle tisztátalanságba, alig veszik észre a kísértéseket, amiknek ellen sem állnak, ezért úgy tűnik, mintha nem is szenvednének a kísértésektől. Azoknak a száma sem csekély, akiket a lelkek ravasz ellensége nem csábít kirívó bűnre, amikor látja, hogy mélyen alszanak a jámborság holt formaságaiban, nehogy felébredjenek, mielőtt az örök tűzbe esnének. Azt is tudom, hogy vannak Istennek olyan gyermekei, akik miután ingyen megigazultak és Krisztus vérében szabadulást találtak, egy darabig nem éreznek kísértést. Isten azt mondta ellenségeiknek: „Meg ne illessétek az én felkentjeimet, és az én prófétáimnak ne ártsatok." Bizonyos ideig, talán hetekig vagy hónapokig magaslatokon járatja, sasszárnyon hordozza őket a gonosz minden tüzes nyila fölött. Azonban ez az állapot nem tart örökké, ami már abból az egy körülményből is kitűnik, hogy maga Isten Fia is, testben járva, élete végéig szenvedett kísértésektől. Szolgája sem várhat mást tehát, mert „elég, ha olyan, mint a mestere".

9 A keresztyén tökéletesség tehát nem jelenti azt (mint látszólag egyesek gondolják), hogy megszabadulunk a tudatlanságtól, hibáktól, gyöngeségtől vagy kísértésektől. Tulajdonképpen a tökéletesség csupán más kifejezés a szentségre. A kettő ugyanazt jelenti. Tehát aki szent, az az Ige szerint tökéletes. Azonban végső soron azt is meg kell jegyeznünk, hogy ebben az értelemben sincs teljes tökéletesség a földön. Nincs a tökéletességnek felső határa, nincs olyan *tökéletesség*, ami ne gyarapodhatna. Bármilyen sokra vitte valaki, akármilyen magas fokú a tökéletessége, még mindig „növekednie kell a kegyelemben", és napról napra gyarapodnia Megváltó Istenének ismeretében és szeretetében.

II.

1 Akkor tehát milyen értelemben tökéletesek a keresztyének? Másodszor ezt szeretném megmutatni. Előre kell azonban bocsátanom, hogy a keresztyén élet több lépcsőfokból áll, mint ahogy a biológiai élet is: Isten gyermekei közül egyesek csak újszülött csecsemők, mások pedig érettebbek.

Ezért János apostol első levelében (2,12kk) külön szól azokhoz, akiket „gyermekeknek" nevez, akiket „ifjaknak" hív, és akiket az „atyák" névvel illet. „Írok néktek gyermekek – mondja az apostol –, mert a ti bűneitek megbocsáttattak", mert ennyit nyertetek el. „Ingyen megigazultatok", így „békességetek van Istennel Jézus Krisztus által." „Írok néktek ifjak, mert meggyőztétek a gonoszt", vagy (ahogy később hozzáteszi) „mert erősek vagytok, és az Isten igéje megmarad bennetek". Kioltottátok a gonosz tüzes nyilait, azt a kétséget és félelmet, amivel megzavarta kezdeti békességeteket. S most szívetekben lakik Isten tanúságtétele, hogy bűneiteket megbocsátotta. „Írok néktek atyák, mert megismertétek azt, aki kezdettől fogva van." Megismertétek az Atyát, a Fiút és Krisztus Lelkét a ti lelketek mélyén. „Érett férfiúságra" jutottatok, „a Krisztus teljességével ékeskedő kornak mértékére".

2 Főleg róluk szól igehirdetésem második fele, mert csak ők a tökéletes keresztyének. De még azok is, akik Krisztusban kisdedek, tökéletesek vagy Istentől születettek (ezt a kifejezést is többféleképpen lehet érteni) abban az értelemben, hogy először is nem vétkeznek. Ha valaki kételkedne Isten fiainak e kiváltságában, a kérdést nem az elvont, végtelenségig nyújtott vita fogja eldönteni, ami nem visz előbbre. Nem is ennek vagy annak az embernek a tapasztalata. Lehet, hogy sokan azt gondolják, hogy nem cselekszenek bűnt, pedig vétkeznek, de ez semmit sem bizonyít. A tanításhoz és a bizonyságtételhez fellebbezünk. „Inkább az Isten legyen igaz, minden ember pedig hazug." Az ő szavára hallgatunk, csak arra. Az ítéljen meg minket.

3 Isten szava világosan kimondja, hogy aki csak megigazult, aki a szó legminimálisabb értelmében újjászületett, nem „marad meg a bűnben", nem „élhet még abban" (Róm 6,1-2), hanem Krisztus „halálának hasonlatossága szerint vele eggyé lett" (5. v.), „ó embere vele megfeszíttetett", a bűn teste megsemmisült, így többé már nem szolgál a bűnnek. Mivel Krisztussal együtt meghalt, megszabadult a bűntől (6, 7), „meghalt a bűnnek, de él az Istennek" (11. v.), „a bűn rajta nem uralkodik; mert nincsen törvény alatt, hanem kegyelem alatt", és „felszabadulva a bűn alól, az igazság szolgája lett" (14.18. v.).

4 E szavak nem jelenthetnek annál kevesebbet, mint hogy az itt említett személy, vagyis minden valódi keresztyén és Krisztusban hívő ember

megszabadult a külső bűntől. Ugyanezt a szabadságot, amit Pál apostol itt oly sokféleképpen fejez ki, Péter apostol így írja le (1Pét 4,1-2): „Aki testileg szenved, megszűnik a bűntől, hogy többé ne embereknek kívánságai, hanem Isten akarata szerint éljen." Ha a legszorosabb értelemben vesszük azt, hogy megszűnik a bűntől, vagyis csak a külső viselkedésre nézve, akkor feltétlenül azt jelenti, hogy megszűnünk a külső vétkes cselekedettől, a törvény mindenféle külső áthágásától.

5 János apostol jól ismert szavai azonban első levelének 3. részében, a 8. és az azt követő versekben a legegyértelműbbek: „Aki a bűnt cselekszi az Ördögből van; mert az Ördög kezdettől fogva bűnben leledzik. Azért jelent meg az Istennek Fia, hogy az Ördög munkáit lerontsa. Senki sem cselekszik bűnt, aki az Istentől született, mert benne marad annak magva; és nem cselekedhetik bűnt, mivelhogy Istentől született." Az 5. részben pedig ezt mondja (18. v.): „Tudjuk, hogy valaki Istentől született, nem vétkezik; hanem aki Istentől született, megőrzi magát, és a gonosz nem illeti őt."

6 Egyesek állítása szerint ez csupán azt jelenti, hogy nem vétkezik *szándékosan*, vagy hogy nem tesz bűnt *rendszeresen, vagy nem úgy, mint mások, vagy nem úgy, mint azelőtt*. De ki mondja ezt? János apostol? Nem, nincs ilyesmi a szövegben, sem az egész fejezetben, sem az egész levélben, sem az apostol semelyik írásában. A legjobb módja annak, hogy megfeleljünk erre a merész állításra az, ha egyszerűen tagadjuk. S ha valaki be tudja bizonyítani Isten szavából, lássuk nyomós érveit!

7 Van is egyfajta nyomós érv, mellyel gyakran próbálják alátámasztani ezeket a furcsa állításokat. Az Igében található példákra alapozzák: „Ugyan már – mondják –, nem vétkezett-e maga Ábrahám is, kibúvót keresve és letagadva a feleségét? Nem vétkezett-e Mózes, amikor megharagította Istent a versengés vizeinél? Sőt még meggyőzőbb bizonyíték Dávid, »az Isten szíve szerint való ember«, nem vétkezett-e a Hitteus Uriás dolgában, gyilkosságba és házasságtörésbe esve?" Semmi kétség. Mindez így van. Azonban mire következtettek ebből? Elismerjük először is, hogy Dávid élete folyamán általában az egyik legszentebb zsidó volt, másodszor pedig, hogy még a legszentebb zsidók is vétkeztek néha. De ha ebből azt akarjátok levonni, hogy minden keresztyén vétkezik, és vétkeznie kell, amíg csak él, ezt a következtetést teljességgel tagadjuk, mint ami egyáltalán nem következik az említett esetekből.

8 Akik így érvelnek, úgy tűnik, sosem vették fontolóra Urunk kijelentését (Mt 11,11): „Bizony mondom néktek: az asszonyoktól szülöttek között nem támadott nagyobb Keresztelő Jánosnál; de aki legkisebb a mennyeknek országában, nagyobb nála." Attól tartok, egyesek úgy gondolják, hogy itt „a mennyeknek országa" a dicsőség földjét jelenti, mintha Isten Fia azt akarná felfedni előttünk, hogy a legkisebb megdicsőült szent a mennyben nagyobb, mint akárki a földön! Ez a kijelentés maga elég a cáfolathoz. Kétségtelen tehát, hogy „a mennyeknek országa" itt (mint a következő versben is, ahol azt olvassuk, hogy az erőszakoskodók elragadják) vagy az „Isten országa", ahogy Lukács nevezi nem más, mint Isten földi országa, amelybe mindenki, minden keresztyén beletartozik, aki valóban hisz Krisztusban. Ezekkel a szavakkal tehát Urunk két dolgot jelent ki: először is azt, hogy mielőtt ő eljött volna testben, nem volt nagyobb ember Keresztelő Jánosnál, amiből nyilvánvalóan következik, hogy sem Ábrahám, sem Dávid, sem más zsidó nem volt Jánosnál nagyobb. Urunk másodszor azt is kijelenti, hogy aki legkisebb Isten országában (abban az országban, amiért ő eljött, hogy itt a földön felállítsa, és amit az erőszakoskodók kezdtek elragadni), az nagyobb, mint János. Nem nagyobb próféta, ahogy egyesek értelmezik, mert nyilvánvaló, hogy ez nem igaz, hanem nagyobb Isten kegyelmében és a mi Urunk Jézus Krisztus ismeretében. Ezért nem mérhetjük a valódi keresztyének kiváltságait azokhoz, amiket a zsidók korábban kaptak. Elismerjük, hogy „szolgálatuk" (vagy küldetésük) „dicsőséges" volt, de a miénk „még inkább dicsőséges". Aki tehát a zsidó mércével akarja megfeleltetni a keresztyénséget, aki összegyűjtögeti a törvényben és a prófétákban említett gyöngeségeket, és azokból arra a következtetésre jut, hogy akik „felöltözték Krisztust", ugyanolyan gyöngék, az nagyot téved, mert „nem ismeri sem az írásokat, sem az Istennek hatalmát".

9 „Nem olvasunk-e azonban olyan állításokat a Szentírásban, amelyek elégséges bizonyítékot nyújtanak, ha a példákból nem lehet következtetni? Nem mondja-e ki világosan a Szentírás: »Még az igaz is hétszer vétkezik egy nap«?" Azt felelem, hogy nem, a Szentírás nem mond semmi ilyesmit. Nincs ilyen Ige az egész Bibliában. Ami látszólag erre utal, az a Példabeszédek könyve 24. részének 16. verse, mely így szól: „Ha hétszer elesik is az igaz, ugyan felkél azért." Ez azonban teljesen mást jelent. Először is a szövegben nem szerepel az „egy nap" kifejezés. Tehát ez a vers legföljebb azt állítja, hogy az igaz élete folyamán akár hétszer eleshet. Másodszor

nem azt mondja, hogy *bűnbe esik*, hanem csak azt, hogy egy *időre baj éri*. Nyilvánvaló ez az előző versből, ami így hangzik: „Ne leselkedjél, oh istentelen, az igaznak háza ellen, ne pusztítsd el az ő ágyasházát!" Ezután következik: „Mert ha hétszer elesik is az igaz, ugyan felkél azért; az istentelenek pedig csak egy nyavalyával is elvesznek." Mintha ezt mondaná: „Isten megszabadítja bajából, de amikor te elesel, nem lesz senki, aki megszabadítson."

10 „Máshol azonban – folytatják a tiltakozók – Salamon világosan kimondja: »Nincsen ember, aki ne vétkeznék« (1Kir 8,46; 2Krón 6,36), sőt »nincs egy igaz ember is e földön, aki jót cselekednék és nem vétkeznék« (Préd 7,20)." Erre azt felelem, hogy Salamon korában kétségtelenül így is volt. Sőt így volt Ádámtól Mózesig, Mózestől Salamonig és Salamontól Krisztusig. Akkor nem volt senki, aki ne vétkezett volna. Attól a naptól kezdve, hogy a bűn megjelent a világban, nem volt olyan igaz ember a földön, aki mindig jót tett és soha nem vétkezett volna, egészen addig, amíg Isten Fia meg nem jelent, hogy elvegye bűneinket. Kétségkívül igaz, hogy „ameddig az örökös kiskorú, semmiben sem különbözik a szolgától". Így ők is (a régmúlt idők szentjei mind, akik a zsidó törvény alatt éltek) az egyház kiskorú állapotában „a világ elemei alá voltak vettetve szolgaként". „Mikor pedig eljött az időnek teljessége, kibocsátotta Isten az ő Fiát, aki törvény alatt lett, hogy a törvény alatt levőket megváltsa, hogy elnyerjék a fiúságot", hogy elnyerjék azt a „kegyelmet, mely megjelentetett most a mi Megtartónknak, Jézus Krisztusnak megjelenése által, aki eltörölte a halált, világosságra hozta pedig az életet és halhatatlanságot az evangélium által" (2Tim 1,10). Ezért „többé nem szolgák, hanem fiak". Akármi volt is a helyzet a törvény alatt, nyugodtan mondhatjuk János apostollal együtt, hogy mióta eljött az evangélium, „valaki Istentől született, nem vétkezik".

11 Nagyon fontos megjegyeznünk, méghozzá gondosabban, mint általában, hogy milyen nagy a különbség a judaizmus és a keresztyénség között, és hogy mi ennek az alapja: az, amit ugyanez az apostol evangéliumának 7. részében említ (38.v.kk.). Miután lejegyezte áldott Urunk szavait: „Aki hisz én bennem, amint az írás mondotta, élő víznek folyamai ömlenek annak belsejéből", rögtön hozzáteszi: „Ezt pedig mondja vala a Lélekről – ὃ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύσαντες εἰς αὐτόν, *amelyet veendők voltak az ő benne hívők*: mert még nem volt Szentlélek, mivelhogy

Jézus még nem dicsőíttetett meg." Az apostol ezen bizonyára nem azt érti (mint néhányan tanítják), hogy még nem kapták meg a Szentlélek csodatévő erejét. Hiszen azt megkapták, Urunk megadta minden apostolnak, amikor először elküldte őket, hogy hirdessék az evangéliumot. Hatalmat adott nekik, hogy kiűzzék a tisztátalan lelkeket, hogy meggyógyítsák a betegeket, sőt hogy feltámasszák a halottakat. Azonban még nem adatott a Szentlélek megszentelő kegyelme úgy, mint miután Jézus megdicsőíttetett. Amikor „fölmenve a magasságba, foglyokat vitt fogva, és ajándékokat kapott az emberek számára, még a pártütőknek is, hogy az Úr Isten köztük lakozzék!" (angol szöveg). Mikor azután pünkösd napja eljött, akkor teljesedett be, hogy akik „várták az Atyának ígéretét", felettébb diadalmasok lettek a bűn fölött a nekik adatott Szentlélek által.

12 Hogy a bűntől való hatalmas szabadulást nem kapták meg, amíg Jézus meg nem dicsőíttetett, azt Péter apostol is tanúsítja. Amikor test szerinti atyjafiairól azt mondja, hogy „elérték hitük célját, a lélek üdvösségét", hozzáteszi (1Pt 1,9kk): „Amely üdvösség felől tudakozódtak és nyomozódtak a próféták, akik az irántatok való kegyelem – vagyis a kegyelmen alapuló megváltás – felől jövendöltek: nyomozódván, hogy mely vagy milyen időre jelentette azt ki a Krisztusnak bennük levő Lelke, aki eleve bizonyságot tett a Krisztus szenvedéseiről és az azok után való dicsőségről – a dicsőséges megváltásról. – Akiknek megjelentetett, hogy nem maguknak, hanem nekünk szolgáltak azokkal, amelyeket most hirdetnek nektek azok, akik prédikálták nektek az evangéliumot az egekből küldött Szentlélek által", aki pünkösd napján kitöltetett minden nemzedékből való igazi hívő szívébe. Erre az alapra, „a kegyelemre, amelyet a Jézus Krisztus hoz nektek, mikor megjelen", nyugodtan építheti határozott felszólítását az apostol: „Annakokáért felövezvén elmétek derekait... amiképpen szent az, aki elhívott titeket, ti is szentek legyetek teljes életetekben".

13 Akik jól átgondolták mindezt, el kell ismerniük, hogy a keresztyének kiváltságait semmiképpen sem mérhetjük ahhoz, amit az Ószövetség ír a zsidó rendelkezések alatt élőkről. Hiszen betelt az idő, megkaptuk a Szentlelket, Isten nagy megváltása elérkezett az emberekhez Jézus Krisztus megjelenésével. Eljött a földre a mennyek országa, amelyről Isten Lelke már régen kijelentette (ilyen messze áll Dávid attól, hogy a keresztyén tökéletesség mintája vagy példaképe legyen): „Azon a napon olyan lesz

köztük a legalábbvaló, mint Dávid, a Dávid háza pedig, mint az Isten, mint az Úrnak angyala előttük" (Zak 12,8).

14 Ha tehát be akarod bizonyítani, hogy az apostolnak ezeket a szavait: „valaki Istentől született, nem vétkezik", nem világos, természetes, nyilvánvaló jelentésük szerint kell értenünk, akkor az Újszövetségből hozz érveket, különben úgy viaskodsz, mint aki levegőt vagdos. Ilyenkor aztán előszeretettel idézik az Újszövetségben található példákat. „Maguk az apostolok is vétkeztek – mondják –, még a legnagyobbak, Péter és Pál is. Pál, amikor élesen szembeszegült Barnabással, Péter pedig, amikor Antiókhiában képmutatóskodott." Rendben van: tegyük fel, hogy mind Péter, mind Pál vétkeztek, de ebből mire következtetsz? Hogy időről időre minden apostol vétkezett? Erre nézve a bizonyíték árnyéka sincs benne. Vagy azt akarod levonni ebből, hogy az apostolok korában az összes többi keresztyén is vétkezett? Ez még rosszabb; erre a következtetésre azt hiszem egyetlen értelmes ember sem jutna. Vagy azt akarod állítani: „Ha két apostol egyszer vétkezett, akkor minden keresztyén minden korban vétkezik és vétkezni is fog, amíg csak él?" Jaj, testvérem! Még átlagos képességű gyermek is szégyellné ezt az érvelést. Azt pedig annál kevésbé vonhatod le belőle, hogy az embereknek vétkezniük *kell*. Nem, Isten mentsen, hogy így beszéljünk! Nem volt szükséges soha vétkezniük. Isten kegyelme minden kétségen felül elegendő volt számukra. És nekünk, mai embereknek is elég. A rájuk leselkedő kísértéssel együtt volt lehetőség a kimenekedésre is, és így van ez minden emberi lélekkel minden kísértésben. Tehát akárkit megkörnyékez valami bűn, nem kell engednie neki, mert senkit sem ér nagyobb kísértés, mint amit elviselhet.

15 „Viszont Pál apostol háromszor kérte az Urat, mégsem tudott megmenekülni a kísértéstől." Nézzük csak, mit is mond szó szerint: „Tövis adatott nékem a testembe, a Sátán angyala – vagy küldötte –, hogy gyötörjön engem. Ezért háromszor könyörögtem az Úrnak, hogy távozzék el ez tőlem. És ezt mondá nékem: Elég néked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenség által végeztetik el. Nagy örömest dicsekszem – ezekkel – az én erőtlenségeimmel, hogy a Krisztus ereje lakozzék én bennem. Annakokáért gyönyörködöm az erőtlenségekben, mert amikor erőtelen vagyok, akkor vagyok erős."

16 Mivel a bűn pártolóinak ez a vers az egyik fő támaszuk, jó lesz, ha alaposan mérlegeljük. Először is figyeljük meg: egyáltalán nem olvassuk,

hogy ez a tövis, akármi is volt, bűnre indította Pál apostolt, azt pedig még kevésbé, hogy kényszerítette volna az elkövetésére. Ennek alapján tehát nem bizonyítható, hogy a keresztyéneknek vétkezniük kell. Másodszor, az egyházatyák azt írják, hogy testi fájdalom volt a tövis. Tertulliánusz szerint heves fejfájás *(De Pudic.)*, amivel mind Aranyszájú Szent János, mind Jeromos egyetért. Cipriánusz *(De Mortalitate)* kicsit általánosabban fogalmaz: „Húsa és teste sok és nehéz fájdalma" *(Carnis et corporis multa ac gravia tormenta)*. Harmadszor, egybecsengnek ezzel magának az apostolnak a szavai is: „Tövis a testben, hogy üssön, verjen vagy kínozzon." „Az én erőm gyengeségben lesz tökéletes" – ez a kijelentés nem kevesebb, mint négyszer fordul elő csak ebben a két versben. Azonban negyedszer, akármi is volt az, nem lehetett sem belső, sem külső bűn. Nem lehetett a büszkeség, harag vagy vágy belső izgatása, sem ezek kifejezésre juttatása. Minden elképzelhető kifogás ellenére bizonyítják ezt a közvetlenül utána következő szavak: „Nagy örömmel dicsekszem azért – ezekkel – az én erőtelenségeimmel, hogy a Krisztus ereje lakozzék énbennem." Micsoda? Büszkeséggel, haraggal, vággyal dicsekedett volna Pál? E *gyengeségek* révén nyugodott volna meg rajta Krisztus ereje? Így folytatja: „Annakokáért gyönyörködöm az erőtlenségekben, mert amikor erőtlen vagyok, akkor vagyok erős", vagyis amikor *testileg* gyenge vagyok, akkor lélekben erős vagyok. Ki merné azt mondani: „Amikor a büszkeség vagy vágy legyengít, akkor lélekben erős vagyok"? Bizonyságul hívlak ma mindnyájatokat, akik meg vagytok győződve róla, hogy Krisztus ereje nyugszik rajtatok: tudtok dicsekedni a harag, büszkeség vagy testi vágy között? Képesek vagytok gyönyörködni ilyen gyöngeségekben? Megerősítenek ezek a gyöngeségek? Nem ugornátok inkább a pokolba, ha lehetne, hogy meneküljetek tőlük? Akkor ítéljétek ti meg, hogy az apostol ujjonghatott, gyönyörködhetett-e ilyesmiben! Végül hadd jegyezzem meg, hogy Pál apostol több mint *tizennégy* évvel e levél írása előtt kapta ezt a tövist, a levelet pedig jó néhány évvel azelőtt írta, hogy befejezte volna földi pályafutását. Tehát a levél után nyilván még hosszú utat tett meg, sok csatát kellett megharcolnia, sok győzelmet aratnia, még nagymértékben növekedett benne Isten minden ajándéka és Jézus Krisztus ismerete. Ezért ha korában érzett is magában lelki gyengeséget (feltéve, ha valóban az volt), egyáltalán nem vonhatjuk le belőle azt a következtetést, hogy később sem erősödött meg, és az idős Pál, Krisztusban az érett kort megérve esetleg még mindig ugyanattól a gyengeségtől szenvedett, halála napjáig nem jutva többre. Mindebből kitűnik, hogy Pál esete egyáltalán nem tartozik ide, és

semmiképpen nem mond ellen János apostol állításának: „Valaki Istentől született, nem vétkezik.”

17 „Nem mond ennek kereken ellen Jakab? Így szól: »mindnyájan sokképpen vétkezünk« (3,2), és a vétek nem ugyanaz-e, mint a bűn?” Ebben az esetben elismerem, hogy igen. Elismerem, hogy akikről itt szó van, valóban bűnt követtek el, sőt sok bűnt. De kikről van itt szó? Arról a sok tanítóról, akiket nem Isten küldött (valószínűleg ugyanazokról a hiú emberekről, akik a cselekedetek nélküli hitet hirdették, melyet oly élesen támad az előző fejezet), nem pedig magáról az apostolról vagy egy igazi keresztyénről. Hogy a többes szám első személyen (ez a szókép gyakori minden más írásban és az ihletett írásokban is) az apostol nem érthette magát vagy akármelyik más igazi hívőt, az nyilvánvaló először is abból, hogy ugyanez szerepel a kilencedik versben: „Ezzel áldjuk az Istent és Atyát, és ezzel átkozzuk az embereket. Ugyanabból a szájból jön ki áldás és átok.” Igaz, de nem az apostol szájából, és nem is azok szájából, akik Krisztusban új teremtések. Másodszor, ez a fenti Igét közvetlenül megelőző és nyilvánvalóan hozzá kapcsolódó versekből is nyilvánvaló: „Atyámfiai, ne legyetek sokan tanítók, tudván azt, hogy súlyosabb ítéletünk lesz.” „Mert mindnyájan sokképpen *vétkezünk*.” Mi! Kik? Nem az apostolok, nem az igazi hívők, hanem akik tudták, hogy *súlyosabb ítéletük* lesz sok vétkük miatt. Ez azonban nem vonatkozhat magára az apostolra vagy azokra, akik a nyomdokait követték, hiszen „nincsen semmi kárhoztatásuk azoknak, akik nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint”. Harmadszor pedig, maga a vers is azt bizonyítja, hogy ez: „sokképpen vétkezünk” nem vonatkozhat sem minden emberre, sem minden keresztyénre. Ugyanis utána Jakab azonnal olyan személyt említ, aki *nem vétkezik*, s ez ellentétes azzal, hogy *mi sokképpen vétkezünk*. Ettől tehát ő kifejezetten különbözik, s az apostol *tökéletes embernek* nevezi.

18 Jakab ilyen világos magyarázatot ad, rögzíti szavainak értelmét. Azonban nehogy valaki még mindig kételkedjen, János apostol, aki több évvel Jakab után írt, lezárja a vitát a fönt idézett világos kijelentéssel. Ebből viszont újabb nehézség támadhat: hogyan hangolhatjuk össze János apostolt önmagával? Egyszer azt mondja: „Valaki Istentől született, nem vétkezik”, és ismét: „Tudjuk, hogy valaki Istentől született, nem vétkezik”, máskor meg azt: „Ha azt mondjuk, hogy nem vétkeztünk, hazuggá tesszük őt, és az ő igéje nincsen mi bennünk.”

19 Bármilyen nagy problémának tűnik ez első látásra, érthető lesz, ha megfigyeljük először, hogy a tizedik vers meghatározza a nyolcadik jelentését. Az előbbi verset: „Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűn mi bennünk" megmagyarázza a későbbi: „Ha azt mondjuk, hogy nem vétkeztünk". Másodszor: nem arról van szó, hogy *ezelőtt vétkeztünk- e vagy sem*. E versek egyike sem állítja, hogy *vétkezünk, vagyis most bűnt cselekszünk.* Harmadszor: a 9. vers mind a 8-ikat, mind a 10-iket világossá teszi: „Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz, hogy megbocsássa bűneinket és megtisztítson minket minden hamisságtól." Mintha ezt mondaná: „Már kijelentettem, hogy »Jézus Krisztusnak vére megtisztít minket minden bűntől«, ne mondja hát senki, hogy nincs rá szüksége, nincs bűne, amitől meg kellene tisztulnia. Ha azt mondjuk, hogy nincs bennünk bűn, azaz nem vétkeztünk, akkor magunkat csapjuk be és hazuggá tesszük Istent. Ha azonban »megvalljuk bűneinket, hű és igaz, – nemcsak – hogy megbocsássa bűneinket – hanem hogy – megtisztítson minket minden hamisságtól«, hogy »elmenjünk és többé ne vétkezzünk«."

20 János apostol tehát nem mond ellent önmagának, sem senki másnak a Szentírás írói közül. Még inkább nyilvánvaló lesz ez, ha ide vonatkozó állításait összefoglaljuk. Először is kijelenti, hogy Jézus Krisztus vére megtisztít minket minden bűntől. Másodszor: senki sem mondhatja, hogy nem vétkeztem, nincs bennem bűn, amitől meg kellene tisztulnom. Harmadszor, Isten pedig kész megbocsátani a múltban elkövetett bűneinket és megszabadítani minket azoktól a jövőre nézve. Negyedszer: „ezeket azért írom nektek – mondja az apostol –, hogy ne *vétkezzetek*. De ha valaki vétkezik – vagy vétkezett (mert így is lehet fordítani ezt a szót), nem kell megmaradnia a bűnben, hiszen – van szószólónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus". Eddig minden világos. Azonban, hogy ne maradjon semmi kétség egy ilyen rendkívül fontos kérdésben, az apostol újra felveszi a fonalat a harmadik fejezetben, és részletesen megmagyarázza, mit is gondol: „Fiacskáim! – mondja. – Senki el ne hitessen benneteket – mintha biztattam volna azokat, akik megmaradnak a bűnben -, aki az igazságot cselekszi, igaz az, amiként ő is igaz. Aki a bűnt cselekszi, az Ördögből van; mert az Ördög kezdettől fogva bűnben leledzik. Azért jelent meg az Istennek Fia, hogy az Ördög munkáit lerontsa. Senki sem cselekszik bűnt, aki az Istentől született, mert benne marad annak magva; és nem cselekedhetik bűnt, mivelhogy Istentől született. Erről ismerhetők meg az Isten gyermekei és az Ördög gyermekei" (7-10. v.). Itt az utolsó ihletett író céltudatosan lezár-

ja, és a lehető legvilágosabban eldönti a kérdést, ami felől gyengébb elmék még esetleg kétségeket táplálhattak. János apostol tanításával és az Újszövetség egész hangvételével összhangban tehát arra a következtetésre jutunk, hogy a *keresztyén ember annyiban tökéletes, hogy nem cselekszi a bűnt*.

21 Ez minden keresztyén dicsőséges előjoga, még ha csupán *kisded is Krisztusban*. Viszont olyan értelemben vett tökéletességről, hogy megszabadultak a rossz gondolatoktól és rossz indulatoktól, csak azokkal kapcsolatban beszélhetünk, akik *erősek* az Úrban és „meggyőzték a gonoszt", és még inkább, akik „megismerték azt, aki kezdettől fogva van". Először is megszabadultak a rossz vagy bűnös gondolatoktól. Azt azonban ne felejtsük, hogy a rosszról való gondolatok nem mindig rossz gondolatok, és hogy a bűnről való gondolatok és a bűnös gondolatok különböznek egymástól. Például eszébe juthat az embernek egy gyilkosság, amit valaki más követett el, ez azonban nem rossz vagy bűnös gondolat. Hasonlóképpen áldott Urunk is kétségkívül belegondolt abba, és megértette, amit az Ördög mondott, amikor így szólt: „Mindezeket neked adom, ha leborulva imádsz engem." Mégsem volt benne rossz vagy bűnös gondolat, a Megváltó nem is lett volna képes rá. Ugyanebből következik, hogy az igazi keresztyénben sincs, mert „mikor tökéletes lesz, mindenki olyan lesz, mint a mestere" (Lk 6,40). Ha tehát a Mesterben nem volt rossz vagy bűnös gondolat, akkor az övéiben sincs.

22 Valóban, honnan támadna rossz gondolat abban a szolgában, aki olyan, mint Mestere? Ha valahonnan, akkor „az emberek szívéből származnak a gonosz gondolatok" (Mk 7,21). Ha a szíve már nem gonosz, akkor nem származhatnak belőle gonosz gondolatok. Ha a fa rossz volna, akkor a gyümölcs is rossz volna. De a fa jó, tehát a gyümölcse is jó (Mt 12,33), ahogy maga Urunk tanúsítja: „Minden jó fa jó gyümölcsöt terem. Nem teremhet jó fa rossz gyümölcsöt – ahogy – romlott fa sem teremhet jó gyümölcsöt" (Mt 7,17-18).

23 Pál saját tapasztalata alapján állítja, hogy ugyanebben a boldog kiváltságban részesülnek az igazi keresztyének. „Mert a mi vitézkedésünk fegyverei – mondja – nem testiek, hanem erősek az Istennek, erősségek lerontására; lerontva okoskodásokat – vagyis inkább *érveléseket*, mert a λογισμοὺς szó ezt jelenti: a büszkeség és hitetlenség minden érvelését Isten kijelentései, ígéretei és ajándékai ellen – és minden magaslatot, amely Isten ismerete

ellen emeltetett, és foglyul ejtve minden gondolatot, hogy engedelmeskedjék a Krisztusnak" (2Kor 10,4.5).

24 Másodszor, ahogy a keresztyének megszabadulnak a gonosz gondolatoktól, úgy megszabadulnak a gonosz indulatoktól is. Kitűnik ez Urunk fönt említett kijelentéséből is: „Nem feljebb való a tanítvány az ő mesterénél; hanem mikor tökéletes lesz, mindenki olyan lesz, mint a mestere." Közvetlenül ezt megelőzően Urunk a keresztyénség néhány legmagasztosabb tanát ecsetelte, amelyek a legfájdalmasabbak a test és vér számára. „De nektek mondom: szeressétek ellenségeiteket, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek; aki egyik arcodat megüti, fordítsd neki a másikat is." Az Úr jól tudta, hogy a világ ezt nem fogadja el, ezért azonnal hozzátette: „Vajon a vak vezetheti-e a világtalant? Avagy nem mindketten a verembe esnek-e?" Mintha azt mondta volna: „Ne beszélgessetek ezekről testtel és vérrel, olyanokkal, akik lelkileg vakok, akiknek az értelmét Isten nem nyitotta meg, nehogy együtt vesszetek el!" A következő versben az Üdvözítő félreteszi ezt a két fő kifogást, amelyeket a bölcs bolondok minduntalan felhoznak: „Ezek a dolgok sokkal nehezebbek, semhogy elviselhetnénk", és „Elérhetetlenül magas a cél". Azt mondja: „»Nem feljebb való a tanítvány az ő mesterénél«, így ha én szenvedtem, érjétek be azzal, hogy a nyomdokaimban jártok! És ne kételkedjetek, be fogom teljesíteni szavamat: »Mikor tökéletes lesz, mindenki olyan lesz, mint a mestere!«." A Mesterben viszont nem volt bűnös indulat. Tehát a tanítványban sincs, egy igazi keresztyénben sem.

25 Mindnyájan elmondhatják Pál apostollal: „Krisztussal együtt megfeszíttettem. Élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus." Ezek a szavak egyértelműen kifejezik a belső és külső bűntől való szabadságot. Egyrészt tagad: *élek nem én* (gonosz természetem, a bűn teste elpusztult), másrészt állít: *él bennem a Krisztus,* és ezért birtokolhatok mindent, ami szent, igaz és jó. Ez a kettő, hogy él bennem a Krisztus és élek nem én, elválaszthatatlanul kapcsolódik egymáshoz, hiszen „mi közössége a világosságnak a sötétséggel? És mi egyezsége Krisztusnak Béliállal?"

26 Aki tehát az igazi hívőkben él, „a hit által megtisztította azoknak szívét", mivel akiben megvan Krisztus, a dicsőség reménysége, „megtisztítja magát, amiképpen ő is tiszta" (1Jn 3,3). Megtisztul a büszkeségtől, mert Krisztus alázatos szívű volt. Nincs benne önfejűség vagy bűnös vágy, mert

Krisztus csak arra vágyott, hogy Atyja akaratát cselekedje, és elvégezze az ő művét. Harag sincs benne a szó hétköznapi értelmében, mert Krisztus szelíd és gyengéd volt, türelmes és hosszútűrő. Azt mondom, hogy a szó hétköznapi értelmében, mert nem minden harag rossz. Még Urunkról is azt olvassuk (Mk 3,5), hogy egyszer „elnézte őket haraggal". De milyen haraggal? A következő szó elárulja: συλλυπούμενος „bánkódván – emellett – szívük keménysége miatt". Tehát a bűnre haragudott, ugyanakkor bánkódott a bűnösök miatt. Harag, nemtetszés volt benne a bántás miatt, de sajnálta a bántót. Haraggal, sőt gyűlölettel tekintett magára az ügyre, de bánattal és szeretettel az emberekre. Te, aki tökéletes vagy, eredj el, és hasonlóképpen cselekedj! Így haragudj, és nem fogsz vétkezni! Indítson haragra minden Isten elleni vétek, de a vétkező iránt csak szeretetet és gyengéd szánalmat érezz!

27 Jézus így „szabadítja meg az ő népét annak bűneiből", s nem csupán külső bűneiből, hanem szívük bűneiből is, gonosz gondolataikból és gonosz indulataikból. „Jó – mondják egyesek –, így fogunk megszabadulni bűneinkből, de csak halálunk után, nem pedig ezen a földön." Ezt azonban hogyan egyeztethetjük össze János apostol világos szavaival? „Azzal lesz teljessé a szeretet közöttünk, hogy bizodalmunk van az ítélet napjához, mert amint ő van, úgy vagyunk mi is e világban." Az apostol itt minden kétséget kizáróan azt mondja magáról, és más élő keresztyénekről, akikről (mintha előre látta volna ezt a kifogást, és elhatározta volna, hogy alapjaiban semmisíti meg) kereken kijelenti, hogy nemcsak haláluk pillanatában vagy haláluk után, hanem *már ebben a világban* olyanok, mint Uruk (1Jn 4,17).

28 Pontosan ezt mondja e levél első részében is (5kk): „Az Isten világosság, és nincsen ő benne semmi sötétség. Ha a világosságban járunk, közösségünk van egymással, és Jézus Krisztusnak, az ő Fiának vére megtisztít minket minden bűntől." Később pedig: „Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz, hogy megbocsássa bűneinket és megtisztítson minket minden hamisságtól." Ezek szerint nyilvánvaló, hogy az apostol itt is *e világi* szabadulásról beszél. Mert nem azt mondja, hogy Krisztus vére meg fog tisztítani a halál órájában vagy az ítélet napján, hanem „megtisztít", jelen időben, „minket", élő keresztyéneket, „minden bűntől". Az is ugyanilyen nyilvánvaló, hogy ha marad bennünk *valami bűn*, akkor nem tisztultunk meg minden bűntől; ha marad a lélekben valami hamisság, akkor nem

tisztult meg *minden* hamisságtól. Ne mondja egy bűnös se lelke kárára, hogy ez csak a megigazulásra vonatkozik, vagy a bűn terhétől való szabadulásra! Hiszen először is így összezavarja, amit az apostol világosan szétválaszt, amikor egyrészt azt mondja, hogy *megbocsátja bűneinket*, utána meg azt, hogy *megtisztít minket minden hamisságtól*. Másodszor, ezzel a lehető legszilárdabban kijelentenénk, hogy cselekedeteink miatt igazulunk meg. Vagyis azt állítanánk, hogy belsőleg és külsőleg teljesen szentnek kellene lennünk, mielőtt megigazulhatnánk. Ugyanis, ha az itt említett megtisztulás nem más, mint a bűn terhétől való tisztulás, akkor csak azzal a feltétellel tisztultunk meg ettől a tehertől, illetve igazultunk meg, hogy „a világosságban járunk, amint ő maga a világosságban van". Tehát arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a keresztyének már ezen a földön megszabadulnak minden bűntől, minden hamisságtól, és hogy már most tökéletesek abban az értelemben, hogy nem követnek el bűnt, és nincs bennük gonosz gondolat és gonosz indulat.

29 Így teljesítette az Úr mindazt, amit szent prófétái által hirdetett a világ kezdete óta, különösen Mózes által, amikor azt mondta (5Móz 30,6): Én „körülmetélem a te szívedet, és a te magodnak szívét, hogy szeressed az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből"; azután Dávid által, aki így kiáltott: „Tiszta szívet teremts bennem, oh Isten, és az erős lelket újítsd meg bennem"; és legfigyelemreméltóbban Ezékiel által ezekben a szavakban: „Hintek reátok tiszta vizet, hogy megtisztuljatok, minden tisztátalanságotoktól és minden bálványaitoktól megtisztítlak titeket. És adok nektek új szívet, és új lelket adok belétek, és azt cselekszem, hogy az én parancsolataimban járjatok, és az én törvényeimet megőrizzétek és betöltsétek. És lesztek nékem népem, s én leszek néktek Istenetek. És megtartalak titeket minden tisztátalanságotoktól. Ezt mondja az Úr Isten: Azon a napon, melyen megtisztítlak titeket minden vétketektől, megtudják a pogányok, hogy én, az Úr építettem meg a lerontottakat. Én, az Úr mondtam és megcselekedtem" (Ez 36,25).

30 „Mivelhogy azért ilyen ígéreteink vannak, szeretteim" mind a törvényben, mind a prófétáknál, és mivel az evangélium áldott Urunk és apostolai révén megerősíti a próféták szavát, „tisztítsuk meg magunkat minden testi és lelki tisztátalanságtól, Isten félelmében vivén véghez a mi megszentelésünket". „Óvakodjunk tehát, hogy mivel megvan az ő nyugodalmába való bemenetel – melybe aki bement, már nem hagyatkozik a saját

cselekedeteire – (oly sok) ígérete, valaki közülünk fogyatkozásban levőnek ne láttassék!" „De egyet cselekedjünk, azokat, amelyek hátunk megett vannak, elfelejtvén, azoknak pedig, amelyek előttünk vannak, nekik dőlvén, célegyenest igyekezzünk az Istennek a Krisztus Jézusban onnét felülről való elhívása jutalmára", kiáltva hozzá éjjel és nappal, amíg mi is „meg nem szabadulunk a rothadandóság rabságától az Isten fiai dicsőségének szabadságára"!

KALANDOZÓ GONDOLATOK

NEGYVENEGYEDIK IGEHIRDETÉS

„Foglyul ejtve minden gondolatot,
hogy engedelmeskedjék a Krisztusnak.”
(2Korinthus 10,5.)

1 Igaz-e, hogy Isten „foglyul ejt minden gondolatot, hogy engedelmeskedjék a Krisztusnak”, hogy gondolataink nem fognak elcsatangolni, holott még e testben vagyunk? Egyesek határozottan ezt állítják, sőt kijelentik, hogy senki sem lett tökéletes a szeretetben, akinek nem elég tökéletes az értelme ahhoz, hogy gondolatai soha el ne kalandozzanak. Nemcsak minden érzelemnek és indulatnak kell szentnek, igaznak és jónak lennie – mondják –, hanem szükséges, hogy minden egyes eszünkbe ötlő gondolat bölcs és tökéletes legyen.

2 Nem jelentéktelen ez a kérdés. Hiszen hány istenfélő, az Urat talán teljes szívvel szerető ember szorong miatta. Hányan vannak, akik mivel nincsenek tisztában vele, nemcsak gyötrődnek, hanem lelkük kárt is szenved: haszontalan, sőt ártalmas gondolatok kínozzák őket, miattuk csökken a buzgóságuk Isten iránt, s kevesebb energiával futják meg az előttük lévő küzdőtért! A probléma félreértése miatt bizony sokan elvetették Isten drága ajándékát. Először elkezdtek kételkedni Isten munkájában, amit lelkükben végzett, majd meg is tagadták, s így megszomorították Isten Lelkét, aki ezért visszavonult, teljes sötétségben hagyva őket!

3 Mi az oka, hogy a mostanában kiadott számos, mindenféle témájú könyv közül egy sem foglalkozik csapongó gondolatainkkal? Legalábbis egy sem úgy, hogy valamennyire kielégítené a higgadt és komoly elmét. Hogy bizonyos mértékig pótoljam ezt a hiányt, meg szeretném vizsgálni azt, hogy

I. hányfajta kalandozó gondolat van;
II. általában mi okozza őket;
III. melyek bűnösek, és melyek nem; és
IV. melyektől várhatunk szabadulást, imádkozva annak bekövetkeztéért.

I.

1 Először is azt akarom megvizsgálni, hogy hányfajta kalandozó gondolat van. Számtalan, de általában két csoportra oszthatók: egy részük Istentől kalandozik el, más részük az éppen szóban forgó témától.

2 Az első fajtáról elmondhatjuk, hogy minden gondolatunk természetszerűleg idesorolható, hiszen állandóan elcsatangolnak Istentől. Nem gondolunk rá, Isten nincs benne minden gondolatunkban: ahogy az apostol megjegyzi, egytől egyig „Isten nélkül valók vagyunk e világon". Arra gondolunk, amit szeretünk, s mivel Istent nem szeretjük, rá nem gondolunk. Vagy ha néha-néha kénytelenek vagyunk gondolni rá, nem leljük benne örömünket, sőt mivel ezek a gondolatok nemcsak unalmasak, hanem egyenesen ellenszenvesek és terhesek, amint lehet, igyekszünk megszabadulni tőlük, és visszatérni ahhoz, amiről szeretünk gondolkodni. Így a világ és a világi dolgok – hogy mit együnk, mit igyunk, mibe öltözködjünk; mit fogunk látni, mit fogunk hallani, mit fogunk nyerni; hogyan tudjuk gyönyörködtetni érzékeinket vagy képzeletünket – ezek töltik ki minden időnket, és foglalják le minden gondolatunkat. Amíg tehát a világot szeretjük – vagyis amíg természetes állapotunkban vagyunk –, minden gondolatunk reggeltől estig és estétől reggelig csupán kalandozó gondolat.

3 Azonban sokszor nemcsak hogy „Isten nélkül valók vagyunk e világon", hanem harcolunk is ellene, ugyanis minden emberben természetszerűleg megvan „a test gondolata, ami ellenségeskedés Isten ellen". Nem csoda ezért, ha rengeteg a hitetlen gondolat az emberekben. Vagy azt mondják szívükben, hogy nincs Isten, vagy megkérdőjelezik, sőt egyenesen tagadják hatalmát és bölcsességét, kegyelmét, igazságát, illetve szentségét. Nem csoda, hogy oly gyakran kételkednek gondviselésében, vagy legalábbis abban, hogy az minden eseményre kihatna. Vagy – bár elismerik, hogy van gondviselés – még mindig dédelgetnek zúgolódó, elégedetlen gondolatokat. Közeli rokonai ezeknek, s gyakran kapcsolódnak is hozzájuk, a büszke és hiú képzelgések. Újból mondom: néha rosszindulatú, haragos

vagy bosszúálló gondolatok foglalják le az embert, máskor az érzéki vagy képzelt gyönyör légvárai, amik által a világi, érzéki elme egyre világiasabb és érzékibb lesz. Mindezekkel nyílt háborút folytat Isten ellen; ezek a kalandozó gondolatok legsúlyosabb fajtái.

4 Tőlük nagyon is különbözik a második fajta kóbor gondolat, melynek következtében nem Istentől távolodik el a szív, hanem az éppen vizsgált dologtól kószál el az értelem. Például leülök, hogy átgondoljam a felolvasott szakaszt megelőző vers szavait: „Vitézkedésünk fegyverei nem testiek, hanem erősek az Istennek." Ezt gondolom: „Bár igaz lenne ez mindenki esetében, akiket keresztyéneknek neveznek! De mily kevéssé van így! Nézz csak szét szinte az egész úgynevezett keresztyén világon. Milyen fegyvereket használnak? Micsoda hadakozást folytatnak?

»Mint démon tép, mar mind vadul, Pokoli harcban tébolyul.«

Így szeretik egymást *ezek* a keresztyének! Mennyivel jobbak a törököknél és pogányoknál? Milyen undokságot találunk a mohamedánok vagy pogányok között, ami a keresztyéneknél nem lenne fellelhető?" S így szalad tovább az agyam, mielőtt észbe kapnék, egyik dologtól a másikig. Bizonyos értelemben mindezek csatangoló gondolatok, mert bár Istentől nem távolodnak el, s még kevésbé fordulnak ellene, a szóban forgó témától mégis elkalandoznak.

II.

Ilyen a kalandozó gondolatok természete, vagyis ezek a fajtái (hogy hasznos, ne pedig filozófiai nyelvet használjak). Általában mi okozza őket? Másodszor ezt szeretnénk megvizsgálni.

1 Könnyen megfigyelhető, hogy az első fajta gondolat – az Isten-ellenes vagy Istentől elcsatangoló gondolat – oka általában bűnös indulat. Például miért nincs jelen Isten az érzéki ember minden gondolatában, vagy legalább néhányban? Az ok egyszerű: akár gazdag, akár szegény, tanult vagy tanulatlan: alapjaiban véve ateista (bár általában nem nevezik annak) – sem nem ismeri, sem nem szereti Istent. Miért gondol állandóan a világra? Mert bálványimádó. Persze nem képet imád, nem fatörzs előtt hajlong, mégis ugyanolyan mélyre süllyedt a kárhozatos bálványimádásban:

a világot szereti, s ezzel imádja. A látható dolgokban keresi a boldogságot, azokban az örömökben, melyek a használat során elkopnak. Miért csatangolnak el a gondolatai élete céljától, Isten ismeretétől Krisztusban? Mert hitetlen, mert nincs hite, vagy legalábbis nincs több, mint az Ördögnek. Ezért könnyen és természetesen sarjadnak mindezek a csatangoló gondolatok a hitetlenség gonosz gyökeréből.

2 Hasonlóképp történik más esetekben is: a büszkeség, a harag, a bosszúvágy, a hiúság, az érzéki kívánság, az irigység mind saját természetéhez méltó gondolatokat terem. Ugyanígy minden bűnös indulat, amire az ember elméje csak képes. Aligha lehetséges – de nem is szükséges – felsorolni őket egyenként. Elég megfigyelni, hogy ahány gonosz indulat csak helyet talál magának a lélekben, az illető annyi úton-módon szakad el Istentől a lehető legrosszabb fajtájú elkalandozó gondolatok révén.

3 A másodikféle elkalandozó gondolatot rendkívül sok minden okozhatja. Nem egy mögött a lélek és test természetes, szoros egysége az ok. Milyen közvetlenül és mélyen hat az értelemre a beteg test! Elég ha rendellenesen folyik a vér az agyban, s már vége a szabályos gondolkodásnak. Dühöngő őrület is lehet az eredmény, s akkor aztán búcsút inthetünk a kiegyensúlyozott gondolatoknak. Sőt, ha csak egy kicsit is felizgatják, vagy felkavarják a hangulatunkat, máris ideiglenes őrület, elmezavar akadályoz meg minden nyugodt gondolatot. S nem ilyen rendellenes gondolkozást okoz bizonyos mértékig minden idegbaj? „A csalfa test a lélekre telepszik, és arra készteti, hogy sok mindenen merengjen."

4 Azonban csak betegség vagy természetfölötti rendellenesség esetében van így? Nem, többé-kevésbé mindenkor, még ha tökéletesen egészségesek vagyunk is. A teljesen egészséges ember is huszonnégy óránként bizonyos mértékig önkívületi állapotba kerül. Nem alszik-e? És miközben alszik, nem szokott-e álmodni? S ilyenkor ki tud úrrá lenni gondolatain, ki tudja megőrizni azok rendjét és következetességét? Ki képes arra, hogy koncentráljon, vagy megakadályozza, hogy képzelete a föld egyik sarkától a másikig vándoroljon?

5 De még ébrenlétben is, vagyunk-e mindig annyira éberek, hogy folyamatosan tudjuk irányítani gondolatainkat? Nincs-e testünk, ez a gépezet, természete folytán elkerülhetetlenül kitéve ellentétes végleteknek? Néha túl

fáradtak, túl lassúak és nehézkesek vagyunk ahhoz, hogy egy gondolatmenetet végig követni tudnánk. Máskor viszont a túlságos élénkség kerít hatalmába. Képzeletünk engedély nélkül ide-oda kalandozik, egyik témától a másikig röpít, akár akarjuk, akár nem. S mindez a hangulataink egészen természetes csapongásának vagy az idegeink rezdülésének az eredménye.

6 Továbbá hányszor kalandozik el figyelmünk tudtunk nélkül, akaratlanul is a különböző dolgokkal kapcsolatos gondolattársítás miatt! Nem tudjuk, hogyan keletkeznek ezek a kapcsolatok, de az biztos, hogy ezerféleképpen fordulhatnak elő. S a legbölcsebb vagy legszentebb ember sem tudja kikerülni a különböző asszociációkat, nem tudja megakadályozni szükségszerű következményüket, amit naponta észlel. A tűz belekap a sor egyik végébe, s azonnal végigszalad rajta a másik végéig.

7 Ezenkívül ha tőlünk telhetően a legjobban koncentrálunk is egy témára, s közben öröm vagy fájdalom ér, különösen ha heves az öröm vagy a fájdalom, azonnal eltereli a figyelmünket, magára vonja gondolatainkat. A legelmélyültebb elmélkedést is megszakítja, és kedvenc témánkról is elfordítja a figyelmünket.

8 Gondolataink elkalandozásának oka bennünk van, természetünk szerves része. Azonban hasonló természetességgel és szükségszerűen megtörténhet különböző külső hatásra is. Ami érzékszerveinket, fülünket vagy szemünket éri, azt agyunk mind észleli. Bármit látunk vagy hallunk, az betör eddigi gondolatmenetünkbe. Ha valaki tesz valamit szemünk láttára, vagy mond a fülünk hallatára, ez arra késztet, hogy gondolataink többé-kevésbé elkalandozzanak attól, amire eddig összpontosultak.

9 És kétségtelen, hogy a gonosz lelkek, akik állandóan azt kutatják, kit nyelhetnének el, megragadják az alkalmat, hogy elménket megzavarják és háborgassák. A fenti eszközök egyikével vagy másikával zaklatnak és nyugtalanítanak, és ameddig Isten engedi, félbeszakítják gondolatainkat, különösen amikor a legjobb dolgokról gondolkodunk. S ez egyáltalán nem furcsa, hiszen ők jól ismerik a gondolatok forrását, s tudják, hogy melyik szervünktől függ legközvetlenebbül a képzelet, az ész és minden más értelmi képesség. Így azt is tudják, hogyan hassanak ezekre a szervekre, befolyásolva ezzel a tőlük függő folyamatokat. Tegyük hozzá azt is, hogy

ezer gondolatot tudnak az agyunkba ültetni a fent említett eszközök nélkül is, hiszen éppoly természetes, hogy egyik lélek hatni tud a másikra, mint ahogy az anyag hatni tud más anyagra. Ha mindezt figyelembe vesszük, nem csodálkozhatunk, hogy oly gyakran elkalandoznak gondolataink.

III.

1 Harmadszor azt szeretnénk megvizsgálni, hogy gondolataink elcsatangolása mikor bűn, és mikor nem. Először is mindazok a gondolatok, amelyek elkalandoznak Istentől, amelyek nem hagynak számára helyet az elménkben, kétségtelenül bűnösek. Hiszen ezek gyakorlatilag ateizmust vonnak maguk után, s akkor Isten nélkül valók leszünk a világon. Hát még azok a gondolatok, amelyek Istennel ellentétesek, amik ellenállást vagy ellenségeskedést jelentenek vele szemben. Ilyen minden zúgolódó, elégedetlen gondolat, melyek tulajdonképpen azt juttatják kifejezésre: nem akarjuk, hogy uralkodj felettünk! Ilyen minden hitetlen gondolat, akár Isten létére, tulajdonságaira vagy gondviselésére vonatkozik. Isten gondviselésén azt értem, hogy mindenről és mindenkiről külön-külön gondoskodik a világegyetemben, hogy nélküle „egy verebecske sem esik a földre", és gondviselése révén „a fejünk hajszálai is mind számon vannak". Ami pedig az általános isteni gondviselést illeti (vagyis amit többnyire így neveznek) a különleges gondviseléssel ellentétben, az csak illedelmes, jó hangzású szó, amely nem jelent semmit.

2 Továbbá minden gondolat, mely bűnös indulatból származik, kétségkívül bűnös. Ilyenek például azok, melyek bosszúra szomjas lelkületből, büszkeségből, érzéki vágyból vagy hiúságból erednek. „Romlott fa nem tud jó gyümölcsöt teremni." Tehát, ha romlott a fa, romlott a gyümölcse is.

3 Romlottak azok is, amik bűnös indulatokat teremnek vagy táplálnak, büszkeséget, hiúságot, haragot, a világ szeretetét, vagy megerősítik és növelik ezeket meg más bűnös indulatot, szenvedélyt vagy érzést. Mert nemcsak az rossz, ami rossz forrásból ered, hanem az is, ami rosszhoz vezet: minden, ami elidegeníti a lelket Istentől, és világi, érzéki, ördögi állapotba taszítja illetve ott tartja.

4 Így még azok a gondolatok is bűnössé válhatnak – akármilyen ártatlanok is önmagukban –, melyeket gyengeség, betegség támaszt, vagyis testünk

természetes működése, esetleg a házasélet, ha bűnös indulatot eredményeznek, dédelgetnek vagy táplálnak: a test kívánságát, a szem kívánságát vagy az élet kérkedését. Hasonlóképpen azok a kósza gondolatok, melyeket mások szavai vagy tettei ébresztenek: ha valami rossz hajlamot ültetnek el, vagy táplálnak, bűnössé lesznek. S ugyanezt figyelhetjük meg azokkal kapcsolatban is, amiket az Ördög sugall, vagy ültet el. Ha világi vagy ördögi indulatot szolgálnak (s azt fogják szolgálni, ha helyet adunk nekik és így magunkévá tesszük őket), akkor ugyanolyan bűnösek lesznek, mint az általuk gerjesztett indulatok.

5 De ha különválasztjuk ezektől a kifejezés második értelmében vett kalandozó gondolatokat, vagyis azt, amikor értelmünk elkalandozik az éppen vizsgált tárgytól, azok éppoly kevéssé bűnösek, mint a vér mozgása ereinkben vagy az agyvelő a fejünkben. Ha erőtlen szervezet vagy valami hirtelen gyengeség, betegség okozza őket, akkor ugyanolyan ártatlanok, mint maga a gyenge testalkat vagy a megbetegedett test. S gondolom senki nem kételkedik abban, hogy a rossz idegállapot, valamifajta láz, múló vagy tartós önkívület tökéletesen ártatlannak tekinthetőek. S ha teljesen egészséges testben lakozó lélekben támadnak elkalandozó gondolatok, akkor vagy a test és lélek természetes egysége miatt, vagy azért, mert valami megváltozott azokban a szervekben, melyek a gondolatokat befolyásolják (s ez tízezerféleképpen történhet) – mindenesetre ezekben az esetekben is éppoly ártalmatlanok, mint az ok, mely előidézte őket. S ugyanúgy ártatlanok, ha akaratlan asszociációink termékei.

6 Ha gondolataink elkalandoznak attól, amire éppen koncentráltak, mert valaki valamivel hatott az érzékszerveinkre, ettől még szintén ártatlanok. Hiszen nem bűn megérteni azt, amit látok vagy hallok – és sokszor önkéntelenül látok, hallok és értek –, mint ahogy az sem bűn, hogy van szemünk és fülünk. „De ha az Ördög ültet szívünkbe csatangoló gondolatokat, azok nem rosszak?" Boszszantóak, s ennyiben rosszak, de nem bűnösek. Nem tudom, hogy hallható hangon szólt-e Urunkhoz az Ördög. Lehet, hogy csak a szívéhez beszélt, amikor ezt mondta: „Mindezeket neked adom, ha leborulva imádsz engem." De akár belsőleg, akár külsőleg szólt, Urunk kétségkívül megértette, amit mondott. Ebből következik, hogy bele is gondolt azokba a szavakba. Bűnös volt ez a gondolat? Tudjuk, hogy nem. Jézusban nem volt bűn, sem tetteiben, sem szavaiban, sem gondolataiban. Ugyanúgy nincs bűn azoknak a gondolatoknak az ezreiben sem, amelyeket a Sátán Urunk követőibe ültethet.

7 Tehát e kóborló gondolatok egyike sem zárja ki a tökéletes szeretetet (akármit is állítottak egyes könnyelmű emberek, akik ezzel megszomorították azokat, akiket az Úr nem szomorított meg). Hiszen ha kizárnák, akkor nem csupán az éles fájdalom, hanem maga az álom is kizárná. Mert amikor fájdalom hasít belénk, akármire gondoltunk is előtte, ez utóbbi fölülkerekedik, s természetesen más mederbe tereli gondolatainkat. És amikor alszunk, érzéketlenek, kábultak vagyunk, s ez együtt jár azzal, hogy gondolataink szertecsatangolnak a földön, elszabadultak, zabolátlanok és összefüggéstelenek lesznek. Az viszont biztos, hogy ez összeegyeztethető a tökéletes szeretettel, s ugyanez áll minden ilyen kósza gondolatra is.

IV.

1 Azok alapján, ami eddig elhangzott, könnyen válaszolhatunk az utolsó kérdésre: mely kalandozó gondolatok esetében várhatjuk, hogy megszabadulunk tőlük, melyekkel kapcsolatban imádkozhatunk szabadulásért?

Kétségtelen, hogy aki tökéletes lett a szeretetben, az megszabadult az első fajta kóbor gondolatoktól, amelyek révén a szív elkalandozik Istentől; amik az Úr akaratával ellentétesek, vagy amelyek Isten nélküli állapotba taszítanak. Ezektől tehát várhatjuk a szabadítást, imádkozhatunk érte, és imádkozzunk is. Az ilyen kóborló gondolatok hitetlenségre mutatnak, ha nem egyenesen Isten iránti ellenséges indulatot. Ő azonban mindkettőt elpusztítja, mindkettőnek véget akar vetni. Bizonyos, hogy az összes bűnös, csatangoló gondolattól teljességgel megszabadulunk. Aki csak tökéletes lett a szeretetben, szabad lett tőlük, különben nem lenne megváltva a bűntől. Kísértheti minden módon ember és Ördög, de nem fogja tudni legyőzni.

2 Az utóbbi kalandozó gondolatokkal egészen más a helyzet. Amíg jelen van az ok, nem várhatjuk, hogy a hatása elmúljon. Azonban míg testben élünk, az ok illetve az indíték megmarad. Így minden kétség nélkül feltételezhetjük, hogy a hatása is meg fog maradni.

3 Hogy még konkrétabb legyek: tegyük fel, hogy rendkívül megszentelt lélek lakik egy beteges testben. Tegyük fel, hogy az agy annyira megzavarodik, hogy dühöngő őrület következik be. Nem lesz-e minden gondolat vad és összefüggéstelen, amíg csak folytatódik ez az elmezavar? Tegyük fel, hogy láz okozza ezt az önkívületnek nevezett ideiglenes őrületet.

Lehet-e logikus kapcsolat a gondolatok között, amíg az illető önkívületi állapotban van? Vagy tegyük fel, hogy egy úgynevezett idegbaj annyira súlyosodik, hogy legalábbis részleges őrültséget okoz. Nem ennek következménye ezernyi csatangoló gondolat? S nem maradnak-e ott ezek a zavaros gondolatok egészen az őket okozó rendellenesség elmúlásáig?

4 Vajon nem ugyanez áll-e azokra a gondolatokra, amelyeket heves fájdalom támaszt szükségszerűen? Többé-kevésbé meg is maradnak, amíg tart a fájdalom, a természet változhatatlan rendje szerint. S ugyanez a rend vonatkozik azokra az esetekre is, amikor a gondolatokat az érzékelés, ítélőképesség vagy képzelet valami hiányossága megzavarja, félbeszakítja vagy megbénítja testünk eredeti felépítéséből kifolyóan. És hányszor szakítják félbe gondolatainkat ábrándképeink megmagyarázhatatlan, akaratlan asszociációi! Mindezeket közvetlenül vagy közvetve az okozza, hogy romlandó testünk nyomást gyakorol elménkre. Nem várhatjuk el tehát, hogy Isten megszüntesse ezeket, amíg „ez a romlandó test romolhatatlanságba nem öltözik".

5 Csak amikor majd porba hanyatlunk, akkor szabadulunk meg azoktól a kalandozó gondolatoktól, amiket a bennünket körülvevő emberek között látott, hallott dolgok okoznak. Hogy ezeket elkerüljük, ki kellene mennünk a világból. Mert amíg itt élünk, amíg férfiak és nők vannak körülöttünk, s amíg van szemünk a látásra és fülünk a hallásra, addig a napról napra látott és hallott dolgok feltétlenül kihatással vannak elménkre, többkevesebb sikerrel rátörnek korábbi gondolatainkra, és megszakítják őket.

6 És, amíg csak gonosz lelkek bolyongnak szerteszét e szerencsétlen, zűrzavaros világban, mindig támadni fogják (sikerrel vagy anélkül) a testből és vérből valókat. Zaklatják azokat is, akiket nem tudnak elpusztítani; akkor is támadnak, ha nem tudnak győzni. S nyugtalan, fáradhatatlan ellenségeink támadásaitól nem várhatunk teljes szabadulást, amíg le nem telepszünk ott, ahol „a gonoszok megszűnnek a fenyegetéstől, és megnyugosznak, akiknek erejük ellankadt".

7 Foglaljuk össze az elhangzottakat! Szabadulást várni azoktól a kóborló gondolatoktól, amelyeket gonosz lelkek okoznak olyan, mintha azt várnánk, hogy az Ördög elpusztuljon vagy elaludjon, vagy legalábbis ne járjon többé szerte ordító oroszlánként. Ha azoktól remélünk szabadulást,

amelyeket más emberek okoznak, akkor vagy azt várjuk, hogy az emberek pusztuljanak ki a földről, vagy nekünk kellene teljesen elzárkóznunk tőlük, velük nem is érintkezve, szemünkkel nem látni, fülünkkel nem hallani többé, hanem olyan érzéketlenné válni, mint a tuskó vagy a kő. S ha azért könyörögnénk, hogy Isten szabadítson meg a testi állapotunk miatt támadt csatangoló gondolatoktól, akkor tulajdonképpen azt kívánnánk, hogy elhagyhassuk a testet, különben lehetetlenséget és képtelenséget kérnénk, azért ostromolva Istent, hogy hozzon közös nevezőre ellentéteket: hagyjon bennünket továbbra is romlandó testünkben ennek természetes, szükségszerű következményei nélkül. Mintha azért imádkoznánk, hogy egyszerre angyalok és emberek, halandók és halhatatlanok legyünk. Nem! Amikor eljön ami halhatatlan, elmúlik a halandóság.

8 Inkább imádkozzunk mind a lélekkel, mind az értelemmel, hogy ezek a körülmények javunkra szolgáljanak. Hogy el tudjuk szenvedni természetünk minden gyengeségét, az emberek minden zavaró befolyását, a gonosz lelkek minden támadását, kísértését, és mindenben „felettébb diadalmaskodjunk". Imádkozzunk, hogy megszabaduljunk minden bűntől, hogy elpusztuljon gyökerük és águk, hogy az Úr „megtisztítson minden testi és lelki tisztátalanságtól", minden gonosz indulattól, szótól és cselekedettől, hogy „teljes szívünkből, teljes elménkből, teljes lelkünkből és teljes erőnkből szeressük az Urat, a mi Istenünket"; hogy a Lélek teljes gyümölcse megteremjen bennünk – nemcsak a szeretet, öröm, békesség, hanem a „béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség" is. Imádkozzatok, hogy mindezek virágozzanak és bővölködjenek bennetek, egyre inkább gyarapodva, míg majd gazdagon adatik néktek a mi Urunk Jézus Krisztus örök országába való bemenetel!

SÁTÁN SZÁNDÉKAI

NEGYVENKETTEDIK IGEHIRDETÉS

„Jól ismerjük az ő szándékait.”
(2Korintus 2,11.)

1 A ravasz fogások, amikkel e világ álnok istene megpróbálja elpusztítani Isten gyermekeit – vagy legalábbis gyötörni azokat, akiket nem tud elpusztítani, összezavarni és akadályozni futásukban az előttük lévő küzdőtéren – számosabbak, mint az ég csillagai vagy mint tenger partján a homok. Most azonban csak az egyik módszeréről szeretnék beszélni (bár többféleképpen használja), amivel arra törekszik, hogy az evangélium önmagával meghasonlásba kerüljön, és egyik igazsága megdöntse a másikat.

2 A mennyek országa, mely ott van azok szívében, akik megtérnek és hisznek az evangéliumnak, nem más, mint „igazság, békesség és Szentlélek által való öröm”. Minden Krisztusban újjászületett hívő tudja, hogy részesei lettünk ezeknek attól a pillanattól kezdve, amikor Jézusban való hitre jutottunk. Az említettek azonban a Léleknek csak az első gyümölcsei, az aratás még nem jött el. Bár a jelzett áldások felfoghatatlanul nagyok, hisszük, hogy még nagyobbakat is látunk majd. Bízunk abban, hogy nemcsak úgy fogjuk szeretni Urunkat, Istenünket, mint most, gyenge, bár őszinte érzelemmel, hanem „teljes szívünkkel, teljes elménkkel, teljes lelkünkkel és teljes erőnkkel”. Várjuk az erőt, hogy „mindenkor örüljünk, szüntelen imádkozzunk, és mindenben hálákat adjunk”, mert tudjuk, hogy „ez az Isten akarata a Krisztus Jézus által mi hozzánk”.

3 Várjuk, hogy „teljessé leszünk a szeretetben”, ami kiűzi minden gyötrő félelmünket és minden vágyunkat, kivéve azt, hogy magasztaljuk őt, akit szeretünk, s egyre nagyobb odaadással szolgáljunk neki. Várjuk, hogy Meg-

váltó Istenünket gyakorlatilag jobban megismerjük, és szeretetében növekedve tudjunk mindenkor „a világosságban járni, amint ő maga a világosságban van”. Hisszük, hogy teljességgel az az indulat lesz bennünk, „mely volt a Krisztus Jézusban is”, mindenkit úgy szeretve, hogy készek leszünk életünket áldozni felebarátainkért, és hogy e szeretet által megszabadulunk a haragtól, büszkeségtől és mindenféle rosszindulatú érzelemtől. Várjuk, hogy „megtisztulunk minden bálványunktól”, a test és lélek minden szennyétől, „megváltatunk minden – belső és külső – tisztátalanságunktól”, és tiszták leszünk, „amiképpen ő is tiszta”.

4 Bízunk annak ígéretében, aki nem tud hazudni, hogy bizonnyal eljön az idő, amikor minden szavunkban és tettünkben áldott akaratát szolgáljuk ezen a földön, úgy ahogy a mennyben végzik azt. Amikor beszédünk mindig sóval lesz fűszerezve, hogy áldásos legyen a hallgatóknak. Amikor akár eszünk, akár iszunk, vagy bármit cselekszünk, Isten dicsőségére fogjuk tenni. Amikor minden szavunkat és tettünket „az Úr Jézus nevében cselekesszük, hálát adva az Istennek és Atyának őáltala”.

5 Sátán cseles elgondolása, hogy elpusztítsa Istennek a lélekben végzett kezdeti munkáját, vagy legalábbis megakadályozza annak növekedését éppen azáltal, hogy többre vágyunk. Először is szeretném megmutatni, milyen különböző utakon próbálja ezt elérni, másodszor pedig azt, ahogy kivédhetjük a Gonosz tüzes nyilait, és növekedhetünk mindazok által, amiket vesztünkre szán.

I.

1 Először is meg akarom mutatni, hányféleképpen próbálja Sátán a későbbi, nagyobb tapasztalatra való várakozásunkkal elpusztítani Istennek a lélekben végzett kezdeti munkáját, vagy legalábbis milyen módon igyekszik megakadályozni annak növekedését. Megkísérli lelohasztani az Úrban való örömünket azzal, hogy eszünkbe juttatja, milyen gonoszok, bűnösök és méltatlanok vagyunk, hozzátoldva, hogy az eddiginél sokkal nagyobb változásra van szükségünk, különben nem láthatjuk meg az Urat. Ha úgy tudnánk, hogy halálunk napjáig olyannak kell maradnunk, amilyenek vagyunk, ebből a kényszerűségből vigaszt meríthetnénk, akármilyen sovány is. Mivel azonban tudjuk, hogy nem kell úgy maradnunk, és bizonyosságunk van, hogy jön a még nagyobb változás, viszont ha a bűn

nem tűnik el ebben az életben, akkor nem láthatjuk meg Istent dicsőségében, ravasz ellenségünk gyakran lelohasztja afölötti örömünket, amit eddig elértünk: fonák módon tárja elénk, amit még nem értünk el, és elnyerésének feltétlen szükségességét. Így aztán nem tudunk örülni annak, amink már van, mert a hiány nagyobb. Nem tudjuk igazán ízlelni Isten jóságát, aki oly nagy dolgokat tett értünk, mert annyi még nagyobb van, amiket még nem tett meg. Hasonlóképpen, minél mélyebben győz meg Isten bennünk végzett munkája jelenlegi bűnösségünkről, minél inkább kívánja szívünk a megígért teljes megszentelődést, annál nagyobb a kísértés, hogy lekicsinyeljük az Úr jelenlegi ajándékait, és lebecsüljük azt, amiben eddig részünk volt, amiatt, amit még nem kaptunk meg.

2 Ha Sátán ennyit el tud érni, ha meg tudja rontani örömünket, akkor hamarosan békességünket is megtámadja. Azt súgja: „Méltó vagy rá, hogy Istent meglásd? Tisztábbak az ő szemei, hogysem nézhetné a gonoszt. Akkor meg miért kecsegteted magadat azzal, hogy jótetszéssel tekint rád? Isten szent, te meg szentségtelen vagy. Mi közössége van világosságnak a sötétséggel? Miképpen volna lehetséges, hogy tisztátalan létedre Isten elfogadott? Jól látod a célt, felülről való elhívásod jutalmát, de nem veszed észre, milyen messze van? Akkor meg mint képzelheted, hogy valamennyi bűnöd eltöröltetett? Miképpen lenne ez lehetséges, amíg közelebb nem kerülsz Istenhez, amíg jobban nem hasonlítasz hozzá?" Így próbálja nemcsak megzavarni békességedet, de még az alapjait is felforgatni. Észrevétlenül, kis lépésekben vissza akar vinni addig a pontig, ahonnan egykor elindultál, oda, hogy cselekedeteidben vagy saját igazságodban keresd megigazulásodat, hogy magadban hozz létre valamit, aminek az alapján Isten elfogadhat, vagy találj olyasmit, ami ennek előzménye lehet.

3 Ha szilárdan ragaszkodnánk hozzá, hogy „más fundamentumot senki nem vethet azon kívül, amely vettetett, mely a Jézus Krisztus", és hogy „megigazultam ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által", Sátán akkor is tovább unszol: „De gyümölcséről ismerik meg a fát. Megvannak benned a megigazulás gyümölcsei? Az az indulat van benned, ami Krisztus Jézusban volt? Meghaltál-e a bűnnek, és élsz-e az igazságnak? Hasonló lettél-e Krisztus halálához, ismered-e feltámadásának erejét?" És összehasonlítva a lelkünkben érzett kis gyümölcsöket az ígéret teljességével, készek vagyunk levonni a következtetést: Isten nem mondhatta,

hogy eltöröltettek a bűneim! Nem kaphattam meg bűneim bocsánatát, hiszen mi az én osztályrészem a megszenteltek között?

4 Különösen, amikor betegség és fájdalom kínoz, akkor szorongat a Gonosz teljes erejével: „Nem mondta, aki nem tud hazudni, hogy: »szentség nélkül senki sem látja meg az Urat«? S jól láthatod, hogy nem vagy szent. Tudod, hogy a szentség Isten teljes képe, s milyen messze van az tőled, el sem látsz odáig! Nem érheted el, hiábavaló volt minden igyekezeted, hasztalan minden szenvedésed. A semmire pazaroltad erődet. Még mindig bűneidben vagy, s végül el kell veszned." Így aztán, ha nem függeszted tekintetedet szilárdan őrá, aki minden bűnödet hordozta, az Ördög újra szívedbe ülteti „a haláltól való félelmet", ami miatt oly sokáig „rab voltál". Ezzel uralma alá tereli, vagy teljesen elpusztítja békességünket és az Úrban való örömünket.

5 De hátravan még ravaszságának mesterműve. Nem elégszik meg azzal, hogy békességedet és örömödet megtámadja, hanem tovább próbálkozik: igazságod ellen is támadást indít. Megpróbálja megingatni, vagy ha lehet lerontani a szentséget, amit már kaptál, méghozzá azzal, hogy többet vársz, hogy teljesen Isten képére akarsz átformálódni.

6 Hogy ezt milyen módon kísérli meg, az kitűnik részben az eddig elhangzottakból. Ugyanis miután az Úrban való örömünket támadja, ezzel szentségünket is célba veszi. Hiszen a Szentlélekben való öröm minden szent indulat létrejöttének drága forrása, Isten kiválasztott eszköze, amivel sok munkát végez a hívő lélekben. Jelentős segítség nemcsak a belső, hanem a külső szentség számára is. Megerősíti kezünket, hogy ne adjuk föl a hit munkáját, és a szeretet fáradozását, hogy bátran „harcoljuk meg a hitnek szép harcát és nyerjük el az örök életet". Isten különösen arra szánta, hogy ellensúlyozza a belső és külső szenvedést, hogy „a lecsüggesztett kezeket és az ellankadt térdeket fölegyenesítse". Tehát ha valami elrontja az örömünket az Úrban, az éppúgy árt szentségünknek is. Ezért amennyiben Sátán megrendíti az örömünket, ezzel szentségünket is akadályozza.

7 Ugyanez lesz az eredménye annak, ha valamiképpen sikerül lerombolnia vagy megrendítenie békességünket. Mert Isten békessége a másik drága eszköze annak, hogy az ő képe növekedjék bennünk. Alig van valami, ami jobban támogatná a szentséget, mint a folyamatos lelki nyugalom, az Is-

tenre támaszkodó értelem kiegyensúlyozottsága, a Jézus vérében való csöndes pihenés. Enélkül aligha lehetséges „növekedni a kegyelemben" és „a mi Urunk Jézus Krisztus" létfontosságú „ismeretében". Mert minden félelem (kivéve a gyermeknek Atyja iránti gyengéd félelmét) megfagyasztja és megdermeszti a lelket. Elrekeszti a lelki élet minden forrását, és megállítja a szív mozdulását Isten felé. A kétely pedig szinte bemocskolja a lelket, úgyhogy beleragad a mélységes iszapba. Tehát amilyen mértékig ezek a kísértések győzedelmeskednek, annyira akadályozzák a szentségben való növekedésünket.

8 Ravasz ellenségünk megpróbálja tehát a tökéletes szeretet szükségességéről való meggyőződésünket arra használni, hogy kételkedés és félelem által megingassa békességünket, s közben gyengítse, vagy egyenesen lerombolja hitünket. Tulajdonképpen mindkettő elválaszthatatlanul kötődik a másikhoz, így aztán együtt állnak vagy esnek el. Amíg van hitünk, békességben maradunk; szívünk szilárd, amíg hisz az Úrban. De ha elhagyjuk hitünket, a szerető, megbocsátó Istenbe vetett fiúi bizalmunkat, akkor vége szakad békességünknek is, mert alapját elveszítette. S a szentségnek is ez az egyetlen fundamentuma, ugyanúgy, mint a békességnek. Tehát ami a hitet megingatja, az a szentség gyökerére támad. Hiszen e hit nélkül, annak rendíthetetlen tudata nélkül, hogy Krisztus szeret minket és értünk adta magát, a töretlen meggyőződés nélkül, hogy Isten Krisztusért kegyelmes hozzánk, bűnösökhöz, lehetetlen szeretnünk Istent: „Szeretjük őt; mert ő előbb szeretett minket", s annyira szeretjük, amennyire erős és világos a meggyőződésünk, hogy szeretett és elfogadott a Fiúban. S ha nem szeretjük Istent, lehetetlen úgy szeretnünk felebarátunkat, mint önmagunkat. Következésképpen nem leszünk helyes viszonyban sem Istennel, sem emberrel. Nyilvánvaló tehát, hogy ami csak gyengíti a hitünket, ugyanaz hasonló mértékben gátolja szentségünket is. S ez minden szentség lerombolásának nemcsak a leghatékonyabb, hanem a legrövidebb útja is. Hiszen nem csupán egy keresztyén indulatra, a Léleknek egyetlen ajándékára vagy gyümölcsére van hatással, hanem ha sikerrel jár, Isten egész munkájának gyökerét szaggatja ki.

9 Nem csoda tehát, hogy e világ sötétségének ura erre fordítja minden erejét. Tapasztalatunk is ezt mutatja. Sokkal könnyebb elképzelni, mint kifejezni azt a kimondhatatlan erőszakot, amivel Sátán oly sűrűn kísérti azokat, akik éhezik és szomjúhozzák az igazságot. Míg egyfelől ott áll erős és

éles megvilágításban saját szívük reménytelen gonoszsága, másfelől a szeplőtlen szentség, melyre Krisztus Jézusban elhívattak; vagy saját romlottságuk mélysége, teljes elidegenedésük Istentől, ezzel szemben Isten dicsőségének nagysága, a Szentnek képe, melyre meg kell újulniuk. Sokszor alig marad bennük lelkierő, s már-már így kiáltanak: lehetetlen Istennel járni! S máris készek feladni a hitet és reménységet, eldobni azt a bizalmat, mely segíthetne, hogy mindenben győzedelmeskedjenek Krisztus ereje által, mellyel „az Isten akaratát cselekedve elnyerhetik az ígéretet".

10 S ha „az elkezdett bizodalmat mindvégig erősen megtartják", kétségtelenül elnyerik Isten ígéretét, mely a földi életre és az örökkévalóságra egyaránt kiterjed. Azonban itt egy másik csapda kerül elénk: miközben mohón szomjúhozzuk az ígéretnek azt a részét, mely már itt be fog teljesedni, „Isten fiai dicsőségének szabadságát", figyelmünk akaratlanul elterelődhet arról a dicsőségről, mely csak ezután jelenik majd meg. Tekintetünket észrevétlenül elfordíthatjuk a koronától, melyet az igaz Bíró ígért ama napra „mindazoknak, akik vágyva várják az ő megjelenését". Nem függesztjük már szemünket a romolhatatlan örökségre, mely a mennyben van fenntartva számunkra. S ez is veszteségére lehet lelkünknek és akadálya szentségünknek. Mert szükséges segítség az előttünk álló versenyfutásban, ha állandóan szem előtt tartjuk a célt. Mivel „a megjutalmazásra tekintett", ez bátorította régen Mózest, hogy inkább válassza „az Isten népével való együttnyomorgást, mint a bűnnek ideig-óráig való gyönyörűségét; Egyiptom kincseinél nagyobb gazdagságnak tartva Krisztus gyalázatát". Sőt, egy nála nagyobbról határozottan azt olvassuk, hogy „az előtte levő öröm helyett, megvetve a gyalázatot, keresztet szenvedett", amíg „az Isten királyi székének jobbjára (nem) ült". S ebből világosan kitűnik: számunkra még sokkal fontosabb szem előtt tartani az előttünk levő örömöt, hogy elszenvedjünk bármilyen keresztet, amit Isten bölcsessége ránk helyez, és a szentségen át a dicsőségbe jussunk.

11 De miközben erre törekszünk, és az ezt megelőző dicső szabadságra, az Ördög másik csapdája fenyeget, amivel megpróbálja behálózni Isten gyermekeit. Esetleg a kelleténél többet gondolunk a holnapra, és elhanyagoljuk azt a jót, amit ma tehetnénk. Lehet olyan sóvárogva várni a tökéletes szeretetet, hogy nem használjuk azt, ami már kiöntetett a szívünkbe. Nem kell sokáig példát keresgélnünk, hogy kik szenvedtek ilyesmiben. Annyira lefoglalta őket, amit majd ezután kapnak, hogy teljesen elhanyagolták,

amit már elnyertek. Miközben még öt tálentumra sóvárogtak, azt az egyet, amijük volt, elásták. Vagy legalábbis nem szaporították lehetőségük szerint Isten dicsőségére és saját lelkük hasznára.

12 Ezzel próbálja Isten és ember ravasz ellensége semmissé tenni az Úr szándékát: önmagával ütközteti az evangéliumot, egyik igazságával megdönti a másikat, és közben Istennek a lélekben végzett kezdeti eredményeit lerombolja a tökéletesítésre való várakozás. Többféle módját is láttuk, hogyan próbálja Sátán ezt úgy végezni, hogy elrekeszti a szentség forrásait. Legkönnyebben azzal ér célt, hogy az áldott reménységet felhasználja szentségtelen indulatok támasztására.

13 Így amikor szívünk szomjasan várja Isten minden nagy és drága ígéretét, amikor Isten teljességére kívánkozunk, mint szarvas a hűs forráshoz, amikor lelkünk forró vágyban felkiált: „Hol késlekednek kocsijának gördülései?", az Ördög nem fogja elszalasztani az alkalmat, hogy Isten elleni zúgolódással kísértsen. Minden tudását és teljes erejét latba veti, hátha sikerül egy óvatlan pillanatban panaszra késztetnie bennünket Urunk késlekedése miatt. Legalábbis bizonyos nyugtalanságot vagy türelmetlenséget akar teremteni bennünk, s talán még irigységet is azok iránt, akikről azt hisszük, hogy már elérték felülről való elhívásunk jutalmát. Jól tudja, hogy ha engedünk ezeknek az indulatoknak, pontosan azt romboljuk le, amit építeni szeretnénk. Ha ilyen módon igyekszünk tökéletes szentségre, szentségtelenebbek leszünk, mint előtte voltunk. Sőt, nagy a veszély, hogy utolsó állapotunk gonoszabb lesz az elsőnél, mint azoké, akikről az apostol ilyen rettenetes szavakkal nyilatkozik: „Mert jobb volna rájuk nézve, ha meg sem ismerték volna az igazság útját, mint hogy megismervén, elpártoljanak a nekik adott szent parancsolattól."

14 S ebből Sátán más előnyt is remél szerezni, méghozzá azt, hogy rossz híre támadjon a jó útnak. Tudja, milyen kevesen képesek megkülönböztetni (s bizony sokan nem is akarják) egy-egy tan véletlenszerű, rossz alkalmazását a természetes értelmezéstől. Ezért az Ördög a kettőt mindig összemossa a keresztyén tökéletesség tanán belül, hogy a tudatlan emberek elméjét Isten dicső ígérete ellen hangolja. S milyen gyakran és rendszeresen – majdnem azt mondtam, hogy egyetemesen – győzött ebben! Hiszen ki az, aki ha látja e tan egyik esetleges rossz eredményét, nem vonja le rögtön a következtetést, hogy mindig ez történik, s nem mondja ki

azonnal: „Látjátok, az ilyen tannak ezek a gyümölcsei (ezen természetes, jogosan várt gyümölcsöt ért)”? Pedig nem így van. Ezek a gyümölcsök akaratlanul teremtek, mert visszaéltek egy nagyszerű és drága igazsággal. De hogy visszaéltek vele vagy akármelyik más bibliai tannal, az nem teszi semmissé azok hasznosságát. Az ember hűtlensége sem, mely elferdíti a jó utat, és hatástalanná teszi Isten ígéretét. Nem, inkább Isten legyen igaz, és minden ember hazug! Az Úr szava megáll. „Hű az, aki ígéretet tett, és ő meg is cselekszi azt.” Ne „távozzunk el tehát az evangélium reménységétől”. Hanem nézzük csak meg másodszorra, hogyan állhatunk ellen a Gonosz tüzes nyilainak, hogyan emelkedhetünk feljebb azáltal, amit vesztünkre szánt.

II.

1 Először is megpróbálja-e Sátán letörni örömödet azzal, hogy rámutat bűneidre, hozzátéve, hogy teljes, egyetemes szentség nélkül senki sem láthatja meg az Urat? Úgy fordíthatod vissza őrá ezt a nyilat, hogy Isten kegyelme által minél inkább érzed gonoszságodat, annál inkább örvendezel abban a biztos reménységben, hogy mindez semmivé lesz. Amíg ragaszkodsz ehhez a reménységhez, minden gonosz indulatod, amit érzel, bár tökéletesen gyűlölöd őket, eszköz lehet, hogy növelje, ne pedig csökkentse alázatos örömödet. „Ez is meg ez is – mondhatod – meg fog semmisülni az Úr színe előtt. Ahogy a viasz megolvad a tűznél, úgy fog ez is elolvadni előtte.” Így minél nagyobb változás vár lelkedre, annál inkább győzedelmeskedhetsz az Úrban, és ujjonghatsz megváltó Istenedben, aki máris annyi nagyszerű dolgot tett érted, és még ezeknél is nagyobbakat fog tenni.

2 Másodszor, minél inkább támadja Sátán a békességedet azzal, hogy „Isten szent, te pedig nem vagy az; mily végtelenül messze állsz a szentségtől, ami nélkül nem láthatod meg Istent; hogyan számíthatnál Istennek jóindulatára; minek alapján képzeled, hogy megigazított?” –, annál inkább kapaszkodj abba, hogy „nem az általam végzett jó cselekedetek miatt fogadott magáévá. A Szeretett Fiúban fogadott el. Nincs igazságom (ami egészen vagy részben magyarázhatná, hogy Isten miért igazít meg), csak annyi, amennyi a Krisztusba vetett hit által van bennem, vagyis az Istentől hit által nyert igazság”. Ó, kösd ezt a te nyakadra, írd be a szívednek táblájára! Viseld mint karperecet a kezeden, mint homlokkötőt a két szemed

között: „Megigazultam ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által.” Becsüld és értékeld egyre jobban a drága igazságot, hogy „kegyelemből tartattunk meg, hit által”! Csodáld mindinkább Isten ingyen kegyelmét, melynek folytán úgy szerette a világot, hogy „egyszülött Fiát adta, hogy valaki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”! Így egyfelől bűnös voltod teljes átérzése, másfelől pedig a várt szentség megeremti békességedet, és áradó folyammá teszi. Ez a békesség hömpölyögni fog az istentelenség hegyei ellenére, amelyek síksággá lesznek azon a napon, amikor eljön az Úr, hogy átvegye a teljes uralmat szíved fölött. S a betegség és fájdalom vagy a halál közeledése sem fog kétséget vagy félelmet támasztani. Tudod, hogy Istennél egy nap, egy óra, egy pillanat annyi, mint ezer esztendő. Őt nem sürgeti az idő, hogy minél előbb befejezze művét a lelkedben. És Isten időzítése mindig a legjobb. Ezért semmi miatt ne aggodalmaskodj, csak tárd fel előtte kéréseidet! De ne kétséggel vagy félelemmel, hanem hálaadással, hiszen előre tudhatod, hogy nem tagad meg tőled semmit, ami jó.

3 Harmadszor, minél nagyobb a kísértés, hogy dobd el pajzsodat, vesd el hitedet, az Úr szeretetébe vetett bizalmadat, annál inkább ragaszkodj ahhoz, amit eddig elértél! Annál inkább igyekezz felgerjeszteni Isten benned lévő kegyelmi ajándékát! Ne ereszd el, hogy „van Szószólóm az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus”, és „amely életet pedig most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem és önmagát adta értem”. Ez legyen dicsekedésed és örömöd koronája, s vigyázz, hogy senki el ne vegye tőled! Kapaszkodj ebbe: „Mert én tudom, hogy az én megváltóm él, és utoljára az én porom felett megáll”, és benne „van váltságom az ő vére által, bűneimnek bocsánata”! S miután megteltél békességgel és örömmel a hitben, törekedj szilárdan arra, hogy a hit békességében és örömében egész lelked megújuljon Teremtőd képére! Közben pedig kiálts mindig Isenhez, hogy megláthasd felülről való elhívásod jutalmát! Nem úgy, ahogy Sátán ábrázolja, elrettentő, riasztó alakban, hanem eredeti, természetes szépségében. Nem mint olyat, amire azért van szükség, hogy pokolba ne kerülj, hanem mint ami a mennybe vezethet. Úgy tekints rá, mint a legkívánatosabb ajándékra mindazok közül, amik csak Isten gazdag kegyelmének tárházában találhatók! S ha ebben az igaz fényben látod, akkor egyre jobban fogod éhezni. Egész lelked szomjazni fogja Istent és azt, hogy ilyen dicsőségesen hasonuljon az ő képéhez. És mivel jó reménységet kaptál erre és erős vigasztalást az Úr kegyelme

által, többé nem lesz elméd csüggedt és fáradt, hanem addig küzdesz, amíg célt nem érsz.

4 A hitnek ilyen erejével törekedj a dicsőségre! A kilátás, a lehetőség ugyanaz. Isten kezdettől fogva összekapcsolta a bocsánatot, a szentséget és a mennyet. Miért választaná szét őket az ember? Óvakodj ettől! Az aranylánc egyetlen szemét se szakítsd el! „Isten Krisztus érdeméért megbocsátott nekem. Saját képére formál. Nemsokára méltó leszek hozzá, s akkor elvisz, hogy megjelenjek őelőtte. Miután megigazított Fiának vérén, megszentelte egész valómat Lelke által, megyek »az új Jeruzsálembe, az élő Isten városába«. Még egy kevés idő, és eljutok »az elsőszülöttek seregéhez és egyházához és mindenek bírájához Istenhez, és az Újszövetség közbenjárójához, Jézushoz«. Mily hamar elszállnak az árnyak, s rám virrad az örökkévalóság napja! Hamarosan iszom »az élet vizének folyójából, amely az Istennek és a Báránynak királyi székéből jön ki. Minden szolgája szolgál neki; és látják az ő arcát; és az ő neve homlokukon lesz. És ott éjszaka nem lesz; és nem lesz szükségük szövétnekre és napvilágra; mert az Úr Isten világosítja meg őket, és országolnak örökkön örökké.«”

5 Ha így „megízleled az Istennek jó beszédét és a jövendő világnak erőit”, nem fogsz zúgolódni Isten ellen, hogy még nem vagy méltó a szentek örökségére a világosságban. A kesergés helyett, hogy még nem szabadított meg teljesen, inkább dicsérni fogod Istent az eddigi szabadításért. Magasztalod őt majd azért, amit már tett, s ezt az eljövendők zálogának tekinted. Nem fogsz türelmetlenkedni, hogy még mindig nem újultál meg, hanem áldod az Urat, hogy ez meg fog történni, és hogy „most közelebb van hozzánk az üdvösség”, a szabadulás minden bűnünkből, „mint amikor hívőkké lettünk”. Ahelyett hogy haszontalanul kínoznád magadat, mert még nem jött el az idő, inkább nyugodtan és csendesen fogod várni, mert tudod, hogy „eljön és nem késik”. Ezért az eddigieknél derűsebben tűröd a még benned megmaradt bűnnek a terhét, mert nem fog végleg rád nehezedni. Már csak kevés idő, és teljesen megszűnik. Csak várd ki „az Úr nyugalmának napját”, légy erős, ő „megerősíti szívedet”; vesd reménységedet az Úrba!

6 És ha látsz valakit, aki – úgy tűnik (amennyire az ember meg tudja állapítani, bár egyedül Isten vizsgálja meg a szíveket) – már elérte a reménységet, már „tökéletes lett a szeretetben”, akkor se irigyeld Isten bennük megnyilvánuló kegyelmét, hanem örüljön és vigasztalódjon a szíved!

Magasztald érte Istent! Ha „tisztességgel illettetik egy tag”, nem kell „vele együtt örülni a tagoknak mind”? Ahelyett, hogy irigykednél, vagy rosszat gondolnál róla, dicsérd Istent a részvétel lehetőségéért! Örülj, mivel új bizonyítékot találtál arra nézve, hogy Isten hűségesen teljesíti minden ígéretét! S annál inkább sarkalljon, hogy „el is érjed, amiért meg is ragadott téged a Krisztus Jézus”!

7 Ennek érdekében használd ki az időt! Használd ki a jelen pillanatot! Áron is vedd meg a lehetőséget, hogy növekedj a kegyelemben vagy abban, hogy jót cselekedj! Ne engedd, hogy a holnapi több kegyelem elnyerésének gondolata ma nemtörődömmé tegyen! Most egy tálentumod van. Ha még ötöt vársz, annál inkább gyarapítsd azt, ami most a tiéd! S minél többet vársz az örökkévalóságtól, annál inkább munkálkodj Istenért itt, a jelenben. Elég minden napnak a maga kegyelme. Isten kiönti rád jóságát, bizonyulj Isten mostani kegyelme hűséges sáfárának! Bármi jöjjön holnap, fordítsd minden energiádat a mára, hited mellé ragasztva „bátorságot, mértékletességet, türelmet, atyafiakhoz való hajlandóságot”, és istenfélelmet, amíg el nem éred a tiszta és tökéletes szeretetet! Legyenek meg benned ezek, és bővölködjenek! Ne légy rest vagy gyümölcstelen, s akkor „gazdagon adatik majd neked a mi Urunknak Jézus Krisztusnak örök országába való bemenetel”.

8 Végül pedig ha eddig visszaéltél azzal az áldott reménységgel, hogy olyan szent lehetsz, mint ő, azért most ne vesd el! Többé ne élj vissza vele, ragadd meg ismét! Használd ezentúl Isten nagyobb dicsőségére és saját lelked javára! Állhatatos hitben, lelked csendes nyugalmában, reménységed teljes bizonyosságában, mindig örvendezve azon, amit Isten cselekedett, törekedj tökéletességre! Növekedj naponta a mi Urunk Jézus Krisztus ismeretében, és erőről erőre jutva, megnyugvással, türelemmel, alázatos hálával azért, amit eddig elértél, és amit ezután fogsz elérni, fusd meg az előtted levő küzdőtért! „Nézvén Jézusra”, amíg a tökéletes szeretet révén be nem lépsz dicsőségébe!

A MEGVÁLTÁS BIBLIAI ÚTJA

NEGYVENHARMADIK IGEHIRDETÉS

„Mert kegyelemből tartattatok meg, hit által.”
(Efézus 2,8.)

1 Semmi sem lehet bonyolultabb, szövevényesebb és kevésbé érthető, mint a vallás, legalábbis ahogy gyakran leírták. S ez nemcsak a pogányok vallására igaz (köztük akár legbölcsebb képviselőikre is), hanem azoknak a vallására is, akik valamilyen értelemben keresztyének, sőt a keresztyén világban híresek, annak állítólagos oszlopai. Azonban milyen könnyen érthető, milyen világos és egyszerű Jézus Krisztus eredeti vallása, ha adott formájában értelmezzük, ahogy Isten Igéje leírja! A világ bölcs Teremtője és kormányzója pontosan a földi ember gyenge és szűk értelmi képességéhez alkalmazta. Nagyon jól megfigyelhetjük ezt mind a céllal, mind az oda vezető úttal kapcsolatban. A cél a megváltás, s az oda vezető út a hit.

2 Könnyen beláthatjuk, hogy e két kis szó, vagyis a hit és a megváltás magában foglalja az egész Biblia lényegét, az egész Szentírás velejét. Annál inkább vigyáznunk kell tehát, hogy kerüljünk minden tévedést velük kapcsolatban, és igaz, pontos látásra jussunk mindkettő tekintetében.

3 Vizsgáljuk meg ezért komolyan, hogy

I. mi a megváltás;
II. milyen hit által tartatunk meg; és
III. hogyan tartatunk meg általa.

I.

1 Először nézzük tehát: mi a megváltás? Most nem arról az üdvösségről van szó, amit gyakran értenek ezen a kifejezésen, nem a mennyről, nem az örök boldogságról. Nem arról, hogy lelkünk a paradicsomba kerül, amit Urunk „Ábrahám kebelének" nevez. Nem a halálon túli – vagy ahogy gyakran mondjuk –, a túlvilágon ránk váró boldogságról tárgyalunk. A textus szavai minden kétséget kizárnak: „megtartattatok". Nem távoli dologról van szó, hanem a jelenlevőről, áldásról, mely Isten ingyen kegyelme által már most a tiétek. Úgy is lehetne fordítani ezeket a szavakat, hogy „tartattok meg". Ez az üdvösség tehát Isten egész művére kiterjed, attól kezdve, hogy kegyelme először bevilágítja lelkedet, azután folyamatosan tart egészen addig, amíg dicsőségesen be nem teljesedik.

2 Ha a lehető legtágabb értelemben vesszük a fogalmat, akkor ide tartozik minden, amit az úgynevezett természetes lelkiismeret végez lelkünkben, bár helyesebb lenne azt megelőző kegyelemnek nevezni: az Atya vonzása, az Isten utáni vágy, melynek ha engedünk, ez a vágy egyre növekedni fog. Ide tartozik a világosság, amellyel Isten Fia „megvilágosít minden embert a világon", rámutatva, hogy ki-ki „igazságot cselekedjen, szeresse az irgalmasságot, és alázatosan járjon az ő Istenével". Beleértendő a Lélek minden sürgetése, mellyel időről időre mindenkiben munkálkodik, bár a legtöbben – amint lehet – elfojtják ezt magukban, s hamarosan elfelejtik, vagy legalábbis tagadják, hogy valaha érezték.

3 Azonban most csak abból a szempontból foglalkozunk az üdvösséggel, amire itt az apostol közvetlenül céloz. Ez két fő részt tartalmaz: a megigazulást és a megszentelődést.

A megigazulás másik neve megkegyelmezés. Minden bűnünk bocsánata, s ami ebből szükségszerűleg következik, hogy Isten elfogad minket. Az ár, amelyért ezt elnyerjük (s amit gyakran megigazulásunk alapjának neveznek), Krisztus vére és igazsága. Vagy hogy kissé világosabban fejezzük ki: mindaz, amit Krisztus értünk tett és szenvedett, egészen addig, hogy „életét halálra adta a bűnösökért". A megigazulás azonnali eredménye Isten békessége, mely „minden értelmet felülhalad", és hogy „dicsekedünk az Isten dicsőségének reménységében" „kibeszélhetetlen és dicsőült örömmel".

4 Megigazulásunkkal egy időben, sőt ugyanabban a pillanatban megkezdődik a megszentelődés. Azonnal újjászületünk, felülről születünk, a Lélek által. *Valóságos* és *viszonylagos* változás következik be. Belsőleg megújít Isten ereje. Érezzük, hogy „Istennek szerelme kitöltetik a szívünkbe a Szentlélek által, ki adatott nékünk", s ez szeretetet eredményez az egész emberiség, különösen Isten gyermekei iránt. Kiűzi a világ szeretetét, a gyönyör, a léhaság, a dicsőség, a pénz szeretetét a büszkeséggel, haraggal, önfejűséggel és minden más gonosz indulattal együtt. Egyszóval a világi, érzéki, ördögi indulatot átváltoztatja arra az indulatra, „mely volt a Krisztus Jézusban".

5 Nem természetes-e, hogy akik átélik ezt a változást, úgy gondolják, hogy minden bűn eltűnt, teljesen kiirtatott a szívükből, s nincs már ott helye? Milyen könnyen levonják belőle a következtetést: „Nem *érzem* a bűnt, tehát *nincs* is. Nem *ösztökél,* tehát nem is *létezik*. Nem *jelentkezik*, tehát *megszűnt*."

6 De általában hamarosan kijózanodnak és rájönnek, hogy a bűn csak függőben van, de nem pusztult el. Visszatérnek a kísértések, és a bűn feléled. Kiderül, hogy csak elalélt, de nem halt meg. Két erőt éreznek magukban, melyek határozottan ellentmondanak egymásnak: „ A test a lélek ellen gerjedezik", a természet ellenzi Isten kegyelmét. Tagadhatatlanul érzik még mindig az erőt, hogy higgyenek Krisztusban és szeressék Istent, és „Lelke bizonyságot tesz lelkükkel együtt, hogy Isten gyermekei", mégis sokszor felfedezik magukban a büszkeséget vagy önfejűséget, néha a haragot vagy hitetlenséget. Gyakran tapasztalják a bűnre való *ösztökélést* a szívükben, bár győzedelmeskedni nem tud felettük. Talán „igen taszítja őket, hogy elessenek", de az Úr segít nekik.

7 Milyen pontosan írta le Macarius ezernégyszáz esztendővel ezelőtt Isten gyermekeinek tapasztalatát! „Az ügyetlenek (vagy tapasztalatlanok), amikor működésbe lép a kegyelem, mindjárt azt képzelik, hogy nincs már bennük bűn. Azonban akik józanul gondolkodnak, nem tagadhatják, hogy még mi is, akik megkaptuk Isten kegyelmét, továbbra is kísértésbe eshetünk. Mert gyakran előfordult, hogy egyes testvérek, akik igen nagymértékben tapasztalták meg a kegyelmet, azt állították, hogy már nincs bennük bűn. Azonban végül – bár úgy hitték, hogy teljesen megszabadultak tőle – a belül lappangó romlottság újra feltámadt, úgyhogy majdnem benne égtek."

8 Amikor újjászületünk, elkezdődik a megszentelődés folyamata. A Lélek képessé tesz, hogy „a test cselekedeteit megöldököljük", gonosz természetünkét, s ahogy egyre inkább meghalunk a bűnnek, egyre inkább élünk Istennek. Növekszünk a kegyelemben, „mindentől, ami gonosznak látszik, őrizkedünk" és „jó cselekedetekre igyekszünk". Amennyire lehetőségünk van, jót teszünk mindenkivel; az Úr minden parancsolatát feddhetetlenül megtartjuk, így imádva őt lélekben és igazságban. Ugyanakkor felvesszük keresztünket, és megtagadunk magunktól minden örömöt, ami nem Istenhez vezet.

9 Így várjuk a teljes megszentelődést, a tökéletes megváltást minden bűnünktől – a büszkeségtől, önfejűségtől, haragtól, hitetlenségtől, vagyis ahogy az apostol mondja, „tökéletességre törekszünk". De mi a tökéletesség? Ennek a szónak több jelentése is van. Itt tökéletes szeretetet jelent. Azt a szeretetet, mely kizárja a bűnt, mely betölti szívünket és lelkünk minden zugába behatol. Azt a szeretetet, mely „mindenkor örül, szüntelenül imádkozik és mindenben hálákat ad".

II.

De mi az a hit, ami által megtartatunk? Másodszor ezt szeretnénk megvizsgálni.

1 A hitet általánosságban így határozza meg az apostol: πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων *bizonyosság*, isteni *bizonyosság és meggyőződés* (a szó mindkettőt jelenti) *a nem látott dolgokról*; amiket nem látunk, amiket sem szemünk, sem más külső érzékszervünk nem tud felfogni. Azt jelenti, hogy természetfeletti *bizonyosságot* kapunk Istenről és Isten dolgairól, egyfajta lelki *világosság* ragyogja be a lelkünket, s azt természetfeletti *látással* érzékeljük. A Biblia azt mondja, hogy Isten néha világosságot ad, néha pedig képességet, hogy észrevegyük azt. Pál szerint: „Mert az Isten, aki szólt: sötétségből világosság ragyogjon, ő gyújtott világosságot a mi szívünkben az Isten dicsősége ismeretének a Jézus Krisztus arcán való világoltatása végett." Máshol ugyanez az apostol beszél arról, hogy Isten „megnyitja értelmünk szemeit". A Szentlélek e kétoldalú működése következtében – hogy *megnyitja* és *megvilágosítja* lelki szemünket – látjuk azokat, amiket testi „szem nem látott, fül nem hallott". Elénk tárulnak Isten láthatatlan dolgai, látjuk a *lelki világot*, mely körül-

vesz minket, de amit testi érzékszerveink nem észlelnek, mintha az nem is létezne. S látjuk az *örökkévaló világot* a kárpiton átszűrődve, mely a mulandóság és az örökkévalóság között függ. Már nem borítja felhő és sötétség, hanem látjuk azt a dicsőséget, ami ezután következik.

2 Ha szűkebb értelemben vizsgáljuk a kifejezést, a hit nemcsak arról való isteni *bizonyosság* és *meggyőződés*, hogy „Isten volt az, aki Krisztusban megbékéltette magával a világot", hanem arról is, hogy Krisztus szeret engem és értem adta magát. E hit által (mondhatjuk, hogy *lényege* vagy inkább hogy *mibenléte* által) *fogadjuk el Krisztust*, miénk lesz küldetésének minden vonatkozásában: mint Prófétánk, Papunk és Királyunk. Így érthető, hogy „bölcsességül lett nekünk Istentől, és igazságul, szentségül és váltságul".

3 Azonban ez most a *meggyőződés hite,* vagy a *ragaszkodás hite*? A Szentírás nem említi a különbséget. Az apostol azt mondja: „Egy a hit, elhívatásotoknak egy reménységében hívattatok el." Egyetlen keresztyén, megtartó hit van, ahogy „egy az Úr", akiben hiszünk, és „egy az Isten és mindeneknek Atyja". Kétségtelen, hogy ez a hit szükségszerűleg bizonyosságot is jelent (ami ebben az esetben szinonimája a bizonyítéknak, hiszen alig lehet megkülönböztetni a kettőt), annak a bizonyosságát, hogy Krisztus szeret és értem adta magát. Mert „aki hisz" igazi, élő hittel, annak „bizonyságtétele van önmagában": „a Lélek bizonyságot tesz a lelkével együtt, hogy Isten gyermeke". „Minthogy pedig fiú, kibocsátotta az Isten az ő Fiának Lelkét az ő szívébe, ki ezt kiáltja: Abba, Atya!" Bizonyosságot ad neki, hogy valóban fia, gyermeke Istennek, és ez gyermeki bizalmat ébreszt. De ne felejtsük, hogy a bizonyosság természetszerűleg megelőzi a bizalmat. Mert nem lehet gyermeki bizalmunk Istenben, amíg nem tudjuk, hogy Isten gyermekei vagyunk. Tehát a bizalom, az Istenre való hagyatkozás, a belé vetett reménység, a ragaszkodás vagy akárminek is nevezzék, mások állításával szemben a hitnek nem az első, hanem második ága vagy cselekedete.

4 Ez a hit tart meg (üdvözít), ez igazít meg, ez szentel meg a szó legnemesebb értelmében. De hogyan igazulunk meg és szentelődünk meg hit által? Harmadszor ezt szeretnénk megvizsgálni. S mivel ez a fő kérdés, méghozzá igen fontos kérdés, illik, hogy részletesebben és bővebben foglalkozzunk vele.

III.

1 Először is hogyan igazulunk meg hit által? Hogyan értsük ezt? Erre azt felelem, hogy a hit a megigazulás feltétele, méghozzá egyedüli feltétele. A *feltétele:* csak az igazul meg, aki hisz; hit nélkül senki sem igazul meg. S *egyedüli feltétele:* ez magában elég a megigazuláshoz. Aki csak hisz, megigazul, akármi egyebe van vagy nincs az illetőnek. Más szóval: senki nem igazul meg, amíg nem hisz, és mindenki megigazul, amikor hisz.

2 „De nem parancsolja-e Isten, hogy térjünk meg? Sőt, hogy »a megtéréshez illő gyümölcsöket teremjünk«? Hogy például szűnjünk meg rosszat tenni, és tanuljunk meg jót cselekedni? S nem létfontosságú-e mindkettő, vagyis ha valamelyiket szándékosan elhanyagoljuk, akkor nem várhatjuk, hogy Isten megigazítson? S ha ez így van, hogyan mondhatjuk, hogy a hit a megigazulás egyedüli feltétele?"

Kétségtelen, Isten megparancsolja, hogy térjünk meg és teremjünk megtéréshez illő gyümölcsöket. Ha ezt tudatosan elhanyagoljuk, nem várhatjuk, hogy megigazítson. Ezért mind a megtérés, mind a megtéréshez illő gyümölcsök bizonyos értelemben szükségesek a megigazuláshoz. De nem *ugyanolyan értelemben* szükségesek, mint a hit, s nem is *ugyanolyan mértékben.* Nem *ugyanolyan mértékben,* mert a gyümölcsök csak *feltételesen* szükségesek, időtől és alkalomtól függően. Különben az ember nélkülük is megigazulhat, mint például a *lator* a kereszten (ha egyáltalán így nevezhetjük, hiszen nemrégen egy író felfedezte, hogy nem is volt rabló, hanem nagyon is becsületes és tiszteletreméltó személy!), de hit nélkül nem igazulhat meg senki, ez lehetetlen. Hasonlóképpen, ha az ember megtér is, amennyire csak tud, ha terem is bőségesen megtéréshez illő gyümölcsöt, mindez semmit sem használ: addig nem igazul meg, amíg nem hisz. Viszont amint hisz – e gyümölcsökkel vagy azok nélkül, sőt kisebb vagy nagyobb mértékű megtéréssel –, megigazul. Nem *ugyanolyan értelemben,* mert a megtérés és annak gyümölcsei csak *közvetve* szükségesek, csak a hit érdekében. A hit azonban *közvetlenül* szükséges a megigazuláshoz. Tehát áll az, hogy a hit a megigazulás egyedüli *közvetlen* és leginkább szükséges feltétele.

3 „De úgy hiszed, hogy hit által szentelődünk meg? Tudjuk, abban hiszel, hogy hit által igazulunk meg, de nem hiszed és nem tanítod-e, hogy csele-

kedeteink szentelnek meg?" Huszonöt éve határozottan és szenvedélyesen állítják ezt, pedig éppen az ellenkezőjét hirdettem állandóan, méghozzá minden lehetséges módon. Négyszemközt és nyilvánosan mindig amellett álltam ki, hogy hit által szentelődünk és igazulunk meg. S e nagy igazságok közül az egyik rendkívül jól szemlélteti a másikat. (Ahogy a hit igazít meg, pontosan úgy végzi el a hit a megszentelődést is. A hit a megszentelődés feltétele, méghozzá egyedüli feltétele, ugyanúgy, mint a megigazulásé. A *feltétele:* senki sem szentelődik meg, csak aki hisz; hit nélkül senki sem szentelődik meg. S *egyedüli feltétele:* ez magában elég a megszentelődéshez. S aki hisz, megszentelődik, akármivel rendelkezik, vagy bármi hiányzik nála. Más szóval: senki sem szentelődik meg, amíg nem hisz, de amikor hisz valaki, megszentelődik.)

4 „Viszont a megigazulást nem követi-e megtérés, ahogy meg is előzi? S nem köteles-e mindenki, aki megigazult, »jó cselekedetekre igyekezni«? Sőt nem olyan fontosak-e ezek, hogy ha valaki szándékosan elhanyagolja őket, nem várhatja, hogy valamikor is a szó legteljesebb értelmében megszentelődjön, azaz tökéletes legyen a szeretetben? Növekedhet-e egyáltalán a kegyelemben, a mi Urunk Jézus Krisztus ismeretében? Megtarthatja-e egyáltalán azt a kegyelmet, amit Isten eddig adott neki? Megmaradhat-e a hitben, amit kapott, illetve Isten jóindulatában? Nem ismered-e te is el, és nem ragaszkodsz-e mindig ezekhez? Ha pedig ez így van, akkor miképpen mondhatjuk, hogy a hit a megszentelődés egyedüli feltétele?"

5 Mindezt elismerem, és mindig is ragaszkodom hozzá, mint Istentől jövő igazsághoz. Elismerem, hogy a megigazulást követi és megelőzi a megtérés. Köteles mindenki, aki megigazult, buzgón jó cselekedetekre igyekezni. S ezek olyan fontosak, hogy ha valaki szándékosan elhanyagolja őket, akkor nem várhatja, hogy valamikor is meg fog szentelődni. Nem növekedhet a kegyelemben, az Istenhez való hasonlóságban, abban az indulatban, mely Krisztus Jézusban volt. Nem tarthatja meg a kapott kegyelmet, nem maradhat meg a hitben, sem Isten pártfogásában.

Mit vonhatunk le ebből? Azt, hogy mindkét megtérés helyesen értelmezve, és minden jó tett gyakorlása, minden kegyes cselekedet, az irgalmasság minden műve (ami csak méltó erre a névre, annak alapján, hogy hitből fakad) bizonyos értelemben szükséges a megszentelődéshez.

6 Azt mondom tehát, hogy a helyesen értelmezett megtérés, vagyis a megigazulást követő megtérés gyökeresen különbözik az azt megelőzőtől**.** Utóbbi nem tartalmazza a bűn terhét, az ítélet érzetét, Isten haragjának tudatát. Nem feltételezi, hogy kételkedünk Isten kegyelmében, vagy hogy „félelem gyötör". Helyesen értelmezve arról a Szentlélek által munkált meggyőződésről van szó, hogy *még mindig van bűn* a szívünkben, φρόνημα τῆς σαρκὸς, a *test gondolata,* ami „*megmarad* (ahogy egyházunk fogalmazza) még azokban is, akik újjászülettek", noha már nem *uralkodik,* vagyis már nincs rajtuk hatalma. Arról a meggyőződésről van szó, hogy hajlamosak vagyunk a rosszra, szívünk könnyen visszaesik, s a test még mindig szeret a Lélek ellen tusakodni. Ha nem vigyázunk és imádkozunk folyamatosan, néha büszkeségre vágyik**,** haragra, a világ, a kényelem szeretetére, dicséretre, testi gyönyörökre és nem Isten szeretetére. Bizonyítja, hogy szívünk hajlamos az önfejűségre, az istentagadásra illetve bálványimádásra, s mindenekfölött a hitetlenségre, ami által ezerféleképpen és ezer ürüggyel többé-kevésbé mindig eltávolodunk az élő Istentől.

7 Azzal a meggyőződéssel, hogy még mindig van szívünkben bűn, együtt jár az a világos látás, hogy életünkben is maradt még bűn. Továbbra is *hozzáragad* minden szavunkhoz és tettünkhöz. A legjobb szavaknál is meglátjuk a rossz belevegyülését – vagy a szándékot, vagy a lényeget, vagy a módot illetően. Olyasmit, ami nem állhatna meg Isten igaz ítélete előtt, ha minden rosszat megbüntetne. Ahol legkevésbé gyanítjuk, ott is felfedezzük a büszkeség vagy önfejűség, hitetlenség vagy bálványimádás fertőzését, úgyhogy most jobban szégyelljük legjobb tetteinket, mint régebben legsúlyosabb bűneinket. Csak azt érezhetjük, hogy bennük is oly kevéssé van valami dicséretre méltó, oly kevéssé állhatnak meg az isteni igazságszolgáltatás előtt, hogy ezekért is elítélhetne Isten, ha nem fedezne be minket a szövetség vére.

8 Tapasztalatunk szerint amellett, hogy tudunk a szívünkben *megmaradt* bűnről, ami az összes szavunkhoz és tettünkhöz *hozzátapad,* vétkes voltunkról, mely miatt ítéletet érdemelnénk, ha nem hullana ránk állandóan a megtisztító vér, a megtérés még egy dolgot jelent: annak tudatát, hogy tehetetlenek vagyunk, teljesen képtelenek egy jó gondolatra, egyetlen helyes vágy hordozására, még kevésbé jó szót szólni vagy jó cselekedetet végrehajtani. Csakis az ingyenes, mindenható kegyelem által lehetséges

ez, mely egyrészt előttünk jár, másrészt elkísér, és velünk marad minden pillanatban.

9 „De milyen jó cselekedetekről állítod, hogy gyakorlásuk szükséges a megszentelődéshez?" Először is minden kegyes cselekedetről, mint amilyen például a nyilvánosan, a családban és a belső szobánkban végzett imádkozás; arról, hogy részesülünk az úrvacsorában, kutatjuk a Szentírást, hallgatjuk, olvassuk, elmélkedünk felőle. És hogy testi egészségünktől függően böjtölünk, illetve megtartóztatjuk magunkat.

10 Másodszor, az irgalmas cselekedetekről, akár az emberek testi, akár lelki szükségére irányul. Például, hogy az éhezőknek enni adunk, a ruhátlant felruházzuk, az idegent vendégül látjuk, a foglyokat, betegeket vagy különböző bajokban szenvedőket meglátogatjuk. Megpróbáljuk oktatni a tanulatlant, felébreszteni az érzéketlen bűnöst, serkenteni a lagymatag lelkületűt, megerősíteni az ingadozót, támogatjuk a gyengét, segítjük a kísértésben szenvedőt, illetve hozzájárulunk minden más módon, hogy lelkek meneküljenek meg a haláltól. Ez az a megtérés, ezek azok a „megtéréshez illő gyümölcsök", amelyek szükségesek a teljes megszentelődéshez. Isten azt akarja, hogy gyermekei így várják a teljes megváltást.

11 Ebből látszik, mennyire káros az a látszólag ártalmatlan vélemény, hogy nincs bűn a hívőben, hogy minden bűn kipusztul gyökerestől és ágastól, mihelyt megigazultunk. Azonban a bűnbánat teljes kiküszöbölése eltorlaszolja a megszentelődéshez vezető utat. Nincs is tere a bűnbánatnak abban, aki hiszi, hogy sem az életében, sem a szívében nincs már bűn, következésképpen nem lesz módja, hogy tökéletessé váljon a szeretetben, amihez pedig elengedhetetlenül fontos ez a bűnbánat.

12 Az is látszik ebből, hogy egyáltalán nem veszélyes, ha *így* várjuk a teljes megváltást. Mert tegyük fel, hogy tévedünk, tegyük fel, hogy ilyen áldást még senki sem kapott és nem is fog – akkor sem veszítünk semmit. Sőt a várakozás arra ösztönöz, hogy felhasználjuk minden Istentől kapott tálentumunkat, hogy valamennyit gyarapítsuk, és amikor Urunk visszajön, kamatostól kapja vissza, ami az övé.

13 De térjünk vissza a témához. Habár elismerem, hogy ez a megtérés és gyümölcsei szükségesek a teljes megváltáshoz, mégsem ugyanabban az

értelemben, mint a hit, sem nem ugyanolyan mértékben. Nem *ugyanolyan mértékben:* ugyanis ezek a gyümölcsök *feltételesen* szükségesek, ha van rájuk idő és lehetőség. Különben nélkülük is megszentelődhet az ember. Hit nélkül azonban nem szentelődhet meg senki. Hasonlóképpen lehet valakinek a megtérése bőséges tartalmú, lehet gazdag a sok jó cselekedetben, mindez nem számít, nem szentelődik meg addig, amíg nem hisz. Azonban mihelyt hisz, akár ezekkel a gyümölcsökkel, akár nélkülük, sőt akár kisebb, akár nagyobb mértékű a megtérése, megszentelődik. – Nem *ugyanabban az értelemben:* ugyanis ez a megtérés és ezek a gyümölcsök csak *közvetve* szükségesek, csak ahhoz szükségesek, hogy hite megmaradjon és növekedjen. A hit azonban *közvetlenül* szükséges a megszentelődéshez. Tehát áll az, hogy a hit a megszentelődés egyetlen *közvetlen* és *leginkább* szükséges feltétele.

14 „De milyen hit által szentelődünk meg? Milyen hit által menekülünk meg a bűntől és leszünk tökéletesek a szeretetben?" Ez először is az az Istentől jövő bizonyosság és meggyőződés, hogy Isten megígérte a szentséget a Szentírásban. Amíg erről teljességgel meg nem bizonyosodtunk, addig nem léphetünk egy lépéssel sem tovább. S feltételezésem szerint a gondolkodó ember meggyőzéséhez nem kell egy szóval sem több a régi ígéretnél: „Körülmetélem a te szívedet, és a te magodnak szívét, hogy szeressed az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből és teljes elmédből." Milyen tökéletes kifejezése ez annak, hogy mit jelent a szeretetben tökéletesnek lenni! Milyen egyenesen következik belőle, hogy minden bűnünktől megszabadulunk! Mert ha a szeretet betölti teljes szívünket, hogy maradhat hely benne a bűnnek?

15 Másodszor, ez a hit isteni bizonyosság és meggyőződés, hogy amit az Úr ígért, azt meg is tudja tenni. Tehát elismerjük, hogy „embereknél lehetetlen" „tisztát adni a tisztátalanból", lehetetlen megtisztítani a szívet minden bűntől és szentséggel megtölteni, azonban ez nem okoz nehézséget ebben az esetben, mert „Istennél minden lehetséges". S azt hiszem, senki sem gondolja, hogy a Mindenhatóénál kisebb erő képes lenne rá! De ha Isten szól, meglesz. Isten azt mondja: „Legyen világosság, és (van) világosság!"

16 Harmadszor, isteni bizonyosság és meggyőződés, hogy már most képes és kész megcselekedni. Miért ne? Nem ugyanannyi az Úr számára egy

perc, mint ezer esztendő? Nincs szüksége több időre, hogy elvégezze, amit akar. És nem fogja óhajtani, nem fogja bevárni, hogy akit tisztességben akar részesíteni, az *méltóbb* vagy *alkalmasabb* legyen erre. Ezért akármikor bátran mondhatjuk: „Itt az üdvösség napja!" „Ma, ha az ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek a ti szíveiteket!" „Íme kész minden; jertek el a mennyegzőre!"

17 Ehhez a bizonyossághoz, hogy Isten képes és kész már most megszentelni, járulnia kell még egy dolognak: annak az isteni bizonyosságnak és meggyőződésnek, hogy meg is teszi. Abban az órában meglesz. Isten azt mondja belül, a szívünkben: „Legyen néked a te hited szerint!" S ekkor megtisztul a lélek a bűn minden pecsétjétől, tiszta lesz „minden hamisságtól". A hívő megtapasztalja e szavak mélységét: „Ha pedig a világosságban járunk, amint ő maga a világosságban van: közösségünk van egymással, és Jézus Krisztusnak, az ő Fiának vére megtisztít minket minden bűntől."

18 „De fokozatosan vagy egyik pillanatról a másikra végzi el Isten ezt a nagyszerű művet a lélekben?" Lehet, hogy egyesekben fokozatosan, legalábbis olyan értelemben, hogy nem veszik észre a konkrét pillanatot, amikor megszűnik a bűn. Azonban végtelenül kívánatos, ha Isten is úgy akarja, hogy ez azonnal bekövetkezzen, hogy az Úr „szájának leheletével" pusztítsa el a bűnt, hirtelen, egy szempillantás alatt. S általában így is tesz. Kétségtelen tény ez, melyre elég bizonyíték van, hogy meggyőzzön mindenkit, aki mentes az előítélettől. *Te* éppen ezért várd őt minden percben! Várd a fent leírt módon, mindazokkal a *jó cselekedetekkel,* melyekre Isten „újjáteremtett Krisztus Jézusban". Nem jelent veszélyt rád nézve; attól, hogy várod, nem leszel rosszabb, még ha véletlenül jobb sem lennél. Mert ha meghiúsul is reményed, akkor sem veszítesz semmit. De nem fog meghiúsulni: eljön, nem késik. Várd azért minden nap, minden órában, minden percben! Miért ne kaphatnád meg ebben az órában, ebben a percben? Bizonyos, hogy már *most* várhatod, ha hiszed, hogy hit által kapod meg. Ebből a jelből tudhatod, hogy hit által keresed vagy cselekedetek által: ha cselekedetek által, akkor *először* tenni akarsz valamit, *mielőtt* megszentelődnél. Azt gondolod, hogy először ilyennek meg ilyennek kell *lennem,* vagy ezt és ezt kell *tennem.* Ha ez a helyzet, akkor a mai napig cselekedetek által kerested. Ha hit által keresed, akkor úgy várhatod, *ahogy vagy,* s ha ez a helyzet, akkor várd *most!* Fontos megjegyeznünk, hogy nem lehet elválasztani egymástól ezt a három dolgot: *Hit által* várd; úgy várd, *ahogy*

vagy; és már *most* várd! Ha az egyiket megtagadod, mindet megtagadtad. Ha az egyiket elismered, akkor az összeset elismered. *Te* hiszel abban, hogy hit által szentelődünk meg? Akkor légy hű látásodhoz, és úgy várd ezt az áldást, ahogy vagy, sem jobban, sem rosszabbul. Szegény bűnösként, akinek még mindig nincs mivel fizetnie, nincs mit felhoznia mentségére, csak azt, hogy Krisztus *meghalt.* S ha úgy várod, ahogy vagy, akkor várd már *most!* Ne késlekedj, miért tétovázná? Krisztus készen áll, s egyedül őrá van szükséged. Vár téged, itt áll az ajtó előtt! Kiáltsa egész benső: „Jöjj, égi vendég, légy velem, Ne hagyj itt engemet; Szent estebédünk hadd legyen az örök szeretet!"

AZ EREDENDŐ BŰN

NEGYVENNEGYEDIK IGEHIRDETÉS

„És látta az Úr, hogy megsokasult
az ember gonoszsága a földön,
és hogy szíve gondolatának
minden alkotása szüntelen csak gonosz.”
(1Mózes 6,5.)

1 Milyen más ez, mint az a szép kép, amit különböző korokban az emberi természetről festettek! Sok ókori írás tele van az ember méltóságának élénk ábrázolásával. Egyesek úgy mutatják be az embert, mintha szerves része volna minden erény és boldogság, vagy legalábbis anélkül lenne ezeknek birtokában, hogy másnak hálával tartozna érte. Mintha tudna önmagáról gondoskodni, a saját erejéből meg tudna élni, és csak kevéssel lenne csekélyebb magánál Istennél.

2 S nemcsak a pogányok – akiket kutatásaikban alig vezethet több az értelem pislákoló világosságánál – szóltak ilyen nagy elismeréssel az ember természetéről, mintha az csupa ártatlanság és tökéletesség lenne, hanem a Krisztus nevét hordozók közül is sokan, pedig Isten rájuk bízta beszédét. Különösen ebben a században terjedtek el az ilyen leírások, s talán az egész világon sehol sem annyi, mint országunkban. Számos értelmes és művelt ember igyekezett minden erejével bemutatni azt, amit „az emberi természet tisztességes oldalának” neveztek. S el kell ismernünk, hogy ha jellemzésük megfelel a valóságnak, akkor az ember csak „kevéssel kisebb az angyaloknál”, vagy a kifejezés értelmét jobban megközelítve „valamivel kevesebb Istennél”.

3 Nem csoda tehát, hogy ezeket a beszámolókat a legtöbben tárt karokkal fogadják. Hiszen kit nehéz rávenni arra, hogy kedvezően gondolkodjon

magáról? Így lesznek ezek az írók a legolvasottabbak, legcsodáltabbak, legnépszerűbbek. És óriásira nőtt híveik tábora, akiket megnyertek eszméiknek nemcsak közönséges, hanem tanult emberek köreiből is, úgyhogy ma már nem divat mást mondani, az emberi természetet lebecsülni. Hiszen általánosan elfogadott tény, hogy néhány gyengeség ellenére az ember nagyon is ártatlan, bölcs és erényes!

4 Eközben mit tegyünk a Bibliánkkal? Mert az soha nem fog ilyesmivel egyetérteni. Akármennyire tetszetősek ezek a leírások az emberi természetnek, a Szentírással akkor is összeegyeztethetetlenek. Isten Igéje kijelenti, hogy „egy embernek engedetlensége által mindenki bűnössé lett", hogy „Ádámban mindnyájan meghaltak" lelkileg, elveszítették az Istennel való életet és az ő hasonlatosságát. A bűnbe esett, elbukott Ádám ezután „nemzett fiat az ő képére" – más képre nem is tudta volna nemzeni, hiszen „ki adhat tisztát a tisztátalanból"? Ezért mi és velünk együtt mindenki természetünknél fogva „holtak vagyunk a mi vétkeink és bűneink miatt", „reménységünk nincs, és Isten nélkül valók vagyunk e világon", vagyis „a harag fiai". Mindenki elmondhatja: „Gonoszságban fogantattam, és bűnben melengetett engem az anyám"; „nincs különbség", mert „mindnyájan vétkeztek, és szűkölködnek az Isten dicsősége nélkül", Isten dicső képe nélkül, amelyre az embert eredetileg teremtette. Így amikor „az Úr letekintett a mennyből az emberek fiaira, azt látta, hogy mindnyájan elhajlottak, egyetemben haszontalanokká lettek; nem volt aki jót cselekedjék, nem volt csak egy is". Senki nem akadt, aki valóban Istent kereste volna, s ez megegyezik azzal, amit a Szentlélek alapigénk szavaiban kijelent: „És látta Isten – amikor lenézett a mennyből –, hogy megsokasult az ember gonoszsága a földön – annyira –, hogy szíve gondolatának minden alkotása szüntelen csak gonosz" volt.

Istennek ez a véleménye az emberről. Ennek alapján először is meg szeretném mutatni, milyenek voltak az emberek az özönvíz előtt, másodszor azt vizsgálom, hogy megváltoztak-e azóta, harmadszor pedig le szeretnék vonni néhány következtetést.

I.

1 Először is a textus nyitó szavaival meg akarom mutatni, milyenek voltak az emberek az özönvíz előtt. Nyugodtan bízhatunk ebben a beszámolóban,

mert Isten látta a helyzetet, és őt nem lehet megtéveszteni. „Látta, hogy megsokasult az ember gonoszsága." Nem egyik vagy másik egyéné, nemcsak néhány emberé, nem is csak legtöbbjüké, hanem általában az emberé, minden emberé. A szó az egész emberiségre utal, mindenkire, akiben emberi természet lakozik. Nem könnyű kiszámolni, hányan lehettek, hány ezren vagy millióan. A föld nagy része akkoriban még mindig ősi szépségében és eredeti termékenységében pompázott. A földgolyó felszíne még nem volt olyan repedezett, lepusztult, mint most, és a tavasz meg a nyár kézenfogva járt. Valószínű tehát, hogy jóval több embert tudott élelemmel ellátni, mint jelenleg; és e számot sokkal kell megszoroznunk, mert egy-egy embernek hét- vagy nyolcszáz éves koráig születtek gyermekei. Mégis az emberek e rendkívül nagy száma ellenére csak „Noé talált kegyelmet Isten előtt". Egyedül ő (házanépének egy részével) volt kivétel az egyetemes gonoszság alól, mely Isten igazságos ítélete folytán hamarosan világméretű pusztuláshoz vezetett. A többiek mind társak voltak ugyanabban a bűnben, mivel együtt részesültek a büntetésben is.

2 „Látta Isten az ember szíve gondolatának – belső embere, lelke összes belső és külső szándékának – minden alkotását." „Látta gondolatának minden alkotását." Lehetetlen tágabb jelentésű szót találni. Ide tartozik minden, amit bensőnkben tervezünk, elképzelünk, kiagyalunk; minden, ami lelkünkben van vagy végbemegy; minden hajlamunk, érzelmünk, szenvedélyünk, vágyunk; minden indulatunk, szándékunk, gondolatunk. Ezért ide kell számítanom minden szót és tettet, amik természetesen következnek ezekből a forrásokból, s aszerint jók vagy rosszak, hogy milyen forrásból erednek.

3 Látta Isten, hogy mindez teljességében gonosz volt: ellentmondott az erkölcsnek, ellentmondott Isten természetének, amely szükségszerűleg minden jót magában foglal, ellentmondott Isten akaratának, a jó és a rossz örök mércéjének, ellentmondott Isten tiszta, szent képének, amire az embert eredetileg teremtette, és ami jellemző volt rá, amikor Isten végignézve keze munkáin, látta, hogy minden igen jó. Ellentmondott a jogosságnak, kegyelemnek, igazságnak és annak az alapvető kapcsolatnak, mely az embert Teremtőjéhez és embertársaihoz fűzte.

4 De nem keveredett-e jó a rosszba? Nem vegyült-e fény a sötétségbe? Nem, egyáltalán nem: „Látta Isten, hogy a szív minden alkotása csak go-

nosz" volt. Nem tagadhatjuk, hogy sokuknak, talán mindegyiküknek helyezett jó gondolatokat a szívébe, hiszen Isten Lelke akkor is „az emberben maradt", várva, hogy hátha megtér, különösen az alatt a kegyelmes százhúsz évi haladék alatt, amíg a bárka készült. Azonban az ember „testében nem lakott jó", természete teljesen gonosz volt. Homogén, a másik természetből semmi nem vegyült bele.

5 Azonban megkérdezhetjük: „Nem szünetelt-e néha a gonosz? Nem volt-e néhány világos időszak, amikor lehetett jót találni az ember szívében?" Most nem azt akarjuk megvizsgálni, hogy mire képes időről időre Isten kegyelme az emberi lélekben. Ettől eltekintve nincs okunk azt gondolni, hogy volt szünet a gonoszban. Mert Isten, aki „látta, hogy szíve gondolatának minden alkotása *csak* gonosz", azt is látta, hogy mindig ugyanolyan volt, „*szüntelen* csak gonosz": minden évben, minden napon, minden órában, minden pillanatban. Soha nem tért jó útra.

II.

Ilyen az egész emberiségről szóló hiteles leírás, amit ő hagyott ránk okulásunkra, aki tudja, mi van az emberben, aki a szívet fürkészi és a veséket vizsgálja. Ilyen volt minden ember, mielőtt Isten özönvizet bocsátott a földre. Másodszor azt szeretnénk megvizsgálni, hogy változtak-e azóta.

1 Bizonyos, hogy a Szentírás alapján nincs okunk magunk felől mást gondolni. Ellenkezőleg, a fent idézett igeszakaszok mindegyike olyanokra utal, akik az özönvíz után éltek. Több mint ezer év múlva Isten Dávid által kijelentette az emberekről: „Mindnyájan elhajlottak (az igazságtól és szentségtől), nincsen csak egy igaz is." És erről tanúskodik minden próféta a maga korában. Így szól Ézsaiás Isten kiválasztott népéről (és bizonyára a pogányok sem voltak jobbak): „Minden fej beteg, és minden szív erőtlen. Tetőtől talpig nincs e testben épség, csupa seb és dagadás és kelevény." Ugyanerről tanúskodik minden apostol, sőt Isten Igéjének teljessége. Mindebből arról értesülünk az ember természetes, Isten kegyelmét nélkülöző állapotát illetően, hogy „szíve gondolatának minden alkotása (még mindig) szüntelen csak gonosz".

2 Az ember mostani állapotának ezt a leírását mindennapi tapasztalatunk is megerősíti. Igaz, az érzéki ember nem veszi észre, amin nem is kell cso-

dálkoznunk. Amíg a vakon született ember vak marad, aligha érzékeli, hogy mire van szüksége. Hát még ha el tudnánk képzelni egy helyet, ahol mindenki vakon születik, ott éppen nem éreznék a látás hiányát. Hasonlóképpen, amíg az ember értelme természetes vakságában marad, addig nem tudatosítja lelki hiányait, különösen hogy a látásra szüksége lenne. De mihelyt Isten megnyitja értelmének szemét, meglátja, milyen állapotban volt azelőtt. S ekkor mélyen meggyőződik arról, hogy „minden élő", de különösen ő, természete szerint „merő hiábavalóság" vagyis bolondság és tudatlanság, bűn és gonoszság.

3 Amikor Isten megnyitja szemünket, meglátjuk, hogy azelőtt a ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ *Isten nélkül valók,* vagy inkább *ateisták* voltunk *e világon.* Természetünk folytán nem tudtunk Istenről, nem ismertük őt. Igaz, hogy mihelyt elkezdtük értelmünket használni, megláttuk azt, „ami Istenben láthatatlan, tudniillik az ő örökkévaló hatalmát és istenségét az ő alkotásaiból". A láthatókból arra következtettünk, hogy létezik egy örökkévaló, hatalmas lény, aki láthatatlan. Azonban bár elismertük, hogy létezik, nem volt kapcsolatunk vele. Amennyire tudomásunk van a kínai császárról, akit egyébként nem ismerünk, körülbelül annyira tudtuk, hogy az egész világnak is van egy királya, de számunkra ismeretlen. Nem is ismerhettük meg természetes érzékszerveinkkel, mivel ezek egyike sem alkalmas arra, hogy általuk Isten ismeretére jussunk. Éppúgy nem tudjuk őt természetes értelmünkkel felfogni, mint amennyire a szemünkkel nem láthatjuk. Ugyanis „az Atyát nem ismeri senki, csak a Fiú, és akinek a Fiú akarja megjelenteni. És senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, és akinek az Atya megjelenti".

4 Olvasunk egy királyról a régmúltból, aki meg akarta tudni, mi az emberek *természetes nyelve*. Hogy biztos választ kapjon, a következő kísérletbe fogott: megparancsolta, hogy két kisgyermeket közvetlenül születésük után vigyenek bizonyos nekik elkészített helyre, ahol semmi nevelést nem kaptak, s anélkül kellett felnőniük, hogy emberi hangot hallottak volna. És mi lett az eredmény? Amikor kihozták őket elzártságukból, nem beszéltek semmilyen nyelven, hanem csak artikulátlan hangokat hallattak, mint az állatok. Ha két kisgyermeket hasonlóképpen születésüktől kezdve mindenféle vallási oktatás nélkül nevelnének, (hacsak Isten kegyelme közbe nem avatkozik) kétségkívül ugyanaz lenne az eredmény. Semmilyen vallásuk sem lenne. Éppúgy nem ismernék Istent, mint a mezei va-

dak, mint a vadszamár csikója. Ilyen a természetes vallás, ha elválasztjuk a hagyományostól és Isten Lelkének befolyásától.

5 S mivel nem ismerjük Istent, nem is szerethetjük: nem szerethetünk valakit, akit nem ismerünk. Valójában az emberek többsége azt mondja, hogy szereti Istent, s talán hiszi is, hogy szereti, legalábbis kevesen ismerik be, hogy nem szeretik. A tény azonban sokkal nyilvánvalóbb, semhogy tagadni lehetne. Természeténél fogva senki sem szereti Istent jobban, mint amennyire szereti a köveket vagy a földet, amin jár. Amit szeretünk, abban gyönyörködünk, de senki sem gyönyörködik természetéből adódóan Istennek. Természetes állapotunkban fel sem tudjuk fogni, hogyan örülhet neki valaki. Egyáltalán nem leljük örömünket benne, cseppet sem vonzódunk hozzá. Istent szeretni! Túlságosan fölöttünk áll, látóhatárunkon kívül esik. Természetünknél fogva nem tudjuk elérni.

6 Természetünkből eredően nemcsak nem szeretjük, nem is féljük Istent. Elismerem, hogy a legtöbben előbb-utóbb szert tesznek egyfajta értelmetlen, irracionális félelemre, amit inkább babonaságnak kellene hívni, bár az epikureusok tévedésből vallásnak nevezték. Azonban még ez sem természetes, hanem elsajátított: főleg beszélgetések közben vagy mások példáján keresztül tesszük magunkévá. Természetünknél fogva „Isten nincs minden gondolatunkban". Szerintünk csak tegye a maga dolgát, üldögéljen csendesen – ahogy elképzeljük – a mennyben, s hagyjon minket békén a földön, hogy mi is végezzük a magunk ügyeit. Vagyis éppúgy nem tartjuk Isten félelmét szemünk előtt, ahogy Isten szeretetét nem őrizzük a szívünkben.

7 Így minden ember „ateista e világon". Maga az ateizmus azonban nem véd meg a bálványimádástól. Természetes állapotában minden ember, aki e világra születik, teljes mértékben bálványimádó. Talán nem vagyunk azok a szó közönséges értelmében. A bálványimádó pogányoktól eltérően nem imádunk öntött vagy faragott képeket. Nem borulunk le egy fa törzse vagy saját kezünk munkája előtt. Nem imádkozunk az angyalokhoz vagy a mennyei szentekhez, sem a földiekhez. Hanem? Szívünkben állítottunk föl bálványokat, s azok előtt hajlongunk, azokat imádjuk: magunk előtt hódolunk, amikor magunkat tiszteljük azért, amiért csak Istent illetné a dicséret. Ezért minden büszkeség bálványimádás: eltulajdonítjuk, ami egyedül Istené. S bár a büszkeséget nem az embernek szánták, mégis, ki születik anélkül? Csakhogy ezzel megfosztjuk Istent elidegeníthetetlen jogától, s bálványimádók módjára bitoroljuk dicsőségét.

8 Azonban nemcsak a büszkeség az egyetlen bálványimádás, melybe természetünknél fogva beleesünk. Sátán szívünkbe véste saját képét az önfejűséggel is. „Lakom a gyülekezet hegyén, messze északon", mondta, mielőtt kivetették volna a mennyből. Azt teszek, ami akarok, ami tetszik, függetlenül Teremtőmtől. Az emberek is ugyanezt mondják ezernyi esetben, sőt fennen hangoztatják pironkodás nélkül, félelem és szégyen nélkül. Ha megkérdezel valakit: „Hát ezt meg miért csináltad?" Így felel: „Mert úgy tetszett." Mi más ez, mint hogy „mert így akartam", vagyis tulajdonképpen az Ördög és én egyetértünk, mert Sátán és én ugyanazon elv alapján tesszük, amit teszünk. Isten akarata eközben nem játszik szerepet gondolatainkban, végső soron figyelembe sem vesszük, bár ő minden értelmes lény legfensőbb irányítója a mennyben és a földön, s ez abból a lényegi, megváltoztathatatlan kapcsolatból ered, mely a Teremtő és minden teremtménye között fennáll.

9 Ilyen módon az Ördög képét hordozzuk és az ő nyomdokaiban járunk. Azonban a következő lépésnél még Sátánt is lehagyjuk, s olyan bálványimádást folytatunk, amiben ő nem marasztalható el. A világ szeretetére gondolok, ami annyira természetes lett minden embernek, mint saját akaratának szeretete. Mi természetesebb számunkra, mint az, hogy a teremtményben és ne a Teremtőben keressük boldogságunkat? Kezének alkotásában remélve megtalálni azt a megelégedést, amit csak magában Istenben lelhetünk meg? Mi természetesebb „a test kívánságánál" vagyis mindenféle érzéki gyönyörnél? Az emberek – különösen a tanultak és műveltek – valójában fennkölt hangon beszélnek arról, hogy megvetik ezeket az alacsonyrendű örömöket. Úgy tesznek, mintha nem érdekelné őket e vágyak kielégítése, amikben egy szinten állnak a barmokkal, amelyeket levágnak. Csupa tettetés az egész, hiszen mindenki tudatában van annak, hogy ebben a vonatkozásban természeténél fogva olyan, mint az állatok. Az érzéki vágyak, még a legalacsonyabb rendűek is többé-kevésbé uralkodnak rajta. Rabul ejtik, ide-oda rángatják értelme ellenére, melyre oly büszke. Az ember minden jólneveltsége és egyéb teljesítménye ellenére nem jobb a kecskénél, sőt kérdéses, hogy az állat nem felsőbbrendű-e nála. Biztos, hogy így van, ha az egyik modern „bölcsre" hallgatunk, aki nagyon is tisztességesen bevallja:

„Vadak szerelme évente egyszer párt szerez,
Ám az értelmes ember a rabszolgája lesz,
S e bolondság kergeti a teljes éven át."

Elismerem, hogy tekintélyes különbség van ember és ember között, aminek oka (a megelőző kegyelem munkáján kívül) a különböző születési adottságok és az eltérő nevelés. Ennek ellenére ki az, aki magát ismerve az első követ vethetné a másikra? Ki állhatja ki a próbát, melyet áldott Urunknak a hetedik parancsolatról tett megjegyzésében találunk: „Valaki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, immár paráználkodott azzal az ő szívében"? Nem tudom, mit csodáljak inkább: az értetlenségét vagy az arcátlanságát azoknak, akik megvetéssel szólnak bizonyos emberekről, mert erőt vettek rajtuk olyan indulatok, melyeket mindenki érez saját keblében; különböző érzéki gyönyörök utáni vágyak, ártatlanok és testiesek, hiszen természeténél fogva minden ember ismeri őket.

10 És ilyen „a szem kívánsága", ilyenek a képzelgés gyönyörének vágyai. Ezek nagyszerű, különösen szép vagy szokatlan dolgok hatására ébrednek bennünk. Hacsak a két előbbi tulajdonság nem veszít jelentőségéből az utolsó fakulása miatt, mert közelebbről megvizsgálva a dolgot, esetleg kitűnne, hogy sem a nagyszerű, sem a különösen szép dolgok nem okoznak örömöt, ha már nem újak. Amikor elvesztik újdonságukat, elmúlik a bennük lelt gyönyörnek legalábbis a javarésze. Minél megszokottabbak, annál fakóbbak és unalmasabbak lesznek. De akárhányszor tapasztaljuk is ezt, a vágy ugyanúgy megmarad. A velünk született szomjúság ott fészkel lelkünkben, sőt minél inkább dédelgetjük, annál inkább növekszik, és arra ösztökél, hogy újabb és újabb dolgok után szaladjunk. Pedig mindegyiket meddő reménnyel és becsapott várakozással hagyjuk ott. Bizony,

„A balga vén – hány éve már
Gyötörte folyton bú, gond, bánat!
Újból remél, s kétkedve bár
A holnapra épít légvárat.

Eljő a holnap, dél s az est,
De ez a nap szintén elrepül,
S míg derűt majd holnap keres,
Ma mindörökre elszenderül."

11 Harmadik tünete e végzetes betegségnek – a világ szeretetének, mely oly mélyen gyökerezik természetünkben –, „az élet kérkedése". Vágyunk mások dicséretére, tisztességadására. Az emberi természet legnagyobb

tisztelői is elismerik, hogy ez tulajdonképpen természetes; ugyanúgy, mint a látás, a hallás vagy akármilyen más külső érzékelés. S szégyenkeznek-e miatta még az iskolázott, pallérozott, művelt értelmű emberek is? Ellenkezőleg, büszkélkednek vele! Megtapsolják magukat, mert szeretik a tapsot! Sőt, sok kitűnő úgynevezett keresztyén is könnyen magáévá teszi az egykori beképzelt pogányok mondását: *„Animi dissoluti est et nequam negligere quid de se homines sentiant": „Ha nem törődünk azzal, hogy mit gondolnak rólunk mások, ez elménk gonoszságára és elhanyagoltságára mutat."* Aki tehát nyugodtan és érzéketlenül fogadja a tisztességet és gyalázatot, rossz és jó hírt, az szerintük annak a jele, hogy az illető nem méltó az életre: „Töröld el az ilyet a föld színéről!" Ki hinné, hogy az így nyilatkozók hallottak Jézus Krisztusról és apostolairól, vagy hogy tudják, ki mondta ezt: „Mimódon hihettek ti, akik egymástól nyertek dicsőséget, és azt a dicsőséget, amely az egy Istentől van, nem keresitek?" De ha valóban ez a helyzet, ha lehetetlen hinni és Istennek tetszeni, amíg egymástól kapjuk vagy várjuk a dicsőséget, és nem egyedül azt a dicsőséget keressük, amely Istentől jön, akkor milyen állapotban van az egész emberiség! A keresztyének is meg a pogányok is! Hiszen valamennyien egymástól várnak dicsőítést! Éppoly természetes ez nekik – mivel ők ítélik meg magukat –, mint az, hogy lássák a szemüket érő fényt vagy hallják a fülükhöz jutó hangot; s azért is, mert erényes felfogás jelének tartják az emberek dicséretének keresését, és helytelen nézetnek, ha valaki megelégszik az Istentől kapott tisztességgel!

III.

1 Most szeretnék levonni néhány következtetést az elhangzottakból. Először is, láthattuk, mi az egyik nagy alapvető különbség a keresztyénség – ha tanrendszerként vesszük – és a legkifinomultabb pogányság között. Több ókori pogány részletesen leírta bizonyos emberek gonoszságát. Elítélték mohóságukat vagy kegyetlenségüket, pazarlásukat illetve tékozlásukat. Néhányan ki merték mondani, hogy „senki sem születik valamifajta rossz nélkül". Mivel azonban egyikük sem tudott a bűnesetről, nem tudtak saját teljes romlottságukról sem. Nem tudták, hogy nincs senkiben semmi jó, hanem mindnyájan tele vagyunk különféle rosszal. Teljesen tudatlanok voltak azt illetően, hogy az egész emberi természet elfajult mindenkiben, aki erre a világra születik, s a lélek összes képessége megromlott. Arról sem volt ismeretük, hogy ennek nem az itt-ott, szélsőséges

esetekben fellelhető, különleges rossz az oka, hanem az ateizmus és bálványimádás, a büszkeség, az önfejűség és a világ szeretete, mely mint az áradat borítja el a földet. Ez tehát az első, a legnagyobb különbség a pogányság és a keresztyénség között. A pogányok elismerik, hogy sok embert sokféle rossz fertőzött meg, sőt születésüktől kezdve hajlamosak a rosszra, azonban feltételezik, hogy némelyekben a természetes jó oldalára billen a mérleg. A keresztyénség kijelenti, hogy minden ember „vétekben fogantatott" és „anyja bűnben melengette", s hogy ezért mindenkiben megvan „a test gondolata, amely ellenségeskedés Isten ellen; minthogy az Isten törvényének nem engedelmeskedik, mert nem is teheti". A test gondolata annyira megfertőzi az egész lelket, hogy „nem lakik (benne) testében", természetes állapotában „jó", hanem „szíve gondolatának minden alkotása gonosz", kizárólag gonosz, méghozzá „szüntelen".

2 Másodszor megértjük az elhangzottakból, hogy aki csak tagadja ezt – nevezzük eredendő bűnnek vagy akármi másnak –, még mindig pogány abban az alapvető dologban, ami elválasztja a pogányságot a keresztyénségtől. Talán elismeri, hogy az emberben sok a rossz, hogy ezek közül némelyik velünk születik, ezért nem születünk olyan bölcsnek vagy erényesnek, mint kellene. Hiszen kevesen mondanák ki határozottan: „Éppoly hajlamosak vagyunk a jóra, mint a rosszra, s mindenki természeténél fogva olyan erényes és bölcs, mint Ádám volt, amikor Isten megteremtette." De itt jön a sibbolet; vajon az ember természeténél fogva teljes mindenfajta rosszal? Hiányzik belőle minden jó? Teljesen elbukott? A lelke egészen romlott? Vagy visszatérve a textusra: igaz, hogy „szíve gondolatának minden alkotása szüntelen csak gonosz"? Ha erre igennel felelsz, úgy keresztyén vagy. Ha tagadod, akkor még mindig csak pogány.

3 Harmadszor azt tanuljuk meg az elhangzottakból, hogy mi a vallásnak, Jézus Krisztus vallásának tulajdonképpeni jellemzője. Nem más, mint θεραπεία ψυχὴν, Isten módszere *a lélek* számára*,* aki a vázolt betegségben szenved. E módszer által ad gyógyszert a lelkek nagy Orvosa, hogy meggyógyítsa ezt a bajt, helyreállítsa az emberi természetet, mely minden képességével együtt teljesen megromlott. Isten meggyógyítja ateizmusunkat úgy, hogy megismertet önmagával és Jézus Krisztussal, akit küldött; hitet ad, felülről való bizonyosságot és meggyőződést Istenről és az ő dolgairól, különösen erről a fontos igazságról: „Krisztus szeretett *engem* és önmagát adta *értem.*" A bűnbánat és az alázatos szív következtében meggyógyul a

büszkeség halálos betegsége; az odaadáson, az Isten akaratának való szelíd és hálás engedelmességen keresztül az önzés; a világ szeretetére, annak minden vonatkozásában pedig az Isten iránti szeretet a legjobb gyógyszer. Ez az igazi vallás: „a szeretet által (így) munkálkodó hit". Kimunkálja a valódi, szelíd alázatot, hogy teljesen meghaljunk a világnak, hogy szerető, hálás megnyugvással ragaszkodjunk Isten teljes akaratához és Igéjéhez.

4 Bizony, ha az ember nem esett volna bűnbe, akkor nem lenne szükség erre. Nem kellenne mindennek – elménk és lelkünk teljes megújulásának – végbemennie a szívben. Helyénvalóbb kifejezés lenne akkor a túláradó kegyesség, mint a „túláradó gonoszság". Hiszen a külső vallásosság a belső kegyesség nélkül is megfelelne minden értelmes célnak és szándéknak. Meg is felel azok szerint, akik tagadják természetünk romlottságát. Ők nem tartják sokkal többre a vallást, mint amennyire a híres Hobbes becsülte az értelmet. Szerinte az értelem csak „a szavak szépen rendezett sora". Az említett emberek szerint pedig a vallás csak szavak és tettek szépen rendezett együttese. S logikus is a következtetésük, hiszen ha bensőnk nincs tele gonoszsággal, ha már tiszta, akkor mi egyéb lenne hátra, mint „megtisztítani a pohár külsejét"? Ha feltevésük helyes, akkor valóban csak külső megújulásra van szükség.

5 De ti nem ezt tanultátok Isten Igéjéből. Ti tudjátok, hogy aki látja, mi van az emberben, mást mond a természetről és a kegyelemről, bűnbeesésünkről és gyógyulásunkról. Tudjátok, hogy a vallás legfőbb célja a szív megújítása Isten képére, és arra szolgál, hogy megadja az igazság és valódi szentség terén mindazt, ami az első emberpár bűne miatt elveszett. Tudjátok, hogy minden vallás, ami nem ezt a célt szolgálja, mindegyik, amelyik akadályozza, hogy lelkünk megújuljon teremtő Istenünk képére, hasonlatosságára, nem egyéb, mint szegényes utánzat, lényegében Isten kigúnyolása lelkünk romlására. Óvakodjatok minden hazug tanítótól, akik ilyen keresztyénséget akarnak rátok erőltetni! Ne figyeljetek rájuk, még ha a gonoszság minden ámításával közelednének is, sima beszéddel, illendő, sőt szép és választékos szavakkal fogadkozva, hogy csak a javatokat akarják, és tisztelik a Szentírást. Maradjatok meg az egyszerű, régi hitnél, „amely egyszer a szenteknek adatott" és amelyet Isten Lelke adott szívünkbe! Ismerjétek fel betegségeteket! Ismerjétek meg a gyógyulást! Bűnben születtetek, ezért „újonnan kell születnetek", Istentől. Természetetekből adódóan teljesen romlottak vagytok, de a kegyelem által teljesen megújulhattok. Ádámban mind meghaltatok, de a második Ádámban, Krisztusban

mind feltámadtok. Titeket, „kik meg voltatok halva a vétkek miatt, megelevenített”, megadta az élet vezérelvét, a hitet abban, aki szeretett titeket és odaszánta értetek magát. Növekedjetek hát a hitben, amíg teljesen meg nem gyógyultok bajotokból, s „az az indulat nem lesz bennetek, mely volt a Krisztus Jézusban is”!

AZ ÚJJÁSZÜLETÉS

NEGYVENÖTÖDIK IGEHIRDETÉS

„Szükség néktek újonnan születnetek.”
(János 3,7.)

1 Ha van olyan tan a keresztyénség egészében, melyet valóban alapvetőnek lehet nevezni, akkor kétségtelenül ez a kettő az: a megigazulás és az újjászületés. Az előbbi arra a nagyszerű műre vonatkozik, melyet Isten *értünk* tesz, amikor megbocsátja bűneinket, az utóbbi pedig Istennek arra a nagyszerű művére, melyet *bennünk* végez, amikor megújítja bukott természetünket. *Időben* egyik sem előzi meg a másikat: amikor Isten kegyelme megigazít a Jézusban levő váltság által, ugyanakkor „Lélektől születünk”. Azonban az úgynevezett *logikai* sorrendben a megigazulás megelőzi az újjászületést. Először azt észleljük, hogy haragja elfordult tőlünk, és utána, hogy Lelke munkálkodik szívünkben.

2 Milyen fontos tehát minden ember számára, hogy részleteiben megértse ezeket az alapvető tanokat! Efelőli meggyőződésüktől indítva sok kiváló ember írt részletesen a megigazulásról, megmagyarázva minden rá vonatkozó tételt és kifejtve az ezzel foglalkozó igeszakaszokat. Hasonlóképpen sokan írtak az újjászületésről is, egyesek elég részletesen. Mégsem olyan világosan, mint szeretnénk, sem olyan mélyen illetve szabatosan – inkább homályosan, nehezen érthetően számoltak be róla, vagy röviden és felszínesen. Ezért úgy tűnik, hogy még mindig hiányzik az újjászületés teljes, ugyanakkor világos leírása, aminek alapján megválaszolhatnánk ezt a három kérdést: először is miért kell újonnan születnünk? Mi az újjászületés tanának alapja? Másodszor, hogyan kell újonnan születnünk? Mi az újjászületés módja? S harmadszor, milyen célból kell újonnan születnünk? Mivégre szükséges? Isten segítségével szeretnék röviden és egyszerűen felelni ezekre a kérdésekre, majd levonni néhány következtetést, melyek természetesen adódnak belőlük.

I.

1 Először is, miért kell újonnan születnünk? Mi e tan alapja? A gondolat eredete majdnem olyan régi keletű, mint a világ teremtése; ebben a bibliai szakaszban találjuk: „És monda Isten – a három-egy Isten –: Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra. Teremté tehát Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt" (1Móz 1,26-27). Nem csupán *természetének képére,* saját halhatatlanságának képére, azaz lelki lénynek, akinek van értelme, szabad akarata és különböző érzelmei; nem csupán *politikai képére,* hogy ez alsó világ kormányzójaként „uralkodhat a tenger halain és mind az egész földön", hanem főleg *erkölcsi képére,* mely az apostol szerint „igazság és valóságos szentség" (Ef 4,24). Istennek erre a képére teremtetett az ember. „Az Isten szeretet", tehát teremtésekor az ember tele volt szeretettel. Ez volt fő motivációja minden indulatának, gondolatának, szavának és tettének. Isten a jogosság, a kegyelem és igazság teljessége, s ez állt az emberre is, amikor kikerült Teremtője kezéből. Isten makulátlan tisztaság, így kezdettől az ember is mentes volt a bűn minden foltjától, különben Isten nem mondhatta volna róla, mint kezének minden más művéről, hogy „igen jó" (1Móz 1,31). Nem lehetett volna ilyen, ha nem lett volna tiszta a bűntől, telve igazsággal és valóságos szentséggel. Hiszen nincs középút: ha feltételezzük, hogy egy intelligens teremtmény nem szereti Istent, nem igaz és nem szent, akkor szükségszerűen azt is feltételezzük, hogy egyáltalán nem jó, és még kevésbé, hogy „igen jó".

2 Azonban noha az ember Isten képére teremtetett, nem volt változhatatlan. Ez nem állt volna összhangban azzal a próbával, ami elé Isten állítani akarta. Tehát olyannak alkotta, hogy megállhasson, de el is eshessen. Maga Isten közölte ezt vele, és óva figyelmeztette. Az ember azonban nem maradt meg a tisztességben, hanem lezuhant magasztos állapotából. „Evett arról a fáról, amelyről az Úr azt parancsolta, hogy ne egyen arról." E Teremtőjével szembeni szándékos engedetlenség által, azzal, hogy nyíltan fellázadt Ura ellen, kinyilvánította, hogy nem akar többé Isten uralma alatt élni, saját akaratát akarja követni, nem pedig azét, aki teremtette; s hogy nem Istenben akarja keresni boldogságát, hanem a világban, saját kezének műveiben. Isten előre megmondta neki: „Amely napon eszel (abból a gyümölcsből), bizony meghalsz." S az Úr szavát nem lehet semmissé tenni. Így az ember meg is halt azon a napon,

meghalt Isten számára, ami a lehető legszörnyűbb halál. Elvesztette Isten életét, elvált tőle, pedig lelki élete az Istennel való kapcsolatból állt. A test akkor hal meg, ha elválik a lélektől, a lélek pedig akkor, amikor Istentől elválik. Ezt az Istentől való elszakadást Ádám azon a napon, abban az órában szenvedte el, amikor evett a tiltott gyümölcsből. S ennek mindjárt bizonyítékát is szolgáltatta: magatartásából hamarosan kitűnt, hogy Isten szeretete kialudt a lelkében, és „elidegenült az isteni élettől". Ehelyett szolgai félelem lett úrrá rajta, úgyhogy elmenekült az Úr színe elől. Sőt oly kevéssé emlékezett őrá, aki betölti a mennyet és a földet, hogy megpróbált „elrejtőzni az Úr Isten elől a kert fái között" (1Móz 3,8). Elvesztette Isten ismeretét és szeretetét, melyek nélkül Isten képe nem maradhat meg. Tehát egyidejűleg ezt is elveszítette, és szentségtelen lett, nemcsak boldogtalan. Büszkeségbe és önfejűségbe süllyedt, ami az Ördög képe, valamint érzéki kívánságokba és vágyakba, ami a barmok képe, melyeket levágnak.

3 Ha valaki azt mondaná: „A fenyegetés viszont, hogy »amely napon eszel arról, bizony meghalsz« a földi elmúlásra vonatkozik, mégpedig csupán a test halálára", arra világos a válasz: „Ha ilyet állítasz, akkor kereken és nyilvánvalóan azt bizonygatod, hogy Isten hazudik. Kijelented, hogy az igazság Istene mondott valamit, ami ellenkezett az igazsággal. Hiszen nyilvánvaló, hogy Ádám nem *halt* meg testi értelemben „azon a napon, melyen evett arról" a fáról. Sőt még több mint kilencszáz évig élt, tehát nem képzelhetjük, hogy itt testi halálról van szó, hacsak nem akarjuk Isten igazmondását kétségbe vonni. A lelki halálra kell értenünk, az isteni élet és hasonlóság elvesztésére.

4 És Ádámban meghalt az egész emberiség, minden ember, aki már akkor Ádám ágyékában volt. Ennek természetes következménye, hogy aki csak tőle származik, lelkileg halottként születik a világra: halott Isten számára, mindenestől holt a bűnben. Teljesen hiányzik belőle Isten élete, hiányzik Isten képe, mindaz az igazság és szentség, amelyre Ádámot teremtette. Ezek helyett, aki csak a világra születik, az Ördög képét hordozza büszkeségben és önfejűségben, s az állatok képét érzéki kívánságokban és vágyakban. Ez indokolja tehát az újjászületést: természetünk teljes romlottsága. S mivel bűnben születtünk, „újonnan kell születnünk". Aki csak asszonytól születik, Isten Lelkétől is meg kell születnie.

II.

1 De hogyan kell az embernek újonnan születnie? Mi az újjászületés módja? Ez a második kérdés, és nincs ennél fontosabb. Ilyen súlyos tárgy esetében nem szabad megelégednünk felszínes kutatással, hanem a lehető leggondosabban meg kell vizsgálnunk azt szívünkben mérlegelve, amíg teljesen meg nem értjük ezt a fontos témát, és világosan meg nem látjuk, hogyan kell újonnan születnünk.

2 Nem mintha aprólékos, filozófiai leírást várnánk, hogy milyen módon is történik ez. Urunk épp elégé óv az ilyen elvárásoktól a textust követő szavakban, emlékeztetve Nikodémust a természet egyik legvitathatatlanabb tényére, amit azonban nem tud teljesen megmagyarázni a világ legbölcsebb tudósa sem. „A szél fú, ahová akar – nem a te hatalmad vagy bölcsességed szerint –, és annak zúgását hallod – teljesen biztos vagy, minden kétséget kizárólag, hogy fúj –, de nem tudod honnan jön és hová megy" – senki nem tudja megmondani, pontosan hogyan kezdődik és végződik, hogyan támad és szűnik meg. – „Így van mindenki, aki Lélektől született" – és ugyanolyan biztos lehetsz ebben a tényben, mint a szél fúvásában, de hogy pontosan mi módon történik, hogyan munkálkodik a Szentlélek az emberi lélekben, azt sem te, sem a legbölcsebb ember nem tudja megmagyarázni.

3 Azonban minden értelmes és keresztyén szempontnak megfelel, ha anélkül hogy belemélyednénk valami részletekbe menő boncolgatásba, megmagyarázzuk világosan, biblikusan, milyen is az újjászületés. Ez kielégíthet minden gondolkodó embert, aki csak lelke üdvösségére vágyik. Az „újjászületés" kifejezést nem Urunk használta először Nikodémussal folytatott beszélgetésében. Korábban is jól ismerték a zsidók, használatos fogalom volt köztük már a Megváltó megjelenésekor. Amikor egy felnőtt pogány meggyőződött róla, hogy a zsidó vallás Istentől való, és csatlakozni kívánt, szokás szerint először vízbe merítették, mielőtt engedélyezték számára a körülmetélkedést. A vízbe merítést tekintették az illető újonnan születésének. Ez alatt azt értették, hogy aki azelőtt az Ördög gyermeke volt, most felvétetett Isten családjába, az ő gyermekei közé tartozik. Ezt a kifejezést említi tehát Urunk a Nikodémussal folytatott beszélgetés során, amit neki, miután „Izráel tanítója" volt, jól kellett volna értenie. Urunk azonban a szokásosnál mélyebb értelemben használja. Talán ezért kérdezi

Nikodémus: „Mimódon lehetnek ezek?" Szó szerint lehetetlen: az ember nem „mehet be az ő anyja méhébe másodszor, és nem születhet meg". Lelkileg azonban lehetséges. Az ember születhet felülről, születhet Istentől, születhet a Lélektől olyan módon, ami nagyon hasonló a testi születéshez.

4 Mielőtt a kisgyermek világra jönne, van szeme, de nem lát, van füle, de nem hall. A többi érzékszervét is csak tökéletlenül tudja használni. Nem ismeri e világ dolgait, nincs természetes értelme. A létezésnek ezt a formáját, amelyben van, nem is hívjuk a szó szoros értelmében vett életnek. Akkor mondjuk valakire, hogy megkezdődött az élete, amikor megszületik. Mert mihelyt megszületik, meglátja a fényt és az őt körülvevő különböző tárgyakat. Megnyílik a füle, és hallja a hozzá eljutó hangokat. Ugyanakkor minden más érzékszerve is észlelni kezdi a neki megfelelő ingereket. Elkezd lélegezni, és egészen másképp él, mint azelőtt. Pontosan miben áll tehát a párhuzam? Amíg az ember csupán érzéki állapotában van, mielőtt Istentől születne, lelki értelemben van szeme, de nem lát, mert vastag, áthatolhatatlan lepel takarja. Van füle, de nem hall, teljesen süket minden számára, ami leginkább hasznára lenne. A többi lelki érzékszerve is elzárt, mintha nem is lennének. Ezért nem ismeri Istent, nem érintkezik vele, azt sem tudja, ki ő. Nincs helyes ismerete Isten dolgai felől, sem a lelkieket, sem az örökkévalókat illetően; így bár élő ember, mégis halott keresztyén. De mihelyt Istentől születik, gyökeres változás áll be mindezekben a részletekben. „Megnyílik értelmének szeme" (így mondja a nagy apostol), és aki egykor „szólt: sötétségből világosság ragyogjon, ő gyújtott világosságot (az érintett személy) szívében, az Isten dicsőségének világosságát", dicső szeretetét felragyogtatva „Jézus Krisztus arcán". Megnyílt a füle, s már képes hallani szívében Isten hangját, amint így szól: „Bízzál fiam! Megbocsáttattak néked a te bűneid", „eredj el és többé ne vétkezzél!" Ez az értelme annak, amit Isten közöl vele, ha éppen nem is ezekkel a szavakkal. S az illető most már kész meghallani mindent, amit az Úr, „aki az embert tudományra tanítja" időről időre ki akar neki jelenteni. „Érzi szívében (egyházunk szavait használva) Isten Lelkének hatalmas munkáját." Nem közönséges, testi értelemben, ahogy a világi emberek ostobán és szándékosan félremagyarázzák ezt a kifejezést, bár újra és újra hallhatták, hogy ennél sem többet, sem kevesebbet nem értünk rajta: az ember érzi a kegyelmet, amivel Isten Lelke a szívében munkálkodik, bensőleg tudatában van ennek. Érzi, tapasztalja a „békességet, mely minden értelmet felül halad". Sokszor olyan örömöt érez Istenben, amely

„kibeszélhetetlen és dicsőült". Érzi, ahogy „az Istennek szerelme kitöltetik szívébe a Szentlélek által, aki adatott néki", s minden lelki érzékszerve arra törekszik, hogy megkülönböztesse a jót a rossztól. Ezek gyakorlása közben naponta növekszik Isten és Jézus Krisztus ismeretében, akit az Atya elküldött, és minden dolog megismerésében, amely Urunknak a szívben való uralmával kapcsolatos. Most már valóban mondhatjuk az újjászületettről, hogy él: Isten megelevenítette Szentlelkével, él Istennek Jézus Krisztus által. Olyan életet él, amit a világ nem ismer, „életet, mely el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben". Isten úgyszólván folyamatosan lelkébe lehel, és ő Istenre áhítozik. Kegyelem árad a szívébe, és belőle imádság, dicséret száll a menny felé. Ez által az Isten és ember közötti kapcsolat, az Atyával és Fiúval való közösség által, mint egyfajta lelki lélegzés által megmarad Isten élete a lélekben. Isten gyermeke növekszik, amíg el nem jut a „Krisztus teljességével ékeskedő kor mértékére".

5 Nyilvánvaló ebből, hogy milyen is az újjászületés. Az a nagy változás, amit Isten végez a lélekben, amikor életre kelti, amikor feltámasztja a bűn halálából az igazság életére. Az a változás, melyet az egész lélekben munkál Isten mindenható Lelke, amikor „újjáteremt a Krisztus Jézusban", amikor a lélek „Isten képére megújul igazságban és valóságos szentségben", amikor a világ szeretetének helyét Isten szeretete tölti be, a büszkeségét alázat, a szenvedélyét szelídség, a gyűlölet, irigység, rosszindulat helyett pedig az egész emberiség iránti őszinte, gyengéd, önzetlen szeretet lesz úrrá benne. Egyszóval az újjászületés az a változás, ami által a világi, érzéki, ördögi indulat átalakul azzá „az indulattá, mely volt a Krisztus Jézusban is". Ilyen az újjászületés, „így van mindenki, aki Lélektől született".

III.

1 Ha valaki átgondolta mindezt, nem nehéz belátnia, mennyire szükséges az újjászületés, és nem nehéz választ adnia a harmadik kérdésre: mi végett, mi célból szükséges, hogy újonnan szülessünk? Világos, hogy először is a szentség miatt. Isten szava szerint ugyanis mi a szentség? Nem csupán felszínes vallásoskodás, külső kötelességek gépies teljesítése, bármilyen mennyiségben, és akármilyen precízen végezzük. Nem; az evangéliumi szentség nem kevesebb, mint Isten képe, amit a szívre pecsétel. Nem más, mint annak az indulatnak a teljessége, mely Krisztus Jézusban is volt. Beletartozik minden mennyei érzés és indulat együttese. Töretlen,

hálás szeretetet jelent Isten iránt, aki Fiát, egyetlen Fiát nem tagadta meg tőlünk, úgyhogy természetes, sőt bizonyos értelemben kötelességszerű is, hogy szeressünk minden embert, betelve „könyörületes szívvel, jóságossággal, szelídséggel, hosszútűréssel". Ez a szentség olyan szeretet Isten iránt, mely képessé tesz arra, hogy minden kapcsolatunkban feddhetetlenek legyünk, hogy lelkünket és testünket, mindent, amik vagyunk és amink van, gondolatainkat, szavainkat és cselekedeteinket szüntelen Istennek ajánljuk, mint elfogadásra méltó áldozatot Krisztus Jézus által**.** Ez a szentség azonban nem jön el, amíg elménkben meg nem újulunk. Nem kezdődhet meg a lélekben, amíg meg nem történik a változás, míg a Magasságos ereje által legyőzve „sötétségből világosságra és Sátánnak hatalmából az Istenhez nem térünk", vagyis amíg újonnan nem születünk, ami tehát feltétlenül fontos a szentség eléréséhez.

2 Azonban „szentség nélkül senki sem látja meg az Urat", nem fogja látni Isten arcát a dicsőségben. Ebből következik, hogy az újjászületés feltétlenül szükséges az örök üdvösséghez is. Egyesek talán azzal kecsegtetik magukat (ilyen reménytelenül gonosz és csalárd az ember szíve!), hogy bűnben élhetnek, amíg ki nem lehelik lelküket, s utána mégis Istenhez fognak kerülni. Ezrek vannak, akik valóban hiszik, hogy megtalálták azt a széles utat, mely nem vezet veszedelemre. „Milyen veszély fenyegethet – mondják – egy *ártatlan* és *erényes* asszonyt? Miért kellene félnünk, hogy a *becsületes* és szigorúan *erkölcsös* férfi nem jut a mennybe? Különösen, ha mindemellett és mindezeken felül állandóan templomba jár és részt vesz az úrvacsoraosztáson." Ilyen emberek magabiztosan teszik fel a kérdést: „Miért ne lennék éppoly jó, mint felebarátaim?" Igen, olyan jó vagy, mint szentségtelen felebarátaid, olyan jó, mint azok, akik bűnükben halnak meg! Együtt estek majd a sírverembe, a legmélyebb pokolba! Ott hevertek majd mind a tűznek tavában, „a kénkővel égő tüzes tóban". Akkor majd meglátod végre (bár adná Isten, hogy előbb meglásd!), hogy szükséges a szentség a dicsőséghez, s így az újjászületés is szükséges, hiszen senki sem lehet szent, csak ha újonnan született.

3 Ugyanígy senki nem lehet még ezen a földön sem boldog, ha nem született újonnan. Mert a dolgok természetéből eredően lehetetlen, hogy boldog legyen, aki meg nem szentelődött. Még a szegény istentelen költő is megmondja: *Nemo malus felix:* egyetlen gonosz ember sem boldog. Világos, hogy miért: a szentségtelen indulatok nyugtalanítanak. Nemcsak a rossz-

indulat, gyűlölet, irigység, féltékenység, bosszúvágy teremt már most poklot a keblünkben, hanem még az enyhébb szenvedélyek is – ha nem tartjuk kordában őket – ezerszer inkább fájdalmat okoznak, mint örömöt. Még a „reménység" is, ha „halogatjuk" (s milyen gyakran vagyunk erre kényszerítve!), „beteggé teszi a szívet", s minden vágy, mely nem egyezik Isten akaratával, hajlamos arra, hogy „általszegezzen sok fájdalommal". A bűn általános forrásai: a büszkeség, önfejűség, bálványimádás, amennyire érvényre jutnak, ugyanolyan mértékben lesznek a nyomorúság általános forrásává. Amíg tehát ezek uralkodnak egy lélekben, addig nincs ott helye a boldogságnak. Azonban uralkodniuk kell, amíg természetünk hajlamai meg nem változnak, vagyis amíg újonnan nem születünk. Tehát az újjászületés feltétlenül szükséges ahhoz, hogy boldogok legyünk ezen a világon és az eljövendőben is.

IV.

Azt mondtam, hogy végül néhány következtetést fogok levonni, melyek természetesen adódnak az eddigi megfigyelésekből.

1 Először is világosan látjuk, hogy a keresztség nem jelent újjászületést, a kettő nem ugyanaz. Sokan látszólag valóban azt képzelik, hogy a kettő azonos, legalábbis szavaik után ítélve mintha azt gondolnák. Én azonban nem tudok arról, hogy akármelyik keresztyén felekezetben nyíltan ezt állítanák. Biztos, hogy ebben az országban nem vallják sem az anglikán egyházban, sem az elszakadtaknál. Utóbbiak világosan kimondják terjedelmes kátéjukban, hogy mi a véleményük: (163. és 165. kérdés) *Kérdés:* „Mik a sákramentumok részei? *Válasz:* A sákramentumok két részből állnak: az egyik a külső és érzékszerveinkkel felfogható jel, a másik a belső és lelki kegyelem, amire a jel mutat. *Kérdés:* Mi a keresztség? *Válasz:* A keresztség az egyik sákramentum, melyben Krisztus elrendelte a vízzel való megmosást a Szentlélek által végzett újjászületés jeléül és pecsétjéül." Nyilvánvaló tehát: a keresztség mint jel különbözik az újjászületéstől, amire mutat. Hasonlóképpen saját káténkban egyházunk a lehető legvilágosabban megmondja véleményét: „Mit értesz azon a kifejezésen, hogy sákramentum? *Válasz:* A belső és lelki kegyelem külső és látható jelét. *Kérdés:* A keresztségben mi a külső forma vagy jel? *Válasz:* A víz, amiben az illetőt megkeresztelik az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. *Kérdés:* Mi a belső rész, vagyis amire a jel

mutat? *Válasz:* Az, hogy meghalunk a bűnnek és újjászületünk az igazságnak." Tehát mi sem világosabb, mint hogy az anglikán egyház szerint a keresztség nem azonos az újjászületéssel.

Sőt a dolog logikája is olyan egyértelmű és nyilvánvaló, hogy nem kell másra hivatkoznunk. Mert mi lehetne világosabb annál, hogy az egyik külső, a másik pedig belső mű, hogy az egyik látható, a másik pedig láthatatlan, s ezért gyökeresen különböznek egymástól? Hiszen az egyik az ember műve, megtisztítja a testet, a másik pedig Isten által munkált változás a lélekben. Tehát az elsőt éppoly könnyű megkülönböztetni a másodiktól, mint a lelket a testtől vagy a vizet a Szentlélektől.

2 A fenti gondolatok alapján másodszor azt figyelhetjük meg, hogy amint az újjászületés nem azonos a keresztséggel, úgy nem is mindig társul hozzá, nem mindig jár együtt a kettő. Lehet, hogy valaki „víztől született", ugyanakkor nem „született Lélektől". Gyakran ott is megtalálható a külső jel, ahol a belső kegyelem nincs meg. Most nem gyermekekről beszélek. Tény ugyan, hogy egyházunk feltételezése szerint akit gyerekkorában megkereszteltek, az ezzel újonnan is születik, s elismerem, hogy a gyermekkeresztség egész intézménye erre a feltételezésre épül. Nem túl súlyos ellenvetés az, hogy nem értjük, hogyan mehet ez végbe csecsemőkben. Hiszen azt sem értjük, hogyan megy végbe idősebb emberekben. Azonban bármi legyen a helyzet a csecsemőkkel, azt minden idősebbre nézve leszögezhetjük, hogy nem születnek újonnan ugyanakkor, amikor megkeresztelik őket. „Gyümölcséről ismerik meg a fát", amiből tagadhatatlanul következik, hogy sokan azok közül, akik megkeresztelésük előtt az Ördög gyermekei voltak, megkeresztelésük után is azok maradnak, „mert atyjuk dolgait cselekszik". Továbbra is a bűn szolgái, s nem tűnik úgy, mintha belsőleg vagy külsőleg szentek lennének.

3 A fenti gondolatokból harmadszor azt vonhatjuk le, hogy az újjászületés nem ugyanaz, mint a megszentelődés. Pedig sokan így tekintik természetesnek, különösen egy kiváló író a nemrég megjelent értekezésében, melynek címe: „A keresztyén újjászületés természete és alapjai." Eltekintve több más súlyos kifogástól, melyeket felhozhatnánk ez írás ellen, van egy nyomós ellenvetésem: végig úgy beszél az újjászületésről, mint fokozatos műről, ami lépésről lépésre megy végbe lelkünkben attól kezdve, hogy első alkalommal Istenhez fordulunk. Ez kétségkívül igaz a megszentelő-

désre nézve, de a megújulásra, az újjászületésre nem vonatkoztatható. Az újjászületés a megszentelődés része, nem egésze; a kapuja, a bejárata. Amikor újjászületünk, megkezdődik megszentelődésünk, belső és külső szentségünk, s attól fogva fokozatosan „növekedünk abban, aki a fej". Az apostolnak ez a szóhasználata csodálatosan szemlélteti a kettő közötti különbséget, továbbá rámutat a testi és lelki dolgok között fennálló pontos hasonlóságra. Az asszonytól született gyermek percek leforgása vagy legalábbis nagyon rövid idő alatt jön a világra; utána fokozatosan és lassan növekszik, amíg el nem éri a kifejlett emberi alkatot. Hasonlóképpen rövid idő, ha nem éppen egy pillanat alatt születik újjá Isten gyermeke. Utána azonban lépésről lépésre növekszik Krisztus teljes képének kialakulásáig. Tehát ugyanaz a viszony, mely testi születésünk és növekedésünk között fennáll, megtalálható újjászületésünk és megszentelődésünk között is.

4 Még egy dolgot tanulhatunk a fenti gondolatokból. Viszont ez olyan fontos, hogy érdemes sokkal körültekintőbben megvizsgálnunk és elég hosszan tárgyalnunk. Aki szereti az ember lelkét, és fájlalná, ha bárki elkárhozna, mit mondjon, ha látja, hogy valaki megszegi az Úr napját, iszákos vagy egyéb területen szándékosan vétkezik? Mi mást mondhat – ha az eddigi megállapítások igazak –, mint hogy „újonnan kell születned"? „Nem – mondja indulatosan valaki –, ez lehetetlen. Hogy beszélhetsz ilyen szívtelenül vele? Hát nem keresztelték meg? Nem születhet most ismét újonnan." Nem születhet újonnan? Ezt vallod? Akkor nem is üdvözülhet. Még ha olyan idős lenne, mint Nikodémus volt, akkor is, „ha újonnan nem születik, nem láthatja az Isten országát". Tehát ha azt mondod, hogy „nem születhet újonnan", akkor tulajdonképpen hagyod őt elkárhozni. És most melyikünk a szívtelen? Te vagy én? Én azt mondom, hogy újonnan születhet és így örökölheti az üdvösséget. Te azt mondod, hogy „nem születhet újonnan", s ha ez így van, akkor kikerülhetetlenül elkárhozik! Teljesen elzárod az üdvösséghez vezető útját, és puszta szeretetből a pokolba küldöd!

Lehet azonban, hogy maga a bűnös, akinek igazi szeretettel azt mondjuk: „Újonnan kell születned", megtanulta, mit feleljen: „Visszautasítom tanításodat, nem kell újonnan születnem. Már újjászülettem, amikor megkereszteltek. Mit képzelsz? Azt akarod, hogy megtagadjam a keresztségemet?" Erre azt válaszolom, hogy először is nincs az ég alatt semmi, ami mentesítene a hazugság alól, s ha ezt nem tudnám, azt mondanám a nyíl-

tan vétkezőnek: tagadd le, hogy megkereszteltek! Hiszen ez csak súlyosbítja a bűnödet! Mennyivel növeli majd kárhozatodat! Istennek szenteltek nyolcnapos korodban, s te ennyi éven át az Ördögnek szentelted magad? Az Atya, Fiú és Szentlélek Úristennek ajánlottak, mielőtt értelmedet használni tudtad volna, és mióta használod, azóta ellenkezel Istennel és a Sátánnak adod magad? A pusztító utálatosság – a világ szeretete, a büszkeség, a harag, az érzéki vágy, az ostoba kívánság és egy sor gonosz érzelem – ott áll, ahol nem kellene? Abban a lélekben állítottad föl mindezeket az átkozott dolgokat, mely egykor a Szentlélek temploma volt, elválasztva „Isten hajlékává a Lélek által", melyet ünnepélyesen kiszolgáltattak neki? S dicsekszel vele, hogy egykor Istené voltál? Szégyelld magad! Pirulj el! Bújj a föld alá! Többé ne dicsekedj olyasmivel, ami miatt meg kellene döbbenned, és szégyen kellene eltöltsön Isten és emberek előtt! Másodszor azt felelem, hogy már megtagadtad keresztségedet, méghozzá a lehető leghatékonyabban. Ezerszer és ezerszer megtagadtad, s még mindig napról napra megtagadod. Mert keresztségedben nemet mondtál az Ördögnek és minden művének. Amikor tehát újra helyet engedsz neki, amikor az Ördög dolgait cselekszed, akkor megtagadod keresztségedet. Megtagadod minden szándékos bűnnel, minden tisztátalan cselekedettel, részegséggel vagy bosszúállással, minden trágár vagy istenkáromló szóval, minden esküvel, mely szádból kijön. Valahányszor megszentségteleníted az Úr napját, megtagadod a keresztséget, sőt akkor is, amikor olyasmit teszel valakivel, amit nem szeretnéd, ha veled tennének. Harmadszor azt felelem, hogy akár megkereszteltek, akár nem, „újonnan kell születned", különben nem lehetsz belsőleg szent, belső és külső szentség nélkül pedig nem lehetsz boldog még ezen a világon sem, hát még az eljövendőben. Azt mondod: „Jó, de én nem ártok senkinek, becsületes és igazságos vagyok minden dolgomban, nem káromkodom, az Úr nevét hiába fel nem veszem, nem szentségtelenítem meg az Úr napját, nem vagyok részeges, nem rágalmazom felebarátomat, nem élek semmiféle szándékos bűnben." Ha ez így van, akkor azt kívánom, hogy bár mindenki elmondhatná ezt magáról. De még többet kell tenned, különben nem üdvözülhetsz: még mindig „újonnan kell születned". Hozzáteszed: „Többet is teszek, mert nemcsak rosszat nem cselekszem, hanem annyi jót teszek, amennyit csak tudok." Kétlem, sőt attól tartok, hogy ezer lehetőséged volt, hogy jót tegyél, amiket hagytál kihasználatlanul elszállni, és amelyekért majd számot kell adnod Isten előtt. De ha éltél is az összes lehetőséggel, ha valóban megtettél mindenkivel minden tőled telhető jót, ez sem változ-

tat a helyzeten, akkor is „újonnan kell születned”. Enélkül semmi nem használ szegény, bűnös, szennyes lelkednek. „Igen, de mindig megtartom Isten rendeléseit: eljárok a templomba és élek a sákramentummal.” Jól teszed, de még ezek sem fognak megóvni a pokoltól, ha újjá nem születsz. Járj templomba naponta kétszer, járulj az Úr asztalához minden héten, imádkozz magadban, amennyit csak tudsz, hallgass megannyi prédikációt, olvass el számtalan jó könyvet, de akkor is „újonnan kell születned”. Ezek egyike sem tölti be az újjászületés szerepét, sem semmi más az ég alatt. Legyen hát folytonos imád, ha még nem tapasztaltad meg Isten belső művét: „Uram, áldj meg ezzel az áldással is, hadd szülessek újonnan! Tagadj meg tőlem mindent, amit akarsz, csak ezt ne; hadd »szülessek felülről«! Végy el mindent, amit jónak látsz, jó híremet, vagyonomat, barátaimat, egészségemet, csak azt add meg, hogy a Lélektől születhessek, hogy Isten gyermekei közé számláltassam! Hadd szülessek »nem romlandó magból, de romolhatatlanból Isten Igéje által, amely él és megmarad örökké«, s akkor naponta hadd »növekedjem a kegyelemben és a mi Urunknak és megtartó Jézus Krisztusunknak ismeretében!«”

A PUSZTÁBAN

NEGYVENHATODIK IGEHIRDETÉS

„Ti is azért most ugyan szomorúságban vagytok,
de ismét meglátlak majd titeket,
és örülni fog a ti szívetek,
és senki el nem veszi tőletek
a ti örömötöket.”
(János 16,22.)

1 Miután Isten csodálatosan megszabadította Izraelt, és kihozta őket a szolgaság házából, nem mentek be azonnal arra a földre, amit apáiknak megígért, hanem „bujdostak a pusztában, a sivatagban”, és különböző kísértésekbe, nyomorúságokba estek. Hasonlóképpen miután Isten megszabadítja az őt félőket a bűn és Sátán kötelékéből, miután „megigazulnak ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által”, közülük nem sokan mennek be azonnal „az Isten népének szombatjába”. Számosan többé-kevésbé letérnek arról a jó útról, amelyre az Úr rávezette őket. Mintha „zordon, sivatag vadonba” érkeznének, ahol különböző kísértések és nyomorúságok érik őket. Ezt Izrael esetére utalva egyesek „pusztai állapotnak” evezik.

2 Bizonyos, hogy az ilyenek helyzete méltó a legmélyebb szánalomra. Gonosz és fájó betegség gyötri őket, amelyet nem sokan értenek meg, s ezért is nehéz gyógyulást találniuk. Mivel sötétségben vannak, nem várható el tőlük, hogy megértsék saját bajukat, s testvéreik sőt talán tanítóik közül is csak kevesen tudják, mi a betegségük, és hogyan gyógyítható. Annál szükségesebb megtudakolnunk először is, hogy miből áll ez a betegség, másodszor, hogy mi okozza, és harmadszor, hogy mi a gyógymódja.

I.

1 Először tehát milyen betegség ez, melybe oly sokan beleesnek hitre jutásuk után? Miből áll tulajdonképpen, és mik az alapvető tünetei? Valójában az a lényege, hogy elvész a hit, amit Isten egykor kimunkált a szívben. Akik *a pusztában* vannak, azokban már nincs meg az isteni bizonyosság, a „nem látott dolgok" felőli kielégítő meggyőződés, amit egykor élveztek. Már nincs meg bennük a Léleknek az a belső bizonysága, mely által korábban kijelenthették: „Amely életet pedig most élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem és önmagát adta értem." A menny világossága már nem fénylik a szívükben", sem nem „látják a láthatatlant", hanem újra sötétség borítja lelküket, és vakság fedi értelmük szemét. A Lélek már nem „tesz bizonyságot lelkükkel együtt, hogy Isten gyermekei", sem a fiúvá fogadás Lelke nem kiáltja szívükben: „Abba, Atya." Már nem bíznak Uruk szeretetében, nem mernek szent bátorsággal közeledni hozzá. Szívük már nem vallja: „Ha megöl is, bízom benne" [Jób 13,15] –, hanem elveszítették erejüket, gyengék, botladozók lettek, mint akárki más.

2 Ebből következik másodszor, hogy elveszítik szeretetüket, mely szükségszerűen az igazi, élő hittel egy időben és egyforma mértékben nő vagy csökken. Ezért akik elveszítették hitüket, elveszítették Isten iránti szeretetüket is. Már nem mondhatják: „Uram, te mindent tudsz; te tudod, hogy én szeretlek téged." Már nem boldogok Istenben, mint mindazok, akik őt valóban szeretik. Már nem gyönyörködnek benne, mint korábban, már nem „érzik kenetének illatát". Azelőtt mindig „neve és emlékezete után vágyakoztak", most még vágyaik is hidegek és halottak, ha teljesen ki nem aludtak. S ahogy kihűlt Isten iránti szeretetük, úgy hűlt ki felebarátaik iránti szeretetük is. Már nem buzgólkodnak az emberek lelkéért, nem igyekszenek javukra lenni, nincs meg bennük az izzó, folytonos, aktív törekvés, hogy elsegítsék őket az Istennel való megbékélésre. Kiveszett belőlük a „szív könyörülete" az elveszett juhok iránt, a gyengéd „együttérzés a tudatlanokkal és tévelygőkkel". Egykor „mindenkihez nyájasak" voltak, szelíden tanították azokat, akik ellenálltak az igazságnak, s „ha előfogta is az embert valami bűn, útba igazították az olyant szelídségnek lelkével". Azonban bizonyos szünet után, talán hosszabb idő múlva a harag kezdi visszanyerni a hatalmat az illető életében, keményen ingerlékenységbe és a türelmetlenségbe taszítja, hogy elessen, s még jó, ha nem

jut odáig, hogy „gonosszal fizessen a gonoszért, avagy szidalommal a szidalomért”.

3 Harmadszor: hitük és szeretetük elveszítésének következtében elveszítik a Szentlélekben való örömüket is. Mert ahol nincs már meg a bűnbocsátó szeretet tudata, ott nem maradhat meg az ebből fakadó öröm sem. Ha a Lélek nem tesz bizonyságot lelkükkel együtt, hogy Isten gyermekei, akkor szükségszerűen vége lesz annak az örömnek is, mely ebből a belső bizonyságtételből eredt. Hasonlóképpen azokban, akik egykor „kibeszélhetetlen örömmel örvendeztek” „az Isten dicsőségének reménységében”, most megszűnik a „halhatatlanság reménye” s az öröm, ami ebből fakadt, és megszűnik, ami „Isten szeretetének” tudatából származott, miután az kitöltetett az ő szívükbe.” Hiszen ha az ok már nincs meg, elmúlik a hatás is. Ha elrekesztik a forrást, akkor nem jön belőle az élő víz folyama, hogy felfrissítse a szomjas lelket.

4 Negyedszer: a hittel, szeretettel és örömmel együtt elvész a békesség is, mely egykor minden értelmet felülhaladt. Elmúlik az édes lelki nyugalom, a belső kiegyensúlyozottság. Visszatér a fájdalmas kétség: kételkedünk, hogy egyáltalán hittünk-e, s talán abban is, hogy hihetünk-e még valaha. Elkezdjük kétségbe vonni, hogy valóban ott volt a szívünkben a Lélek bizonyságtétele, vajon nem csaltuk-e meg magunkat, nem tévesztettük-e össze a természet szavát Isten hangjával. S talán afelől is kétség gyötör, hogy halljuk-e még valaha a hangját, és fogjuk-e kegyeit élvezni. Ezekhez a kétségekhez ismét szolgai félelem csatlakozik, olyan félelem, amely gyötrelemmel jár. Rettegünk Isten haragjától, mint hitre jutásunk előtt, szorongunk, hogy az Úr eltaszít magától, s így aztán újból a halál félelmébe süllyedünk, amelytől egykor teljesen megszabadultunk.

5 De ez még nem minden, mert a békesség elvesztésével együtt jár erőnk elvesztése is. Tudjuk, hogy aki békességben él Istennel Jézus Krisztus által, annak hatalma van minden bűn fölött. De amikor elveszíti Isten békességét, elveszíti a bűn fölötti hatalmat is. Amíg megvolt ez a békessége, volt ereje még a megkörnyékező bűnnel szemben is, akár természetéből, lelki alkatából, neveltetéséből vagy hivatásából származó bűnökről volt szó; uralkodni tudott azok fölött a gonosz indulatok és vágyak fölött is, melyeket addig képtelen volt legyőzni. A bűn már elvesztette hatalmát felette, most pedig neki nincs hatalma a bűn fölött. Küszködik ugyan, de

győzni nem tud, leesett fejéről a korona. Újra leverik ellenségei, s akár akarja, akár nem, leigázzák őt. Vége a dicsőségének, megszűnik szívében az Isten országa. Már nincs igazsága, sem békessége, öröme a Szentlélek által.

II.

[a] *1* Ilyen az az állapot, amelyet sokan találóan „pusztának" neveztek. De jobban megértjük mibenlétét, ha – másodszor – megkérdezzük, hogy mi okozza ezt. Valójában több oka is van, de nem merem ezek közé számítani Isten önkényes, szuverén akaratát. Ő mindig örül szolgái boldogulásának, nem „szíve szerint veri és szomorítja az embernek fiát". Változatlanul a megszentelődésünket akarja, hogy „békességben és Szentlélek által való örömben" éljünk. Ingyen adja mindezt, és biztosít róla, hogy „megbánhatatlanok az Isten ajándékai". Sosem bánja meg, ha adott valamit, sem nem akarja visszavenni tőlünk. Nem *hagy el*, ahogy egyesek állítják, csak mi *hagyjuk el* őt.

2 A belső sötétség leggyakoribb előzménye valamiféle *bűn.* Ez a háttér általában, a bűn és a gyötrelem többnyire összeszövődnek. Először is lehet az ok valamilyen bűnös cselekedet. Megfigyelhetjük, hogy ez sokszor egy pillanat alatt sötétségbe borítja a lelket, különösen amikor tudatos, szándékos bűnről vagy elbizakodottságról van szó. Ha például valakit, aki most Isten arcának fényes világosságában jár, rávesznek, hogy lerészegedjen vagy tisztátalanságra vetemedjen, az illető – s ezen nincs mit csodálkozni – abban az órában teljes sötétségbe zuhanhat. Igaz, volt néhány ritka eset, amikor Isten megakadályozta ezt megbocsátó kegyelmének rendkívüli kinyilatkoztatásával szinte ugyanabban a pillanatban. De általában, ha így visszaélünk Isten jóságával, ilyen mélyen megsértjük szeretetét, akkor azonnal elidegenedünk tőle, és „tapintható sötétség" vesz körül.

3 Azonban remélhetőleg nem nagyon gyakori az ilyen eset, nincsenek túl sokan, akik annyira megvetik az Úr jóságának gazdagságát, hogy világosságában járva, ilyen durván és szándékosan fellázadnának ellene. Sokkal sűrűbben veszítik el egyesek a világosságot azáltal, hogy teret engednek a mulasztás bűneinek. Ezek valójában nem azonnal oltják ki a Lelket, hanem lassan és fokozatosan. Az első eset olyan, mint amikor vizet öntünk a tűzre, az utóbbi, mint amikor nem tápláljuk. A szerető Lélek sokszor megfeddi hanyagságunkat, mielőtt eltávoznék tőlünk. Számos belső

dorgálás, titkos jelzés után vonja meg tőlünk befolyását. Így csak akkor kerülünk teljes sötétségbe, ha sorozatosan mulasztunk, és szándékosan megmaradunk a rosszban.

4 Talán nincs még egy olyan mulasztás, ami gyakrabban okozná ezt az állapotot, mint az egyéni imádság elhanyagolása. Ezt semmi más Istentől rendelt tevékenység nem pótolja. Mi sem világosabb, mint hogy Isten élete nem folytatódik a lélekben, még kevésbé növekszik, ha nem használunk ki minden lehetőséget a vele való közösségre, és nem öntjük ki szívünket előtte. Ha tehát ezt elmulasztjuk, és hagyjuk, hogy az üzlet, a társaság illetve bármi foglalatosság megakadályozzák a lélek e titkos gyakorlatát (vagy ami ugyanoda vezet, hogy siettessenek és felszínessé, nemtörődömmé tegyenek), akkor a belső élet biztosan sorvadni kezd. S ha sokáig vagy gyakran szünetet tartunk, akkor fokozatosan el is hal.

5 A másik mulasztás, mely gyakran sötétségbe taszítja a hívő lelkét annak semmibevétele, amit még a zsidóknak is szigorúan megparancsolt Isten: „Ne gyűlöld a te atyádfiát szívedben; fedd meg a te felebarátodat nyilván, hogy ne viseljed az ő bűnének terhét." Ha tehát gyűlöletet hordozunk testvérünk iránt a szívünkben, ha nem feddjük meg, amikor látjuk, hogy vétkezett, hanem hagyjuk őt bűnben élni, ez hamarosan saját lelkünkre hoz ösztövérséget, mert így bűntársai lettünk. Ha nem feddjük meg felebarátunkat, az ő bűnét magunkra hárítjuk: felelősek leszünk érte Istennek. Láttuk, hogy veszélyben forog, de nem figyelmeztettük. Ha „meghal vétkében", Isten jogosan kérheti „vérét a kezünkből." Nem csoda tehát, hogy ha megszomorítjuk a Lelket, akkor elveszítjük arcának világosságát.

6 Harmadik oka az ilyen veszteségnek, ha teret engedünk valamilyen belső bűnnek. Például tudjuk, hogy aki csak „elméjében felfuvalkodott, utálatos az Úrnak", még ha a szív büszkesége nem látszik is a külső viselkedésben. Milyen könnyen eshet egy békességgel és örömmel betelt lélek az Ördögnek ebbe a csapdájába! Milyen természetes azt gondolnia, hogy nagyobb része van a kegyelemben, bölcsebb vagy erősebb, mint ami a valóság! Milyen könnyű „feljebb bölcselkednie, mint ahogy kell bölcselkedni"! Milyen magától adódó, hogy dicsekedjék valamivel, amit kapott, mintha nem kapta volna! Azonban Isten „a kevélyeknek ellenük áll, az alázatosoknak pedig kegyelmet ad", tehát az ilyen gondolkodás mindenképpen elhomályosítja vagy éppen teljesen eloltja a világosságot, ami eddig a szívet betöltötte.

7 Ugyanide vezet, ha teret engedünk a haragnak, bármi váltja ki, ha akár úgymond az igazságért vagy Isten dicsőségéért lobog bennünk. Sőt, minden buzgalom, amit nem a szeretet fűt, ami csak „földi, testi és ördögi". Minden ilyen indulat csak a felbőszült düh lángja: kifejezetten bűnös harag, nem jobb és nem rosszabb. Nincs ennél nagyobb ellensége Isten szelíd, gyengéd szeretetének. Sosem léteztek, nem is létezhetnek együtt a kebelben. Amilyen mértékben emez uralkodik, annyira csökken a Szentlélek által való szeretet és öröm. Ezt különösen botránkozás esetében figyelhetjük meg, vagyis ha megharagszunk valamelyik testvérünkre, akit polgári vagy vallási kötelék fűz hozzánk. Ha akár csak egy órára is teret engedünk a botránkozás lelkületének, elveszítjük a Szentlélek édes befolyását, s ahelyett, hogy a másikon javítanánk, csak magunkat tesszük tönkre, és könnyen zsákmányul ejthet valamilyen ránk támadó ellenség.

8 De még ha ismerjük is az Ördögnek e csapdáját, egyéb oldalról is érhet támadás. Amikor nyugszik ugyan a heves indulat, a harag, és csak a szeretet virraszt, veszélybe sodorhat a kívánság, mely ugyancsak beszennyezi a lelkünket. Ez a biztos eredménye minden ostoba vágynak, minden hiú vagy féktelen érzésnek. Ha ragaszkodunk a földiekhez, világi emberekhez vagy dolgokhoz, ha Isten és az ő ügye mellett másra vágyunk, ha teremtményben keressük a boldogságot, akkor a féltőn szerető Isten minden bizonnyal ellenünk fordul, mert nem tűr vetélytársat. S ha nem hallgatunk figyelmeztető szavára és nem térünk vissza hozzá teljes szívünkkel, ha továbbra is szomorítjuk bálványainkkal más istenek után futva, akkor hamarosan ridegek és meddők leszünk, kiszáradunk, s e világ istene megvakítja és sötétségbe borítja a szívünket.

9 De ezt gyakran még olyankor is teszi, ha nem adunk teret valami kifejezett bűnnek. Sátánnak elég annyi, bőséges előnyt nyer azáltal is, ha nem „gerjesztjük fel az Isten kegyelmi ajándékát, amely bennünk van", ha nem igyekszünk mindenkor „bemenni a szoros kapun", ha buzgón nem „tusakodunk pályafutásunkban", és nem iparkodunk, hogy „erőszakossággal ragadjuk el Isten országát". Elég, ha nem küzdünk, és máris leigáz az ellenség. Ha nem vigyázunk, ha „elménk elbágyad", ha kényelmesek és restek vagyunk, akkor az eredeti sötétség hamarosan visszatér és beborítja lelkünket. Elég tehát, ha utat engedünk a lelki tétlenségnek, és bensőnk máris elhomályosul. Olyan biztosan – bár nem oly hirtelen – elűzi ez Isten világosságát, mint a gyilkosság vagy a házasságtörés.

10 Érdemes azonban megfigyelnünk, hogy sötétségünk oka (bármi legyen az, akár valami bűnös tett, akár mulasztás, akár belső, akár külső bűn) nem mindig közeli. Megeshet hogy a jelenlegi nyomorúságunkat kiváltó bűn időben igen távol esik. Talán napokkal, hetekkel vagy hónapokkal ezelőtt követtük el. S hogy Isten most vonja meg világosságát és békességét valami olyasmiért, amit régen tettünk, az nem szigorúságának bizonyítéka (ahogy először gondolnánk), hanem türelmének és gyöngéd kegyelmének jele. Ilyen sokáig várt, hogy talán meglátjuk, elismerjük és kijavítjuk a hibát, s mivel ez nem történt meg, végül megmutatja nemtetszését, hátha végül bűnbánatra indíthat.

[b] *1* E sötétség másik általános oka a *tudatlanság,* ami ugyancsak többfajta lehet. Ha valaki nem ismeri a Szentírást, azt gondolhatja, hogy – az Ó- vagy Újszövetség bizonyos szakaszainak állítása szerint –, minden hívőnek kivétel nélkül meg *kell* néha tapasztalnia a sötétséget. Ennek a tudatlanságnak természetes következménye aztán a várt sötétség. Milyen gyakori ez köreinkben! Milyen kevés azoknak a száma, akik nem várnak erre! Nem is csoda, hiszen azt tanítják nekik, hogy számolniuk kell vele; erre oktatják őket vezetőik. Nemcsak a római egyház misztikus írói, hanem saját egyházunkban a leglelkibb és leggyakorlatiasabbak közül is sokan (a múlt században csak igen kevés kivétel akadt) teljes bizonyossággal vallják ezt a nézetet, mint világos, megkérdőjelezhetetlen bibliai tant, és számos Igét idéznek az alátámasztására.

2 Ha nem ismerjük Istennek a lélekben végzett munkáját, az is gyakran eredményezhet ilyen sötétséget. Vannak, akik úgy képzelik (mert erre tanították őket, különösen a római egyház írói, akiknek hiteles látszatot keltő, tetszetős állításait nagyon sok protestáns fogadta el kellő vizsgálat nélkül), hogy nem kell mindig *ragyogó hitben* járniuk, mert ez *alacsonyabb fokú állapot.* Hanem ahogy növekednek, el kell hagyniuk ezt a *hallatlan kényelmet,* és *csupasz hit* által kell élniük (ami valóban *csupasz,* ha megfosztják a szeretettől, békességtől és a Szentlélek által való örömtől!). Azt hiszik, hogy jó a világosság és öröm, de a sötétség és szárazság még jobb, mert csak ezek által tisztulhatunk meg a büszkeségtől, a világhoz való ragaszkodástól és önmagunk rendkívüli szeretetétől. Úgy vélik: nem szabad azt várnunk vagy arra vágyakoznunk, hogy mindig világosságban járjunk. Ezért a legtöbb kegyes ember a római egyházban (bár más okok is hozzájárulhatnak) általában sötét,

kényelmetlen életet él, s ha valamikor meg is kapják Isten világosságát, hamarosan el is veszítik.

[c] *1* E sötétség harmadik, általános oka a *kísértés.* Amikor először fénylik fejünk fölött az Úr szövétneke, a kísértés gyakran elmenekül és teljesen eltűnik. Belül minden csendes, és talán kívül is, mivel Isten megbékélteti velünk minden ellenségünket. Nagyon is természetes ilyenkor azt feltételeznünk, hogy nem látunk több háborút. S vannak példák arra, hogy ez a nyugalom nem csupán hetekig, hanem hónapokig vagy évekig tartott. Azonban általában nem így van, hamarosan újra „fújnak a szelek, ömlik az eső, és eljön az árvíz". Akik nem ismerik sem a Fiút, sem az Atyát, s akik ezért gyűlölik Isten gyermekeit, különbözőféleképpen mutatják ki ellenséges indulataikat, amikor Isten meglazítja a zablát foguk között. Mint régen „a test szerint született üldözte a lélek szerint valót, úgy most is", ugyanaz az ok ugyanazt eredményezi. A szívben maradó gonosz újból megmozdul; a harag és a keserűség sok más gyökere megpróbál ismét kihajtani. Ezzel egy időben Sátán nem késlekedik ránk zúdítani tüzes nyilait, s a léleknek nem csupán a világgal kell tusakodnia, nemcsak a „vér és test ellen, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, ez élet sötétségének világbírói ellen, a gonoszság lelkei ellen, melyek a magasságban vannak." Most, amikor oly sok támadás éri egyszerre, s talán a lehető leghevesebben, nem különös, ha ezek nemcsak szomorúságba, hanem egyenesen sötétségbe döntik az erőtlen hívőt. Különösen ha nem vigyázott, ha akkor érték ezek a támadások, amikor nem várta, ha semmire sem számított kevésbé, hanem boldogan azt mondta magában: „nem tér már vissza a gonoszság napja".

2 Sokkal erősebbek lesznek ezek a belülről támadó kísértések, ha azelőtt túl nagyra tartottuk magunkat, mintha minden bűntől megszabadultunk volna. S milyen természetes ezt gondolnunk az első szeretet tüzében! Milyen készségesen elhisszük, hogy Isten „betöltött a hitnek hathatós munkálásával!" Hogy mivel már nem *érezzük*, ezért *nincs* is bennünk bűn, hanem szeretet tölti be a lelkünket. Könnyen megtörténhet tehát, hogy a legyőzöttnek, sőt elpusztítottnak vélt ellenség heves támadása nagyon elszomorítja a szívünket, néha teljes sötétségbe borítja, különösen ha *vitába szállunk* az ellenséggel, ahelyett hogy azonnal Istenhez kiáltanánk, és egyszerű hittel az ő karjába vetnénk magunkat, aki „egyedül meg tudja szabadítani [az övéit] a kísértésekből".

III.

Általában ilyesmik okozzák ezt a visszatérő sötétséget. Harmadszor, kérdezzük meg, hogyan gyógyulhatunk ki belőle.

1 Nagy és végzetes hiba azt gondolni, hogy minden esetben ugyanúgy, mégis rendkívül sokan hiszik ezt még olyanok is, akik tapasztalt keresztyéneknek számítanak, sőt vállalkoznak arra, hogy Izrael tanítói legyenek és másokat vezessenek. Csak egy gyógyszert ismernek és használnak, bármi volt a betegség okozója. Rögtön az ígéreteket alkalmazzák, *az evangéliumot hirdetik,* ahogy ők mondják. Céljuk, hogy megvigasztalják az illetőt, s ezért sok nyájas és gyengéd beszéddel ecsetelik, hogyan szereti Isten a szegény, tehetetlen bűnösöket, és milyen hatásos Jézus Krisztus vére. Pedig ez *kuruzslás,* méghozzá a lehető legrosszabb fajta, mert bár nem öli meg az ember testét, de Isten különös kegyelme nélkül „mind a lelket, mind a testet elveszítheti a gyehennában". Nehéz úgy szólni ezekről a „mázzal mázolókról", ezekről az ígéretekkel üzérkedőkről, ahogy megérdemlik. Alaposan rászolgálnak arra a címre, amit indokolatlanul adtak másoknak: *lelki szemfényvesztők.* Tulajdonképpen „a szövetségnek vérét tisztátalanná" teszik. Aljasul áruba bocsátják Isten ígéreteit azzal, hogy kivétel nélkül mindenkire alkalmazzák őket. Pedig a testi betegségekhez hasonlóan a lelki bajok gyógyszerei éppoly sokfélék, mint az okozóik. Először is tehát meg kell tudnunk, hogy mi az ok, s az természetesen rámutat a gyógymódra is.

2 Például: bűn okozta a sötétséget? Milyen bűn? Valami külső bűn? Valami bűn elkövetésével vádol a lelkiismereted, megszomorítottad Isten Szentlelkét? Ezért távozott el tőled, s ezért tűnt el vele az öröm és a békesség is? Hogyan várhatnád el, hogy visszatérjenek, amíg meg nem szabadulsz attól a förtelmes októl? „Hagyja el a gonosz az ő útját", „tisztítsátok meg kezeiteket ti bűnösök", „távoztassátok el cselekedeteitek gonoszságát", hogy „feltámadjon a sötétségben világosságotok", az Úr visszatérjen és „bővelkedjen megbocsátásban."

3 Ha a legtüzetesebb vizsgálódás után sem találsz olyan elkövetett bűnt, mely a lelkedet befelhőzhette, akkor kérdezd meg, nem terhel-e valami mulasztás, ami aztán éket verhetett közéd és Isten közé. Nem viseled testvéred „bűnének terhét?" Meginted azokat, akik szemed láttára vétkeznek?

Megtartod Isten minden rendelését? A nyilvános, családi és egyéni imádságot? Ha nem, ha rendszeresen elmulasztod ezek közül az ismert kötelességek közül valamelyiket, akkor hogyan várhatod, hogy az Úr arcának fénye folyamatosan megvilágítson? Siess, és „erősítsd meg" a még meglévő dolgokat, hogy éljen a lelked! „Ma, ha az ő szavát halljátok", kegyelme által pótoljátok ki, ami hiányzik! Amikor hallotok magatok mögött egy hangot: „ez az út, ezen járjatok", ne keményítsétek meg szíveteket, ne legyetek többé „engedetlenek a mennyei hívás iránt"! Amíg a bűn, akár cselekedetből, akár mulasztásból eredő, el nem múlik, addig hamis és csalárd minden vigasz. Csak heg a seben, mely még mindig gennyesedik és üszkösödik alatta. Ne várj addig belső békességet, amíg meg nem békülsz Istennel, ami viszont nem valódi „megtéréshez illő gyümölcsök" nélkül.

4 De talán mulasztásbeli bűnről sem tudsz, ami megrontja belül a Szentlélek békességét és örömét. Nincs akkor benned valami belső bűn, mely a keserűség gyökereként kihajt a szívedben, hogy bajt szerezzen? Nem az okozza kiszáradásodat és lelked meddőségét, hogy „az élő Istentől elszakadtál"? Nem „támadott meg téged a kevélységnek lába"? Nem „bölcselkedtél feljebb, mint ahogy kell bölcselkedni"? Bizonyos tekintetben nem „áldoztál gyalomodnak, és füstöltél hálódnak"? Nem írtad-e valamilyen sikeredet saját bátorságod, erőd vagy bölcsességed számlájára? Nem kérkedtél-e valamivel, amit „kaptál, mintha nem kaptad volna?" Dicsekedtél bármivel „Urunk Jézus Krisztus keresztjén" kívül? Nem kerested az emberek dicséretét, nem vágytál-e rá? Nem örültél-e neki? Ha igen, akkor már tudod, hogy mi a dolgod. Ha a büszkeség miatt estél el, akkor „alázd meg magadat Istennek hatalmas keze alatt, hogy felmagasztaljon annak idején"! Nem kényszerítetted az Urat távozásra azáltal, hogy teret engedtél a haragnak? Nem „bosszankodtál-e az istentelenek miatt", vagy nem „irigykedtél az elvetemültekre"? Nem botránkoztál-e meg valamelyik testvéredben, mert (valódi vagy képzelt) bűnüket nézted, s így nem vétkeztél-e a szeretet királyi törvénye ellen azzal, hogy szíved elidegenedett tőlük? Akkor nézz az Úrra, hogy megújítsa erődet, hogy elmúljon mindez a keménység és ridegség, hogy a szeretet, békesség és öröm együtt visszatérjenek, és lehessetek mindig jóságosak egymáshoz, „irgalmasok, megengedve egymásnak, miképpen az Isten is a Krisztusban megengedett néktek". Nem nyitottál-e utat valami ostoba vágynak? Valamiféle szertelen érzelemnek? Hogyan lehetne helye Isten szeretetének szívedben, amíg félre nem teszed bálványaidat? „Ne tévelyegjetek, Isten nem csúfoltatik meg",

ő nem fog megosztott szívben lakni. Amíg tehát dédelgeted Delilát kebledben, addig Istennek nincs ott helye. Hiába reméled, hogy visszakapod világosságát, amíg ki nem vájod és el nem veted jobb szemedet, ami megbotránkoztatott. Ne késlekedj tovább! Kiálts hozzá, hogy tegyen képessé ennek véghezvitelére! Keseregj tehetetlenséged és gyámoltalanságod miatt, és az Úr segítségével menj be a szoros kapun, hatolj be erőszakkal a mennyek országába! Dobj ki minden bálványt az ő szentélyéből, és hamarosan megjelenik az Úr dicsősége.

5 Talán éppen igyekezeted hiánya, lelki restséged tartja lelkedet sötétségben. Kényelmesen élsz az országban, nincs háború határaidon belül, így nyugodt és közönyös lettél. Mész a külső kötelességek sima, kitaposott ösvényén, s elégedetten ennyiben maradsz. Csodálkozol hogy közben lelked halott? Serkenj fel az Úr előtt! Kelj fel és rázd ki magad a porból, tusakodj Istennel nagyszerű áldásáért! Öntsd ki lelkedet az Úr előtt imádságban, és tarts ki benne állhatatosan! Vigyázz! Riadj fel az álomból, és légy éber! Különben nem várhatsz mást, mint hogy egyre jobban elidegenülsz Isten világosságától és életétől.

6 Ha a lehető legtüzetesebben és legelfogulatlanabbul megvizsgáltad magad, és mégsem találod úgy, hogy teret engedtél volna a lelki tunyaságnak illetve más belső vagy külső bűnnek, akkor próbálj meg visszaemlékezni! Vedd végig régi indulataidat, szavaidat és tetteidet! Mindig jók voltak, az Úr szerint valók? „Beszélj vele belső szobádban és csillapodj”, kérd, hogy vizsgálja meg szíved mélyét, emlékeztessen mindenre, ami valamikor megsérthette dicsőséges tekintetét. Ha még mindig terhel valamilyen meg nem bánt bűn, akkor sötétségben fogsz maradni, amíg a bűnbánatban megújulva hit által meg nem mosódsz „a bűn és tisztátalanság ellen fakadt kútfőben”.

7 Teljesen más lesz viszont a gyógymód, ha a baj gyökere nem bűn, hanem tudatlanság. Ennek oka lehet, hogy nem érted a Szentírást; okozhatják tudatlan írásmagyarázók, legalábbis ebben az értelemben tudatlanok, míg másban talán bölcsek és tanultak. Ha ez a helyzet, akkor el kell távoznia a tudatlanságnak, mielőtt eltávozhatna a belőle származó sötétség. Meg kell mutatnunk, hogy valójában mit is jelentenek a félreértett Igék. Most nem lehetséges végigvennem az összes igeszakaszt, amit alkalmatlan kommentátorok használnak. Csak kettőt vagy hármat említek, amikkel

gyakran akarják bebizonyítani, hogy minden hívőnek előbb-utóbb „sötétségben kell járnia".

8 Ezek egyike Ézsaiás 50,10: „Ki féli közületek az Urat? és ki hallgat az ő szolgája szavára? Ő, aki sötétségben jár és nincs fényesség néki, bízzék az Úr nevében, és támaszkodjék Istenhez!" Azonban hogyan következik ebből a versből vagy a szövegkörnyezetből, hogy annak, akiről itt szó van, valamikor volt világossága? Hiszen aki meggyőződik bűnéről, az „féli az Urat és hallgat az ő szolgája szavára". Annak viszont, akinek lelke még sötétségben van és soha nem látta Isten arcának világosságát, azt tanácsolnánk, hogy „bízzék az Úr nevében, és támaszkodjék Istenhez". Ez az Ige tehát semmit sem bizonyít kevésbé, mint azt, hogy aki hisz Krisztusban, annak „néha *sötétségben* kell *járnia*".

9 A másik Ige, mely állítólag ugyanezt a tant támasztja alá, Hóseás 2,14: „Csalogatom őt, és elviszem őt a pusztába, és szívére beszélek." Ebből arra következtettek egyesek, hogy Isten minden hívőt *a pusztába visz,* a halál és sötétség állapotába. Azonban biztos, hogy ez az igevers semmi ilyesmit nem mond, hiszen nem is egyes hívőkről szól. Nyilvánvalóan a zsidó népre vonatkozik, s talán kizárólag csak rájuk. De még ha vonatkoztathatnánk is egyénekre, akkor is azt jelenti és nem mást: szeretettel fogom csalogatni, majd meggyőzöm bűneiről, utána pedig megvigasztalom megbocsátó kegyelmemmel.

10 A harmadik igevers, amelyből ugyanerre a következtetésre jutnak az, amit fejtegetésünk elején idéztünk: „Ti is azért most ugyan szomorúságban vagytok, de ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog a ti szívetek, és senki el nem veszi tőletek a ti örömötöket." Ez – mint mondják – arra mutat, hogy Isten egy idő múlva megvonja jelenlétét minden hívőtől, és amíg valaki ilyen helyzetben nem szomorkodott, addig nem is örülhet olyan örömmel, amit senki sem vesz el tőle. De a szövegösszefüggésből látjuk, hogy Urunk itt személyesen az apostolokhoz szól, senki máshoz. S bizonyos eseményekről beszél: haláláról és feltámadásáról. „Egy kevés idő – mondja –, és nem láttok engem", vagyis amíg a sírban leszek; „és ismét egy kevés idő, és megláttok majd engem", amikor feltámadtam. „Sírtok és jajgattok ti, a világ pedig örül, hanem a ti szomorúságtok örömre fordul." „Most ugyan szomorúságban vagytok", mert hamarosan elveszítetek engem, vezetőtöket, „de ismét meglátlak majd titeket", miután

feltámadtam, „és örülni fog a ti szívetek, és senki el nem veszi tőletek a ti örömötöket", amit akkor adok nektek. Tudjuk, hogy mindez szó szerint beteljesedett az apostolok konkrét esetében. Azonban nem következtethetünk ebből arra, hogy mit tesz Isten a hívőkkel általában.

11 A negyedik Ige (hogy többet ne is említsek), melyet gyakran idéznek e tan alátámasztására, 1Péter 4,12: „Szeretteim, ne rémüljetek meg attól a tűztől, amely próbáltatás végett támadt köztetek." Azonban ez éppoly kevéssé tartozik ehhez a témához, mint az előző. Ha szó szerint fordítjuk le a szövegét, akkor ezt kapjuk: „Szeretteim, ne csodálkozzatok, hogy milyen égés támadt közöttetek, ami azért lett, hogy megpróbáljon titeket." Akárhogy igyekeznénk ezt átvitt értelemben belső próbatételekre vonatkoztatni, szó szerint kétségtelenül a mártíromságra utal és az ahhoz fűződő szenvedésekre. Tehát ez az Ige sem felel meg annak a célnak, amiért idézik. S készek vagyunk kihívni mindenkit, hogy mutassanak egyetlen Igét az Ó- vagy az Újszövetségből, mely ennél jobban alátámasztja ezt a tant.

12 „Azonban nem hasznosabb-e a léleknek a sötétség, mint a világosság? Nem gyorsabb és hatékonyabb Isten műve a szívben, ha belül szenvedünk? Nem tisztítja-e meg a hívőt hamarabb és alaposabban a bánat, mint az öröm; a kín, a fájdalom, a szomorúság és a lelki mártíromság, mint az állandó békesség?" Ezt tanítják a misztikusok, erről írnak könyveikben, de ezt nem olvassuk Isten szavában. A Biblia sehol sem mondja, hogy Isten művét az ő távolléte tökéletesíti legjobban a szívünkben! Inkább a jelenléte végzi ezt, a nyilvánvaló közösség az Atyával és a Fiúval. Ha ennek teljesen tudatában vagyunk, akkor egy óra alatt többre jutunk, mint távollétében egy egész élet alatt. A Szentlélekben való örvendezés sokkal hatékonyabban pallérozza a lelket, mint ennek az örömnek a szüksége. És Isten békessége a legjobb eszköz arra, hogy megtisztítsa szívünket a világi indulatok minden salakjától. El hát azzal a hiú képzelgéssel, hogy Isten országa meghasonlott önmagával, hogy Isten békessége és a Szentlélekben való öröm akadályozná az igazságot, és hogy nem hit, hanem hitetlenség; nem remény, hanem kétségbeesés által üdvözülünk!

13 Amíg valaki erről ábrándozik, addig valóban „sötétségben jár", s ez a hatás nem is múlhat el, amíg az oka meg nem szűnik. De ne gondoljuk, hogy azonnal elmúlik az ok megszűnésével. Ha tudatlanság vagy bűn eredményezte a sötétséget, akkor mégis lehetséges, hogy miután ezeket

ovosoltuk, a világosság, amit eltakartak, nem tér vissza azonnal. Mivel Isten ingyenes ajándéka, visszaadhatja rögtön vagy később, ahogy neki tetszik. Ha viszont bűn volt az ok, akkor nem várhatjuk, hogy azonnal visszaadja. A bűn a büntetés előtt kezdődött, ezért a büntetés jogosan megmaradhat, miután vége szakadt a bűnnek. Természetes, hogy bár a seb nem gyógyulhat be, amíg benne van a nyíl hegye, de még miután kihúzták sem gyógyul meg azonnal, hanem sokáig fáj és sajog.

14 Végül ha a sötétséget ilyen sokféle nehéz és váratlan kísértés okozza, akkor eltávolításának és megakadályozásának legjobb módja az, ha megtanítjuk a hívőket, hogy számoljanak a kísértéssel. Hiszen gonosz világban élnek, hamis, ravasz, rosszindulatú lelkek között, és szívük is képes minden rosszra. Győzd meg őket, hogy a megszentelődés teljes műve nem megy végbe egyszerre, ahogy gondolták. Amikor hitre jutnak, olyanok, mint a csecsemők, fokozatosan növekszenek és sok vihar vár rájuk, mielőtt elérnék Krisztus teljességének mértékét. Mindenekfölött tanítsd meg őket, hogy amikor vihar tör rájuk, ne vitázzanak az Ördöggel, hanem imádkozzanak, öntsék ki lelküket Isten előtt, és tárják elé bajukat! Főleg rájuk kell értelmeznünk Isten nagyszerű és drága ígéreteit, nem a tudatlanokra, legalábbis amíg el nem múlt tudatlanságuk; még kevésbé a vétkét meg nem bánó bűnösre. De amazok előtt részletesen és szeretettel hirdethetjük Megváltó Istenünk irgalmát, kifejthetjük nagy kegyelmét, mely öröktől fogva van. Elidőzhetünk Isten hűsége mellett, akinek „szava teljesen tiszta", és szólhatunk a vér erejétől, amit Krisztus értünk ontott, hogy „megtisztítson minden bűntől". Isten állja a szavát, és kihozza lelküket a bajból. Így fog szólni: „Kelj fel, világosodjál, mert eljött világosságod, és az Úr dicsősége rajtad feltámadt." S ez a világosság, ha alázatosan Istennel jársz, szoros közösségben vele, „egyre világosabb lesz, a teljes délig".

KÜLÖNFÉLE KÍSÉRTÉSEK KÖZÖTT

NEGYVENHETEDIK IGEHIRDETÉS

„Most kissé, ha meg kell lenni, szomorkodtok különféle kísértések között."
(1Péter 1,6.)

Az előző prédikációban főleg a léleknek arról a sötétségéről beszéltem, amibe úgy látszik gyakran beleesnek azok, akik egykor Isten arcának fényében jártak. Szorosan kapcsolódik ehhez a lélek szomorúsága, ami még gyakoribb, még a hívők között is. Sőt Istennek majdnem minden gyermeke megtapasztalja kisebb vagy nagyobb mértékben. S a kettő annyira hasonlít egymáshoz, hogy sokszor összetévesztik őket. Hajlamosak vagyunk a fogalmakat összekeverve kijelenteni, hogy valaki sötétségben van, illetve szomorú, mintha ez ugyanaz lenne, és egyik sem jelentene többet a másiknál. Azonban ez távol, nagyon is távol áll az igazságtól. A sötétség más, mint a szomorúság. Van különbség a kettő között, méghozzá nagy és lényeges különbség. Olyan, amit Isten minden gyermekének igen fontos megértenie, különben mi sem lenne könnyebb, mint hogy szomorúságból sötétségbe süllyedjenek. Hogy ennek elejét vegyem, megpróbálom megmutatni, hogy

I. kiknek mondta az apostol, hogy „szomorkodtok";
II. milyen volt a szomorúságuk;
III. mi okozta szomorúságukat és
IV. mi volt szomorúságuk célja. Néhány következtetéssel fogok zárni.

I.

1 Először is meg akarom mutatni, hogy kiknek mondta az apostol: „szomorkodtok". Mindenekelőtt kétségtelen, hogy hittek, amikor az apostol ezt írta nekik. Hiszen határozottan kimondja ezt az 5. versben: „Ti, akiket Isten hatalma őriz hit által az üdvösségre." A hetedik versben pedig megemlíti „kipróbált hitüket, amely sokkal becsesebb a veszendő, de tűz által kipróbált aranynál". A kilencedik versben arról ír, hogy „elérték hitük célját, a lélek üdvösségét". Tehát azzal egy időben, hogy „szomorkodtak", övék volt az élő hit. Szomorúságuk nem ásta alá hitüket; még mindig „erős szívűek voltak, mintha látták volna a láthatatlant".

2 Szomorúságuk nem vette el békességüket sem, „mely minden értelmet felülhalad", ami elválaszthatatlan a valódi, élő hittől. Ezt könnyű következtetni a második versből, ahol az apostol nem csupán azért imádkozik, hogy kegyelmet és *békességet kapjanak,* hanem azért, hogy az „adassék nekik *bőségesen*". Vagyis hogy az áldás, amelyet már addig is élveztek, még bővebben kiáradjon rájuk.

3 Akikhez itt az apostol beszél, azoknak élő reménységük is volt. Ugyanis a 3. versben ezt olvassuk: „Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, aki az ő nagy irgalmassága szerint újonnan szült minket" – engem és téged, mindannyiunkat, akiket „a Lélek megszentelt" akik részesei vagyunk „a Jézus Krisztus vérével való meghintésnek" – „élő reménységre azt az örökséget illetően" – vagyis az örökség élő reménységére –, mely „romolhatatlan, szeplőtelen és hervadhatatlan." Úgyhogy szomorúságuk ellenére még mindig tele vannak a halhatatlanság reménységével.

4 Még mindig „dicsekedtek az Isten dicsőségének reménységében". Betöltötte őket a Szentlélek által való öröm. Így a 8. versben, miután az apostol megemlítette „Jézus Krisztus megjelenését" (vagyis amikor eljön, hogy megítélje a világot), rögtön hozzáteszi: „akiben, noha most nem látjátok (testi szemetekkel), de hisztek benne, kibeszélhetetlen és dicsőült örömmel örvendeztek." Szomorúságuk tehát nemcsak az élő reménységgel fért össze, hanem a kibeszélhetetlen örömmel is. Szomorkodtak, de azért dicsőült örömmel örvendeztek.

5 Szomorúságuk közepette Isten szeretetét is élvezték, mely kitöltetett szívükbe; „akit – mondja az apostol –, noha nem láttatok, szerettek.” Bár még nem láttátok színről színre, de mivel hit által ismeritek, engedelmeskedtetek szavának: „Adjad, fiam, a te szívedet nékem.” Õ a ti szerető Istenetek, szemetek kívánsága és „felette igen bőséges jutalmatok”. Benne kerestétek és találtátok meg boldogságotokat, „az Úrban gyönyörködtök”, és ő betöltötte „szívetek vágyát”.

6 Végül pedig szomorúságukkal együtt szentek voltak, továbbra is uralkodtak a bűn fölött. Még mindig „Isten hatalma őrizte” őket a rossztól; „mint engedelmes gyermekek, nem szabták magukat előbbi kívánságaikhoz”, hanem „amiképpen szent az, aki elhívta” őket, úgy ők is „szentek voltak teljes életükben”. Tudták, hogy „drága véren váltattak meg, mint hibátlan és szeplőtlen bárányén, a Krisztusén”, ezért az Istenbe vetett hit és reménység által „lelküket megtisztították a Szentlélek által”. Tehát mindent egybevetve szomorúságuk összefért a hittel, a reménységgel, Isten és ember iránti szeretettel, Isten békességével, a Szentlélekben való örömmel, belső és külső szentséggel. Semmiképpen nem csorbította s még kevésbé rombolta le Isten művét akár csak részlegesen a szívükben. Egyáltalán nem gátolta „a Lélek megszentelését”, amely minden igazi engedelmesség gyökere, sem boldogságukat, amely szükségszerűen következett a szívükben uralkodó kegyelemből és békességből.

II.

1 Ezekből könnyen megérthetjük, milyen szomorúságtól szenvedtek, amit másodsorban meg szeretnék mutatni. A szó λυπηθέντες – az eredetiben *megszomorított, megbántott;* a λύπη kifejezésből származik, ami *bánatot* vagy *szomorúságot* jelent. Ez a szó mindenkori, betű szerinti jelentése, s ha ezt figyelembe vesszük, akkor nem homályos a kifejezés, s nem is nehéz megérteni. Akikről itt szó van, azok *megszomorodtak*; levertségük nem volt több *szomorúságnál* vagy *bánatnál.* Mindenki ismeri ezt az érzést.

2 A *szomorkodtok* kifejezés két dologra utal: először is az érzés fokára, másodszor pedig az idő tartamára. Valóban úgy tűnik, hogy nem enyhe vagy jelentéktelen szomorúságról van itt szó, hanem olyanról, mely erősen befolyásolja a lelket, és mélyen érinti. Úgy tűnik, hogy nem is átfutó bánat volt ez, ami egy órán belül elmúlik, hanem erősen megragadta a szívet,

nem lehetett egyhamar lerázni, sokáig tartott az érzés, inkább állandósult rosszkedv volt, mint hirtelen felhevülés, még azokban is, akikben ott élt a Krisztusba vetett élő hit és szívük őszintén szerette Istent.

3 Még ilyenekben is lehet néha olyan mély ez a szomorúság, hogy egész lélekre árnyékot vet. Szinte azt mondhatjuk, hogy minden érzelmüket átfesti, egész magatartásukban nyilvánvaló lesz. Testüket is befolyásolhatja, különösen azok esetében, akik természettől gyengébb alkatúak, vagy akiket valami hirtelen, főleg idegi baj legyengít. Gyakran tapasztaljuk, hogy a „romlandó test szorongatja a lelket", de ebben az esetben inkább a lélek szorongatja a testet, és egyre jobban sorvasztja. Sőt, azt merem mondani, hogy a mély és tartós szívbeli szomorúság néha megtámadhatja az erős szervezetet is, és olyan testi bajok alapjául szolgálhat, melyektől nem könnyű megszabadulni. Azonban mindez bizonyos mértékig mégis összefér a szeretet által munkálkodó hittel.

4 Igazán hívhatjuk ezt „tűzpróbának", s bár nem ugyanaz, mint amiről az apostol a negyedik fejezetben szól, azért sok kifejezés, amiket ott a külső szenvedésre használ, alkalmazható erre a belső bajra is. Semmi esetre nem illenek azokra, akik sötétségben vannak, mert ők nem örvendeznek, nem is örvendezhetnek; s az sem igaz, hogy „megnyugszik rajtuk a dicsőségnek és az Istennek Lelke." Azokon viszont gyakran megnyugszik, akik szomorkodnak, úgyhogy noha bánatosak, azért mindig örvendeznek.

III.

1 De haladjunk tovább a harmadik kérdéshez! Mi okozza ezt a szomorúságot vagy levertséget az igazi hívőben? Az apostol világosan megmondja: „…szomorkodtok különféle kísértések között", ποικίλοις – *különféle,* vagyis nemcsak számos a kísértés, hanem sokféle is. Ezer fajtája és változata lehet a körülményektől vagy összetevőktől függően. E sokszínűség és változatosság miatt még nehezebb védekezni ellenük. Idetartozik minden testi baj, különösen az akut betegségek, és minden éles fájdalom, akár az egész test, akár csak legkisebb része szenved tőlük. Igaz, hogy akik mindig egészségesek és ilyesmi nem gyötri őket, talán félvállról veszik mindezt, és csodálkoznak, hogy a betegség vagy a testi fájdalom hogyan okozhat szomorúságot. S ezer ember közül talán egynek van olyan különös al-

kata, hogy nem érzi a fájdalmat úgy, mint mások. Tetszett Istennek azzal megmutatni mindenható hatalmát, hogy teremtsen ilyen természeti csodákat, akik mintha egyáltalán nem törődnének a fájdalommal, a legsúlyosabbakkal sem. Lehet ugyan, hogy a fájdalom e megvetése részben műveltségüknek tudható be, részben természetfeletti okoknak – jó illetve rossz lelkek – erejének, akik ezeket az embereket természetes állapotukon kívül helyezik. De a kivételektől eltekintve általános, jogos megfigyelés, hogy

„Kínunk szörnyű hatalom, gyötrő vész,
Nincs türelem, mely bírja.”

Amikor Isten kegyelme ezt megakadályozza, amikor az ő irgalmából az emberek „béketűrés által nyerik meg lelküket”, akkor is nagy belső szomorúságot okozhat, mert a lélek együtt érez a testtel.

2 A hosszú betegeskedés, bár kevésbé fájdalmas, általában ugyanide vezet. Amikor Isten szárazbajt vagy hideg- és forrólázt bocsát ránk, ha nem veszi el gyorsan, akkor nemcsak „elepeszti a szemet”, hanem okozhatja a „szív szomorúságát” is. Elsősorban áll ez mindenre, amit *idegbetegségnek* mondanak. S a hit nem állja útját a természetnek: természeti okok természetes következményt eredményeznek. A hit éppúgy nem akadályozza meg *lelki csüggedésünket* (ahogy sokszor nevezik) az idegbajban, mint szapora érverésünket sem, ha lázasak vagyunk.

3 Aztán mikor „eljön nyomorúságod, mint a szélvész, szegénységed, mint pajzsos férfiú”, az vajon elenyésző kísértés-e? Meglepő, ha szomorúságot és levertséget okoz? Bár ez is kis dolognak tűnhet olyanok számára, akiktől távol áll, vagy akik „azt látva elkerülik”, de egészen mást jelent azoknak, akik átélik. „Ha van élelmünk és ruházatunk” (az utóbbi szó, σκεπάσματα, valójában *szállást* is jelent, nemcsak *öltözetet*), Isten szeretetével a szívünkben „megelégedhetünk vele”. De mit tegyenek azok, akik ezeket nélkülözik? Akik „hajlékuk nem lévén, a sziklát ölelik”? Akiknek a csupasz földön kell feküdniük, s csak az ég takarja be őket? Akiknek nincs száraz vagy meleg, még kevésbé tiszta szállásuk, sem maguk, sem kicsinyeik számára; nincs ruhájuk, hogy védjék magukat vagy szeretteiket a fagyos hidegtől éjjel és nappal? Kinevetem az ostoba pogányt, aki így kiált:

Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quam quod ridiculos homines facit.
A szegénység nem okoz nagyobb bajt
az embernek annál, hogy nevetségessé teszi.

A szegénységben valóban az a legrosszabb, hogy *kinevethetik az embert miatta?* Ebből látszik, hogy ez a haszontalan költő csak szajkózott olyasmiről, amit nem ismert. Nem rosszabb vajon ennél, ha nincs mit ennünk? Isten azzal átkozta meg az embert, hogy „arca verejtékével" keresse kenyerét. De hányan vannak ebben a keresztyén országban, akik dolgoznak, fáradoznak, verejtékeznek és még sincs kenyerük, csak éhesen és elgyötörve küszködnek! Nem rosszabb-e nehéz munkanap után a szegényes, hideg, piszkos, kényelmetlen szállásra hazajönni, és még annyi ételt sem találni, amellyel a szerencsétlen visszanyerhetné elvesztegetett erejét? Ti, akik gondtalanul éltek a földön, akiknek nincs másra szükségetek, csak szemetekkel látni, fületekkel hallani és szívetekkel felfogni, milyen jól bánt veletek Isten – nem rosszabb-e napról napra kutatni kenyér után, és nem lelni sehol? Vagy talán csak öt-hat vigasztalásra váró gyereket találni, akik sírnak azért, amit a szerencsétlen nem tud megadni nekik! Ha nem tartaná vissza egy láthatatlan kéz, akkor hamarosan bizony „megátkozná az Istent és meghalna". Ó, nincs kenyér! Nincs kenyér! Ki tudhatja, mit jelent ez, ha saját bőrén nem érezte? Csak azon csodálkozom, hogy szomorúságnál nem okoz többet ez még a hívőkben sem!

4 Idesorolhatnánk esetleg a hozzánk közel állók halálát, akik kedvesek voltak szívünknek: a szerető szülő halálát, aki talán meg sem öregedett; a drága gyermek halálát, aki éppen most indult el az élet útján, és már szívünkhöz nőtt; barátunk halálát, aki olyan kedves volt számunkra, mint saját lelkünk, és Isten kegyelme mellett a menny legnagyobb ajándéka. Ezer körülmény súlyosbíthatja szenvedésünket. Lehet, hogy a gyermek, a barát a karunkban halt meg! Lehet, hogy akkor ragadta el a halál, amikor nem is vártuk volna! Szépen nyílt virága teljében tört le. Ilyenkor nemcsak lehetséges, hanem kell is, hogy mélyen érintsen a haláleset: ez Isten szándéka. Nem akarja, hogy olyanok legyünk, mint a tuskó vagy a kő. Elvárja, hogy szabályozzuk érzelmeinket, de azt nem, hogy kioltsuk őket. Ezért „nem feddik jellemed, ha könnyet ejtesz". Van bűn nélküli bánat.

5 Még inkább bánkódhatunk azok miatt, akik élnek és mégis halottak. Bánkódhatunk a hozzánk legszorosabban kötődők szeretetlensége, hálátlansága, hitehagyása miatt. Ki mondhatná meg, mit érez a mások lelkét szerető ember, ha barátja, testvére halott Isten számára? Ha férje, felesége, szülei, gyermekei rohannak a bűnbe, mint ló a csatába, s minden érv és győzködés ellenére a kárhozat felé igyekeznek. És milyen felfoghatatlanul mélyíti a lélek fájdalmát esetleg annak tudata, hogy aki most rohan a pusztulásba, egykor jól futott az élet útján. Akármi értéke volt a múltban, az most már nem jó másra, csak hogy még gyötrőbb legyen fájdalmunk azért, ami lett belőle.

6 E körülményeket számba véve biztosak lehetünk abban, hogy ádáz ellenségünk minden lehetőségét kihasználja majd. Aki „szerte jár, keresvén, kit elnyeljen", ilyenkor különösen latba veti teljes erejét, összes képességét, hátha felülkerekedhet az amúgy is lesújtott lelken. Nem kíméli tüzes nyilait, amik legkönnyebben belénk találnak, és a bennünket ért kísértés természetéből adódóan leginkább szívünk mélyéig hatolnak. Igyekszik hitetlen, istenkáromló vagy zúgolódó gondolatokat ültetni belénk. Azt sugallja, hogy Isten oda sem figyel, nem kormányozza a földet, vagy legalábbis nem jól kormányozza, nem igazsággal és kegyelemmel. Megpróbálja Isten ellen lázítani a szívünket, felújítani iránta való korábbi, természetes ellenségeskedésünket. S ha saját fegyvereivel próbálunk harcolni a Gonosszal, ha vitatkozni kezdünk, akkor kétségtelenül egyre nagyobb szomorúság tör ránk, vagy ami még rosszabb: mélységes sötétség.

7 Sokszor más okát feltételezik, ha nem is a sötétségnek, de a szomorúságnak, méghozzá azt, hogy Isten szuverén döntése, amikor megvonja jelenlétét a lélektől. Ezt kétségtelenül megteszi, ha megszomorítjuk Szentlelkét külső vagy belső bűnnel; azzal, ha rosszat teszünk, illetve elhanyagoljuk a jó cselekvését; ha teret engedünk a büszkeségnek, haragnak, a lelki tunyaságnak, ostoba kívánságoknak vagy szertelen érzelmeknek. De hogy valamikor is azért vonulna vissza, *mert azt akarja,* mert neki úgy tetszik, azt kereken tagadom. Nincs olyan igevers a Bibliában, mely ezt alátámasztaná. Sőt, aki ilyet feltételez, ellentmond nem csupán sok Igének, hanem a Szentírás egész szellemének is. Ez nem felel meg Isten természetének, mindenestől megcsúfolná fenségét és bölcsességét, ha (ahogy egy kitűnő író vaskosan kifejezi) „kukucsot játszana a teremtményeivel". Az ilyesmi nem fér össze a Mindenható igazságával és kegyelmével, de gyermekeinek megcáfolhatatlan tapasztalatával sem.

8 Az úgynevezett misztikus írók még egy okát említik a szomorúságnak. Nézetük befurakodott – fogalmam sincs, hogyan – még az egyszerű emberek gondolkodásába is, pedig ők nem is ismerik azokat a szerzőket. Nem tudom a lényegét jobban megmagyarázni, csak egy nemrég elhunyt író szavaival, aki saját tapasztalatáról szól: „Továbbra is olyan boldog voltam Szerelmemben, hogy ha csavargóként kellett volna élnem egy sivatagban, azt sem találtam volna nehéznek. Nem tartott sokáig ez az állapot, s arra ébredtem, hogy pusztaságba kerültem. Elhagyottnak, szegénynek, nyomorultnak és szerencsétlennek éreztem magam. E szomorúság tulajdonképpeni forrása, hogy megismerjük önmagunkat; így rájövünk, hogy semmi hasonlóság nincs Isten és miközöttünk, inkább a lehető legélesebb ellentét, és lelkünk mélye is teljesen romlott, gonosz, tele van a világ és a test mindenféle rossz, káros befolyásával, csupa utálatossággal." Az illető írók ebből arra következtetnek, hogy önmagunk ismerete – ami nélkül örök kárhozatra jutnánk –, még a megigazító hit elnyerése után is a lehető legmélyebb szomorúságba taszít.

9 Azzal szeretnék válaszolni, hogy *(1)* az előző bekezdésben ez az író azt mondja: „Amikor meghallottam, hogy nincs igaz hitem Krisztusban, Istennek ajánlottam magam, és azonnal megéreztem szeretetét." Lehetséges, ám úgy tűnik, hogy ez nem jelentett megigazulást. Valószínűbb, hogy nem volt több annál, amit általában „az Atya vonzásának" neveznek. S ha ez így van, akkor az azt követő szomorúság és sötétség sem lehetett egyéb, mint bűntudat, ami a természet rendje szerint meg kell előzze a megigazító hitet. *(2)* De tegyük fel, hogy majdnem ugyanabban a pillanatban, amikor rájött, hogy nincs benne hit, megigazult. Nem volt idő arra a fokozatosan növekvő önismeretre, mely általában megelőzi a megigazulást. Ebben az esetben tehát utána jött, s valószínűleg annál súlyosabb volt, minél kevésbé várta. *(3)* Elismerem, hogy a megigazulás után sokkal mélyebben, sokkal világosabban és tökéletesebben ismerjük belső bűneinket, teljes természetes romlottságunkat, mint előtte. De nem kell, hogy ez sötétségbe borítsa lelkünket. Nem állítom, hogy szomorúságot *kell* okozzon. Ha így lenne, az apostol nem mondta volna, hogy *ha meg kell lenni,* mert különben feltétlenül, elengedhetetlenül meg kellene lennie mindazokban, akik meg akarják ismerni magukat, vagyis mindenkiben, aki meg akarja ismerni Isten tökéletes szeretetét, s ezáltal „alkalmassá akar lenni a szentek örökségében való részvételre a világosságban". Azonban egyáltalán nem ez a helyzet. Ellenkezőleg, Isten az, aki egyre inkább megismertethet min-

ket önmagunkkal, de ugyanolyan mértékben adhatja, hogy őt is megismerjük és szeretetét megtapasztaljuk. S ebben az esetben nincs szó „sivatagról, nyomorúságról és elhagyatottságról", hanem csak szeretetről, békességről és örömről, melyek fokról fokra az örök életet sarjasztják.

IV.

1 Tehát milyen célból engedi meg Isten (ez volt a negyedik pont), hogy oly sok gyermeke szomorkodjon? Az apostol egyszerű és közvetlen választ ad erre a fontos kérdésre: „Hogy kipróbált hitük, ami sokkal becsesebb a veszendő, de tűz által kipróbált aranynál, dicséretre, tisztességre és dicsőségre méltónak találtassék a Jézus Krisztus megjelenésekor" (1Pét 1,7). Erre utalhat a negyedik rész jól ismert szakasza (bár elsősorban egészen másról szól, mint már mondtam): „Ne rémüljetek meg attól a tűztől, amely próbáltatás végett támadt köztetek; sőt, amennyiben részetek van a Krisztus szenvedéseiben, örüljetek, hogy az ő dicsőségének megjelenésekor is vigadozva örvendezhessetek" (12. v. stb.).

2 Ebből megtudjuk, hogy ha Isten utat enged a kísértéseknek, melyek megszomorítják gyermekeit, annak első és legfontosabb célja hitük próbája, mely ezáltal kipróbált lesz, mint arany a tűzben. Tudjuk, hogy a tűzben megpróbált arany megtisztul, elválik a salaktól. Ez történik a hittel is a kísértés tüzében – minél inkább megpróbálják, annál inkább tisztul. S nemcsak megtisztul, hanem meg is erősödik, megszilárdul, bőven növekszik Isten bölcsességének és erejének, szeretetének és hűségének oly sok bizonyítéka által. Tehát ez – hitünk növelése – az egyik jó szándékú cél, amiért Isten engedélyezi a sokfajta kísértést.

3 Ezek a kísértések arra szolgálnak, hogy megpróbálják, megtisztítsák, megerősítsék és növeljék azt az élő reményt is, amire „az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja az ő nagy irgalmassága szerint újonnan szült minket". Reménységünk valóban csak hitünk mértéke szerint növekedhet. Alapja az, hogy hiszünk az Úr nevében, az Isten Fiába vetett hitben élünk, biztos reménységgel várjuk az egykor megjelenő dicsőséget: tehát ami megerősíti hitünket, az növeli reménységünket is. Ugyanakkor növeli az Úrban való örömünket, mely szükségszerűen társul a halhatatlan reményhez. Ilyen szempontból buzdítja az apostol a hívőket a másik fejezetben: „Amennyiben részetek van a Krisztus szenvedéseiben, örüljetek."

Emiatt vagytok „boldogok, mert megnyugszik rajtatok a dicsőségnek és az Istennek Lelke”, s ez tesz képessé még a szenvedések között is arra, hogy „kibeszélhetetlen és dicsőült örömmel örvendezzetek”.

4 Annál inkább is örülnek, mert a kísértések, amelyek gyarapítják hitüket és reménységüket, növelik szeretetüket is. Egyre hálásabbak lesznek Isten minden kegyelméért, s egyre nagyobb jóindulattal viseltetnek az egész emberiség iránt. Minél inkább érzik Megváltó Istenünknek szeretetét, annál jobban felbuzdul szívük, hogy szeressék azt, aki „előbb szeretett minket”. Minél világosabb és szilárdabb bizonyíték áll rendelkezésükre a majd megjelenő dicsőségre vonatkozóan, annál inkább szeretik őt, aki azt megvásárolta számukra, és annak „zálogát adta szívükbe”. Szeretetük sokasodása, ez a másik célja annak, amiért Isten megengedi a kísértéseket.

5 És még valamiért: a szentségben való növekedésért, s ez jelenti a szív szentségét és a gyakorlati élet szentségét. A második természetesen következik az elsőből, mert a jó fa jó gyümölcsöt terem. A belső szentség a szeretet által munkálkodó hit közvetlen gyümölcse. Ezzel tisztítja meg az áldott Lélek a szívet a büszkeségtől, makacsságtól, indulatosságtól, a világ szeretetétől, ostoba és káros kívánságoktól, visszataszító és hiú érzelmektől. Emellett a megszentelt szenvedés Isten kegyelme által közvetlenül és egyenesen szentséghez vezet. A Szentlélek munkálkodása által egyre jobban megalázza, kisebbé teszi lelkünket Isten előtt. Megnyugtatja és lecsendesíti háborgó szívünket, megzabolázza vad természetünket, meglágyítja nyakasságunkat és önfejűségünket, megfeszít a világ számára és késszé tesz, hogy minden erőnket Istentől várjuk, minden boldogságunkat benne keressük.

6 A végső célja mindennek az, hogy hitünk, reménységünk, szeretetünk és szentségünk (magától Istentől jövő) „dicséretre, (az emberek és az angyalok általi) tisztességre és dicsőségre méltónak találtassék (ha még nem az)”, melyet a nagy Bíró oszt ki azoknak, akik végig kitartottak. Azon a félelmetes napon mindenki megkapja azt majd „az ő cselekedetei szerint”, annak alapján, amit Isten végzett a szívékben, s amit az illető munkálkodott Istenért, azonkívül amit szenvedett. Egyszóval a kísértések kimondhatatlanul hasznosak. Ilyen sokféleképpen „szereznek nekünk a mi pillanatnyi könnyű szenvedéseink igen-igen nagy örök dicsőséget”!

7 Tegyük még hozzá ehhez, hogy milyen hasznos lehet másoknak, ha látják, hogyan viseljük a szenvedést. Tapasztalatból tudjuk, hogy mások példája gyakran mélyebb benyomást tesz ránk, mint a tanítás. És milyen példa hatna jobban – nemcsak ugyanannak a drága hitnek részeseire, hanem azokra is, akik nem ismerik Istent –, mint a viharban is nyugodt és derűs lélek, aki bánkódik, mégis mindig örvendező, és alázatosan elfogadja Isten akaratát, akármilyen fájdalmas legyen az egyébként. Betegségben és szenvedésben tud így szólni: „Avagy nem kell-e kiinnom a pohárt, amelyet az Atya adott nékem?" Veszteségben vagy szükségben pedig ilyen módon: „Az Úr adta, az Úr vette el. Áldott legyen az Úrnak neve!"

V.

1 Végül néhány következtetéssel akartam zárni. Először is, milyen óriási a különbség a lélek sötétsége és a szomorúság között, mégis összekeverik a kettőt még a tapasztalt keresztyének is! A sötétség vagy pusztaság azt jelenti, hogy teljesen elveszítjük a Szentlélekben való örömünket. A szomorúságban azonban nem, hiszen még annak közepette is „örvendezhetünk kibeszélhetetlen örömmel". Akik sötétségben vannak, elveszítették Isten békességét, akik szomorkodnak, azokkal nem történik ez. Annyira nem, hogy szomorúságukkal együtt „bőségesen adatik" nekik mind a „békesség", mind a „kegyelem". A sötétség idején kihűl Isten szeretete, ha egészen ki nem alszik; szomorúság esetén megmarad teljes erejében, sőt éppen napról napra nő. Az előbbi esetben maga a hit – még ha nem is vész el teljesen, de – fájdalmasan fogy. Már nem olyan világos és erős a lélek bizonyossága és meggyőződése a nem látott dolgok felől, különösen Isten megbocsátó szerelméről, mint korábban volt; s a belé vetett bizalom is ehhez mérten gyengül. A szomorkodók azonban, bár nem látják, mégis határozottan, rendíthetetlenül bíznak Istenben, s megmarad bennük a bizonyossága annak a szeretetnek, mely minden bűnüket eltörölte. Amíg tehát meg tudjuk különböztetni a hitet a hitetlenségtől, a reményt a csüggedéstől, a békességet a harctól, Isten szeretetét a világ szeretetétől, addig tévedhetetlenül meg tudjuk különböztetni a szomorúságot is a sötétségtől.

2 Másodszor, tanuljuk meg, hogy a szomorúság szükséges lehet, de a sötétség nem. Megtörténhet, hogy „kissé szomorkodnunk" kell a fönt felsorolt célok érdekében, legalábbis abban az értelemben, mely szerint a szomorúság természetes következménye azoknak a „különféle kísér-

téseknek", amelyek szükségesek, hogy megpróbálják és növeljék hitünket, erősítsék és fokozzák reménységünket, megtisztítsák szívünket minden szentségtelen indulattól, és tökéletessé tegyenek a szeretetben. Ebből következik, hogy ragyogóbbá teszik koronánkat, és növelik örök dicsőségünket. Azt viszont nem mondhatjuk, hogy a sötétség ezek közül bármelyik célt szolgálná. Semmiképpen; hitünk, reménységünk, szeretetünk elvesztése bizonyára nem segíti elő szentségünket, és nem növeli mennyei jutalmunkat földi életünk szentségének mértéke szerint.

3 Harmadszor, az apostol beszédstílusából arra következtethetünk, hogy még a szomorúság sem *mindig* szükséges. „Most kissé, ha meg kell lenni" – mondja, tehát nem szükséges *mindenkinek,* és senki sincs, akinek *mindig* szüksége lenne rá. Isten képes arra, van hozzá hatalma és bölcsessége, hogy ha akarja, más-más eszközzel vigye végbe kegyelmének ugyanazt a művét bárkiben. Egyes esetekben így tesz: akiket arra rendel, azokat erőről erőre juttatja, amíg „félelemben véghez nem viszik megszentelésüket", s alig van részük bánatban. Hiszen az Úrnak feltétlen hatalma van az ember szívén, annak minden rugóját úgy mozgatja, ahogy akarja. Azonban ritka az ilyen eset. Isten általában úgy látja jónak, hogy megpróbálja „a neki kedves embert a nyomor kemencéjében". Így többnyire legkedvesebb gyermekeinek van inkább részük sokféle kísértésben és szomorúságban.

4 Ezért tehát vigyázzunk és imádkozzunk, vessük latba minden erőnket, nehogy sötétségbe kerüljünk. Azon viszont ne töprengjünk, hogy mi módon kerüljük el a szomorúságot, inkább azon, hogy hogyan használjuk ki. Arra vigyázzunk leginkább, hogy közben várjuk az Urat, s a szomorúság betöltse mindazt a célt, amiért az Úr szeretete megengedte, hogy részünk legyen benne: növelje hitünket, erősítse meg reménységünket és tegyen tökéletessé a szentségben. Bármikor érjen tehát szomorúság, gondoljunk ezekre a kegyelmes célokra, amelyeknek érdekében részünk lehet benne, és nagyon vigyázzunk, hogy ne tegyük hiábavalóvá Isten tervét a saját kárunkra. Munkálkodjunk megfontoltan együtt vele kegyelme által, melyet folyamatosan ad nekünk, „tisztítsuk meg magunkat minden testi és lelki tisztátalanságtól", és növekedjünk napról napra a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelmében, amíg be nem fogad örök országába!

ÖNMEGTAGADÁS

NEGYVENNYOLCADIK IGEHIRDETÉS

„Mondja pedig mindeneknek:
Ha valaki én utánam akar jönni,
tagadja meg magát, és vegye fel az ő keresztjét
minden nap, és kövessen engem.”
(Lukács 9,23.)

1 Sokan úgy gondolják, hogy az itt szereplő utasítás főleg vagy teljes egészében az apostolokra vonatkozik, esetleg az első keresztyénekre, illetve az üldöztetést szenvedőkre. Ebben sajnálatos módon tévednek, mert bár áldott Urunk itt valóban közvetlenül az apostolokhoz és azokhoz a tanítványokhoz szól, akik vele voltak, amíg a földön járt, de idők múltán ez ránk is vonatkozik, és az egész emberiségre, kivétel és korlátok nélkül. A mondat értelme miatt vitathatatlan, hogy az itt adott parancs nem szorítkozik csak az apostolokra, sem csupán a korai keresztyénekre. Nem korlátozódik bizonyos fajta emberekre, bizonyos korra, bizonyos országra, hanem a lehető legáltalánosabb. Minden korra, minden emberre, sőt mindenre vonatkozik; nemcsak ételre, italra és az érzékelés területére tartozó dolgokra. Azt jelenti: „ha valaki”, akármilyen rendű, rangú, körülményű ember, bármilyen nemzetiségű, bármely korszakban élő valóban „én utánam akar jönni, tagadja meg magát” mindenben, „vegye fel az ő keresztjét”, akármi legyen is az, méghozzá „minden nap, és kövessen engem”.

2 Magunk *megtagadása* és *keresztünk felvétele* nem kis dolog. Nem csupán ajánlatos, mint amolyan vallási követelmény, hanem elengedhetetlenül, nélkülözhetetlenül fontos ahhoz, hogy Krisztus tanítványai legyünk, illetve azok maradjunk. Az ügy lényegét tekintve feltétlenül szükséges, ha az Úr nyomdokába lépve követni akarjuk őt, úgyannyira, hogy ha meg nem tesszük, akkor nem vagyunk a tanítványai. Amennyiben nem tagad-

juk meg magunkat állandóan, úgy nem tőle, hanem más tanítóktól fogunk tanulni. Ha nem vesszük fel minden nap keresztünket, akkor nem őt követjük, hanem a világot, illetve a világ fejedelmét, vagy saját testies gondolkodásunkat. Ha nem járunk a kereszt útján, akkor nem arra megyünk, amerre ő, nem járunk a nyomában, hanem visszafelé haladunk, vagy legalábbis eltérünk az ő irányvonalától.

3 Ez az oka, hogy Krisztus szolgái szinte minden korban és nemzetben – különösen mióta megreformálták az egyházat a fokozatosan beleszivárgott romlottságtól és újításoktól – részletesen írtak és szóltak erről a fontos kötelességről mind nyilvános beszédeikben, mind négyszemközti buzdításaikban. Ez késztette őket arra, hogy röpiratokat terjesszenek erről a témáról, saját népünk között is. Mind Isten szavából, mind saját tapasztalatukból tudták, hogy lehetetlen hűségesnek maradni Urunkhoz, ha nem tagadjuk meg magunkat; és hogy hiába próbáljuk követni a Megfeszítettet, ha mi magunk nem vesszük fel napról napra keresztünket.

4 De ezt figyelembe véve nem ésszerű-e feltenni a kérdést, hogy ha olyan sokat mondtak és írtak már erről a témáról, akkor mi szükség még többet mondani vagy írni róla? Azt felelem, hogy még istenfélő emberek között sem jelentéktelen azoknak a száma, akiknek nem volt alkalmuk hallani, amit a korábbiak mondtak, vagy olvasni, amit írtak. S talán ha olvasták is az iromány nagy részét, nem sokat használt nekik. A szerzők közül többen (noha egyesek vastag köteteket írtak) mintha egyáltalán nem értették volna a témát. Vagy nem volt tökéletes látásuk a lényegről (s akkor hogyan magyarázzák meg másoknak?); vagy nem tudták, mi mindenre vonatkozik, nem vették figyelembe, milyen széles körű ez a parancs; vagy pedig nem érzékelték, milyen elengedhetetlenül, nélkülözhetetlenül szükséges. Mások olyan homályos, zavaros, bonyolult, rejtélyes módon szólnak róla, mintha inkább eltitkolni akarnák a köznéptől, nem pedig megmagyarázni az egyszerű olvasónak. Vannak, akik kiválóan, világosan és határozottan beszélnek arról, hogy milyen fontos az önmegtagadás, de csak általánosságokban, anélkül, hogy kitérnének a részletekre, s így a többség, az átlagos képességű és műveltségű emberek nem sok hasznot merítenek belőle. S ha néhányan rátérnek a részletekre, akkor is csupán olyanokra, amelyek a legtöbb embert nem érintik, mivel azok ritkán vagy egyáltalán nem fordulnak elő mindennapi életükben: például hogyan viseljük el a börtönt vagy kínzást, hogyan kell szó szerint elhagyni házunkat

vagy földünket, férjünket, feleségünket, gyermekeinket illetve magát az életet. Ezek egyikére sem hívott el Isten, s valószínűleg nem is fog, hacsak meg nem engedi, hogy visszatérjen a nyilvános üldözés ideje. Jelenleg azonban nem tudok olyan angol nyelvű szerzőről, aki egyszerűen és érthetően leírta volna, mit jelent az önmegtagadás a közönséges gondolkodás szintjén és olyan esetekre alkalmazva, amelyek naponta előfordulnak a hétköznapi életben. Mindenkor szükséges beszélnünk erről, annál is inkább, mert bár a lelki élet minden fokán sokféle akadálya lehet annak, hogy kegyelmet nyerjünk, vagy abban növekedjünk, mégis mindegyik gátló ok ez általános kategóriák egyikébe sorolható: vagy nem tagadjuk meg magunkat, vagy nem vesszük föl keresztünket.

Hogy valamennyire pótoljam a hiányt, megpróbálom először is megmutatni, mit jelent magunk megtagadása és a kereszt felvétele, másodszor pedig azt, hogy ha valaki nem szívvel-lélekkel Krisztus tanítványa, annak oka a fent említett magatartás hiánya.

I.

1 Először szeretném megmutatni, mit jelent „megtagadni magunkat és minden nap felvenni keresztünket". Mindenekelőtt ezt kell megvizsgálnunk és teljesen megértenünk, mégpedig azért, mert számos hatalmas ellenség minden másnál inkább ezt támadja. Egész természetünk lázad ellene és védekezik; ezért a világi ember, aki a természetet követi, és nem a kegyelem talaján áll, hallani sem akar róla. Lelkünk nagy ellensége pedig, aki nagyon is jól tudja, milyen fontos ez, minden követ megmozgat ellene. Sőt mi több: akik valamilyen mértékben lerázták az Ördög igáját, akik megtapasztalták, különösen az utóbbi években, a kegyelem valódi művét szívükben, még ők sem barátai a keresztyénség e nagyszerű tanának, holott Mesterük kifejezetten ragaszkodott hozzá. Egyesek oly keveset tudnak róla, mintha a Biblia egy szóval sem említené. Mások még messzebb mennek: akaratlanul tele vannak komoly előítélettel vele szemben. Az ilyesmi részben névleges keresztyének hatása, akik szépeket mondanak és tesznek, akiknek a kegyességéből semmi nem hiányzik, csak az erő; akiknek a vallásossága semmit sem nélkülöz, csak az igazi lelkületet; másrészt olyanoké, akik valamikor „megízlelték a jövendő világnak erőit", csak azóta elveszítették. De hát nincsenek-e közöttük is olyanok, akik nem hanyagolják el az önmegtagadást, másoknak is ajánlva azt? Nem nagyon

ismered az emberiséget, ha ezt hiszed. Vannak egész testültek, amelyek majdhogynem hadat üzennek neki. Hogy Londonnál messzebbre ne menjünk: nézd meg a predesztinációsok egész közösségét, akiket Isten ingyen kegyelme nemrégen kihívott a testies élet sötétségéből a hit világosságára! Vajon példaképei ők az önmegtagadásnak? Milyen kevesen vannak közöttük, akik legalább állítják, hogy gyakorolják azt! Milyen kevesen vállalják magukra, illetve helyeslik, ha más gyakorolja! Ehelyett állandóan a lehető legrosszabb színben tüntetik föl, mintha ez a tanítás azt jelentené, hogy „cselekedetek által akarunk üdvözülni", vagy „tulajdon igazságunkat igyekeznénk érvényesíteni". S az antinomiánusok minden fajtája, a higgadt morva testvértől a féktelen, dagályos nagyhangúig mindenféle szabados gondolkodású készségesen csatlakozik azokhoz, akik ostobán, semmitmondóan *törvényességről* és *a törvény hirdetéséről* kiabálnak. Ezért állandóan fennáll a veszély, hogy hamis tanítók vagy hamis testvérek (akiket többé-kevésbé megtévesztett az evangélium egyszerűsége) hízelgéssel, megfélemlítéssel vagy gúnyolódással elijesztenek ettől a fontos evangéliumi tantól, ha nem gyökerezel mélyen benne. Tehát mielőtt, mialatt és miután ezt olvasod, imádkozz buzgón, hogy Isten ujja írja az üzenetet kitörölhetetlenül a szívedbe.

2 Mi az önmegtagadás? Miben kell magunkat megtagadnunk? Miért szükséges ez? Azt felelem, hogy minden gondolkodó lény legfelsőbb, megváltoztathatatlan mércéje Isten akarata, mely egyformán kötelező a menny összes angyalaira és minden földi emberre. Nem is lehet másképp: ez a teremtmény és Teremtője közötti viszony természetes, szükségszerű következménye. De ha Isten akarata tetteinknek egyetlen mércéje mindenben, nagy és kis jelentőségű dolgokban egyaránt, ebből tagadhatatlanul következik, hogy semmiben nem szabad saját akaratunkhoz ragaszkodnunk. Ez tehát az önmegtagadás mibenléte, alapja és oka. Lényege az, hogy megtagadjuk, illetve visszautasítjuk saját akaratunk követését, mert belátjuk, hogy Isten akarata az egyetlen mércéje tetteinknek. Látjuk ennek az okát is: mert teremtményei vagyunk, mert „ő alkotott minket és nem magunk".

3 Az önmegtagadásnak ez az indoka kell hogy vonatkozzék még Isten angyalaira is a mennyben, úgyszintén a Teremtője kezéből kikerült ártatlan és szent emberre. A másik ok az az állapot, amiben az emberek a bűneset óta élnek. Mindnyájan „vétekben fogantattunk, és bűnben melengetett

minket az anyánk". Természetünk teljesen romlott, összes lehetőségével és képességével együtt. Akaratunk – az előbbiekhez hasonlóan –, ugyancsak mindenképpen arra hajlik, hogy természetes romlottságunk kedvében járjon. Isten viszont azt akarja, hogy ellenálljunk a romlottságnak, és szembeszegüljünk vele, nemcsak néha vagy bizonyos dolgokban, hanem mindig és mindenben. Ez tehát az állandó és egyetemes önmegtagadásnak a másik indoka.

4 Kissé jobban szemléltetve: Isten akarata olyan, mint az ösvény, mely egyenesen őhozzá vezet. Az ember akarata, mely egykor azzal párhuzamos volt, most másféle út. Nemcsak különbözik az eredetitől, hanem jelenlegi állapotunkban éppen az ellentéte: eltávolít Istentől. Ha tehát az egyikre rálépünk, akkor szükségszerűen el kell hagynunk a másikat. Nem járhatunk egyszerre mind a kettőn. Igaz, hogy *gyenge szívű és erőtlen kezű* emberek mehetnek *kétfelé,* hol egy bizonyos irányba, hol az ellenkezőjébe. De azonos időben nem járhatnak két úton: nem tudják saját akaratukat és ugyanakkor Isten akaratát követni. Választaniuk kell a kettő között: vagy megtagadják Isten akaratát, hogy a sajátjukat követhessék, vagy önmagukat tagadják meg, hogy Isten akarata szerint járjanak.

5 Kétségtelenül jó érzés egy ideig saját akaratunkat érvényesíteni, és amikor csak lehet, kedvében járni természetünk romlottságának. Azonban ha bizonyos dolgokban engedünk neki, ezáltal támogatjuk akaratunk elferdülését, és ha kedvében járunk, mind romlottabbá tesszük természetünket. Mint ahogy valami jóízű étellel gyakran testi betegségünket segítjük elő – örömöt jelent az ízlelésnek, de súlyosbítja a bajt: ez szintén gyönyörűséget hoz, de halált is.

6 Mindent figyelembe véve tehát az önmegtagadás akaratunk megtagadását jelenti, bármilyen örömmel kecsegtessen, amennyiben az nem egyezik Isten akaratával. Azt jelenti, hogy bármi örömöt megtagadunk magunktól, ami nem Istentől ered s nem hozzá vezet. Vagyis nem térünk le a számunkra kijelölt útról még a nyájas, virágos ösvényre sem, visszautasítjuk, amiről tudjuk, hogy halálos méreg, még ha ízletes is.

7 S aki csak Krisztust akarja követni, aki igazi tanítványa akar lenni, nemcsak meg kell tagadja magát, hanem a keresztjét is fel kell vennie. A ke-

reszt mindaz, ami ellenkezik akaratunkkal, mindaz, ami nem tetszik természetünknek. Tehát keresztünk felvétele kicsit többet jelent, mint az önmegtagadás; kicsit magasabbra törekszik, s nehezebb feladat a testnek és vérnek. Hiszen könnyebb lemondani az örömről, mint szenvedést vállalni.

8 Ha Isten akarata szerint futjuk „az előttünk levő küzdő tért", utunkon gyakran bukkanunk keresztre: valamire, ami nemcsak nélkülözi az örömöt, hanem egyenesen fájdalmas; olyasmire, ami akaratunkkal ellentétes, természetünknek visszatetsző. Mit tegyünk ilyenkor? Egyszerű a választás: vagy fel kell vennünk keresztünket, vagy eltérünk Isten útjától, a „nekünk adott szent parancsolattól". Esetleg megállunk vagy egyenesen visszafordulunk az örök kárhozat felé!

9 Hogy meggyógyuljunk a romlottságból, abból a gonosz állapotból, mellyel mindenki a világra jön, sokszor szükséges, hogy úgymond kivájjuk a jobb szemünket, vagy levágjuk a jobb karunkat – és milyen fájdalmas mind maga a tett, amit végre kell hajtanunk, mind a gondolat, hogy ez az egyetlen lehetőségünk. Például búcsút inteni egy ostoba vágynak vagy szélsőséges érzelemnek, illetve elszakadni ezek tárgyától, mert enélkül nem tudnánk kioltani a szenvedélyt. Az előbbi eset, az elszakadás egy bizonyos vágytól vagy érzelemtől, ami mélyen gyökerezik lelkünkben, gyakran olyan, mint a kardvágás, amikor „a szív és lélek, az ízek és a velők megoszlanak". Utána az Úr mint ötvös ül lelkünk felett, hogy tisztító tűzében kiégessen minden salakot belőle. Ez valóban a kereszt, ami mélységesen fájdalmas, de így kell lennie, ez a természetéből adódik. A lelket nem lehet fájdalom nélkül szétszaggatni illetve tűzön átvinni.

10 Az utóbbi eset, amikor meg akarjuk gyógyítani a bűntől beteg lelket, kikezelni valami ostoba vágyból vagy túlhajszolt érzelemből, sokszor ugyancsak fájdalmas – de nem a gyógymód, hanem a baj gyökere miatt. Amikor Urunk azt mondta a gazdag ifjúnak: „Eredj, add el vagyonodat, és oszd ki a szegényeknek" (mert jól tudta, hogy csak így tudja kigyógyítani kapzsiságából), már a gondolat is annyira fájdalmas volt, hogy az illető „elment megszomorodva". Inkább a menny reménységéről mondott le, mint földi vagyonáról. Nem tudta rászánni magát, hogy hordozza ezt a terhet, hogy felvegye ezt a keresztet. Pedig Krisztus minden követőjének így vagy úgy „fel kell vennie az ő keresztjét minden nap".

11 A keresztünket „felvenni” kissé különbözik attól, hogy „hordozni”. Akkor „hordozzuk keresztünket”, ha szelíden, belenyugvással elszenvedjük az akaratunk ellenére ránk mért sorsot. Viszont nem „vesszük fel keresztünket” igazán, csak ha önként elszenvedjük, amit hatalmunkban lenne kikerülni, ha szándékosan magunkévá tesszük Isten akaratát akkor is, ha a miénkkel nem egyezik; amikor a fájdalmasat választjuk, mert bölcs és kegyelmes Teremtőnknek ez a rendelése.

12 Krisztus minden tanítványának feladata, hogy felvegye keresztjét, és ne csak hordozza. Bizonyos értelemben az nem kizárólag az *övé*, hanem sokan osztoznak benne. Hiszen nem ér senkit egyéb kísértés, εἰ μὴ ἀνθρώπινος „csak emberi”, ami megfelel a világban élők közös természetének és helyzetének. Másrészt viszont, minden körülményt figyelembe véve mégis az övé, csak az övé. Isten neki készítette el, neki adta szeretetének jeleként. S ha így is fogadja, ha olyan eszközöket használ a teher enyhítésére, amikre a keresztyén bölcsesség vezeti, s nyugszik, mint az agyag a fazekas kezében, úgy Isten javára fordítja a megpróbáltatást, tekintetbe véve annak minőségét, mennyiségét, fokozatát, időtartamát és minden más körülményét.

13 Mindebben könnyű elgondolnunk, hogyan munkálkodik áldott Urunk mint lelkünk orvosa, nem csupán saját „tetszésére, hanem javunkra, hogy szentségében részesüljünk”. Ha sebeink tisztogatása közben fájdalmat okoz, csak gyógyulásunk érdekében teszi. Lemetszi, ami üszkös, ami romlott, hogy megóvja az egészséges részt. S ha önként le tudunk mondani egy végtagunkról, hogy egész testünk el ne vesszen, mennyivel inkább döntenénk átvitt értelemben úgy, hogy levágjuk a jobb kezünket, nehogy egész lelkünk a pokolba kerüljön!

14 Világos tehát, mi a természete és indítéka a kereszt felvételének. Nem azt jelenti, hogy *fegyelmezzük magunkat* (mint egyesek mondják), hogy szó szerint szaggatjuk saját testünket, hogy szőrcsuhát, szöges övet vagy valami egészségre káros dolgot viselünk (bár nem tudjuk, Isten mit vesz tekintetbe azok esetében, akik tudatlanságból, nem szándékosan cselekszenek így); hanem azt, hogy magunkévá tesszük Isten akaratát, noha ellenkezik a miénkkel, hogy jótékony, bár keserű gyógyszereket választunk, hogy önként elfogadjuk az ideig tartó szenvedést, akármiből álljon, akármilyen nehéz legyen, ha lényegében vagy pillanatnyilag szükséges az örök boldogságunkhoz.

II.

1 Másodszor azt akartam megmutatni, hogy az emberek azért nem követik teljesen Krisztust, és azért nem tanítványai szívvel-lélekkel, mert nem tagadják meg magukat, illetve nem veszik föl keresztjüket.

Igaz, hogy bizonyos esetekben ez részint annak tudható be, hogy a kegyelem eszközeivel hiányos kapcsolatuk van: nem hallják Isten igaz szavát hatalommal hirdetni, nincs részük a sákramentumokban illetve a keresztyén közösségben. De ahol ezek nem hiányoznak, ott mindig az önmegtagadás és a kereszt felvételének elutasítása akadályozza leginkább, hogy Isten kegyelmét megkapjuk, vagy növekedjünk benne.

2 Néhány példa segíthet ezt megérteni. Valaki hallja az Igét, mely lelkét megmentheti. Tetszik neki, amit hall, elismeri az igazságot, ami kicsit hat is rá. Azonban halott marad „vétkeiben és bűneiben", érzéketlen és nem serken föl. Miért? Mert nem akar megválni kedvenc bűnétől, bár tudja, hogy az utálatos az Úr előtt. Vágyakkal, szentségtelen kívánságokkal telve jött hallgatni az Igét, s nem akar tőlük elszakadni. Ezért nem érinti mélyen az Ige, hanem balgatag szíve még inkább megkeményedik, vagyis érzéketlen marad, nem ébred föl, mert nem akarja megtagadni magát.

3 Tegyük fel, hogy ébredezni kezd álmából, és szeme kissé kinyílik. Miért csukja be oly gyorsan? Miért süllyed vissza a halál álmába? Mert újra enged kedvenc bűnének, újra iszik a gyönyörűséges méregből. Ezért lehetetlen tartósan hatni a szívére, vagyis amiatt esik vissza halálos érzéketlenségébe, mert nem akarja megtagadni magát.

4 Azonban nem mindenki ilyen. Sokszor találkozunk fölébredtekkel, akik többé nem alszanak el. Az Ige érintése nem halványul el bennük; nemcsak mély, hanem maradandó hatással van életükre. Sokan közülük mégsem találták meg, amit kerestek; sírnak, és nem tudnak megvigasztalódni. Ugyan miért? Mert nem „teremnek megtéréshez illő gyümölcsöket", mert a kapott kegyelem szerint nem „kerülik a rosszat és nem cselekszik a jót". Nem hagynak fel az őket környékező bűnnel, ami természetükből, neveltetésükből, hivatásukból adódik. Vagy – mivel kellemetlenséggel járna – elmulasztják cselekedni a jót, amit megtehetnének, és amiről tudják, hogy

meg kellene tenniük. Ezért nem jutnak hitre, mert nem akarják „megtagadni magukat”, nem akarják „felvenni a keresztjüket”.

5 De vegyünk egy másik embert, aki valóban megkapta „a mennyei ajándékot”, valóban „megízlelte a jövendő világ erőit”, látta „Isten dicsőségének világosságát Jézus Krisztus arcán”; a „békesség, mely minden értelmet felülhalad” uralkodott szívében és elméjében; és „az Istennek szerelme kitöltetett szívébe a Szentlélek által, aki adatott néki” – és most mégis ugyanolyan gyenge, mint akárki más. Újból élvezi a világi örömöket, s nagyobb gyönyörűséget lel a látható dolgokban, mint a láthatatlanokban. Értelmének szeme újra bezárult, úgyhogy nem „látja a láthatatlant”. Szeretete kihűlt, és Isten békessége már nem uralkodik a szívében. Nem is csoda, hiszen ismét teret engedett az Ördögnek, és megszomorította Isten Szentlelkét. Megint a bolondsághoz fordult, valami élvezetes bűnhöz, ha talán nem is külsőleg, de a szívében. Teret engedett a büszkeségnek, haragnak, kívánságnak, önfejűségnek, makacsságnak. Vagy nem gerjesztette föl Istennek benne lévő kegyelmi ajándékát, hanem engedett a lelki restségnek, és nem vette a fáradságot, hogy „imádkozzon minden időben, vigyázva ugyanezen dologban minden állhatatossággal”. Így hitében hajótörést szenvedett, mert nem akarta megtagadni magát és naponta felvenni keresztjét.

6 De talán nem futott zátonyra a hite, talán még mindig van benne valami a fiúság Lelkéből, mely továbbra is bizonyságot tesz lelkével együtt, hogy Isten gyermeke. Azonban nem „törekszik tökéletességre”, nem éhezi és szomjúhozza az igazságot, nem sóvárogja, mint szarvas a forrás vizét, az Istenhez való teljes hasonlóságot, az ő képében való gyönyörködést. Ehelyett elméje fáradt, alélt, mint aki élet és halál között lebeg. S miért van ez így, ha nem azért, mert elfelejtette Isten szavát: „a cselekedetekből lesz teljessé a hit”? Nem munkálkodik odaadó buzgósággal Isten ügyében. Nem „állhatatos a – nyilvános illetve magán – könyörgésben”; sem az úrvacsoravételben, az Ige hallgatásában, a róla való elmélkedésben, sem a böjtölésben, sem a gyülekezeti alkalmakon való részvételben. S ha nem is hanyagolja el teljesen ezeket az eszközöket, nem használja mindegyiket teljes mértékben. Esetleg nem odaadó a jó cselekedetekben, illetve a kegyesség gyakorlásában. Vagy nem olyan irgalmas, mint lehetne Istentől kapott teljes képessége szerint. Nem szolgálja buzgón az Urat azáltal, hogy mindenkivel mindenféle jót tesz, amennyire csak telik tőle, lelki és

testi értelemben egyaránt. És miért nem állhatatos az imádságban? Mert szárazság idején azt fájdalmasnak és nehéznek találja. Nem hallgatja az Igét minden adandó alkalommal, mert édes az álom, vagy hideg van, vagy sötét, vagy esik az eső. De miért nem állhatatos az irgalmas cselekedetekben? Mert addig nem tud kenyeret adni az éhezőnek, vagy ruhát a mezítelennek, amíg kevesebbet nem költ saját ruházatára, vagy olcsóbb és kevésbé ínyenc falatokat nem eszik. Aztán a betegek vagy rabok látogatása sok kellemetlenséggel jár. S így van ez a lelki irgalom más cselekedeteivel is, különösen a feddéssel. *Megfeddené* felebarátját, de néha szégyenérzet, néha félelem akadályozza. Hiszen nemcsak gúny tárgyává teheti magát, hanem még nagyobb kellemetlenség is érheti. Ilyen és hasonló megfontolások után elhagyja az irgalom és kegyesség egyikmásik vagy talán mindegyik cselekedetét. Ezért hite nem lesz tökéletes, a kegyelemben sem növekedhet, mégpedig azért, mert nem tagadja meg magát, és nem veszi föl keresztjét minden nap.

7 Nyilvánvaló tehát, hogy vagy az önmegtagadás, vagy keresztünk felvételének hiánya az oka annak, ha valaki nem követi mindenestől az Urat, és nem szívvel-lélekkel Krisztus tanítványa. Ebből adódik, hogy aki halott a bűnben, nem ébred föl, bár megfújják a trombitát; hogy aki elkezdene felébredni álmából, abban sincs mély vagy maradandó bűnbánat; hogy aki mélységesen és minden kétséget kizáróan meggyőződött bűnösségéről, az sem nyeri el bűnei bocsánatát; hogy egyesek, akik megkapták ezt a mennyei ajándékot, nem tartják meg, hanem hitük hajótörést szenved; hogy mások, ha nem is húzza vissza őket a kárhozat, elméjükben mégis fáradtak, elaléltak, s nem érik el Istennek a Krisztus Jézusban onnét felülről való elhívása jutalmát.

III.

1 Könnyű ebből megállapítani, hogy nem ismerik sem az Írásokat, sem Isten erejét, akik közvetlenül vagy közvetve, nyilvánosan vagy magánvéleményként ellenzik az önmegtagadás és a naponkénti keresztfelvétel tanát. Figyelmen kívül hagynak száz Igét s ráadásul Isten szavának általános üzenetét is. Milyen tökéletesen tájékozatlanok az eredeti, igaz keresztyén tapasztalatot illetően, ahogy a Szentlélek egykor munkálkodott, és ma is munkálkodik az emberek lelkében! Lehet, hogy nagyon is hangosan, magabiztosan szólnak (ami a tudatlanság természetes gyümölcse), mintha

kizárólag ők értenék Isten szavát és gyermekeinek tapasztalatát, de mondanivalójuk, bárhogy értelmezzük, csak *üres beszéd.* Megmérettek a mérlegen, és könnyűnek találtattak.

2 Másodszor azt is megérthetjük mindebből, hogy nemcsak személy szerint megannyi ember, hanem egy tömbben egész közösségek, melyek egykor égő és fénylő szövétnekek voltak, valójában miért veszítették el mind fényüket, mind melegüket. Talán nem gyűlölték és ellenezték, de kevésre becsülték ezt a drága evangéliumi tant. Ha nem is mondták vakmerően: *Abnegationem omnem proculcamus, internecioni damus* (az önmegtagadást eltapossuk, pusztulásra szánjuk), azonban nem is értékelték rendkívüli fontossága szerint, és gyakorolni sem igyekeztek. *Hanc mystici docent,* mondta egy neves, de rossz ember: „A *misztikus* írók tanítják az önmegtagadást." Egyáltalán nem, hanem az *ihletett* írók! S Isten tanítja azt minden léleknek, aki kész meghallani a szavát.

3 Harmadszor azt érthetjük meg ebből, hogy kevés, ha az evangélium egy szolgája csupán nem utasítja el az önmegtagadás tanát, és nem mond ellene semmit. Nem, sőt azzal sem tesz eleget kötelességének, ha egy keveset szól mellette. Amennyiben tiszta akar maradni minden ember vérétől, úgy folyamatosan és nyomatékkal kell róla beszélnie, vésse a lehető legérthetőbben és legerőteljesebben gyülekezete lelkébe, hogy ez milyen fontos. Unszoljon teljes erejével mindenkit, mindig, mindenhol: „Szabályra új szabály, szabályra új szabály, parancsra új parancs, parancsra új parancs." Így lehet tiszta a lelkiismerete, így mentheti meg lelkét és azokat, akik hallgatják.

4 Végül pedig vigyázzatok, hogy a hallottakat alkalmazzátok mindnyájan saját lelketekre! Gondolkodjatok róla magatokban, elmélkedjetek róla szívetekben! Vigyázzatok, hogy ne csak alaposan megértsétek, hanem emlékezzetek is rá életetek végéig! Kiáltsatok az erőshöz erőért, hogy amint megértettétek, úgy gyakorolhassátok is! Ne késsetek, hanem azonnal lássatok hozzá, ettől az órától kezdve! Tegyétek mindig, éljetek az ezernyi lehetőséggel, melyek az életben mindenütt adódnak! Gyakoroljátok naponta, szünet nélkül, attól a pillanattól kezdve, hogy kezeteket az eke szarvára vetitek; s tartsatok is ki benne mindvégig, amíg lelketek vissza nem tér Istenhez!

A GONOSZ BESZÉD GYÓGYÍTÁSA

NEGYVENKILENCEDIK IGEHIRDETÉS

„Ha pedig a te atyádfia vétkezik ellened,
menj el és dorgáld meg őt négyszemközt:
ha hallgat rád, megnyerted a te atyádfiát;
ha pedig nem hallgat rád,
végy magad mellé még egyet vagy kettőt,
hogy két vagy három tanú vallomásával
erősíttessék minden szó.
Ha azokra nem hallgat,
mondd meg a gyülekezetnek;
ha a gyülekezetre sem hallgat,
legyen előtted olyan,
mint a pogány és a vámszedő."
(Máté 18,15-17)

1 „Senkit ne szidalmazzatok" – mondja a nagy apostol, ami olyan világos parancs, mint az, hogy „Ne ölj!" De ki az, még a keresztyének között is, aki megtartja ezt a parancsot? Bizony milyen kevesen vannak, akik egyáltalán megértenék! Mi a szidalmazás? Nem ugyanaz, ahogy egyesek gondolják, mint a hazugság vagy a rágalmazás. Lehet, hogy amit mondasz, olyan igaz, mint a Biblia, mégis szidalmazás. Ugyanis a szidalmazás nem több és nem kevesebb, mint ha valakiről, aki nincs jelen, rosszat beszélünk: az illető háta mögött elmondjuk, hogyan tett vagy szólt valami rosszat. Tegyük föl, hogy láttunk egy embert részegen, vagy hallottuk őt káromkodni, szitkozódni. Ha távollétében továbbadom a látottakat illetve hallottakat, akkor szidalmazom. Magyarul van rá egy nagyon jó szó: kibeszélem. Az angol azt mondja: hátba vágom. Nem nagyon különbözik ez attól, amit általában rosszindulatú pletykának hívunk. Ha szelíden és

csendesen meséljük el (talán azt hangoztatva, hogy jót akarunk az illetőnek vagy reméljük, hogy csak nem állnak ilyen rosszul a dolgok), akkor suttogásnak nevezzük ezt. De akárhogy is tesszük, ugyanarról van szó: a lényeg nem más, csak a körülmény. Ez még mindig gonosz beszéd, még mindig megtapossuk azt a parancsot, hogy „senkit ne szidalmazzatok", ha valaki hibájáról olyankor beszélünk, amikor nincs jelen, hogy megvédje magát.

2 Milyen gyakori ez a bűn minden rendű és rangú emberek között! Szüntelenül beleesik előkelő és közember, gazdag és szegény, bölcs és bolond, tanult és tanulatlan. Akik minden másban különböznek, ebben hasonlók. Milyen kevesen tanúsíthatják Isten előtt: „Ártatlan vagyok, mindig závárt tettem szájamra és megőriztem ajkaim nyílását." Hallottál-e hosszabb beszélgetést, melynek nem volt része a szidalmazás? Még olyanok között is, akik általában szem előtt tartják Isten félelmét, és valóban botránkozás nélküli lelkiismeretre törekszenek mind Isten, mind ember előtt.

3 Mivel ilyen elterjedt ez a bűn, nehéz elkerülni. Minden oldalról körülvesz, úgy hogy ha nem vagyunk mélységesen tudatában a veszélynek s nem védekezünk folyamatosan ellene, akkor valószínűleg elragad az ár. Ezen a téren szinte az egész emberiség szövetkezett ellenünk. Példájuk ránk is hat, bár azt sem tudjuk, hogyan; észrevétlenül utánozni kezdjük őket. Ráadásul bensőnk is javallja, nemcsak a külvilág. Alig van olyan gonosz indulat az ember elméjében, ami alkalomadtán kielégülést ne találna benne, s ezért ösztönöznek is rá. Kielégíti büszkeségünket, ha mások hibáiról beszélhetünk, amelyekben mi nem érezzük vétkesnek magunkat. Elnézzük magunknál a haragot, az ellenszenvet és minden rosszindulatú érzést, ha azok ellen szólunk, akikkel elégedetlenek vagyunk. A felebarát bűneit sorolva az ember sok esetben saját ostoba és káros vágyait elégíti ki.

4 Amiatt is nehezebb elkerülni a gonosz beszédet, mert gyakran álruhában támad. Nemes, nagylelkű, (sőt jó, ha azt nem mondjuk, hogy) szent indulat sarkall e gonosz teremtések elleni beszédre! Azért vétkezünk, mert gyűlöljük a bűnt! Azért szolgáljuk az Ördögöt, mert Istenért buzgólkodunk! Csak hogy megbüntessük a gonoszokat, azért követünk el ilyen gonoszságot. „Az indulatok – mondja valaki – mind igazolják önmagukat", és rávesznek a bűnre szentség látszata mellett.

5 Nincs hát módja, hogy elkerüljük a csapdát? Kétségtelenül van. Áldott Urunk világosan kijelölte követőinek az utat a fönti szavakban. Aki óvatosan és állandóan ezen az ösvényen jár, nem fog szidalmazásba esni. Ez a szabály vagy tévedhetetlenül megakadályozza ezt a bűnt, vagy biztosan meggyógyít belőle. A megelőző versekben Urunk azt mondta: „Jaj a világnak a botránkozások miatt" – kimondhatatlan nyomorúság jön a világra e káros forrásból (*botránkozás* minden, ami miatt valaki letér Isten útjáról, akadályoztatik rajta). „Mert szükség, hogy botránkozások essenek", ez a világ rendje, ilyen az emberiség gonoszsága, bolondsága és gyengesége, „de jaj annak az embernek – nyomorult az az ember –, aki által a botránkozás esik. Ha pedig a te kezed vagy a te lábad vagy a te szemed botránkoztat meg téged", ha a legnagyobb élvezet, a legszeretettebb és legtökéletesebb ember térít le vagy akadályoz utadon, „vájd ki azt," vágd le, vesd el! De hogyan tudjuk elkerülni, hogy egyeseket megbotránkoztassunk, vagy hogy mások minket megbotránkoztassanak? Különösen, ha tegyük fel, valami rosszat tesznek, és saját szemünkkel látjuk? Urunk itt megtanít rá; biztos módszert ad, hogy elkerüljük a botránkozást és mások szidalmazását. „Ha pedig a te atyádfia vétkezik ellened, menj el és dorgáld meg őt négyszemközt: ha hallgat rád, megnyerted a te atyádfiát; ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egyet vagy kettőt, hogy két vagy három tanú vallomásával erősíttessék minden szó. Ha azokra nem hallgat, mondd meg a gyülekezetnek; ha a gyülekezetre sem hallgat, legyen előtted olyan, mint a pogány és a vámszedő."

I.

1 Először is: „Ha a te atyádfia vétkezik ellened, menj el és dorgáld meg őt négyszemközt!" Ha keresztülvihető, legjobb szó szerint követni ezt az első szabályt. Ha tehát saját szemeddel látod, hogy testvéred, egy másik hívő kétségtelenül vétkezik, vagy saját füleddel hallod, úgyhogy nem tudsz kételkedni benne, akkor világos, hogy mit kell tenned: ragadd meg a legelső alkalmat, menj el hozzá, és ha beenged, „dorgáld meg őt négyszemközt!" Nagyon kell vigyáznunk, hogy helyes lelkülettel és jól végezzük ezt el. A dorgálás sikere nagyrészt attól függ, amilyen lelkülettel végezzük. Imádkozz hát buzgón Istenhez, hogy alázatosan végezhesd, azzal a komoly és mély meggyőződéssel, hogy egyedül Isten miatt vagy te más, és ha a mondottakból valami jó származik, azt maga Isten fogja elvégezni. Imádkozz, hogy az Úr megvédje szívedet, világosítsa meg elmédet és olyan szavakat adjon nyelvedre, amiket megáldhat. Vigyázz, hogy szelí-

den és alázatosan beszélj, mert „ember haragja Isten igazságát nem munkálja”. Ha „előfogja az embert valami bűn”, csak a „szelídség lelke” tudja helyreigazítani. Ha ellenáll az igazságnak, nem tudjuk másképp rávezetni annak megismerésére, csak ha gyengédek vagyunk hozzá. Beszélj vele szelíd szeretettel, melyet „sok vizek el nem olthatnak”. Ha a szeretetet le nem győzik, akkor az mindent le tud győzni. Ki mérheti meg a szeretet erejét?

„A szeretet meghajthatja a merev nyakat,
A követ hússá változtathatja,
A gyémántkemény szívet is
Megpuhítja, megolvasztja, átszegezi és megtöri.”

Biztosítsd őt szeretetedről, és „eleven szenet gyűjtesz az ő fejére”.

2 De arra is vigyázz, hogy beszéded módja Krisztus evangéliuma szerint való legyen! Kerülj mindent tekintetedben, mozdulataidban, szavaidban és hangvételedben, amin büszkeség vagy önteltség érződnék! Tudatosan mellőz mindent, ami fölényes vagy dogmatikus, mindent, ami gőgre vagy fennhéjázásra mutat. Óvakodj a legmesszebbmenőkig a megvetéstől, erőszaktól vagy lenézéstől! Hasonlóképpen kerüld a harag látszatát, és szólj bár világosan, ne legyen abban szidás, káromló ítélet, a heveskedésnek jele sem, csak szeretet. Mindenekfölött a gyűlöletnek vagy rosszakaratnak árnyéka se vetődjön rá; szavaid ne legyenek keserűek vagy fanyarok, hanem a nyájasság, szívélyesség nyelvét és légkörét használd, hogy kitűnjön: szívbeli szeretetből jön minden. Ennek a gyengédségnek azonban nem kell, nem szükséges megakadályoznia, hogy a lehető legkomolyabban és legünnepélyesebben szólj az illetőhöz; amennyire lehet, Isten Igéjének szavaival (mert nincs hozzá hasonló), s annak színe előtt, aki eljön, hogy megítélje az élőket és holtakat.

3 Ha nem tudsz személyesen beszélni vele vagy nem tudod elérni, küldhetsz mást is – egy közös barátot, akinek a körültekintésében és egyenességében teljességgel megbízhatsz. Ilyesvalaki, ha a te nevedben szól, valamint a fönt leírt lelkülettel és módon, megfelel erre a célra, és kellőképpen elvégezheti helyetted a szolgálatot. Csak vigyázz, úgy ne tégy, mintha nem lenne alkalmad, s így elkerüld a keresztet! Azt se vedd biztosra, hogy nem fog beengedni az illető, ha meg sem próbáltad! Mindig sokkal jobb, ha személyesen tudsz beszélni vele. Küldj azonban mást, ha te nem tudsz elmenni: ez a semminél jobb.

4 De mi történjen, ha sem elmenni nem tudsz, sem megbízható küldöttet találni? Ha valóban ez a helyzet, akkor már csak az írás marad. Néha ez a legtanácsosabb módja a beszédnek. Például akkor, ha az illető olyan indulatos és hirtelen haragú, hogy nem könnyen viseli a dorgálást, különösen a vele egyenrangútól vagy alatta állótól. Írásban viszont úgy lehet előadni és tompítani a mondanivalót, hogy sokkal elviselhetőbb legyen. Emellett sokan inkább elolvassák azt, amit nem tudtak volna meghallgatni. Nem támadja olyan hévvel a büszkeségüket, nem érinti olyan érzékenyen a becsületüket. S ha először nincs is nagy hatása, talán a másodszori átolvasás megindítja őket, s végiggondolva a dolgot, szívükre veszik, amit addig semmibe vettek. Ha aláírod, akkor ez majdnem ugyanolyan, mintha elmennél hozzá és személyesen beszélnél vele. Ezt mindig meg kell tenned, hacsak valami különleges okból nem lenne kívánatos.

5 Ne felejtsük, hogy Urunk ellentmondást nem tűrően megparancsolja, hogy tegyük meg ezt a lépést, de azt is megparancsolja, hogy először ezt a lépést tegyük meg, mielőtt máshoz folyamodnánk! Nincs alternatíva, nincs más választás: ez az út, ezen járj! Igaz, hogy arra is felszólít, hogy ha szükséges, akkor tegyünk még két másik lépést, de mindkettőt ez után kell tennünk, egyiket sem előtte. Még kevésbé szabad valami máshoz folyamodnunk ez előtt vagy ez mellett. Ha bármi mást teszünk, vagy ezt nem tesszük meg, az egyenlőképpen nem menthető.

6 Ne próbáld mentegetni magad – ha egészen mást teszel – azzal, hogy „addig nem szóltam senkinek, amíg annyira a szívemre nem nehezedett, hogy nem tudtam megállni”. Nyomta a szívedet! Nem csoda, hacsak lelkiismereted el nem halt, hiszen vádolt a bűn, mert nem engedelmeskedtél Isten egy világos parancsának! Azonnal el kellett volna menned, és megdorgálnod atyádfiát „négyszemközt”. Ha nem mentél, akkor mi mást várhattál volna, mint a szíved megnehezedését (hacsak teljesen meg nem keményedtél), hiszen Isten parancsolatát megtapostad, és „gyűlölted a te atyádfiát a szívedben”. S hogyan akarsz könnyíteni magadon? Isten vádol a mulasztás bűne miatt, mivel nem mondtad meg testvérednek, amiben vétkezett, te meg azzal vigasztalod magad e vád alatt, hogy bűnt követsz el: valaki másnak mondod meg testvéred vétkét! Drága ár bűnön venni meg a könnyebbséget! Bízom Istenben, hogy nem lesz nyugvásod, hanem még inkább fogja nyomni a szívedet, amíg „el nem mész atyádfiához”, és vele beszélsz, senki mással!

7 Csak egy kivételt tudok erre a szabályra: el tudom képzelni, hogy a bűnös távollétében kell őt megvádolni, hogy megvédjük az ártatlanokat. Például tudomásodra jut, hogy valaki terveket forral felebarátja tulajdona vagy élete ellen. Lehet, hogy a körülmények miatt nem tudod máshogy megakadályozni ezt, csak úgy, hogy haladéktalanul tudomására hozod annak, aki ellen a terv irányul. Ebben az esetben tehát félreteheted azt a szabályt és az apostolét is, hogy „senkit ne szidalmazzatok". Ilyenkor jogod, sőt kötelességed, hogy szidalmazz valakit, aki nincs jelen, hogy megakadályozd, hogy rosszat tegyen másokkal és ugyanakkor magával. De közben ne feledd, hogy minden szidalmazás természeténél fogva halálos méreg! Tehát ha néha orvosságként kell használnod, félj ér rettegj, hiszen olyan veszélyes gyógyszer, hogy csak az elengedhetetlen kényszer indokolja a használatát. Használd tehát olyan ritkán, amilyen ritkán csak lehet, csak ha ennyire szükséges, s még akkor is a lehető legkevesebbet használj fel belőle, csupán amennyi a cél eléréséhez szükséges! Minden más esetben „menj el, és dorgáld meg őt négyszemközt!"

II.

1 De mi van akkor, ha „nem hallgat rám?" Ha a jóért rosszal fizet? Ha haragra gerjed, s nem indul bűnbánatra? Ha teljesen hiábavaló, hogy meghallgatott, s tovább folytatja a rosszat? Várhatólag gyakran ez lesz a helyzet. A legszelídebb és leggyengédebb dorgálásnak sem lesz eredménye, hanem az áldás, amit másnak szántunk, saját keblünkre száll vissza. Akkor mit csináljunk? Urunk világos és részletes útmutatást adott. „Végy magad mellé még egyet vagy kettőt": ez a második lépés. Végy magad mellé egy vagy két személyt, akikről tudod, hogy szerető lelkület lakik bennük, szeretik Istent és felebarátjukat. Arra is ügyelj, hogy szerények legyenek és „alázatosságot öltsenek fel"! Legyenek szelídek és gyengédek, türelmesek és hosszútűrők, ne akarjanak „gonosszal fizetni a gonoszért, avagy szidalommal a szidalomért; sőt inkább áldást mondjanak"! Legyenek értelmesek, felruházva mennyei bölcsességgel, elfogulatlanok, nem részrehajlók, ne legyen bennük semmiféle előítélet! Arra is vigyázz, hogy az illető mindkettőt jól ismerje, és jellemüket is! Olyanokat válassz, akiket elfogad!

2 A szeretet megmutatja, hogyan kezeljék az ügyet, az esettől függően. Nem lehet ugyanazon eljárási módot előírni minden esetre. De általánosságban azt tanácsolnám, hogy mielőtt rátérnének a témára, szelíden és szeretettel jelentsék ki: nincs bennük harag vagy előítélet őfelé, csak iránta

való jóakaratból jöttek, és azért avatkoznak bele a dolgába. Hogy ez még nyilvánvalóbb legyen, csendben hallgassák meg, ahogy elismétled, mi módon beszéltél vele, és ő mit mondott a saját védelmére, mielőtt megpróbálnának továbblépni. Ezután könnyebb lesz eldönteniük, miképpen töltsék be szerepüket, „hogy két vagy három tanú vallomásával erősíttessék minden szó", vagyis bármit mondtál, az teljes súlyával hasson az ő tekintélyükkel is megtámogatva.

3 Ezért *(1)* röviden elismételhetik, hogy te mit mondtál és az illető mit válaszolt; *(2)* részletezhetik, megvilágíthatják és megerősíthetik az általad felsorolt okokat; *(3)* nyomatékosabbá tehetik feddésedet azzal, hogy rámutatnak, milyen igazságos, milyen kedves és milyen helyénvaló volt az. Végül pedig ragaszkodhatnak az általad adott tanácshoz vagy javaslathoz. S ha kell, később arra is tanúk lehetnek, hogy mi hangzott el.

4 Erre és az előző szabályra vonatkozóan megfigyelhetjük, hogy Urunk nem ad választási lehetőséget, hanem kifejezetten azt parancsolja, hogy tegyük ezt és semmi mást. Azt is megmondja, mikor tegyük ezt: sem előbb, sem később, hanem *miután* megtettük az első lépést, és *mielőtt* megtennénk a harmadikat. Csak ekkor van jogunk azoknak elmondani, hogy rosszat tett az illető, akiket be szeretnénk vonni a testvéri szeretetnek ebbe a jelentős szolgálatába. Azonban vigyázzunk, el ne mondjuk másoknak, amíg ezt a két lépést meg nem tettük! Ha elmulasztjuk ezt, vagy valami mást teszünk, akkor nem csoda, hogy még mindig nyomja a szívünket! Hiszen vétkeztünk Isten ellen és felebarátunk ellen, s akármivel szépítgetjük eljárásunkat, ha van lelkiismeretünk, bűnünk utolér és lelkünkre terhelődik.

III.

1 Hogy kielégítő útmutatást adjon erre a súlyos esetre, Urunk továbbmegy. „Ha azokra nem hallgat – de csak akkor –, mondd meg a gyülekezetnek!" Ez a harmadik lépés. Csak az a kérdés, hogyan értsük ezt a szót: „a gyülekezetnek". A dolog természete minden kétséget kizáróan megmutatja. Nem mondhatod meg a nemzeti egyháznak, annak a testületnek, amit anglikán egyháznak neveznek. Keresztyén szempontból semmi megoldást nem jelentene, ha megtennéd, tehát nem erre utal a szó. Ugyancsak nem mondhatod meg mindenkinek Angliában, akikkel szorosabb kapcsolatban állsz. Ennek sem lenne haszna, tehát erre sem vonatkozik ez a kifejezés.

Nem lenne célravezető, ha minden tag hibáiról beszámolnánk a londoni gyülekezetnek vagy közösségnek (ha így akarod nevezni). Marad tehát, hogy mondd meg a gyülekezet lelkészének vagy véneinek, akik Krisztusnak arra a nyájára vigyáznak, amelyhez tartozol, akik a te lelkedet és az övét őrzik „mint számadók". Ezt, ha lehet, az érintett személy jelenlétében tedd meg, mégpedig félreérthetetlenül, de olyan gyengéden és szeretetteljesen, amennyire a dolog természete engedi. Az ő tisztük megítélni a rájuk bízottak viselkedését, hogy megfeddjék őt a vétség mértéke szerint „teljes méltósággal". Miután ezt megtetted, elvégeztél mindent, amire Isten szava vagy a szeretet törvénye kötelez. Nem vagy többé bűntársa a vétkesnek, ha elvész, egyedül ő lesz az oka.

2 Itt szeretném megjegyezni azt is, hogy ez és semmi más a harmadik lépés, amit tennünk kell, mégpedig a másik kettő után, nem a második, még kevésbé az első előtt, hacsak valami nagyon különleges körülmény nem kényszerít erre. Bizonyos esetben a második lépés egybeeshet ezzel a harmadikkal, amikor tulajdonképpen a kettő ugyanazt a szerepet tölti be. Lehet, hogy a gyülekezet lelkésze vagy elöljárói olyan kapcsolatban állnak a vétkező testvérrel, hogy nincs szükség egy vagy két tanúra, ők maguk megfelelnek ennek a célnak. Tehát lehet, hogy elegendő velük közölni a dolgot, miután beszéltél atyádfiával „négyszemközt".

3 Ezt elvégezve megmentetted a lelkedet. „Ha a gyülekezetre sem hallgat – ha megmarad bűnében –, legyen előtted olyan, mint a pogány és a vámszedő." Többé nem vagy köteles foglalkozni vele, csak annyiban, hogy imádkozol érte. Nem szükséges győzködnöd őt, hanem engedd át urának! Tulajdonképpen még mindig tartozol neki, mint minden más pogánynak a buzgó, gyengéd jóakarattal. Tartozol előzékenységgel, és ha alkalom adódik, minden emberséges szolgálattal. De ne légy vele baráti, meghitt kapcsolatban, ne érintkezz vele többet, mint a nyilvánvaló pogányokkal!

4 Ha azonban e szerint a szabály szerint kell járniuk a keresztyéneknek, hol élnek akkor a keresztyének? Találsz esetleg elszórtan néhányat, akik lelkiismeretesen figyelembe veszik ezt. De milyen kevesen! Milyen ritka az ilyen ember az egész világon! S hol létezik olyan szervezet, mely egyetemesen eszerint él? Találunk ilyet Európában? Vagy hogy szűkítsük a kört, Nagy-Britanniában illetve Írországban? Nem gondolnám. Attól tartok, hogy át-meg átkutathatjuk ezeket az országokat, de hiába keresnénk őket. Jaj a keresztyén világnak! Jaj a protestánsoknak, a megreformált

keresztyéneknek! „Kicsoda támad fel én mellettem a gonoszok ellen?” „Ki áll Isten oldalára” a szidalmazókkal szemben? Te vagy az az ember? Isten kegyelméből te leszel, akit nem sodor el az ár? Eltökélted, hogy Isten segítségével ettől az órától kezdve vigyázol, állandóan „závárt teszel szájadra; őrzöd ajkaid nyílását”? Hogy mostantól e szabály szerint élsz: „senkit nem szidalmazol”? Ha látod, hogy testvéred rosszat tesz, „megdorgálod négyszemközt”? Utána „magad mellé veszel még egy vagy két tanút”, s csak ezután „mondod meg a gyülekezetnek”? Ha szíved kész erre, akkor egyet tanulj meg jól: ne hallgasd meg, ha valakiről rosszat mondanak! Ha senki nem hallgatna ilyesmire, akkor megszűnne a gonosz beszéd. S nem ugyanolyan rossz-e az orgazda, mint a tolvaj (a közmondás szerint)? Ha tehát valaki szidni kezd egy harmadikat a füled hallatára, azonnal állítsd le! Ne hallgass a bűbájos szavára, akármilyen édes hangon beszéljen, bármilyen gyengéden, szelíd hangsúllyal, egyre bizonygatva, hogy jót akar annak, akit a sötétben leszúr, akit átüt az ötödik oldalbordájánál! Határozottan utasítsd el a meghallgatását, még akkor is, ha a pletykáló azt állítaná, hogy „el kellett mondania, mert annyira ránehezedett”! Rád nehezedett! Te bolond! Szenvedsz átkozott titkodtól, mint a szülőasszony? Akkor indulj, és szabadulj meg terhedtől, ahogy az Úr elrendelte! Először „menj el és dorgáld meg atyádfiát négyszemközt”, utána „végy magad mellé még egy vagy két” közös barátot, s beszélj az ő jelenlétükben vele! Ha egyik lépés sem hatásos, akkor „mondd meg a gyülekezetnek”! De lelked veszedelmére ne közöld senki mással se előtte, se utána, kivéve, ha feltétlenül szükséges, hogy megmentsd az ártatlant! Miért akarod másnak a szívét is megterhelni, mint a tiédet azáltal, hogy az illetőt bűntársaddá teszed?

5 Bárcsak ti mind, akik viselitek Krisztus gyalázatát, akiket gúnyosan metodistáknak neveznek, legalább ebben mutatnátok példát a világ úgynevezett keresztyéneinek! Hagyjátok abba mások gonosz megszólását, a pletykálkodást, a suttogást: ne jöjjön ki semmi ilyen a szátokon! Vigyázzatok, „ne beszéljetek rosszat senkiről”; aki távol van, arról csak jót mondjatok! Ha különböznötök kell másoktól, akár akarjátok, akár nem, akkor ez legyen a metodisták megkülönböztető jele: „Senkit sem bírál a háta mögött, erről a gyümölcséről ismerheted meg!” Ennek az önmegtagadásnak milyen áldott hatását éreznénk hamarosan a szívünkben! „Békességünk olyan lenne, mint a folyóvíz”, ha így „követnénk mindenki irányában a békességet”. Isten szeretete mennyire bővölködne lelkünkben, ha így bizonyítanánk testvéreink iránti szeretetünket! S milyen hatással lenne ez min-

denkire, akik egyek az Úr Jézus nevében! A testvéri szeretet hogy növekedne, ha ezt a nagy akadályát félretennénk! Krisztus titokzatos testének tagjai magától értetődően törődnének egymással. „Akár szenved egy tag, vele együtt szenvednének a tagok mind; akár tisztességgel illettetik egy tag, vele együtt örülnének a tagok mind", és mindenki „tiszta szívből buzgón" szeretné testvérét. S ez még nem minden, hanem milyen hatással lenne viselkedésük a vad, nemtörődöm világra is! Hamarosan felfedeznék bennünk, amit nem találnak meg testvéreik ezreiben, és felkiáltanának (mint a hitehagyott Juliánusz pogány udvaroncai előtt): „Nézzétek, hogy szeretik egymást ezek a keresztyének!" Főleg ezzel győzné meg Isten a világot, s készítené fel őket is országa számára, ahogy világosan kitűnik ez Urunk utolsó, fennkölt imádságának figyelemre méltó szavaiból: „Azokért könyörgök, akik hisznek majd én bennem; hogy mindnyájan egyek legyenek; amint te én bennem, Atyám, és én te benned, hogy elhigyje a világ, hogy te küldtél engem." Bár minél hamarabb megtenné ezt az Úr! Ő tegyen késszé bennünket arra, hogy így szeressük egymást, nemcsak „szóval és nyelvvel; hanem cselekedettel és valósággal", ahogy Krisztus szeretett minket!

A PÉNZ HELYES FELHASZNÁLÁSA

ÖTVENEDIK IGEHIRDETÉS

„Én is mondom néktek, szerezzetek magatoknak
barátokat a hamis mammonból,
hogy mikor meghaltok, befogadjanak
benneteket az örök hajlékokba.”
(Lukács 16,9.)

1 Urunk befejezve a tékozló fiú gyönyörű példázatát, amit főleg azoknak szánt, akik zúgolódtak, mert nem utasította el a vámszedőket és bűnösöket, egy másfajta történetet mond el, s ez inkább Isten gyermekeinek szól. „Monda pedig az ő tanítványainak is – nem pedig az írástudóknak és a farizeusoknak, akikhez eddig beszélt –: Vala egy gazdag ember, kinek vala egy sáfára; és az bevádoltaték nála, hogy javait eltékozolja. Hívá azért azt, és monda néki: Mit hallok felőled? Adj számot a te sáfárságodról; mert nem lehetsz tovább sáfár” (1-2. v.). Megváltónk, miután beszámol róla, hogyan készült fel a rossz szolga a szűkös időkre, hozzáfűzi: „És dícséré az úr a hamis sáfárt, hogy eszesen cselekedett”, legalábbis abban a tekintetben, hogy idejében óvintézkedéseket tett, majd hozzáteszi ezt a komoly gondolatot: „Mert e világnak fiai eszesebbek a világosságnak fiainál a maguk nemében” (8. v.). Akik csak e világon keresnek javakat, „eszesebbek” (nem mindenben, mert egytől egyig a világ legesztelenebb bolondjai, legnagyobb őrültjei, hanem „a maguk nemében”, a maguk módján; következetesebbek magukkal szemben, hűségesebben ragaszkodnak saját elveikhez, állhatatosabban igyekeznek céljukat elérni) „a világosság fiainál”, azoknál, akik látják „Isten dicsőségének világosságát Jézus Krisztus arcán”. Ezután következnek a fönt idézett szavak: „Én is”, Istennek egyszülött Fia, a Teremtőnek és Úrnak, a menny, a föld és minden bennük lévő Tulajdonosának; min-

denek Bírája, akinek „számot kell adnotok sáfárságotokról”, amikor már „nem lehettek tovább sáfárok”, „mondom néktek”, ilyen szempontból még a hamis sáfártól is tanulhattok valamit: „Szerezzetek magatoknak barátokat” bölcs, idejében tett óvintézkedésekkel „a hamis mammonból!” A „mammon” gazdagságot jelent, vagyis pénzt. Azért nevezi „hamis mammonnak”, mert gyakran hamissággal szerzik, és még ha becsületesen jutnak is hozzá, általában rossz célra használják. „Szerezzetek magatoknak barátokat” vele azáltal, hogy annyi jót tesztek, amennyit lehet, különösen Isten gyermekeinek, „hogy mikor meghaltok”, amikor visszatértek a porba, amikor már nincs helyetek a nap alatt, azok, akik előttetek távoztak el innen, „befogadjanak”, tárt karokkal várjanak „az örök hajlékokba”.

2 Urunk itt a keresztyén bölcsesség egy kiváló példáját akarja minden követőjének eszébe vésni, méghozzá azt, hogy a pénzt hogyan használhatjuk föl helyesen. A maguk módján sokat beszélnek erről a világi emberek, de akiket Isten kiválasztott magának ebből a világból, azok nem foglalkoznak vele eleget. Általában nem mérik fel a téma fontosságát, azaz, hogy mit kezdjenek ezzel a kitűnő adománnyal. Azt sem értik, milyen módon használhatják fel legelőnyösebben, pedig a pénz megjelenése a világban Isten bölcs és kegyelmes gondviselésének egyik csodálatos példája. Igaz, költők, szónokok és filozófusok, minden korban és minden nemzetben síkra szálltak ellene mint a világ nagy megrontója ellen, ami az erény megmérgezője, az emberi társadalom pestise. Ezért hangoztták oly gyakran:

Nocens ferrum, ferroque nocentius aurum.
„És az arany, ami kártékonyabb, mint a legélesebb acél.”

Ezért halljuk a panaszt:

Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
„Kiássák a gazdagságot, mely mindenféle rosszra indít.”

Sőt egy közkedvelt író, hogy egy csapásra véget vessen minden rossznak, komolyan arra inti honfitársait, hogy „dobják összes pénzüket a tengerbe.”

In mare proximum,
Summi materiem mali!

Mindez azonban csak üres fecsegés. Van-e nyomós érv mögötte? Egyáltalán nincs. Hiszen akármilyen romlott a világ, az aranyat vagy az ezüstöt kell érte vádolnunk? Jól tudjuk, hogy „minden rossznak gyökere a pénz szerelme", de nem maga a pénz. Nem a pénz a hibás, hanem azok, akik kezelik. Lehet rosszra használni, mint minden mást. Azonban lehet jóra is költeni. Éppoly könnyű a lehető legjobb célra fordítani, mint a legrosszabbra. Kimondhatatlanul hasznos minden civilizált nemzetnek az élet hétköznapi dolgaiban, egyszerű eszköz mindenféle üzlet lebonyolítására (ha a keresztyén bölcsesség szerint használjuk). Igaz, ha a jeruzsálemi ősegyházhoz hasonlóan „senki nem tartana semmit a magáénak", hanem „elosztanák az egyesek közt, amint kinek-kinek szüksége van rá", akkor már feleslegessé válna, mint ahogy azt sem tudjuk elképzelni, hogy a menny lakosai használnának valami ilyesmit. Viszont az emberiség mai állapotában Isten kiváló ajándéka a pénz, mely a legnemesebb célokra is jó. Gyermekei kezében étel az éhezőnek, ital a szomjazónak, ruha a mezítelennek, szállás a vándornak és idegennek. Kipótolhatjuk vele a férj helyét az özvegynek és az apáét az árvának. Megvédhetjük segítségével az elnyomottat, tehetjük a gyógyulás eszközévé a betegnek, könnyíthetünk vele a szenvedő sorsán, szemhez juttathatjuk a vakot, és lábat adhatunk a sántának, sőt a halál kapujából is felemelhet egyeseket.

3 Rendkívül fontos tehát, hogy akik félik Istent, tisztában legyenek vele, hogyan használják fel ezt az értékes adományt, és hogy megtanulják, milyen módon fordíthatják a leghatékonyabban az említett nemes célokra. Azt hiszem, hogy a szükséges tanítást három egyszerű szabályban lehet összegezni. Ha ezeket gondosan szem előtt tartva követjük, akkor elmondhatjuk, hogy hű sáfárai vagyunk „a hamis mammonnak".

I.

1 Az első szabály (aki hallja, értse meg!): „Szerezz annyit, amennyit csak tudsz!" Ebben egyetértünk a világ fiaival, itt az ő érdekkörükben találkozunk velük. Kötelességünk tartani magukat ehhez: annyit kell szereznünk, amennyit csak tudunk, anélkül hogy túl drágán vennénk az aranyat, hogy az értékénél többet fizetnénk érte. Természetes, hogy ilyet nem szabad tennünk; ne szerezzünk pénzt életünk vagy (ami tulajdonképpen ugyanaz) egészségünk árán. Tehát semmiféle nyereség rá ne vegyen olyan munka elvállalására, illetve ott ne marasszon benne, ami ilyen természetű; vagy olyan nehéz, vagy olyan hosszan tartó, hogy árt a szervezetünknek.

Ne fogjunk olyan munkába, azaz ne folytassuk azt, ami kényszerűségből megfoszt az étkezésre és alvásra szükséges időtől. Igaz, itt nagyok a különbségek. Egyes foglalkozások kétségtelenül teljesen egészségtelenek, mint például azok, ahol sok arzénnel vagy hasonlóan káros ásvánnyal kerül az ember érintkezésbe, vagy ahol az olvadó ólom gőzét kell belélegeznünk, ami végső soron elpusztítja a legerősebb szervezetet is. Más foglalkozások talán nem feltétlenül egészségtelenek, csak a gyengébb alkatú embereknek. Ilyenek, ahol több órán át kell írni, különösen, ha az illető ülve és előregörnyedve ír, vagy sokáig marad kényelmetlen testtartásban. De akármi munka legyen, ami ésszel felmérve vagy tapasztalatból kimutatva károsítja az egészségünket illetve erőnket, nem szabad elvállalnunk. Hiszen „az élet több (értékesebb), mint az eledel, és a test, hogynem az öltözet", és ha már ilyen munkában állunk, akkor a legsürgősebben ki kell cserélnünk valami olyan foglalkozásra, ami talán kevésbé jövedelmező, de nem rontja az egészségünket.

2 Másodszor, úgy kell a lehető legtöbbet szereznünk, hogy lelkiismeretünket még kevésbé károsítsuk, mint testünket. Mert ennek sem szabad ártanunk; őrizzük minden módon lelkünk, gondolkodásunk épségét! Ezért nem kezdhetünk vagy folytathatunk semmi bűnös foglalkozást, ami ellenkezik Istenünk vagy országunk törvényeivel. Ide tartozik minden, amivel szükségszerűen együtt jár, hogy megraboljuk a királyt kijátszva a törvényes vámrendelkezéseket. Ugyanis legalább olyan bűnös dolog jogos járandóságától megfosztani a királyt, mint felebarátunkat kirabolni. A királynak éppúgy joga van a vámhoz, mint nekünk házunkhoz és ruházatunkhoz. Vannak más foglalkozások, melyek önmagukban ártatlanok ugyan, de manapság nem lehet ártatlanul űzni őket, legalábbis Angliában nem. Ilyen például az, amiből lehetetlen csalás vagy hazugság nélkül megélni, illetve ami olyan szokás felvételével jár együtt, amit a jó lelkiismeret nem tűr meg. Az ilyentől őrizkedjünk, akármilyen nyereséget jelentene, ha felvennénk a szakma által megkövetelt szokásokat, hiszen pénzkeresés címén nem szabad elveszítenünk a lelkünket! Ismét vannak más hivatások, amiket tökéletesen tiszta lelkiismerettel űzhetünk, anélkül hogy testünknek vagy tiszta gondolkodásunknak ártanánk, és te esetleg mégsem választhatod. Vagy belerántana lelkedre nézve káros társaságba – és többszörös próbálkozás után rájössz, hogy a kettőt nem tudod elválasztani –, vagy a te lelkedben van valami különleges vonás, egyéni sajátosság (mint sok embernek a testalkatában), ami miatt egy bizonyos foglalkozás halálosan veszélyes számodra, bár mások nyugodtan űzhetik. Engem például

sok próbálkozás meggyőzött arról, hogy nem mélyedhetnék el a matematika, aritmetika vagy algebra tudományába anélkül, hogy deista vagy talán ateista ne lenne belőlem, pedig mások egész életüket ezek tanulmányozására fordíthatják anélkül, hogy kárt vallanának miatta. Senki sem dönthet mások helyett, hanem kinek-kinek személyesen kell felmérnie a helyzetét, és tartózkodnia attól, amiről kiderül, hogy árt a lelkének.

3 Harmadszor, úgy kell a lehető legtöbbet szereznünk, hogy közben ne károsítsuk meg felebarátunkat. Ezt nem szabad, nem is lehet megtennünk, ha úgy szeretjük felebarátunkat, mint magunkat. Ha mindenkit úgy szeretünk, mint önmagunkat, akkor nem károsíthatjuk a *vagyonát.* Nem nyerhetjük el földjeinek hozamát, és talán magukat a földeket és házakat szerencsejátékban, hatalmasra duzzasztott (akár orvosi, akár ügyvédi, akár másfajta) számlákkal, vagy azzal, hogy akkora részesedést követelünk illetve számolunk el, amekkorát országunk törvényei is tiltanak. Ez kizár minden zálog kölcsönzést, hiszen még ha teszünk is vele valami jót, minden elfogulatlan ember szomorúan látja, hogy azt bőségesen ellensúlyozza a rossz. S még ha nem így lenne, akkor sem szabad „rosszat cselekednünk, hogy abból jó származzék". Testvéri szeretetből nem adhatjuk el portékánkat piaci ár alatt, nem törekedhetünk felebarátunk üzletének tönkretételére, hogy a miénk virágozzon, még kevésbé csalogathatjuk el, vagy fogadhatjuk be szolgáit vagy alkalmazottait, akikre szüksége van. Senki sem tehet szert nyereségre felebarátja vagyonának elmarkolásával anélkül, hogy ugyanakkor el ne nyerné a pokol kárhozatát!

4 Úgy sem szabad nyereségre szert tennünk, hogy közben felebarátunk *testét* károsítjuk. Tehát nem árulhatunk semmit, ami károsítja az egészségét. Ilyen mindenekfölött az a folyékony tűz, melyet általában tömény szesznek vagy finom pálinkának neveznek. Igaz, gyógyászati célra is lehet használni, bizonyos betegségek esetében hasznos lehet, bár aligha volna rá szükség, ha az orvos elég szakavatott lenne. Tehát aki csak erre a célra főzi és árulja, annak tiszta lehet a lelkiismerete. De ki az? Ki főzi csupán erre a célra? Ismersz tíz ilyen pálinkafőzőt Angliában? Akkor mentsd föl őket. Viszont akik a szokásos módon árulják bárkinek, aki veszi, azok a legnagyobb méregkeverők. Tömegével gyilkolják őfelsége alattvalóit. Nem néznek szánalommal, kímélettel az áldozatokra. Mint a birkákat, hajtják őket a pokolra. És mi a nyereségük? Nem ezeknek az embereknek a vére? Ki irigyelné hát hatalmas birtokaikat és pompás palotáikat? Átok van mindennek a kellős közepében, Isten átka tapad a köveikhez, a gerendáikhoz,

a bútoraikhoz! Isten átka van a kertjeikben, sétányaikon, ligeteikben, tűz, mely a pokol fenekéig hatol! Vér, vér van ott, vértől mocskos a padló, a födém, a fal, a tető! Képes vagy remélni, ó, te vérengző ember, habár „bíborba és patyolatba öltözve minden nap dúsan vigadozol", remélheted egyáltalán, hogy *vérrel szerzett földjeidet* az unokád is örökölni fogja? Ne reménykedj benne! Van Isten az égben, hamarosan gyökerestől kiirtja a nevedet. Hasonlóan azokhoz, akiknek testét- lelkét elpusztítottad, „még az emlékezeted is elvész"!

5 Vajon nem bűnrészesek ugyanebben – bár kisebb mértékig – azok a sebészek, gyógyszerészek és orvosok, akik az emberek életével vagy egészségével játszanak, hogy saját nyereségüket növeljék? Szándékosan hosszabbítják a fájdalmat vagy betegséget, amit egyébként hamar meggyógyíthatnának. Elhúzzák a páciens kezelését, hogy kifosszák a vagyonából. Igaz lehet valaki Isten előtt, ha nem rövidít meg minden bajt „amennyire csak képes rá", és nem szüntet meg minden betegséget és fájdalmat a lehető leggyorsabban? Egyáltalán nem, hiszen mi sem nyilvánvalóbb, mint hogy az ilyen ember nem „szereti felebarátját, mint önmagát", és nem „teszi azt másokkal, amit szeretne, hogy vele tegyenek".

6 Drágán vett nyereség ez. Az is, amit úgy szerzünk, hogy felebarátunk *lelkének* ártunk. Ha, tegyük föl, közvetve vagy közvetlenül erkölcstelenségét vagy iszákosságát támogatjuk, amit egyetlen istenfélő ember sem tehet, ha örömöt akar Istennek szerezni. Igen-igen fontos ezt mindazoknak mérlegelni, akiknek valami érdekeltségük van kocsmákban, vendéglőkben, operaházakban, színházakban vagy más nyilvános, divatos szórakozóhelyekben. Ha a lelkek hasznát szolgálod vele, akkor tiszta vagy, jó a foglalkozásod, és nem vétkes a vele szerzett haszon, de ha önmagukban bűnösek ezek a helyek, vagy természetszerűleg helyet adnak mindenféle bűnnek, akkor attól tartok, szomorú számadás előtt állsz. Vigyázz, nehogy Isten azt mondja majd ama napon: „ők meghaltak vétkük miatt, de vérüket a te kezedből kívánom meg!"

7 Ezeket az intéseket és megszorításokat figyelembe véve minden világi foglalkozású ember szent kötelessége, hogy eleget tegyen a keresztyén bölcsesség első és legfontosabb követelésének a pénzre nézve: „Szerezz, amennyit csak tudsz." Szerezz, amennyit csak becsületes munkával szerezhetsz! Dolgozz teljes szorgalommal a hivatásodban! Ne vesztegesd az időt! Ha megértetted, mi a feladatod, és tisztában vagy Istenhez és embe-

rekhez fűződő kapcsolatoddal, akkor jól tudod, hogy nincs vesztegetni való időd. Ha értesz a saját munkádhoz, úgy ahogy kell, akkor nem is lesz felesleges időd. Minden foglalkozás ad elég munkát minden nap és minden órában. Így akármi legyen a hivatásod, ha komolyan űzöd, akkor nem fog maradni időd ostoba, haszontalan szórakozásra. Mindig lesz valami jobb tennivalód, ami ilyen vagy olyan hasznot hoz. „Valamit hatalmadban van cselekedni erőd szerint, azt cselekedjed!" Tedd meg, amint lehet, ne késlekedj! Ne halogasd napról napra, óráról órára! Ne hagyj semmit másnapra, amit ma meg tudsz tenni! S tedd olyan jól, amennyire csak lehetséges! Ne aludj, ne ásítozz felette, hanem teljes erőddel láss neki! Ne kíméld magad! Ne végezz félmunkát, ne csinálj semmit hanyag módon, gondatlanul! Ne hagyj munkádban semmit elvégzetlenül, ha szorgalommal vagy türelemmel befejezheted!

8 Szerezz, amennyit csak tudsz józan ésszel: használd föl foglalkozásodban Istentől kapott értelmedet! Meglepő látni, milyen kevesen teszik ezt: milyen bárgyún követik elődeik nyomát. De bármit tegyenek azok, akik Istent nem ismerik, ez rád ne vonatkozzon! Szégyen, ha a keresztyén nem végez *náluk* jobb munkát mindenben, amibe belefog. Tanulj állandóan mások tapasztalatából és a sajátodból, olvass, gondolkozz, hogy mindent jobban végezhess ma, mint ahogy tegnap tetted! S meglásd, hogy amit tanultál, azt gyakorold is, hogy a legkiválóbb munka kerüljön ki a kezedből!

II.

1 Miután tisztességes megfontolással és fáradhatatlan szorgalommal annyit szerzel, amennyit csak tudsz, a keresztyén eszesség második szabálya ez: „Takaríts meg annyit, amennyit csak tudsz!" Ne dobd ezt a drága adományt a tengerbe, hagyd ezt a bolondságot a pogány filozófusokra! Ne szórd el haszontalan hiúságokra, ami ugyanolyan, mintha a tengerbe vetnéd! Semmit ne költs belőle olyasmire, ami csak arra jó, hogy kielégítsd tested kívánságát, szemed kívánságát vagy az élet kérkedését!

2 Ne pazarold e drága adománynak egy részét sem arra, hogy kielégítsd a test vágyait, hogy valamelyik érzékszervednek gyönyörűséget szerezz, s itt különösen az étel-ital területére gondolok, arra, ami torkodon lemegy! Nemcsak arról van szó, hogy kerüld a falánkságot és iszákosságot – az ilyesmit még a becsületes pogányok is elítélnék. Van azonban egyfajta bevett, elismert érzékiség, bizonyos úri ínyenckedés, ami nem feltétlenül

okoz gyomorbajt, nem is csökkenti a felfogóképességet (legalábbis észrevehetően nem), mégis (hogy most más hatását ne említsem) lehetetlen tetemes kiadások nélkül megengedni magunknak. Vess véget ezeknek a kiadásoknak! Tekints megvetéssel az ínyenckedésre, a válogatásra, és elégedj meg azzal, amit az egyszerű természet megkövetel!

3 Ne vesztegess e drága adományból semmit azért, hogy kielégítsd a szem kívánságát fölösleges vagy drága ruhával, szükségtelen cicomával! Ne pocsékold el részben sem házad feltűnő dekorálására, fölösleges vagy drága bútorra, költséges képekre, festményekre, aranyozásra, könyvekre, inkább díszes, mint hasznos kertekre! Hadd tegyék ezt tudatlan felebarátaid, akik mást, jobbat nem ismernek; „temessék el a halottak az ő halottaikat!" Azonban neked „mi közöd hozzá?" – mondja Urunk. – „Te kövess engem!" Kész vagy erre? Akkor meg is tudod tenni.

4 Ne költs az élet kérkedésére, arra, hogy mások csodálatát vagy dicséretét kivívd! A költekezésnek ez az oka gyakran összefonódik az előzők egyikével vagy mindkettővel. Az emberek nemcsak azért fordítanak annyit az étkezésre, ruházkodásra, berendezésre, hogy kielégítsék étvágyukat, gyönyörködtessék szemüket vagy fantáziájukat, hanem hiúságuknak is szolgálnak vele. „Amíg jól bánsz magaddal, addig csak jót fognak mondani rólad." Amíg „bíborba és patyolatba öltözöl, és minden nap dúsan vigadozol", kétségtelenül sokan meg fogják tapsolni választékos ízlésedet, nagylelkűségedet és vendégszeretetedet. Azonban ne fizess ily drága árat a tapsukért! Inkább elégedj meg az Istentől jövő dicsőséggel!

5 Ki költene ezeknek a vágyaknak a kielégítésére, ha belegondolna, hogy kielégítésükkel csak növeli őket? Mi sem biztosabb ennél: állandó tapasztalatunk bizonyítja, hogy minél inkább teljesülnek kívánságaink, annál többre vágyunk. Amikor tehát arra költesz, hogy kedvezz az ínyednek vagy valamely más érzékszervednek, akkor az érzékiségre fordítasz pénzt. Amikor arra adod ki pénzedet, hogy a szemedet gyönyörködtesd, akkor növekvő kíváncsiságodnak adsz tápot, hogy még jobban kötődj ezekhez a gyönyörökhöz, melyek a velük való élés közben úgyis elenyésznek. Amikor olyasmit vásárolsz, amiért mások megtapsolnak, csupán hiúságot veszel. Nincs benned amúgy is elég hiúság, érzékiség és kíváncsiság? Még többre van szükséged? És még fizetsz is érte? Milyen bölcsesség ez? Nem lenne ártatlanabb bolondság, ha szó szerint tengerbe dobnád a pénzedet?

6 S miért kellene magadnál is inkább gyermekeidre pazarolnod a pénzedet, hogy ínyencfalatokat, cicomás vagy költséges ruhát és más fölösleges dolgokat végy nekik? Mire lenne jó még több büszkeséget és vágyat, még több hiúságot és bolond, káros kívánságot vásárolnod számukra? Nincs szükségük többre, van már bennük épp elég, erről bőven gondoskodott a természet. Miért akarod pénzeddel szaporítani a kísértést, a kelepcét számukra, hogy még több fájdalommal szegezd át őket?

7 Ne is hagyd rájuk pénzedet, hogy ők szórják el! Ha van okod azt gondolni, hogy csak elpazarolnák, ami most még tulajdonodban van, ha arra használnák, hogy kielégítsék vele és így növeljék a test kívánságát, a szem kívánságát vagy az élet kérkedését saját lelkük és a te lelked kárára, akkor ne állíts nekik ilyen csapdát! Ne áldozd fiaidat és lányaidat Béliálnak, még kevésbé Moloknak! Könyörülj rajtuk, és vedd el útjukból azt, amiről világosan látod, hogy csak szaporítani fogja bűneiket, és mélyebbre taszítja őket az örök kárhozatba! Milyen meglepő azoknak a szülőknek az elfogultságát látni, akik úgy gondolják, hogy sosem hagynak a gyermekeikre eleget! Hogyan? Nem tudsz elég nyilat, üszköt és halált hagyni rájuk? Nem tudod kielégíteni őket bolond és káros vágyakkal? Több büszkeséggel, nagyravágyással és hiúsággal? Több örök tűzzel? Te szegény szerencsétlen! Attól félsz, amitől nem kellene. Bizony, amikor felemelitek a pokolban szemeteket, mind neked, mind nekik, lesz elég „féreg, mely meg nem hal" és „tűz, mely el nem alszik"!

8 „Akkor mit tennél a helyemben, ha tekintélyes vagyonnal rendelkeznél?" Akár *megtenném,* akár nem, azt tudom, hogy mit *kellene* tennem, ehhez nem fér kétség. Ha lenne egy gyermekem, idősebb vagy fiatalabb, aki ismeri a pénz értékét, s tudnám, hogy jól fogja kezelni, akkor szent, elengedhetetlen kötelességemnek tartanám, hogy erre a gyermekre hagyjam vagyonom nagy részét, a többire pedig csak annyit, hogy megszokott életszínvonaluk szerint éljenek. „És ha összes gyermeked járatlan lenne a pénz helyes használatában?" Akkor az lenne a feladatom (bizony kemény beszéd ez, kicsoda hallgathatja?), hogy mindegyiknek annyit adjak, amennyi a szűkölködéstől megóvja őket, az összes többit pedig olyan célra fordítanám, ami a lehető leginkább válik Isten dicsőségére.

III.

1 Azonban senki ne képzelje, hogy valami nagy dolgot tett azzal, ha eljutott addig, hogy „megszerzett és megtakarított, amennyit tudott", s itt

megtorpan. Mindez semmit sem ér, ha nem megy tovább, ha mindezzel nem törekszik valami további célra. Azt sem mondhatjuk tulajdonképpen, hogy valaki pénzt takarított meg, ha csak kuporgatja. Ha elásod a pénzedet, ennyi erővel a tengerbe is dobhatnád. És valóban a földbe ástad, ha ládád mélyén őrzöd vagy az Angol Bankba zárod. Ha nem használod, annyi mintha kidobnád. Tehát ha valóban „barátokat akarsz szerezni magadnak a hamis mammonból", toldd hozzá az előbbi két szabályhoz a harmadikat is! Miután először annyit szereztél, amennyit csak bírtál, másodszor megtakarítottál, amennyit tudtál, harmadszor „adakozz, amennyit csak tudsz"!

2 Hogy értsd ennek hátterét és okát, gondolj bele, hogy amikor a menny és föld Ura életet adott neked, és e világba állított, akkor nem birtokosnak, hanem sáfárnak szánt. Egy időre rád bízott különböző javakat, de ezeknek a kizárólagos tulajdonjoga még mindig az övé, és nem idegenítheted el tőle. Te sem vagy a magadé, hanem az övé, és ugyanez áll mindenre, amivel rendelkezel. Így lelked és tested is: nem a tiéd, hanem Istené. S ez főképpen vonatkozik vagyonodra. Azt is megmondta az Úr a lehető legvilágosabban, félreérthetetlenül, hogy miképpen használhatod fel őérte úgy, hogy szent, kedves áldozat legyen Krisztus Jézus által. Isten megígérte, hogy ezt az egyszerű, könnyű szolgálatot örök dicsőséggel fogja jutalmazni.

3 Isten utasításait világi javaink felhasználására nézve a következő pontokban foglalhatjuk össze. Ha hű és bölcs sáfár akarsz lenni, akkor Urunknak a jelen időre kezedbe tett javaiból – amiket jog szerint bármikor visszavehet – először is gondoskodj a saját szükségleteidről: ennivalóról, ruházatról, ami józanul felmérve magától értetődő követelmény azt illetően, hogy fenntartsd testi egészségedet és erődet. Természetesen cselekedd meg ezt feleségeddel, gyermekeiddel, szolgáiddal és mindazokkal, akik házadhoz tartoznak. Ha marad valamid, miután róluk gondoskodtál, akkor „cselekedj jót hitünk cselédeivel". Ha még mindig van felesleged, akkor „tégy jót mindenekkel!" Ha így teszel, akkor annyit adsz, amennyit csak tudsz, sőt joggal mondhatjuk, hogy amennyid csak van, mert amit így költesz, valójában Istennek adod. „Megadod az Istennek, ami az Istené", nemcsak azzal, amit a szegényeknek adsz, hanem azzal is, amit arra költesz, hogy gondoskodj magadról és házad népéről.

4 Ha tehát valamikor bizonytalankodnál, hogy mit fordíts magadra vagy családodra, könnyű lesz megértened. Nyugodtan és komolyan tedd fel a

következő kérdéseket: *(1)* „Ha erre költök, akkor hivatali minőségemnek megfelelően cselekszem? Nem mint tulajdonos, hanem mint Uram javainak sáfára? *(2)* Az ő szava iránti engedelmesség vezet? Az Írás melyik követelménye indít erre a cselekedetre? *(3)* Felajánlhatom ezt a tettet, ezt a kiadást Istennek szentelt áldozatként Jézus Krisztus által? *(4)* Megvan-e minden okom azt gondolni, hogy ezért a tettért jutalomban fogok részesülni az igazak feltámadásakor?" Aligha lesz szükséged ennél többre, hogy megszabadulj a bizonytalankodástól, ha még maradt volna benned, mert ez a négy szempont, amit tanácsos figyelembe venned, világosan megmutatja, hogy merre menj.

5 Ha még mindig nem vagy biztos a dolgodban, akkor imádkozva vizsgáld meg magad e kérdések szerint. Ki tudod-e mondani a szívek Vizsgálója előtt anélkül, hogy lelkiismereted vádolna: „Uram, tudod, hogy ezt az összeget erre az ételre, ruhára vagy bútorra akarom költeni. Azt is tudod, hogy szemem tiszta, javaid sáfáraként fordítom egy részüket erre. A felé a cél felé igyekszem, amit te tűztél ki elém, amikor rám bíztad őket. Tudod, hogy engedelmeskedem szavadnak, ahogy megparancsoltad, és mivel megparancsoltad. Kérlek, hadd legyen ez szent áldozat, mely kedves előtted Jézus Krisztus által! S adj belső bizonyosságot, hogy a szeretet e munkáját viszonozni fogod, amikor mindenkit megjutalmazol cselekedeteikért!" Ha lelkiismereted tanúbizonyságot tesz a Szentlélekkel együtt, hogy ez az imádság Isten szerint való, akkor nincs okod kételkedni, hogy az a bizonyos kiadás helyes és jó, és nem kell miatta soha szégyenkezned.

6 Látjátok hát, mit jelent „barátokat szerezni magatoknak a hamis mammonból", és milyen módon eszközölhetitek ki, hogy „mikor meghaltok, befogadjanak titeket az örök hajlékokba". Látjátok, milyen a keresztyén megfontoltság, és mire terjed ki, legalábbis e jeles adomány, a pénz használata terén. Szerezzetek annyit, amennyit tudtok, anélkül, hogy magatok illetve felebarátotok testének vagy lelkének ártanátok. Szüntelen erre igyekezzetek, használjátok Istentől kapott értelmeteket. Takarítsatok meg annyit, amennyit csak tudtok, megszüntetve minden kiadást, mely csak ostoba vágyak kielégítését szolgálja, a test kívánságát, a szem kívánságát és az élet kérkedését! Ne pazaroljatok semmit – éltek vagy haltok – bűnös, bolond módon se magatokra, se gyermekeitekre! Azután pedig adjatok annyit, amennyit csak tudtok, más szóval: adjátok mindeneteket Istennek! Ne korlátozzátok magatokat, mint a zsidók, ilyen vagy olyan százalékra, hanem legyetek keresztyének! Adjatok Istennek – ne tizedet, ne harmadot,

ne felet, hanem – mindent, ami Istent illeti, legyen az több vagy kevesebb ezeknél! Költsetek magatokra, családotokra, a hit cselédeire és mindenkire úgy, hogy jól számolhassatok el sáfárságotokról, amikor már nem lehettek tovább sáfárok; olyan módon, ahogy Isten beszéde előírja mind általános, mind tételes utasításaiban; hogy amit csak tesztek, „kedves, jó illatú áldozat [lehessen] Istennek", és végül minden cselekedetetek jutalmat nyerjen azon a napon, amikor az Úr eljön az ő szenteivel!

7 Testvéreim, lehetünk-e bölcs és hű sáfárok, ha nem így bánunk Urunk javaival? Nem lehetünk. Tanú erre nemcsak Isten szava, de saját lelkiismeretünk is. Akkor miért tétovázunk? Miért tanácskozunk még mindig testtel és vérrel, a világ fiaival? A mi országunk, a mi bölcsességünk nem e világból való, a pogány szokások nem érdekelnek minket. Senkit sem követünk, kivéve azt, aki Krisztust követi. Őt hallgassátok! Bizony, még ma, amíg tart a ma, halljátok meg szavát és engedelmeskedjetek neki! Most, ettől az órától kezdve cselekedjétek akaratát, engedjetek szavának ebben a dologban és mindenben! Könyörgök az Úr Jézus nevében, járjatok elhívásotokhoz méltóan! Ne henyéljetek tovább! Valamit hatalmatokban van cselekedni erőtök szerint, azt cselekedjétek! Ne folytassátok a tékozlást! Vessétek el a kapzsiságot! Amit Isten rátok bízott, használjátok arra, hogy jót tegyetek, amennyit és amilyen módon és mértékig csak tudtok a hit cselédeivel és minden emberrel! Nem kis része ez „az igazak bölcsességének". Adjátok oda amitek van, és amik csak vagytok lelki áldozatul annak, aki nem kímélte értetek Fiát, egyetlen Fiát! Így „gyűjtsetek kincset magatoknak jó alapul a jövőre, hogy elnyerjétek az örök életet"!

A JÓ SÁFÁR

ÖTVENEGYEDIK IGEHIRDETÉS

„Adj számot a te sáfárságodról; mert nem lehetsz tovább sáfár."
(Lukács 16,2.)

1 Az embernek Istenhez való viszonyát, a teremtmény és Teremtője kapcsolatát az isteni kijelentés többféleképpen ábrázolja. Bűnösként, bukott teremtésként úgy áll az ember Ura előtt, mint a Teremtő adósa. Gyakran szolgának mondja őt az Ige, s valóban ez a lényege mint teremtménynek, úgyhogy ezt a nevet kapta Isten Fia is, amikor magát megalázva: „szolgai formát vett föl, emberekhez hasonlóvá lévén".

2 Nincs azonban jellemzőbb kifejezés, ami jobban megfelelne az ember jelenlegi állapotának, mint az, hogy sáfár. Áldott Urunk gyakran ábrázol minket így, s van valami különös vonás ebben az ábrázolásban. Csak egy bizonyos tekintetben, amikor az embert bűnös mivoltában mutatja, nevezi őt adósnak; s mikor szolgának mondja, ez a megjelölés általános és meghatározatlan. A sáfár azonban egy bizonyos fajta szolga, olyan valaki, mint a mindennel megbízott intéző. Ez a név pontosan tükrözi szerepét itt a világon: meghatározza, hogy miféle szolgája Istennek, és hogy égi Mestere milyen szolgálatot vár el tőle.

Hasznos tehát ezt alaposan átgondolnunk és épülésünkre fordítanunk. Ennek érdekében először is kérdezzük meg, hogy milyen értelemben vagyunk Isten sáfárai. Másodszor, vegyük figyelembe, hogy megbízásunk csak a földi élet tartamára korlátozódik. Harmadszor pedig fontoljuk meg, hogy „számot kell adnunk sáfárságunkról".

I.

1 Elsőnek feltesszük a kérdést, hogy milyen értelemben vagyunk Isten sáfárai. Mindennel neki tartozunk, s bár az adós köteles visszaadni, amit

kapott, a visszafizetés időpontjáig úgy használhatja a kölcsönt, ahogy akarja. Nem így a sáfár: nem használhatja a kezére bízott dolgokat szabadon, ahogy *ő* akarja, hanem ahogy ura kívánja. Nincs joga rendelkezni semmivel, amit rábíztak, csak ura akaratának megfelelően. Mert ő nem tulajdonosa ezeknek a dolgoknak, hanem valaki rábízta azokat, méghozzá azzal a feltétellel, hogy mindenben mesterének rendelkezése szerint járjon el. Pontosan ez a helyzet az ember és Isten kapcsolatát illetően. Nem hatalmazott fel bennünket, hogy azt tegyünk a nekünk adott dolgokkal, ami nekünk tetszik, hanem amit Ő, a menny és föld egyedüli tulajdonosa, minden teremtmény Ura akar. Nincs jogunk rendelkezni semminkkel, csak az ő akarata szerint, mivel abból semmi sem a tulajdonunk. Urunk szava szerint azok mind ἐν ἀλλοτρίᾳ, *máséi.* Valójában nincs semmi *sajátunk zarándoklásunk* földjén. Nem kapjuk meg itt, ami τὰ ἴδια, *a miénk,* amíg haza nem érkezünk. Csak örök dolgok a mieink, az ideigvalókat csupán ránk bízta valaki: mindenek Intézője és Ura. Azzal a kifejezett feltétellel kaptuk őket, hogy éljünk velük, mint Urunk javaival, mégpedig az Igéjében adott részletes útmutatás szerint.

2 Ilyen feltétellel bízta ránk lelkünket, testünket, javainkat és ami egyéb adományt csak kaptunk. De hogy szívünkbe véssük ezt a fontos igazságot, szükséges mindenre kiterjedően megvizsgálnunk.

Először tehát Isten ránk bízta saját képére alkotott lelkünket, halhatatlan szellemünket, annak minden erejét és képességét, az értelmet, a képzelőerőt, az emlékezőtehetséget, az akaratot és az érzelmek egész sorát, amik vagy részei lelkünknek, vagy közvetlenül tőle függnek: a szeretetet és gyűlöletet, örömöt és bánatot, a jó és rossz mérlegelését; vágyat és ellenszenvet, reményt és félelmet, felmérését az eljövendő dolgoknak. Pál apostol mintha két szóban foglalná össze mindezeket, amikor ezt mondja: „Istennek békessége meg fogja őrizni szíveteket és *értelmeteket*." Az utóbbi kifejezést, νοήματα, valóban lehet *gondolatoknak* fordítani, ha a lehető legtágabb jelentésében vesszük, s vonatkoztatjuk az értelem minden – aktív és passzív – érzékelésére.

3 Bizonyos tehát, hogy mindezeknek csak sáfárai vagyunk. Isten nem azért bízta ránk tehetségünket és képességeinket, hogy saját elgondolásunk szerint használjuk őket, hanem a nekünk adott kifejezett utasításoknak megfelelően. Viszont tény, hogy az ő akaratát követve biztosíthatjuk leginkább saját boldogságunkat, hiszen csak úgy lehetünk boldogok itt és az örökké-

valóságban. Értelmünket, képzeletünket, emlékezőtehetségünket tehát teljesen annak dicsőségére kell fordítanunk, aki adta azokat. Akaratunkat is egészen át kell adnunk neki, s minden érzelmünket az ő irányítása szerint fegyelmeznünk. Szeretetünk és gyűlöletünk, örömünk és bánatunk, minden vágyunk és tartózkodásunk, reménységünk és félelmünk igazodjon annak rendelkezéseihez, akié vagyunk, és akit mindenben szolgálnunk kell. Ilyen értelemben még gondolatainkat sem mondhatjuk sajátunknak, nem állnak korlátlanul rendelkezésünkre, hanem értelmünk minden szándékos rezdülésével el kell számolnunk felséges Urunk előtt.

4 Másodszor: Isten ránk bízta a testünket (ezt a remekbe szabott szerkezetet, amit oly „csodálatosan megkülönböztetett") minden erejével és tagjával együtt. Ránk bízta érzékszerveinket: a látást, hallást és a többit, de egyiket sem adta nekünk, hogy saját akaratunk szerint használjuk azokat. Egyiket sem bocsátotta rendelkezésünkre olyan értelemben, hogy szabadon kezeljük őket, jótetszésünk szerint, ameddig akarjuk. Nem, csak azzal a feltétellel kaptuk valamennyit, hogy amíg birtokunkban vannak, mindet úgy használjuk, ahogy ő rendeli, és nem másképpen.

5 Ugyanezzel a feltétellel adta nekünk a beszéd legkitűnőbb képességét. „Nyelvet adtál – mondja a hajdani író –, hogy dicsérhesselek vele." Minden ember azért kapta a nyelvet, hogy azzal Istent magasztalja. A leghálátlanabb és legképtelenebb gondolkodás, ha kijelentjük: „A nyelvem az enyém." Lehetetlen, hacsak nem mi teremtettük magunkat, s így nem függünk a Magasságostól. Azonban „ő alkotott minket és nem magunk", aminek nyilván az a következménye, hogy még mindig Úr felettünk ebben a tekintetben és minden egyéb vonatkozásban. Így tehát nem jöhet ki szó a szánkon, amiért számadással ne tartoznánk neki.

6 Ugyancsak el kell számolnunk azzal, ahogyan kezünket, lábunkat és összes többi testrészünket használjuk. Mindezeket az adományokat ránk bízta mennyei Atyánk az általa megszabott időre. Azalatt használhatjuk őket, de csak mint sáfárok, nem mint tulajdonosok, nem azért, hogy „odaszánjuk őket hamisságnak fegyvereiül a bűnnek, hanem igazságnak fegyvereiül az Istennek".

7 Harmadszor: Isten ellátott bennünket különféle világi javakkal. Adott táplálékot, ruházatot, hajlékot, ahol fejünket lehajthatjuk. Nemcsak az

élethez feltétlenül szükséges dolgokra, hanem a kényelmünkre is gondolt. Mindenekfölött ránk bízta azt az értékes adományt, mely minden egyebet magában foglal: a pénzt, ami valóban kimondhatatlanul becses, ha bölcs és hű sáfárai vagyunk, s minden fillért arra a célra fordítunk, amire áldott Urunk parancsolta.

8 Negyedszer: Isten ránk bízott több más adományt, melyek nem tartoznak kifejezetten a fönti kategóriákba. Így például testi erőnket, egészségünket, megnyerő személyiséget, barátságos modort, a tudás és műveltség különböző mértékét a nevelés minden egyéb kiváltságával együtt. Ilyen másokra gyakorolt befolyásunk lehetősége is, akár azért, mert szeretnek és becsülnek minket, akár azért, mert hatalom van a kezünkben – hatalom, amit az illetők javára vagy kárára használhatunk, amivel segíthetjük vagy hátráltathatjuk őket életük körülményeiben. Vegyük hozzá még az idő felbecsülhetetlen ajándékát, amit Isten percről percre kimér nekünk. Végül pedig azt, amitől az összes többi függ, ami nélkül valamennyi csak átok lenne és nem áldás: Isten kegyelmét, Szentlelke erejét, mely egyedül munkálja bennünk, ami kedves Isten előtt.

II.

1 Az ember ennyi mindenben sáfára a menny és föld Urának, aki különböző javainak ilyen bőségét bízta ránk. Csakhogy nem örökre, nem is hosszú időre kaptuk megbízását, csupán itt tartózkodásunk rövid, bizonytalan tartamára, ameddig földi életünk, ez a gyorsan múló pára el nem repül. Közel az óra, hamar itt van, amikor „nem lehetünk tovább sáfárok!" Mihelyt a test „földdé lesz, mint azelőtt volt, a lélek pedig megtér Istenhez, aki adta volt azt", megszűnik megbízásunk, sáfárságunk ideje lejár. A nekünk adott javak egy része semmivé lesz, legalábbis *ránk* nézve, többé nem rendelkezünk velük. Ami megmarad, azt már nem tudjuk ugyanúgy használni vagy javunkra fordítani, mint azelőtt.

2 A gondjainkra bízott dolgok egy része megszűnik, legalábbis ránk nézve. Mi közünk az itteni élet befejezése után ételhez, ruházathoz, lakáshoz és földi javakhoz? A halottak étke a föld pora; testük takarója férgek és rothadás. Lakásuk a minden halandó számára készített ház, helyük nem ismeri őket többé. Földi javaikat más kapja meg, és „többé semmi részük nincs a nap alatt".

3 Ugyanez áll a testre is. Miután a lélek visszatér Istenhez, nem vagyunk többé sáfárai ennek a szerkezetnek; elvettetik romlandóságban és gyalázatban. Minden része, minden tagja, melyekből felépült, a földben porlad. A kéz többé semmit meg nem mozdít, a láb elfelejtette tisztét, az izom, az inak, a csontok mind közönséges porrá bomlanak!

4 Ez a vége többi, különféle természetű adományunknak is: erőnknek, egészségünknek, szépségünknek, ékesszólásunknak és jó modorunknak; képességünknek, amit mások megnyerésére, mások meggyőzésére, véleményük megváltoztatására használtunk. Itt végződik a megbecsülés is, amit egykor élveztünk, a hatalom, ami kezünkben volt, befolyásunk, melyet mások irántunk való szeretetére illetve tiszteletére építve gyakorolhattunk. Elmúlik szeretetünk, gyűlöletünk, minden vágyunk; többé senki nem törődik azzal, ahogy egykor iránta éreztünk. Úgy tekintenek a halottra, mint aki ezentúl nem segíthet, nem is árthat senkinek, úgyhogy „jobb az élő eb, hogynem a megholt oroszlán".

5 Felvetődhet esetleg a kétely a többi ránk bízott adományt illetően, hogy azok is megszűnnek-e, amikor a test visszatér a porba, vagy csak tökéletesítésük nem lesz többé lehetséges. Azonban semmi kétség, az a beszéd, amit itt testi szerveink segítségével használunk, teljesen véget ér, amikor a szervek elpusztulnak. Biztos, hogy nyelvünk már nem lesz képes hangot formálni, s a fül sem fogja a légrezgést közvetíteni az agynak. Még a *sonus exilis,* a költő által különálló léleknek tulajdonított halk, magas hang sem lehet valóság, csak a képzelet szüleménye. Azt viszont nem kérdőjelezhetjük meg, hogy a lelkek tudnak valahogy kommunikálni egymással, de ki az az élő, aki megmagyarázhatná, hogyan? Amit mi beszédnek nevezünk, azzal ők nem rendelkeznek, tehát ennek a képességnek már nem leszünk sáfárai, amikor az eltávozottak közé számlálnak minket.

6 Az is kétséges, hogy érzékelünk-e még, miután érzékszerveink elpusztulnak. Az alacsonyabb rendű érzékelés módjai – a tapintás, a szaglás, az ízlelés – feltehetően megszűnnek, hiszen ezek inkább a testnek hasznosak, s főleg – bár nem teljesen – a létfenntartáshoz szükségesek. De nem marad-e valamiféle látás, noha a szemet bezárja a halál? Nem lesz-e bizonyos képesség a lélekben, ami a mostani hallás érzékének felel meg? Nem tarthatjuk valószínűnek, hogy ezek a képességek nemcsak létezni fognak a testtől elválasztott állapotban is, hanem a mostaninál sokkal nagyobb mér-

tékben, jóval kiválóbb módon; amikor a lélek kiszabadul porruhájából, s már nem lesz „hunyó parázs ködös téreken", többé nem „a szem és fül ablakán tekint ki", hanem minden csupa szem lesz, csupa fül, csupa érzékelés olyan módon, ahogy még elképzelni sem tudjuk? Nem bizonyítja meggyőzően ennek lehetőségét, hogy képesek vagyunk szemünk nélkül látni, fülünk nélkül hallani? Nem tapasztaljuk ezt lépten-nyomon? Hiszen a lélek akkor lát a legvilágosabban, amikor a szemet nem használjuk, mégpedig álmainkban. Nem élvezi-e ugyanakkor a hallást a fül segítsége nélkül? De akárhogy is legyen, biztos, hogy amikor testünk a néma sírban fekszik, nem lesznek már ránk bízva sem érzékszerveink, sem beszédképességünk úgy, mint jelenleg.

7 Hogy mennyi marad az elsajátított ismeretből vagy műveltségből, amit neveltetésünk során nyertünk, azt nem tudjuk. Salamon azt mondja: „Semmi cselekedet, okoskodás, tudomány és bölcsesség nincs a Seolban, ahová menendő vagy." Világos azonban, hogy ezeket a szavakat nem vehetjük teljes érvényűeknek. Hiszen nem igaz, hogy nincs többé tudomány, miután testünktől megválunk, sőt inkább abban kell kételkednünk, hogy egyáltalán létezik valódi tudomány a halál előtt. Talán egyszerű, józanító igazság, nem pedig költői képzelgés, hogy

„Ez az árnyékvilág, mit valónak látunk,
Csak halálban képzelt csupasz, üres álmunk."

Kivéve azokat a dolgokat, amiket tetszett magának Istennek kijelenteni az ember számára. Őszintén megmondom: miután fél évszázadon át szorgalmasan kerestem az igazságot, a mai napig alig vagyok biztos valamiben, amit nem a Bibliából tanultam. Sőt, ki merem jelenteni: semmi mást nem ismerek olyan határozottan, hogy rá merném építeni a megváltásomat.

Azt azonban megtanulhatjuk Salamon szavaiból, hogy nincs olyan „tudomány és bölcsesség a Seolban", mely a boldogtalan léleknek valami módon segíthetne; nincs eszköz, amivel használni lehetne az egykor ránk bízott adományokat. Idő nem lesz többé, befejeződik versenyfutásunk az örök boldogság illetve nyomorúság felé. Napunk, földi napjaink tovatűnnek, a kegyelmi idő lejár! Nem marad más, csak „az Úr napja", amely megnyitja ajtaját a végtelen és változtathatatlan örökkévalóságnak.

8 Lelkünk azonban, mivel enyészhetetlen és halhatatlan mivoltánál fogva „kevéssel kisebb az angyaloknál” (még ha eredeti természetünkre kell is értenünk ezt a kifejezést, ami kétséges), megmarad minden képességével együtt, amikor testünk porrá lesz. Emlékezetünk, értelmünk egyáltalán nem pusztul el, nem csorbul testünk felbomlásával, sőt minden okunk megvan azt hinni, hogy felfoghatatlanul megerősödik. Nem hihetjük-e joggal, hogy lelki képességeink teljesen megszabadulnak majd azoktól a hibáktól, amelyek most természetesen következnek a lélek és a romlandó test egységéből? Nagyon is valószínű, hogy miután ez a kettő elválik egymástól, semmit nem fogunk többé elfelejteni, sőt emlékezetünk hűségesen mindent elénk tár, amit valaha rábíztunk. Igaz, a Biblia a láthatatlan világot „feledékenység földjének” nevezi, vagy ahogy egy régi fordítás még kifejezőbben mondja, földnek, ahol „minden dolog” el van felejtve. Elfeledték – de kik? Nem annak az országnak lakói, hanem a földiek. Rájuk nézve áll, hogy a láthatatlan világ számukra „a feledékenység földje.” Az itteniek felejtik el túl gyakran az ottani dolgokat, nem a testetlen lelkek. Akik levetik földi sátorházukat, aligha felejtenek el valamit.

9 Hasonlóképpen az értelem is kétségkívül megszabadul azoktól a hibáktól, melyek most elválaszthatatlanok tőle. Sokáig megingathatatlan elv volt, hogy *humanum est errare et nescire* – az emberi természettől elválaszthatatlan a tudatlanság és a tévedés. Azonban ez az egész állítás csak az élő emberre nézve igaz, s azonnal megdől, amikor „a romlandó test [már nem] terheli a lelket”. Igaz, a tudatlanság minden véges értelem jellemzője (mivel Istenen kívül senki sem tud mindent), a tévedés azonban nem; mihelyt a testet letesszük, ettől is örökre megszabadulunk.

10 Mit mondjunk hát arról a leleményes emberről, aki nemrég felfedezte, hogy a test nélküli léleknek nemcsak érzékszervei nincsenek (nem lát, nem hall), hanem emlékezőtehetséggel, értelemmel sem rendelkezik? Nem gondolkodik, nem érzékel semmit, még saját létének sincs tudatában! A haláltól a feltámadásig tudatlan álomba merül! *Consanguineus lethi sopor* valóban! Az ilyen álmot a halál közeli rokonának nevezhetjük, ha nem ugyanaz a kettő. Mit mondhatnánk, mint hogy eszes emberek furcsákat álmodnak, és álmaikat néha valóságnak képzelik!

11 De térjünk vissza a témához! Ahogy a lélek megtartja értelmét és emlékezetét, bár a test felbomlik, hasonlóképpen a szándék is, beleértve min-

den érzelmünket, megmarad teljes erejében. Szeretetünk vagy haragunk, reményünk vagy vágyaink jelentősége csak azok számára szűnik meg, akiket itthagyunk. Nekik már nem számít, hogy szeretetünk vagy gyűlöletünk tárgyai voltak-e, kívánkoztunk utánuk vagy kerültük őket. De nincs okunk azt gondolni, hogy a testtől különvált lelkekben ezek közül az érzelmek közül valamelyik is kialudna. Valószínűbb, hogy sokkal erősebbek lesznek, mint akkor voltak, amikor a lélek a test és vér nyűgét viselte.

12 Azonban noha mindezek: tudásunk, érzékelésünk, emlékezetünk, értelmünk megmarad akaratunkkal, szeretetünkkel, gyűlöletünkkel és minden érzelmünkkel együtt, miután leráztuk a testet, bizonyos értelemben mégis olyanok, mintha nem lennének: már nem vagyunk sáfáraik. A dolgok folyamatossága megmarad, sáfárságunk viszont megszűnik, nem állunk már ebben az alkalmazásban. A kegyelem, melynek folytán korábban kaptuk megbízatásunkat s a képességet, hogy hűséges és bölcs sáfárok lehessünk, szintén bevégezte feladatát. Sáfárságunk ideje lejárt.

III.

1 Már csak az van hátra, hogy mivel megbízásunknak vége, elszámoljunk sáfárságunkkal. Egyesek úgy gondolják, hogy ez rögtön a halál után történik, mihelyt belépünk a szellemi világba. Sőt, a katolikus egyház szigorúan ragaszkodik ehhez a tanhoz, mely hittételei közt is szerepel. Azt elismerjük, hogy amikor a lélek leveti a testet, és mezítelenül odaáll Isten elé, azonnal tudja, mi lesz a része az örökkévalóságban. Beteljesedik szeme láttára vagy az örök öröm, vagy az örök gyötrelem; többé nem áltathatjuk magunkat azzal az elképzeléssel, amellyel magunkat megítéltük. A Szentírás azonban nem ad okot azt hinnünk, hogy Isten akkor fog ítéletet tartani felettünk. Nincs olyan utalás Isten Igéjében, mely ezt állítaná. Amit gyakran felhoznak ennek alátámasztására, inkább mintha az ellenkezőjét bizonyítaná. Ez a vers (Zsidók 9,27): „Elvégezett dolog, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután az ítélet." Hiszen könnyű belátni, hogy az „egyszer" szó itt mind az ítéletre, mind a halálra vonatkozik. Ebből az Igéből tehát igazán nem lehet arra következtetni, hogy két ítélet van, egyéni és általános, hanem egyszer fogunk megítéltetni, ahogy egyszer fogunk meghalni is: nem pedig egyszer közvetlenül a halál után, majd az általános feltámadáskor, hanem csupán akkor, amikor „eljön az embernek Fia az ő dicsőségében, és vele mind a szent angyalok". Tehát akik azt állítják, hogy

Isten írott szava hitük teljes és egyedüli mércéje, azok nem gondolhatják, hogy van egy ítélet rögtön a halál után, egy pedig a világ végén.

2 Akkor kell majd számot adnunk, amikor a „nagy fehér királyi szék leszáll a mennyből, és a rajta ülő tekintete elől eltűnik a föld és az ég, és helyük nem találtatik". Akkor „a halottak, nagyok és kicsinyek megállanak az Isten előtt; és könyvek nyittatnak meg", a Szentírás könyvei azoknak, akik bizalmukat abba vetették, s a lelkiismeret könyve az egész emberiségnek. Hasonlóképpen kinyitják majd minden ember szeme láttára az „emlékek könyvét" („más könyv"-et), mely a világ megalapítása óta íratik. S akkor az egész emberiség, az Ördög és angyalai, valamint a szent angyalok megszámlálhatatlan sokasága és mindenek Bírája, Isten előtt meg fogsz jelenni menedék és fedezék nélkül, az álcázás minden lehetősége nélkül, hogy részletesen beszámolj róla, miképpen éltél Urad javaival.

3 Mindenek Bírája meg fogja kérdezni: „Hogyan bántál lelkeddel? Halhatatlan lelket bíztam rád, felruháztam különféle tehetségekkel és képességekkel, értelemmel, képzelettel, emlékezettel, akarattal, érzelmekkel. Emellett teljes és részletes útmutatást adtam, hogyan használd ezeket. Használtad-e tőled telhetően e szerint az útmutatás szerint értelmedet, vagyis arra, hogy megismerd magadat és engem; természetemet, tulajdonságaimat; tetteimet: a teremtett világot, gondviselésemet, kegyelmemet? Megismerkedtél-e Igémmel? Felhasználtál-e minden alkalmat, hogy gyarapítsd tudásodat benne? Gondolkodtál-e róla éjjel és nappal? Emlékezetedet akaratom szerint használtad-e, rögzítve minden tudást, amit szereztél, ami dicsőségemre, üdvösségedre vagy mások hasznára lehet? Nem tároltál benne értéktelen dolgokat, csak azt, amit Igémből tanultál, és amit bölcsességem, igazságom, erőm és irgalmam megtapasztalásából nyertél? Jóra használtad-e képzeletedet, nem festve magad elé hiábavaló képeket vagy éppen olyanokat, amelyek »esztelen és káros kívánságokat« táplálnak; törekedtél-e arra, hogy olyasmiket mutasson neked, amik használnak lelkednek, s a bölcsesség és szentség keresésére indítanak? Követted-e parancsaimat akaratodra nézve? Teljesen kiszolgáltattad nekem? Belemerült-e az én akaratomba, sosem ellenkezve, hanem mindig egy irányban haladva vele? Érzelmeidet úgy kezelted és fegyelmezted-e, ahogy Igémben megkívántam? Nekem adtad szívedet? Nem ragaszkodtál a világhoz, a világ dolgaihoz? Engem szerettél? Csak utánam vágyakoztál és nevem emlékezetére? Én voltam-e szíved öröme, lelked boldogsága, tízezer kö-

zül is a legelső? A bűnön kívül féltél-e valamitől, gyűlöltél-e mást is? Érzelmeid folyója visszatért-e abba az óceánba, ahonnan elindult? Akaratom szerint irányítottad gondolataidat? Nem úgy-e, hogy a föld széléig kalandozzanak; nem használtad bolondságra, bűnre, hanem kizárólag olyasmire, »amik csak tiszták, amik csak szentek«, amik csak dicsőségemet és »az emberek közötti békességet és jó akaratot« segítik elő"?

4 Urad ezután azt kérdezi: „Hogyan használtad a rád bízott testet? Adtam neked nyelvet, hogy dicsérj vele – arra használtad, amire adtam? Nem megszólásra, üres fecsegésre, nem szeretetlen vagy haszontalan beszélgetésekre, hanem arra, ami jó, ami szükséges vagy hasznos volt számodra illetve mások számára? Olyan módon, hogy közvetlenül vagy közvetve mindig »áldásos volt a hallgatóknak«? Más érzékszerveiddel együtt megadtam neked az ismeretszerzés nagyszerű eszközeit: a látást és a hallást. Ezeket arra a kiváló célra fordítottad, amikre adtam őket? Hogy egyre jobban megtanítsanak az igazságra és valódi szentségre? Adtam kezet, lábat és különböző testrészeket, hogy elvégezd a munkát, amit számodra előkészítettem. Úgy használtad-e őket, hogy ne »a test akaratát«, rossz természeted, gondolataid akaratát kövessék (ahova elméd és fantáziád vezettek), hanem »annak akaratát, aki elküldött« a világra, hogy véghez vidd saját üdvösségedet? Odaszántad-e tagjaidat, nem hamisság fegyvereiül a bűnnek, hanem egyedül nekem, szeretett Fiamért, mint »igazságnak fegyvereit«?"

5 A Mindenség Urának következő kérdése ez lesz: „Hogyan bántál a világi javakkal, amiket kezedre bíztam? Használtad-e az élelmet – nem arra, hogy élvezetedet keresd vagy találd meg benne, hanem – úgy, hogy egészségben, erőben tartsd testedet, jó eszközül a lelkednek? Helyesen használtad-e a ruházatot, nem arra, hogy büszkeségedet vagy hiúságodat tápláld vele, még kevésbé, hogy másokat bűnre csábíts, hanem hogy megfelelően és illendően megvédd magadat az időjárás viszontagságaitól? Házad és minden más kényelmi berendezésed egyedül dicsőségemet szolgálta? Az én tisztességemet kerested mindenben, nem a sajátodat? Nem magadnak akartál örömöt szerezni, hanem nekem? Aztán hogyan forgattad a pénzt, ezt a mindent magában foglaló adományt? Nem arra-e, hogy tested kívánságát, szemed kívánságát vagy az élet kérkedését elégítsd ki? Nem pazaroltad-e hiú drágaságokra, ami egyenlő azzal, mintha bedobtad volna a tengerbe? Nem halmoztad-e föl, hogy

maradjon halálod után, hasonlóan ahhoz, mintha elástad volna? Hanem először saját és családod indokolt szükségleteiről gondoskodva a többit nekem adtad, azaz a szegényeknek, akiket arra jelöltem ki, hogy javaidban részesüljenek? Úgy tekintettél-e magadra, mint aki csupán egy a szegények közül, akiknek szükségleteit gazdagságomnak abból a részéből kell kielégítened, amit erre a célra kezedbe helyeztem? Megvolt a jogod, hogy először magadról gondoskodj, és áldást kaphattál azáltal, hogy adsz, nem pedig kapsz. Tehát jót tettél általában az emberiséggel? Tápláltad az éhezőt, felruháztad a mezítelent, vigasztaltad a beteget, támogattad az idegent, könnyítettél a szenvedők dolgán különböző szükségleteik szerint? Voltál-e szeme a vaknak, lába a bénának, árvák apja, özvegyek férje? S igyekeztél-e arra használni minden külső kegyes cselekedetet, hogy lelkeket ments meg a haláltól?"

6 Urad továbbá ezt kérdezi: „Bölcs és hű szolga voltál-e a különböző fajta adományokra nézve, amiket kölcsönadtam neked? Egészségedet és erődet nem esztelenségre vagy bűnre használtad, nem gyönyörökre, amik pillanatnyi élvezetet nyújtanak; nem „tápláltad a testet a kívánságokra", hanem arra, hogy teljes erőddel keresd a jobb részt, amit senki el nem vehet tőled? Ami tetszetős volt személyiségedben vagy megjelenésedben, ami előnyöd nevelésedből származott, tudományodat, ismeretedet a dolgok és emberek természete felől használtad-e arra, hogy elősegítsd a világon a jót, hogy országomat gyarapítsd? Ami hatalmad, befolyásod volt mások fölött irántad való szeretetük vagy tiszteletük folytán, fordítottad-e bölcsességük és szentségük növelésére? Az idő felbecsülhetetlen ajándékát gondosan és körültekintéssel kezelted-e, felmérted-e jól minden perc értékét, tudva, hogy az örökkévalóságban valamennyit számon tartják? Mindenekfölött jó sáfára voltál-e kegyelmemnek, mely előtted, veled és mögötted járt? Hűségesen engedelmeskedtél-e Lelkem irányításának, ügyeltél-e rá, követted-e? Felhasználtad-e jó ösztönzését s világosságának teljes mértékét? Elfogadtad-e minden kemény illetve gyengéd dorgálását? Mit nyertél »a szolgaság és félelem lelkéből«, mely »a fiúság Lelkét« megelőzte? S amikor részesültél ebben a Lélekben, aki szívedben azt kiáltotta: »Abbá, Atya«, megálltál-e szilárdan abban a dicsőséges szabadságban, melyre megszabadítottalak? Felajánlottad-e attól kezdve lelkedet és testedet, minden gondolatodat, szavaidat és tetteidet a lángoló szeretet szent áldozataként, dicsőítve engem testeddel és lelkeddel? Ha igen, akkor »jól van jó és hű szolgám, menj be a te Uradnak örömébe!«"

És mi vár még a hű illetve a hűtlen sáfárra? Csak az igaz Bíró által kimondott ítélet végrehajtása: s attól kezdve állapotodon nem lehet változtatni soha többé! Csak az van hátra, hogy elnyerd örök jutalmadat cselekedeteid szerint.

IV.

1 Ezekből az egyszerű gondolatokból megérthetjük először is, hogy milyen fontos az élet rövid, bizonytalan ideje. Milyen becses, milyen kimondhatatlanul, felfoghatatlanul drága minden szakasza.

„Gonddal ügyelj rá, bármi csepp legyen,
Mert aranyhomok e parányi szem!”

Mennyire érdeke tehát minden embernek, hogy egyetlen percet se vesztegessen el, hanem valamennyit a lehető legnemesebb célra fordítsa, amíg csak orrában van Isten lehelete.

2 Másodszor, megjegyezhetjük, hogy nem lehet egyszerűen közömbös számunkra, milyen módon használjuk időnket, tetteinket vagy beszédünket. Bármi annak hátterével jó vagy rossz, hogy időnk és amink csak van, nem saját tulajdonunk. Ezek mindegyike – Urunk szavaival élve – *más tulajdona,* teremtő Istenünké. Vagy az ő akarata szerint bánunk velük, vagy azzal ellentétesen. Ha igen, akkor minden rendben van; ha nem, akkor semmi sincs rendben. Ismétlem: ő azt akarja, hogy folyamatosan növekedjünk a kegyelemben és a mi Urunk Jézus Krisztus ismeretében. Tehát minden gondolat, szó és tett, ami gyarapítja ezt az ismeretet, ami által növekedünk a kegyelemben, jó. És minden, ami által ez az ismeret nem gyarapodik, joggal rossznak nevezhető.

3 Harmadszor, azt vonhatjuk le mindebből, hogy nem tudjuk kötelességünket túlteljesíteni. Soha sem tehetünk többet, mint ami a kötelességünk, hiszen amink csak van, nem a mi tulajdonunk, hanem Istené, s amit csak teszünk, azzal neki tartozunk. Nem csupán egy-egy dolgot vagy éppen sokat kaptunk tőle, hanem mindent, tehát mindennel neki tartozunk. Aki mindennel ellát, annak joga van mindenhez. Ha tehát ennél kevesebbet adunk neki, akkor nem vagyunk hű sáfárok. S ha belegondolunk, hogy „ki-ki a maga jutalmát veszi a maga munkája szerint”, akkor nem minő-

sülünk bölcs sáfárnak, amennyiben nem teszünk meg minden tőlünk telhetőt, s nem végzünk el mindent, amit tudunk, amire erőnkből telik.

4 Testvéreim, „kicsoda köztetek bölcs és okos?” Mutassa meg felülről való bölcsességét azzal, hogy így él! Ha Isten sokféle ajándéka sáfárának mondja magát, akkor minden gondolata, szava és cselekedete összhangban kell legyen az Isten által neki adott megbízással. Nem kis dolog Istennek szentelni mindent, amit tőle kaptál. Szükséged van ehhez teljes értelmedre, határozottságodra, türelmedre és kitartásodra – sokkal többre, mint amennyi természetednél fogva lenne benned, de nem többre, mint amennyit a kegyelem ad. Mert kegyelme elég számodra, s jól tudod, hogy „minden lehetséges a hívőnek”. Hit által „öltözd fel az Úr Jézus Krisztust”, „vedd föl az Isten minden fegyverét”, és akkor képes leszel minden szavaddal és cselekedeteddel Őt dicsőíteni, sőt minden gondolatot foglyul ejteni, hogy engedelmeskedjék Krisztusnak!

(Edinburgh, 1768. május 14.)

AZ ERKÖLCS MEGJOBBÍTÁSA

ÖTVENKETTEDIK IGEHIRDETÉS

„Kicsoda támad fel én mellettem a gonoszok ellen?”
(Zsoltárok 94.16.)

1 Mindig akadtak olyanok, akik Istent nem féltek, embert nem becsültek, és összeesküdtek, hogy a sötétség cselekedeteit műveljék. Megmutatták, hogy bölcsek a maguk nemében, mert így hatékonyabban segítették elő atyjuk, az Ördög országának ügyét, mint egyébként tehették volna. Másfelől minden korban léteztek embertársaik boldogságára vágyó, istenfélő emberek, akik úgy látták, hogy erőiket egyesítve ellen kell álljanak a sötétség hatalmasságainak, s terjeszteniük Megváltó Istenük ismeretét, előmozdítva országának ügyét a földön. Sőt maga Isten parancsolta ezt nekik. Az embert, mióta a földön él, arra tanította, hogy fogjanak össze az ő szolgálatában, és övéit egy lélek által egy testben egyesítette. Összekapcsolódott velük, „hogy az Ördög munkáit lerontsa” először azokban, akik már egyesültek, s általuk minden körülöttük élőben.

2 Ez Krisztus egyházának eredeti célja. Olyan emberek testülete, akik szövetkeztek, hogy először is mindegyikük saját lelkét mentse meg, másodszor, hogy segítsenek egymásnak véghez vinni üdvösségüket, s végül, hogy amennyire képesek rá, mindenkit megmentsenek a jelen és eljövendő nyomorúságtól, lerombolják Sátán országát, és felépítsék Krisztus birodalmát. Ez kell legyen az Úr egyháza összes tagjának folytonos gondja és igyekezete, különben nem méltó arra, hogy tagnak nevezzék, mert nem élő tagja Krisztusnak.

3 Ezt kellene buzgó igyekezettel folytonosan szívén viselnie azoknak, akik *anglikán egyház* néven egyesültek e királyságokban. Azért fogtak

össze, hogy ellenálljanak az Ördögnek és minden művének, hogy hadat üzenjenek a világnak és a testnek, a Gonosz állandó, hűséges szövetségeseinek. Azonban küzdenek-e valóban összefogásuk céljáért? Akik magukat „az anglikán egyház tagjának" vallják, igazán szívvel-lélekkel ellenzik az Ördög munkáit és harcolnak a világ, a test ellen? Sajnos nem mondhatjuk ezt. Ellenkezőleg, sok közülük, sőt attól tartok a többség, maga *a világ,* nem ismerik a megtartó Istent; ahelyett, hogy „megöldökölnék a testet indulataival és kívánságaival együtt"; napról napra inkább kielégítik, s maguk végzik az Ördög munkáit, amelyeknek lerombolására vállalkoztak.

4 Ezért még mindig szükség van rá itt, ebben a keresztyén országban is (ahogy Nagy-Britanniát *előszeretettel* nevezzük), sőt még ebben a keresztyén egyházban is (ha nemzetünk nagy részét így titulálhatjuk), hogy „feltámadjunk a gonosz ellen", és egyesítsük erőinket „a hamisság cselekedőivel szemben". Soha nem volt nagyobb szükség rá, mint most, hogy „akik félik az Urat, gyakran tanácskozzanak" arról, hogy miképpen „állhatnának ellene a gonosznak", mely elárasztja a földet. Isten szolgáinak van rá okuk, hogy összefogjanak az Ördög munkái ellen, hogy egy szívvel, szándékkal és igyekezettel kiálljanak Isten mellett, és amennyire tudják, visszatartsák „az istentelenség árját".

5 Ebből a célból szövetkeztek néhányan Londonban a múlt század vége felé. Egy idő múlva a *Közerkölcsöt Jobbító Társaság* nevet kapták, s hihetetlen sok jót tettek majdnem negyven éven át. Azonban később, amikor az eredeti tagok többsége elnyerte örök jutalmát, az utánuk jövők ellanyhultak, és abbahagyták a munkát. Úgyhogy néhány éve megszűnt a Társaság, és semmi hasonló nem maradt az országban.

6 Ugyanilyen társaság alakult nemrégiben. Először is be szeretném mutatni, hogy mi a céljuk, és milyen lépéseket tettek annak elérésére; másodszor, hogy milyen kiváló ez a cél, s mégis milyen kifogásokat hoznak fel ellene; harmadszor, hogy milyennek kell lennie annak, aki ilyen feladatra vállalkozik; és negyedszer, hogy miféle lelkülettel és milyen módon kell a célokat végrehajtani. A tagoknak valamint minden istenfélő embernek szóló alkalmazással zárok.

I.

1 Először is be szeretném mutatni céljukat, és hogy milyen lépéseket tettek annak elérésére.

1757 augusztusának valamelyik vasárnapján egy kis társaságban, ahol néhányan imádkozni jöttek össze, és a hitről beszélgetni, szóba került, hogy milyen durván és nyíltan szegik meg sokan a szent napot: adnak és vesznek, nyitva vannak a boltok, a kocsmában isznak, az utcákon, utakon, piacokon állva vagy ülve árulják portékáikat, mint hétköznapokon, különösen Moorfieldsben, ami akkoriban egyik végétől a másikig tele volt velük minden vasárnap. A társaságban jelenlevők megfontolták, hogyan orvosolhatnák ezeket a bajokat, és megegyeztek, hogy másnap délelőtt hatan kikérik Sir John Fielding tanácsát. Így is tettek. Ő támogatta céljukat, és megmutatta nekik, miképpen vihetik végbe.

2 Először kérelmet nyújtottak be a főpolgármester őméltóságához és a városi tanácshoz, valamint a Hicks's Hallban ülésező és a westminsteri bírákhoz. Mindezektől a tiszteletre méltó testületektől sok bátorítást kaptak, hogy fogjanak neki a munkának.

3 Ez után úgy döntöttek, hogy sok magas rangú személynek, a klérusnak valamint a London belvárosában, a westminsteri negyedben és a környékükön található más felekezetű gyülekezetek és összejövetelek lelkészeinek mutatják be tervüket. Megelégedve tapasztalták, hogy teljes szívvel egyetértettek velük és egyetemesen helyeselték céljukat.

4 Majd saját költségükön több ezer tájékoztató könyvet nyomtattak ki, és osztottak szét rendőrök valamint más helyi tisztségviselők között, melyekben kifejtették a hivatalos személyek különböző kötelességeit, és követelték azok teljesítését. S hogy amennyire csak lehet, megelőzzék a törvény bírósági úton való végrehajtásának szükségességét, röpiratokat adtak ki és terjesztettek a város minden részén a vasárnap megszegése ellen, tiltó törvények kivonatait ugyanebből a célból, és felhívásokat a vétkesekhez.

5 Miután ezekkel az óvintézkedésekkel előkészítették a talajt, figyelmeztetve újra és újra az embereket, akik ezt többnyire figyelmen kívül hagyták, 1758 elején konkrét panaszt nyújtottak be az igazságügyi hatóságnál azok ellen, akik megszegték az Úr napját. Így tisztították meg első lépésként az utcákat és tereket azoktól a hírhedt bűnözőktől, akik sem Istent, sem királyt nem tisztelve reggeltől estig árusítottak. Ezután nehezebb kísérletre vállalkoztak, mégpedig arra, hogy megakadályozzák az Úr napján az ivászatot, hogy az emberek a kocsmában töltsék idejüket, ahelyett hogy jobbra fordítanák:

Isten imádására. Emiatt rengeteg szemrehányásnak, sértegetésnek és mindenféle durvaságnak voltak kitéve. Nemcsak az iszákosokkal és az őket kiszolgáló kocsmárosokkal kellett hadakozniuk, hanem gazdag és tisztességes emberekkel is – egyrészt a kocsmák háztulajdonosaival, másrészt az ital szállítóival s általában mindenkivel, aki hasznot húzott ebből a bűnből. Némelyek közülük nemcsak vagyonosak voltak, hanem tekintéllyel is rendelkeztek, sőt nem egyszer olyanokról volt szó, akik elé a bűnözőket megidézték. A mód, ahogy ők a feljelentőkkel bántak, természetesen felbátorította a nép söpredékét, s a példát követve úgy kezelték az erkölcsért küzdőket, mint akik nem méltók arra, hogy éljenek. Tétovázás nélkül szidalmazták, sárral, kővel dobálták őket, vagy ami éppen kezükbe akadt, sőt sokszor kegyetlenül meg is verték és az utca kövezetén, a kutyaólak között hurcolták végig ezeket az embereket. S nem rajtuk múlott, hogy nem vetemedtek még gyilkosságra is, csakhogy meg voltak zabolázva.

6 Istentől segítséget nyerve a jóért küzdők azzal folytatták, hogy a pékeket rászorították: ne töltsék az Úr napjának tetemes részét hivatásuk gyakorlásával. Ezek közül azonban sokan nemesebbek voltak a kocsmárosoknál. Nem nehezteltek, nem is vették zokon az intést, hanem többen, akik a szokásnak engedve saját lelkiismeretük ellen cselekedtek addig, őszintén megköszönték, és valódi jóindulatnak tekintették az intők fáradozását.

7 Miközben megtisztították az utcákat, tereket és kocsmákat a vasárnap megszegőitől, másfajta bűnözőkkel is találkoztak, akik rengeteg kárt okoztak a társadalomnak: különböző szerencsejátékosokkal. Némelyikük a legzüllöttebbek, leghitványabbak, az úgynevezett hazárdjátékosok közül került ki, abból éltek, hogy fiatal és tapasztalatlan emberekbe akaszkodva kiforgatták őket minden pénzükből. Miután koldusbotra juttatták a szerencsétleneket, sokszor megtanították őket a gonoszságnak e titkára. Barátaink a gonoszok több fészkét kifüstölték, s közülük nem keveset kényszerítettek arra, hogy becsületesen, arcuk verítékével és kezük munkájával keressék kenyerüket.

8 A küzdő tagok számban és erőben növekedve tovább terjesztették nézeteiket, és nemcsak a káromkodást kezdték elfojtani, hanem utcáinkról kisöpörték a keresztyénség egy másik nyilvános szégyenét, botrányát: a közönséges prostitúciót. Számos prostituáltat gyalázatos gonoszságuk pályafutásának közepén állítottak meg. Hogy a baj gyökeréig jussanak,

kinyomoztak sok házat, ahol menhelyet adtak nekik, a törvény alapján beperelték őket, és ténykedésüket teljesen betiltották. A szegény, elhagyott nők között voltak olyanok, akik bár

„az emberi becstelenség legmélyére”

süllyedtek, felismerték Isten kegyes gondviselését, és maradandó bűnbánattal vetettek véget bűnös életfolytatásuknak. Többüknek találtak helyet, és voltak olyanok, akik a Magdalena otthonba kerültek.

9 Hogy kissé eltérjek a témától: nem csodálhatjuk eléggé az isteni gondviselés bölcsességét, mely úgy időzíti a dolgokat, hogy egyik eseményt összhangba hozza a másikkal. Például amikor e szegény párák közül oly soknak szakítania kellett a bűnnel, és jobb életet akartak kezdeni, mintha pontosan akkor válasz jött volna erre a szomorú kérdésre: „De ha abbahagyom, mit csinálok, miből fogok megélni? Nem értek semmihez, és nincsenek barátaim, akik befogadjanak.” Mondom, éppen ekkorra készítette elő Isten a Magdalena otthont. Itt szívesen fogadják mindazokat, akik nem értenek semmihez, és nincsenek barátaik, akik támogatnák őket. Ezek a nők itt kényelmesen élhetnek, mert mindent megkapnak, ami „az életre és kegyességre” való.

10 De térjünk vissza a témához. 1757 augusztusától 1762 augusztusáig 9596 embert állítottak törvény elé. Azóta pedig a mai napig 40-et tiltott szerencsejátékért és káromkodásért, 400-at a vasárnap megszegéséért, 550 feslett nőt és bordélyház tulajdonost, kettőt azért, mert trágár nyomtatványokat árultak; összesen 10588 személyt.

11 A társaságba való felvételkor nem számít, hogy milyen csoportosulás vagy párt tagja vagy. Akiről azt az információt kapják, hogy jóravaló ember, azt készségesen felveszik. Nem marad tag senki itt sokáig, ha önző vagy anyagias. Nemcsak azért, mert itt semmit sem nyerhet, hanem azért is, mert hamarosan inkább veszítene, ugyanis mihelyt tag lett, el kell kezdenie az adakozást. A köznyelv állítása szerint ezek mind „Whitefield követői”. Azonban nagyot tévednek. Az állandó tagok közül körülbelül húszan vannak kapcsolatban Whitefielddel, vagy ötvenen Wesleyvel, talán húszan tartoznak az anglikán egyházhoz, akiknek egyikükkel sincs kapcsolatuk, s körülbelül hetvenen más protestáns felekezetek tagjai; együttesen úgy százhatvanat

tesznek ki. Igaz, sokkal több azoknak a száma, akik időről időre adakozással segítik a munkát.

II.

1 Eddig tehát ilyen lépések történtek a cél elérése érdekében. Most másodszor, meg szeretném mutatni, miért olyan jó ez a cél, bár sokan ellenzik. Hogy miért jó, az több dologból is kitűnik. Először abból, hogy nyíltan kiállni az országunkat elözönlő istentelenség és gonoszság ellen egyik legnemesebb módja Krisztus megvallásának ellenségei előtt. Istent magasztaljuk vele, és megmutatjuk az emberiségnek, hogy ezekben a nyomorúságos napokban is

„Van még, ki hitben jár,
Nem sok, de hű, kegyes."

Mi lehetne kiválóbb, mint megadni Urunknak a nevét megillető tiszteletet; ha szavaknál hatásosabb bizonyítékkal, talán szenvedéssel vagy magunkat mindenféle veszélynek kitéve kijelentjük: „Bizonyára van jutalma az igaznak; bizony van ítélő Isten e földön"?

2 Milyen kiváló cél megakadályozni bizonyos mértékben drága nevének beszennyezését, tekintélyének megvetését, és hogy olyanok otromba, égbekiáltó gonoszsága, akiket még mindig keresztyéneknek neveznek, botrányba keverje szent hitünket! Hogy valamennyire gátat vessünk a rossz özönének, visszatartsuk az istentelenség árját, hogy tőlünk telhetően megszüntessük az okot, mely miatt gyalázzák azt a dicső nevet, melyről neveztetünk: ez az egyik legnemesebb cél, amit az ember szíve elgondolhat.

3 Ez a cél nyilván „dicsőség[et hoz] a magasságos mennyekben az Istennek", s ugyanakkor szemmel láthatóan elősegíti „e földön a békességet" is. Hiszen minden bűn kifejezetten arra irányul, hogy nyílt szembeszegülés folytán megrontsa Istenben való nyugalmunkat, elűzze szívünk békéjét, és mindenkit felebarátja ellen uszítson. Tehát ami megakadályozza vagy eltávolítja a bűnt, az a békét mozdítja elő, békét önmagunkban, békességet Istennel és egymással való viszonyunkban. Ez már itt a földön valódi gyümölcse ennek a célnak. De miért maradjunk e kor s e hely szűk határain belül? Lépjünk csak át az örökkévalóságba! Ott milyen gyümölcsét találjuk?

Ahogy az apostol mondja: „Atyámfiai, hogyha valaki ti köztetek eltévelyedik az igazságtól, és megtéríti őt valaki [nem egy másik véleményre, hanem Istenhez], tudja meg, hogy aki bűnöst térít meg az ő tévelygő útjáról, lelket ment meg a haláltól és sok bűnt elfedez" (Jak 5, 19-20).

4 Nem is csak személyesen azoknak használ ez a cél, akik másokat bűnre visznek, illetve akik hajlandók engedni, hogy bűnre csábítsák, és pusztulásba taszítsák őket, hanem az egész közösségnek, amelynek tagjai vagyunk. Hiszen igaz az a meglátás, hogy „az igazság felmagasztalja a nemzetet". S nem ugyanilyen igaz-e másfelől, hogy „a bűn pedig gyalázatára van a népeknek", sőt Isten átkát hozza rájuk? Tehát amennyiben támogatjuk az igazság akármilyen formáját, úgy a nemzet érdekeit szolgáljuk. Ha megzabolázzuk a bűnt, különösen a nyilvános bűnt, akkor eltávozik rólunk az átok és szégyen. Így aki ezen munkálkodik, az mindenki jótevője, a király és a haza legjobb barátja. S amennyiben céljuk beteljesedik, nincs kétség, hogy Isten felvirágoztatja a nemzetet teljesítve hűséges ígéretét: „Akik engem tisztelnek, azoknak tisztességet szerzek."

5 Azonban némelyek előállnak a kifogással: „Lehet, hogy ez kiváló cél, de nem tartozik *rád.* Nincsenek-e olyan személyek, akiknek pontosan az a feladatuk, hogy gátat vessenek az ilyen bűnözésnek, és megbüntessék a vétkeseket? Vannak rendőrök és más községi tisztségviselők, akik kifejezetten erre tettek esküt." Vannak. A rendőrök és egyházi felügyelők különösképpen arra tettek esküt, hogy feljelentsék azokat, akik megszegik az Úr napját, vagy más botrányos bűnbe keverednek. De ha nem teszik meg, ha esküjük ellenére nem fáradoznak ebben, akkor mindenkinek, aki féli Istent, szereti az emberiséget, és jót akar királyának és országának, az a dolga, hogy erre a célra igyekezzen olyan buzgón, mintha nem is lennének hivatalos tisztségviselői az ügynek. Hiszen ha a hivatalosoknak semmi hasznukat nem lehet venni, az olyan, mintha nem is léteznének.

6 „Ez csak kifogás, valójából csak pénzt akarnak kapni a feljelentésért." Sokszor hangoztatnak ilyet, de nincs ebben egy szemernyi igazság sem. Viszont ezer bizonyíték van az ellenkezőjére: a társaság egy tagja sem kap a pénzből, amit a törvény a feljelentőnek juttat. Kezdettől nem volt erre példa. Azért sem kapnak semmit, hogy eltitkoljanak vagy visszavonjanak valamit. Ez is tévedés vagy egyenesen szándékos rágalmazás, aminek nincs semmi alapja.

7 „Csakhogy ez a cél megvalósíthatatlan. Annyira elterjedt a rossz, hogy lehetetlen elnyomni, különösen ilyen eszközökkel. Hiszen mit tehet egy maroknyi szegény ember az egész világ ellen?" „Az embereknél lehetetlen, de nem az Istennél." Nem magukban bíznak, hanem őbenne. Bármilyen erősek a rossz támogatói, az Úr előtt nem nagyobbak, mint a sáska. És Istennél nem számít az eszköz. Neki mindegy, „hogy sok vagy pedig kevés által szerezzen szabadulást". Nem lényeges tehát, hogy kevesen vannak az Úr oldalán, s az sem, hogy sokan vannak ellene. Ő akkor is azt teszi, ami neki tetszik, s „nincs értelem és nincs tanács az Úr ellen".

8 „De ha valóban az a célotok, hogy jó útra térítsétek a bűnözőket, akkor rossz eszközöket választottatok. Csak Isten szava képes erre, nem az emberi törvények. Lelkészek dolga ez, nem pedig bíróké. Tehát ha hozzájuk folyamodsz, csak külső javulást érsz el, a szív nem változik meg."

Igaz, hogy főleg és általában Isten szava változtatja meg a bűnösök szívét és életét, s ezt elsősorban az evangélium szolgái által végzi el. Azonban az is igaz, hogy a bírók „Isten szolgái", akik „a rossz cselekedeteknek rettegésére vannak" az emberi törvények végrehajtása által. Ha ez nem is változtatja meg a szívet, a külső bűn megakadályozása is értékes eredmény. Kevesebb gyalázat éri Istent, kevesebb botrányba keveredik szent hitünk, kisebb lesz a nemzetünket fenyegető átok és szégyen, kevesebb kísértés ér másokat, és kevesebb haragot halmoznak fel a bűnösök maguk ellen a harag napjára.

9 „Dehogy, inkább többet: hiszen ez sokukat képmutatásra fogja indítani, mert másnak adják ki magukat. Egyebek pedig, ha megszégyenítjük őket, és fizetniük kell, csak szemérmetlen és még elszántabb gonosztevők lesznek. Valójában tehát egyikük sem javul, sőt talán rosszabb lesz, mint volt."

Ez mindenképpen tévedés. Hiszen *(1)* hol vannak ezek a képmutatók? Nem tudunk senkiről sem, aki másnak adná ki magát. *(2)* Ha megátalkodott bűnözőket megszégyenítünk és fizetésre kényszerítünk, az nem teszi őket még elszántabb bűnözőkké, hanem visszarettenti a bűn elkövetésétől. *(3)* Azonkívül némelyek egyáltalán nem lesznek rosszabbak, hanem megjavulnak, egész életvitelük megváltozik. Sőt *(4)* egyesek belsőleg is megváltoznak, „sötétségből világosságra és Sátánnak hatalmából az Istenhez térnek".

10 „Viszont sokan nincsenek meggyőződve arról, hogy bűn lenne az Úr napján venni vagy eladni."

Ha nincsenek meggyőződve róla, akkor épp ideje, hogy meggyőződjenek. Ez a napnál világosabb. Hiszen ha Isten törvényének és az ország törvényének nyílt, szándékos megszegése nem bűn, akkor, könyörgök, mi számít annak? S ha nem szabad megbüntetni az isteni és emberi törvények megszegőjét, mert az illető nincs meggyőződve cselekedete bűnös voltáról, akkor vége az igazság végrehajtásának, s mindenki élhet, ahogy akar!

11 „De először *szelídebb* módszerekkel kellene próbálkozni." Valóban, s ezt meg is próbálják. Minden bűnözőt jóindulatúan figyelmeztetnek, mielőtt a törvényt foganatosítanák vele szemben. Senki ellen nem folytatnak le bűnvádi eljárást, amíg nem értesítik, hogy be fogják perelni, ha meg nem szünteti törvényszegését. Az esettől függően mindig a lehető legnagyobb jóindulattal járnak el, s csak akkor nyúlnak szigorúbb eszközökhöz, ha az feltétlenül szükséges a cél elérése érdekében.

12 „Igen, de ezzel a nagy felbuzdulással a társadalom megjavítását illetően valójában mennyi jót sikerült elérni?" Kimondhatatlanul sokat, sokkal többet, mint amennyit ilyen rövid idő alatt várhattunk volna, ha belegondolunk, milyen kevesen végezték a munkát, és milyen nehézségekbe ütköztek. Máris sok rosszat megelőztek, és sokat megszüntettek. Nem egy bűnöző külsőleg jó útra tért, és voltak, akik belsőleg is megváltoztak. Annak tiszteletét, akinek a nevéről neveztetünk, s amit ők oly közönségesen megsértettek, nyíltan védelmükbe vették. Nem könnyű eldönteni, mennyi és milyen nagy áldást hozott egész nemzetünkre ez a kis mértékű kiállás Isten és ügye mellett merész ellenségeivel szemben. Egészében véve tehát mindezen kifogások után a józanul gondolkodó ember levonhatja a következtetést, hogy alig lehet ennél kitűnőbb célja valakinek.

III.

1 Azonban milyennek kell lennie, aki erre a feladatra vállalkozik? Azt gondolhatnánk, hogy minden segítőkész személyt készségesen fel kellene venni. Hiszen minél több a tag, annál nagyobb lesz a befolyásuk. Ez azonban egyáltalán nem így van, sőt a tények kétségtelenül az ellenkezőjét bizonyítják. Amíg a régi Közerkölcsöt Jobbító Társaság csak válogatott tagokból

állt, bár nem voltak sokan, nem voltak gazdagok vagy hatalmasok, mégis letörtek minden ellenállást, és kimagasló sikert arattak mindenben, amihez csak hozzáfogtak. Azonban mihelyt válogatás nélkül sok embert kezdtek felvenni a társaságba, egyre kevésbé voltak hasznosak, s végül észrevétlenül semmivé lettek.

2 Tehát éppúgy nem számít, hogy hány tagja van a társaságnak, mint az sem, hogy gazdagok vagy előkelők-e. Ez Isten műve. Isten nevében vállalkoztak rá, az ő ügyéért. Ebből következik, hogy akik nem szeretik, nem félik Istent, azoknak semmi részük, semmi közük nem lehet ehhez az ügyhöz. „Miért veszed szádra az én szövetségemet? – mondhatja Isten nekik – Hiszen te [magad] gyűlölöd a fenyítést, és hátad mögé veted rendeléseimet!" Aki tehát nyíltan bűnben él, az nem alkalmas arra, hogy jó útra próbálja téríteni a bűnösöket, különösen ha – akár csak egyszer vagy a lehető legkisebb mértékben – gyalázta Isten nevét; vásárolt, árult vagy valamilyen szükségtelen munkát végzett az Úr napján; esetleg olyasmiben vétkezett, aminek megjobbítására ez a társaság különösen is törekszik. Nem, akinek magának is jó útra kell térnie, az ne merjen ilyesmire vállalkozni! Vesse „ki először a gerendát a saját szeméből", először maga legyen feddhetetlen mindenben!

3 Nem mintha ez elég lenne. Aki ilyesmire vállalkozik, attól a sértetlenségnél többet várnak el. Szükséges, hogy a hit embere legyen. Rendelkezzék „a nem látott dolgokról való" (olyan) meggyőződéssel, hogy ne igyekezzék „a láthatókra, az ideig valókra, [hanem] a láthatatlanokra, melyek örökkévalók". Ez a hit az Úr kegyelme által állandó istenfélelmet eredményez azzal a szilárd elhatározással, hogy megtartóztatjuk magunkat mindentől, amit Urunk megtiltott, és megteszünk mindent, amit megparancsolt. A társaság tagjának különösen a hit egy bizonyos fajtájára lesz szüksége: az Istenbe vetett bizalomra. Ez a hit „hegyeket mozdít meg", „megoltja a tűz erejét", letör minden ellenkezést, és képessé tesz arra, hogy megálljunk s „ezret elűzzünk". Tudjuk, kiben van az erőnk, s még ha magunkat „halálra szántuk is, Istenben bízunk, aki feltámasztja a holtakat".

4 Aki hisz, és bízik Istenben, az következésképpen bátor is. És aki ilyen feladatra vállalkozik, feltétlenül szükséges, hogy bátor legyen, mert munkája során sok szörnyűség történik. Úgyhogy aki csak „testtel és vérrel tanácskozik", az retteg majd szembenézni a nehézségekkel. Itt kell tehát az

igazi bátorság, mégpedig a legmagasabb fokon. Ezt pedig csak a hit adhatja meg. A hívő el tudja mondani:

„Mit nekem mellőzés, veszély, ha dúl,
Próbában nem félek, közel az Úr.”

5 A bátorsághoz szorosan kapcsolódik a türelem. Az egyik a jövőbeli, a másik a mostani rosszra vonatkozik. Aki ilyen cél elősegítésére vállalkozik, annak nagy szüksége lesz erre. Mert még ha feddhetetlen is, Izmáel helyzetében fogja találni magát: „keze mindenek ellen, és mindenek keze őellene” lesz. Nem is csoda: ha igaz, hogy „akik kegyesen akarnak élni, üldöztetni fognak”, akkor mindenek előtt rajtuk fog ez beteljesedni, akik nem elégszenek meg azzal, hogy ők maguk kegyesen éljenek, hanem az istenteleneket is erre késztetik, azaz hogy legalább cégéres bűnre ne vetemedjenek. Nem üzennek-e hadat ezzel az egész világnak? Az Ördög minden gyermekét maguk ellen fordítják. Sátán is, „a világ fejedelme, a sötétségnek ura” kifejti összes ravaszságát, latba veti minden erejét, hogy megerősítse ingadozó országát. Ki várná az ordító oroszlántól, hogy szelíden engedje a prédát kivenni fogai közül? „Mert békességes tűrésre van szükségetek, hogy az Isten akaratát cselekedve, elnyerjétek az ígéretet.”

6 Állhatatosságra is szükségetek van, hogy „a reménység vallását tántoríthatatlanul megtartsátok”. Ennek is meg kell lennie mindenkiben, aki ehhez a társasághoz tartozik. Nem „kétszínű ember” feladata ez, aki „minden útjában állhatatlan”. Aki olyan, mint a szélben hajlongó nádszál, az nem alkalmas erre a háborúra, melyben megkövetelik a szilárd lelki odaszánást, az állandó, eltökélt szándékot. Akiből ez hiányzik, az „az eke szarvára teheti kezét”, de hamarosan „hátratekint”. Lehet, hogy egy ideig kitart, „de mihelyt nyomorgatás vagy üldözés támad”, általános vagy személyes bajok támadnak munkája miatt, „azonnal megbotránkozik”.

7 Valóban nehéz kitartani az ilyen kellemetlen munkában, hacsak a szeretet le nem győzi a szenvedést és a félelmet. Nagyon is fontos tehát, hogy akik erre vállalkoztak, azoknak legyen „az Isten szerelme kitöltve a szívükbe”, hogy együttesen kijelenthessék: „Mi szeretjük őt; mert ő előbb szeretett minket!” Annak jelenléte, akit lelkük szeret, megkönnyíti fáradozásukat. Akkor elmondhatják – s nem túlfűtött képzeletük szenvedélyessége miatt, hanem a lehető leghatározottabb igazsággal és józansággal:

„Veled, ha szólok, ködbe vész
Idő, gond, félelem;
A munka, kín sem lesz nehéz,
Míg itt vagy, Istenem.”

8 Ami még édesebbé teszi a fáradozást és szenvedést, az a „felebarát” iránti keresztyén „szeretet”. Amikor „szeretik felebarátjukat”, vagyis minden lelket, „mint önmagukat”, mint saját lelküket; amikor „Krisztusnak szeretete szorongatja” őket, hogy szeressék egymást, „ahogy ő szeretett minket”; amikor a Megváltóhoz hasonlóan, aki „mindenkiért megízlelte a halált”, úgy ők is készek „odaadni életüket testvéreikért” (ide számítva mindenkit, minden lelket, akiért Krisztus meghalt), akkor milyen veszély rémítheti el őket „szeretetük fáradozásától”? Milyen szenvedésre nem lesznek készek, hogy egy lelket megmentsenek az örök tűztől? Milyen tartós fáradság, csalódás, fájdalom győzhetné le elhatározásukat? Nem fogja-e sokkal inkább ez jellemezni őket:

„Acél hite kudarccal szembenéz,
Bár napja gyötrő s éje kárba vész”?

Hiszen a szeretet „mindent remél” és „mindent eltűr”: „a szeretet soha el nem fogy”.

9 Más okból is szükséges, hogy az ilyen társaság tagjaiban szeretet legyen: mivel az „nem fuvalkodik fel”; nemcsak bátorságot és türelmet ad, hanem alázatot is. Milyen nagy szüksége van erre mindazoknak, akik ebben foglalatosak! Mi lehet fontosabb, mint hogy saját szemükben kicsik, hitványak, alávalók és megvetettek legyenek? Semmi nem buktathatná meg könnyebben a célt, mint az, ha valami nagyot képzelnek magukról, ha bizonyos eredményeket a saját számlájukra írnak, ha teret engednek a farizeusi lelkületnek, „elbizakodnak magukban, hogy ők igazak, és a többieket semmibe sem veszik”. Hiszen akkor nemcsak az egész világgal, hanem magával Istennel is harcba szállnak, mert ő „a kevélyeknek ellene áll, [csak] az alázatosaknak ad kegyelmet”. Legyen hát e társaság minden tagja tökéletesen tisztában saját ostobaságával, gyengeségével, tehetetlenségével. Kapaszkodjon lelkével mindig abba, akinek egyedül van bölcsessége és ereje, legyen tökéletesen meggyőződve, hogy „ami jó a földön történik, azt Isten maga végzi”, s egyedül ő „munkálja bennük mind az akarást, mind a munkálást jó kedvéből”.

10 Még egy dolgot véssen mélyen a szívébe, aki erre a feladatra vállalkozik, mégpedig azt, hogy „ember haragja Isten igazságát nem munkálja”. Tanuljon attól, aki szelíd és alázatos volt, s maradjon meg szelídnek és alázatosnak. „Teljes alázatossággal és szelídséggel” „járjon úgy, mint illik elhívatásához, mellyel elhívatott.” „Legyen mindenkihez nyájas”, jókhoz és rosszakhoz egyaránt – saját magáért, őértük és Krisztusért. Ha valaki „tudatlan és tévelygő”, „érezzen együtt” vele! Ellenállnak egyesek Isten szavának és munkájának, sőt csatába szállnak vele? Annál inkább szükséges „szelíden fenyíteni az ellenszegülőket”, hátha „megmenekülnek az Ördög tőréből”, és a Gonosz nem ejti többé rabul őket kénye-kedve szerint.

IV.

1 Miután felsoroltam, hogy kik vállalkozhatnak ilyen munkára, negyedik pontként be szeretném mutatni, milyen lelkülettel és milyen magatartással végezzék munkájukat. Először is milyen lelkülettel. Ez elsőnek az *indítékra* vonatkozik, melyet minden lépésükben szem előtt kell tartaniuk. Mert ha valamikor „a benned lévő világosság sötétség [lesz], mekkora akkor a sötétség?!” „Ha azért a te szemed tiszta, a te egész tested világos lesz.” Mindig észben kell tehát tartani ezt, hogy megnyilvánuljon minden szóban és tettben. Semmit se mondjanak vagy tegyenek világi előnyért, se nagyot, se kicsit; sem az emberek kegyének vagy megbecsülésének, szeretetének vagy dicséretének elnyerése érdekében! Hanem a szándék, a lélek szeme szegeződjön mindig Isten dicsőségére és az emberek hasznára.

2 A lelkület azonban, mellyel mindezt végre kell hajtani, nemcsak az indítékra, hanem *indulatra* is vonatkozik. Nem más ez, mint amit fönt már leírtam. Vagyis ugyanazt a bátorságot, türelmet, kitartást kell itt érvényre juttatni, mint amelyek a munkára képesítenek. A munkás mindenekelőtt „vegye föl a hit pajzsát”, mely ezer tüzes nyilat is kiolt. Gyakorolja minden gyötrelmes időben a teljes hitet, amit Istentől kapott! És tegyen mindent szeretetben, ezt soha semmi meg ne akadályozza! Sok víz se oltsa ki a szeretetet, se a hálátlanság özöne ne fojtsa el! Hasonlóképpen az az alázatos indulat legyen benne, ami Krisztus Jézusban is volt, sőt „az alázatosságot öltse fel”, az töltse meg a szívét és ékesítse egész viselkedését! Ugyanakkor „öltözzön fel könyörületes szívet, jóságosságot, hosszútűrést”, óvakodjon a rosszindulatnak, keserűségnek, haragnak vagy sértődésnek még a legcsekélyebb látszatától is, hiszen tudhatja, hogy nem arra hívattunk, hogy

„meggyőzettessünk a gonosztól, hanem hogy a gonoszt jóval győzzük meg". Ennek az alázatos, gyengéd szeretetnek a megőrzése érdekében fontos, hogy mindent fegyelmezett lélekkel tegyen: őrizkedjen minden elhamarkodott, csapongó gondolattól, óvakodjon a büszkeségtől, haragtól vagy mogorvaságtól. Erre azonban úgy lesz csak képes, ha „a könyörgésben állhatatos", mind munkája kezdetén, mind amikor bevégzi, és az egész akció alatt; valamint csak akkor, ha mindent áldozatkész lélekkel végez, Istennek ajánlva szeretett Fia által.

3 A viselkedésére vonatkozóan általános szabály, hogy az említett belső indulatokat juttassa kifejezésre. Közelebbről: vigyázzon, ne „cselekedjen rosszat, hogy abból jó származzék"! Tehát „levetvén a hazugságot, szóljon igazságot ki-ki az ő felebarátjával!" Ne csaljon, ne szedjen rá senkit valakinek a leleplezése vagy megbüntetése céljából, hanem „isteni őszinteséggel és tisztasággal kellesse magát minden ember lelkiismeretének az Isten előtt"! Ha ragaszkodtok ezekhez a szabályokhoz, valószínűleg kevesebb bűnözőt fognak elítélni, de annál inkább megáldja majd Isten egész vállalkozásotokat.

4 Kapcsolódjon az ártatlansághoz okosság, amit helyénvalóan neveznek így; de nem a pokolnak az a hajtása, amit a világ mond okosságnak, ami csupán fortély, ravaszság, alakoskodás, hanem az „a felülről való bölcsesség", melyet Urunk kiváltképpen ajánl mindazoknak, akik országát e földön építeni akarják: „legyetek azért okosak, mint a kígyók", de ugyanakkor „szelídek, mint a galambok". Ez a bölcsesség megtanít rá, hogyan alkalmazzátok szavaitokat és egész viselkedéseteket azokhoz, akikkel dolgotok lesz, valamint az időhöz, helyhez és minden más körülményhez. Megtanít, hogyan térjetek ki a sértés elől, még ha olyanoktól ér is, akik keresik rá az alkalmat, és hogy a legbántóbb dolgokat is a lehető legkevésbé bántó módon végezzétek.

5 Mindig komolyan beszéljetek, inkább a szomorúságot öltsétek fel, különösen a bűnözőkkel szemben (nehogy úgy tűnjék, mintha sértegetni akarnátok őket, vagy diadalmaskodni szeretnétek fölöttük). Mutassátok ki, hogy sajnáljátok őket amiatt, amit csinálnak, és a szenvedésben együtt éreztek velük. Fellépésetek, hangvételetek és szóhasználatotok tárgyilagos, higgadt, szelíd legyen, sőt, ha nem tűnhet alakoskodásnak, legyen kedves és barátságos. Bizonyos esetekben, amikor valószínűleg nem értik félre, hangoz-

tathatjátok, hogy javukat akarjátok, ugyanakkor (nehogy azt gondolják, hogy félelemből vagy valami helytelen indok késztetett titeket) jelentsétek ki, hogy elszántan és szilárdan ellenálltok a gonosznak, és a legvégső mértékig meg fogjátok büntetni azt.

V.

1 Már csak néhány következtetést kell levonnunk az elhangzottakból. Részben nektek, akik már csatlakoztatok ehhez a munkához, részben pedig mindazoknak, akik félik Istent, s különösen azoknak, akik nemcsak félik, hanem szeretik is őt.

Nektek, akik már csatlakoztatok ehhez a munkához első tanácsom az, hogy nyugodtan és alaposan gondoljátok végig, mire vállalkoztatok. Legyetek tisztában célotokkal, vizsgáljátok meg tüzetesen, ami rátok van bízva, vegyétek figyelembe, milyen kifogásokat emelnek egész vállalkozásotok ellen, és mielőtt továbbmennétek, legyetek meggyőződve, hogy ezeknek a kifogásoknak nincs igazi súlyuk. Cselekedjetek mindnyájan legőszintébb meggyőződésetek szerint!

2 Másodszor azt tanácsolom, hogy ne igyekezzetek számban gyarapodni, s ennek érdekében ne tekintsetek vagyonra, társadalmi állásra vagy más külső körülményre, hanem csak a fönt leírt képességekre! Szorgalmasan tudakozzátok meg, hogy a tagnak jelentkező feddhetetlen magaviseletű, hívő, bátor, türelmes, kitartó ember-e. Szereti-e Istent és az embereket? Ha igen, akkor erőben és számban gyarapodni fogtok vele; ha nem, akkor többet veszítetek általa, mint amennyit nyertek, mert ezzel Isten nehezteléséét vonjátok magatokra. Ne féljetek kitisztítani közületek azokat, akik nem felelnek meg a fent ábrázolt jellemnek. Az ilyen számbeli csökkenés által csak erősödtök, s „a gazdának hasznos edénye" lesztek.

3 Harmadszor azt tanácsolnám, hogy figyeljétek, mi indít cselekvésre és szólásra. Vigyázzatok, szándékotokra ne ejtsen foltot bármikor a haszon vagy dicsőség keresése. Amit csak tesztek, „az Úrnak cselekedjétek" mint Krisztus szolgái! Ne akarjatok semmiben magatoknak kedveskedni, hanem annak jótetszését keressétek, akié vagytok és akinek szolgáltok. Legyetek céltudatosak kezdettől mindvégig, egyedül Istent tartsátok szem előtt szavatokban és cselekedeteitekben.

4 Negyediknek azt a tanácsot adnám, hogy mindent helyes indulattal végezzetek, alázatosan és szelíden, türelmesen és kedvesen, Krisztus evangéliumához méltóan. Istenben bízva tegyetek minden lépést, amilyen gyengéd és szeretetteljes lelkülettel csak tudtok. Óvakodjatok szüntelen a lélek minden szertelenségétől és szétszórtságától, mindenkor komolyan és kitartóan imádkozva, hogy hitetek meg ne rendüljön. Fel ne tartóztassa semmi lelketek áldozatkészségét, mellyel odaszántok mindent, amitek van, amik vagytok, amit szenvedtek és cselekedtek, hogy lehessen az jó illatú áldozat Istennek Jézus Krisztus által.

5 Cselekedetetekkel, beszédetekkel kapcsolatban azt tanácsolom: vezessen ártatlanság és egyszerűség, megfontoltság és komolyság. Ehhez járuljon a lehető legnagyobb higgadtság és jóindulat, sőt annyi gyengédség, amennyit csak az eset megenged. Ne viselkedjetek úgy, mint mészárosok vagy hóhérok, inkább, mint sebészek, akik nem okoznak nagyobb fájdalmat a betegnek, mint ami elengedhetetlen az orvosláshoz. Ebből a célból mindegyikőtöknek ugyancsak szüksége van „egy asszony kezére, és egy oroszlán szívére". Így sokan, még azok közül is, akiket meg kell büntetnetek „dicsőítik majd Istent a meglátogatás napján".

6 Titeket pedig, akik félitek Istent, arra buzdítalak, hogy ha kegyelmet reméltek az Úr kezéből, ha rettegtek attól, hogy (esetleg tudtotokon kívül) „Isten ellen harcolóknak találtattok", úgy semmi esetre, semmi okból, semmilyen ürüggyel, se közvetlenül, se közvetve ne ellenezzetek vagy akadályozzatok egy ilyen irgalmas elgondolást, mely ennyire a Magasságos dicsőségét szolgálja. De ez nem minden: ha szeretitek az emberiséget, ha fékezni kívánjátok embertársaitok bűneit és nyomorúságát, megelégedhettek-e magatokkal, tiszták lehettek-e Isten előtt, ha csak annyit tesztek, hogy nem ellenzitek? Nem kényszerít-e a legszentebb kötelék, hogy „míg időtök van, cselekedjetek jót mindenekkel"? S nincs vajon itt alkalom, hogy sok emberrel jót tegyetek, méghozzá mindennél nagyobb jót? Isten nevében ragadjátok meg tehát a lehetőséget! Nyújtsatok segítséget ebben a jó ügyben, ha másképp nem, akkor úgy, hogy buzgón imádkoztok azokért, akik közvetlenül erre vállalkoztak! Támogassátok őket képességetek szerint, a munkával járó kiadást magatokra vállalva, amit mások jótékonysága nélkül nem tudnának fedezni! Ha nincs terhetekre, támogassátok őket negyedévenkénti, esetleg évenkénti adományokkal! Vagy legalább *most* segítsetek nekik, használjátok ki ezt az órát, és tegyétek azt, amit Isten szívetekre helyez! Ne mondhassa senki, hogy láttátok, mint mun-

kálkodnak testvéreitek Istenért, de ti ujjatokat sem akartátok mozdítani értük! Inkább „jöjjetek az Úr segítségére, az Úr segélyére vitézei közé”!

7 Még többet kérek tőletek, akik Istent félitek és szeretitek is. Akit féltek, akit szerettek, képessé tett titeket arra, hogy kiválóbban szolgáljátok ügyét. Mivel szeretitek Istent, nyilván szeretitek testvéreteket is; szeretitek nemcsak barátaitokat, hanem ellenségeiteket szintén; nemcsak Isten barátait, hanem Isten ellenségeit is. „Mint Istennek választottai, felöltöztétek az alázatot, a gyengédséget, a hosszútűrést.” Hisztek Istenben és Jézus Krisztusban, akit elküldött. Van hitetek, mely legyőzi a világot, s vele legyőzitek mind a gonosz szégyenkezést, mind „az emberektől való félelmet, mely tőrt vet”, úgyhogy bátran meg tudtok állni azok előtt, akik megvetnek titeket, és semmibe veszik fáradozásotokat. Miután Isten alkalmassá tett és felfegyverzett a harcra, olyanok akartok lenni, mint „Efraim fiai, a fegyveres íjászok, [akik] hátat fordítottak az ütközet napján”? *Ti* is ott akarjátok hagyni néhány testvéreteket, hogy egyedül álljanak ellen az idegenek seregeinek? Ne mondjátok: „Túl nehéz ez a kereszt, nincs erőm vagy bátorságom viselni!” Igaz, magatokban nincs, de nektek, akik hisztek, „mindenre van erőtök a Krisztusban, aki megerősít”. „Ha hiheted azt, minden lehetséges a hívőnek.” Nincs olyan kereszt, ami túl nehéz lenne *neki,* hiszen akik „vele tűrünk, vele együtt fogunk uralkodni is”. Ne mondjátok: „Nem, én nem tudom elviselni, hogy *különc* legyek!” Akkor nem mehettek be a mennyek országába. Oda senki sem megy be, csak a keskeny úton, s aki azon jár, mind különc. Ne mondjátok: „De nem bírom eltűrni a szidalmazást, és hogy besúgónak tartsanak.” Üdvözült-e valaha egy lélek, aki nem volt közmegvetés, szóbeszéd, gyalázat tárgya? Ti sem üdvözülhettek, ha nem vagytok hajlandók elfogadni, hogy az emberek mindenféle rosszat terjesszenek rólatok. Ne mondjátok: „De ha bekapcsolódom ebbe a munkába, akkor elveszítem nemcsak jó híremet, hanem barátaimat, vevőimet, üzletemet, megélhetésemet is, úgyhogy koldusbotra jutok.” Nem fogtok koldusbotra jutni, nem juthattok, teljesen lehetetlen, hacsak maga Isten nem rendelkezik így. Hiszen „az ő uralkodása mindenre kihat”, és „a fejetek hajszálai is mind számon vannak”. Viszont ha a bölcs, kegyelmes Isten ezt az utat választja számotokra, akkor zúgolódni vagy panaszkodni akartok? Helyesebb, ha így szóltok: „Nem kell-e kiinnom a pohárt, amelyet az Atya adott nékem?” „Boldogok vagytok, ha Krisztus nevéért szenvedtek; mert megnyugszik rajtatok a dicsőségnek és az Istennek Lelke.” Ne érveljetek ezzel: „Mindent elszenvednék, de a

feleségem nem egyezne bele. S bizony az embernek el kell hagynia apját és anyját, mindenkit, és ragaszkodnia feleségéhez." Igaz, mindenkit, csak Istent nem; mindenkit, csak Krisztus nem. A feleségéért sem kell őt elhagynia! A legkedvesebb rokonáért sem szabad elmulasztania kötelességeit. Maga Urunk is ezt mondta: „Aki inkább szereti apját, anyját, feleségét vagy gyermekeit, hogynem engemet, nem méltó hozzám." Ne mondjátok: „Jó, mindent otthagynék Krisztusért, de az egyik kötelességnek nem szabad a másikat akadályoznia, s ez gyakran megakadályozná, hogy elmenjek az istentiszteletre." Valószínű, hogy néha megakadályozná. Azonban „elmenvén pedig tanuljátok meg, mi az: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot." Amit elveszítetek e miatt az irgalmasság miatt, azt Isten hétszeresen adja majd vissza nektek. Ne mondjátok: „De saját lelkemnek ártok vele. Fiatalember vagyok. Ha feslett nők között járok, kiteszem magam a kísértésnek." Kitennétek, ha saját erőtökkel és kedvtelésetekből munkálkodnátok. De nem ez a helyzet. Bíztok Istenben, s csak neki akartok tetszeni. Még ha a forró, tüzes kemence közepébe hívna is, „ha tűzben jársz, nem égsz meg, és a láng meg nem perzsel téged". „Igen, ha a kemencébe hívna. Viszont nem látom, hogy erre hívott volna el." Talán nem akarjátok meglátni. De ha eddig nem hívott, most hívlak Krisztus nevében: vedd fel keresztedet, és kövesd őt! Többet ne tanácskozz testtel és vérrel, hanem döntsd el, hogy osztozol legmegvetettebb, leghírhedtebb követőinek, a világ szennyének és söpredékének sorsában! Különösen téged hívlak, aki egykor támogattad őket, most meg húzódozol tőlük. Légy bátor! Légy erős! Hadd örüljenek, hogy szívesen és készségesen visszatérsz! Hadd lássák: talán „ideig-óráig váltál meg tőlük, hogy mint örökkévalót kapjanak vissza"! „Ne legyetek engedetlenek a mennyei hívás iránt!" Akik csak tudjátok, hogy mire vagytok elhívva, ítéljetek mindent kárnak, csakhogy egy lelket megmenthessetek, akiért Krisztus meghalt! Közben pedig „ne aggodalmaskodjatok a holnap felől", hanem „minden gondotokat őreá vessétek, akinek gondja van reátok"! Lelketeket, testeteket, vagyonotokat, mindeneteket bízzátok rá, „kegyelmes és hű Teremtőnkre"!

(Elhangzott a Közerkölcsöt Jobbító Társaság előtt 1763. január 30-án , vasárnap, Seven Dials West utcai kápolnájában. Megjegyzés. Miután ez a társaság több évig fennállt és kibeszélhetetlenül sok jót cselekedett, a Királyi Törvényszéknek egy végzése teljesen megsemmisítette háromszáz font bírságot róva ki rá. Attól tartok, komoly számonkérésben lesz része a tanúknak, az esküdtszéknek és mindenkinek, akinek része volt ebben a borzasztó ügyben.)

NT. GEORGE WHITEFIELD HALÁLÁRA

ÖTVENHARMADIK IGEHIRDETÉS

„Haljon meg az én lelkem az igazak halálával,
és legyen az én utolsó napom, mint az övé!”
(4Mózes 23,10)

1 „Legyen az én utolsó napom, mint az övé!” Hányan kívánjátok ezt? Ebben a nagy gyülekezetben talán szinte mindenki. Bár megmaradna bennetek ez a kívánság! Bár el ne múlna, amíg lelketek oda nem kerül, ahol „a gonoszok megszűnnek a fenyegetéstől, és megnyugosznak, akiknek erejük ellankadt”!

2 Senki sem várja most, hogy részletesen magyarázzam ezt az Igét. Csak hátráltatna benneteket abban, hogy szomorú szívvel megemlékezzetek szeretett testvéretekről, barátotokról és lelkészetekről, sőt atyátokról, hiszen hányan vannak itt, akiket „ő szült az Úrban”! Nem vennétek-e szívesebben, és nem illenék vajon inkább ehhez az ünnepélyes alkalomhoz, ha közvetlenül szólnék Istennek ez emberéről, akit oly gyakran hallgattatok ezen a helyen? Aki – jól tudjátok – mindig így fejezte be prédikációját: „Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz.”

Ezért

I. Vegyük sorra életének és halálának néhány részletét, körülményét!
II. Gondoljunk bele, hogy milyen ember volt!
III. És kérdezzük meg magunktól, hogyan fordíthatjuk javunkra ezt a rettenetes csapást, hogy ilyen hirtelen eltávozott tőlünk!

I.

1 Először is vegyük sorra életének és halálának néhány körülményét. Gloucesterben született 1714 decemberében, ott 12 éves korában kezdte a középiskolát. Amikor tizenhét éves lett, komolyan odafordult a valláshoz, és tőle telhetően szolgálni kezdte Istent. Tizennyolc éves lehetett, amikor bekerült az egyetemre: az oxfordi Pembroke College vette fel. Körülbelül egy évvel ezután ismerte meg az (úgynevezett) metodistákat, s ettől kezdve úgy szerette őket, mint saját magát.

2 Ők győzték meg arról, hogy „újonnan kell születnie", a külső vallásoskodás nem használ semmit. Szerdai és pénteki napokon velük böjtölt, velük látogatta a betegeket és rabokat, és ügyelt gondosan az idejére, hogy egy percet se vesztegessen el. Az egyetemen szakot váltott. Főleg olyan könyveket olvasott, amelyek a vallás szívéről szóltak, és közvetlenül Jézus Krisztusnak tapasztalati megismerését és önmagának megfeszítését eredményezték.

3 Hamarosan tűzpróbának lett kitéve. Nemcsak jó hírét veszítette el, nemcsak néhány legkedvesebb barátja hagyta ott, hanem belső próbák is kínozták, méghozzá a legnehezebbek. Éjszakákon át álmatlanul feküdt ágyában, nappal pedig arcra borulva hevert a földön. De miután több hónapig gyötörte a „szolgaság lelke", tetszett Istennek, hogy levegye róla a nehéz terhet, megadja neki „a fiúság Lelkét", és lehetővé tette, hogy élő hittel megragadja a „szeretett Fiút".

4 Azonban szükségesnek látszott, hogy megromlott egészsége miatt vidékre utazzon. Ezért Gloucesterbe ment, ahol Isten megengedte neki, hogy több fiatalt felébresszen, akik hamarosan kis közösséget alkottak, és első gyümölcsei lettek Whitefield munkájának. Ő nem sokkal ezután néhány városi szegénynek kezdett hetente kétszer-háromszor felolvasni, és minden nap elment a megyei börtönbe, hogy a raboknak felolvasást tartson, és imádkozzon velük.

5 Körülbelül huszonegy éves volt, amikor nyomatékosan sürgetni kezdték, hogy lépjen papi szolgálatba. Ettől nagyon félt, mert szíve mélyén érezte saját alkalmatlanságát. De maga a püspök küldött érte azt üzenve: „Bár elhatároztam, hogy huszonhárom éves kora előtt senkit nem szentelek fel,

téged bármikor felszentelnélek." Több más esemény is közrejátszott abban, hogy Whitefield engedett, és 1736-ban, Szentháromság vasárnapján felszentelték. A következő vasárnapon telt háznak prédikált abban a templomban, ahol annak idején megkeresztelték. Utána visszatért Oxfordba és megszerezte a diplomát. Most már hivatalosan alkalmazták: a rabok és szegények gondozása tartozott főleg a feladatai közé.

6 Nemsokára azonban Londonba hívták, hogy helyettesítse egy barátját, aki vidékre utazott. Két hónapig maradt ott. A Towerben lakott, hetente kétszer imádságokat olvasott fel az ottani kápolnában, egyszer katekizációs alkalmat tartott és prédikált, emellett látogatta a katonákat a laktanyákban és a gyengélkedőn. Azonkívül minden este a Wapping kápolnában szolgált, és kedden a Ludgate börtönben hirdette az Igét. Közben néhány barátja írt neki Georgiából, felébresztve benne a vágyat, hogy kimenjen és segítsen nekik. Mivel azonban nem látta világosan erre való elhívását, ezért amikor eljött az ideje, visszatért kis oxfordi gyülekezetéhez, ahol minden nap összejött néhány fiatal a szobájában, hogy erősítsék egymást szent hitükben.

7 Onnan viszont hamarosan újra elszólították, hogy a hampshire-i Dummerben helyettesítsen. Itt naponta kétszer szolgált: kora reggel és este, miután az emberek hazatértek a munkából. Emellett naponta oktatta a gyermekeket és látogatott. Három részre osztotta a napját: nyolc óra jutott alvásra és evésre, nyolc a tanulásra valamint magános áhítatra, és nyolc a prédikálásra, katekizációra és látogatásra. Van-e jobb életmód ennél Krisztus és az egyház szolgája számára? Ha nincs, akkor ki lesz, aki „elmegy, és hasonlóképpen cselekszik"?

8 Whitefield azonban még mindig a külföldi útról álmodozott. Mivel most már meggyőződött arról, hogy Isten erre hívta el, minden dolgát elrendezve 1737 januárjában elment búcsút venni gloucesteri barátaitól. Ezen az úton kezdte Isten szokatlan módon megáldani a szolgálatát. Ahol csak prédikált, emberek hihetetlen tömege sereglett köré: Gloucesterben, Stonehouse-ban, Bathban, Bristolban, úgyannyira, hogy a templomok hőségét már alig lehetett elszenvedni. Nem kevésbé volt rendkívüli a hatás, amit sok hallgatójára gyakorolt. Miután visszatért Londonba, azt követően, hogy Oglethorpe tábornok hétről hétre, hónapról hónapra tartóztatta, tetszett Istennek, hogy még jobban megáldja az igehirdetését. Fáradhatatlan volt a munkában: vasárnaponként általában négyszer prédikált rendkívül

nagy gyülekezeteknek, emellett kétszer vagy háromszor vezette a liturgiát, s gyakran oda-vissza 10-12 mérföldet gyalogolt a szolgálatok között.

9 December 28-án elhagyta Londont. 29-én történt először, hogy jegyzet nélkül prédikált. December 30-án hajóra szállt, de több mint egy hónapig a partok mentén haladtak. Lassú előbbre jutásuk egyik áldásos következményéről a következő év áprilisában tesz említést. – „Hála legyen Istennek, nagyon kényelmes helyzetünk van a tágas kabinban. Szinte egyébről sem folytatunk beszélgetést, csak Istenről és Krisztusról, és alig hangzik el szó közöttünk másról, amikor együtt vagyunk, mint elbukásunkról az első Ádámban és újjászületésünkről a másodikban." Úgy tűnik, Isten különös gondviselése volt, hogy Gibraltárban is tölthetett egy kis időt, ahol civilek és katonák, előkelők és alacsonyrendűek, fiatalok és öregek nagyra értékelték a látogatását.

10 1738. május 7-től (vasárnaptól) a következő év augusztusának második feléig Georgiában „töltötte be teljesen szolgálatát", különösen Savannahban: naponta kétszer vezette a liturgiát és magyarázta az Írást, s a betegeket minden nap látogatta. Vasárnaponként reggel ötkor Igét hirdetett, tízkor és délután háromkor vezette a liturgiát és prédikált, és este hétkor az egyházi kátét magyarázta. Angliai, skóciai vagy írországi szolgatársainknak menynyivel könnyebb megkritizálni azokat, akik Urunk szőlőjében így munkálkodnak, mint a nyomukba lépni!

11 Whitefield itt figyelte meg sok gyermek szánalomra méltó helyzetét, és Isten a szívébe ültette egy árvaház alapításának gondolatát. Úgy döntött, hogy Angliában fog rá adományokat gyűjteni, ha Isten épségben hazaviszi. A következő decemberben vissza is tért Londonba, ahol 1739. január 14-én, vasárnap, felszentelték az oxfordi Christ Church lelkészévé. Másnap megint Londonba utazott, s ott 21-én, vasárnap kétszer hirdetett Igét. Amellett, hogy a hatalmas templomok zsúfolásig megteltek, még több százan álltak a templomudvaron, és ugyancsak százak kénytelenek voltak hazamenni. Ez indította először Whitefieldet arra a gondolatra, hogy a szabad ég alatt prédikáljon. De amikor barátainak ezt megemlítette, ők esztelenségnek tartották az ötletet, így tervét addig nem követte tett, amíg el nem hagyta Londont. Február 21-én, szerdán Bristolban az összes templom ajtaját zárva találta (s egyébként sem volt olyan templom, mely befogadhatta volna az összegyűlteknek akár a felét), így aztán délután

háromkor elment Kingswoodba, és a szabad ég alatt hirdette az Igét közel kétezer embernek. Pénteken négy-ötezer hallgatónak prédikált ugyanott, vasárnap pedig állítólag tízezernek! Bristoli tartózkodása alatt ez a szám egyre nőtt, s a szent szeretet olyan lángja lobbant fel, amit nem lehet egykönnyen kioltani. Ugyanez történt később Wales Gloucestershire és Worcestershire több helyén. Bárhova ment, Isten hatalmasan megerősítette szolgájának szavát.

12 Április 29-én, vasárnap szólta az első alkalommal az Igét Moorfieldsben és a kenningtoni közlegelőn. Az emberek ezrei olyan tökéletes csöndben hallgatták, mintha templomban lettek volna. Mivel újra hónapokig kellett Angliában maradnia, több megyébe is ellátogatott, és készséges tömegek adakoztak a georgiai árvaház javára. A hajózási tilalom miatt még több utazásra nyílt lehetősége Anglia különböző vidékein keresztül, amiért sokan áldhatják majd Istent az örökkévalóságban. Végül augusztus 14-én szállt hajóra, de csak október 30-án kötöttek ki Pennsylvaniában. Ezután átutazott Pennsylvanián, Jerseyn, New Yorkon, Marylanden, Virginián valamint Észak- és Dél-Carolinán. Mindenhol óriási tömegeknek prédikált éppoly nagy hatással, mint Angliában. 1740. január 10-én érkezett meg Savannah-ba.

13 A húsz elhagyott árva száma, akik már azelőtt házában tartózkodtak, január 29-én még hárommal gyarapodott. Másnap kimérte a földet az új épülethez Savannah-tól körülbelül tíz mérföldre. Február 11-én még négy árvát fogadott be, és elindult Fredericába, hogy elhozza onnan a gyarmat déli részén élő árvákat. Visszatérve megalapított Darienben egy iskolát gyermekek és felnőttek számára, és innen is elvitt négy árvát. Március 25-én volt az alapkőletétele az árvaháznak, amit nagyon is találóan Bethesdának nevezett. Ezért a művéért olyan gyermekek is dicsérni fogják az Urat, akik még meg sem születtek. Most már körülbelül negyven árvája volt, tehát majdnem száz szájat kellett etetnie minden nap. Azonban „semmi felől nem aggódott", hanem gondját arra vetette, aki a hozzá kiáltó hollófiakat is táplálja.

14 Áprilisban még egyszer átutazott Pennsylvanián, Jerseyn és New York-on. Hihetetlenül sokan sereglettek össze, hogy meghallgassák, közöttük megannyi színesbőrű is. Mindenhol csodálatos hatást gyakorolt a hallgatók többségére. Közülük számosan felismerték elveszett állapotukat, és sokan valóban Istenhez

tértek. Némely helyen ezrek kiáltottak hangosan Istenhez, egyesek szinte halálfélelemmel, legtöbbjük zokogott, voltak, akik holtsápadtak lettek, mások a kezüket tördelték, ismét mások a földön feküdtek vagy barátaik karjába estek. Szinte mindegyikük szemét az égre szegezve kegyelemért esedezett.

15 Június 5-én tért vissza Savannah-ba. Másnap este a nyilvános istentisztelet alatt a gyülekezet részvevői, fiatalok és öregek egyaránt sírásban törtek ki. A szolgálat után a gyülekezeti tagok közül többen egész családjukkal együtt hazafelé menet egész úton sírtak, különösen a kisgyermekek, és néhányan nem tudták megállni, hogy hangosan ne imádkozzanak. A gyermekek sírása, sóhajtozása egész éjjel nem szűnt, és a következő napon is sokáig folytatódott.

16 Augusztusban Whitefield ismét útnak indult, és különböző tartományokon át Bostonba érkezett. Miközben ott és a környező helyeken tartózkodott, testileg rendkívül legyengült. Azonban akkora volt a hallgatók tömege, és olyan megdöbbentő a rájuk gyakorolt hatás, hogy ahhoz hasonlót a város legidősebb embere sem látott. Ugyanez az erő áradt igehirdetéseiből New Yorkban is, különösen vasárnap, november 2-án. Amint beszélni kezdett, szinte mindenfelől sírást, zokogást és jajveszékelést lehetett hallani. Többen megtört szívvel a földre borultak, és sokan elnyerték Isten vigasztalását. Útja vége felé Whitefield ezt írta: „Már hetvenöt napja, hogy Rhode Islandre érkeztem. Testem rendkívül gyenge, de Isten megengedte, hogy százhetvenötször hirdessem nyilvánosan az Igét a gyakori magánbeszélgetéseken kívül. Isten nem részesített eddig ennél nagyobb támogatásban, soha nem voltam kevésbé kimerült utazásaim alatt, sem nem láttam Isten jelenlétét ilyen folyamatosan megmaradni azokban a gyülekezetekben, ahol prédikáltam." Decemberben visszatért Savannah-ba, és a következő márciusban megérkezett Angliába.

17 Nyilvánvaló, hogy ezt a beszámolót főleg saját naplójából vettem, ami mesterkéletlen és természetes egyszerűségében nyugodtan versenyezhet hasonló írásokkal. S milyen pontosan tükrözi ez szeretett Mesteréért végzett munkáját Európában és Amerikában az utána következő harminc év alatt, valamint a folyamatos áldásesőt is, amit Isten adott fáradozásaira! Nem kesereghetünk-e joggal azon, hogy valami megakadályozta feljegyzéseinek folytatását közel addig az időig, amikor Ura hazahívta, hogy élvezze munkája gyümölcsét? Ha netalán hagyott hátra ilyen írásokat, és barátai

méltónak tartanak a megtisztelésre, kitüntetésnek érezném és örömmel rendszerezném őket, átmásolva és előkészítve a nyilvánosság számára.

18 Egy bostoni úr így írja le életének utolsó jelenetét:

„Miután körülbelül egy hónapot töltött velünk Bostonban és környékén naponta prédikálva, elment Old Yorkba. Csütörtökön, szeptember 27-én ott hirdette az Igét. Majd továbbment Portsmouthba, és pénteken ott beszélt. Szombat reggel elindult Bostonba, de mielőtt Newburybe ért, ahol másnap reggel kellett volna szolgálnia, kikönyörögték, hogy útközben prédikáljon. Mivel a ház nem volt elég nagy, hogy mindenki beférjen, szabad ég alatt hirdette az Igét. Azonban, mivel már hetek óta gyengélkedett, ez annyira kimerítette, hogy amikor Newburybe érkezett, két embernek kellett őt kisegítenie a kompból. Estére azonban jobban lett, és olyan vidámnak látszott, mint általában. Kilenckor ment a szobájába, mint mindig – ettől semmilyen társaság nem tudta eltéríteni –, és jobban aludt, mint az előző hetek alatt bármikor. Szeptember 30-án reggel négykor felkelt, és kiment a mellékhelyiségbe. Társa észrevette, hogy szokatlanul sokáig maradt. Amikor visszatért társához a mellékhelyiségből, az ágyra vetette magát, és tíz percig ott feküdt. Majd térdre esett, és rendkívül buzgón imádkozott Istenhez, hogy ha Ura úgy akarja, a test befejezhesse Mestere munkáját. Utána megkérte a szolgáját, hogy hívja oda Mr. Parsonst, a lelkészt, akinek a házában volt, de mielőtt Mr. Parsons odaérhetett volna, egy percen belül sóhaj, hörgés nélkül meghalt. Halálának hírére hat férfi indult el Newburybe, hogy idehozzák földi maradványait, de nem lehetett elszállítani. Így drága hamvainak ott kellett maradniuk Newburyben. Százak mentek volna ebből a városból a temetésére, ha nem azt várták volna, hogy itt fogják elhantolni. Bár megtisztulást eredményezne ez a csapás Isten egész egyházának, de különösen ennek a tartománynak!”

II.

1 Másodszor, meg szeretnénk vizsgálni eltávozott testvérünk jellemét. A Boston Gazette nem sokkal a haláleset után rövid karcolatot közölt ezzel kapcsolatban. Íme egy részlet:

„Nyilvános munkájában a világ sok éven át csodálta ékesszólását és odaadását. Isteni hévvel győzte meg a megátalkodott bűnöst, hogy térjen a

kegyesség és erény útjára. Szívből beszélt, s olyan lelkesen, amilyenre talán az apostolok kora óta nem volt példa. Párját ritkította abban, ahogy a szószékről le tudta kötni a hallgatókat, akik mindig zsúfolásig megtöltötték a helyet. Négyszemközti beszélgetéseiben sem volt kevésbé szeretetre méltó, mindenkit útbaigazító, meglepő könnyedséggel beszélt, készséges volt az emberekkel való érintkezésben, igyekezett másokat építeni. Bár kapna a felnövekvő nemzedék egy szikrát abból a lángból, mely ilyen kiváló fénnyel tündökölt a magasságos Isten e hűséges szolgájának lelkében és tetteiben!"

2 Még részletesebb és ugyanilyen valósághű jellemzés jelent meg róla az egyik angol lapban. Talán nem lesz ellenetekre, ha a tartalmát ennek is idézem:

„E valóban kegyes embernek a jellemét bele kell vésni minden ember szívébe, aki barátja az élő vallásnak. Gyenge testalkata ellenére élete utolsó napjáig oly gyakran és olyan odaadással hirdette az Igét, hogy az szinte meghaladta a legegészségesebb ember természetes erejét is. Amikor más fiatalok még csak készülődnek a szolgálatukhoz szükséges minősítés megszerzésére, őt már felszólították annak gyakorlására, így nem volt ideje, hogy jelentősen haladni tudjon a tanult nyelvekben. Ezt az űrt azonban kiválóan betöltötte eleven és gazdag szelleme, égő lelkesedése és erőteljes, rendkívül meggyőző előadásmódja. S bár a szószéken sokszor találta szükségesnek, hogy »az Úrnak rettentésével« »térítsen embereket«, természetében nem volt semmi ridegség, hanem rendkívüli derű, valamint jószívűség és gyengédség. Aki hozzá fordult, annak testi szükségéről éppúgy gondoskodott, mint a lelkéről. Azt is meg kell jegyeznünk, hogy állandóan kötelezte hallgatóit minden erkölcsi kötelesség teljesítésére, főleg, hogy szorgalmasan végezzék munkájukat különböző hivatásukban, és engedelmeskedjenek feljebbvalóiknak. Mindent elkövetett, hogy egyedülálló erőbedobással prédikálva különböző helyeken, még a szabad ég alatt is, vallási öntudatra ébressze az alsóbb osztály tagjait a legmélyebb fokú nemtörődömségből és tudatlanságból. Ezért és többi fáradozásáért GEORGE WHITEFIELD nevét sokáig megbecsüléssel és tisztelettel fogják emlegetni."

3 Készségesen elismeri mindenki, hogy e két beszámoló igaz és elfogulatlan, az ábrázolást illetően megfelel a valóságnak. Azonban alig hatolnak mélyebbre jellemének a felszínénél. Az igehirdetőről szólnak, de nem magáról az emberről, a keresztyénről, Isten szentjéről. Engedjétek meg, hogy

erről mondjak néhány szót majdnem negyven évi személyes ismeretség alapján. Teljesen megértem, hogy nehéz ilyen kényes témáról beszélni. Igen körültekintőnek kell lennünk, hogy mindkét végletet elkerüljük – ne mondjunk se túl keveset, se túl sokat! Sőt tudom, hogy lehetetlen megszólalni, lehetetlen kevesebbet vagy többet mondani anélkül, hogy néhányan az előbbi, mások pedig az utóbbi miatt ne mondanának rosszalló kritikát. Egyesek komolyan azt fogják gondolni, hogy túl keveset mondtam, mások hogy túl sokat. De anélkül hogy törődnék ezzel, elmondom, amit tudok, annak színe előtt, akinek mindannyian számadással tartozunk.

4 Már említettük páratlan lelkesedését, fáradhatatlan tevékenységét, a lesújtottak iránti gyengédségét és a szegények iránti jószívűségét. Nem kellene azonban megemlítenünk, hogy milyen mély *hálával* fordult mindenkihez, akiket Isten arra használt, hogy jót tegyenek vele? Nem szűnt meg a lehető legnagyobb tisztelettel beszélni róluk halála napjáig. Nem kellene megemlítenünk, hogy szíve képes volt a lehető legnemesebb, leggyengédebb *barátságra?* Sokszor gondoltam, hogy mindenen felül ez volt jellemének legkiválóbb vonása. Milyen ritkán találkoztunk ilyen jóindulattal, ilyen hatalmas, hömpölygő érzelmekkel! Nem ez volt-e főleg, ami mások szívét oly különleges módon vonzotta és fűzte hozzá? A szeretteten kívül mi más foganhat szeretetet? Ez ragyogott az arcáról, ez áradt szüntelen minden nyilvános és magán tevékenységéből. Nem ez volt-e, ami hirtelen és áthatóan, mint a villám szívből szívbe világított? Ez tette elevenné igehirdetését, beszélgetéseit, leveleit. Ti vagytok rá a tanúk!

5 De el a megromlott elméjű emberek hitvány félremagyarázásaival, akik csak a földi és érzéki szeretetet ismerik! Emlékezzünk rá, hogy ugyanakkor igényes és makulátlan *szemérmességgel* volt felruházva. Hivatásánál fogva gyakran és hosszasan kellett beszélgetnie asszonyokkal is, nemcsak férfiakkal, méghozzá minden korúval és állapotúval. Viselkedése velük szemben gyakorlati példája volt Pál apostol Timóteushoz intézett figyelmeztetésének: „Az idősebb asszonyokat mint anyákat intsd; az ifjabbakat mint nőtestvéreidet, teljes tisztasággal."

6 Ugyanakkor mennyire barátságos lelkéhez illő volt beszédének *őszintesége* és *nyíltsága*, éppoly távol állt a nyersességtől, mint az alattomosságtól. Ez az őszinteség vajon nem *bátorságának* és *merészségének* volt gyümölcse

és bizonyítéka? Így felfegyverkezve nem félt senkitől, hanem „nagy nyíltsággal szólt" mindenféle rendű és rangú emberhez, előkelőhöz és alacsonyhoz, gazdaghoz és szegényhez. Csak arra igyekezett, hogy „a nyilvánvaló igazsággal kellesse magát minden ember lelkiismeretének az Isten előtt".

7 Nem rettent vissza a munkától és fájdalomtól, attól sem, amit „ember árthatott neki", mert éppoly

„türelmesen szenvedte el a rosszat, mint tette a jót."

Ez kitűnt abból az *állhatatosságból* is, amivel Uráért minden feladatát végezte. Ezt tanúsítja többek között egy kiragadott példa: a georgiai árvaház, amit minden csüggesztő körülmény ellenére kezdett el és fejezett is be. Ami kizárólag őt érintette, abban alkalmazkodó és rugalmas volt. Ilyen vonatkozásban tudott „engedni", könnyen meg lehetett győzni vagy le lehetett beszélni valamiről. De Isten ügyében és lelkiismereti dolgokban rendíthetetlennek bizonyult. Senki nem tudta rábírni vagy megijeszteni, hogy a lehető legkisebb részletben is módosítsa a jellemétől elválaszthatatlan *feddhetetlensége,* mely minden szavát és tettét irányította. Ebben

„Állt szilárdan, mint vasoszlop,
S mint bronzfal, nem rendült soha."

8 Ha valaki megkérdezné, hogy mi volt feddhetetlenségének, őszinteségének, bátorságának, türelmének és minden más értékes és szeretetreméltó tulajdonságának alapja, könnyű választ adni: nem természetes indulatainak tökéletessége, nem értelmének ereje, nem tanulmányainak befolyása, sem barátainak tanácsa. Az alap nem volt más, mint hit az Úrban, aki vérét adta érte: „az Isten erejébe vetett hit". „Élő reménység a romolhatatlan, szeplőtelen és hervadhatatlan örökség iránt." „Az Istennek szerelme" volt az, mely „kitöltetett az ő szívébe a Szentlélek által, aki adatott néki", megtöltve lelkét gyengéd, önzetlen szeretettel minden ember iránt. Ebből a forrásból eredt az ékesszólás áradata, mely gyakran mindent elsöpört az útból. Ebből fakadt a meggyőzés meglepő ereje, aminek a legmegátalkodottabb bűnös sem tudott ellenállni. Emiatt változott oly gyakran „feje vízzé, a szeme pedig könnyhullatásnak kútfejévé". Ezért tudta kizárólag rá jellemző módon kiönteni imában a szívét oly tökéletesen, ugyanakkor könnyedén, az érzelemnek és kifejezéseknek oly erőteljes, változatos módján.

9 Hadd zárjam ezt a részt azzal a megjegyzéssel, hogy Istenünk milyen megtiszteltetésben részesítette hűséges szolgáját, amikor megengedte, hogy örök evangéliumát oly sok országban, oly sok embernek és a drága lelkek sokaságára gyakorolt oly nagy hatással hirdethesse! Olvastunk-e, hallottunk-e valakiről az apostolok óta, aki egymástól ilyen messze eső helyeken, a lakott világ ily nagy területén tett bizonyságot Isten kegyelmének evangéliumáról? Olvastunk-e vagy hallottunk-e valakiről, aki ilyen módon a bűnösök ezreit, tízezreit hívta volna megtérésre? Mindenekfölött olvastunk-e, hallottunk-e valakiről, aki mint áldott eszköz az Úr kezében ennyi elveszett lelket vezetett „sötétségből világosságra és Sátánnak hatalmából az Istenhez"? Igaz, ha az élvhajhász világhoz szólnánk így, azt mondanák, hogy úgy beszélünk, mint a barbárok. De *ti* értitek annak az országnak a nyelvét, ahová tartotok, és ahova kedves barátunk távozott minket kissé megelőzve.

III.

Hogyan tudnánk hasznunkra fordítani a gondviselésnek ezt a csapását? Harmadszor ezt szeretnénk megvizsgálni. E fontos kérdésre könnyű a válasz (bár mindannyiunk szívébe vésné Isten!): úgy, ha ragaszkodunk azokhoz a nagyszerű tanokhoz, amelyeket Whitefield hirdetett, és átvesszük lelkületét.

1 Először is ragaszkodjunk azokhoz a nagyszerű bibliai tanokhoz, melyeket mindenhol hirdetett. Sok tan kevésbé lényeges, s ezekre nézve még Isten őszinte gyermekeinek véleménye is megoszlik, és sokszor megoszlott (ilyen gyenge itt a földön az ember értelme). Ezekkel kapcsolatban vélekedhetünk, ahogy akarunk, de engedjük, hogy mások is azt gondolják, amit akarnak: „Értsünk egyet abban, hogy nem kell egyetértenünk." A lényegéhez ragaszkodjunk „a hitnek", „amely egyszer a szenteknek adatott", és ami mellett mindig és mindenhol oly határozottan kiállt Isten e bajnoka!

2 Alapvető szempontja az volt, hogy „dicsérd Istent minden jóért, ami az emberben van", és hogy „a megváltás terén emeld Krisztust a lehető legmagasabbra, az embert pedig helyezd a lehető legmélyebbre". Ez a szándék indította el őt és oxfordi barátait, akiket először neveztek metodistáknak. Az volt vezérelvük, hogy az emberben *nincs erő* (természeténél

fogva) és *nincs érdem.* Hangsúlyozták, hogy amennyire képesek vagyunk jót gondolni, szólni vagy tenni, az Krisztus Lelkétől származik, és minden érdem egyedül Krisztus vérének tulajdonítható (nem az embernek, bármilyen nagy kegyelmet kapott). Ezért a következőket tanították: az ember nem tud semmi jót tenni, jót mondani vagy jóra vágyakozni, amíg fölülről nem kap rá erőt. Mert nem elég azt mondani, hogy mindenki *a bűn betegségében szenved.* Nem, mi valamennyien „holtak vagyunk vétkeink és bűneink miatt". Ebből következik, hogy minden ember „természet szerint haragnak fia". Mindnyájan vétkesek vagyunk „Isten előtt", halálra méltók itt és az örökkévalóságban.

3 Mindegyikünk tehetetlen a bűn erejét s a miatta bennünket terhelő felelősséget illetően. Hiszen „ki adhat tisztát a tisztátalanból?" Csak maga a Mindenható. Ki tudja feltámasztani a *holtakat,* akik bűneikben lelkileg halottak? Csak az, aki felemelt minket a föld porából. De minek az alapján teszi ezt? „Nem az igazságnak cselekedeteiért, amelyeket mi cselekedtünk." „A halottak nem dicsőítenek téged, Uram", s nem tudnak semmi olyasmit tenni, amiért fel kellene támasztani őket. Amit tehát Isten cselekszik, azt kizárólag szeretett Fiáért teszi, aki: „megsebesíttetett bűneinkért, megrontatott a mi vétkeinkért". „A mi bűneinket maga vitte fel testében a fára." „A mi bűneinkért halálra adatott, és feltámasztatott a mi megigazulásunkért." Ez tehát az egyedül érdemleges oka minden általunk élvezett vagy élvezhető áldásnak, különösen annak a kegyelemnek, hogy Isten megbocsát nekünk, elfogad, s teljesen és ingyenesen megigazít. De hogyan leszünk érdekeltek abban, amit Krisztus tett és szenvedett? „Nem cselekedetekért, hogy senki ne kérkedjék", hanem egyedül hit által. „Azt tartjuk tehát – mondja az apostol –, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül." S akik így „befogadták őt, hatalmat ad azoknak, hogy Isten fiaivá legyenek, azoknak, akik az ő nevében hisznek; akik nem a férfiúnak indulatjából, hanem Istentől születnek."

4 Aki „újonnan nem születik, nem láthatja az Isten országát". De akik „Lélektől születtek", tudják, hogy „Isten országa bennük van". Krisztus valósítja meg országát a szívükben, mely „igazság, békesség és Szentlélek által való öröm". Az az „indulat van bennük, amely volt a Krisztus Jézusban is", amely képessé teszi őket arra, hogy „úgy járjanak, amint Krisztus járt". Az Úr bennük lakozó Lelke megszenteli szívüket, és „szentek lesznek teljes életükben". Mivel azonban mindez ingyen kapott ajándék

Krisztus igazsága és drága vére révén, ezért soha nem felejthetjük el, hogy „aki pedig dicsekszik, az Úrban dicsekedjék”.

5 Tudjátok, hogy ezek azok az alapvető tanok, melyekhez Whitefield testvérünk mindenhol ragaszkodott. Tulajdonképpen két kifejezésben összefoglalhatjuk: újjászületés és hit általi megigazulás. Ragaszkodjunk ezekhez bátran mindig, mindenhol: a nyilvánosság előtt (akik erre vagyunk elhívva), és amikor négyszemközt alkalmunk van rá. Ne távolodjatok el ezektől a jó, régi, ódivatú tanoktól, akárhányan ellenzik és gyalázzák őket. Tovább, előre, testvéreim „az Úr nevében, és az ő hatalmas erejében”! Vigyázzatok és gondosan „őrizzétek meg, ami rátok van bízva”, hiszen tudjátok, hogy „az ég és a föld elmúlnak, de az ő igazsága semmiképpen el nem múlik”.

6 Viszont elegendő-e ragaszkodnunk ezekhez a tanokhoz, bármilyen tiszták legyenek? Nincs fontosabb dolog ennél, vagyis az, hogy elköltözött testvérünk lelkületében részesedjünk – ebben követve őt, ahogy ő követte Krisztust? Enélkül a tanok tisztasága még inkább kárhoztatna minket. Fő dolog tehát, hogy lelkületét mintának tekintsük. Igaz, bizonyos dolgokban csak csodálni tudjuk, utánozni nem, azonban sok másra vonatkozóan ugyanazon ingyenes kegyelem révén részesülhetünk ugyanabban az áldásban. Ha tehát tudatában vagytok, mily nagy a szükségetek és mily bőséges annak a szeretete, aki „készségesen és szemrehányás nélkül ad”, kiáltsatok hozzá, aki munkál mindent mindenekben, hogy adjon ugyanabból a drága hitből, ugyanabból a lelkesedésből és tettrekészségből, ugyanabból a gyengédségből, jóakaratból, jóindulatból. Tusakodjatok Istennel, hogy juttasson el bizonyos fokára ugyanennek a hálás, barátságos, szeretetreméltó indulatnak, ennek a nyíltságnak, egyszerűségnek és istenes őszinteségnek! „A szeretet képmutatás nélkül való legyen.” Addig tusakodjatok vele, amíg a fentről jövő erő ki nem munkálja bennetek ezt az állhatatos bátorságot és türelmet, főképpen pedig mindennek koronáját, a rendíthetetlen egyenességet!

7 Van-e más gyümölcse Isten kegyelmének, amivel eltávozott testvérünket különösen is megáldotta, és aminek a hiányát az Úr gyermekeiben gyakran és szenvedélyesen fájlalta? Van, mégpedig az egyetemes szeretet: az az őszinte és gyengéd érzelem, mellyel mindenkinek tartozunk, akikről van okunk feltételezni, hogy hit által Isten gyermekei. Más szóval mindazoknak, bármilyen felekezetűek legyenek, akik „Istent félik és igazságot cselek-

szenek". Testvérünk vágyott rá, hogy mindenkiben, aki „megízlelte az Istennek jó beszédét", igazi katolikus (egyetemes) lelkület legyen. Ezt a szót kevéssé értik, és még kevésbé gyakorolják, olyanok sem, akik pedig sokat hangoztatják. Kinek a jelleme tükrözi ezt a vonást? Kiben van meg ez az egyetemes lélek? Aki minden embert – ha hisz az Úr Jézusban – úgy szeret, mint barátját, testvérét az Úrban, részestársát a menny földi országában és örököstársát a mennyei örök hazában, függetlenül a véleményétől, istentiszteletének módjától, felekezetétől. Aki szereti Istent és az embereket. Aki boldog, ha megörvendeztetheti, és retteg, hogy netán megbánthatja Istent; tartózkodik a gonosztól, és igyekszik jót cselekedni. Abban van meg az igazi egyetemes lelkület, aki állandóan szeme előtt tartja ezeket. Kimondhatatlanul gyengéd mások iránt, leghőbb vágya javukat keresni. Szüntelenül Isten elé viszi őket imádságban, mint ahogy az emberek előtt is támogatja ügyüket. Vigasztalást nyújt, és minden szavával arra törekszik, hogy megerősítse Istenben. Segít másoknak mindenben, amennyire csak erejéből telik, lelki és világi dolgokban egyaránt. Kész az emberekért „áldozni és áldozatul esni", sőt arra is, hogy „odaadja életét atyjafiaiért".

8 Milyen szeretetreméltó ez a jellemvonás! Milyen kívánatos Isten minden gyermekének! Akkor miért olyan ritka? Miért van oly kevés példa rá? Ha megízleltük Isten szeretetét, hogyan nyugodhatunk, amíg a miénk nem lesz? Sátánnak van egy pompás cselfogása, amivel ezreket győz meg: hogy ha megtorpannak, akkor is ártatlanok maradnak. Az itt levők közül is talán sokan vannak az „Ördög tőrében, foglyokká tétetvén". „Igen – mondja valaki –, mindez a szeretet megvan bennem azok iránt, akikről úgy vélem, hogy Isten gyermekei; de képtelen vagyok elhinni, hogy valaki Isten gyermeke legyen, aki ahhoz a hitvány gyülekezethez tartozik! Szerinted Isten gyermekének tekinthető, akinek ilyen megvetendő a látása? Lehet Isten gyermeke, aki olyan értelmetlen és babonás, sőt talán bálványimádónak mondható istentiszteleten vesz részt?" Így igazoljuk egyik bűnt a másikkal! Úgy magyarázzuk ki szeretetlenségünket, hogy másokat vádolunk. Saját ördögi indulatunkat igyekezve elkendőzni, testvéreinket az Ördög gyermekeinek mondjuk! Óvakodj ettől! S ha már beleestél ebbe a csapdába, menekülj belőle, amilyen gyorsan csak tudsz! Elmenvén tanuld meg azt a valódi egyetemes szeretetet, ami „nem gyorsalkodik", nem sieti el az ítéletet; azt a szeretetet, amely „szívében sem gondol gonoszt", amely „mindent hisz, mindent remél", és annyira elnéző másokkal, amennyire mi kívánjuk mások elnézését magunkkal szemben!

Akkor felismerjük majd Isten kegyelmét, amely minden emberben ott van, akármi véleménye legyen az istentiszteletről és annak gyakorlatáról. Akkor mindazok, akik félik az Urat, közeliek és drágák lesznek nekünk „a Krisztus Jézus szerelmében".

9 Nem ilyen volt-e kedves barátunk lelkülete? S miért ne lehetnénk mi is ilyenek? Szeretet Istene, meddig lesz néped közmegvetés tárgya a pogányok között? Meddig fogják gúnyos nevetéssel mondani: „Látjátok, hogy szeretik egymást *ezek* a keresztyének!" Mikor veszed el szégyenünket? „Vajon szüntelenül öldökölnie kell-e a fegyvernek?" Mikor parancsolod már meg népednek, hogy „térjenek vissza testvéreiknek üldözéséből"? Végre „álljon meg az egész nép, és ne üldözzék tovább atyjukfiait!" De akármit tesznek mások, mi, testvéreim, halljuk meg annak hangját, aki bár meghalt, mégis beszél! Mintha őt hallanátok, amint mondja: „Legalább most legyetek a követőim, ahogy én követtem Krisztust! Testvér »testvérére kardot ne emeljen és hadakozást többé ne tanuljon«! Hanem öltözzetek fel mint Istennek választottai könyörületes szívet, jóságosságot, alázatosságot, szelídséget, hosszútűrést, elszenvedvén egymást szeretetben! Elégeljétek meg a múlt viszálykodását, irigykedését, versengését, egymás marcangolását és felfalását! Hála legyen Istennek, hogy még nem sikerült egymást megemésztenetek! Mától kezdve tartsátok meg a Lélek egységét a békességnek kötelében!"

10 Ó, Istenünk, neked semmi sem lehetetlen! Te megteszed, amit csak akarsz! Bár reánk, az itt maradókra ejtenéd köpenyét prófétádnak, akit magadhoz vettél! „Hol van az Úr, az Illés Istene?" Nyugodjon meg lelke rajtunk, szolgáidon! Mutasd meg, hogy te vagy az Isten, aki tűzzel válaszolsz! Szálljon minden szívre szereteted lángja! S mivel szeretünk téged, szeressük egymást is olyan „szeretettel, mely erősebb mint a halál!" Végy el tőlünk „minden haragot, fölgerjedést, gonoszságot, szánkból a káromkodást és gyalázatos beszédet"! Nyugodjon meg rajtunk Lelked, hogy ettől az órától fogva legyünk „egymáshoz jóságosak, irgalmasok, megengedvén egymásnak, miképpen az Isten is a Krisztusban megengedett nekünk"!

(Elhangzott a Tottenham-court utcai imaházban és a Moorfields közelében lévő templomban 1770. november 18-án, vasárnap.)

TARTALOMJEGYZÉK

Az Úr a mi igazságunk *(bevezető)* 5

Üdvösség hit által *(első igehirdetés)* 9
A majdnem keresztyén *(második igehirdetés)* 19
„Serkenj föl, aki aluszol!" *(harmadik igehirdetés)* 27
A bibliai keresztyénség *(negyedik igehirdetés)* 39
A hit általi megigazulás *(ötödik igehirdetés)* 55
A hitből való igazság *(hatodik igehirdetés)* 67
Az Isten országába vezető út *(hetedik igehirdetés)* 79
A Lélek zsengéi *(nyolcadik igehirdetés)* 91
A szolgaság és a fiúság lelke *(kilencedik igehirdetés)* 103
A Lélek bizonyságtétele I. *(tizedik igehirdetés)* 117
A Lélek bizonyságtétele II. *(tizenegyedik igehirdetés)* 129
Saját lelkünk bizonyságtétele *(tizenkettedik igehirdetés)* 141
A hívőkben lévő bűnről *(tizenharmadik igehirdetés)* 151
Hívők megtérése *(tizennegyedik igehirdetés)* 165
Az utolsó ítélet *(tizenötödik igehirdetés)* 181
A kegyelem eszközei *(tizenhatodik igehirdetés)* 195
A körülmetélt szív *(tizenhetedik igehirdetés)* 213
Az újjászületés jelei *(tizennyolcadik igehirdetés)* 225
Azok nagyszerű kiváltsága, akik istentől születtek *(tizenkilencedik igehirdetés)* 237
Az Úr a mi igazságunk *(huszadik igehirdetés)* 249
A hegyi beszédről I. *(huszonegyedik igehirdetés)* 263
A hegyi beszédről II. *(huszonkettedik igehirdetés)*. 279
A hegyi beszédről III. *(huszonharmadik igehirdetés)* 295
A hegyi beszédről IV. *(huszonnegyedik igehirdetés)* 311
A hegyi beszédről V. *(huszonötödik igehirdetés)* 327
A hegyi beszédről VI. *(huszonhatodik igehirdetés)* 345
A hegyi beszédről VII. *(huszonhetedik igehirdetés)* 359

A hegyi beszédről VIII. *(huszonnyolcadik igehirdetés)* 375
A hegyi beszédről IX. *(huszonkilencedik igehirdetés*).....393
A hegyi beszédről X. *(harmincadik igehirdetés)* 409
A hegyi beszédről XI. *(harmincegyedik igehirdetés)*.....421
A hegyi beszédről XII. *(harminckettedik igehirdetés)* 431
A hegyi beszédről XIII. *(harmincharmadik igehirdetés)* 441
A Törvény eredete, természete, tulajdonságai és szerepe
(harmincnegyedik igehirdetés) 453
A hit által megerősített Törvény I. *(harmincötödik igehirdetés)* 467
A hit által megerősített Törvény II. *(harminchatodik igehirdetés)* 479
Rajongás *(harminchetedik igehirdetés)* 489
Óvás a vakbuzgóságtól *(harmincnyolcadik igehirdetés)* 501
Az egyetemes (katolikus) keresztyén szellem
(harminckilencedik igehirdetés) 515
A keresztyén tökéleteségről *(negyvenedik igehirdetés)* 529
Kalandozó gondolatok *(negyvenegyedik igehirdetés)* 549
Sátán szándékai *(negyvenkettedik igehirdetés)* 559
A megváltás bibliai útja *(negyvenharmadik igehirdetés)* 571
Az eredendő bűn *(negyvennegyedik igehirdetés)* 583
Az újjászületés *(negyvenötödik igehirdetés)*.....595
A pusztában *(negyvenhatodik igehirdetés)* 607
Különféle kísértések között *(negyvenhetedik igehirdetés)* 621
Önmegtagadás *(negyvennyolcadik igehirdetés)*.....633
A gonosz beszéd gyógyítása *(negyvenkilencedik igehirdetés)* 645
A pénz helyes felhasználása *(ötvenedik igehirdetés)*.....655
A jó sáfár *(ötvenegyedik igehirdetés)*.....667
Az erkölcs megjobbítása *(ötvenkettedik igehirdetés)* 681
Nt. George Whitefield halálára *(ötvenharmadik igehirdetés)* 699

Tartalomjegyzék.....715

Kiadja: Wesley János Lelkészképző Főiskola (WJLF)
A kiadásért felel: *Iványi Gábor*
Nyomdai előkészítés: Tibographia Studió
Tördelte: *Farkas Márta* és *Kerti Tibor*
A szerkesztési és kiadási munkálatokban részt vett:
Dobozi Erika, Erős Máté, Iványi Miklós, Kovács Judit, Majsai Tamás, Makai Péter, Szabó Ildikó, Vadászi Ilona, Vattamány Gyula
A kiadást gondozta a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség Wesley János Kiadója
Felelős vezető: *Iványi Tibor*

Wesley János születésének 300. évfordulója alkalmával
50 számozott példány díszkötésben készült.

.....
számozott példány